ΠΡΑΞΕΙΣ

ΤΩΝ

ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ,

ΚΑΤΑ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΑΡΧΕΤΥΠΟΝ.

ΠΡΟΣΤΙΘΕΝΤΑΙ ΔΕ

ΣΧΟΛΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ,

ΚΑΙ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΔΟΓΜΑΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΗΘΙΚΑΙ.

Καὶ εἶπεν *αὐτοῖς·* Πορευθέντες *εἰς* τὸν *κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε* τὸ Εὐαγγέλιον *πάσῃ τῇ κτίσει.* (*Μαρκ.* ιϛʹ. 15.)

ΕΤΥΠΩΘΗ ΕΝ ΜΕΛΙΤΗ.

1827.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

ΕΚ τούτε τε βιβλίε πληροφορούμεθα, ότι ένδεκα ασήμαντοι άνθρωποι, τους οποίους επροσκάλεσεν ο Ιησούς διά να γένωσιν οπαδοί και Απόστολοί του, ακολουθούντες μετ' αυτού άχρι της σταυρώσεώς του, τον ίδον και συνανεστράφησαν μετ' αυτού αναστάντος εκ νεκρών, και τον εθεώρησαν έπειτα αναλαμβανόμενον εξ αυτών εις τον ουρανόν, έωσού μία νεφέλη τον επήρεν από την θέαν των. Μετ' ολίγας δ' ημέρας, εδιόρισαν ένα, εις τόπον του δωδεκάτου, όστις είχε προδώσειν τον Κύριόν του, και εξωλόθρευσε τον εαυτόν του· και ενώ ήσαν συνηθροισμένοι με μικρόν τινα αριθμόν μαθητών, κατέβη επάνω των το Άγιον Πνεύμα, κατά του Κυρίου των την υπόσχεσιν, με τρόπον παραδοξότατον, ευαρμόσαν αυτούς να λαλώσι διαφόρους γλώσσας, και να ενεργώσιν εξαίσια θαύματα, και τελειοποιήσαν αυτούς κατά πάντα διά την δύσκολον αυτών επιχείρησιν. Όθεν, χωρίς περισσοτέρας αναβολής, εις ολιγώτερον παρά δύο μήνας από του Ιησού της σταυρώσεως, εις την ιδίαν Ιερουσαλήμ, με την άμεσον των σταυρωτών του είδησιν, αυτοί ήρχησαν θαῤῥαλέως να διακηρύττωσιν, ότι αυτός ανέστη εκ νεκρών, ανέβη εις τους ουρανούς, και εκάθισεν εκ δεξιών τε Θεού· ότι αυτός υπήρχεν ο επαγγελθείς Μεσσίας, ο Άρχων της Ζωής, ο Σωτήρ και Κριτής του κόσμου, εις τον οποίον πρέπει πάσα πίςις, υπακοή, και λατρεία· και να κατηγορώσι τον λαόν, τους ιερείς, και άρχοντας, ότι εθανάτωσαν της δόξης τον Κύριον.

Αυτοί ήσαν άοπλοι και απροστάτευτοι, πλήν της θείας δυνάμεως· δεν είχον καμμίαν ανθρωπίνην μάθησιν, ευγλωττίαν, ή επιῤῥοήν· έμελλον όμως να πολεμήσωσιν όλην την σοφίαν και μωρίαν, την μάθησιν και αμάθειαν, την ευσέβειαν και ασέβειαν όλου του κόσμου, υποκείμενοι εις την ανθίστασιν της δυνάμεως αρχόντων και ηγεμόνων· αλλά μ' όλα ταύτα εθριάμβευσαν αποφασιστικώς και αμετατρέπτως. Δεν μετεχειρίσθησαν όπλα, παρ' απλήν μαρτυρίαν των γεγονότων τα οποία εμαρτύρουν, εύλογα επιχειρήματα, φιλοστόργους καταπείσεις, όσιον και καλοκάγαθον βίον, ενθέρμους δεήσεις, και καρτερίαν εις το να υπομείνωσι και αυτόν τον θάνατον.

Μετὰ τῶν Ἰουδαίων αὐτοὶ διελέγοντο ἀπὸ τὰ γεγραμμένα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ ἀπέδειξαν πόσον ἀκριβῶς αὐτὰ ἐπληρώθησαν εἰς τὸν Ναζωραῖον Ἰησοῦν. Ἀπελθόντες δ' ὕστερον εἰς τὰ Ἔθνη διελέγοντο μετ' αὐτῶν ἐκ τῶν ἀρχῶν ἐκείνων, τὰς ὁποίας ὡμολόγουν οἱ ἴδιοι. Οὕτω φερόμενοι, καὶ συνωδευμένοι πανταχοῦ ἀπὸ τὴν θείαν δύναμιν, φανερουμένην εἰς ἀναπάρνητα θαύματα, καὶ ἐσωτερικὴν οἰκοδομὴν τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν εἰς τὸ νὰ δεχθῶσι τὴν ἀλήθειαν, ἔκαμναν τοιαύτην θαυμαστὴν πρόοδον, ὥστε πολλαὶ μυριάδες, ὄχι μόνον ἐκ τῶν Ἰουδαίων καὶ προσηλύτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πλέον διεφθαρμένων καὶ ἀχαλινώτων εἰδωλολατρῶν, ἔγιναν ὡμολογημένοι μαθηταὶ τοῦ σταυρωθέντος Ἰησοῦ, καὶ ἀφιερωμένοι λάτραι καὶ δοῦλοι τοῦ μόνου ζῶντος καὶ ἀληθοῦς Θεοῦ.

Οὕτω μὲν βλέπομεν εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποςόλων τὴν ἱςορίαν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἔλαβε τὴν πρώτην ἀρχὴν ἡ πλέον παράδοξος ἐπανάςασις τῶν ὅσαι συνέβησάν ποτε εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν κατάστασιν τοῦ κόσμου· τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ἐκτάνθησαν ἔπειτα πολλὰ πλέον μακρὰν, ἕωσοῦ κατεστάθη ὁ Χριςιανισμὸς ἡ θρησκεία τῶν ἰσχυρῶν καὶ πολυαρίθμων ἐθνῶν, καὶ ἀπεσκοράκισε τὰς εἰδωλολατρείας καὶ δεισιδαιμονίας, εἰς τὰς ὁποίας αὐτὰ ἐνέκειντο πρότερον·—ἔνδειγμα ἀναντίῤῥητον, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον πρέπει νὰ ἦναι θεῖον.

Αὐτὴ δ' ἡ διήγησις εἶναι συνωδευμένη ἀπὸ μίαν παραδοξοτάτην περίστασιν. Ἐὰν, δηλαδὴ, ἡ ἀλήθειά της δὲν ἀποδεχθῇ, καμμία ἄλλη ἱστορία δὲν μένει εἰς τὸν κόσμον, ἥτις δύναται νὰ κατασταθῇ εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· καὶ οὕτως ἓν συμβὰν, πρόξενον τῶν πλέον μεγάλων καὶ ἀξιολόγων ἀποτελεσμάτων, ἠκολούθησε μὲ τρόπον, περὶ τοῦ ὁποίου καμμία πληροφορία δὲν εἶχε διαπεμφθῆν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους! Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐγράφη ἀληθῶς ἀπὸ ἕνα φίλον τῆς ὑποθέσεως· πλὴν δὲν ὑπάρχει ἄλλη τις ἐξ ἐναντίας ἱστορία, μὲ τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ παραβάλλωμεν τὴν τοῦ Λουκᾶ. Οὔτε γραμματεῖς καὶ ἱερεῖς Ἰουδαῖοι, οὔτε φιλόσοφοι, ἱστορικοὶ, ἢ ἠθικοὶ Ἐθνικοὶ, ἐπεχείρησαν ποτὲ, ὡς βλέπομεν, νὰ συγγράψωσιν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας εἰσόδου τοῦ Χριςιανισμοῦ, διὰ νὰ συγκρίνωμεν τὴν παρὰ τῶν Χριστιανῶν γενομένην διήγησιν. Τὰ ἐνταῦθα ἀναφερόμενα δὲν ἔγιναν εἴς τινα γωνίαν. Ἡ Ἱερουσαλὴμ, ἡ Καισάρεια, Ἀντιόχεια, καὶ Ἔφεσος, ὅλαι μεγάλαι καὶ περιφανεῖς πόλεις, μάλιστα καὶ αὐτὴ ἡ Ῥώμη, ὑπερήφανος μητρόπολις τοῦ κόσμου,

ῆσαν ἐκ τῶν τόπων, εἰς τοὺς ὁποίους μαρτυρεῖται, ὅτι ἐνηργήθησαν τὰ θαύματα, καὶ ἐστάθησαν αἱ αἴσιαι ἐκβάσεις ἐνώπιον τῶν πλέον δεινῶν καὶ ἰσχυρῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' οὗτοι δὲν ἐτόλμησαν ποτὲ ν' ἀρνηθῶσι τὰ γεγονότα, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ τὰ συλλογισθῶσι, χωρὶς νὰ ὁμολογήσωσι τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ἀλήθειαν. Ἡ σιωπὴ τῳόντι τῶν ἱερέων κ) γραμματέων, οἵτινες ἐπροτρέποντο μεγαλοφώνως νὰ δικαιωθῶσι διὰ τὸν ἔλεγχον τῶν πλέον ἀπηνῶν ἐγκλημάτων, ὡσαύτως καὶ ἡ τῶν ἐθνικῶν συγγραφέων, εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν εἶναι φανερὰ ὁμολογία, ὅτι δὲν εἶχον τίποτε νὰ εἴπωσι.

Τινὲς μὲν τῶν νεωτέρων σοφιστῶν ἐπιχείρησαν μὲ κεκαλυμμένον τρόπον νὰ σμικρύνωσι τὴν δόξαν τῶν θριάμβων τοῦ Χριστιανισμοῦ· ἀλλ' ὅλαι των αἱ παρατηρήσεις εἶναι θεμελιωμέναι εἰς κακοκατάληψιν, ἢ κακοπαράστασιν. Ὁ καιρὸς διὰ νὰ γένῃ ἄλλη ἱστορία τῶν συμβάντων τούτων ἐπέρασε πρὸ πολλοῦ, καὶ δὲν ὑπάρχει ὕλη πρὸς σύνθεσιν ἄλλης. Καὶ τῳόντι, τὸ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τοιαύτη θρησκεία, ὡς ὁ Χριστιανισμὸς, ὅστις ἀντίκειται ἀμέσως εἰς πᾶν διεφθαρμένον πάθος τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, χωρὶς νὰ κάμνῃ τὴν παραμικρὰν παράβλεψιν εἰς τὰ ὑποκείμενα τῶν πλέον ὑψηλῶν βαθμῶν, ἢ καὶ εἰς τοὺς πλέον ἐνθέρμους φίλους του, ἐδυνήθη νὰ ὑπερισχύσῃ εἰς τὸν κόσμον ὡς ὑπερίσχυσε, μὲ τοιαῦτα ὄργανα καὶ μέσα, ἐναντίον τοιαύτης ἰσχυρᾶς ἀνθιστάσεως, καὶ τοῦτο, χωρὶς νὰ συνοδεύεται ἀπὸ θείαν δύναμιν,—εἶναι τὸ ἴδιον ὡς νὰ δεχθῶμεν, χωρὶς σκιὰν ἀποδείξεως, πρᾶγμα ἀμέτρως πλέον ἀπίστευτον, παρ' ὅλα τὰ εἰς τὴν Γραφὴν σημειωμένα θαύματα.

Ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ περιμένωμεν ἐνταῦθα πλήρη τινα καὶ ἰδιαιτέραν ἱστορίαν τῶν ἀγώνων καὶ ἐκβάσεων ὅλων τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἀρχαίων Εὐαγγελιστῶν· ἓν μόνον ἐκλεκτὸν ἔνδειγμα δίδοται. Μετὰ τὴν ἔκχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ τὰς πρώτας προόδους καὶ πάθη τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, ὀλίγον ἀναφέρεται ἡ Γραφὴ περὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν. Τῳόντι τὰ ὀνόματα τῶν περισσοτέρων δὲν ἀνεφέρθησαν ποτὲ μετὰ τὸ πρῶτον κεφάλαιον· πλὴν εἶναι κατ' ὀρθὸν λόγον ἀναμφίβολον, ὅτι αὐτοὶ εἰργάσθησαν, ἔπαθον, καὶ ἐπέτυχον, ὡς οἱ ἀδελφοί των. Μερικοὶ ἄλλοι ἐργάται σημαίνονται ὁμοίως, ὡς ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος, Φίλιππος ὁ εὐαγγελιστὴς, ὁ Βαρνάβας, Σίλας, καὶ ἕτεροι. Ἀλλ' ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ διώκτου Σαοὺλ, μὲ τοὺς ἑπομένως ἀγῶνας, πάθη, καὶ θριάμβους του, ὡς Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν, περι-

λαμβάνει μέγα μέρος τοῦ βιβλίȣ· καὶ ἡ ἀνάμνησις τῶν λοιπῶν Ἀποςόλων, εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἱστορίας, εἶναι πολλὰ σύντομος. Ὁ Πέτρος, τῳόντι, ὁ τῆς περιτομῆς Ἀπόστολος, ἐκλέχθη διὰ νὰ διδάξῃ τὸν Κορνήλιον καὶ τοὺς φίλους του, (τοὺς πρώτους ἐκ τῶν Ἐθνῶν καρποὺς,) βέβαια πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλου ἀχρήστου πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ Ἰακώβου ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωάννου ἀναφέρεται συντόμως. Ὄντως τοῦ Ἁγίου Παύλου τὰ ἔργα σημειοῦνται μὲ τρόπον πολλὰ συνοπτικόν. Τὰ συμβάντα διαφόρων χρόνων περιλαμβάνονται εἰς δύο ἢ τρία κεφάλαια. Καὶ μ᾽ ὅλον ὅτι, ἀφοῦ ὁ ἱστορικὸς Λουκᾶς ἡνώθη μετὰ τοῦ Ἀποστόλου, καὶ ἔγινε πιστός του σύντροφος, (τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐκ τῆς μεταχειρίσεως τοῦ πρώτου πληθυντικοῦ προσώπου εἰς τὴν διήγησίν τȣ,) αὐτὸς εἶναι ὀλίγον περιςατικώτερος· αἱ ἐπιςολαὶ ὅμως τοῦ Ἁγίου Παύλου ἀποδεικνύȣν, ὅτι τὰ ἔργα, οἱ διωγμοὶ καὶ πρόοδοί του ἐστάθησαν ἀσυγκρίτως μεγαλήτεροι, καὶ αἱ διδασκαλίαι, τὰς ὁποίας ἔκαμνεν εἰς τοὺς ὀπαδούς του, πολλὰ πλέον ἰδιαίτεραι, παρὰ τὰς ὁποίας δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ ἀπὸ μίαν ἁπλῆν ἀνάγνωσιν τῆς παρούσης ἱστορίας. Εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, ἡ ἀξιοσημείωτος συμφωνία, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μικρὰ πράγματα, τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν Ἐπιςολῶν, εἶναι τοιαύτης φύσεως, ὁποία δὲν ἤθελε σταθῆν ποτὲ, ἐὰν ἑκάτερα δὲν ὑπῆρχον γνήσια.

Τὸ δὲ βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἀρχίζομεν τώρα, διαλαμβάνει πρὸς τούτοις δοκίμιον τῶν ἀληθῶς πιστῶν, ἀποδεικνύον τὴν φύσιν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ γνησίου Χριστιανισμοῦ· καὶ πρέπει νὰ σημειώσωμεν προσεκτικῶς, ὅτι εἰς κάθε αἰῶνα, ὅλα ἐκεῖνα τὰ πλήθη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται μὲν Χριστιανοὶ, δὲν ὁμοιάζουν δὲ κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦτο, θέλουν ἀποβληθῆν ὡς ἄχυρα εἰς τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως· καὶ ὅτι ὅσον περισσότερον ἐξομοιούμεθα μὲ τοὺς ἀρχαίους τούτους πιστοὺς, ἔταν "χάρις μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς," (Πραξ. δ΄. 33.) τοσοῦτον εἶναι βεβαιότερον, ὅτι θέλομεν συναριθμηθῆν μετ᾽ αὐτῶν εἰς τὴν ἀτελεύτητον δόξαν.

ΠΡΑΞΕΙΣ

ΤΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΤΟΝ μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, 2. Ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς Ἀποστόλοις διὰ Πνεύματος Ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη. 3. Οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. 4. Καὶ συναυλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου.

Λουκᾶς, "ὁ Ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς," ἐστάθη ἀναμφιβόλως ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος βιβλίου· καὶ ἐννοήσας αὐτὸ ὡς προσθήκην εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του, τὸ ἐπιγράφει ὁμοίως εἰς τὸν Θεόφιλον. (Ἴδε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ ά. 3.) Τὸ ὅλον δύναται νὰ θεωρηθῇ βέβαια ὡς ἓν βιβλίον εἰς δύο μέρη. Ἀλλὰ τὸ πρέπον τοῦ νὰ ὑπάρχωσιν ὁμοῦ τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, φαίνεται, ὅτι παρεκίνησε τοὺς Χριστιανοὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τὸ διαιρέσωσιν, εἰσάγοντες τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου μεταξὺ τῶν δύο τούτων μερῶν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἱστορία τελειώνει μὲ τοῦ Ἁγίου Παύλου τὴν ἐν Ῥώμῃ διετῆ φυλάκωσιν, ἥτις ἐτελείωσε βέβαια πρὸ τοῦ Σ. Ε. 65, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν εὐλόγως, ὅτι αὐτὴ συνεγράφη μεταξὺ τοῦ τριακοστοῦ καὶ τριακοστοῦ πρώτου ἔτους, μετὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν τὴν σταύρωσιν· διότι δυσκόλως δύναται νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ ἱερὸς ἱστορικὸς ἔμελλε νὰ τελειώσῃ τόσον ταχέως τὴν διήγησίν του, χωρίς τινος περαιτέρω προσθήκης, ἂν τὴν εἶχε συνθέσειν εἰς ὑστερινήν τινα περίοδον καιροῦ.

Ἡ ἀρχαία ἀποδοχὴ τοῦ παρόντος βιβλίου, ὡς ἐπικυρουμένου καὶ θείου, μεταξὺ τῶν πρώτων Χριστιανῶν, ἐδείχθη ἱκανῶς ἀπὸ σοφοὺς ἄνδρας, ἐκ τῆς μαρτυρίας παλαιῶν συγγραφέων. Ἀλλ' ἡ περίστασις, ἥτις ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀπαιτεῖ τὴν προσοχήν μας, καὶ πρέπει νὰ προτρέψῃ τὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας μας, εἶναι, ὅτι αὐτὸ διαλαμβάνει τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν παλαιῶν προφητειῶν περὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἐπαγγελθέντος Μεσσία, καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν αὐτὴ ἔμελλε νὰ στερεωθῇ εἰς τὸν κόσμον· ὡσαύτως καὶ τὴν ἐκτελείωσιν τῶν ἐπαγγελιῶν ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του ὁ Κύριος ἡμῶν, "ἐνῷ αὐτὸς ἦτον ἀκόμη μετ' αὐτῶν," περὶ τῶν δυνάμεων, μὲ τὰς ὁποίας αὐτοὶ ἔμελλον νὰ προικισθῶσι, περὶ τῆς ἀγαθῆς ἐκβάσεως τῶν κόπων των, καὶ τῶν διωγμῶν, οἵτινες τοὺς περιέμενον.

Εἶναι πρᾶγμα ἀναντίῤῥητον, ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Ναζωραίου Ἰησοῦ, ὅστις ὑπέμεινεν

εἰς Ἱερουσαλὴμ σαυρικὸν θάνατον, πρὸ χιλίων ὀκτακοσίων ἐτῶν περίπου, διεδόθη μὲ τὴν πλέον ταχεῖαν ἔκτασιν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν· ὅτι αὐτὴ ἔλαβε διαμένουσαν σερέωσιν, τὴν ὁποίαν φυλάττει ἕως τῆς παρούσης ἡμέρας, καὶ ὅτι προεῖπον οἱ προφῆται ταῦτα περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μεσσία. Τὸ ἀνὰ χεῖρας ὅμως βιβλίον εἶναι ἡ μόνη ἱσορία, ἥτις περιγράφει καθαρῶς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἀνεκηρύχθη πρῶτον ἡ θρησκεία αὕτη.

---

5. Ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. 6. Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες, ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες· Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιςάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ; 7. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Οὐχ ὑμῶν ἐςι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. 8. Ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ᾽ ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. 9. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. 10. Καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν, πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο παρειςήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ. 11. Οἳ καὶ εἶπον· Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑςήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἐναντίον πάντων τῶν, ὅσα ὁ Χριςὸς εἶχε διδάξειν τοὺς μαθητάς του, ἔτρεφον ἀκόμη ἰδέας περὶ κοσμικῆς τινος βασιλείας, ὑποθέτοντες ἴσως, ὅτι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ ἔκχυσις ἤθελε προτρέψειν γενικῶς τὸ ἔθνος εἰς τὸ νὰ ὁμολογήσῃ τὸν Ἰησοῦν ὡς Μεσσίαν· καὶ ὅτι αὐτὸς ἔμελλε τότε νὰ ἐκτελέσῃ ὅσα ἐνόμιζον, ὅτι ὑπάρχει ἡ περὶ τούτου ἔννοια τῶν παλαιῶν προφητῶν. Φαίνεται δ᾽ ὅτι ἐφοβοῦντο μήπως ἡ περιφρόνησις, ἥτις ἔγεινε πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, ἤθελε τὸν ἀποτρέψειν ἀπὸ τὸ νὰ ἐπαναδώσῃ εἰς τὸ ἔθνος τὸ βασίλειον, ὡς ἦτον εἰς τὰς ἡμέρας Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος. Ἀλλ᾽ ὁ Κύριος ἡμῶν ἤξευρεν ὅτι ἡ ἀνάληψις αὐτοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ κατάβασις ἤθελον θέσειν ἐπὶ τέλους πέρας εἰς τοιαύτας ἐλπίδας· διὸ κατέστειλε τὴν περιέργειάν των, θεωρήσας ἀνεπιτήδειον εἰς αὐτοὺς νὰ ἐξεύρωσι ταῦτα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ὁλοκλήρως εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ, διοικούμενα καὶ ἐκτελούμενα ἀπὸ τὴν ὑπερτάτην αὐτοῦ δύναμιν καὶ κυριότητα, καὶ κατὰ τῆς θελήσεως αὐτοῦ τὸ βούλευμα, εἰς τὸ ὁποῖον οὐδενὸς ἄλλου γνώμη ἔχει χώραν. Τοὺς ἐβεβαίωσεν ὅμως, ὅτι ἔμελλον νὰ προικισθῶσι ταχέως μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εὐαρμόζον αὐτοὺς νὰ κάμνωσι πολλὰ ἔργα παράδοξα, ἐνθαρρύνον καὶ ἐνισχύον αὐτοὺς εἰς τὸν ἀγῶνά των.

Εἶναι ὅμως ὄχι μόνον δύσκολον, ἀλλ᾽ ἴσως καὶ ἀδύνατον νὰ περιγράψωμεν μὲ ἀκρίβειαν τὴν κατάστασιν τῶν πνευμάτων τῶν Ἀποστόλων εἰς τούτην τὴν κρίσιν, εἰς τὴν ὁποίαν σκότος καὶ φῶς, ἐλπίδες καὶ φόβοι, σαρκικαὶ καὶ πνευματικαὶ θέαι καὶ ἀπανδοχαὶ, ἦσαν μεμιγμέναι τόσον σχετικῶς, ὥστε μόνη ἡ παντοδυναμία ἐδύνατο νὰ τὰς διαιρέσῃ. Καὶ τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐγίνῃ διὰ μιᾶς εἰς πάμπολλα πράγματα εἰς καιρὸν τῆς καταβάσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· μ᾽ ὅλον ὅτι εἰς ὀλίγα τινα ἰδιαίτερα, αὐτοὶ ἔμειναν περισσότερόν τινα καιρὸν, εἰς κάποιαν ἀπάτην ἢ πρόληψιν. Ἡ μεταβολὴ, ἥτις ἐνηργήθη εἰς τὰ πνεύματα καὶ καρδίας τῶν Ἀποστόλων, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἦτο τοσοῦτον ἀληθῶς θαυμασία ὡς ἡ χάρις

τῶν γλωσσῶν. Ἀυτοὶ δὲν ἦσαν πλεόν οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι· μάλιστα δὲ εἰς πολλὰ ἐφαίνοντο ἄνθρωποι πολλὰ διαφόρȣ ψυχῆς καὶ χαρακτῆρος, ἔχοντες ὕψος πνεύματος, καὶ ὑπεροχὴν εἰς τὰς σαρκικὰς προλήψεις, ἐλπίδας καὶ φόβους, ὑπὲρ πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν νὰ νομισθῇ πρότερον.

---

12. Τότε ὑπέςρεψαν εἰς Ἱερȣσαλὴμ ἀπὸ ὄρȣς τȣ̃ καλȣμένȣ Ἐλαιῶνος, ὅ ἐςιν ἐγγὺς Ἱερȣσαλὴμ, σαββάτȣ ἔχον ὁδόν. 13. Καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, ȣ̃ ἦσαν καταμένοντες, ὅ τε Πέτρος, καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης, καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ Σίμων ὁ Ζηλωτὴς, καὶ Ἰȣ́δας Ἰακώβου. 14. Οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτερȣ̃ντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, σὺν γυναιξὶ, καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τȣ̃ Ἰησȣ̃, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτȣ̃.

Αὐτοὶ ἦσαν "προσκαρτεροῦντες τῇ προσευχῇ." Ὅλος ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι λαὸς ἱκέσιος καὶ δεδομένος εἰς τὴν δέησιν. Ὁ ἐνεστὼς καιρὸς ἦτο καιρὸς συμφορῶν καὶ κινδύνων διὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ, ὄντας ὡς ποίμνιον ἐν μέσῳ λύκων· καὶ,— "Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; Προσευχέσθω!" (Ἰακωβ. έ. 13.)—τοῦτο παύει φροντίδας καὶ φόβους. Εἶχον αὐτοὶ τώρα ἔργον ἔμπροσθέν των, μέγα ἔργον, καὶ πρὶν τὸ ἐπιχειρήσωσι, παρεκάλεσαν ἐνθέρμως τὸν Θεὸν διὰ τὴν μετ' αὐτῶν εἰς τοῦτο παρουσίαν τȣ. Πρὸ τῆς ἀρχαίας ἀποςολῆς των, ὁ Χριςὸς ἐξόδευσε τὸν καιρὸν δεόμενος ὑπὲρ αὐτῶν· (Λουκ. ς΄. 12, 13.) αὐτοὶ δὲ τώρα τὸν ἐξοδεύουν προσευχόμενοι διὰ τὸν ἑαυτόν των. Περιέμενον τὴν ἐπ' αὐτοὺς κατάπεμψιν τοῦ Πνεύματος, διὸ ηὐπόρουν δεήσεων· τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατέβη ἐπάνω εἰς τὸν Σωτῆραμας, ὅτε προσηύχετο. (Λȣκ. γ΄. 21.) Οἱ ἔχοντες προσευχῆς διάθεσιν, ὑπάρχουν εἰς τὴν πλέον ἁρμοδίαν κατάςασιν διὰ νὰ λάβωσι πνευματικὰς εὐλογίας. Ὁ Χριςὸς ὑπεσχέθη, ὅτι θέλει πέμψειν ταχέως τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἡ ὁποία ὑπόσχεσις δὲν ἔμελλε ν' ἀναβάλῃ τὴν δέησιν, ἀλλὰ νὰ τὴν διεγείρῃ καὶ ἐμψυχώσῃ. Ὅσον ἐγγύτερον φαίνεται νὰ εἶναι ἡ ἐκπλήρωσίς της, τοσοῦτον σπουδαιότεροι πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ εἴμεθα εἰς τὴν δι' αὐτὴν προσευχήν μας.

Οὗτοι δ' ἔπραττον τοῦτο μὲ κοινὴν σύμπνοιαν, "ὁμοθυμαδόν·" ἐξ οὗ γίνεται δῆλον, ὅτι τοὺς συνήνωνεν ὅλους ὁμοῦ θεῖος ἔρως, καὶ δὲν ὑπῆρχε μεταξύ των οὔτε διαφωνία, οὔτε διχόνοια· καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες τηροῦν οὕτω τὴν ἑνότητα τοῦ Πνεύματος μὲ τῆς εἰρήνης τὸν σύνδεσμον, εἶναι οἱ ἄριςα παρεσκευασμένοι εἰς τὸ νὰ δεχθῶσι τὰς παραμυθίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τοῦτο φανερώνει προσέτι καὶ τὴν ἀξίαν συνδρομήν των εἰς τὰς γινομένας ἱκεσίας· καὶ, ἂν μόνον ἕνας ὡμίλῃ, προσηύχοντο ὅμως ὅλοι. Καὶ ἐὰν, ὅταν συμφωνήσωσι δύο νὰ ζητήσωσί τι, θέλει ἐκπληρωθῆν ἡ αἴτησίς των, πολλῷ μᾶλλον ὅταν συμφωνῶσι πολλοὶ εἰς τὴν ἰδίαν ζήτησιν. (Ματθ. ιή. 19.)

---

15. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναςὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν, εἶπεν· (ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν.) 16. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην ἣν προεῖπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ ςόματος Δαβὶδ περὶ Ἰȣ́δα τȣ̃ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβȣ̃σι τὸν Ἰησȣ̃ν. 17. Ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. 18. Οὗτος μὲν ȣ̃ν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ τȣ̃ μισθοῦ τῆς ἀδικίας· καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτȣ̃. 19. Καὶ γνωςὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικȣ̃-

σιν Ἱερουσαλὴμ, ὥςε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν, Ἀκελδαμά· τϟτέςι, χωρίον αἵματος. 20. Γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ Ψαλμῶν· Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔςω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῷ. Καὶ· Τὴν ἐπισκοπὴν αὐτϟ λάβοι ἕτερος. 21. Δεῖ ϟν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ᾽ ἡμᾶς ὁ Κύριος Ἰησοῦς, 22. Ἀρξάμενος ἀπὸ τϟ βαπτίσματος Ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήφθη ἀφ᾽ ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναςάσεως αὐτϟ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τϟτων. 23. Καὶ ἔςησαν δύο, Ἰωσὴφ τὸν καλϟμενον Βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰοῦςος, καὶ Ματθίαν. 24. Καὶ προσευξάμενοι εἶπον· Σὺ Κύριε, καρδιογνῶςα πάντων, ἀνάδειξον ἐκ τϟτων, τῶν δύο ἕνα ὃν ἐξελέξω, 25. Λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποςολῆς, ἐξ ἧς παρέβη Ἰϟδας, πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. 26. Καὶ ἔδωκαν κλήρϟς αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα Ἀποςόλων.

Τὰ ἐγκλήματα καὶ τὸ φρικῶδες τέλος ἐπαγγελλομένων τινων τὸν ὑπηρέτην, οἵτινες ἐςάθησαν μεγάλοι κατὰ τὸν βαθμὸν καὶ τὴν φήμην εἰς τὴν ἐκκλησίαν, δὲν πρέπει ποσῶς νὰ παρακινήσωσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ νὰ καταφρονῶσι τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐπάγγελμα. Ἀλλὰ τοιαῦτα παραδείγματα διδάσκουν μεγαλοφώνως ἄλλους, νὰ προσέχωσιν εἰς ἑαυτοὺς, εἰς τὰς αἰτίας καὶ τοὺς σκοποὺς των, ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἠθικὴν αὐτῶν διαγωγήν. Ὅσον οἱ ἄνθρωποι πλησιάζουν εἰς τὸν Ἰησοῦν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα καὶ ὑπούργημα, τοσοῦτον βδελυροτέρα κρίνεται ἡ προδοσία των, ἂν συντρέχωσι κρυφίως μετὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Τὸ κέρδος τῶν ὑποκριτῶν εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἀδικίας, τὸ ὁποῖον θέλει τοὺς ἀγοράσειν μόνον ἓν Ἀκελδαμά—ἓν χωρίον αἵματος, ἤτοι μίαν τρομερωτέραν καταδίκην, καὶ μεγαλητέραν ἀτιμίαν· διότι ἀνίσως ἀποθάνωσιν ἀμετανόητοι, (ὡς εἶναι πιθανώτατον, ὅτι θέλουν τελευτήσειν τοιοῦτοι,) εἰς ὁποιονδήποτε τρόπον ἀφίνουν τὸν κόσμον, καὶ ἂν οἱ οἶκοι αὐτῶν μένωσιν ἢ ἔρημοι ἢ ἀκμάζοντες, αὐτοὶ πρέπει ν᾽ ἀκολουθήσωσι τὸν Ἰούδαν "εἰς τὸν τόπον των," τὸν ἡτοιμασμένον διὰ τοὺς ἐργάτας τῆς ἀδικίας.

Ὅταν ὅμως ἀποθάνωσιν οἱ μισθωτοὶ καὶ ἀσεβεῖς ἄνθρωποι, πρέπει νὰ παρακαλῶμεν τὸν μέγαν ἐταστὴν τῶν καρδιῶν, ν᾽ ἀποπληροῖ τὸν τόπον των εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲ τοιούτϟς ὑπηρέτας, ὁποῖοι πνευματικῶς ἐγνώρισαν τὸν Χριςὸν, καὶ εἶναι ἄξιοι νὰ μαρτυρήσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ νὰ φανερώσωσιν εἰς τοὺς ἄλλους τῶν παθῶν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν, καὶ τῆς ἀναστάσεώς του τὴν δύναμιν.

Οἱ ἔχοντες τὴν ἐπιστασίαν τῆς χειροτονίας, πρέπει νὰ εἶναι προσεκτικοὶ νὰ μὴ χειροθετῶσιν ταχέως ἐπάνω εἰς κανένα ἄνθρωπον, ἀλλ᾽ ἀγρυπνοῦντες νὰ ἐκλέγωσι τοὺς πλέον ἱκανοὺς καὶ ἁρμοδίους διὰ τὸ ἱερὸν τοῦτο ἀξίωμα. Πρέπει νὰ ἐκχέωσιν ἐνθέρμους δεήσεις πρὸς Ἐκεῖνον, ὅςις γνωρίζει τί ἐςὶν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐκλογήν των, ὥςε νὰ διακρίνωσι τοὺς ὄντας, καὶ τοὺς μὴ ὄντας ἀξίους· (ά. Τιμ. έ. 22.) Ὅπου ἐλλείπει αὐτὴ ἡ ἀγρυπνία, ἢ ὅταν ἡ χειροτονία παρεκτρέπεται εἰς μόρφωσιν εὐσεβείας, (β΄. Τιμ. γ΄. 5.) δὲν εἶναι ἀπορία ἐὰν ἴδωμεν τὴν ἐκκλησίαν καταπατουμένην ἀπὸ ὀκνηροὺς, μισθωτοὺς, καὶ αἱρετικοὺς, ἀντὶ πιστῶν, ἐπιτηδείων, ἀφιλοκερδῶν, καὶ φιλοπόνων ὑπηρετῶν τοῦ Χριςοῦ.

Αὐτοὶ ἐπικαλοῦνται τὸν Θεὸν ὡς ἐξεταστὴν τῶν καρδιῶν·—Σὺ, Κύριε, ὅστις

γνωρίζεις ὅλων τῶν ἀνθρώπων τὰς καρδίας·—πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν—καὶ τὰς γνωρίζεις καλήτερα παρ' ὅσον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὰς γνωρίζουσι! Παρατήρησε—ὅταν ἦτο διὰ νὰ ἐκλεχθῇ Ἀπόστολός τις, οὗτος ἔπρεπε νὰ ἐκλεχθῇ κατὰ τὴν διάθεσιν τῆς καρδίας του! Ὁ Ἰησοῦς φαίνεται νὰ ἐρωτᾷ κάθε ἱερουργοῦντα, "Ἀγαπᾷς με;—ποίμαινε τὰ πρόβατά μου." (Ἰωανν. κά. 16.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΚΑΙ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἡ λέξις, Πεντηκοστὴ, σημαίνει τὴν πεντηκοστὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς δευτέρας τῶν ἀζύμων, ἐξ ἧς ἐλογαριάζετο ἡ ἑορτὴ τῆς συνάξεως τοῦ θερισμοῦ. Οἱ Ἰσραηλῖται ἐπροσάζοντο νὰ προσφέρωσι προσφορὰν ἀπὸ τὰς ἀπαρχὰς τοῦ σίτου των εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, τὸ ὁποῖον ὑποθέτεται, ὅτι τηρεῖται εἰς μνήμην τοῦ δοθέντος Νόμου ἐκ τοῦ ὄρους Σινὰ, πεντήκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἀναχώρησίν των. (Ἐξοδ. ιθ'. 1. καὶ κγ'. 14—18. Λευϊτ. κγ'. 15—21. Δευτ. ιϛ'. 9.) Εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην ηὐδόκησεν ὁ Κύριος νὰ ἐκχύσῃ τὸ Πνεῦμά του, καὶ νὰ καθιερώσῃ τῆς Χριστιανικῆς ἐκκλησίας τὰ πρωτόλεια. Λαοὶ ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ μακροὺς τόπους, συνήχθησαν προθύμως εἰς Ἱερουσαλὴμ τὴν ἡμέραν ταύτην· καὶ φαίνεται, ὅτι τὸν χρόνον τοῦτον συνέτρεξαν περισσότεροι παρὰ τὸ σύνηθες· ἴσως ἐκ τῆς γενικῆς ἐλπίδος, ἥτις ὑπερίσχυσεν, ὅτι ὁ Μεσσίας ἔμελλε νὰ φανῇ ταχέως.

---

2. Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι. 3. Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι, ὡσεὶ πυρός· ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν.

Ἡ πνοὴ βιαία ἦτο σημεῖον τῆς ἀκαταμαχήτου ἐνεργείας, τὴν ὁποίαν κάμνει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰ πνεύματα, καταβάλλον ἔμπροσθέν του πᾶσαν ἀνθίστασιν, μὲ τρόπον ἀνερμήνευτον, φανερώτατον ὅμως ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων του. (Ἰωανν. γ'. 8.) Αἱ δὲ διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ἦτο σύμβολον τοῦ δοθέντος εἰς τοὺς Ἀποστόλους, τὸν καιρὸν τοῦτον, χαρίσματος, νὰ λαλῶσι μ' εὐγλωττίαν καὶ ἐντέλειαν διαφόρους διαλέκτους, τὰς ὁποίας δὲν εἶχον διδαχθῆν ποτέ. Τὸ δὲ ὡς πυρὸς φαινόμενον, ἐσήμαινε τὸν ἔνθερμον ζῆλον, μὲ τὸν ὁποῖον αὐτοὶ ἠξιώθησαν νὰ ὁμιλῶσι, καὶ τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἐπροξένουν οἱ λόγοι των εἰς τῶν ἀκροατῶν των τὰ πνεύματα.

---

4. Καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι.

Παρὰ τὸ θαῦμα τοῦτο, παραδοξότερον δυσκόλως δύναται νὰ φαντασθῇ τις· καθὼς ἕκαστος πρέπει νὰ παρατηρήσῃ, σκεπτόμενος τὸ πρᾶγμα κατὰ βάθος, καὶ συλλογιζόμενος μὲ πόσην δυσκολίαν δύναται ν' ἀποκτήσῃ τις, ἂν καὶ ἄνθρωπος πεπαιδευμένος, μίαν μόνην διάλεκτον, καὶ νὰ τὴν λαλῇ ὀρθῶς.

Ἦτον ἀκόμη ἀναγκαῖον, καὶ χρήσιμον θαῦμα. Ἡ γλῶσσα τὴν ὁποίαν ἐλάλουν οἱ μαθηταὶ ἦτο Συριακὴ, διάλεκτος ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς· ὥστ' ἦτον ἀναγκαῖον δι' αὐτοὺς νὰ

προικισθῶσι μὲ τὸ δῶρον τοῦ νὰ ἐννοῶσι τόσον τὴν ἀρχαίαν Ἑβραϊκὴν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἦτο γεγραμμένη, καθὼς καὶ τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν τῆς Νέας Διαθήκης, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἔμελλε νὰ γραφθῇ. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτον ὅλον· αὐτοὶ παρηγγέλθησαν νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν, νὰ διδάξωσιν ὅλα τὰ ἔθνη· πλὴν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὑπάρχει μία δυσκολία ἀδάμαστος. Τίνι τρόπῳ μέλλουν αὐτοὶ νὰ γένωσιν οὕτω κύριοι τῶν διαφόρων γλωσσῶν, ὥστε νὰ τὰς ὁμιλῶσι νοητῶς εἰς ὅλα τὰ ἔθνη; Τοῦτο πρέπει νὰ σταθῇ ἔργον μιᾶς ζωῆς ἀνθρώπου, διὰ νὰ μάθῃ τὰς διαλέκτους των. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα διὰ ν' ἀποδειχθῇ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐδύνατο νὰ τοὺς δώσῃ ἐξουσίαν νὰ κηρύξωσιν εἰς τὰ ἔθνη, αὐτὸς τοὺς δίδει ἐπιτηδειότητα νὰ κηρύξωσιν εἰς αὐτὰ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν διάλεκτον. Ἐντεῦθεν ἔπρεπε νὰ φανῇ, ὅτι αὐτὴ ἦτον ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ἐπαγγελίας ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητάς του, (Ἰωάννης ιδ'. 12.) "Μεγαλήτερα τούτων ἔργα θέλετε κάμειν·" διότι τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ πρεπόντως, ἐὰν σκεφθῶμεν ὅλα τὰ περιστατικὰ, ἔργον μεγαλήτερον ἀφ' ὅλας τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ Χριστὸς θαυμασίους θεραπείας. Ὁ ἴδιος Χριστὸς δὲν ἐλάλησε μὲ ἄλλας γλῶσσας, οὐδ' ἔκαμεν ἱκανοὺς τοὺς μαθητάς του νὰ τὸ πράξωσιν ἐνῷ ἦτο μετ' αὐτῶν· τοῦτο ὅμως ἦτο τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα τῆς ἐπ' αὐτοὺς ἐκχύσεως τοῦ Πνεύματος.—Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Τιλλωτσὼν φρονεῖ πιθανὸν, ὅτι ἂν ἡ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐπιστροφὴ τῶν ἀπίστων ἐπεχειρεῖτο τώρα εἰλικρινῶς καὶ σταθερῶς, ἀπὸ ἀνθρώπους ὀρθόφρονας, ὁ Θεὸς ἤθελε προστατεύσειν τοιαύτην ἐπιχείρησιν μεθ' ὅλης τῆς προσηκούσης βοηθείας, καθὼς ἔκαμεν εἰς τὴν πρώτην τοῦ εὐαγγελίου δημοσίευσιν.

Καθὼς ἡ ἐν γῇ Σενaὰρ σύγχυσις τῶν γλωσσῶν διεσκόρπισε τὴν εἰδωλολατρείαν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, καὶ ἔκαμε τοὺς ἀνθρώπους νὰ στερηθῶσι τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν· οὕτως ἐπρονόησεν ὁ Θεὸς ν' ἀνορθώσῃ τὴν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν γνῶσίν του, διὰ τοῦ τῶν γλωσσῶν δώρου. (Ἴδε Γένεσις ιά. 1—9.)

5. Ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. 6. Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συνῆλθε τὸ πλῆθος, καὶ συνεχύθη· ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. 7. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· Οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι;

Ὁ λαὸς παρατηρεῖ, ὅτι οἱ λαλοῦντες εἶναι ὅλοι Γαλιλαῖοι, οἱ ὁποῖοι, παρὰ τὴν μητρικήν των διάλεκτον, καμμίαν ἄλλην δὲν ἐγνώριζον. Αὐτοὶ εἶναι οὐτιδανοὶ ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ἕπεται νὰ ἐλπίζηται εὐγενές τι ἢ σπουδαῖον. Ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τὰ ἀσθενῆ καὶ μωρὰ τοῦ κόσμου, διὰ νὰ καταισχύνῃ τοὺς σοφοὺς καὶ δυνατούς. Ὁ Χριστὸς ἐνομίσθη ὡς Γαλιλαῖος, καὶ οἱ μαθηταί του ἦσαν Γαλιλαῖοι τωόντι· ἄσοφοι, καὶ ἀμαθεῖς ἄνθρωποι.

---

8. Καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν; 9. Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, 10. Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, 11. Κρῆτες καὶ Ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ πρὸς τὸν λαὸν ὁμιλία τῶν Ἀποστόλων ἦτον "τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ." Ὡμί-

λουν ἀναμφιβόλως οἱ Ἀπόστολοι περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς δι' αὐτοῦ λυτρώσεως, καὶ περὶ τῆς τοῦ εὐαγγελίου χάριτος. Ταῦτα εἶναι ἀληθῶς "τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ," τὰ ὁποῖα θέλουν εἶσθαι διὰ παντὸς θαυμαστὰ ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας!

---

12. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες· Τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; 13. Ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον· Ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί.

Ἐδῶ διηγεῖται ἡ εἰς τοῦτο καταφρόνησις μερικῶν, οἵτινες ἦσαν αὐτόχθονες τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ·—(ἴσως οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐμίσουν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀντέτεινον πάντοτε εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.) Αὐτοὶ ἔλεγον, οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἔπιον πολὺ τὴν ἑορτὴν ταύτην. Ὄχι ὅτι αὐτοὶ ἦτο τοσοῦτον ἄκριτοι, ὥστε νὰ ὑπολάβωσιν, ὅτι ὁ οἶνος ἤθελεν εὐαρμόσειν τοὺς ἀνθρώπους νὰ λαλῶσι γλῶσσας, τὰς ὁποίας δὲν εἶχον μάθειν ποτέ· ἀλλ' οὗτοι οἱ χλευάζοντες, ὄντες Ἰουδαῖοι τὸ γένος, δὲν ἤξευρον ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, ὅτι αὐταὶ ἦσαν πραγματικῶς τῶν ἄλλων ἐθνῶν αἱ διάλεκτοι· ὅθεν καὶ ἐθεώρουν ὅ,τι ἐκεῖνοι ἔλεγον, ὅτι εἶναι ἀσαφὲς καὶ ἀσήμαντον, ὡς ὁμιλοῦν οὕτω πολλάκις οἱ μωροὶ μεμεθυσμένοι. Καθὼς, ὅταν αὐτοὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ πιστεύσωσι τὸν δάκτυλον τοῦ Θεοῦ (Λουκ. ιά. 20.) εἰς τοῦ Χριστοῦ τὰ θαύματα, τὸ ἀπέβαλον μὲ τὴν πρόφασιν ταύτην, ὅτι αὐτὸς ἐκβάλλει δαιμόνια διὰ συμφωνίας μετὰ τοῦ ἄρχοντος τῶν δαιμονίων·—ὡσαύτως, ὅταν ἀπεφάσισαν νὰ μὴ πιστεύσωσι τὴν φωνὴν τοῦ Πνεύματος εἰς τῶν Ἀποστόλων τὸ κήρυγμα, τὸ ἀπεποιήθησαν μὲ τοῦτο, "οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶναι πλήρεις νέου οἴνου." Καὶ ἐὰν αὐτοὶ ὠνόμασαν τὸν Οἰκοδεσπότην οἰνοπότην, δὲν εἶναι παράδοξον ἂν ὀνομάσωσιν οὕτω καὶ τοὺς οἰκείους του.

---

14. Σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς· Ἄνδρες Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. 15. Οὐ γὰρ, ὡς ὑμεῖς ἀπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας. 16. Ἀλλὰ τοῦτο ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ· 17. Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, (λέγει ὁ Θεὸς,) ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα· καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν· καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται. 18. Καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι. 19. Καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ. 20. Ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. 21. Καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται. 22. Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε, 23. Τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες, διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε. 24. Ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας

τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν
κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.
25. Δαβὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν·
Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου
διὰ παντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐςὶν,
ἵνα μὴ σαλευθῶ. 26. Διὰ τοῦτο
εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλ-
λιάσατο ἡ γλῶσσα μου· ἔτι δὲ καὶ
ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ'
ἐλπίδι, 27. Ὅτι οὐκ ἐγκατα-
λείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ
δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.
28. Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς·
πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ
προσώπου σου. 29. Ἄνδρες ἀδελφοὶ,
ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παῤῥησίας πρὸς
ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ,
ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ
τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐςιν ἐν ἡμῖν ἄχρι
τῆς ἡμέρας ταύτης. 30. Προφήτης
οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ
ὤμοσεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἐκ καρποῦ τῆς
ὀσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀνα-
ςήσειν τὸν Χριςὸν, καθίσαι ἐπὶ τοῦ
θρόνου αὐτοῦ, 31. Προϊδὼν ἐλάλησε
περὶ τῆς ἀναςάσεως τοῦ Χριςοῦ, ὅτι οὐ
κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου,
οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν.
32. Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέςησεν ὁ
Θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυ-
ρες. 33. Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ
ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ
Πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς
βλέπετε καὶ ἀκούετε. 34. Οὐ γὰρ
Δαβὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς· λέγει
δὲ αὐτός· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου
Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, 35. Ἕως ἂν θῶ
τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν
σου. 36. Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω
πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι Κύριον καὶ
Χριςὸν, αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε, τοῦ-
τον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐςαυρώσατε.

Ἡμεῖς ἴδομεν τὸ ἐξαίσιον ἀποτέλεσμα τῆς ἐκχύσεως τοῦ Πνεύματος εἰς τοῦ Εὐαγγελίου τοὺς κήρυκας. Ὁ Πέτρος εἰς ὅλην τὴν ζωήν του δὲν εἶχεν ὁμιλήσειν ποτὲ μὲ τοιοῦτον τρόπον, ὡς ὡμίλησε τώρα. Ὅθεν φαίνεται καθαρὰ πῶς ὁ Ἰησοῦς ἤνοιξε τὸν νοῦν τῶν Ἀποςόλων του, (Λουκ. κδ'. 45.) νὰ καταλάβουν τὰς Γραφὰς, ὅταν ὁ Πέτρος ἀναφέρει, καὶ ἐξηγεῖται τὰς προφητείας τοῦ Ἰωὴλ, καὶ τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ, μὲ τοιαύτην ἐντέλειαν, σαφήνειαν καὶ δύναμιν. Τώρα θέλομεν θεωρήσειν καὶ ἄλλον εὐλογημένον καρπὸν τῆς ἐκχύσεως τοῦ Πνεύματος, εἰς τὴν ἐπιῤῥοήν του ἐπάνω εἰς τοὺς ἀκροατὰς τοῦ εὐαγγελίου. Ἀπὸ τὴν πρώτην ὁμιλίαν τῶν Ἀποςόλων, ἐφάνη ὅτι ὑπῆρχε θεῖά τις δύναμις συνωδευμένη μετ' αὐτῶν. Χιλιάδες ἐφέρθησαν ἀμέσως δι' αὐτῆς τῆς ὁμιλίας εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς πίστεως. Ἐνταῦθα ἔχομεν τοὺς πρώτους καρποὺς τοῦ πλουσίου ἐκείνου θερισμοῦ τῶν ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι συνήχθησαν, καὶ θέλουν συναχθῆν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· περὶ τῶν ὁποίων προφητικῶς λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, "Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἠδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους, καὶ φυλῶν, καὶ λαῶν, καὶ γλωσσῶν." (Ἀποκ. ζ'. 9.)

Ἐπειδὴ καὶ λέγεται, ὅτι ἐσηκώθη ὁ Πέτρος "σὺν τοῖς ἕνδεκα," δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐλάλουν καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν, πρὸς ἄλλας συντροφίας τοῦ συναθροισθέντος πλήθους, κατὰ τὰς διαφόρους διαλέκτους, τὰς ὁποίας ἐκαταλάμβανον οἱ διάφοροι ἀκροαταί των καλήτερα· μ' ὅλον ὅτι σημειοῦται πρὸς διδασκαλίαν μας ἡ οὐσία μόνον τῆς ὁμιλίας τοῦ Πέτρου.

Αἱ ἀναφερόμεναι περίοδοι ἐκ τῶν προφητειῶν εὑρίσκονται, Ἰωὴλ, κεφ. β'. 28—32. καὶ Ψαλμ. ιϛ'. 8—11.

37. Ἀκέσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τὲς λοιπὲς Ἀποςόλους· Τί ποιήσομεν, ἄνδρες ἀδελφοί; 38. Πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτές· Μετανοήσατε, κὴ βαπτισθήτω ἕκαςος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησε̃ Χριςε̃ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. 39. Ὑμῖν γὰρ ἐςιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακρὰν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. 40. Ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο, καὶ παρεκάλει, λέγων· Σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. 41. Οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν· καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι.

Εἰς τοὺς ςίχους τούτους εὑρίσκομεν ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ μέσον τοῦ ἀρχίζειν ἓν καλὸν ἔργον εἰς πολλῶν καρδίας, καὶ ὅτι τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἐνεργεῖ δἰ αὐτῆς. Ἄς θεωρήσωμεν τὴν μέθοδόν του.

1. Αὐτὴ ἡ ὁμιλία τοὺς ἔθλιψε· *κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ*. Ἀναγινώσκομεν περὶ ἐκείνων, τῶν ὁποίων αἱ καρδίαι κατεκόπτοντο ἐκ τῆς κατὰ τοῦ κήρυκος ὀργῆς· (Πράξεις ζ'. 54.)—οὗτοι ὅμως κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ ὀργισθέντες κατὰ τοῦ ἑαυτοῦτων, διότι συνήργησαν εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν θάνατον.

2. Αὐτοὶ ἐξέςησαν, καὶ πεισθέντες ἔκαμον σπουδαίαν *ἐρώτησιν*. Κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, καὶ μὲ μίαν βαθεῖαν μελέτην καὶ δειλίαν, ἔκαμαν εἰς τὸν κήρυκα τὴν ἐρώτησιν ταύτην, Τί νὰ κάμωμεν; Εἶναι τῳόντι παράδοξον, ὅτι αἰφνιδίως ἔγιναν τοιαῦται ἐντυπώσεις ἐπάνω εἰς τοσοῦτον σκληρὰς καρδίας! Αὐτοὶ ἦσαν Ἰουδαῖοι, ἀνατραφέντες εἰς τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ θρησκεία των ἦτον ἱκανὴ νὰ τοὺς σώσῃ· εἶχον ἰδεῖν τελευταῖον τὸν Ἰησοῦν τοῦτον ςαυρωθέντα ἐν ἀσθενείᾳ καὶ δυςυχίᾳ· τοὺς ἔλεγον καὶ οἱ ἄρχοντές των, ὅτι αὐτὸς ἦτο πλάνος. Ὁ Πέτρος τοὺς ἤλεγξεν ὅτι ἔθεσαν χεῖρα, ἄνομον χεῖρα, εἰς τὸν θάνατόν του· τὸ ὁποῖον ἦτον ἐνδεχόμενον, ὅτι ἔμελλε νὰ διεγείρῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ὀργήν των. Ἀκούσαντες ὅμως τὴν καθαρὰν ταύτην καὶ εὐαγγελικὴν διδαχὴν, ὁλοτελῶς ἐνικήθησαν ἐξ αὐτῆς.—Ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι τοὺς ὡδήγησαν ἐπὶ τέλους τί πρέπει νὰ πράξωσι, καὶ τί οὕτω πράττοντες, ἐδύναντο νὰ ἐλπίζωσιν. Οἱ ἁμαρτωλοὶ πεισθέντες πρέπει νὰ ἐμψυχόνωνται, καὶ τὸ συντετριμμένον πρέπει νὰ δεθῇ. Πρέπει νὰ τοὺς λέγηται, ὅτι ἂν καὶ ἡ κατάστασίς των εἶναι ἀθλία, δὲν εἶναι ἀπηλπισμένη· ὑπάρχει ἐλπὶς δἰ αὐτούς.

3. Αὐτὸς τοὺς δεικνύει ἐνταῦθα τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ λάβωσι—δρόμον, ἤγουν, τῆς *μετανοίας*. Μετανοήσατε· τοῦτο εἶναι σανὶς μετὰ τὸ ναυάγιον. Ἄς σᾶς παρακινήσῃ ἡ αἴσθησις τοῦ φρικώδους τούτου ἐγκλήματος, τὸ ὁποῖον ἐπροξενήσατε εἰς τὸν ἑαυτόνσας, θανατώσαντες τὸν Χριστὸν, εἰς μετανοίας σκέψιν ἐπάνω εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἁμαρτίας σας· καθὼς ἡ ζήτησις μεγάλου τινος χρέους φανερώνει ὅλα τὰ χρέη ἑνὸς δυστυχοῦς χρεωκόπου, καὶ τὸν φέρει εἰς πικρὸν συνειδότος ἔλεγχον καὶ λύπην δἰ αὐτά.

4. Ἄς *βαπτισθῇ* καθεὶς ἀπὸ σᾶς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πιστεύσατε σταθερῶς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, ὑποτασσόμενοι εἰς τὴν χάριν καὶ διοίκησίντου· καὶ κάμετε μίαν φανερὰν καὶ σεμνὴν ἐπαγγελίαν αὐτῆς· ὑποκύψατε εἰς ὑπόσχεσιν τοῦ νὰ μείνητε ἐν αὐτῇ, καθυποβαλλόμενοι εἰς τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος· γενῆτε προσήλυτοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς θείας αὐτοῦ θρησκείας, καὶ ἀποῤῥίψατε τὴν ἀπιστίανσας. Αὐτοὶ μὲν ἐπίστευσαν πρὶν εἰς τὸν Πατέρα, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

Πρέπει ὅμως νὰ πιστεύσωσι καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ Μεσσίας, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγινεν ἐπαγγελία εἰς τοὺς πατέρας. Δεχθῆτε τὸν Ἰησοῦν διὰ βασιλέασας, καὶ ὁμόσατε, διὰ τοῦ βαπτίσματος, εὐπείθειαν εἰς αὐτόν· λάβετέτον διὰ προφήτηνσας, καὶ ἀκροάσθητέ τον. Θεωρήσατέτον δὶ ἱερέα σας, διὰ νὰ κάμῃ ἱλασμὸν ὑπὲρ ὑμῶν. Τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐξαιρέτως ὅτι ἐννοεῖται ἐνταῦθα· διότι αὐτοὶ πρέπει νὰ βαπτισθῶσιν εἰς τὸ ὄνομά του, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν διὰ μέσȣ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ.

5. Ἡ ἐπαγγελία (ἤ, ἡ γενικὴ ἐπαγγελία περὶ τοῦ Μεσσία, καὶ τῶν εὐλογιῶν τῆς βασιλείας του, ἡ γενομένη εἰς τὸν πατέρα αὐτῶν Ἀβραάμ· ἤ, ἡ μερικὴ ἐπαγγελία τοῦ Πνεύματος, ἡ παρὰ τοῦ Ἰωὴλ ἀναφερομένη,)—προεβλήθη εἰς αὐτοὺς, καὶ τὰ τέκνατων· καὶ ὄχι μόνον εἰς τοὺς παρευρεθέντας, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους τοὺς διασκορπισθέντας, τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ἔμελλε ν' ἀνακαλέσῃ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τȣ. Τοῦ Πέτρου τὰ λόγια, ὄντα ὑπηγορευμένα ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, συμπεριελάμβανον καὶ τῶν ἐθνῶν τὴν πρόσκλησιν· αὐτὸς ὅμως, τὸν καιρὸν τοῦτον, δὲν ἐδυνήθη νὰ τὰ ἐννοήσῃ κατὰ τοῦτο τὸ νόημα. (Ἴδε Πράξεις, κεφ. ί. 9—16.)

Τοῦ Ἀποστόλȣ τὰ ἐπιχειρήματα ἦσαν ἀποφασιστικῶς ὁριστικὰ, καὶ ἡ ἐφαρμογήτου ἄκρως κατάλληλος· ἂν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ὁ λόγος του ἦτο κατ' ἐξοχὴν καθαρὸς καὶ ἁπλοῦς. Ἀλλ' ἐὰν σκεφθῶμεν πρεπόντως τὴν πολυειδῆ μαρτυρίαν τῆς διδαχῆς καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Κυρίου μας, καὶ τὴν ἐναντίον τούτων ἰσχυρογνώμονα ἀπιστίαν τῶν Ἰουδαίων, θέλομεν εὑρεῖν, ὅτι, μήτε τοῦ Πέτρου τὰ λόγια, οὔτε καὶ αὐτὰ τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐμαρτύρουν οἱ λαοὶ, ἐδύναντο νὰ προξενήσωσι τοιαῦτα ἀποτελέσματα, ἀνίσως δὲν ἐδόθη καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ ν' ἀφαιρέσῃ τὸ κάλυμμα τῆς ὑπερηφανείας, προλήψεως, καὶ τῶν ἐνόχων παθῶν ἀπὸ τὰς ψυχάς των. Ἐλθὼν ὁ Παράκλητος, τοὺς ἤλεγξε "περὶ ἁμαρτίας, καὶ περὶ δικαιοσύνης, καὶ περὶ κρίσεως." (Ἰωάνν. ις'. 8—11.)

Τὸ νὰ ὑποτεθῇ, ἐπειδὴ ὁ Χριστιανισμὸς ὁμολογεῖται τώρα δημοσίᾳ μεταξύ μας, καὶ ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν χρειαζόμεθα πλέον τὰς θαυματουργοὺς χάριτας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος,—διὸ καὶ δὲν μᾶς ἀναγκαιοῦν αἱ ἁγιάζουσαί τȣ ἐνέργειαι, εἶναι τόσον παράλογον, ὡς νὰ ἤθελεν εἴπῃ τις, ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ἡ γεωργικὴ τέχνη τώρα ἔκαμε μεγάλας προόδους, ἡ ἐπιῤῥοὴ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς βροχῆς ἔγινεν ἄχρηστος. Ἂν ὁ Πέτρος καὶ Παῦλος ἔμελλον νὰ ἐπανέλθωσιν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσωσι τὴν διδαχήν των μὲ τὰ πλέον ἀναντίῤῥητα θαύματα, δὲν ἤθελεν ἀκολουθήσειν κανὲν σωτηριῶδες ἀποτέλεσμα, ἀνίσως δὲν ἐδίδετο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ νὰ καταστήσῃ τὸν λόγον ὠφέλιμον. Ἀλλὰ τῳόντι τὸ Εὐαγγέλιον κηρύττεται σπανίως, ἂν ποτὲ, μ' ἔνθερμον καὶ σταθερὰν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν καρδίαν καὶ συνείδησιν, ἔξω μόνον, ἐὰν ὁ ὑπηρέτης ὑπάρχῃ ὁπωσοῦν ἄξιος νὰ λαλῇ, κατὰ τὴν ὁποίαν τῷ δίδει τὸ Πνεῦμα χάριν. Ὁ Πέτρος μάλιστα καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι ὑψώθησαν φανερῶς ὑπὲρ τὸν ἑαυτόν των, ὅταν οὕτως ἐπληρώθησαν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· καὶ τὸ παράδοξον θάῤῥος καὶ ἡ ἐλευθερία των εἰς τὸ νὰ λαλῶσι περὶ τῶν θαυμαστῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, ἀπέδειξαν καθαρῶς, ὅτι αὐτοὶ ἐβοηθοῦντο ὑπερφυσικῶς, ὄχι μόνον εἰς τὸ χάρισμα τῶν νέων γλωσσῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα μὲ τὸ ὁποῖον ἐλάλȣν.

---

42. Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτȣ, καὶ ταῖς προσευχαῖς. 43. Ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος· πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν Ἀποστόλων ἐγίνετο. 44. Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ

αὐτὸ, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά. 45. Καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον, κ) διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε. 46. Καθ᾿ ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ κλῶντές τε κατ᾿ οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει κ) ἀφελότητι καρδίας, 47. Αἰνοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. Ὁ δὲ Κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ᾿ ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Ἡμεῖς ὁμιλοῦμεν πολλάκις περὶ τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας, καὶ ἐπικαλούμεθα αὐτὴν, καὶ τὴν ἱςορίαν αὐτῆς. Εἰς τοὺς στίχους τούτους ἔχομεν τὴν ἱστορίαν τῆς ἀληθῶς ἀρχαίας ἐκκλησίας, τῶν πρώτων ἡμερῶν της, τὴν κατάστασιν τῆς νηπιότητός της, καὶ τὴν κατάστασιν τῆς μεγίστης της ἀθωότητος.

1. Ἐκεῖνοι ἐφύλαττον ἀκριβῶς τὰς ἱερὰς τάξεις καὶ ἐνησχολήθησαν παντὶ μέσῳ εὐσεβείας καὶ λατρείας· διότι ὁ Χριστιανισμὸς, τηρούμενος κατὰ τὴν δύναμίν του, θέλει διαθέσειν τὴν ψυχὴν εἰς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίαν, μὲ ὅλους ἐκείνους τοὺς τρόπους, καθ᾿ οὓς αὐτὸς μᾶς διέταξε νὰ τὸν θεωρήσωμεν.

2. Ἐκεῖνοι ἦσαν ἐπιμελεῖς καὶ σταθεροὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κηρύττειν τὸν λόγον. Ἠκολούθουν τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποςόλων, καὶ δὲν τὴν ἠρνήθησαν, ἢ παρῄτησαν ποτέ· ἢ, ὡς δύναται ν᾿ ἀναγνωσθῇ, ἠκολούθουν σταθερῶς τῶν Ἀποςόλων τὰ διδάγματα· διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰσήχθησαν εἰς τὸ νὰ διδαχθῶσι, καὶ εἶχον θέλησιν νὰ διδαχθῶσι. Σημείωσαι, ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες παρέδωκαν τὰ ὀνόματά των εἰς τὸν Χριςὸν, πρέπει νὰ θέσωσιν εἰς τὴν συνείδησίν των, ὅτι ἤκουσαν τὸν λόγοντου· διότι μὲ τοῦτο δίδομεν τιμὴν εἰς αὐτὸν, καὶ οἰκοδομούμεθα εἰς τὴν ἁγιωτάτην ἡμῶν πίςιν.

3. Αὐτοὶ διετήρησαν τὴν κοινωνίαν τῶν ἁγίων· ἐξηκολούθησαν εἰς τὴν οἰκειότητα, καὶ ἐξηκολούθουν καθ᾿ ἡμέραν ὁμογνωμόνως εἰς τὸν ναόν. Αὐτοὶ δὲν ἔτρεφον μόνον πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαίαν ἀγάπην, ἀλλ᾿ εἶχον καὶ μεγάλην σχετικὴν συναναςροφὴν μεταξύ των· ἦσαν πολλὰ συνηνωμένοι. Ὅταν ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν διεςραμμένην γενεὰν, δὲν ἔγιναν ἐρημῖται, ἀλλ᾿ ἦσαν οἰκειότατοι συναλλήλως, καὶ ἐλάμβανον πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ ἐνταμώνωνται. Ὅπου ἔβλεπες ἕνα μαθητὴν, ἔπρεπε νὰ ἴδῃς περισσοτέρους. Θεώρησαι πόσον οἱ Χριςιανοὶ οὗτοι ἀγαπῶνται μεταξύ των! Αὐτοὶ ἐφρόντιζον ὁ εἷς διὰ τὸν ἄλλον, συνέπασχον ὁ εἷς μετὰ τοῦ ἄλλου, καὶ ἐνηγκαλίζοντο ἐκ καρδίας ὁ εἷς τὸ συμφέρον τοῦ ἑτέρου.

4. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πολλοὶ τῶν νέων Χριστιανῶν ἦσαν ξένοι, (οἵτινες διέτριψαν ἴσως εἰς Ἱερουσαλὴμ περισσότερον καιρὸν παρ᾿ ὅσον ἐςοχάζοντο, διὰ νὰ γνωρίσωσιν ἀκριβέστερον τὴν ὁποίαν εἶχον ἐναγκαλισθῆν θρησκείαν,) καὶ ἄλλοι πτωχοί· οἱ πλουσιώτεροι τῆς συντροφίας μετέδιδον εὐχαρίςως εἰς τοὺς δυςυχεῖς ἀδελφοὺς ἐκ τῆς ἀφθονίας των. Τοῦτο ἦτον ἀξιοσημείωτον ἔνδειγμα τῆς περὶ τοῦ κόσμου τούτου ἀδιαφορίας των, τοῦ θάῤῥους καὶ τῆς χαρᾶς των ἐν Κυρίῳ· τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης των, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐγκαρδίου ἀγάπης· μ᾿ ὅλον ὅτι ἦσαν βεβαίως πρότερον ξένοι καὶ χωρισμένοι ὁ εἷς ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Ἴσως αἱ προφητεῖαι, τὰς ὁποίας ἤκουσαν περὶ τῆς πλησιαζούσης ἐρημώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἰουδαίας, συνέτεινον εἰς τὸ νὰ τοὺς προτρέψωσι νὰ πωλήσωσι τὰ κτήματα καὶ ὑπάρχοντά των, διὰ νὰ βοηθήσωσι τοὺς συντρόφους των κατὰ τὴν χρείαν ἑκάστου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΕΠΙ τὸ αὐτὸ δὲ Πέτρος κ᾽ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην. 2. Καί τις ἀνὴρ, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ἐβαςάζετο· ὃν ἐτίθουν καθ᾽ ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱερȣ̃ τὴν λεγομένην Ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν.

Τὰ εἰς τὸ παρὸν καὶ τὸ ἀκόλȣθον κεφάλαιον ἀναφερόμενα συμβάντα, φαίνονται, ὅτι συνέβησαν εὐθὺς μετὰ τὰ θεωρηθέντα. Οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ συνείρχοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ὥραν τῆς ἀκολουθίας· τὴν ἐννάτην ὥραν τὸ πρωῒ, καὶ τὴν τρίτην μετὰ τὴν μεσημβρίαν, ὥραι αἱ ὁποῖαι ἐθεωροῦντο ὡς οὐσιωδέστεραι, ὅταν εἰς ἀμφοτέρας ἐπροσφέροντο θυσίαι μετὰ θυμιάματος· (κεφ. ί. 3—8. καὶ Ἔξοδος κθ'. 38—43.) Ἀλλ᾽ οἱ δύο Ἀπόστολοι, ὅ τε Πέτρος καὶ Ἰωάννης, φαίνεται, ὅτι εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν κεχωρισμένοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους· ἴσως διὰ νὰ ζητήσωσιν εὐκαιρίαν νὰ κηρύξωσιν εἰς τὸν λαὸν, καὶ νὰ προσφέρωσι τὰς ἱκεσίας των ἐνώπιον Θεοῦ.—Ὁ ὑπ᾽ αὐτῶν θεραπευθεὶς χωλὸς ἦτον ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη ἡλικίας, καὶ ὑπῆρχε κολοβὸς ἐκ κοιλίας μητρός του. (κεφ. δ'. 22.)—Ἡ ὡραία θύρα τοῦ ἱεροῦ ἀνηγέρθη ἀπὸ τὸν μέγαν Ἡρώδην· αὐτὴ εἶχεν ὕψος ὑπὲρ τοὺς τριάντα πήχεις, καὶ δέκα πέντε περίπου πλάτος, κατασκευασθεῖσα ἐκ Κορινθιακοῦ χαλκοῦ, μὲ τὴν πλέον ἐξαίρετον τέχνην. Ὑποθέτεται, ὅτι αὐτὴ ἐχώριζε τῶν Ἐθνικῶν τὴν αὐλὴν ἀπὸ τὴν ἐσωτέραν.

---

3. Ὃς ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην λαβεῖν. 4. Ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ Ἰωάννῃ, εἶπε· Βλέψον εἰς ἡμᾶς. 5. Ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ᾽ αὐτῶν λαβεῖν. 6. Εἶπε δὲ Πέτρος, Ἀργύριον καὶ χρυσίον ȣ̓χ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτο σοι δίδωμι· Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριςοῦ τοῦ Ναζωραίȣ ἔγειραι καὶ περιπάτει. 7. Καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε· παραχρῆμα δὲ ἐςερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά. 8. Καὶ ἐξαλλόμενος ἔςη, καὶ περιεπάτει· καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν, περιπατῶν καὶ ἁλλόμενος, καὶ αἰνῶν τὸν Θεόν. 9. Καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν Θεόν. 10. Ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν, ὅτι ȣ̃τος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ Ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ· καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκςάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ. 11. Κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλȣ̃ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτȣ̀ς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ ςοᾷ τῇ καλȣμένῃ Σολομῶντος ἔκθαμβοι.

Ἡ πτωχεία καὶ ἁπλότης ςιμὰ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Χριςοῦ εἶναι πολλὰ καλήτεραι πεῖραι τῆς ἀδιαφορίας καὶ καταφρονήσεως τῆς αἰσχροκερδείας, παρὰ τὴν εὐτυχίαν, μεγαλοφροσύνην καὶ πολυτέλειαν· καὶ ὅταν ὁ Κύριος μεταχειρίζεται ἄλλους ὡς οἰκονόμȣς του, εἰς τὸ νὰ διαμοιράσωσι πλοῦτον πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν ἀνάγκαις, δὲν πρέπει νὰ λυπηθῇ ὁ οἰκονόμος τῶν μυςηρίων τοῦ Θεοῦ, ἂν εἶναι βιασμένος νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν

αἰτοῦντα πτωχὸν, "Χρυσίον καὶ ἀργύριον δὲν ἔχω· ὅ,τι δ' ἔχω, τοῦτο σοὶ δίδω."

Θέλοντες νὰ ἐπιχειρήσωμεν μὲ καλὴν ἔκβασιν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν τὴν ἴασιν, πρέπει νὰ προβαίνωμεν ἐν ὀνόματι καὶ δυνάμει τοῦ Ἰησοῦ Χριςοῦ, ἐνθαῤῥύνοντες ἀπηλπισμένους ἁμαρτωλοὺς νὰ ἐγερθῶσι, καὶ περιπατῶσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς χρηςότητος διὰ τῆς ἐν αὐτῷ πίςεως. Πρέπει βέβαια νὰ δεικνύωμεν φιλοςοργίαν πρὸς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους νουθετοῦμεν. Ἀλλὰ χωρὶς τοῦ Κυρίου τὴν δύναμιν τίποτε δὲν γίνεται· αὐτῆς ὅμως δωρουμένης, ὁ πλέον ἀσθενὴς θέλει ἐνδυναμωθῆν εἰς τὸ νὰ περιπατῇ εἰς μεταβολὴν βίου, δεικνύων τὴν πρὸς Θεὸν εὐγνωμοσύνην του διὰ τῆς προθύμου αὐτοῦ λατρείας, καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ καὶ τὸν λαόν του. Οὕτω προτρέπεται τῶν ἀνθρώπων τὸ ἄγρυπνον. Ἔργα διακηρύττουν τοῦ Εὐαγγελίȣ τὴν ἐνέργειαν· καὶ πᾶς ἀληθὴς πιςὸς εἶναι μνημεῖον ἐγειρόμενον εἰς τιμὴν τοῦ μεγάλου Λυτρωτοῦ.

---

12. Ἰδὼν δὲ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν· Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τȣ́τῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; 13. Ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον Πιλάτȣ, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν. 14. Ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν. 15. Τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ȣ̃ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν· 16. Καὶ ἐπὶ τῇ πίςει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τȣ̃τον, ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐςερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἡ πίςις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. 17. Καὶ νῦν, ἀδελφοὶ, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. 18. Ὁ δὲ Θεὸς, ἃ προκατήγγειλε διὰ ςόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν Χριςὸν, ἐπλήρωσεν ȣ̃τω.

Ἐναντίον τῶν πολλαπλασιασθέντων θαυμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχε κάμειν ὁ Ἰησοῦς, καὶ τῶν θαυμασίων σημείων, τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν ἐσχάτως εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, οἱ Ἰουδαῖοι τόσον ὀλίγον ἐφρόντιζον περὶ τούτων, ὥστ' ἕκαστον νέον θαῦμα διήγειρεν ἔκπληξιν, ὡς νὰ μὴν εἶχον ἰδεῖν κανὲν ἄλλο πρότερον, ἢ δὲν ἐδύναντο νὰ εἴπωσι τὶ νὰ συμπεράνωσιν ἐκ τούτου· ἴσως ὡς μὴ περιμένοντες νὰ μαρτυρήσωσιν ἓν τοιοῦτον, μετὰ τοῦ Ἰησοῦ τὴν σταύρωσιν. Διὸ τοὺς ἠρώτησεν ὁ Ἀπόστολος, διατί κατεπλάγησαν οὕτω διὰ τὸ παρὸν θαῦμα, ἀφοῦ μύρι' ἄλλα, ὅλα ἀφορῶντα πρὸς τῆς ἰδίας διδαχῆς τὴν βεβαίωσιν, εἶχον ἤδη γένειν μεταξύτων; Ἢ διατί ἔβλεπον αὐτὸν καὶ τὸν Ἰωάννην, ὡς νὰ ἐθεράπευσαν αὐτοὶ τὸν ἄνθρωπον ἐξ ἰδίας δυνάμεως, ἢ ὁσιότητος; Ἐνταῦθα ὑπάρχει φανερὰ μαρτυρία, πόσον ἐναργῶς οἱ Ἀπόστολοι ἀποβάλλȣν πᾶσαν εἰς αὐτοὺς ὑπεροχὴν ἢ εὐλάβειαν, ἥτις ἐδύνατο νὰ τοὺς καταστήσῃ ἀξίους ὑπὲρ πάντα ἄλλον, νὰ σταθῶσιν ὄργανα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ νὰ πράττωσι τοιαῦτα θαύματα.

Ἀποδείξας εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Ἀπόστολος τοῦ ἐγκλήματός των τὴν ἀπήνειαν, ἐπρόσεχε νὰ μὴ τοὺς παροξύνῃ χωρὶς ἀνάγκην, οὐδὲ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς ἀπελπισίαν μάλιςα. Ἤθελε λοιπὸν νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τόσον αὐτοὶ, καθὼς καὶ οἱ ἀρχηγοίτων ἔκαμαν τὸ ἔργον τοῦτο ἐξ ἀγνοίας. Βέβαια αὐτὴ ἡ ἄγνοια προείρχετο ἀπὸ τὴν ἀλαζονίαν, πρόληψιν, καὶ πολλὰς ὑπευθύνους αἰτίας· ἀλλ'

αὐτοὶ δὲν ἤθελον ςαυρώσειν τὸν Κύριον τῆς δόξης, ἀνίσως τὸν ἐγνώριζον. (ά. Κορ. κεφ. β'. 8.)

19. Μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιςτρέψατε, εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας· ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπȣ τοῦ Κυρίȣ. 20. Καὶ ἀποςείλῃ τὸν προκεκηρυγμένον ὑμῖν Ἰησοῦν Χριςὸν, 21. Ὃν δεῖ ȣ̓ρανὸν μὲν δέξασθαι, ἄχρι χρόνων ἀποκαταςάσεως πάντων, ὧν ἐλάλησεν ὁ Θεὸς διὰ ςόματος πάντων ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος. 22. Μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν· Ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναςήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκȣ́σεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς· 23. Ἔςαι δὲ, πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνȣ, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ. 24. Καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ προκατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. 25. Ὑμεῖς ἐςε υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο ὁ Θεὸς πρὸς τȣ̀ς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ· Καὶ τῷ σπέρματί σȣ ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς. 26. Ὑμῖν πρῶτον ὁ Θεὸς ἀναςήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησȣ̃ν, ἀπέςειλεν αὐτὸν εὐλογȣ̃ντα ὑμᾶς, ἐν τῷ ἀποςρέφειν ἕκαςον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

Ὁ πρῶτος προφήτης ὅςις, μετὰ τὸν Μωϋσῆν, συνέγραψε τοὺς ἱεροὺς χρησμοὺς, ἐςάθη ὁ Σαμουήλ· καὶ φαίνεται, ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἔλαβον τὴν ἀρχήν των τῶν προφητῶν τὰ σχολεῖα. Δὲν εἶναι χρεία ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι εὑρίσκονται εἰς ἑκάστου τῶν προφητῶν τὰ συγγράμματα, προῤῥήσεις περὶ τοῦ Χριςοῦ· διότι οἱ λόγοι, "πάντες οἱ προφῆται," δηλοῦν γενικὴν, καὶ οὐχὶ καθολικὴν πρότασιν· μόνον δ' ὁ Ἰωνᾶς καὶ Ναοὺμ φαίνονται ἐξῃρημένοι. Τοῦ Ἰωνᾶ τὸ βιβλίον εἶναι ἱςορία, καὶ οὐχὶ προφητεία, μ' ὅλον ὅτι αὐτὸς ἐχρημάτισε τύπος Χριςοῦ περίβλεπτος·—τὸ δὲ τοῦ Ναοὺμ ὑπάρχει περὶ τῆς Νινευῒ προφητεία, μὴ περιέχον κυρίως ἄλλην ὑπόθεσιν.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὅτι αἱ ἁμαρτίαι ὅλων τῶν μετανοούντων, καὶ ἐπιςρεφόντων θέλουν ἐξαλειφθῆν ἐξ ἀποφάσεως· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἡ μεταβολὴ ἐνεργεῖται ἐξ ὁλοκλήρου διὰ τῆς θείας χάριτος, οἱ ἄνθρωποι ὅμως πρέπει νὰ παρακινῶνται ἐν γένει εἰς τὴν ἐπιςροφὴν καὶ μετάνοιαν, καὶ νὰ βεβαιῶνται περὶ τῆς ἀφέσεως καὶ καταλλαγῆς μὲ τὸν Θεὸν, διὰ Ἰησοῦ Χριςοῦ, ὅταν ὑπακούȣσιν εἰς τὴν πρόσκλησιν. Πρέπει νὰ γνωςοποιῶνται πρὸς τούτοις, ὅτι ἐὰν δὲν μετανοήσωσι καὶ ἐπιςτρέψωσιν, οὔτε τοῦ Θεοῦ τὸ ἔλεος, οὔτε τοῦ Χριςοῦ τὸ αἷμα θέλουν τοὺς σώσειν ἐκ τῆς ἀπωλείας. Ὅταν οἱ ἁμαρτωλοὶ πεισθῶσιν εἰς τοῦτο, θέλουν ἀρχίσειν νὰ κράζωσι πρὸς τὸν Κύριον, "Ἐπίςρεψόν με, καὶ ἐγὼ θέλω ἐπιςρέψειν· κτίσον εἰς ἐμὲ καρδίαν καθαρὰν, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἀνανέωσον εἰς τὰ ἔγκατά μου." Καὶ ἀκολούθως καιροὶ ἀναψύξεως θέλουν ἔλθειν ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς μετανοήσαντας, ἐπιςρέψαντας, καὶ πιςεύσαντας. Ἡ δ' ἡμέρα τῆς κρίσεως, ὀνομαζομένη ἐδῶ, χρόνος "ἀποκαταςάσεως πάντων," ἐν ᾗ θέλει ἀποκαλυφθῆν ὁ Κύριος Ἰησοῦς πρὸς ἐκδίκησιν τῶν ἐχθρῶν τȣ, θέλει πληρώσειν τὴν σωτηρίαν των.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο μᾶς παῤῥησιάζει περισσοτέρας, καὶ ἐξαισιωτέρας θέας τοῦ θαυμασίου πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐνεψύχωσε καὶ ἐκυρίευσε τοὺς Ἀποςόλους μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοςῆς. Παρατήρησον τὴν σωφροσύνην αὐτῶν καὶ εὐσέβειαν, προσκαρτερούντων νὰ συμμετέχωσιν εὐχαρίςως εἰς τὴν

Ἰȣδαϊκὴν λατρείαν· (ςιχ. 1.) τὴν ἁπλότητάτων, θελόντων προθύμως νὰ ἦναι, καὶ νὰ περνῶσιν ὡς πτωχοὶ ἄνθρωποι· (ςιχ. 6.) τὴν πρὸς τοὺς τεθλιμμένȣς συμπάθειάν των· (6,7.) τὴν εἰς τὸν ἑαυτόν των ἀδιαφορίαν, καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ Θείου Διδασκάλου των ζῆλον· (12, 13, κ. τ. λ.) τὴν μεγαλοψυχίαν των· (13—15.) καὶ μ' ὅλα ταῦτα τὴν ἐπιείκειάν των, (17.) καὶ τὸν ἀληθινὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν οἶκτόν των· (19. 25, 26.) Παρὰ τοιαύτας κεχαριτωμένας ἀρετὰς, οὕτως εὐτυχῶς ἡνωμένας, τί ἄλλο χρειαζόμεθα ὡς Χριςιανοὶ, ἢ ὡς ἱεροδιδάσκαλοι; Καὶ διὰ τίνος ἄλλου μέσου τὰς ἀπήλαυσαν οἱ Ἀπόςολοι, παρ' ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἰδίου τούτȣ Πνεύματος, τοῦ τοσοῦτον βεβαίως ἐπαγγελθέντος, καὶ οὕτω ταχέως προσφερομένου εἰς τὸν ζητοῦντα τὴν παρουσίαν τȣ; Τοῦτο ἀποβάλλει καὶ τοῦ ἐνθȣσιασμοῦ τὸ ὕποπτον. Ποῦ εἶναι ἡ φαντασία, ἢ τὸ αὐτοδύναμον τοῦ ἐνθουσιασμοῦ; Ἐξ ἐναντίας, ταπεινότης, εὐπροσηγορία, καὶ σεμνότης ἑνώνονται μὲ θάῤῥος ἀποφασιςικώτατον, καὶ ζῆλον θερμότατον εἰς τὴν διαγωγὴν τῶν Ἀποςόλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ′.

ΛΑΛΟΥΝΤΩΝ δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν, ἐπέςησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ ςρατηγὸς τȣ̃ ἱερȣ̃ καὶ οἱ Σαδδȣκαῖοι, 2. Διαπονȣ́μενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτȣ̀ς τὸν λαὸν, καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάςασιν τὴν ἐκ νεκρῶν. 3. Καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη.

Πρὸ τῶν παθῶν τοῦ Κυρίȣ ἡμῶν, οἱ πρῶτοι κατ' αὐτοῦ πράκτορες ἦσαν οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι· ἤδη δὲ οἱ Σαδδȣκαῖοι κατεςάθησαν ἐχθροί του θηριωδέςατοι. Οἱ Σαδδουκαῖοι—(οἱ λέγοντες, μὴ εἶναι ἀνάςασιν, Ματθ. κβ′. 23.)—φαίνονται, ὅτι εἶχον προχωρήσειν ταχέως εἰς τοὺς ἀνωτέρȣς βαθμοὺς, κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν· καὶ ἐπειδὴ ἡ μαρτυρία τῶν Ἀποςόλων περὶ τῆς ἀναςάσεως τοῦ Ἰησοῦ ἀπετείνετο εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἀπιςίας των, τοῦτο τοὺς παρώξυνε περισσότερον εἰς τῆς διδαχῆς ἐκείνων τὴν ἀντίςασιν.

Οἱ ἄπιςοι τωόντι ἔχουν τοὺς φόβους των, καὶ πιςεύουν μόνον τοὺς ἰδίους αὐτῶν λόγους, ὅσον φαίνονται οἱ ἄλλοι ὅτι πείθονται ἀπ' αὐτούς· ὅθεν, ὅταν γίνωνται ἐναντίαι διδασκαλίαι μὲ θάῤῥος καὶ ἔκβασιν, αὐτοὶ τρέμουν ἐσωτερικῶς, διὰ νὰ μὴν ἤθελον εὑρεθῆν ὕςερον ἀφ' ὅλα ἠπατημένοι. Οἱ δ' ὑπηρέται τοῦ Κυρίου δύνανται γενικῶς νὰ περιμένωσιν ἀπὸ τοὺς ἀπίςους διωγμὸν ἢ καταφρόνησιν. Οἱ ἀσεβεῖς θέλουν πάντοτε λυπεῖσθαι, ὅταν τὸ Εὐαγγέλιον κηρύττεται μὲ πρόοδον, καὶ ἐξελέγχωνται τὰ ἐλαττώματα καὶ σφάλματά των·—εἰς αὐτὰς τὰς περιςάσεις ἄνθρωποι, οἱ πλέον ἀσύμφωνοι καὶ ἐνάντιοι εἰς τὰ φρονήματά των περὶ τῶν δογμάτων, συμφωνοῦν εἰς τὸ νὰ κατατρέχωσι τοὺς πιστοὺς ὑπηρέτας τοῦ Κυρίου. Ὅθεν δὲν ἦτον ἀμφιβολία, ὅτι δἰ αὐτὴν καὶ ἄλλας αἰτίας, οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων ἔμελλον νὰ διώξωσι τοὺς Ἀποςόλους, ὡς τὸν ἴδιον Ἰησοῦν. Ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν λοιπὸν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς φυλακῆς τῶν Λευϊτῶν, ἥτις ἐφύλαττε τὸ ἱερὸν πάντοτε, αὐτοὶ ἐπίασαν τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην ἐνῷ ἐκήρυττον, καὶ τοὺς ἔῤῥιψαν εἰς τὴν φυλακήν· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἦτον ἑσπέρας, αὐτοὶ δὲν ἐδύναντο τότε νὰ κάμωσι τὴν κατ' αὐτῶν ἀγωγήν των ἁρμοδίως.—Ἐπάνω εἰς τὴν φυλακήν ταύτην (τῶν Λευϊτῶν) ἐδιορίσθη ἑκατόνταρχος εἷς τῶν ἱερέων· καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦτο, κατὰ τὸν Ἰώσηφον, ἦτο τὸ δεύτερον μετὰ τὴν ἀρχιερατικὴν ἀξίαν.

4. Πολλοὶ δὲ τῶν ἀκȣσάντων τὸν λόγον ἐπίςευσαν· καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε.

Πολλοὶ τῶν ἐξηγητῶν νομίζουν, ὅτι εἰς ταύτην τὴν περίςασιν ἐπέςρεψαν πέντε χιλιάδες ἄνθρωποι. Φαίνεται δὲ μᾶλλον, ὅτι τότε ἐπληρώθη ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν πιςευσάντων· οὐδ' ἐκ τῆς ἐννοίας τῶν λόγων συνάγεται ἄλλη ἰδέα, παρ' ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ἔγινεν ἕως πέντε χιλιάδες. ("Ἐγενήθη·" ὄχι "ἦν," ὡς εἰς τὸ κεφ. ά. 15.) Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ λόγοι—"ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν"—δηλοποιοῦν, ὅτι αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία δὲν συμπεριελαμβάνοντο.

---

5. Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τȣ̀ς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς Ἱερουσαλήμ· 6. Καὶ Ἄνναν τὸν ἀρχιερέα καὶ Καϊάφαν καὶ Ἰωάννην καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ.

Οἱ εὐλαβεῖς καὶ ἐπωφελεῖς θεράποντες τοῦ Θεοῦ ἐκατηγορήθησαν πολλάκις ὡς ἐγκληματικοὶ διὰ τὸν τῆς ἀγάπης πόνον καὶ κόπον των, ἀφοῦ οἱ διεφθαρμένοι ἀπέφευγον τὴν τιμωρίαν· καὶ ἐδείχθησαν ὑπὲρ πάντα ἄλλον σκληρότεροι εἰς τοὺς διωγμοὺς τούτους οἱ ἀσεβεῖς ἱερεῖς καὶ πρεσβύτεροι, μετὰ τῶν ὁμοτρόπων των.—Μάλιστα δ' ἕως τῆς σήμερον, δὲν λείπουν παραδείγματα, ὅτι τῶν Ἁγίων Γραφῶν ἡ ἀνάγνωσις, ἡ κοινωνικὴ προσευχὴ, καὶ ἡ θρησκευτικὴ συνομιλία ἀπαντοῦν ἐπιτιμήσεις καὶ ἐλέγχους· ἐνῷ οἱ σκληροὶ καὶ ἀχαλίνωτοι, διεφθαρμένοι, αἱρετικοὶ, ἂν ὄχι φανερῶς ἄπιστοι Ἐκκλησιαστικοὶ, ἔμειναν ἀκατηγόρητοι· μάλιστα καὶ διεκρίθησαν ὡς προτιμώτεροι!

---

7. Καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ, ἐπυνθάνοντο· Ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τȣ̃το ὑμεῖς; 8. Τότε Πέτρος πλησθεὶς Πνεύματος Ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτȣ́ς· Ἄρχοντες τοῦ λαȣ̃, καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ, 9. Εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενȣ̃ς, ἐν τίνι ȣ̃τος σέσωςαι· 10. Γνωςὸν ἔςω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριςοῦ τȣ̃ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐςαυρώσατε, ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τȣ́τῳ ȣ̃τος παρέςηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. 11. Οὗτός ἐςιν ὁ λίθος ὁ ἐξȣθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομȣ́ντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας· 12. Καὶ οὐκ ἔςιν ἐν ἄλλῳ ȣ̓δενὶ ἡ σωτηρία· ȣ̓́τε γὰρ ὄνομά ἐςιν ἕτερον ὑπὸ τὸν ȣ̓ρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.

Ἡ ἐξέτασις τοῦ Πέτρου καὶ Ἰωάννου ἤθελε διεγείρειν μεγάλην προσοχὴν, ἐπειδὴ ὅλοι οἱ ἐν ἀξίᾳ φαίνεται, ὅτι ἐσυλλογίσθησαν πῶς τὸ συμφέρον, ἡ ἐξουσία, ἡ ὑπόληψις καὶ χώρα των εὑρίσκονται εἰς τὸν πλέον ἐπικείμενον κίνδυνον. Εἰς τὴν γενομένην ἐρώτησιν, αὐτοὶ ὡμολόγησαν εἰλικρινῶς ὅτι ἔγινε μία θεραπεία παράδοξος· (ἴδε Ματθ. κά. 23—32.) ἐζήτουν ὅμως νὰ μάθωσιν, ἂν αὐτὴ ἦτο θείας δυνάμεως ἀποτέλεσμα, ἢ μαγείας διὰ τῆς χρήσεως τινὸς ὀνόματος, κατὰ τὰς ἐπικρατούσας τότε ἰδέας· καὶ ὁ Πέτρος, πληρωθεὶς Πνεύματος Ἁγίου, δὲν ᾐσθάνθη κανένα ἀπὸ τοὺς τρόμους ἐκείνους, οἵτινες τὸν κατήντησαν πρῶτον ν' ἀρνηθῇ τὸν Κύριόν τȣ, ἀλλ' ἐλάλησεν ἔμπροσθεν τῆς μεγάλης ἐκείνης συνελεύσεως, μὲ ἄκραν γενναιότητα, ἐλευθερίαν καὶ εὐφράδειαν.

Εἶναι παρατηρήσεως ἄξιον, ὅτι οἱ ἱερεῖς δὲν εἶπον ποτὲ πρὸς τοὺς Ἀποςόλους, ἂν οὗτοι ἔκλεψαν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, μ' ὅλον ὅτι εἶχον λάβειν τοιαύτην ἀφορμὴν νὰ τοὺς

κατηγορῶσι μὲ τοῦτο τὸ ἔγκλημα·—ἀλλὰ ἐγνώριζον, ὅτι τοῦτο ἦτο φανερὸν ψεῦδος· καὶ ἴσως αὐτοὶ ἔπραττον ἐναντίον τῆς συνειδήσεώς των, προσποιούμενοι, ὅτι ἦσαν πεπεισμένοι, πῶς ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀνεςάθη. (Ἴδε Ματθ. κεφ. κή. 11—15.)

Ἡ παρένθεσις τοῦ—" ὑφ' ὑμῶν"—εἰς τῆς προφητείας τὴν ἐπανάληψιν, (ςιχ. 11.) ἦτο πολλὰ κατάλληλος καὶ ὀξεῖα. Ἐλέγετο οὕτως πρὸς ἕκαστον αὐτῶν, " Σὺ εἶ ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας τοῦτο!"—Ἡ δὲ προσθήκη εἰς τὸν 12 ςίχ. ὅτι " οὐκ ἔςιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία," ἐδήλονε σαφῶς, ὅτι κανεὶς δὲν ἐδύνατο νὰ σωθῇ, πλὴν διὰ μέσου τοῦ δοθέντος ἀπὸ τὸν Θεὸν Μεσίτȣ· καὶ ὅτι οἱ ἴδιοι ἄρχοντες πρέπει ἢ νὰ σωθῶσι διὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἢ νὰ χαθῶσι διὰ παντός.

---

13. Θεωρȣ̃ντες δὲ τὴν τȣ̃ Πέτρȣ παῤῥησίαν καὶ Ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτȣ̀ς ὅτι σὺν τῷ Ἰησȣ̃ ἦσαν. 14. Τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑςῶτα τὸν τεθεραπευμένον, ȣ̓δὲν εἶχον ἀντειπεῖν. 15. Κελεύσαντες δὲ αὐτȣ̀ς ἔξω τȣ̃ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλον πρὸς ἀλλήλȣς, 16. Λέγοντες· Τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τȣ́τοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωςὸν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικȣ̃σιν Ἱερȣσαλὴμ φανερὸν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι. 17. Ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαὸν, ἀπειλῇ ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τȣ́τῳ μηδενὶ ἀνθρώπων. 18. Καὶ καλέσαντες αὐτȣ̀ς, παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλȣ μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. 19. Ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτȣ̀ς, εἶπον· Εἰ δίκαιόν ἐςιν ἐνώπιον τοῦ Θεȣ̃, ὑμῶν ἀκȣ́ειν, μᾶλλον ἢ τοῦ Θεȣ̃, κρίνατε. Οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς, ἃ εἴδομεν καὶ ἠκȣ́σαμεν, μὴ λαλεῖν. 21. Οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτȣ̀ς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ πῶς κολάσωνται αὐτȣ̀ς, διὰ τὸν λαόν· ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. 22. Ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τȣ̃το τῆς ἰάσεως.

" Ἀγράμματοι, καὶ ἰδιῶται." Τρεῖς ἑκατονταετηρίδας ὑβρίσθησαν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Εὐαγγελίου ὡς ἀμαθεῖς· ἀλλὰ τοῦτο ὑπάρχει μεγάλη ἐπικύρωσις τῆς πίςεως, καὶ ἀποδεικνύει, ὡς παρατηρεῖ καλῶς Ἰȣςῖνος ὁ Μάρτυρ, ὅτι αὐτὴ δὲν ἦτον ἐξ ἀνθρωπίνης, ἀλλ' ἐκ θείας ἀρχῆς· καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐδύνατο νὰ καταςήσῃ σοφοὺς τοὺς ἀγραμμάτȣς καὶ ἰδιώτας.—Εἶναι πιθανὸν, ὅτι τὸ συνέδριον ἤλπιζε, πῶς οἱ Απόςολοι δὲν ἤθελον δυνηθῆν νὰ λαλήσωσιν ἀπὸ τὸν φόβον των· ἰδόντες ὅμως μὲ ποῖον θάῤῥος καὶ μεγαλοψυχίαν αὐτοὶ ἀπεκρίνοντο, καὶ μὲ ποίαν τόλμην τοὺς κατηγόρουν, ὅτι ἐςαύρωσαν τὸν Μεσσίαν, καὶ σκεφθέντες, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἄνθρωποι ταπεινῆς ἀνατροφῆς, ἀσήμαντοι, καὶ ἀνίδεοι τῶν ἐθῶν τοῦ ὑψηλοῦ βίȣ, ἐθαύμασαν μεγάλως. Ἠρώτησαν τοὺς ἰδίους ἢ ἄλλους, καὶ ἐπληροφορήθησαν περὶ τοῦ γένȣς αὐτῶν, ὅτι ἦτον ταπεινὸν, Γαλιλαῖοι· ὅτι ἀνετράφησαν ἁλιεῖς, καὶ δὲν εἶχον παιδαγωγηθῆν, ποτὲ δὲν ἐδιδάχθησαν εἰς τοὺς πόδας τινὸς τῶν Ῥαββίνων, δὲν εἶχαν συναναςροφὴν εἰς αὐλὰς, εἰς δημόσια μέρη ἢ ἀκαδημίας. Ὁμιλοῦν ὅμως περὶ τοῦ Μεσσία καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, μὲ τοσαύτην καθαρότητα, ἐνάργειαν καὶ βεβαίωσιν, τόσον ὀρθῶς, καὶ τόσον κομψῶς, καὶ εἶναι τοσοῦτον ἕτοιμοι εἰς τὰ γεγραμμένα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀναφέροντές την, ὥςε ὁ πλέον πεπαιδευμένος

κριτὴς δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ τοὺς ἀποκριθῇ, οὐδὲ νὰ φιλονεικήσῃ μετ' αὐτῶν. Αὐτοὶ ἦσαν ἄνθρωποι "ἰδιῶται," ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον κανένα δημόσιον χαρακτῆρα, ἢ ἐπάγγελμα. Ἐνθυμήθησαν ὅμως μερικοὶ τοῦ συνεδρίου, ὅτι τοὺς εἶχον ἰδεῖν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ· ἴσως ἐνῷ ἐδίδασκεν εἰς τὸ ἱερὸν, ἢ ἐνῷ ἐπιάσθη. Καὶ ἐπειδὴ ὁ θεραπευθεὶς ἄνθρωπος ἦτο παρὼν, καὶ ἕτοιμος νὰ μαρτυρήσῃ τοῦ θαύματος τὴν ἀλήθειαν, αὐτοὶ οὔτ' ἐδύναντο νὰ προφασισθῶσι τι εἰς τοῦτο τὸ ἀναντίῤῥητον ἔργον, οὐδὲ ν' ἀρνηθῶσι τὸν ἐξ αὐτοῦ συμπερασμόν. Ὅθεν διὰ νὰ κρύψωσι τὴν ἀμηχανίαν των, ἐπρόσταξαν τοὺς ἀποστόλους νὰ τραβηχθῶσι πρὸς καιρόν· καὶ συσκεφθέντες τὶ ἔπρεπε νὰ κάμωσιν εἰς τοιαύτην δύσκολον ὑπόθεσιν, ἐσυμφώνησαν, ὅτι ἤθελε σταθῆν μάταιον ν' ἀρνηθῶσι τὸ θαῦμα, μὲ τὸ νὰ ἦτο γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ὅτι ἔγινεν ἀπὸ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, ἐν ὀνόματι τοῦ Ναζωραίου Ἰησοῦ. Πλὴν ἦτον ἀνάγκη νὰ πράξωσί τι δραστικὸν, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν πρόοδον μιᾶς διδασκαλίας, ἥτις ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ φέρῃ δυστυχίαν καὶ φθορὰν ἐπάνω εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν ἐξουσίαν των, καὶ, ὡς ἐφαντάζοντο, ὄλεθρον εἰς τὸ ἔθνος. (Ἰωάνν. ιά. 47, 48.) Αὐτοὶ λοιπὸν, μὴ θελήσαντες νὰ πεισθῶσιν, ἀπεφάσισαν ν' ἀπαγορεύσωσι τοὺς Ἀποστόλους, μὲ τὸν πλέον αὐστηρὸν τόνον, καὶ ἀπειλὰς ἀφορήτων βασάνων, ἀπὸ τὸ νὰ κηρύξωσιν εἰς τὸ ἑξῆς τὸν Ἰησοῦν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον αὐτοὶ εἶχον σταυρώσειν ὡς πλάνον· τὴν ὁποίαν κρίσιν ἀπεφάσισαν νὰ δικαιολογήσωσι, κινούμενοι ἐναντίον τῶν, ὅσοι ἐνηγκαλίζοντο τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν.

Εἰς τοῦτο ἀπεκρίθησαν ὁ Πέτρος καὶ Ἰωάννης μετὰ μεγάλης γενναιότητος καὶ ἐλευθερίας, ἐρωτήσαντες, ἂν ἦτον ὀρθὸν καὶ δίκαιον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ νὰ φυλάττωνται αἱ διαταγαὶ τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον παρὰ τὰς θείας προσταγάς. Αὐτοὶ ἔλαβον θείαν παραγγελίαν καὶ προσταγὴν ἐπίτηδες νὰ κηρύττωσιν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ·—καὶ, ἂν ἐδύναντο νὰ σέβωνται τὴν ἐξουσίαν, ἢ νὰ φοβῶνται τῶν ἀρχόντων τὴν ὀργὴν, ὅμως ἡ ἐσωτερική των κατάπεισις περὶ τῆς ἀληθείας τῆς διδασκαλίας των, καὶ ἡ μνήμη τῶν πραγμάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἴδον ὀφθαλμοφανῶς, περὶ τοῦ σταυρωθέντος, ἀναστάντος, καὶ ἀναληφθέντος Κυρίου των, ἤθελον τοὺς βιάσειν νὰ γνωστοποιήσωσιν ὅλους τοὺς περὶ αὐτοὺς τὸ ὄνομα, καὶ τὴν σωτηρίαν του. Ἡ τολμηρὰ αὕτη δηλοποίησις παρεκίνησε τοὺς ἄρχοντας νὰ προσθέσωσιν αὐστηροτέρους φοβερισμούς· εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ὅμως τοὺς ἀπέλυσαν.

Ὄχι μόνον οἱ δραστικοὶ καὶ ὀρθοὶ λόγοι τῶν Ἀποστόλων εἶναι ἀξιοθαύμαστοι, ἀλλὰ καὶ τῆς φρονήσεώς των τὸ πρᾶον, ἡνωμένον μὲ σταθερότητα, ἥτις διακρίνει ὅλας των τὰς ἀπολογίας. Ἂς ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι οὗτος ἦτον ὁ καιρὸς, ὅτε πρῶτον προσεκλήθησαν εἰς παράταξιν ἐναντίον ἐχθρῶν ὡπλισμένων μὲ δύναμιν. Αὐτοὶ ποτὲ δὲν συστέλλονται, οὐδὲ ποτὲ περιφρονοῦνται. Αὐτοὶ δὲν ἀρνοῦνται νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τῶν ἀνωτέρων των τὰ προστάγματα περισσότερον, παρ' ὅσον τοὺς ἐβίαζεν ἡ κυριεύουσα αἴσθησις τοῦ χρέους. Ἡ ἡμερότης των, καὶ τὸ ἐλεύθερον ἔμπροσθεν τῶν διωκτῶν των, δὲν εἶναι ἡ προσποιημένη ἐκείνη, πεισματικὴ καὶ ἀλαζονικὴ κρυότης, τὴν ὁποίαν ἔδειξάν τινες· τῶν ὁποίων ὁ τρόπος ἐφαίνετο, ὅτι λέγει—"Ἰδῆτε πόσον εἴμεθα πρὸς σᾶς ἀδιάφοροι! πόσον εἴμεθα ἀνώτεροί σας! τῳόντι, πόσον σᾶς καταφρονοῦμεν!"—Τοῦτο ἐπικαλεῖ, καὶ ζητεῖ διωγμόν· ἐνῷ οἱ Ἀπόστολοι τὸν ἀπέφευγον πάντοτε, ἂν μὲ καλὴν συνείδησιν ἐδύναντο. "Ἡ ἀγάπη οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ παροξύνεται, ἀλλὰ πάντα ὑπομένει." (ά. Κορ. ιγ'. 4—7.)

23. Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον. 24. Οἱ δὲ ἀκούσαντες, ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ εἶπον· Δέσποτα, σὺ ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν

γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· 25. Ὁ διὰ ςόματος Δαβὶδ τοῦ παιδός σε εἰπών· Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; 26. Παρέςησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίε, καὶ κατὰ τοῦ Χριςοῦ αὐτε. 27. Συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σε Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε κ̀ Πόντιος Πιλάτος, σὺν ἔθνεσι κ̀ λαοῖς Ἰσραὴλ, 28. Ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σε καὶ ἡ βελήσε προώρισε γενέσθαι. 29. Καὶ τὰ νῦν, Κύριε, ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δέλοις σε μετὰ παῤῥησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σε, 30. Ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ.

Οἱ Ἀπόςολοι ἀναφέρουν εἰς τοὺς ἀδελφούς των τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰ προςάγματα τοῦ Συνεδρίε, διὰ νὰ ἐξεύρωσι τί ἔχουν ν' ἀναμένωσι, τόσον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν, εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἔργουτων. Ἀπὸ μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἐδύναντο νὰ περιμένωσι πᾶν πρόξενον τρόμου· ἀπὸ δὲ τὸν Θεὸν πᾶν ἐπαγωγὸν θάῤῥους Οἱ ἄνθρωποι ἤθελον καταβάλειν πᾶσάν των δύναμιν διὰ νὰ τοὺς κρημνίσωσιν· ὁ Θεὸς ὅμως ἤθελε λαμβάνειν ἐντελεστάτην φροντίδα νὰ τοὺς διατηρῇ. Οὕτως οἱ ἀδελφοὶ ἐν Κυρίῳ ἤθελον σταθῆν θαρσαλέοι, καὶ περισσοτέρως τολμήσειν "ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν." (Φιλιππ. ά. 14.)

Οὕτως ἀπειληθέντες, μὲ ἐνθερμότερον ζῆλον προσεύχονται, ὅτι ὁ Θεὸς, διὰ τῆς χάριτός του, ἤθελε συντηρεῖν τὰ πνεύματά των ἐνθαῤῥύνων αὐτοὺς νὰ προσέχωσιν αἰσίως εἰς τὸ ἔργοντων. "Χάρισαι εἰς τοὺς δούλες σου, ὅπως κηρύττωσι τὸν λόγονσου μὲ ὅλον τὸ θάῤῥος, ἀφοῦ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες μᾶς ἐπρόςαξαν νὰ σιωπήσωμεν!" Ἐν καιρῷ φοβερισμῶν ἡ φροντίς μας δὲν πρέπει νὰ ἦναι τόσον, ὥςε νὰ παύσῃ ὁ κίνδυνος, ὡς νὰ δυνώμεθα νὰ προχωρῶμεν εἰς τὸ ἔργον καὶ χρέος μας μὲ χαρὰν καὶ ἀπόφασιν, ὁποιασδήποτε συγχύσεις ἠθέλαμεν ἀπαντήσειν. Ἡ δέησίς των δὲν εἶναι—Κύριε, ἴδε τοὺς φοβερισμούς των, καὶ δός μας ἐπιτηδείαν εὐκαιρίαν νὰ παραιτήσωμεν τὸ ἔργονμας, διότι τοῦτο ἔγινε τώρα ἐπικίνδυνον· ἀλλά—Κύριε, δός μας χάριν νὰ ἐπιμελώμεθα τὸ ἔργονμας, καὶ νὰ μὴ φοβώμεθα πρόσωπον ἀνθρώπου!

Ἐκεῖνοι, οἵτινες ςέλλονται ὡς μηνυταὶ τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ δίδωσι τὴν ἀγγελίαν μὲ θάῤῥος, μὲ ὅλον τὸ θάῤῥος, μ' ὅλην τὴν ἐλευθερίαν τῆς ὁμιλίας, μὴ συρθέντες ὀπίσω νὰ μὴν φανερόνωσιν ὅλην τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ, ἂν καὶ καθυβρίσθῃ. Ἀπὸ τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ζητῆται αὐτὴ ἡ ἀξιότης τοῦ κηρύττειν τὸν λόγοντου μετὰ θάῤῥους· καὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες θείας βοηθείας καὶ ἐμψυχώσεις δύνανται νὰ τὰς ἐλπίζωσι, καὶ πρέπει νὰ ἐξέρχωνται, καὶ νὰ προχωρῶσι μὲ τὴν δύναμιν Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Οἱ φοβερισμοὶ τῶν ἐχθρῶν μας, οἵτινες ζητοῦσι νὰ μᾶς ἀποξενώσωσιν ἀπὸ τὸ ἔργονμας, ἔμελλον νὰ μᾶς παρακινῶσι μάλιςα εἰς περισσότερον θάῤῥος καὶ ἀπόφασιν. Εἶναι αὐθάδεις ἐκεῖνοι, οἵτινες πολεμοῦν τὸν Χριςόν; Διὰ νὰ μὴν ἠθέλαμεν καταισχυνθῆν, ἂς μὴ μικροψυχῶμεν ἡμεῖς, οἵτινες εἴμεθα ὑπὲρ Αὐτοῦ!

Εἰς τὸν 27 ςίχον, ἀποδίδεται σαφέςατα τὸ ἔγκλημα τῆς ςαυρώσεως τοῦ Χριςοῦ εἰς τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραήλ· λέγεται ὅμως ςιχ. 28, ὅτι ἔγινεν αὐτὴ ἡ ἁμαρτία κατὰ τὴν βουλὴν καὶ προορισμὸν τοῦ Θεοῦ. Καθὼς δὲ ὁ Ἅγιος Πέτρος καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόςολοι, προσκαλοῦντες τοὺς Ἰουδαίους εἰς μετάνοιαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, ὅτι ἐςαύρωσαν τὸν Κύριον τῆς ζωῆς, ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ ἁμαρτία των δὲν ἦτο μικροτέρα, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς ἐπλήρωσαν τὸ

ἅγιον τοῦ Θεοῦ βούλευμα· οὕτως μαρτυροῦν ἑπομένως, ὅτι τοῦ Θεοῦ τὸ προγνωστικὸν, καὶ ἡ ἀπόφασις ἑνὸς μέλλοντος πράγματος, δὲν ἐμποδίζει τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως εἰς τὴν ἐκτέλεσίν του. Ἡ διάκρισις αὕτη, ὀρθῶς ἐξεταζομένη, θέλει πληροφορήσειν ὅλους τοὺς μετριόφρονας, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀποβάλλωμεν ποτὲ τὸ δόγμα τοῦ θείου προορισμοῦ· προτρεπόμενοι μάλιστα ν' ἀποδίδωμεν τὴν κατηγορίαν τοῦ ἐγκλήματος εἰς δευτέρας αἰτίας—εἰς τὸν διάβολον, παραδείγματος χάριν, καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον.

31. Καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι· καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παῤῥησίας. 32. Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία· καὶ οὐδ' εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. 33. Καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ Ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ· χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. 34. Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων, 35. Καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων· διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν.

Αἱ αἰτήσεις αὐτῆς τῆς ἁγίας συντροφίας ἐδωρήθησαν ἀμέσως. Ὁ εἰς τὸν ὁποῖον συνήχθησαν οἱ μαθηταὶ τόπος, ἐκλονεῖτο, ἴσως κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ὡς ἐστάθη τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς αἰτίᾳ τοῦ σφοδροῦ ἀνέμου· (κεφ. β. 2, 3.) Καὶ αὐτοὶ ὅλοι ἐπληρώθησαν ἐναργῶς ἀφθόνου κοινωνίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὲ ὅλας τὰς ἐνθαῤῥυνούσας, ἁγιαζούσας, καὶ παρηγορητικὰς αὐτοῦ ἐνεργείας, καὶ τὴν μεταδοθεῖσαν εἰς αὐτοὺς θαυματουργὸν δύναμιν· ὥστε, χωρὶς ἀναβολῆς, ἤρχισαν νὰ κηρύττωσι τὸν λόγον μὲ πᾶσαν ἐλευθερίαν, μὴ συστελλόμενοι ποσῶς ἀπὸ τὰς ἀπειλὰς τῶν δυνατῶν ἐχθρῶν των.

Ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἦσαν μιᾶς καρδίας, καὶ μιᾶς ψυχῆς. Μ' ὅλον ὅτι ὑπῆρχον πολλοὶ, πάμπολλοι, διαφόρων ἡλικιῶν, ἰδιωμάτων καὶ κοσμικῶν καταστάσεων, οἵτινες ἴσως, πρὶν πιστεύσωσιν, ἦσαν ἀγνώριστοι παντάπασιν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον, καὶ ὅμως ὅταν ἡνώθησαν ἐν Χριστῷ ἔλαβον τοιαύτην σχετικὴν γνωριμίαν, ὡς νὰ ἐγνωρίζοιντο μεταξύ των πολλοὺς χρόνους. Ἴσως νὰ ὑπῆρχον ἐκ διαφόρων αἱρέσεων μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς των, ἢ εἶχον λάβειν διαφωνίας εἰς πολιτικὰ πράγματα· τώρα ὅλα ἐκεῖνα ἐλησμονήθησαν, καὶ ἀφέθησαν κατὰ μέρος, καὶ αὐτοὶ ἦσαν ὁμογνώμονες εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἑνωθέντες ὅλοι εἰς τὸν Κύριον. Ἡνώθησαν συναλλήλως μὲ τὴν ἱερὰν ἀγάπην. Οὗτος ἦτον ὁ εὐλογημένος καρπὸς τῆς τελευταίας παραγγελίας τοῦ Χριστοῦ, τὸ ν' ἀγαπῶνται μεταξύ των, καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτῶν εἰς τὸν θάνατόν του δέησίς του, ὅπως εἶναι ὅλοι ἡνωμένοι. Δικαίως πρέπει νὰ στοχασθῶμεν, ὅτι αὐτοὶ διῃρέθησαν εἰς διαφόρους ἐκκλησίας, ἢ λατρευτικὰς συναθροίσεις, κατὰ τὰς διαφόρους κατοικίας των, ὑπὸ τῶν ἀνηκόντων αὐτῶν διδασκάλων· καὶ πάλιν τοῦτο δὲν ἐπροξένησε καμμίαν ζηλοτυπίαν ἢ σύγχυσιν· διότι ἦσαν ὅλοι μιᾶς καρδίας, καὶ μιᾶς ψυχῆς· καὶ ἠγάπων τοὺς τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν τοσοῦτον εἰλικρινῶς, ὡς τοὺς τῶν ἰδικῶν των. Οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα τότε· καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ μὴν ἀπελπισθῶμεν τοῦ νὰ τὸ ἴδωμεν πάλιν τοιοῦτον, ὅταν τὸ Πνεῦμα ἐκχυθῇ ἐπάνωμας ἄνωθεν.

36. Ἰωσῆς δὲ, ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, (ὅ ἐστι

μεθερμηνευόμενον, υἱὸς παρακλήσεως,) Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, 37. Ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγρῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε παρὰ τῦς πόδας τῶν Ἀποςόλων.

Ἴσως ὁ Βαρνάβας ἦτον εἷς τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν· ἔπειτα ὀνομάζεται Ἀπόςολος. (κεφ. ιδ΄. 14.) Εἶναι πιθανὸν, ὅτι τῷ ἐδόθη τοιοῦτον ὄνομα, αἰτίᾳ τῆς διαθέσεώς του, καὶ τῆς ἐπιτηδειότητός του πρὸς προτροπὴν καὶ ἐμψύχωσιν τῶν ἁμαρτωλῶν νὰ ἔρχωνται εἰς τὸν Χριςὸν, καὶ τῶν πιςῶν διὰ νὰ ἦναι προσκολλημένοι εἰς αὐτὸν ἐν μέσῳ τοῦ διωγμοῦ. (Ἴδε κεφ. ιά. 22—24.)—Τὸ δὲ κτῆμα, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐπώλησεν, ὑπῆρχε κληρονομία, τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησεν, εἰς Κύπρον ἴσως, καὶ ὄχι γῆ τις, τὴν ὁποίαν ἐξουσίαζεν ὡς Λευΐτης. Τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα πιθανὸν ὅτι ἦσαν οὐκ ὀλίγα, ἐτέθησαν εἰς τοὺς πόδας τῶν Ἀποςόλων, οἵτινες ἔλαβον ὁπωσοῦν τὴν φροντίδα νὰ τὰ μοιράζωσιν· ἐκρίθη ὅμως ταχέως εὔλογον νὰ διορίσωσιν ἄλλους εἰς τοῦτο τὸ ὑπούργημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΑΝΗΡ δέ τις Ἀνανίας ὀνόματι, σὺν Σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, ἐπώλησε κτῆμα· 2. Καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτῦ· καὶ ἐνέγκας μέρος τι, παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποςόλων ἔθηκεν.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀρχίζει λυπηρῶς, καὶ παύει τὴν τερπνὴν καὶ εὐάρεςον θέαν τῆς Ἐκκλησίας, ὁποῦ εἴχαμεν εἰς τὰ προλαβόντα κεφάλαια. Ἡ τὴν ὁποίαν ἀπέλαβον οἱ πωλήσαντες τὰ κτήματά των ὑπόληψις, πρέπει νὰ ἐςάθη πολλὰ μεγάλη· ὥςε δὲν εἶναι θαυμαςὸν, ὅτι τῆς τιμῆς ταύτης τὸ κενόδοξον, κατά τινα παραδείγματα, ἔμελλε νὰ νικήσῃ τὸν φόβον τοῦ διωγμοῦ, εἰς τὰς καρδίας ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἦσαν ἐνώπιον Θεοῦ εἰλικρινεῖς. Ἀλλ᾽ ἡ αὔξησις τῶν τοιούτων Χριςιανῶν ἤθελε ςαθῆν μέγα τοῦ Χριςιανισμοῦ δυςύχημα, καὶ μολυσμὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς νὰ διορθώσῃ τὸ κακὸν, εἰς τὴν ἄνοιξιν τῆς οἰκονομίας τῆς Νέας Διαθήκης, ὡς ἐδιόρθωσεν ἄλλα, εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Νόμου, καὶ τὴν πρώτην εἴσοδον τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τῆς ἐπαγγελθείσης γῆς τὴν κυρίευσιν. (Ἴδε Λευΐτ. ί. 1—11. Ἰησοῦς Ναυῆ, κεφ. ζ΄.) Ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ Σαπφείρη ἰδόντες πόσον ἐτιμῶντο οἱ μοιράσαντες ὅλα των τὰ ὑπάρχοντα, διὰ νὰ βοηθήσωσι τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς των, ἐσυμφώνησαν νὰ πωλήσωσι καὶ οὗτοι τὴν γῆν των, νὰ κρύψωσι μέρος τῶν χρημάτων, καὶ νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς Ἀποςόλους τὰ λοιπὰ ὡς τῆς τιμῆς τὸ ὅλον. Οὕτω πράττοντες, ἤλπιζον ἴσως νὰ λαμβάνωσί τινα συντήρησιν ἀπὸ τὴν κοινὴν κατάθεσιν, φυλάττοντες καὶ μέρος τῆς περιουσίας των.—Φαίνεται ὅμως ὅτι τοὺς ἐκυρίευσε μᾶλλον τῆς φήμης ἡ ἔφεσις. Ἤθελον νὰ νομίζωνται ὡς τινὰ τῶν πλέον καρποφόρων δένδρων τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ τῷόντι δὲν ὑπῆρχεν εἰς αὐτοὺς ἡ ῥίζα τοῦ πράγματος. Ἤθελον νὰ ἐγκωμιασθῶσι καὶ εὐφημησθῶσι, καὶ νὰ λογισθῶσιν οἱ πλέον ἄξιοι προβιβασμοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν ἐφρόνουν ἴσως, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἤθελε λάμψειν μὲ ἐξαίρετον πομπὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν.—Τόσον εἶναι εὔκολον οἱ ὑποκριταὶ νὰ στερηθῶσιν ἓν πρᾶγμα, μὲ σκοπὸν ὅτι μέλλει νὰ τοὺς χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν ἑνὸς ἄλλου· δύνανται νὰ παραιτήσωσι, κατ᾽ ἕνα τρόπον, τὸ κοσμικόν των ὄφελος, μ᾽ ἐλπίδα νὰ ἐπιτύχωσι μεγαλήτερον εἰς ἄλλο τι πρᾶγμα.

Αὐτοὶ ἐπώλησαν τὴν γῆν των· ἴσως τότε μὲ ὑπερβολικὸν ζῆλον δὲν ἀπέβλεψαν εἰς ἄλλο, παρὰ εἰς τὸ ν' ἀφιερώσωσιν εἰς εὐσεβείας χρήσεις τὰ ληφθέντα ἀργύρια· ἀλλ' ὅταν ἔλαβον τὰ χρήματα, ἡ καρδία των ἐφάνη ποταπὴ, καὶ ἐκράτησαν μέρος τῆς τιμῆς· διότι ἦσαν φιλάργυροι, καὶ ἐνόμισαν, ὅτι ἦτο πολὺ νὰ δώσωσιν ὅλην τὴν ποσότητα, καὶ νὰ τὴν ἐμπιστευθῶσιν εἰς τῶν Ἀποστόλων τὰς χεῖρας· καὶ ἐπειδὴ ἐφρόνουν, ὅτι ἐδύναντο νὰ ὑποπέσωσιν εἰς χρείαν χρημάτων. Τοιουτοτρόπως ἐσυλλογίσθησαν νὰ λατρεύσωσι Θεὸν καὶ Μαμμωνᾶν· τὸν μὲν Θεὸν, ἐπειδὴ ἔφερον μέρος τῶν χρημάτων εἰς τῶν Ἀποστόλων τοὺς πόδας· τὸν δὲ Μαμμωνᾶν, κρατήσαντες τὰ ἐπίλοιπα.

---

3. Εἶπε δὲ Πέτρος· Ἀνανία, διατί ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; 4. Οὐχὶ μένον, σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. 5. Ἀκούων δὲ Ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε· καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. 6. Ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. 7. Ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς εἰσῆλθεν. 8. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ Πέτρος. Εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε; Ἡ δὲ εἶπε, Ναὶ, τοσούτου. 9. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν· Τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ Πνεῦμα Κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσουσί σε. 10. Ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξέψυξεν· εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι εὗρον αὐτὴν νεκρὰν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς.

Ὁ Πέτρος ἐγνώρισεν ἀμέσως τὴν δολειότητα τοῦ Ἀνανία, καὶ τὸν ἤλεγξε δι' αὐτὴν ἀποτόμως, μὲ λόγους, οἱ ὁποῖοι ἐπέφερον τὴν καταδίκην καὶ τὸν θάνατον διὰ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Ὅταν αὐτὸς ἔφερε τὸ ἀργύριον, καὶ ἤλπιζε νὰ ἐπαινεθῇ ὡς ἄλλοι, ὁ Πέτρος τὸν ἤλεγξε διὰ τοῦτο. Οὗτος χωρὶς τινὰ ἐρώτησιν ἢ ἐξέτασιν μαρτυρίας περὶ τῆς ὑποθέσεως, τὸν κατηγορεῖ διὰ τὸ ἁμάρτημα ἀποφασιστικὰ, καὶ θέτει τὸ βάρος ἐπ' αὐτὸν δι' αὐτὸ, παραστήσας εἰς αὐτὸν τὸ ἀνόσιον τῆς πράξεως. Τὸ λεχθὲν εἰς τοὺς Ἀποστόλους ψεῦδος, ἦτο τολμηρὰ πεῖρα διὰ ν' ἀπατήσωσι τὸ ἴδιον Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ἐλάλει καὶ ἐνήργει δι' αὐτῶν μὲ τοιαύτην ἐνάργειαν· τοῦτο ἦτο τὸ ψεύσασθαι εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ὄχι εἰς ἀνθρώπους.

Ἂν τὸ ἁμάρτημα τοῦτο ἐγίνετο ἐξ ἀδυναμίας, διὰ τῆς ἀφαρπαγῆς τινὸς πειρασμοῦ, ὁ Πέτρος ἤθελε λάβειν τὸν Ἀνανίαν κατὰ μόνας, καὶ τὸν παραγγείλειν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν οἶκόν του, καὶ νὰ φέρῃ τῶν χρημάτων τὸ ἐπίλοιπον· καὶ αὐτὸς ἴσως ἤθελε μετανοήσειν διὰ τὴν φανερὰν μωρίαν του, ἐπιχειρήσας νὰ τοὺς ἐπιθέσῃ τοιοῦτον δόλον. Ὁ Πέτρος ὅμως ἐγνώριζεν, ὅτι ἡ καρδία αὐτοῦ ἦτον ἐντελῶς διατεθειμένη εἰς τὸ νὰ πράξῃ τὸ κακὸν τοῦτο, ὅθεν καὶ δὲν τὸν ἄφησε καιρὸν νὰ μετανοήσῃ. Ἡ Ἐκκλησία ἀφῆκεν εἰς τὸν Ἀνανίαν τὴν ἰδιοκτησίαν του·—τοῦ κτήματος ἡ πώλησις δὲν ἦτον ἐκ βίας, ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως· καὶ μάλιστα τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως χρήματα ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν του. (στιχ. 4.) Ἐξ οὗ φαίνεται, ὅτι τὸ νὰ ἔχουν τὰ ἅπαντα κοινὰ δὲν ἀπῃτεῖτο ἀποφασιστικὰ ἀπὸ τοὺς πρώτους Χριστιανοὺς, ἀλλ' ἦτο τῆς ἀγάπης των ἐλεύθερον ἀποτέλεσμα.

Ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐσυμφώνησαν νὰ εἴπωσι τοὺς ἰδίους λόγους· καὶ οὔσης μερικῆς τῆς συμφωνίας, καὶ φυλαχθείσης

ὁμογνωμόνως μυστικῆς ὑπ' αὐτῶν, κανεὶς δὲν ἐδύνατο νὰ τοὺς ἀπελέγξῃ· διὸ ἐνόμισαν, ὅτι ἐδύναντο νὰ σταθῶσιν ἀσφαλῶς εἰς τὸ ψεῦδος, καὶ ὅτι αὐτὸ ἔμελλε νὰ πιστευθῇ. Τὶ φοβερὸν πρᾶγμα, τὸ νὰ θεωρηθοῦν οἱ συγγενεῖς οὗτοι, οἵτινες ἔπρεπε νὰ προτρέπωσιν ὁ εἷς τὸν ἄλλον εἰς τὸ καλὸν, σκληρύνοντες ὁ εἷς τὸν ἕτερον εἰς τὸ κακόν. Εἶναι εὐάρεστον τὸ νὰ βλέπῃ τις ἄνδρα καὶ γυναῖκα νὰ συμφωνῶσιν εἰς τὸ καλόν· ἀλλὰ νὰ ὁμονοῶσιν εἰς τὸ κακὸν, εἶναι ὡς τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας τὸ ἁμάρτημα, ὅταν ἐσυμφώνησαν νὰ φάγωσι τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν, καὶ ἦσαν ἓν κατα τὴν παρακοήν των, καὶ ἓν εἰς τὴν τιμωρίαν των.

---

11. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐπὶ πάντας τὰς ἀκέοντας ταῦτα.

Ἡ δειχθεῖσα αὕτη αὐστηρότης εἰς δύο φανερωθέντας ὑποκριτὰς ἐστάθη ἀληθὲς πρὸς ἀπείρους ἔλεος· αὐτὴ διήγειρεν εἰς ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν φόβον εὐλαβῆ, καὶ ζῆλον ἱερόν· τοὺς παρεκίνησεν ἀναμφιβόλως εἰς ἀκριβῆ τοῦ ἑαυτοῦ των ἐξέτασιν, δέησιν, καὶ περίσκεψιν, καὶ εἰς φρίκην τῆς ὑποκρισίας, φιλαργυρίας, ἢ φιλοδοξίας. Ἐμπόδισε τὴν αὔξησιν τῶν σκανδάλων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πᾶσαν ὑποκριτῶν εἴσοδον· καὶ οὕτω συνέτεινεν εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὸ Εὐαγγέλιον ἔντιμον ἐνώπιον τοῦ λαοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία βέβαια εἰς καμμίαν κατάστασιν δὲν ἐφάνη ἀκόμη παντάπασιν ἐλευθέρα ἀπὸ ὑποκριτὰς, καὶ ἄλλα κακὰ, γεννήματα τῆς ἀνθρωπίνης διαφθορᾶς, καὶ τῆς πονηρίας τοῦ Διαβόλου. Ἀλλ' ἡ προσωποληψία πολλῶν, οἵτινες κάμνουν μὲν ἓν χρέος, ἀπ' ἄλλα δ' ἀπέχουν, ἀποδεικνύει τὴν διψυχίαν των, καὶ φανερόνει, ὅτι αὐτοὶ θέλουν νὰ ἑνώνωσι τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ μὲ τὰ κέρδη τοῦ Μαμμωνᾶ, καὶ τῆς εὐσεβείας τὴν ὑπόληψιν μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ κόσμου. Ὅταν οὕτω συγχωρηθῇ εἰς τὸν Σατανᾶν νὰ πληρώσῃ τὰς καρδίας τῶν πλάνων μὲ φαύλας ἐπινοίας, αὐτοὶ ἐπιχειροῦν ν' ἀπατῶσι τοὺς ὑπηρέτας τοῦ Χριστοῦ· καὶ πολλάκις ἐπιτυγχαίνουν τὸν σκοπόν των. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ὁ Κριτής των, ὅστις κρατεῖ τὰ κλειδία τοῦ θανάτου καὶ ᾅδου, βλέπει ὅλην τὴν μυστικὴν πονηρίαν των, καὶ ἑτοιμάζεται νὰ τὴν φανερώσῃ καὶ τιμωρήσῃ. Πόσον πρέπει λοιπὸν νὰ διδαχθῶμεν ἐκ τούτε, ν' ἀγρυπνῶμεν ἀδιαλείπτως, διὰ νὰ κυριεύωμεν ὅλα τὰ πάθη μας!—ὄχι μόνον τὰ βίαια καὶ δύσφημα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα, εἰς διεφθαρμένον κόσμον, εὔφημα πάθη· τὴν φιλοκέρδειαν, δηλαδὴ, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, τόσον τῆς ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς, ὅσον καὶ κοσμικῆς!

---

12. Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά· (καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶντος. 13. Τῶν δὲ λοιπῶν ἐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς· ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτὲς ὁ λαός. 14. Μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ Κυρίῳ, πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.) 15. Ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τὲς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. 16. Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς Ἱερουσαλὴμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.

Ἐνῷ δ' ἐπετίθετο, ὡς ἐκ θαυματουργίας, δικαία τιμωρία, ἐδεικνύετο τοῦ Θεοῦ ἡ δύναμις διὰ χειρὸς τῶν Ἀποστόλων, εἰς ἄπειρα ἐλέους τέρατα. Ὅλη ἡ ἑταιρεία τῶν πιστῶν ἦτο τοσοῦτον ἀκλονήτως προσκολλημένη εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ἡνωμένη πρὸς ἀλλήλες, ὡς πρότερον. Αὐτοὶ συνείρχοντο ἀναποφεύκτως, εἰς διωρισμένους καιροὺς, εἰς τὴν στοὰν τοῦ Σολομῶντος, διὰ νὰ συλλατρεύωσι

τὸν Θεόν· ὅπου εἶναι πιθανον, ὅτι οἱ Ἀπόςολοι ἐδίδασκον καὶ ἐθαυματούργουν, κατὰ τὴν τυχοῦσαν εὐκαιρίαν. Κανεῖς ὅμως τῶν, ὅσοι δὲν ἤθελον ν' ἀποῤῥίψωσιν ὅλα διὰ τὸν Χριςὸν, δὲν ἐτόλμησε νὰ ἑνωθῇ μετ' αὐτῶν· μ' ὅλον ὅτι αὐτοὶ ἐτιμῶντο μεγάλως ἀφ' ὅλον τὸν λαὸν, καὶ πολλοὶ προσετίθεντο διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τῆς πίςεως εἰς τὸν Κύριον.

Ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ τῳόντι ἦτο τοσοῦτον ὁμολογουμένως ἐμπνευομένη εἰς τοὺς Ἀποςόλους, ὥς' ὁ λαὸς, τόσον τῆς Ἱερουσαλὴμ καθὼς καὶ τῶν περιχώρων, προσέτρεχον χάριν θαυματουργῶν ἰάσεων, ἐκφέροντες τοὺς ἀσθενεῖς των εἰς τὰς πλατείας, ὅπως κἂν ἡ σκιὰ τοῦ Πέτρου ἐρχομένου ἐπισκιάσῃ τινὰ τούτων, ἐξ οὗ περιέμενον τὴν εὐεργεσίαν· καὶ κανεῖς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἀπέτυχε. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Πέτρος ἦτον ὁ πλέον εὔγλωττος, καὶ ὁ προϊςάμενος εἰς πᾶσαν ὑπόθεσιν, καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ἐςάθη εἷς τῶν πρώτων, οἵτινες ὑπέφερον τὸν διωγμὸν, φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν εἰς τὸν λαὸν γνωςότερος τῶν λοιπῶν Ἀποςόλων, κατὰ ταῦτα τὰ θαύματα.

---

17. Ἀνας὾ς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, (ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων,) ἐπλήσθησαν ζήλου. 18. Καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἀποςόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. 19. Ἄγγελος δὲ Κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς· ἐξαγαγών τε αὐτοὺς, εἶπε· 20. Πορεύεσθε, καὶ ςαθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. 21. Ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκον. Παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον, καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ· καὶ ἀπέςειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἀχθῆναι αὐτούς. 22. Οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ· ἀναςρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν, 23. Λέγοντες· Ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἔξω ἑςῶτας πρὸ τῶν θυρῶν· ἀνοίξαντες δὲ, ἔσω οὐδένα εὕρομεν. 24. Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ,τε ἱερεὺς καὶ ὁ ςρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. 25. Παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, λέγων· Ὅτι ἰδοὺ, οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑςῶτες, καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.

Κανὲν ἀγαθὸν ἔργον δὲν ἐπράχθη ποτὲ μ' ἐλπίδα τινα ἀγαθῆς ἐκβάσεως, παρ' εὑρίσκει ἀνθίςασιν· ὅσοι ἔχουν κλίσιν νὰ πράττωσι τὸ κακὸν, δὲν συμφωνοῦν μετ' ἐκείνων, οἵτινες κάμνουν ἔργον των τὴν ἀγαθοποιΐαν. Ὁ Σατανᾶς, ὁ φθορεὺς τῆς ἀνθρωπότητος, ἦτο πάντοτε, καὶ πάντοτε θέλει εἶσθαι ἐναντίος εἰς τοὺς εὐεργέτας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· καὶ ἤθελεν εἶσθαι παράδοξον, ἂν οἱ Ἀπόςολοι προεχώρουν οὕτω, διδάσκοντες καὶ θεραπεύοντες, χωρὶς νὰ πάθωσι καμμίαν βλάβην. Βλέπομεν ἐδῶ τὴν κακίαν τοῦ ᾅδου, καὶ τὴν χάριν τοῦ οὐρανοῦ μαχομένας περὶ αὐτῶν· ἡ μία, διὰ νὰ τοὺς ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο ἔργον· ἡ δὲ ἄλλη, διὰ νὰ τοὺς ἐμψυχώσῃ εἰς αὐτό.

Οἱ ἐχθροὶ καὶ διῶκταί των εἶναι, ὁ μέγας ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, καὶ μάλιςα οἱ Σαδδουκαῖοι, οἵτινες ἔβλεπον τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὴν ἀξίαν των, τὴν δύναμιν καὶ τυραννίαν των, δηλαδὴ τὸ πᾶν των, κινδυνεῦον καὶ ἀφεύκτως χαμένον, ἀνίςως ἡ πνευματικὴ, οὐράνιος διδασκαλία τοῦ Χριςοῦ ἐςερεοῦτο καὶ ὑπερίσχυε μεταξὺ τοῦ λαοῦ.—Πόσον ἀξιοθρήνητοι πρέπει νὰ ἦναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ λύπη αὐξάνει μὲ τοῦ Εὐαγγελίου

τὴν πρόοδον!—Οἱ δὲ Ἀπόστολοι, θαυματεργῶς ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τὸ δεσμωτήριον, πόσον πρέπει νὰ ἐχαίροντο, ὅτι ἔλαβον τὴν νέαν ταύτην διαταγήν. Ἴσως ἤρχισαν νὰ συλλογίζωνται, ἀμφιβάλλοντες, ἂν εἶχον τὴν ἐλευθερίαν των, ἐὰν ἔπρεπε νὰ κηρύξωσι δημοσίως εἰς τὸν ναὸν, ὡς πρῶτον, ἐπειδὴ εἶχον προσταχθῆν, ὅταν διώκωνται εἰς μίαν πόλιν, νὰ φεύγωσιν εἰς ἄλλην. Ἀλλ' ὁ ἄγγελος τώρα τοὺς εἶπε νὰ ὑπάγωσι, καὶ νὰ λαλήσωσιν εἰς τὸ ἱερόν. Ἡ ὁδὸς αὐτῶν ἦτον εὐθεῖα· καὶ, χωρίς τινα δυσκολίαν, ἐμβῆκαν εἰς τὸ ἱερὸν τὴν αὐγὴν, εὐθὺς ἀφοῦ ἠνοίχθησαν αἱ θύραι, καὶ ἤρχισεν ὁ λαὸς νὰ συναθροίζηται ἐκεῖ, καὶ τὸν ἐδίδασκον μὴ φοβηθέντες διόλου ὅ,τι ἐδύνατο νὰ τοὺς κάμῃ ἀνθρωπίνη δύναμις.—Ἐξαίρετον παράδειγμα, ὅτι ἀνίσως δυνηθῶμεν μόνον νὰ πληροφορηθώμεθα τὶ εἶναι τὸ χρέος μας, τὸ ἔργον μας εἶναι νὰ τὸ ἐπιμελώμεθα· καὶ τότε ἐμποροῦμεν ν' ἀναθέτωμεν θαῤῥαλέως εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἐλπίδα τῆς ἀσφαλείας μας.

Ὁ ἀρχιερεὺς ὡς τόσον, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐνήργουν τὰ κινήματά των. Οὗτοι φρονοῦντες, ὅτι εἶχον τοὺς Ἀποστόλους ἱκανῶς βεβαίους, συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον· μέγα καὶ ἔκτακτον συνέδριον, διότι αὐτοὶ ἐπροσκάλεσαν ὅλην τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Τὸν τελευταῖον καιρὸν, ὅτε αὐτοὶ εἶχον εἰς φυλακὴν τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς παρέστησαν μόνον ἔμπροσθεν μιᾶς ἐπιτροπῆς, συσταθείσης ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ, (κεφ. δ΄. 6.) οἵτινες ἦσαν βιασμένοι νὰ ἐξετάσωσι τὴν ὑπόθεσιν μὲ ἀκρίβειαν· τώρα δὲ, διὰ νὰ μεγαλύνωσι τὸ πρᾶγμα, καὶ πρὸς περισσοτέραν βεβαιότητα, συνεκάλεσαν πᾶσαν τὴν γερουσίαν. Λέγει ὁ διδάσκαλος Λαϊφούτιος, ὅτι συνήχθησαν καὶ αἱ τρεῖς αὐλαὶ ἢ καθέδραι τῶν κριτῶν τῆς Ἱερουσαλήμ· ὄχι μόνον τὸ μέγα συνέδριον, τὸ ὁποῖον συνίστατο ἀπὸ ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρους, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα δύο κριτήρια, τὰ ὁποῖα ἐσυστάθησαν, τὸ ἓν εἰς τὴν ἐξωτέραν πύλην τοῦ ἱεροῦ, τὸ δὲ ἄλλο εἰς τὴν ἐσωτέραν, τὴν καλουμένην ὡραίαν πύλην, συνιστάμενα ἀμφότερα ἐξ εἰκοσιτριῶν κριτῶν. Ὥστε ἐὰν συνήχθησαν ὅλοι, ἦσαν ἐκεῖ καθήμενοι ἑκατὸν ἑξήκοντα κριταί! Οὕτως ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς, διὰ νὰ σταθῇ κοινοτέρα τῶν ἐχθρῶν ἡ σύγχυσις, καὶ νὰ μαρτυρήσωσι κατ' αὐτῶν πλέον δημοσίως οἱ Ἀπόστολοι.

---

26. Τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν αὐτοὺς, οὐ μετὰ βίας· (ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαὸν ἵνα μὴ λιθασθῶσιν.) 27. Ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς, 28. Λέγων· Οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ, πεπληρώκατε τὴν Ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου.

Πόσον μάταιος, καὶ πόσον ἐν ταὐτῷ πεισματικὸς ὑπάρχει ὁ πόλεμος, τὸν ὁποῖον κάμνουν οἱ ἄνθρωποι κατὰ τοῦ Πλάστου των! Αὐτοὶ βλέπουν κατὰ καιροὺς, ὅτι ὁ λόγος καὶ χεὶρ τοῦ Κυρίου εἶναι ἐναντίον των—τρέμουν τ' ἀποτελέσματα, καὶ ὅμως πάλιν ἐξακολουθοῦν! Καὶ μεθ' ὅλας τὰς καταπείσεις των, αὐτοὶ συστέλλονται ἀπὸ τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων, μᾶλλον παρ' ἀπὸ τὸν φόβον ἐκείνου, ὅστις δύναται νὰ ἐξολοθρεύσῃ σῶμα καὶ ψυχὴν εἰς τὸν ᾅδην!—Οἱ μὴ φοβούμενοι τὸν Θεὸν τύραννοι, εἶναι βιασμένοι ὅμως νὰ φοβῶνται τοὺς ὑπηκόους των. Ὁ στρατηγὸς καὶ οἱ ὑπηρέται του ἐφοβοῦντο τὸν λαὸν, καὶ διὰ τοῦτο μόνον ἐμεταχειρίσθησαν εὐμενῶς τοὺς Ἀποστόλους.

Εἶναι τρεῖς αἱ τοῦ συνεδρίου κατηγορίαι κατὰ τῶν Ἀποστόλων·—

1. Ὅτι αὐτοὶ παρέβησαν τὰς προσταγὰς τῆς ἐξουσίας, καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὰς δοθείσας εἰς αὐτοὺς παραγγελίας καὶ ἀπαγορεύσεις. Ἡμεῖς, δυνάμει τῆς ἐξουσίας μας, δὲν σᾶς παρηγγείλαμεν κα

ἐπροςάξαμεν σφοδρῶς, μὲ ποινὴν τῆς ἄκρας ἡμῶν δυσαρεσκείας, νὰ μὴ διδάσκητε εἰς τοῦτο τὸ ὄνομα; Σεῖς δὲ ἠθετήσατε τὰς προσαγάς μας, καὶ ἐξακολουθεῖτε τὸ κήρυγμα, ὄχι μόνον χωρὶς τὴν ἄδειάν μας, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῆς ῥητῆς ἡμῶν διαταγῆς. Οὕτως οἱ παραβάται τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, εἶναι κοινῶς ἀκριβέςατοι εἰς τὸ νὰ θεσπίζωσι τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐντολὰς, καὶ νὰ καυχῶνται εἰς τὴν ἰδίαν των ἐξȣσίαν. Δὲν σᾶς παρηγγείλαμεν; Ναὶ, παρήγγειλαν· ἀλλ' εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν τοὺς εἶπεν ὁ Πέτρος, (κεφ. δ'. 19.) ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ Θεοῦ ἦτον ἀνωτέρα τῆς ἰδικῆς των, καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ πρέπει νὰ προηγῶνται τῶν ἰδικῶν των· αὐτοὶ ὅμως εἶχον λησμονήσειν τοῦτο. Εἶναι ἴδιον τῶν τυράννων νὰ προςάζωσι χωρὶς λόγον καὶ δίκαιον.

2. Ὅτι αὐτοὶ διέδωκαν ψευδῆ διδασκαλίαν μεταξὺ τοῦ λαοῦ· ἢ τοὐλάχιςον μίαν διδασκαλίαν παράδοξον, ἥτις δὲν ἐσυγχωρεῖτο ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἐκκλησίαν, οὐδ' ἐσυμφώνει μετὰ τῆς παραδοθείσης ἀπὸ τὴν καθέδραν Μωϋσέως. "Πεπληρώκατε τὴν Ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν·" ἐσυγχύσατε τὴν κοινὴν εἰρήνην, καὶ ἀπεσπάσατε τὸν λαὸν ἀπὸ τὸ κοινὸν σύςημα. Σεῖς μὲ τὴν ἀνόητον ταύτην σας διδαχὴν, ἥτις εἶναι ἀναξία ἀκροάσεως, ἐπροξενήσατε τοσαύτην σύγχυσιν, ὥςε καὶ αὐτὴ ἡ Ἱερουσαλὴμ, ἡ μεγάλη καὶ ἁγία πόλις, γέμει ἀπὸ αὐτὴν, καὶ αὐτὴ ὑπάρχει ὅλη ἡ ὁμιλία τῆς χώρας. Αὐτοὶ ὠργίσθησαν, ἐπειδὴ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν μὲ καταφρόνησιν, ἔμελλον νὰ ςαθῶσιν οὕτως ἐπίσημοι.

3. Ὅτι αὐτοὶ εἶχον κακὸν σκοπὸν κατὰ τῆς διοικήσεως, καὶ ἀπέβλεπον εἰς τὸ νὰ διεγείρωσι τὸν λαὸν κατ' αὐτῆς, παραςαίνοντες αὐτὴν κακὴν καὶ τυραννικήν· καὶ ὅτι τὴν κατέςησαν μισητὴν εἰς Θεὸν καὶ ἀνθρώπους. Σεῖς ζητεῖτε νὰ ἐπιφέρητε τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου—τὸ ἔγκλημα τοῦ θανάτου του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὴν αἰσχύνην τȣ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων—ἐπάνω μας. Τοιουτοτρόπως τοὺς κατηγοροῦν, ὄχι μόνον ὡς ἀπειθεῖς καὶ καταφρονητὰς τοῦ συνεδρίȣ, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀποςάτας, καὶ φατριαςὰς, ὄργανα συνωμοσίας διὰ νὰ παροξύνωσι τὸν λαὸν κατ' αὐτῶν. Θεώρησον ἐνταῦθα, τίνι τρόπῳ ἐκεῖνοι, οἵτινες μὲ μεγάλην ἀλαζονίαν πράττουν τι κακὸν, ἔπειτα δὲν ὑποφέρουν ν' ἀκούσωσι περὶ αὐτοῦ πλέον. Ὅταν αὐτοὶ ἦσαν εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ διωγμοῦ, ἐδύναντο νὰ κράζωσι μὲ ἄκραν ἀπανθρωπίαν, "Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν!"—ἂς ὑποφέρωμεν τὸ ὄνειδος διὰ παντός! Τώρα ὅμως, προσεκτικώτερον συλλογισθέντες τὸ κίνημά των, νομίζȣν ὕβριν ἀνυπόφερτον τὸ νὰ ἔχωσι τὸ αἷμα αὐτοῦ κείμενον εἰς τὴν θύραν των. Οὕτως αὐτοὶ καταδικάζονται ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν συνείδησιν, καὶ φρίττουν, ὑποπεσόντες εἰς ἐκεῖνο τὸ ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐφοβήθησαν νὰ ἐμπλεχθῶσιν.

---

29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόςολοι, εἶπον· Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. 30. Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησȣν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. 31. Τȣ̃τον ὁ Θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτȣ̃, δȣ̃ναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. 32. Καὶ ἡμεῖς ἐσμεν αὐτȣ̃ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τȣ́των, καὶ τὸ Πνεῦμα δὲ τὸ Ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς πειθαρχȣ̃σιν αὐτῷ.

Ὁ Πέτρος καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόςολοι ὡμίλησαν ὅλοι συμφώνως· ἂν ἐξετάσθησαν χωριςὰ, ἢ ἀπεκρίθησαν ὁμοῦ, αὐτοὶ ἐλάλησαν ὁμοῦ, αὐτοὶ ἐλάλησαν κατὰ τοὺς λόγους, οἵτινες τοὺς ἐδόθησαν ἀπὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, στηριζόμενοι εἰς τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Διδασκάλου των, ὅτι, ὅταν αὐτοὶ ἔμελλον νὰ φερθῶσιν ἔμπροσθεν κριτηρίων, ἤθελε τοὺς δοθῆν, τὴν ἰδίαν ἐκείνην ὥραν, τὶ εἶχον νὰ ὁμιλήσωσι, καὶ δύναμις διὰ νὰ τὸ προφέρωσι. (Μαρκ ιγ'. 11)

Αὐτοὶ δικαιοῦνται διὰ τὴν ἀπείθειάν των εἰς τὰς προσταγὰς τοῦ μεγάλου συνεδρίου. Δὲν ἐπρότεινον τὴν θαυματουργὸν αὐτῶν δύναμιν·—αὐτὴ ἐλάλει ἱκανῶς ὑπὲρ αὐτῶν·—ἀλλ' ἐπρόβαλον ἀξίωμα παγκοσμίως ὁμολογούμενον, εἰς τὸ ὁποῖον πείθεται καὶ αὐτὴ ἡ φυσικὴ συνείδησις, καὶ τὸ ὁποῖον ἥρμοζεν εἰς τὴν ὑπόθεσίν των. Ὁ Θεὸς τοὺς ἐπρόσταξε νὰ διδάσκωσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· ὅθεν ἔπρεπε νὰ τὸ κάμωσιν, ἂν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τοὺς εἶχον ἀπηγορευμένους. Οἱ διοικηταὶ οὗτοι ἠγείροντο πρὸς ἀνθίστασιν εἰς τὸν Θεόν·—τὸ χρέος ὅμως τῶν Ἀποςόλων ἦτο, νὰ πληρώσωσι τὴν Ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς τοῦ Χριστοῦ, μ' ὅλον ὅτι κηρύττοντες αὐτὸν, ἐκατηγόρησαν τῳόντι ἐκείνους, οἵτινες ἀπὸ κακίαν ἐζήτησαν τὴν φθοράν των. Πρέπει νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὸν Θεὸν μᾶλλον παρὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

---

33. Οἱ δὲ ἀκȣ́σαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτȣ́ς. 34. Ἀνας̀ας δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος ὀνόματι Γαμαλιὴλ, νομοδιδάσκαλος, τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τȣ̀ς ἀποςόλους ποιῆσαι. 35. Εἶπέ τε πρὸς αὐτȣ́ς· Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν. 36. Πρὸ γὰρ τȣ́των τῶν ἡμερῶν ἀνέςη Θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν, ᾧ προσεκολλήθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων· ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διελύθησαν, καὶ ἐγένοντο εἰς ȣ̓δέν. 37. Μετὰ τȣ̃τον ἀνέςη Ἰȣ́δας ὁ Γαλιλαῖος, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέςησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτȣ̃· κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν. 38. Καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόςητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τȣ́των, καὶ ἐάσατε αὐτȣ́ς· ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βȣλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τȣ̃το, καταλυθήσεται. 39. Εἰ δὲ ἐκ Θεȣ̃ ἐςιν, ȣ̓ δύνασθε καταλῦσαι αὐτὸ, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. 40. Ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ· καὶ προσκαλεσάμενοι τȣ̀ς ἀποςόλους, δείραντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τȣ̃ Ἰησȣ̃, καὶ ἀπέλυσαν αὐτȣ́ς.

Οἱ λόγοι τοῦ Πέτρου διεπέρασαν τῶν ἀρχόντων τὰς καρδίας. Αὐτοὶ ἦσαν πεπεισμένοι καὶ τετυμμένοι τὴν συνείδησιν, τεταραγμένοι καὶ ἔντρομοι, χωρὶς ὅμως μεταβολὴν καὶ ταπείνωσιν· ἔτριζαν τοὺς ὀδόντας των, ὡς νὰ ἐνήργει τις πριόνιον· διὸ καὶ ἀπελπισθέντες ἐβουλεύθησαν, ἢ ἀπεφάσισαν νὰ θανατώσωσιν ὅλην τῶν Ἀποστόλων τὴν ἑταιρείαν. Ἀλλ' ὁ Γαμαλιὴλ, (τοῦ ὁποίου ἡ ὑπόληψις εἶναι πολλὰ μεγάλη μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ἕως τῆς σήμερον, καὶ ὅςις φαίνεται ὅτι ἐςάθη μεγάλης κρίσεως καὶ φρονήσεως ἄνθρωπος κατὰ τὰ κοσμικὰ,) τοὺς ἐσυμβούλευσε νὰ μεταβάλωσι τοιαύτην βίαιον ἀπόφασιν. Ἴσως τὸν καιρὸν τοῦτον αὐτὸς ἔλαβέ τινα πληροφόρησιν περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου· ἐπειδὴ ὅμως κ' ἐχρημάτισε τοῦ Σαοὺλ διδάσκαλος, ὅςις ἐδείχθη διώκτης ἀνήμερος, δύναται νὰ ςοχασθῇ τις, ὅτι δὲν ἔσωσε πολὺν καιρὸν τοιαῦτα ἀνεξιθρησκευτικὰ φρονήματα. Ὦντας ὅμως Φαρισαῖος ὑπῆρχε μέγας ἐχθρὸς τοῦ Σαδδουκαϊκοῦ συςήματος· καὶ, ἔκ τινων νέων παραδειγμάτων, ἀπέδειξεν ὅτι τοῦ συμβουλίου ἡ παρεμβολὴ μὲ τοιοῦτον ἀποφασιστικὸν τρόπον, δὲν ἦτον οὔτε ἀναγκαῖα, οὔτε ἀσφαλής.

Κατὰ τὴν γνώμην ταύτην, ἥτις ὑπῆρχε κρίσις φρονίμη καὶ δικαία, ὑποστηριζομένη ἀπὸ τὰ πλέον συμπερασματικὰ ἐπιχειρήματα, ἐσώθη, καὶ ἐξηκολούθησεν ἄχρι τῆς παρούσης ἡμέρας ὁ Χριστιανισμός·—

θρησκεία, ἥτις οὔτ' ὑπερασπίσθη ἀπὸ ἀνθρωπίνην δύναμιν, οὐδὲ ἐκολάκευε τὰ διεφθαρμένα πάθη τινός· ἐξ ἐναντίας δ' ἐπολεμεῖτο ἀπὸ ὅλην τὴν ἐξυσίαν, τὸν πλοῦτον, τὴν φιλοσοφίαν, μάθησιν, δεισιδαιμονίαν, εἰδωλολατρείαν, ψευδοθρησκείαν, ἐλαττώματα, καὶ χυδαϊκὰς προλήψεις ὅλου τοῦ κόσμου· καὶ προεκήρυξεν ὀλέθριον πόλεμον καθ' ὅλων τῶν διεφθαρμένων κλίσεων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, χωρὶς προσωποληψίαν. Αὐτὴ ἡ ἔκβασις, ὡς καὶ ἡ φθορὰ τῆς Ἰυδαϊκῆς ἐκκλησίας καὶ ἔθνους, καὶ ἄλλων διωκτικῶν δυνάμεων, εἶναι ἀποδείξεις ἀναντίῤῥητοι, ὅτι τοιαύτη θρησκεία δὲν ἦτον ἔργον, ἢ βουλὴ ἀνθρώπων, ἀλλ' ὄντως ἐξ ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι οἱ πολεμήσαντες αὐτὴν, ἐπολέμησαν πραγματικῶς Αὐτὸν τὸν ἴδιον, καὶ ὑπέπεσαν διὰ τοῦτο εἰς τὴν δικαίαν ὀργήν τυ.—Πόσον εἶναι διάφορος ἡ εἰς τὸν κόσμον εἰσαγωγὴ τοῦ Χριςιανισμοῦ, καὶ ἡ ἕως τῆς σήμερον συντήρησις καὶ παρέκτασίς του, ἀπὸ τὴν ἱςορίαν τοῦ Εἰδωλολατρισμοῦ, καὶ Μωαμεθισμοῦ!

Λέγεται περὶ τοῦ Γαμαλιὴλ, ὅτι ὅλος ὁ λαὸς τὸν ὑπολήπτετο διὰ τὴν σοφίαν καὶ διαγωγήν του. Φαίνεται δὲ ἀπὸ τοῦτο, ὅτι αὐτὸς ἦτον ἄνθρωπος εὔτακτος, καὶ μετριόφρων, καὶ δὲν ἐπεχείρει τὰ πράγματα μὲ ὁρμητικὰ μέτρα. Οἱ σώφρονες καὶ ἐλεήμονες τιμῶνται πρεπόντως, ἐπειδὴ καὶ χαλινόνουν τοὺς πυρπολήτας, οἵτινες ἀλλέως ἤθελον κατακαύσειν τὸν κόσμον.

Ἀλλ' οἱ ἄρχοντες δὲν ὑπέμεινον χωρὶς νὰ ἐκπληρώσωσιν ὀλίγον τὸν θυμόν των, (τόσον ἦτον ἄκρας θηριότητος,) ἐναντίον τῶν κρίσεων καὶ συνειδήσεών των· διότι, ἂν καὶ συνεβυλεύθησαν νὰ τοὺς ἀπολύσωσι, πλὴν, πρῶτον τοὺς ἔδειραν, τοὺς ἐμαςίγωσαν ὡς κακούργυς, καὶ τοὺς ἐμεταχειρίσθησαν μὲ τὴν σκληρότητα ἐκείνην, ἥτις ἦτο συνήθης εἰς τὰς συναγωγάς. Οὕτως ἐσυλλογίσθησαν νὰ τοὺς καταισχύνωσι διὰ νὰ μὴ διδάσκωσι, ἐλπίζοντες ὅτι συναισχυνόμενος ὁ λαὸς νὰ μὴ τοὺς ἀκούῃ. Καθὼς ὁ Πιλάτος ἐμαςίγωσε τὸν Σωτῆρα ἡμῶν διὰ νὰ τὸν ἀτιμάσῃ, ἀφοῦ μάλιςα ἐφανέρωσεν ὅτι δὲν εὑρῆκεν εἰς αὐτὸν οὐδὲν ἄξιον θανάτου.—Τοὺς παρήγγειλαν ἀκόμη νὰ μὴ λαλῶσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸ ἑξῆς· ὥςε ἂν δὲν εὑρέθη εἰς αὐτοὺς κανὲν ἄλλο σφάλμα παρὰ τὸ κήρυγμα, τοῦτο ἔφθανε πρὸς τιμωρίαν των, ὡς ἐναντίον εἰς τὸν νόμον, καὶ ὄχι μόνον χωρὶς ἄδειαν, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῆς φανερᾶς προςαγῆς τῶν ἀνωτέρων των.

41. Οἱ μὲν ὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι. 42. Πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον ὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι τὸν Ἰησῦν Χριςόν.

Οἱ Ἀπόςολοι ὑπέμενον τὰς τιμωρίας των μὲ ἄμετρον χαράν. Ὅταν οὗτοι ἐκβῆκαν ἀπὸ τὸ συνέδριον, ἴσως μὲ τὰ σημεῖα τῶν μαςίγων εἰς τὰ σώματα καὶ τοὺς βραχίονάς των φαινόμενα, καὶ ἐμπαιζόμενοι ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας καὶ τὸν ὄχλον, ἀντὶ νὰ ἐντραπῶσι διὰ τὸν Χριςὸν, καὶ διὰ τὴν μετ' αὐτοῦ οἰκειότητά των, ἔχαιρον ὅτι ἐλογίσθησαν ἄξιοι νὰ ὑπομείνωσιν αἰσχύνην διὰ τὸ ὄνομά του. Ἤξευρον καλὰ ὅτι τὰ πάθη των ἔμελλον νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς μεγαλητέραν διάδοσιν τοῦ ὀνόματός του· ὅθεν τὸ ἐθεώρουν τιμὴν, ὅτι ἠξιώθησαν ν' ἀτιμασθῶσι διὰ τὸν Χριςόν. Ὄνειδος διὰ τὸν Χριςὸν εἶναι ἀληθὴς δόξα· ἐπειδὴ μᾶς ἐξομοιοῖ μὲ τὸ παράδειγμά τυ, καὶ μᾶς καταςαίνει ἐπιτηδείους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Ἐχάρησαν, ἐνθυμούμενοι τὶ τοὺς εἶπεν ὁ Διδάσκαλός των, (Ματθ. έ. 11.) "Μακάριοί ἐςε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ."

Αὐτοὶ λοιπὸν ἐξηκολούθουν τὸ ἔργον των μὲ ἀκατάπαυςον ἐπιμέλειαν. Ἐτιμωρήθησαν διότι ἐκήρυττον, καὶ ἐπροςάχθησαν νὰ μὴ κηρύττωσι· ἐκ τοῦ ἐναντίου ὅμως, αὐτοὶ δὲν

ἔπαυσαν ἀπὸ τὸ νὰ διδάσκωσι καὶ κηρύττωσι· δὲν παρέτρεχον καμμίαν εὐκαιρίαν, οὐδ' ἠλαττοῦτο μέρος τι τοῦ ζήλου ἢ τῆς προθυμίας των.—Παρατήρησον, 1. Πότε αὐτοὶ ἐκήρυττον; Καθ' ἡμέραν·—ὄχι μόνον τὰ σάββατα, ἢ τὰς Κυριακὰς, ἀλλ' ἑκάστην ἡμέραν, οὕτω χρεωστικῶς ὡς ἤρχετο ἡ ἡμέρα χωρὶς νὰ παύωσι καμμίαν ἡμέραν, (ὡς ἔπραττε καὶ ὁ Διδάσκαλός των, Λουκ. ιθ'. 47. Ματθ. κς'. 55.) μὴ φοβούμενοι ὅτι ἔμελλον ἢ νὰ θανατωθῶσιν, ἢ νὰ βαρύνωσι τοὺς ἀκροατάς των.—2. Ποῦ ἐκήρυττον; Παῤῥησίᾳ εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ κατ' ἰδίαν εἰς πᾶσαν οἰκίαν· εἰς μεμιγμένας συναθροίσεις, εἰς τὰς ὁποίας συνέτρεχον ὅλοι· καὶ εἰς τὰς ἐκλεκτὰς συνάξεις τῶν Χριστιανῶν χάριν ἰδιαιτέρων διατάξεων. Αὐτοὶ δὲν ἐστοχάζοντο ὅτι ἡ μία μέθοδος ἤθελε τοὺς δικαιολογεῖν ἀπὸ τὴν ἄλλην, ἐπειδὴ ὁ λόγος πρέπει νὰ κηρύττηται "εὐκαίρως, καὶ ἀκαίρως." Μ' ὅλον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν ἦσαν πλέον ἐκτεθειμένοι, καὶ ὑπὸ ὀφθαλμὸν τῶν ἐχθρῶν των, δὲν περιωρίζοντο ὅμως εἰς τὰ ταμεῖά των, ἀλλ' ἐπαῤῥησιάζοντο θαῤῥαλέως εἰς τὸν τόπον τοῦ κινδύνου·—καὶ, ἂν εἶχον τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἱεροῦ, τόπου καθιερωμένου, δὲν ἐδυσκολεύοντο πάλιν νὰ κηρύττωσιν εἰς τοὺς οἴκους, ἀλλ' ἐπεσκέπτοντο τὰς οἰκογενείας ἐκείνων, οἵτινες ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν των, καὶ τὰς ἔδιδον ἰδιαιτέρας διδασκαλίας ὁποίας ἐκάλει ἡ περίστασίς των.—3. Ποία ἦτον ἡ ὑπόθεσις τοῦ κηρύγματός των; Αὐτοὶ ἐκήρυττον τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· τὸν ἐκήρυττον ἐνδόξως, καὶ τὸν προέτεινον εἰς τοὺς ἀκούοντας αὐτοὺς, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ Βασιλεὺς καὶ Σωτήρ των. Αὐτοὶ δὲν ἐκήρυξαν τὸν ἑαυτόν των, ἀλλὰ τὸν Χριστὸν, ὡς πιστοὶ φίλοι του, θεωροῦντες ὑπόθεσίν των τὸ νὰ προάξωσι τὴν δόξαν του. Τοῦτο ἦτο τὸ κήρυγμα, τὸ ὁποῖον ἔβλαψε μεγάλως τοὺς ἱερεῖς. Οὗτοι ἐστεργον νὰ κηρύξωσιν οἱ Ἀπόστολοι ὁποιονδήποτε ἄλλο πρᾶγμα, καὶ οὐχὶ τὸν Χριστόν· αὐτοὶ ὅμως δὲν ἤθελον νὰ μεταβάλωσι τὸ προκείμενόν των πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἱερέων. Πρέπει νὰ ἦναι ὁ ἀμετάβλητος σκοπὸς τῶν ὑπουργῶν τοῦ Εὐαγγελίου νὰ κηρύττωσι τὸν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον· τίποτ' ἄλλο παρὰ μόνον τοῦτο, ἢ τὰ εἰς τοῦτο ἀποβλέποντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

ΕΝ δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν.

Θεωρήσαντες τὴν πάλην τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν ἐχθρῶν της, καὶ συνθριαμβεύσαντες μετ' αὐτῆς εἰς τὰς νίκας της, μεταβαίνομεν τώρα εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς κυβερνήσεως τῶν οἰκείων της ὑποθέσεων· καὶ βλέπομεν πρῶτον, μίαν δυστυχῆ ἀσυμφωνίαν μεταξὺ τινῶν τῶν μελῶν τῆς ἐκκλησίας. Εὐφραίνει τὰς καρδίας μας τὸ νὰ βλέπωμεν τοὺς μαθητὰς πληθυνομένους, ἀφοῦ ἡ τοιαύτη αὔξησις κατεσπάραττε χωρὶς ἀμφιβολίαν τὴν καρδίαν τῶν ἱερέων καὶ Σαδδουκαίων. Ἡ, τὴν ὁποίαν εὕρισκεν ἀνθίστασιν τοῦ Εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα, ἀντὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πρόοδόν του, συνεισέφερεν εἰς τὴν αἰσίαν αὐτοῦ ἔκβασιν· καὶ ἡ νηπία αὕτη Χριστιανικὴ ἐκκλησία, ὁμοία μὲ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ νηπίαν Ἰουδαϊκὴν ἐκκλησίαν, ὅσον περισσότερον ἐθλίβετο, τοσοῦτον μᾶλλον ηὔξανεν. Ἀλλὰ τὸ νὰ βλέπωμεν, ὅτι τῶν μαθητῶν ἡ πληθὺς κατήντησεν εἰς διχόνοιαν, τοῦτο μᾶς θλίβει μεγάλως. Ἄχρι τοῦδε αὐτοὶ ἦσαν ὅλοι σύμφωνοι· τοῦτο λέγεται μὲ τιμήν των· ἤδη δὲ ἐπληθύνθησαν, καὶ ἤρχισαν νὰ γογγύζωσιν. Ἔγινε γογγυσ-

μός, ὄχι φανερὰ ἔρις, ἀλλὰ μυστικὴ καρδιαλγία.

Οἱ Ἑλληνισταὶ ἦσαν Ἰουδαῖοι, ἢ προσήλυτοι, οἵτινες, ὄντες γενικῶς ἄλλων τόπων κάτοικοι, ἐλάλουν μόνον τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον, καὶ ἐσυνήθιζον εἰς τὰς συναγωγάς των τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν Ἑλληνιστί· ἐξ οὗ διεκρίνοντο ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες ὡμίλουν τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν. Ἡ προσθήκη μεγάλων ἀριθμῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἴσως ἐξαιρέτως ἐκ τῶν πτωχῶν, ἐδύνατο νὰ καταντήσῃ δυσκολώτερον, παρ' εἰς τὴν ἀρχὴν, τὸ δίδειν εἰς ὅλους αὐτοὺς τὴν ἱκανὴν βοήθειαν· καὶ ἐπειδὴ τὸ περισσότερον μέρος τῆς κοινῆς καταθέσεως πρέπει νὰ συνεισεφέρετο ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους, ἴσως οἱ διορισθέντες παρὰ τῶν Ἀποστόλων εἰς τὴν ἐπιστασίαν ταύτην ἔκριναν ὀρθὸν, νὰ βοηθῶσι τὰς χήρας περισσότερον τῶν Ἑβραίων, παρὰ τῶν λοιπῶν πτωχῶν. Δυνάμεθα ὅμως νὰ ὑποθέσωμεν πρὸς τούτοις, ὅτι οἱ Ἑλληνισταὶ ἦσαν μᾶλλον πολλὰ ζηλότυποι, καὶ ὑποπτεύοντο μεγαλητέραν φιλοπροσωπίαν παρὰ τὴν ὄντως γενομένην. Παρευρεθέντες πολλοὶ ἐκ τούτων εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ τῆς ἑορτῆς τὴν ἡμέραν, ἐνηγκαλίσθησαν τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ προσετέθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, μένοντες οὕτως ἐκεῖ. Ἑβραῖοι καὶ Ἑλληνισταὶ συμφώνως ἔγιναν Χριστιανοί· φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ὁμόνοιά των εἰς τὸ νὰ συνεναγκαλισθῶσι τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἴσχυσεν, ὡς ἔπρεπε, νὰ σβύσῃ τὰς μικρὰς ζηλοτυπίας, τὰς ὁποίας εἶχον συναλλήλως πρὸ τῆς εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐπιστροφῆς των, ἀλλ' ἐφύλαττον μέρος τι τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ζύμης· μὴν ἐννοοῦντες, ἢ μὴν ἐνθυμούμενοι, ὅτι εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν δὲν θεωρεῖται Ἕλλην ἢ Ἰουδαῖος, δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ Ἑβραίων καὶ Ἑλληνιστῶν, ἀλλ' ὅλοι εἶναι ἐξίσου εὐπρόσδεκτοι εἰς τὸν Χριστὸν, δι' ἀγάπην τοῦ ὁποίου ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ ν' ἀγαπῶνται μεταξύ των.—Προελθόντος τούτου τοῦ γογγυσμοῦ, ἐδύναντο νὰ συμβῶσιν αἱ πλέον ἐπικίνδυνοι φιλονεικίαι καὶ διχόνοιαι, καὶ οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι ἐδύναντο νὰ ὑποπέσωσιν εἰς κατηγορίαν, ἢ ὑποψίαν. Αὐτοὶ ὅμως, ὄντες ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μετεχειρίσθησαν δραστικωτάτην μέθοδον διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὰ ὀλέθρια ταῦτα ἀποτελέσματα.

---

2. Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον· Οὐκ ἀρεςόν ἐςιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τȣ̃ Θεȣ̃, διακονεῖν τραπέζαις. 3. Ἐπισκέψασθε ȣ̃ν, ἀδελφοὶ, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτὰ, πλήρεις Πνεύματος Ἁγίου ϗ σοφίας, ȣ̀ς καταςήσωμεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης. 4. Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τȣ̃ λόγȣ προσκαρτερήσομεν. 5. Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τȣ̃ πλήθους· ϗ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίςεως ϗ Πνεύματος Ἁγίȣ, ϗ Φίλιππον, ϗ Πρόχορον, ϗ Νικάνορα, ϗ Τίμωνα, ϗ Παρμενᾶν, ϗ Νικόλαον προσήλυτον Ἀντιοχέα. 6. Οὓς ἔςησαν ἐνώπιον τῶν Ἀποςόλων· καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.

Οἱ Ἀπόςολοι συμβουλεύουν τοὺς μαθητὰς νὰ ἐκλέξωσιν ἄνδρας ἑπτὰ, (ἀρκετοὺς κατὰ τὸ παρὸν,) μαρτυρουμένης χρηστότητος καὶ ἀδιαφθορίας, καὶ πλήρεις Πνεύματος Ἁγίου, τοὺς ὁποίους ἤθελον καταστήσειν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης, ἀφιερόνοντες ἑαυτοὺς εἰς τοῦ Εὐαγγελίȣ τὸ κήρυγμα, καὶ εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς προόδȣ τȣ δέησιν. Τοῦτο μὲ τὸ νὰ ἐπροξένησε γενικὴν εὐχαρίστησιν, ἔγινεν ἡ ἐκλογὴ ἀμέσως, καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐδιόρισαν τοὺς ἐκλεχθέντας παῤῥησίᾳ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, διὰ δεήσεως καὶ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν.

Ὅλα τὰ ὀνόματα φαίνονται ὅτι εἶναι ἐκ παραγωγῆς Ἑλληνικῆς· καὶ ἴσως οὗτοι

ἐξελέξαντο ἀπὸ τοὺς Ἑλληνιστὰς, πρὸς τελειοτέραν πληροφορίαν των.

Ἂς σημειωθῇ κατ' ἐξοχὴν, ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν ἐξαιρέτως νὰ πράττωσι, καὶ νὰ φερθῶσιν ὡς τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι, πρέπει ν' ἀπέχωσι περισσότερον τῶν ἄλλων ἀπὸ τὰς κοσμικὰς φροντίδας, διὰ ν' ἀφιερόνωνται ὁλοκλήρως εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λόγου. Δὲν εἶναι ἀρεςὸν, ἔλεγον οἱ Ἀπόςολοι, νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν φροντίδα τοῦ νὰ τρέφωμεν τὰς ψυχὰς μὲ ἄρτον ζωῆς, καὶ νὰ δοθῶμεν εἰς τὴν θεραπείαν τῶν πτωχῶν.—Τὸ κηρύττειν τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι τὸ κάλλιστον ἔργον, καὶ τὸ πλέον ἁρμόδιον καὶ ἀναγκαῖον τῶν, ὅσα δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ ἕνας ὑπηρέτης, καὶ ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον αὐτὸς πρέπει ν' ἀφιερωθῇ διόλου· (ά. Τιμ. δʹ. 15.) καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐμπλέκηται οὔτε "ταῖς τοῦ βίȣ πραγματείαις," (βʹ. Τιμ. βʹ. 4.) οὔτε εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ.

---

7. Καὶ ὁ λόγος τȣ̃ Θεȣ̃ ηὔξανε, κ̀ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ σφόδρα· πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίςει.

Εὐτυχὲς ἀποτέλεσμα εἰς καιρὸν ἀδημονίας! Μὲ τρεῖς περιςάσεις περιγράφεται αὐτὴ ἡ ἔκβασις.—1. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ηὔξανε. Ἤδη ἀπεφάσισαν οἱ Ἀπόστολοι νὰ δοθῶσιν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίȣ ὅλαις δυνάμεσι· τοῦτο διέδιδε τὸ Εὐαγγέλιον μὲ μεγαλητέραν ἔκτασιν. Οἱ ἱεροδιδάσκαλοι, παραιτοῦντες τὰς κοσμικὰς ἀσχολίας, καὶ ἀφιερονόμενοι ὁλοκλήρως καὶ γενναιοφρόνως εἰς τὸ ἔργον των, θέλȣν συνεισφέρειν μέγιστα εἰς τοῦ Εὐαγγελίου τὴν πρόοδον. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δοξάζεται, ὅταν αὐξάνει ὡς ὁ σπειρόμενος σπόρος, πολλαπλασιαζόμενος τριακοντάκις, ἑξηκοντάκις, καὶ ἑκατονταπλασίως.—2. Οἱ Χριστιανοὶ ἐπληθύνθησαν· ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἔγινε μεγαλώτατος. Ὅταν ἦτον ὁ Χριστὸς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἡ ὑπηρεσία του ἔλαβεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ μικροτάτην ἔκβασιν· τώρα ὅμως ἡ πόλις αὕτη δίδει παμπόλλους ὀπαδοὺς τοῦ Εὐαγγελίου.—3. Καὶ πολὺ πλῆθος των ἱερέων ὑπήκουον εἰς τήν πίστιν. Τότε δοξάζεται μεγάλως ὁ λόγος καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ὅταν δι' αὐτῆς προτρέπονται ἐκεῖνοι, περὶ τῶν ὁποίων ἦτον ὀλιγωτάτη ἐλπίς· τέτοιοι ἦσαν οἱ ἐνταῦθα ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἢ ἐφάνησαν ἐναντίοι της, ἢ τοὐλάχιστον ὁμοφρόνουν μετὰ τῶν ἐχθρῶν της. Οἱ ἱερεῖς, τῶν ὁποίων οἱ προβιβασμοὶ ἐδιορίζοντο ἀπὸ τὸν νόμον Μωϋσέως, ἀπεφάσισαν μ' ὅλα ταῦτα νὰ παραιτήσωσι πᾶσαν ἀξίαν διὰ τοῦ Χριςοῦ τὸ Εὐαγγέλιον· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐσυμφώνησαν καὶ ἡνώθησαν διὰ μιᾶς, παραδώσαντες εἰς τὸν Χριςὸν τὰ ὀνόματά των· πολλοὶ τῶν ἱερέων ἐγκατέλειψαν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τὰς προλήψεις των, καὶ ὑπήκουον εἰν τὴν πίστιν.

Εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Ἔζρα ἦσαν χιλιάδες ἱερέων. (Ἔζρας β. 36—39.) Μέγα μὲν πλῆθος ἐδύνατο νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸ Εὐαγγέλιον, ἂν καὶ τὸ πλεῖςον μέρος ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἀπιστίαν.

---

8. Στέφανος δὲ πλήρης πίςεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. 9. Ἀνέςησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης Λιβερτίνων, καὶ Κυρηναίων, καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ Ἀσίας, συζητȣ̃ντες τῷ Στεφάνῳ. 10. Καὶ ȣ̉κ ἴσχυον ἀντιςῆναι τῇ σοφίᾳ κ̀ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. 11. Τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτȣ̃ λαλȣ̃ντος ῥήματα βλάσφημα εἰς Μωϋσῆν κ̀ τὸν Θεόν. 12. Συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τȣ̀ς πρεσβυτέρους καὶ τȣ̀ς γραμματεῖς· καὶ ἐπιςάντες συνήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον. 13. Ἔςησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς,

λέγοντας· Ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τούτου, καὶ τοῦ νόμου. 14. Ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη, ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς. 15. Καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

Εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ εὑρίσκετο πλῆθος συναγωγῶν, ἀνηκουσῶν εἰς διαφόρους κατοικοῦντας ἐκεῖσε ξένους. Μερικοὶ τούτων ἦσαν προσήλυτοι, ὄχι ὅμως ἐξ Ἰουδαϊκῆς καταγωγῆς. Οἱ δὲ Λιβερτῖνοι φαίνεται, ὅτι ὑπῆρχον ἀπόγονοι ἀνθρώπων, οἵτινες ἐχρημάτισαν δοῦλοι, καὶ ἔλαβον τὴν ἐλευθερίαν των· ἂν καὶ τινὲς νομίζουν, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν Ἰουδαῖοι, συναριθμηθέντες εἰς τοῦ Ῥωμαίου πολίτου τὸ προνόμιον· ἀλλ' ἡ λέξις, στοχάζομαι, δὲν ἐκλαμβάνεται ποτὲ κατὰ τοῦτο τὸ νόημα. Ἑκάστη τῶν συναγωγῶν τούτων εἶχε μίαν ἰδίαν ἀκαδημίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδιδάσκοντο νέοι ἀπό τινας Ῥαββίνους· οἱ διδάσκαλοι λοιπὸν οὗτοι, ἢ οἱ πλέον προχωρημένοι μαθηταί των, ἐζήτησαν νὰ φιλονεικήσωσι μετὰ τοῦ Στεφάνου περὶ τῆς διδαχῆς του. Ἐνεπαίχθησαν ὅμως παρ' αὐτοῦ εἰς τὸ ζήτημα· διότι αὐτὸς δὲν εἶχε μόνον ἐκ μέρους τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἄριστα προτερήματα, ἀλλὰ τὸν εἶχε προικίσειν καὶ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὲ τοσαύτην σοφίαν, κρίσιν, διάθεσιν, καὶ εὐγλωττίαν, ὥστ' αὐτοὶ δὲν ἦσαν ἱκανοὶ ν' ἀντισταθῶσιν· (Ἴδε Ματθ. ί. 19, 20. Λουκ. κά. 12—15.) Πλὴν ἀντὶ νὰ κλίνωσιν εἰς τὴν κατάπεισιν, ἐδωροδόκησαν μερικοὺς κακοτρόπους νὰ τὸν κατηγορήσωσιν ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχόντων, ὡς ἐχθρὸν τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐκκλησίας καὶ ἔθνους· ὥστε ἐπιάσθη, ἐφέρθη εἰς τὸ συμβούλιον, καὶ ἐκατηγορήθη βλασφημίας, ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι ὁ Ναζωραῖος Ἰησοῦς, (τὸν ὁποῖον αὐτοὶ ἀνέφερον μὲ ἄκραν καταφρόνησιν,) διεκήρυξε πῶς ἔμελλε νὰ καταστρέψῃ τὸν ναὸν, καὶ ν' ἀκυρώσῃ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον. Δὲν εἶναι δ' ἀμφιβολία, ὅτι προεῖπεν ὁ Στέφανος, πῶς ὁ Ἰησοῦς ἤθελε καταστρέψειν τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν, ἂν τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος ἐπέμενεν εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν ἀνθίστασιν. Ἀλλὰ καθὼς οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐνόησαν, παρὰ μετὰ πολὺν καιρὸν, ὅτι ἔμελλε ν' ἀκυρωθῇ ὁ Μωσαϊκὸς νόμος· οὕτω καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τοιοῦτος ἦτον ὁ ἐκ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ συμπερασμός των· καὶ ἐπειδὴ ὁ ναὸς καὶ ἡ πόλις εἶχον καταστραφῆν πρῶτον, ὁ δὲ θεσμοτικὸς νόμος τοῦ Μωϋσέως ἔμεινεν ἀμετάβλητος, ὁ συμπερασμὸς οὗτος ἦτον ἀνίσχυρος, καὶ ψευδὴς ἡ μαρτυρία των. Εἰς τούτους ὅμως τοὺς λόγους δὲν ὑπῆρχε βλασφημία, ἂν αὐτὸς πραγματικῶς τοὺς ἐλάλησε· διότι αὐτοὶ ἐβεβαιώθησαν ἀπαραλλάκτως μετ' ὀλίγους χρόνους, κατὰ τῶν παλαιῶν προφητῶν τὰς προῤῥήσεις, καὶ τοὺς τύπους τοῦ ἰδίου νόμου, ὀρθῶς ἐννοουμένου.

Ὅταν τοῦ συμβουλίου τὰ μέλη παρετήρουν ἀτενῶς τὸν Στέφανον, διὰ νὰ ἐξακριβώσωσιν, ἐὰν αὐτὸς ἐδείκνυέ τι σημεῖον πταίσματος ἢ φόβου, ἴδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀτάραχον, καὶ ἥσυχον, καὶ λάμπον ἐν ταὐτῷ, ἴσως μὲ τρόπον θαυμάσιον, ὡς ἔλαμπε καὶ τοῦ Μωϋσέως τὸ πρόσωπον, ὅταν κατέβη ἀπὸ τὸ ὄρος· ὥστ' αὐτὸς ἐφάνη μᾶλλον ὡς ἄγγελος, παρὰ ἄνθρωπος, ἱστάμενος ἔμπροσθέν των. Ἀλλὰ καθὼς αὐτοὶ παρέβλεπον ἄλλα θαύματα, οὕτως ἔμειναν ἀκίνητοι καὶ ἀπὸ τὴν θείαν ταύτην εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ φανέρωσιν.—Εἶναι ἀξιοπαρατήρητον, ὅτι ὁ κατηγορηθεὶς ὡς βλασφημήσας ἐναντίον τοῦ Μωϋσέως, ἔμελλεν, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν καθισάντων εἰς τὴν καθέδραν Μωϋσέως, νὰ τιμηθῇ οὕτως, ὡς καὶ ὁ νομοθέτης ἐκεῖνος ἐτιμήθη, ὅταν κατέβη ἀπὸ τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΕΙΠΕ δὲ ὁ ἀρχιερεύς· Εἰ ἄρα ταῦτα ὕτως ἔχει; 2. Ὁ δὲ ἔφη· Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκύσατε· Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαῤῥάν· 3. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σῦ καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, κ̀ δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω. 4. Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν Χαῤῥάν. Κἀκεῖθεν, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτῦ, μετῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε. 5. Καὶ ὐκ ἔδωκε αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, ὐδὲ βῆμα ποδός· καὶ ἐπηγγείλατο αὐτῷ δῦναι εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτῦ μετ' αὐτὸν, ὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. 6. Ἐλάλησε δὲ ὕτως ὁ Θεός· Ὅτι ἔςαι τὸ σπέρμα αὐτῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσυσιν ἔτη τετρακόσια. 7. Καὶ τὸ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ Θεός· καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τῦτῳ. 8. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς· κ̀ ὕτως ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ ὁ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ, καὶ ὁ Ἰακὼβ τὺς δώδεκα πατριάρχας.

Ἡ ὁμιλία αὕτη τοῦ Στεφάνου δύναται νὰ ἐκληφθῇ, ἢ ὡς ἀπολογία εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ἢ ὡς μαρτυρία τῦ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριςοῦ· ἀλλὰ τὰ ὅμοια ἐπιχειρήματα συνέτειναν καὶ πρὸς τὰ δύο τέλη. Καθὼς μὲν δὲν τὸν ἐσυγχωρήθη νὰ τελειώσῃ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἐνταῦθα μᾶλλον εἰσαγωγὴν τῆς κυρίας αὐτοῦ ὑποθέσεως, παρὰ τὸ ὅλον τῆς μελετηθείσης του παραςάσεως. Ἦτο μεγίςης φρονήσεως ἀποτέλεσμα, ὅτι ὁ Στέφανος ἀνέφερε τὰς παλαιὰς μαρτυρίας τοῦ ἔθνυς, ἐλάλησεν ἐντίμως περὶ τῶν ὑποκειμένων ἐκείνων, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ἀκροαταίτου ἐπρόσφερον τόσον μεγάλον σέβας, καὶ ἄκραν ὑπόληψιν· μ' ὅλον ὅτι αὐτοὶ οὔτ' ἐνόησαν τὸ γενικὸν σχέδιον τῆς μετὰ τῶν προγόνων αὐτῶν συνθήκης τοῦ Κυρίου, οὔτ' εἰσῆλθον εἰς τὰς ἰδέας των, οὐδ' ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμά των. Τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ κάλλος τῆς ὁμιλίας τότε πρέπει νὰ μᾶς κινήσωσιν, ὅταν δυνηθῶμεν νὰ βαλθῶμεν εἰς τῶν Ἰυδαίων τὴν κατάςασιν, καὶ νὰ λάβωμεν τὰ ἰδιαίτερα αἰσθήματα καὶ φρονήματα ἐκείνων περὶ τοιαύτης ὑποθέσεως. Ὁ Στέφανος ἐκατηγορήθη, διότι προεῖπε τοῦ τελετικοῦ νόμου τὴν ἀκύρωσιν, ὡς νὰ ἦτο βλασφημία τοιαύτης μεταβολῆς ἡ εἰδοποίησις· ἐνῷ τωόντι, οἱ πλέον ἀξιόλογοι καὶ ἀνώτεροι μεταξὺ τῶν προπατόρων των ἄνδρες ἔζησαν πρὸ τοῦ νόμυ τούτυ τῆς ἐκδόσεως· τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο δὲν ἐδύνατο νὰ ςαθῇ οὐσιῶδες εἰς τὴν ἀποδεκτέαν λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο φαίνεται, ὅτι εἰσήχθη σκιωδῶς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁμιλίας του, τὴν ὁποίαν ἤρχισεν ὁ Στέφανος μὲ ὕφος σεμνὸν, τίμιον, καὶ συμπαθές. Αὐτὸς παρετήρησεν, ὅτι ὁ Θεὸς, ὅςις ὑπάρχει πανένδοξος, καὶ ἡ πηγὴ τῆς δόξης, καὶ ὅςις ἔδειξε τὴν ὁρατὴν δόξαντου εἰς τοῦ Ἰσραὴλ τὸ ςρατόπεδον, εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ εἰς τὸ ἱερὸν, ἐφάνη πρῶτον εἰς τὸν Ἀβραάμ· ὄχι εἰς Χαναὰν, ἀλλὰ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν.

Ἡ εἰς τὴν ὁμιλίαν εἰσαγωγὴ τοῦ Στεφάνου λοιπὸν, (ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἤθελε φανῆν εἰς τοὺς, ὅσοι τὴν ἀναγινώσκυν ἀμελῶς) ὑπάρ-

χει μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρηθῇ ὡς διεξοδικὴ τις παράφρασις, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ μόνον τοὺς ἀκροατὰς, καὶ νὰ τοὺς δώσῃ ψυχαγωγίαν, διηγούμενος εἰς αὐτοὺς παλαιάν τινα ἱστορίαν. Οὐχί· εἶναι ὅλα ἁρμόδια εἰς τὸ προκείμενον, διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶχε τόσον τὴν καρδίαν του ἐπάνω εἰς τὸν ἅγιον ἐκεῖνον τόπον, καὶ νόμον, ὡς αὐτοί· ἀλλὰ, καθὼς αὐτὸς εἶχε μίαν ἐκκλησίαν εἰς τὸν κόσμον πολλοὺς αἰῶνας πρὶν τῆς καταβολῆς τοῦ ἁγίου ἐκείνου τόπου, καὶ τοῦ δοθέντος τελετικοῦ νόμου, οὕτως ἤθελε πάντοτε ἔχειν μίαν Ἐκκλησίαν, ἂν καὶ ὁ νόμος, καὶ τὸ ἱερὸν, καὶ ἡ ἁγία πόλις ἤθελον ἀφανισθῇ.

Ἐκ τῆς ὁμιλίας ταύτης φαίνεται ὁ Στέφανος ὅτι ἦτον ἄνθρωπος εἰδήμων καὶ δυνατὸς εἰς τὰς Γραφὰς, καὶ διὰ τοῦτο ἐντελῶς προμηθευμένος εἰς πάντα ἀγαθὸν λόγον καὶ ἔργον. Αὐτὸς ἦτο πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, οὐχὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ τὸν ἀνακαλύψῃ νέα, ἢ νὰ τὸν φανερώσῃ τὰς περὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους βουλὰς καὶ διαταγὰς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ πείσῃ μὲ ταῦτα τοὺς ἀντιλέγοντας· ὄχι, ἀλλὰ διὰ νὰ φέρῃ εἰς μνήμην των τὰ γεγραμμένα εἰς τὴν παλαιὰν Διαθήκην, καὶ νὰ τοὺς διδάξῃ πῶς νὰ τὰ μεταχειρισθῶσι πρὸς κατάπεισίν των.—Οἱ πλήρεις Πνεύματος Ἁγίου, θέλουν εἶσθαι καὶ πλήρεις τῆς Γραφῆς, ὡς ἦτον ὁ Στέφανος "δυνατὸς ἐν ταῖς γραφαῖς."

---

9. Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαν-
τες τὸν Ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπ-
τον· καὶ ἦν ὁ Θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ·
10. Καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν
τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν
αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον
Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ
κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ᾽ Αἴ-
γυπτον καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ.
11. Ἦλθε δὲ λιμὸς ἐφ᾽ ὅλην τὴν
γῆν Αἰγύπτου καὶ Χαναὰν, καὶ
θλίψις μεγάλη· καὶ οὐχ εὕρισκον
χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν.
12. Ἀκούσας δὲ Ἰακὼβ ὄντα σῖτα
ἐν Αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέ-
ρας ἡμῶν πρῶτον. 13. Καὶ ἐν τῷ
δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη Ἰωσὴφ τοῖς
ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο
Φαραὼ τὸ γένος τοῦ Ἰωσήφ.

Ὁ Ἰωσὴφ ἦτον ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ τύπος ἔξοχος τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ ἀδελφοί του ὅμως ἐμίσησαν καὶ ἐφθόνησαν αὐτόν· ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ὕψωσίν του, ἥτις ἔγινε τὸ μέσον τῆς φυλάξεώς των.—Τὸ ἐπιχείρημα τοῦ κειμένου τούτου φαίνεται νὰ ἐστάθη, ὅτι, καθὼς οἱ πατέρες των ἔμελλον νὰ χαθῶσιν, ἂν ὁ Ἰωσὴφ, τὸν ὁποῖον αὐτοὶ εἶχον φθονήσειν καὶ βλάψειν, δὲν ἐπροχώρει εἰς τὴν ἀξίαν, καὶ ἐδύνατο οὕτω νὰ τοὺς φυλάξῃ· οὕτω καὶ οἱ Ἰουδαῖοι πρέπει νὰ χαθῶσιν, ἐὰν δὲν ἤθελε τοὺς σώσειν ἐκεῖνος ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖον αὐτοὶ κατεφρόνησαν καὶ ἐσταύρωσαν, ὁ δὲ Θεὸς ὑπερύψωσε. Καθὼς λοιπὸν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσὴφ ὑπετάχθησαν ἐπὶ τέλους εἰς αὐτὸν, καὶ ἐσυγχωρήθησαν, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἔπρεπε νὰ ὑποταχθῶσι καὶ νὰ ζητήσωσι συγχώρησιν ἀπὸ τὸν δοξασθέντα Μεσσίαν.

---

14. Ἀποστείλας δὲ Ἰωσὴφ μετε-
καλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰακὼβ,
καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ,
ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε.
15. Κατέβη δὲ Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπ-
τον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ
πατέρες ἡμῶν.

Ἑβδομήκοντα, (καὶ ὄχι ἑβδομήκοντα πέντε,) ἄνθρωποι—ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἰακὼβ καὶ Ἰωσὴφ, καὶ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἰωσὴφ—ἐπαριθμοῦνται ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν ἀρχέτυπον· (Γένεσις μϛ΄.26,27.) μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν μερικοὶ ἔκγονοι τοῦ Βενιαμὶν, ὅστις δὲν ἦτο πλέον τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἡλικίας, ὅταν ὁ Ἰακὼβ κατέβη εἰς Αἴγυπτον. Καὶ διάφοροι ἔκγονοι τοῦ Ἰωσὴφ

ἀναφέρονται εἰς τὰ Παραλειπόμενα, οἵτινες δὲν σημειοῦνται εἰς τὴν Γένεσιν· (ά. Παραλειπ. ζ.΄ 16. 20.) Εἶναι ἀναντίῤῥητον, ὅτι μερικοὶ τῶν ἐκγόνων τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακὼβ, οἵτινες ἔγιναν ἔπειτα οἰκοδεσπόται εἰς τὰς φυλάς των, συμπεριελαμβάνοντο εἰς τὸν ταχθέντα παρὰ τοῦ Μωϋσέως ἀριθμόν. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἴσως ὁ εὐκολώτερος τρόπος νὰ λυθῇ ἡ δυσκολία, μεταξὺ τοῦ λογαριασμοῦ τȣ, καὶ ἐκείνου τοῦ Στεφάνȣ ἐκ τῶν Ἑβδομήκοντα, νὰ συμπεριληφθῶσι πέντε ἔγγονοι τοῦ Ἰωσήφ;—Πολλοὶ σοφοὶ ἄνδρες ἠθέλησαν νὰ πληρώσωσι τὸν ἀριθμὸν μὲ τὰς γυναῖκας τῶν πατριαρχῶν. Πρέπει ὅμως νὰ φανῇ παράδοξον τοὐλάχιστον τοῦτο, ὅτι, μὲ τόσους υἱοὺς καὶ ἀνεψιοὺς, δὲν ἤθελον εἶσθαι περισσότεραι τῶν πέντε γυναικῶν! Καὶ ἂν ὑπῆρχον πολὺ περισσότεραι, διατὶ ἐσημειώθησαν εἰς τὸν ἀριθμὸν μόνον πέντε; Δύο μόνον γυναῖκες, (ἡ Δεῖνα, κεφ. λ΄. 21. καὶ Σάρα, ἀπόγονος τοῦ Ἀσήρ, κεφ. μϛ΄. 17.) ἀναφέρονται εἰς τὴν Γένεσιν. Ἡ τῶν Ἑβδομήκοντα μετάφρασις, (τὴν ὁποίαν ὁ Στέφανος, ὅςις ἴσως ἦτον Ἑλληνιστὴς, φαίνεται ὅτι ἀνέφερε,) λέγει οὕτως·—" Πᾶσαι δὲ ψυχαὶ αἱ εἰσελθοῦσαι μετὰ Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον, οἱ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, χωρὶς τῶν γυναικῶν υἱῶν Ἰακὼβ, πᾶσαι αἱ ψυχαὶ, ἑξηκονταέξ. Υἱοὶ δὲ Ἰωσὴφ οἱ γενόμενοι αὐτῷ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, ψυχαὶ ἐννέα. Πᾶσαι ψυχαὶ οἴκȣ Ἰακὼβ αἱ εἰσελθοῦσαι μετὰ Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον, ψυχαὶ ἑβδομηκονταπέντε." (Γένεσις μϛ΄. 26, 27.) Ὁ Ἰωσήφ, καὶ οἱ δύο υἱοίτου, και ὁ ἴδιος Ἰακὼβ πληρόνουν τὰς κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν ἀρχέτυπον ἑβδομήκοντα ψυχάς.—Μ' ὅλον ὅτι οἱ Ἑβδομήκοντα μεταφρασαὶ δὲν εἶναι πολλὰ ἀκριβεῖς καὶ καθαροὶ εἰς τὴν περιγραφὴν, εἶναι τρία πράγματα ἱκανῆς καθαρότητος.—1. Ὅτι τὰ παρ' αὐτῶν προσεθέντα, καὶ ἀναφερόμενα πρόσωπα δὲν ἦσαν γυναῖκες. Μὲ ποῖον λόγον τῷόντι ἐδύνατο νὰ εἴπῃ τις, ὅτι τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακώβ αἱ γυναῖκες ἐξῆλθον ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ;—2. Ὅτι ἦσαν υἱοὶ, ἢ ἄνδρες, τοῦ Ἰωσὴφ ἀπόγονοι.—3. Ὅτι τοῦ Ἰακὼβ ὁ οἶκος, (περιέχων τινὰς γεννηθέντας εἰς Αἴγυπτον, καὶ τὸν Ἰωσὴφ, ὅςις εἶχεν ὑπάγειν ἐκεῖ πρὸ πολλοῦ,) ὡσαύτως καὶ ὁ Ἰακὼβ, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ καταβάντες, συμπεριλαμβάνονται.—Λογαριαζομένων τινῶν ἀπὸ τὰ εἰς Αἴγυπτον γεννηθέντα τέκνα, ὁμοῦ μὲ τὸν Ἰωσὴφ καὶ τοὺς υἱούς του, καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν υἱῶν του, πληροῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε ψυχῶν.

16. Καὶ μετετέθησαν εἰς Συχὲμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ὃ ὠνήσατο Ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίȣ παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμὸρ τȣ̃ Συχέμ.

Φαίνεται ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦτο, καὶ εἶναι ἀληθῶς πιθανώτατον, καὶ ἐπικυρωμένον ἀπὸ παλαιὰν παράδοσιν, ὅτι ὅλων τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακὼβ τὰ σώματα ἐβαλσαμώθησαν, καὶ μετεφέρθησαν ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους των, διὰ νὰ ἐνταφιασθῶσιν εἰς Χαναάν. (Γένεσις ν΄. 24—26.) Ὁ Ἰακὼβ ἐτάφη εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ἀγροῦ κατέναντι Μαμβρῆ, μετὰ πατέρων του, Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαάκ. (Γένεσις λ΄. 1—14.) Τὸν ἀγρὸν τοῦτον ἠγόρασεν ὁ Ἀβραὰμ ἀπὸ Ἐφρὼν τὸν Χετταῖον. (Γένεσις κεφ. κγ΄.) Ὁ Ἰωσὴφ ὅμως, ἴσως καὶ οἱ ἀδελφοί του, ἐτάφησαν εἰς Συχὲμ, εἰς τὸ μέρος τῆς γῆς τὴν ὁποίαν ἠγόρασεν ὁ Ἰακὼβ ἀπὸ τοὺς υἱοὺς Ἐμμὸρ, πατρὸς τοῦ Συχὲμ, καὶ ἀφῆκε κληρονομίαν εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἰωσήφ. (Γένεσις λγ΄. 19.) " Ἀπέθανεν ὁ Ἰακὼβ, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, οἵτινες ἐφέρθησαν εἰς Συχὲμ, καὶ ἐτάφησαν· ὁ μὲν Ἰακὼβ εἰς τὸ μνῆμα, τὸ ὁποῖον ἠγόρασεν ὁ Ἀβραὰμ, δώσας μίαν χρημάτων ποσότητα· οἱ δ' ἄλλοι πατριάρχαι εἰς τὸ τῶν υἱῶν Ἐμμὸρ πατρὸς τοῦ Συχέμ." Ἡ ἐξήγησις αὕτη προεβλήθη ἀπὸ διαφόρους ἐξόχους ἄνδρας, πρὸς ἀφαίρεσιν τῆς φανερᾶς δυσκολίας τοῦ νὰ συμφωνήσῃ τὸ κείμενον μετὰ τῆς εἰς τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως ἱςορίας. (Γεν. λγ΄. 19. καὶ

μή. 22.) Ἢ πρέπει νὰ εἴπωμεν μὲ τὸν μέγαν Βοχάρτιον, ὅτι ἀμαθής τις γραμματικὸς, νομίσας ἀναγκαίαν μίαν ὀνομαστικὴν πτῶσιν πρὸ τῆς λέξεως "ὠνήσατο," ἔγραψεν εἰς τὸ περιθώριον τὸ ὄνομα "Ἀβραὰμ," τὸ ὁποῖον ἔπειτα ἄλλοι ἔθεσαν εἰς τὸ κείμενον, χωρὶς τοῦ ὁποίου αἱ λέξεις ἐξηγοῦνται οὕτω, μὲ ἀκριβείας ἀλήθειαν. "Οὕτως ὁ Ἰακὼβ κατέβη εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ, αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν· καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν μετεκομίσθησαν εἰς Συχὲμ, καὶ ἐτέθησαν εἰς τὸν τάφον, ὅστις ἠγοράσθη μὲ μίαν ποσότητα χρημάτων ἐκ τῶν υἱῶν Ἐμμὸρ, πατρὸς τοῦ Συχέμ."

---

17. Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὤμοσεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, 18. Ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. 19. Οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. 20. Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ Θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. 21. Ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν, ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. 22. Καὶ ἐπαιδεύθη Μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων· ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις. 23. Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. 24. Καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν Αἰγύπτιον. 25. Ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ὅτι ὁ Θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. 26. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών· Ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς, ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; 27. Ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἀπώσατο αὐτὸν, εἰπών· Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς; 28. Μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν Αἰγύπτιον; 29. Ἔφυγε δὲ Μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ Μαδιὰμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο.

Ὁ Μωϋσῆς εἶχε λάβειν γενικήν τινα εἰδοποίησιν, ὅτι ἔμελλε νὰ λυτρώσῃ τὸν λαὸν Θεοῦ·—(ὡς ὁ Δαβὶδ ἐβεβαιώθη, ὅτι ἤθελε βασιλεύσειν ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ·)—ἀλλὰ δὲν φαίνεται, ὅτι αὐτὸς εἶχε λάβειν παραγγελίαν ἐπίτηδες, διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον τὴν λύτρωσίν των. Ἴσως ἀπὸ γενικόν τινα λογαριασμὸν, αὐτὸς ὑπέθεσεν, ὅτι εἶχε φθάσειν ὁ διωρισμένος καιρός· τεσσαράκοντα ὅμως ἔτη πρέπει ἀκόμη νὰ παρέλθωσι, πρὶν ἀκολουθήσῃ πραγματικῶς τὸ συμβὰν τοῦτο. Αὐτὸς ἐσυμπέρανε προσούτοις, ὅτι ἀφοῦ τοσοῦτον ὑποληπτικὸν ὑποκείμενον, ὡς ἐχρημάτισεν αὐτὸς εἰς αὐλὴν τοῦ Φαραὼ, ἀπέβαλεν ὅλα του τὰ προτερήματα, διὰ νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ δεδουλωμένου λαοῦ του, ὡς λυτρωτὴς παρὰ Θεοῦ ἐγερθεὶς, καὶ αὐτοὶ ὁμοίως, ἐνθυμούμενοι τὴν πρὸς τὸν Ἀβραὰμ πρόῤῥησιν καὶ ἐπαγγελίαν, ἤθελαν προσκολληθῆν προθύμως εἰς αὐτόν· πλὴν ἠπατήθη εἰς τοῦτο. (Ἔξοδος κεφ. β'. 11—15.)

Οἱ στίχοι 27, 28. εἶναι σχεδὸν ἐκ τῶν Ἑβδομήκοντα, οἵτινες διαφέρουν ὀλίγον ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκόν· καὶ μάλιστα διὰ τὴν προσθήκην τῆς λέξεως "χθές."

---

30. Καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα, ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ

τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄγγελος Κυρίȣ ἐν φλογὶ πυρὸς βάτȣ. 31. Ὁ δὲ Μωσῆς ἰδὼν, ἐθαύμασε τὸ ὅραμα· προσερχομένȣ δὲ αὐτȣ̃ κατανοῆσαι, ἐγένετο φωνὴ Κυρίȣ πρὸς αὐτόν· 32. Ἐγὼ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σȣ, ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ. Ἔντρομος δὲ γενόμενος Μωσῆς ȣ̓κ ἐτόλμα κατανοῆσαι. 33. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Κύριος· Λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σȣ· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν. 34. Ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαȣ̃ μȣ τȣ̃ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμȣ̃ αὐτῶν ἤκȣσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτȣ́ς· καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστελῶ σε εἰς Αἴγυπτον. 35. Τȣ̃τον τὸν Μωϋσῆν ὃν ἠρνήσαντο, εἰπόντες· Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τȣ̃τον ὁ Θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλȣ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. 36. Οὗτος ἐξήγαγεν αὐτȣ̀ς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ Αἰγύπτȣ, καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἔτη τεσσαράκοντα· 37. Οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ· Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτȣ̃ ἀκȣ́σεσθε. 38. Οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ Ἀγγέλȣ τοῦ λαλȣ̃ντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα, δȣ̃ναι ἡμῖν. 39. Ὧι ȣ̓κ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαντο, καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, 40. Εἰπόντες τῷ Ἀαρών· Ποίησον ἡμῖν θεȣ̀ς οἳ προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωσῆς ȣ̃τος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτȣ, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. 41. Καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. 42. Ἔστρεψε δὲ ὁ Θεὸς, καὶ παρέδωκεν αὐτȣ̀ς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ ȣ̓ρανȣ̃· καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν· Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραήλ; 43. Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τȣ̃ Θεȣ̃ ὑμῶν Ῥεμφὰν, τȣ̀ς τύπȣς ȣ̃ς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς· καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος.

Ἠρνήσαντο τὸν Μωϋσῆν, λέγοντες· Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; (στιχ. 35.) Μόνου ἑνὸς ἀνθρώπου βέβαια ὑπῆρχεν αὐτὴ ἡ καταφρονητικὴ φράσις· (ἴδε στιχ. 27.) παῤῥησιάζεται ὅμως ὡς περιγράφουσα τὰ αἰσθήματα γενικῶς ὅλου τοῦ σώματος τοῦ λαοῦ· καὶ πόσον ἦσαν ἀνόητοι, καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ οἱ καθεξῆς Ἰσραηλῖται, φαίνεται καθαρῶς ἀπὸ τὴν ἀμέλειάν των εἰς τὸ νὰ πιστεύσωσι τὴν θείαν ἀποστολὴν τοῦ Μωϋσέως, ὅταν ὕστερον ἐμαρτυρήθη καὶ ἐκυρώθη ἀπὸ τὴν θαυματουργόν του δύναμιν. Ἡ ἰδία σκληρὰ ἀπιστία ἐδείχθη ἐπακολούθως ἀπὸ τὸν λαὸν εἰς ὅλην τὴν ἐποχὴν τῆς παραδόσεως τοῦ νόμου. Ὁ Μωϋσῆς προεῖπεν (Δευτερ. ιή. 15—22.) ὅτι ἤθελεν ἐγερθῆν μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἕνας Προφήτης ὡς αὐτὸς, τὸν ὁποῖον ἐπροστάχθησαν ν' ἀκροασθῶσι, καὶ περισσότερον παρὰ τὸν ἴδιον αὐτόν· καὶ ἦτον ἐλπιζόμενον, ὅτι ὁ Προφήτης οὗτος ἤθελε μεταβαλεῖν μερικὰ τῶν ἐξωτερικῶν τοὐλάχιστον, τὰ ὁποῖα ἐδιορίσθησαν ἀπὸ αὐτόν. Οἱ πρὸς τοὺς ὁποίους ἐλάλησεν ὁ Στέφανος Ἰουδαῖοι ἐπροσποιήθησαν ὅτι ἦσαν

μεγάλως προσκολλημένοι εἰς τὸν Μωϋσῆν· οἱ πατέρες αὐτῶν ὅμως, καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐξήγαγεν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἀφοῦ ἐγίνοντο καθημερινῶς μάρτυρες τῶν πλέον ἐξαισίων θαυμάτων, τὰ ὁποῖα ἐτέλει δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς, δὲν ὑπετάχθησαν κατ' οὐδένα τρόπον εἰς αὐτόν. Διότι καὶ αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς, (διὰ τὸν ὁποῖον αὐτοὶ ἔφθασαν ν' ἀποβάλωσι τὸν Μεσσίαν,) ὅταν ἦτον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὴν ἔρημον, συνωδευμένος ἀπὸ τὴν φανερὰν παρουσίαν τοῦ μεγάλου Ἀγγέλου τῆς διαθήκης, τοῦ ἰδίου Θεοῦ, ὅςις ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν ἐπὶ ὄρȣς Σινᾶ, καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου ἔλαβε τοὺς σαφεῖς ἐκείνους χρησμοὺς, ἢ ἀποκαλύψεις τῆς θείας βουλῆς—αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς, λέγω, δὲν ἐδυνήθη ν' ἀσφαλίσῃ τὴν ὑποταγήν των εἰς τὴν ἐξουσίαν τȣ. Εξενάντίας αὐτοὶ τὸν ἀπέβαλον ἀπὸ λόγȣ των, ἐπεθύμησαν νὰ ἐπιςρέψωσιν εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν δουλείαν, καὶ ἠπάτησαν τὸν Ἀαρὼν νὰ κάμῃ τὸν χρυσοῦν μόσχον πρὸς καταφρόνησιν τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Κυρίȣ. Τοῦτο ἐςάθη προοίμιον καὶ παράδειγμα τῆς εἰς τοὺς ἀκολούθους αἰῶνας παντοτεινῆς εἰδωλολατρείας των, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς παρέδωκεν ὁ Θεὸς δικαςικῶς, ἕως οὗ τέλος πάντων κατεδίκασε τὸ ἔθνος εἰς τὸ νὰ ὑποδουλωθῇ ἀπὸ τοὺς Ἀσσυρίους καὶ Χαλδαίους.

" Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνήν, κ. τ. λ." (ςιχ. 43.) Τὸ ῥητὸν δὲν εἶναι ἀκριβὲς ἀπὸ τοὺς Ἑβδομήκοντα· τὸ ὁποῖον ἔχει ' Ῥαϊφὰν" ἀντὶ " Ῥεμφὰν," καὶ " Δαμασκοῦ" ἀντὶ " Βαβυλῶνος." Τὸ ὄνομα Ῥαϊφὰν εἶναι σημειωμένον ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ " Κιοῦν," τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὸ Ἑβραϊκὸν ἀρχέτυπον, εἰς τὴν προφητείαν τοῦ Ἀμὼς, κεφ. έ. 26. Εἶναι ὅμως δύσκολος ἡ ἀναζήτησις τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο λατρευθέντος δαίμονος, ἢ πλανήτου. Τινὲς νομίζουν ὅτι τοῦτο δηλοῖ τὴν Σελήνην, ὡς τὸ Μολὸχ γενικῶς ἐξηγεῖται ὁ Ἥλιος. Ἄλλοι πλέον πιθανῶς τὸ ἐκλαμβάνουν διὰ τὸν Κρόνον· τὸ ὁποῖον συμφωνεῖ μὲ τὸ Ἑβραϊκὸν, Κιοῦν·—λέξις ὁποῦ σημαίνει τὸν Κρόνον εἰς τὴν Ἀραβικὴν, Συριακὴν, καὶ Περσικὴν διάλεκτον.—Τινὲς φρονοῦν ἐκ τῆς φράσεως, " ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ," ὅτι ἡ λάρναξ τοῦ Μολὸχ, ἢ οἱ τύποι τοῦ εἰδωλοναοῦ, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ εἰκὼν ἐφέροντο δημοσίᾳ εἰς λιτανείαν ἀπὸ τοὺς λάτρας· δυνάμεθα ὅμως νὰ βεβαιωθῶμεν, ὅτι τοῦτο δὲν ἤθελε συγχωρήσειν ὁ Μωϋσῆς. Εἶναι πιθανώτερον ὅτι αὐτοὶ ἔφερον πλησίον των τύπους μικροὺς τοῦ ἀςέρος· ὡς οἱ ναοὶ ἀργυροὶ τῆς Ἀρτέμιδος, τοὺς ὁποίους ἔκαμε Δημήτριος ὁ ἀργυροκόπος. (Πράξεις ιθ'. 24.) Πολλαὶ εἰδήσεις δίδονται ἀπὸ τοὺς προφήτας, ὅτι ἐγίνοντο κρυφίως καὶ μυςικῶς μεγάλαι εἰδωλολατρεῖαι, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἔρημον. (Ἰεζεκιὴλ κ'. 10—17.) Ἄλλα παρόμοια εἴδωλα ἀναφέρονται, Γένεσις λά. 19. Κριταὶ ιή. 14—24. ά. Βασιλ. ιέ. 23. καὶ Ἰεζεκιὴλ κά. 21. Τοιαῦται ἐςάθησαν, τόσον κρυφίως ὅσον καὶ δημοσίως, αἱ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰδωλολατρεῖαι, ἕως οὗ ἐπλήρωσαν τὸ μέτρον τῶν ἁμαρτιῶν των, καὶ ἐςάλθησαν αἰχμάλωτοι εἰς τὴν Χαλδαίαν, Μηδίαν, καὶ εἰς πλέον μακροὺς τόπȣς· ἐπέκεινα ὄχι μόνον Δαμασκοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς Βαβυλῶνος.

Ἐνῷ ὁ Στέφανος ἐξελέγχει μὲ ἄκραν ἐλευθερίαν τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπιςίαν, ὁμιλεῖ ἐν ταυτῷ ἐνδοξοτάτως περὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμȣ, τὸν ὁποῖον ὀνομάζει (ςιχ. 38.) " λόγια ζῶντα." Ὁ νόμος βέβαια, ὡς δοθεὶς διὰ τοῦ Μωϋσέως, θεωρούμενος καθ' ἑαυτὸν, ὑπῆρχε διακονία τοῦ θανάτȣ· (β'. Κορ. γ'. 7.)—ἀλλ' ὡς συνηνωμένος μὲ τελετὰς, αἱ ὁποῖαι περιεῖχον τὴν οὐσίαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἐδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς λόγια ζῶντα· ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ ἐδεικνύετο ἡ ὁδὸς ζωῆς αἰωνίου, ἡ ὁποία ἐγνωρίζετο κατὰ μέρος ἀφ' ὅλους τοὺς ἀληθῶς πιςοὺς τῆς παλαιᾶς οἰκονομίας. Κατὰ τὸ νόημα τοῦτο, καὶ τὰ ἴδια βιβλία τοῦ Μωϋσέως ἦσαν " λόγια ζῶντα·"—ἀποκάλυψις, διὰ τῆς ὁποίας μέγα πλῆθος ἠξιώθη ζωῆς αἰωνίου, διὰ τῆς πίςεως εἰς Ἐκεῖνον, περὶ τοῦ ὁποίου τόσον ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν νόμον, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ μετ' αὐτὸν προφῆται, ἐμαρτύρησαν.

Δι' αὐτῆς τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὴν τῶν παλαιῶν Ἰσραηλιτῶν διαγωγὴν ἐξεικάζεται θαυμασίως ἡ τοῦ Μεσσία ἀποβολή—ἔγκλημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφίσταται τρανῶς ἡ τοῦ Στεφάνȣ ἀπολογία.—Πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὸν Ἰησοῦν διὰ Λυτρωτήν· πρέπει νὰ ὑποταχθῶμεν εἰς αὐτὸν ὡς θεῖον Νομοθέτην καὶ Βασιλέα, καὶ νὰ τὸν περιμένωμεν ὡς Κριτήν· ἀλλέως θέλομεν χαθῆν μὲ τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ δὲν θέλομεν λυτρωθῆν μὲ τοὺς Ἰσραηλίτας. Αὐτὸς εἶναι ὁ μέγας "Ἄγγελος τῆς διαθήκης," ὅϛις φέρει τὸν λαόν του ἐκ τῆς δουλείας, διὰ τῆς ἐρήμȣ, εἰς τὴν ὑποσχεθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ἀνάπαυσιν· καὶ ὅλα τὰ γεγονότα εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, καὶ εἰς τὴν Χαναάν, προετύπȣν τὴν μεγαλωσύνην, καὶ τὸ ἔνδοξον αὐτοῦ σωτήριον. (ά. Κορ. ί. 4.) Ἀλλὰ καθὼς ὁ Ἰσραὴλ ἀπέβαλεν ἀπὸ λόγου του τὸν Μωϋσῆν, καὶ ἐπρότεινε νὰ ἐπιϛρέψῃ εἰς τὴν δουλείαν του, οὕτω γενικῶς καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν θέλουν νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἐπειδὴ καὶ ἀγαποῦν τὸν παρόντα τοῦτον πονηρὸν κόσμον· καὶ πᾶν εἶδος ψευδοῦς θρησκείας, ἢ καὶ ἀσεβείας, ἂν καὶ παραλογώτατον, τὸ ὁποῖον θέλγει τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς τὰ ἔργα καὶ φαντασίας των, εἶναι πλέον δεκτὸν εἰς τὸ σαρκικὸν φρόνημα, παρὰ τὴν πνευματικὴν ἐκείνην ἀλήθειαν καὶ λατρείαν, τὴν ὁποίαν μᾶς διδάσκουν αἱ Θεῖαι Γραφαί.

44. Ἡ σκηνὴ τȣ̃ μαρτυρίου ἦν ἐν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ Μωσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑωράκει. 45. Ἣν ϗ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησȣ̃ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἔξωσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν Δαβίδ· 46. Ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τȣ̃ Θεȣ̃, ϗ ἠτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ. 47. Σολομῶν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον. 48. Ἀλλ' ȣ̉χ' ὁ Ὕψιϛος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει· 49. Ὁ ȣ̉ρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει Κύριος· ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; 50. Οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα;

Μετὰ τοῦ νόμου τὴν παράδοσιν, οἱ Ἰσραηλῖται δὲν ἐλάτρευσαν τὸν Θεὸν εἰς Χαναάν, οὐδ' εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, παρ' εἰς τὴν ἔρημον· καὶ ὄχι εἰς ἕνα στερεὸν ναόν, ἀλλ' εἰς μίαν κινητὴν σκηνήν. Αὕτη ἐφέρθη εἰς τὴν ἐπαγγελθεῖσαν γῆν ἀπὸ τοὺς πατέρας των, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἰησοῦ υἱοῦ Ναυῆ, (τύπου τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Μεσσία·) καὶ καθὼς ἐμαρτύρει τὴν κεχαριτωμένην μετ' αὐτῶν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ συγγένειάν των, οὕτως ἐχρημάτισε, κατὰ τὸν ἴδιον σκοπόν, πολλοὺς αἰῶνας, μετὰ τὴν εἰς Χαναὰν κατοικίαν των. Καὶ μ' ὅλον ὅτι ὁ Δαβίδ, ὑψωθεὶς καὶ ϛερεωθεὶς εἰς τὸ βασίλειόν του, ἐπεθύμησεν ἄκρως νὰ οἰκοδομήσῃ ἕνα ναόν· τὸν ἐσυγχωρήθη μόνον νὰ παρασκευάσῃ τὴν ὕλην, ἐπειδὴ ἐστάθη στρατιωτικός, καὶ εἶχε χύσειν αἷμα πολύ· διὰ τὴν ὁποίαν αἰτίαν ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ ἐφυλάττετο διὰ τὸν εἰρηνικὸν αὐτοῦ υἱὸν Σολομῶντα, ὅστις ἦτο τύπος ἔξοχος τοῦ Μεσσία. (ά. Παραλειπ. κβ΄. 1—12. κθ΄. 1—19.) Τελειώσας ὅμως ὁ Σολομῶν τὴν μεγαλοπρεπῆ του οἰκοδομήν, τὴν ἐστοχάσθη μόνον ὡς σύμβολον τῆς εὐσπλάγχνου παρȣσίας τοῦ Κυρίȣ μετὰ τῶν πιϛῶν λατρευτῶν του, καὶ ὄχι ὡς ἀληθινὴν κατοικίαν τῆς θεότητος· ὡς νὰ ἔμελλεν ἀναγκαίως νὰ ἐξακολουθῇ ὁ Θεὸς τὴν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν λαὸν εὔνοιάν τȣ, ἂν καὶ αὐτοὶ ἐφέροντο κακῶς. Καὶ τῶν προφητῶν των τὰ λόγια, καθὼς καὶ ἡ Βαβυλώνιος αἰχμαλωσία ἔπρεπε νὰ διδάξωσι τοὺς Ἰουδαίους νὰ περιμένωσιν, ὅτι ἤθελε καταστραφῆν ὁ ναός, ὅταν ἡ ὑπερη-

φάνεια καὶ ἀποστασία των παρώξυνε τὸν Θεὸν νὰ ὀργισθῇ κατ' αὐτῶν, καὶ νὰ γένῃ ἐχθρός των.

Ἡ ἐκλεχθεῖσα γενεὰ, ὁ Ἀβραὰμ καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ, ἐδούλευσαν τὸν Θεὸν ὑπὲρ τὰ τετρακόσια ἔτη, πρὶν ἐκδοθῇ ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως, ἢ ἐγερθῇ ἡ σκηνή· καὶ ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος δὲν εἶχεν οἰκοδομηθῆν, παρὰ μετὰ ἄλλα τετρακόσια καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη. Ὥστε σχεδὸν τὸ ἥμισυ τοῦ καιροῦ, ἀπὸ τῆς καλέσεως τοῦ Ἀβραὰμ ἕως τοῦ Μεσσία τῆς ἐλεύσεως, οἱ ἀληθεῖς προσκυνηταὶ ἐδούλευσαν τὸν Θεὸν χωρὶς τὸν ναόν. Καὶ ἐδύναντο τάχα νὰ ἦναι εἰς τὴν ἀληθῆ θρησκείαν οὐσιώδη, καὶ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπῆρξαν εἰς τοσούτων αἰώνων διάστημα;

Ἐπειδὴ καὶ ὁ Στέφανος ἐκατηγορήθη ὅτι ἐβλασφήμησε τὸν ναὸν, λαμβάνει αἰτίαν μετὰ μεγάλης εὐπρεπείας, νὰ λαλήσῃ περὶ τῶν ἱερῶν των τόπων μὲ τὸ προσῆκον σέβας, ὡς ἐγερθέντων ἐξ ἰδιαιτέρας προσταγῆς τοῦ Θεοῦ· καὶ διορθόνει μάλιστα ἐκεῖνο τὸ ὑπερβολικὸν καὶ παράδοξον εἰς αὐτοὺς σέβας καὶ ἐμπιστοσύνην, τὴν ὁποίαν οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ἕτοιμοι νὰ δεικνύωσι.

---

51. Σκληροτράχηλοι, καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσὶν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ ἀντιπίπτετε· ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. 52. Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε. 53. Οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.

Συμπεραίνεται μὲ μεγάλην πιθανότητα, ὅτι τὸ συνέδριον ἐννόησε τὸν σκοπὸν τῆς ὁμιλίας τοῦ Στεφάνου, καὶ τὰ συμπεράσματα τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἔμελλε νὰ συνάξῃ ἐξ αὐτῆς πρὸς στερέωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς κόλασιν τῆς διαγωγῆς των, καὶ δικαίωσιν τῆς διδασκαλίας του· ἔκαμαν διὰ τοῦτο τόσον θόρυβον, καὶ ἔδειξαν τοιαῦτα σημεῖα ὀργῆς καὶ ἀνυπομονησίας, ὥστ' αὐτὸς ἐγνώρισεν, ὅτι δὲν ἤθελον τὸν ἀφήσειν νὰ τελειώσῃ ἡσύχως τὸν λόγον του. Ὅθεν ἐνεθαῤῥύνθη καὶ ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ τὸν ἐκθέσῃ εἰς ὀλίγα λόγια, μὲ λέξεις ὅμως τῆς πλέον αὐστηρᾶς ἐπιπλήξεως κατὰ τῆς συνειδήσεως τῶν μανιακῶν καὶ κακοτρόπων κριτῶν του. Αὐτὸς τοὺς ὡμίλησεν ὡς πρὸς λαὸν ἀπειθῆ καὶ ἀδάμαστον, ἀναπαυόμενον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν σημεῖον τῆς περιτομῆς, ἐνῷ ἡ καρδία των ἦτο κυριευμένη ἀπὸ ἀλαζονίαν, ἀπιστίαν καὶ ἔχθραν κατὰ τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ. Τῷόντι, ἡ ἐναντίον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀντίστασις, καὶ ἡ ὀλιγωρία τῆς μαρτυρίας τῶν θεοπνεύστων προφητῶν, ἐστάθη πάντοτε τὸ χαρακτηριστικὸν ἐκείνου τοῦ ἔθνους.

Ἡ δὲ ἔλεγξις αὐτὴ δὲν προσήκει μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Πᾶσα εἰλικρινὴς ἐπαναθεώρησις τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου, τῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα τῶν καρδιῶν ἡμῶν, σπεύδει εἰς τὸ νὰ ἐξαιρέσῃ τὴν καύχησιν, καὶ νὰ μᾶς καταισχύνῃ βαθέως· καὶ ὅλη ἡ Γραφὴ διακηρύττει τὸν ἄνθρωπον ὅτι ὑπάρχει ὑπερήφανος, καὶ ἀγνώμων ἀποστάτης Θεοῦ, ἀνεπιτήδειος νὰ δεχθῇ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου χάριν, εἰμὴ διὰ τῆς ἐξαιρέτου ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. "Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ." (ά. Κορ. ιβ'. 3.)

---

54. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα, διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. 55. Ὑπάρχων δὲ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν, εἶδε δόξαν Θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ. 56. Καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ, θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ

δεξιῶν ἑςῶτα τοῦ Θεοῦ. 57. Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ᾽ αὐτόν. 58. Καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως, ἐλιθοβόλȣν· καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίȣ καλουμένȣ Σαύλȣ.

Ἂς παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα τὴν παράδοξον ταραχὴν τῶν πνευμάτων τῶν ἐχθρῶν καὶ διωκτῶν τοῦ Στεφάνȣ, καὶ τὴν θαυμαστὴν ἀταραξίαν τοῦ ἰδικοῦ του πνεύματος.

1.—Ἴδε τὴν δύναμιν τῆς διαφθορᾶς εἰς τοὺς διώκτας τοῦ Στεφάνου· κακία ἄκρα, καὶ πολύτροπος. Ὁ ἴδιος ᾅδης ἀπελύθη, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἔγιναν τῶν ἐχιδνῶν τὰ γεννήματα πτύοντα τὸ φαρμάκι των.

Ὅταν αὐτοὶ ἤκουον ταῦτα, "διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν." (ςιχ. 54.) Τὰ πνεύματά των ἐβασανίζοντο μὲ τοιαύτας βασάνους, ὁποίας ποτὲ δὲν ᾐσθάνθησαν τῶν ἁγίων τὰ σώματα. Ἦσαν πλήρεις ἀγανακτήσεως διὰ τὰ ἀναντίῤῥητα ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα ἐπρότεινεν ὁ Στέφανος πρὸς κατάπεισίν των, καὶ ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ εὕρωσί τι πρὸς ἀνθίστασίν των. Αὐτοὶ δὲν κατενύγοντο τὴν καρδίαν ἀπὸ λύπην, ὡς ἐκεῖνοι Πράξ. β΄. 37. ἀλλὰ κατεκόπτοντο τὴν καρδίαν ἀπὸ τὴν μανίαν καὶ ὁρμὴν, ὡς οἱ τοῦ κεφ. ε΄. 33. Ὁ δὲ Στέφανος τοὺς ἤλεγξεν ἀποτόμως, διότι κατεκόπησαν τὴν καρδίαν ἀπὸ τὴν ἐπιτίμησιν. Σημείωσαι, ὅτι οἱ ἀποβάλλοντες τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ οἱ ἐναντιούμενοι εἰς αὐτὸ, γίνονται τῷόντι βασανισταὶ τοῦ ἑαυτοῦ των. Ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἔχθρα εἶναι πηγὴ πικροτάτης καρδιαλγίας· ἡ δὲ πίστις καὶ ἀγάπη εἶναι θεραπεία τῆς καρδίας. Ὅταν αὐτοὶ ἤκȣσαν ὅτι ἐκεῖνος ἐφαίνετο ὡς ἄγγελος πρὶν ἀρχίσῃ τὴν ὁμιλίαν του, καὶ ὅτι ἐλάλει ὡς ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ ςαλμένος, αὐτοὶ ἦσαν πλήρεις θυμοῦ καὶ ὀργῆς, ἀπελπισθέντες ἀπὸ τὸ ν᾽ ἀνατρέψωσι μίαν ὑπόθεσιν οὕτω μεγαλοψύχως δικαιολογηθεῖσαν· καὶ μ᾽ ὅλα ταῦτα ἀποφασίζοντες νὰ μὴν ὑποχωρήσωσιν εἰς αὐτήν.

Αὐτοὶ "ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ᾽ αὐτόν·" τοῦτο σημαίνει μεγίστην κακίαν καὶ λύσσαν ἐναντίον του. Ὁ Ἰὼβ ἐθρήνησε διὰ τὸν ἐχθρόν του, "Ἔβρυξεν ἐπ᾽ ἐμὲ τοὺς ὀδόντας·" (Ἰώβ. ις΄. 9.) Αὐτοὶ παρωξύνοντο ἐναντίον του, καθὼς οἱ σκύλοι κατὰ τῶν ὁποίων αὐτοὶ ἐξαγριώνονται. Ἡ κατὰ τῶν ἁγίων ἔχθρα μεταμορφόνει τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἄγρια θηρία. Ἔπασχον μεγίστην ἐνόχλησιν. Ἔφριττον θεωροῦντες εἰς αὐτὸν τοιαῦτα φανερὰ σημεῖα μιᾶς θείας δυνάμεως καὶ παρουσίας, καὶ τοῦτο τοὺς ἔθλιβε θανατηφόρως. "Ἁμαρτωλὸς ὄψεται καὶ ὀργισθήσεται, τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ βρύξει καὶ τακήσεται." (Ψαλ. ρια΄. 10.) Ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων φανερόνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν φρίκην καὶ τὰς βασάνους τῶν κολασμένων. Ὅσοι ἔχουν τὴν κακίαν τῆς κολάσεως, ἀναποφεύκτως θέλουν ἔχειν, μετ᾽ αὐτῆς, καί τινας θλίψεις τῆς κολάσεως.

Αὐτοὶ "ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ·" (ςιχ. 57.) ἤγουν, διὰ νὰ διεγείρωσι καὶ παροξύνωσιν εἷς τὸν ἄλλον, καὶ διὰ νὰ πνίξωσι τὴν σύγχυσιν τῆς κραυγῆς τῶν συνειδήσεών των. Ὅταν αὐτὸς εἶπεν, ὅτι ἔβλεπε τὸν οὐρανὸν ἀνοικτὸν, αὐτοὶ ἔκραξαν μεγαλοφώνως, ὅτι δὲν ὑπέφερον πλέον νὰ τὸν ἀκούωσι νὰ ὁμιλῇ. Εἶναι πολλὰ σύνηθες εἰς μίαν δικαίαν ὑπόθεσιν, καὶ μάλιςα εἰς τὴν δικαίαν ὑπόθεσιν τῆς θρησκείας τοῦ Χριςοῦ, νὰ ζητῇ τις ὅλαις δυνάμεσι νὰ τὴν ἀνατρέψῃ μὲ τὴν κραυγὴν καὶ σύγχυσιν.

Αὐτοὶ "συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν·" ἢ διὰ νὰ μὴν ἀκούωσι τὰς ἰδίας των ταραχάς· ἢ ἴσως, προφασισθέντες ὅτι δὲν ὑπέφερον ν᾽ ἀκούωσι τὰς—(καθὼς αὐτοὶ ἐνόμισαν)—βλασφημίας τȣ. Τὸ κλείσιμον τῶν ὠτίων των ἦτο φανερὰ ἔνδειξις τῆς ἑκουσίου ἰσχυρογνωμίας των· αὐτοὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴν ἀκούσωσιν ὅσα ἴσχυον εἰς τὸ νὰ τοὺς πείσωσιν—διὰ τὸ ὁποῖον ἐλάττωμα τῶν Ἰουδαίων ἐθρή-

νησαν καὶ οἱ παλαιοὶ προφῆται πολλάκις. Ἦτον ἀκόμη τοῦτο ἓν δυςυχὲς προμάντευμα τῆς δικαςικῆς ἐκείνης σκληρότητος, εἰς τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ τοὺς παραδώσῃ ὁ Θεός. Αὐτοὶ μὲν ἔκλεισαν τὰ ὦτάτων, ὁ δὲ Θεὸς τότε κατέκλεισεν αὐτοὺς διὰ τῆς δικαίας κρίσεως.

Αὐτοὶ "ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν·" λαὸς, καὶ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, κριταὶ, διῶκται, μάρτυρες καὶ θεαταὶ, ὅλοι ἔτρεξαν κατ' αὐτοῦ, ὡς θηρία κατὰ τοῦ σφαγίυ των. Συλλογίσου τὴν βίαν, καὶ ταχύτητά των· συνέτρεξαν, ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐναντίον τυ, ἐλπίζοντες μὲ τοῦτο νὰ τὸν τρομάξωσι, καὶ νὰ τὸν συγχύσωσι· καὶ φθονήσαντες τὴν ἡμερότητα καὶ τὸ θάῤῥος τῆς ψυχῆς τυ, μὲ τὸ ὁποῖον ἐςέκετο χαίρων ἐν μέσῳ τῆς μανίας ταύτης.

"Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, ἐλιθοβόλουν·" ὡς νὰ μὴν ἦτον ἄξιος νὰ ζῇ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· μάλιστα ἀνάξιος νὰ ζῇ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· θέλοντες μὲ τοῦτο νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν νόμον Μωσέως· (Λευϊτ. κδ'. 16.) Ἡ δ' ὁρμὴ μὲ τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθησαν τὴν ἐκτέλεσιν ἐννοεῖται ἀπὸ τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ ἔξω τῆς πόλεως, ὡς νὰ μὴν ὑπέφερον νὰ τὸν βλέπωσιν. Αὐτοὶ τὸν μετεχειρίσθησαν ὡς ἀνάθεμα, ὡς περικάθαρμα τοῦ κόσμου. Οἱ κατ' αὐτοῦ μάρτυρες ἦσαν οἱ εἰς τὴν καταδίκην αὐτοῦ ὁδηγοὶ, κατὰ τὸν νόμον, (Δευτ. ιζ'. 7.) "Ἡ χεὶρ τῶν μαρτύρων ἔςαι ἐπ' αὐτῷ ἐν πρώτοις θανατῶσαι αὐτόν." Τοιουτοτρόπως ἔμελλον νὰ ἐπικυρώσωσι τὴν μαρτυρίαν των. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ λιθοβόλησις ἑνὸς ἀνθρώπου προξενεῖ κόπον, οἱ μάρτυρες ἔκβαλον τὰ ἐπανωφόριά των διὰ νὰ μὴ τοὺς βαρύνωσιν εἰς τὸν δρόμον των, καὶ τὰ "ἀπέθεντο παρὰ τοὺς πόδας νεανίυ καλυμένυ Σαύλου," ὅςις ἐθεώρει μ' εὐχαρίστησιν τὴν τραγῳδίαν ταύτην. Πρώτην φορὰν ἤδη βλέπομεν ἀναφερόμενον τοιοῦτον ὄνομα, τὸ ὁποῖον θέλομεν γνωρίσειν καὶ ἀγαπήσειν περισσότερον, ὅταν τὸ ἴδωμεν μεταβεβλημένον εἰς "Παῦλον," καὶ τοῦτον καταςαθέντα κήρυκα ἐκ διώκτυ. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὑπῆρχε τῆς Κιλικίας κάτοικος, (κεφ. ς'. 9. καὶ ιβ'. 3.) ἴσως εἶχεν ἀκούσειν, ἢ λαβεῖν μέρος μάλιςα εἰς τὴν συμβᾶσαν μετὰ τοῦ Στεφάνου φιλονεικίαν.

2.—Παρατήρησον τὴν δύναμιν τῆς χάριτος εἰς τὸν Στέφανον, καὶ τὰ παράδοξα ἐνδείγματα τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἐνεργούσης εἰς αὐτόν. Καθὼς οἱ διῶκταί του ἦσαν πλήρεις Σατανᾶ, οὕτως αὐτὸς ἦτο "πλήρης Πνεύματος Ἁγίυ," πληρέστερος παρὰ τὸ σύνηθες, χρισμένος μὲ νέον ἔλαιον διὰ τὴν μάχην. Διὰ τοῦτο εἶναι μακάριοι οἱ διωκόμενοι διὰ τὴν δικαιοσύνην, ἐπειδὴ "τὸ τῆς δόξης, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα ἐπ' αὐτοὺς ἀναπαύεται."—(ά. Πετρ. δ'. 14.) Ὅταν δ' αὐτὸς ἐκλέχθη διὰ τὴν δημόσιον ὑπηρεσίαν, περιεγράφη, ὅτι εἶναι ἀνὴρ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου· (κεφ. ς'. 5.) καὶ τώρα, προσκαλούμενος εἰς τὸ μαρτύριον, σώζει πάντοτε τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα.—Σημείωσαι, ὅτι οἱ πλήρεις Ἁγίυ Πνεύματος εἶναι ἄξιοι διὰ κάθε πρᾶγμα, ἢ νὰ κάμωσι διὰ τὸν Χριστὸν, ἢ νὰ πάθωσι δἰ αὐτόν. Καὶ ἐκείνους τοὺς ὁποίους προσκαλεῖ ὁ Θεὸς εἰς ἔργα ἐπίπονα διὰ τὸ ὄνομάτου, θέλει τοὺς καταστήσειν ἱκανοὺς διὰ τοιαῦτα ἔργα, καὶ τοὺς ὁδηγήσειν αἰσίως εἰς τὴν αὐτῶν ἐκπλήρωσιν, πληρῶν αὐτοὺς Ἁγίου Πνεύματος· ὅπως, καθὼς αἱ διὰ τὸν Χριστὸν θλίψεις των εἶναι μεγάλαι, σταθῇ μεγαλητέρα ἡ εἰς αὐτὸν παραμυθία των· καὶ τότε κανὲν ἀπὸ τὰ πράγματα ταῦτα δὲν τοὺς σαλεύει.

Γίνεται προστούτοις ἐνταῦθα ἐρώτησις, Μὲ ποίαν ἐξουσίαν κατεδίκασε τὸν Στέφανον εἰς θάνατον τὸ Ἰουδαϊκὸν συμβούλιον; Εἰς τὴν περίστασιν τοῦ Ἰησοῦ αὐτοὶ ὡμολόγησαν, ὅτι δὲν εἶχον τοιαύτην ἐξουσίαν· (Ἰωανν. ιή. 31.) καὶ εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ πολιτικὸς βαθμός των ἦτον ἀκόμη ὁ ἴδιος. Ἀνίσως αὐτοὶ ἔμελλον νὰ κάμωσι νόμιμον ἀπόφασιν κατὰ τοῦ Στεφάνου, ἤθελον λα-

βεῖν ἴσως ἀπὸ τὸν Πιλάτον τὴν ἄδειαν, διὰ νὰ τὴν ἐκτελέσωσι· πλὴν αὐτοὶ τὸν ἐλιθοβόλησαν μὲ χυδαϊκὴν μανίαν, χωρίς τινος τακτικῆς ἀποφάσεως· καὶ ὁ διοικητὴς ἐδύνατο πολιτικῶς νὰ παραβλέψῃ τοῦτο τὸ ἔγκλημα, ὡς ἔκαμεν εἰς μερικοὺς ἀκολούθως διωγμούς των.

59. Καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον, ἐπικαλέμενον καὶ λέγοντα· Κύριε Ἰησῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. 60. Θεὶς δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μὴ ςήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Καὶ τῦτο εἰπὼν, ἐκοιμήθη.

Δύο βραχεῖς δεήσεις ἔκαμεν εἰς τὸν Θεὸν ὁ Στέφανος τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του, καὶ μετ' αὐτὰς ἐκοιμήθη.

1.—Ἡ μία τῶν δεήσεων τούτων εἶναι διὰ τὸν ἑαυτόντου· "Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμα μου!" Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς παρέδωκε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ εἰς χεῖρας τοῦ Πατρός. Ἐνταῦθα διδασκόμεθα νὰ παραδίδωμεν τὰ ἰδικάμας εἰς χεῖρας τοῦ Χριστοῦ ὡς Μεσίτου, διὰ νὰ συσταθῶσιν ἀπ' αὐτὸν εἰς τὸν Πατέρα. Ὁ Στέφανος εἶδεν ὀφθαλμοφανῶς τὸν Ἰησοῦν ἱστάμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, καὶ ἔκραξε πρὸς αὐτὸν, Κύριε, δέξαι τὸ πνεῦμά μου!

2.—Ἡ ἑτέρα δέησις εἶναι διὰ τοὺς διώκτας του· "Κύριε, μὴ ςήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην." Ἡ ἔννοια ταύτης τῆς δεήσεως εἶναι ἀξιοπαρατήρητος, διότι φαίνεται ὅτι ἔγινεν ἐπισημοτέρα τῆς πρώτης. Ἔκλινε τὰ γόνατα· τὸ ὁποῖον ἐδείκνυε τὴν εἰς τὴν δέησιν ταπείνωσίν του. Ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ· τὸ ὁποῖον ἐφανέρονε τὸν ἄκρον οἰκτιρμόν του διὰ τοὺς ἀδίκυς ἐχθρούς τυ. Ὅ,τι αὐτοὶ ἔκαμαν ἦτον ἁμαρτία, ἁμαρτία μεγάλη, τὴν ὁποίαν ἂν δὲν ἐσυγχώρει τὸ θεῖον ἔλεος καὶ ἡ χάρις, ἤθελε μένειν ἐπάνω των, μὲ ἀκατάπαυστον αὐτῶν σύγχυσιν. Μ' ὅλην των τὴν κατ' αὐτοῦ κακίαν καὶ λύσσαν, αὐτὸς τοὺς εὐσπλαγχνίσθη, καὶ δὲν ὑπέφερεν ἡ ψυχήτου νὰ ἐπιθυμήσῃ ἐκδίκησιν κατ' αὐτῶν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὸν θάνατόν του, ἀλλ' ἐδεήθη ἐκ καρδίας πρὸς τὸν Θεὸν, νὰ μὴ τοὺς ἀνταποδώσῃ ποσῶς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Οὕτω προσευχόμενος ἐμιμήθη τὴν τοῦ Κυρίου μας εὐσπλαγχνίαν, ὁ ὁποῖος ἔλεγε, "Πατερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τὶ ποιοῦσι." (Λουκ. κγ'. 34.)

"Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐκοιμήθη." Ἐνῷ ἔλεγε τοῦτο, ἦλθεν ἡ βολὴ, ἥτις ἦτο θανατηφόρος. Ἀλλὰ ὁ θάνατος εἶναι ἁπλοῦς ὕπνος εἰς τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους· ὄχι τῆς ψυχῆς ὁ ὕπνος—ὁ Στέφανος παρέδωκεν αὐτὴν εἰς χεῖρας τοῦ Χριςοῦ—ἀλλ' ὁ ὕπνος τοῦ σώματος· αὐτὸς εἶναι ἀνάπαυσίς του ἀφ' ὅλας τὰς θλίψεις καὶ ταλαιπωρίας του· γίνεται τελεία ἀνάπαυσις καὶ ἀναλγησία. Ὁ Στέφανος ἐθανατώθη μὲ τοιαύτην τραχύτητα καὶ ἀπήνειαν, ὁποία ἠμποροῦσε νὰ προξενήσῃ ἀπορίαν καὶ φρίκην εἰς τινὰ ἄλλον· πλὴν, ὅταν ἀπέθανεν, ἐκοιμήθη. Αὐτὸς ἐδέχθη τοιοῦτον θάνατον μὲ τόσην ἀταραξίαν νοὸς, ὡς ἂν ὑπήγαινε νὰ κοιμηθῇ· ἔκλεισε μόνον τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ ἀπέθανεν. Εἶναι παρατηρήσεως ἀξιώτατον, ὅτι αὐτὸς ἐκοιμήθη ἐνῷ προσηύχετο ὑπὲρ τῶν διωκτῶν του. Τοῦτο συμβάλλει κατὰ πολλὰ εἰς τὸ νὰ δεχώμεθα εὐχαρίςως τὸν θάνατον, ν' ἀποθνήσκωμεν μὲ ἀγάπην πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Τότε μᾶς εὑρίσκει ὁ Χριςὸς ἐν εἰρήνῃ. Ὅποιος κοιμᾶται οὕτως, εἶναι μακάριος· θέλει ἐξυπνήσειν πάλιν τὴν αὐγὴν τῆς ἀναςάσεως, καὶ "πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἔσεται." (ά. Θεσσ. δ'. 17.)

Τοῦ Στεφάνου ἡ δέησις ἦτον εὐθυτάτη πρᾶξις θείας λατρείας προσφερθείσης εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὅςις ἐφάνη εἰς φύσιν ἀνθρώπινον, ὡς Υἱὸς ἀνθρώπου, συνωδευμένος ἀπὸ τὴν θέαν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀποδοχὴ μιᾶς ἀναχωρούσης ψυχῆς εἰς τὴν δόξαν, καὶ ἡ ἄφεσις τοῦ ἐγκλήματος παρανομωτάτου φονέως, εἶναι ἔργα θείας δυνάμεως καὶ ἐξυσίας. Ἤθελε δ' εἶσθαι παραλογία μεγάλη, καὶ

ἐναντίον τῆς Γραφῆς, τὸ νὰ γένωσι τοιαῦται ζητήσεις εἰς ἁπλᾶ τινα πλάσματα, παρόντα, ἢ ἀπόντα.

Ὅσον ὀδυνηρὰ καὶ ἂν ἐςάθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡ μὲ παρόμοιον τρόπον τοιούτου ἀνδρὸς ςέρησις· πόσον θαῤῥαλέον ὅμως ἐςάθη τὸ τέλος του! Πόσον ἁρμόδιον πρὸς τὴν τῆς πίςεως αὐτῶν ἐπικύρωσιν! Ποῖον παράδειγμα ἐςάθησαν πρὸς τούτοις ἡ γενναιότης καὶ γλυκύτης του πρὸς τοὺς ἰδίους φονεῖς του! Ἡ διδασκαλία καὶ ἐμψύχωσις μόνης τῆς σκηνῆς ταύτης ἐδύνατο νὰ γένῃ ἐπωφελῶν ἀποτελεσμάτων πρόξενος εἰς πολλοὺς, καὶ τοῦτο ςερεῶς· μάλιςα δὲ πολλὰ μεγαλητέρων, παρὰ τὰ ὁποῖα ἐδύναντο νὰ προξενήσωσι πολυχρόνιοι κόποι πολλῶν ἐξόχων ὑπηρετῶν. Τοιοῦτον ἐςάθη γενικῶς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ αἱμοβόρου διωγμοῦ· καὶ τὸ γενναῖον τῶν Μαρτύρων ςράτευμα ἔκαμεν ἴσως περισσότερον πρὸς ὄφελος τοῦ Εὐαγγελίου μὲ τὰ δεινὰ μὲν, ἀλλὰ ταχύφυγα πάθη του, παρ' ὅλην τὴν συντροφίαν τῶν ὅσοι ὡμολόγησαν καὶ ἐκήρυξαν τὴν ἀλήθειαν ἐν καιρῷ ἡσυχίας, χωρὶς νὰ κραχθῶσι διὰ ν' ἀποδείξωσι, μὲ βάσανον πύρινον, τῶν ἀρχῶν των τὴν ἐνέργειαν, καὶ τῆς θείας χάριτος τὴν δύναμιν.

ΕΠΟΧΑΙ

Ἀναφερόμεναι εἰς τὴν τοῦ Στεφάνου ὁμιλίαν.

Στίχος		Πρὶν Χριστοῦ
2	Πρόσκλησις τοῦ Ἀβραάμ	1921
8	Διαθήκη περιτομῆς	1897
—	Γέννησις τοῦ Ἰσαάκ	1896
—	Γέννησις τοῦ Ἰακώβ	1836
9	Πρᾶσις τοῦ Ἰωσήφ	1728
15	Κατάβασις εἰς τὴν Αἴγυπτον	1706
16	Θάνατος τοῦ Ἰωσήφ	1635
20	Γέννησις τοῦ Μωϋσέως	1571
29	Φυγή του ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον	1531
34	Ἀναςροφή του εἰς τὴν Αἴγυπτον	1491
36	Ἔξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου	1491
45	Εἴσοδος εἰς Χαναάν	1451
46	Ὁ Δαβὶδ ζητεῖ νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ ἱερόν	1044
47	Ὁ Σολομῶν βάλλει τὸ θεμέλιον τοῦ ἱεροῦ	1012
—	Καθιέρωσις τοῦ ἱεροῦ	1004

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

ΣΑΥΛΟΣ δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ
ἀναιρέσει αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ
τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις·
πάντες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς
χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας,
πλὴν τῶν Ἀποςόλων. 2. Συνεκόμι-
σαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλα-
βεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν
ἐπ' αὐτῷ. 3. Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο
τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους
εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ
γυναῖκας, παρεδίδου εἰς φυλακήν.

Ὅλη ἡ ἀκόλουθος ἱστορία ἀποδεικνύει, ὅτι μέγα πιστῶν πλῆθος ἔμενε διατρίβοντας εἰς Ἱερουσαλήμ· ἂν καὶ πιθανὸν, ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν, ὅσοι κοινῶς ἐκατοίκουν εἰς ἄλλους τόπους, ὑπέστρεψαν τὸν καιρὸν τοῦτον ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀναμφιβόλως ἀπέφυγον τὸν διωγμόν. Ἀλλὰ ζητούμενοι πρὸ πάντων τοῦ Εὐαγγελίου οἱ κήρυκες, αὐτοὶ κατ' ἐξοχὴν διεσκορπίσθησαν· οἱ δ' Ἀπόστολοι, μ' ὅλον ὅτι ἦσαν κυριωτέρως ὑποκείμενοι εἰς τὸν κίνδυνον, ἐςάθησαν εἰς τὸν τόπον των. Οὗτοι ἤξευρον καλὰ, ὅτι ἡ παρουσία των ἦτον ἀκόμη ἀναγκαία εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· καὶ οἱ ἐχθροί των ἦσαν τοσοῦτον συνεςαλμένοι καὶ χαλινωμένοι, ὥςε δὲν ἀπεφάσιζαν νὰ τοὺς ἐνοχλήσωσιν, μ' ὅλον ὅτι, χωρὶς ἀμφιβολίαν, αὐτοὶ κατεγίνοντο μὲ ζῆλον καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τοῦ Εὐαγγελίου τὴν κήρυξιν. Μάλιςα, σκεφθέντες τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ δείξωσι καὶ

εἰς φίλους καὶ εἰς ἐχθροὺς, ὅτι αὐτοὶ δὲν ἐδειλίασαν· καὶ ἐπιστηριζόμενοι εἰς ἰδιαιτέραν θεϊκὴν προστασίαν, ἔπραξαν ὡς ὁ Δανιὴλ εἰς εἰς ὁμοίαν περίστασιν, καὶ ἄφησαν εἰς τὸν Θεὸν τοῦ τέλους τὸ αἴσιον.

Ἐπειδὴ καὶ οἱ μαθηταὶ συνέζων πρότερον μετὰ μεγάλης ὁμονοίας καὶ ἀμοιβαίας παραμυθίας, δὲν ἤθελον ἴσως ἀποφασίσειν νὰ χωρισθῶσι τόσον ὀγρήγορα, ἀνίσως δὲν ἐγείρετο αὕτη τοῦ διωγμοῦ ἡ θύελλα. Οὕτως μετεγράφησαν τοῦ Σατανᾶ τὰ κακομηχανεύματα πρὸς μεγαλητέραν τοῦ Εὐαγγελίου διακήρυξιν· ἐνῷ οἱ Ἀπόστολοι ἠκολούθουν ἐπιτηδείως ὅλον τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἦτο νὰ ἐκπληρωθῇ εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὁ διωγμὸς δὲν ἐδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ, ἀλλὰ προῆγε τὴν ἔκβασίν των.

Οὕτως βλέπομεν ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἔχει χρείαν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν πλέον ἐξόχων ἀνδρῶν. Ἐὰν δ' αὐτὸς συγχωρήσῃ ν' ἀποτμηθῶσιν, ἐνῷ αὐτοὶ φαίνονται ὅτι μόλις εἶχον ἀρχίσειν τὸ ἔργοντων, ἢ ἂν ὁ διωγμὸς κάμῃ φθορὰν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, αὐτὸς δύναται νὰ οἰκονομήσῃ τὰ συμβεβηκότα ταῦτα μὲ δόξαν τοῦ ὀνόματός του, καὶ τὴν πλέον ἐκτεταμένην ἀνακήρυξιν τοῦ Εὐαγγελίου του.

Ο Σαῦλος, ὅστις ἐστάθη τόσον ἐπίσημος εἰς τοῦ Στεφάνου τὸ μαρτύριον, ἐκρίθη ἄξιος ἐπίτροπος ταύτης τῆς διωκτικῆς ὑπηρεσίας, τὴν ὁποίαν ἐνηγκαλίσθη μὲ ὁρμὴν, ὡς μία ἀγρία τίγρις, ἢ λύκος κατασπαράττων ἀρνία ἀπροστάτευτα. Ἡ περίστασις τῆς εἰσόδου τοῦ Σαύλου εἰς πάντα οἶκον τῶν μαθητῶν, σύροντος εἰς φυλακὴν ὄχι μόνον ἄνδρας ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, πρέπει νὰ σημειωθῇ προσεκτικῶς. Αὐτὸς ἐφέρετο μὲ ἄκραν μανίαν ἐναντίον των.—Δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι πολλοὶ ἀπεκεφαλίσθησαν τότε· μάλιστα καὶ ὁ Πιλάτος φαίνεται ὅτι παρέβλεπεν εἰς τὴν φθορὰν ταύτην.

4. Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον, εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον.

Δὲν ἔχει χώραν ἡ ἐρώτησις, πόθεν ἔλαβον τὰς προσταγάς των οἱ δυστυχεῖς οὗτοι καταφυγόντες; Μερικοὶ αὐτῶν ἀναμφιβόλως ὑπῆρχον προικισμένοι μὲ θαυματουργοὺς χάριτας· καὶ ἂν δὲν τὰς εἶχον, ἡ παράδοξος πρὸς αὐτοὺς πρόσκλησις εἰς τὸ νὰ διαχύσωσι τὴν γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ, ὅπου ὑπήγαινον, μεταξὺ τῶν μὴ γνωριζόντων αὐτὸν, ἤθελε τοὺς δικαιόνειν ἐντελῶς εἰς ὅ,τι ἔπραττον.

Φαίνεται ὅμως πολλὰ χρήσιμον νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ τακτικοῦ καὶ ἐπικυρωμένου κηρύγματος εἰς τακτικῶς συναθροιζομένας συναγωγάς—καὶ, ἁπλᾶς φανερώσεως τοῦ τὶ γνωρίζει εἰς περὶ Χριστοῦ καὶ σωτηρίας, εἰς συγγενεῖς, εἰς νεωτέρους, εἰς ἀμαθεῖς γείτονας, ἢ εἰς πάσης τάξεως ἀγράμματα ὑποκείμενα. Δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι μὲ τὸν τρόπον τοῦτον θέλει πολλάκις αὐξάνειν βαθμηδὸν ἡ σφαῖρα ἑνὸς εὐσεβοῦς λαϊκοῦ, ἕως οὗ νὰ φανῇ ὅμοιόν τι μὲ τὸν διωρισμένον κήρυκα. Τότε ὅμως δὲν ἤθελεν εἶσθαι πρέπον νὰ στέλλωσιν οἱ ποιμένες καὶ ἐπιστάται Βαρνάβαν τινα (κεφ. ιά. 22.) διὰ νὰ ἐπιβεβαιοῖ ὅ,τι ἔγινε, καὶ νὰ δίδῃ τὴν πρέπουσαν ἐξουσίαν; Καὶ δὲν ἤθελε τάχα ὑπάρχειν ὀρθὸν, εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, νὰ ζητῇ τὸ ἴδιον ὑποκείμενον ἀπὸ τοὺς ποιμένας καὶ διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας τὴν τακτικήν των διαταγὴν εἰς τὸ ἔργοντου, τὸ ὁποῖον κατεστάθη τώρα μεγαλήτερον καὶ κοινότερον, παρ' ὅσον αὐτὸς ἤλπιζεν, ἢ ἐφρόνει πρότερον; Τὸ νὰ ληφθῇ ἄδεια ἀφ' ὁποιονδήποτε, ὅστις αὐτέκλεκτος τολμᾷ, χωρὶς ἀνθρωπίνην τινα διαταγὴν, καὶ εἰς ἁπλᾶς αἰτίας, νὰ χρηματίζῃ ἱεροκήρυξ, φαίνεται ἐπικίνδυνος ἐλευθερία· ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, τὸ νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι κανένας ἄνθρωπος εἰς μίαν ἀμαθῆ οἰκογένειαν, ἢ μεταξὺ δυστυχῶν τέκνων, ἢ ἀγραμμάτων καὶ παρημελημένων ὑποκειμένων, δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ ἓν κεφάλαιον τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς, ἢ νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν ψυχῶν των, ἂν δὲν ὑπάρχῃ πρῶτον διωρισμένος εἰς τὸ τῆς ὑπηρεσίας ἀξίωμα, φαίνεται ἱκανὸν ν' ἀνατρέψῃ ὅλον τὸν ζῆλον τῶν λαϊκῶν διὰ

τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ἔκβασιν, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν αὐθαίρετον μετάδοσιν τῆς μαθήσεως εἰς ἕνα πεπλανημένον καὶ ἀπολωλότα κόσμον·—ἔξω μόνον διὰ μέσȣ ἐκείνων, οἵτινες ὑπάρχουν τόσον μεγάλως ἐνησχολημένοι εἰς τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας των, ὥστε τοὺς μένει ὀλίγος καιρὸς νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἄλλο τι περισσότερον· καὶ οἱ ὁποῖοι συνεχῶς περιορίζονται, ἐκ μερικῶν περιστάσεων, ἀπὸ πᾶσαν ἐνέργειαν ἔξω τῆς σειρᾶς καὶ τοῦ διωρισμένου χρέους των.

Ὅπου λοιπὸν καὶ ἂν καταντήσῃ ὁ ἀληθὴς πιστὸς, φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τὴν περὶ τοῦ Εὐαγγελίου γνῶσίν τȣ, ὡς θησαυρὸν ἀτίμητον· καὶ, καθ' ἕνα ἢ ἄλλον τρόπον, αὐτὸς θέλει κάμειν γνωστὸν εἰς κάθε μέρος τοῦ Χριστοῦ τὸ πολύτιμον. Διότι, ὅταν ἕνας ἁπλοῦς πόθος τοῦ ἀγαθοποιεῖν κινήσῃ τὴν καρδίαν, εἶναι ἀδύνατον, ὡς καὶ ἀσεβὲς πρᾶγμα, τὸ νὰ ἐμποδισθῇ ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ πᾶσαν εὐκαιρίαν τῆς ὠφελείας.

---

5. Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν Χριςόν. 6. Προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τȣ̃ Φιλίππȣ ὁμοθυμαδὸν, ἐν τῷ ἀκȣ́ειν αὐτȣ̀ς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. 7. Πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα μεγάλῃ φωνῇ ἐξήρχετο· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν. 8. Καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Εἶναι φανερὸν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Φίλιππος δὲν ἐνοήθη ἐνταῦθα, ἐπειδὴ διέτριβεν εἰς Ἱερουσαλὴμ· καὶ ἡ εἰς τὴν Σαμάρειαν ἀποστολὴ τοῦ Πέτρου καὶ Ἰωάννου φανερόνει τὸ ἴδιον· (ςιχ. 14—17.) καὶ ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος, εἷς τῶν ἑπτὰ Διακόνων, ἦτο τὸ μόνον ὑποκείμενον τούτου τοῦ ὀνόματος, τὸν ὁποῖον ἀνέφερεν ὁ ἱστορικὸς, αὐτὸς ὑπῆρχεν ἀναμφιβόλως ὁ περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται ἐνταῦθα λόγος.

9. Ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι Σίμων, προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιςῶν τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν. 10. Ὧι προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικρȣ̃ ἕως μεγάλȣ, λέγοντες· Οὗτός ἐςιν ἡ δύναμις τοῦ Θεȣ̃ ἡ μεγάλη. 11. Προσεῖχον δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεςακέναι αὐτȣ́ς. 12. Ὅτε δὲ ἐπίςευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τȣ̃ Θεȣ̃, καὶ τȣ̃ ὀνόματος τȣ̃ Ἰησȣ̃ Χριςȣ̃, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. 13. Ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ· θεωρῶν τε σημεῖα καὶ δυνάμεις μεγάλας γινομένας, ἐξίςατο.

Εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Σίμων μετεχειρίζετο πραγματικῶς τὴν μαγείαν, καὶ ἐπροξένει πολλὰ παράδοξα ἀποτελέσματα ἐκ σατανικῆς ἐνεργείας, καὶ ὄχι ἁπλῶς ἐξ ἀνθρωπίνης πλάνης· (Ἴδε Ἔξοδος κβ'. 18.) καὶ ἐνῷ ἐκαυχᾶτο, ὅτι ὑπῆρχε μέγα τι ὑποκείμενον, οἱ Σαμαρεῖται ἐθαύμασαν τοσοῦτον ὑπερβολικῶς τὰς μαγείας του, ὥς' ἠπατήθησαν καὶ νὰ πιςεύσωσιν, ὅτι αὐτὸς ὑπῆρχεν ἄνθρωπος διὰ τοῦ ὁποίου ἐφανερόνετο καὶ ἐνηργεῖτο σαφέςατα ἡ μεγαλοδυναμία τοῦ Θεοῦ. Ἴσως αὐτὸς ὡμολόγησεν ἑαυτὸν, ἢ ὑπετέθη, ὅτι εἶναι ὁ ἐπαγγελθεὶς Μεσσίας.—Οἱ ἐκκλησιαςικοὶ ἱςορικοὶ περιγράφουν παραδόξως τὰς φρικώδεις βλασφημίας, τὰς ὁποίας διεσκόρπισεν οὗτος ὁ ἄνθρωπος· πλὴν αὐταὶ φαίνονται, ὅτι ἐςάθησαν τῶν εἰρημένων ἔργων του ἐπακόλουθον.—Τὰ φανερὰ ὅμως καὶ ἀγαθοποιὰ θαύματα τοῦ Φιλίππου, ἐπιβεβαιοῦντα τὴν περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ Ἰησοῦ Χριςοῦ διδαχήν του, ὄντα συνωδευμένα ἀπὸ ἰδιαιτέραν εὐλογίαν, ἠλευθέροναν τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν μωρίαν, καὶ τοὺς ἔπειθον, νὰ ὁμολογήσωσι πίςιν

εἰς Χριςὸν βαπτιζόμενοι· καὶ ἐπειδὴ παρὰ τῷ Χριςῷ δὲν ὑπάρχει ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς διάκρισις, ἀμφότερα τὰ γένη ἀπεδέχοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν. (ςιχ. 12. Ἴδε Γαλ. γ΄. 26—29.) Ἴσως ὁ Φίλιππος ἐξεσκέπασε καὶ ἐφανέρωσε τὴν φύσιν τῶν μαγικῶν τεχνῶν τοῦ Σίμωνος. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ μάγος οὗτος ὡμολόγησεν ὅτι και αὐτὸς πιςεύει, πεισθεὶς ἴσως περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίȣ· ὅθεν καὶ βαπτισθεὶς ἐξηκολούθει τὸν Φίλιππον μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας, γενόμενος τοσοῦτον ἐκςατικὸς ἐκ τῆς θεωρίας τῶν θαυμάτων τοῦ Φιλίππου, ὡς ἔγιναν οἱ Σαμαρεῖται ἀπὸ τὰς μαγείας του. Ἴσως ὁ Σίμων ἐνόμισε τὸν Φίλιππον ὡς μάγον μεγαλητέρου βαθμοῦ, καὶ ἤλπισε νὰ γνωρίσῃ τὸ μυςικὸν τῆς τέχνης του, διὰ τῆς ὁποίας αὐτὸς ἔκαμνεν ἔργα πολλὰ ἀνώτερα τῶν, ὅσα οὗτος ἐδυνήθη νὰ πράξῃ. Ἢ ἐπίςευσεν ἴσως, ὅτι οὗτος ὁ Ἰησοῦς, ὅςις ἠξίωσε τὸν Φίλιππον νὰ κάμνῃ ταῦτα τὰ πράγματα, ἦτο δαίμων τις ἀνώτερος ἀφ' ὅσους αὐτὸς συνανεςράφη.

14. Ἀκȣ́σαντες δὲ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀπόςολοι ὅτι δέδεκται ἡ Σαμάρεια τὸν λόγον τȣ̃ Θεȣ̃, ἀπέςειλαν πρὸς αὐτȣ̀ς τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην· 15. Οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν ὅπως λάβωσι Πνεῦμα Ἅγιον. 16. (Οὔπω γὰρ ἦν ἐπ' ȣ̓δενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκὸς, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίȣ Ἰησȣ̃.) 17. Τότε ἐπετίθȣν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτȣ̀ς, καὶ ἐλάμβανον Πνεῦμα Ἅγιον.

Οἱ Ἀπόςολοι εἰργάζοντο ὁμογνωμόνως, ὡς ἓν σῶμα, χωρὶς νὰ ζητῇ τις ἐξουσίαν ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον, παρ' ἕκαςος ὑπετάσσετο προθύμως εἰς ὅλης τῆς ἑταιρείας τὴν ἀπόφασιν. Ὁ Πέτρος λοιπὸν, ὅςις ἦτον ὁ πλέον θαῤῥαλέος εἰς κάθε πρᾶγμα νὰ λαλῇ καὶ ἐνεργῇ, καὶ ὁ ἀγαπητὸς μαθητὴς Ἰωάννης, ἐςάλησαν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς των, διὰ νὰ ἐπιβεβαιώσωσι τοὺς ἐπιςραφέντας Σαμαρείτας εἰς τὴν πίςιν. Ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἰδόντες τῆς διακονίας τοῦ Φιλίππου τὰ ἀποτελέσματα, διὰ τῆς προσευχῆς καὶ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, ἐπέτυχον διὰ τοὺς ἐπιςραφέντας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· τουτέςι, τὰς θαυματουργοὺς χάριτας καὶ ἐνεργείας του·—διότι αὐτοὶ ἂν καὶ, ὡς πιςεύσαντες, ἔγιναν μέτοχοι τῶν ἀναγέννησιν, ἁγιασμὸν, καὶ παραμυθίαν χορηγουσῶν ἐπιῤῥοιῶν του, πλὴν δὲν εἶχον εὐεργετηθῆν πρότερον μὲ τὰς ἐξαιρέτȣς ταύτας κοινωνίας.

18. Θεασάμενος δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποςόλων δίδοται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα, 19. Λέγων· Δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ Πνεῦμα Ἅγιον. 20. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν, Τὸ ἀργύριόν σου σύν σοι εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τȣ̃ Θεȣ̃ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. 21. Οὐκ ἔςι σοι μερὶς ȣ̓δὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τȣ́τῳ· ἡ γὰρ καρδία σου ȣ̓κ ἔςιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. 22. Μετανόησον ȣ̓̃ν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τȣ̃ Θεȣ̃, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. 23. Εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. 24. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπε· Δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμȣ̃ πρὸς τὸν Κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ, ὧν εἰρήκατε.

Πολλοὶ διδάσκαλοι, ἴσως καὶ πολλοὶ ἰδιοτεύοντες Χριςιανοὶ ἔκαμναν θαύματα, καὶ ἐλάλουν γλώσσας. Ἡ τιμὴ ὅμως τοῦ μεταδίδειν ταῦτα τὰ χαρίσματα μὲ τῶν χειρῶν τὴν ἐπίθεσιν καὶ προσευχὴν, ἦτον, ἐν γένει τοὐλάχιςον, περιωρισμένη εἰς τοὺς Ἀποςόλους. Διὸ ἰδὼν ὁ Σίμων τὰ ἐκ τῆς ἐπιθέσεως

τῶν χειρῶν αὐτῶν προερχόμενα ἀποτελέσματα, ἐνόμισεν ὅτι αὐτοὶ ἐδύναντο νὰ τὸν κοινωνήσωσιν, ἂν ἤθελον, τοιαύτην τινα δύναμιν· ὑποθέσας, ὅτι ὅλη ἡ ἐξουσία ἐκρέματο ἀπὸ αὐτούς. Αὐτὸς ἐςοχάσθη, ὅτι τοῦτο ἤθελε χρησιμεύσειν ἄριςα εἰς τὰ τέλη τȣ, τοῦ ν' ἀπολαύσῃ τιμὴν καὶ πλοῦτον· διότι αὐτὸς κάμνων ἀνθρώπȣς νὰ λαλῶσι ξένας γλώσσας, χωρὶς τὴν ἐνόχλησιν τοῦ νὰ τὰς μάθωσι, καὶ νὰ θεραπεύωσιν ἀσθενείας μ' ἕνα λόγον, ὄχι μόνον ἤθελεν ἐνεργεῖν ἐπικερδέςατον ἐπάγγελμα, ἀλλ' ἤθελε λατρεύεσθαι σχεδὸν ὡς Θεός. Κρίνας λοιπὸν ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ περὶ τῶν Ἀποςόλων, καὶ ἰδὼν ὅτι αὐτοὶ ἦσαν πολλὰ πτωχοὶ ἄνθρωποι, ὑπέθεσεν ὅτι ἤθελον τὸν μεταδώσειν προθύμως ταύτην τὴν δύναμιν, λαβόντες χρήματα· καὶ ἀπεφάσισε νὰ τοὺς κάμῃ τὴν ἄτιμον ταύτην πρότασιν. Ἡ κενοδοξία του δὲν εὐχαριςεῖτο μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἐνεργεῖν ὁ ἴδιος θαύματα, (ἂν καὶ τῳόντι δὲν φαίνεται, ὅτι τὸν ἐδόθη τοῦτο·) ἀλλ' ἐζήτει τὴν ἀπεριόριςον ἐξȣσίαν τοῦ κοινωνεῖν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ τῶν ἰδίων σκοπῶν τȣ τὴν ἐκπλήρωσιν, εἰς ὅσους ἤθελεν. Ἀντὶ νὰ νομίζῃ τὸν πλέον ταπεινὸν βαθμὸν μεταξὺ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τιμὴν μεγίςην δι' ἕνα, τοῦ ὁποίου ἡ μαγεία, ἀσέβεια, καὶ βλασφημία ἐςάθησαν τοσοῦτον ἀπηνεῖς (ὡς βεβαίως ἤθελε νομίζειν, ἂν ἀληθῶς ἐπέςρεφεν·)— αὐτὸς ἐπόθει, μὲ φρικώδη ὑπερηφάνειαν, ἐξουσίαν καὶ δύναμιν ἴσην μὲ ἐκείνην τῶν Ἀποςόλων. Εἶχε σκοπὸν νὰ διαςρέψῃ τὰς ἱερὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν αἰσχροκέρδειάν τȣ· καὶ ἤθελε νὰ σύρῃ τοὺς Ἀποςόλους νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν βδελυρὰν ταύτην ἱεροσυλίαν

Ὁ δὲ Πέτρος ἤξευρεν, ὅτι αὐτὸς ἐπρόβαλε τοῦτο τὸ ζήτημα, μὴ γνωρίζων διόλου τὸν Θεὸν καὶ τὰ πνευματικὰ πράγματα, καὶ τυφλωθεὶς ἀξιοδακρύτως ἀπὸ τὸν Σατανᾶν· ὅθεν ἀνοσίως ἐνόμισεν, ὅτι τὸ πλούσιον καὶ πολυτιμώτατον δῶρον τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἐδύνατο ν' ἀγοράζηται καὶ πωλῆται μὲ μισθοφορικὸν ἐμπόριον. Οὗτος λοιπὸν ἦτον ὑςερημένος διόλȣ ἀληθοῦς πίστεως, καὶ δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὰς εὐλογίας τοῦ Εὐαγγελίου· ἐπειδὴ ἡ καρδία τȣ δὲν ἦτον εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, οὐδ' εἰλικρινὴς ἡ Χριστιανικὴ ἐξομολόγησίς του. Ἀνίσως δ' ἤθελε νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὴν καταδίκην, ἂς μετανοήσῃ μετὰ δακρύων διὰ τὴν φρικτὴν ταύτην πονηρίαν, παρακαλῶν ἐνθέρμως τὸν Θεὸν νὰ τὸν συγχωρήσῃ τοιοῦτον ἀσεβῆ λογισμὸν τῆς διεφθαρμένης καρδίας του. Διότι, ἂν καὶ πᾶν ἁμαρτίας καὶ βλασφημίας εἶδος ἤθελε συγχωρηθῆν εἰς τὸν ἀληθῶς μετανοοῦντα, τοῦ Σίμωνος ὅμως τὸ ἔγκλημα ἔφθασε τοὐλάχιστον τόσον πλησίον εἰς τὴν ὕβριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις ποτὲ δὲν δύναται ν' ἀφεθῇ, ὥστ' ἦτον ἀμφιβαλλόμενον τὰ μέγιστα, ἂν ποτὲ ὁ Θεὸς ἤθελε τὸν δώσειν ἀληθινὴν μετάνοιαν· (Ἴδε Ματθ. ιβ'. 31, 32.) Αὐτὸς τῳόντι ἦτο τοσοῦτον βυθισμένος καὶ κυριευμένος ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν, ὥστε πρέπει νὰ φανῇ μιαρώτατος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ καταδικασθῇ εἰς τὴν πλέον φρικτὴν κόλασιν· καὶ ἦτο βέβαια τοσοῦτον δεδεμένος μὲ τὰς ἁλύσεις τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ Διαβόλου, ὥστε μόνη ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ ἐδύνατο νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ.

Εἶναι ἐναργέςατον, ὅτι ὁ Ἀπόςολος ἐνταῦθα παρεκίνησεν ἕνα πεπλανημένον ἁμαρτωλὸν εἰς προσευχὴν καὶ μετάνοιαν· ναὶ, ἕνα, ὅςις (ἐφοβήθη ἐκεῖνος,) εἶχε πράξειν τὸ ἀσυγχώρητον ἁμάρτημα, ἂν καὶ δὲν τὸν ἔκρινεν ἀπηλπισμένον ἐξαποφάσεως.

Ἀκούσας ὁ Σίμων τὴν τρομερὰν ταύτην ἀγγελίαν, ἀποβολὴν, καὶ συμβουλὴν, παρεκάλεσε τοὺς Ἀποςόλους νὰ δεηθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ· ὄχι ὅμως διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν, φιλαργυρίαν καὶ ἀσέβειάν τȣ· ἀλλὰ διὰ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ τὸν ἀνήγγειλαν κόλασιν. Ἴσως αὐτὸς ἐφοβήθη ποινὴν, ὡς τὴν τοῦ Ἀνανίου καὶ Σαπφείρης· ἢ ἤλπιζεν, ὅτι προτρέπων τοὺς Ἀποςόλους νὰ κρύψωσι τὸ κρίμα του, ἐδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀτιμίαν, καὶ νὰ λάβῃ εὐκαιρίαν νὰ

ἐξακολουθῇ τὰς ἀπάτας του· διότι δὲν φαίνεται, ὅτι ὡμολόγησέ τινα μετάνοιαν, ἢ ὅτι προσηύξατο ὑπὲρ ἑαυτοῦ.

Ἀξιόπιστοι ἱστορικοὶ μᾶς εἰδοποιοῦν, ὅτι αὐτὸς ἐφύλαξεν ἓν εἶδος ἐπαγγέλματος Χριστιανισμοῦ, τὸν ὁποῖον διέστρεψε μὲ φρικωδεστάτας καὶ παραλογωτάτας βλασφημίας· καὶ οὕτω κατεστάθη ἀρχηγὸς πολυειδεστάτων αἱρέσεων, αἱ ὁποῖαι ἐχρημάτισαν διὰ πολλοῦ βάσανος, καὶ σκάνδαλον τῆς ἐκκλησίας.

25. Οἱ μὲν οὖν, διαμαρτυράμενοι, καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, πολλάς τε κώμας τῶν Σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο.

Οἱ Ἀπόστολοι ἐκπληρώσαντες τὴν διὰ τὴν ὁποίαν ἀπεστάλησαν ὑπηρεσίαν, μαρτυρήσαντες καὶ κηρύξαντες τὸν λόγον τοῦ Κυρίου εἰς τὴν πόλιν τῆς Σαμαρείας, ἐξεκίνησαν διὰ νὰ ὑποστρέψωσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, κηρύττοντες καθ' ὁδὸν τὸ Εὐαγγέλιον μὲ ἔκβασιν, εἰς πολλὰ χωρία τῶν Σαμαρειτῶν. Ὁ Ἰωάννης ἐστάθη εἷς τῶν προβιασθέντων νὰ ζητήσῃ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, διὰ νὰ κατακαύσῃ τινὰς ἐκείνου τοῦ ἔθνους· ἀλλ' ὁ Κύριός του τὸν ἐδίδαξεν ἤδη νοῦν καλήτερον. (Ἴδε Λουκ. Θ'. 51—56.)

26. Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐλάλησε πρὸς Φίλιππον, λέγων· Ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν, ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος. 27. Καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη· καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχος, δυνάστης Κανδάκης τῆς βασιλίσσης Αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ. 28. Ἦν τε ὑποστρέφων, καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην Ἡσαΐαν. 29. Εἶπε δὲ τὸ Πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ· Πρόσελθε, καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ. 30. Προσδραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην Ἡσαΐαν, καὶ εἶπεν· Ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; 31. Ὁ δὲ εἶπε· Πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με; Παρεκάλεσέ τε τὸν Φίλιππον ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. 32. Ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη· Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη· καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. 33. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.

Ὁ Φίλιππος φαίνεται, ὅτι ἔμεινε τινὰ καιρὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν, μετὰ τὴν ἐπαναστροφὴν τῶν Ἀποστόλων. Ἐπὶ τέλους ἐστάλη πρὸς αὐτὸν ἄγγελος τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ τὸν προστάξῃ νὰ ὑπάγῃ ἀμέσως κατὰ μεσημβρίαν τῆς ὁδοῦ, ἥτις φέρει ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν, ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὴν ἔρημον· καὶ αὐτὸς ὑπήκουσε χωρὶς ἀναβολήν· μ' ὅλον ὅτι ἐδύνατο νὰ φανῇ παράδοξον, ὅτι αὐτὸς ἐπέμφθη εἰς δρόμον πολλῶν μιλίων, εἰς τόπον ἀκατοίκητον, χωρὶς νὰ τὸν λεχθῇ τὶ ἔμελλε νὰ κάμῃ φθάνων ἐκεῖ. Ἀλλὰ φθάσας εἰς τὸ προσδιορισθὲν μέρος ἴδεν ἅμαξαν διαβαίνουσαν, ἥτις ἤρχισε νὰ δεικνύῃ διὰ ποῖον τέλος αὐτὸς ἐστάλη. Εἰς αὐτὴν μέσα ἐκάθητο ἕνας Αἰθίοψ εὐνοῦχος, δυνάστης, ὅστις ὑπῆρχεν ἀρχιθησαυροφύλαξ τῆς βασιλίσσης τῶν Αἰθιόπων, Κανδάκης, ἔχων μεγάλην ἐξουσίαν εἰς τῶν δημοσίων πραγμάτων τὴν κυβέρνησιν.—Ὁ τόπος οὗτος φαίνεται ὅτι ἐδιοικεῖτο γενικῶς ἀπὸ βασιλίσσας, εἰς τὰς ὁποίας ἐδίδετο κοινῶς τὸ ὄνομα Κανδάκη.

Ἐπειδὴ καὶ ὑποτίθεται, ὅτι ὁ ἑκατόν-

ταρχος Κορνήλιος ἐστάθη ὁ πρῶτος τῶν ἐπιστραφέντων Ἐθνικῶν, (κεφ. ί.) πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, πῶς ὁ Αἰθίοψ οὗτος ἦτο προσήλυτος καθ' ὅλα τῆς Ἰȣδαϊκῆς θρησκείας, καὶ ὄχι ὀπαδὸς μόνον τινῶν τῶν μεγάλων αὐτῆς κανόνων καὶ δογμάτων. Οὗτος ὅμως ἐπεχείρησε μακρύτατον ταξίδιον διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ χάριν προσκυνήσεως· ὅπου δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι αὐτὸς εἶχεν ἀκούσειν τι καλὸν περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριςοῦ, ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, γραμματεῖς ἢ ἄρχοντας· πλὴν ἡ καρδίατου ἦτο παρεσκευασμένη νὰ δεχθῇ τὴν ἀλήθειαν· καὶ διοδεύων ἐπέρα τὸν καιρὸν ἀναγινώσκων τὰς Γραφὰς μέσα εἰς τὴν ἅμαξάν του. Ἀπὸ μίαν ἄμεσον προτροπὴν τοῦ Θείου Πνεύματος ἐπροστάχθη ὁ Φίλιππος νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν ἅμαξαν· καὶ γνωρίζων τὴν θείαν ἀποστολὴν, ἠρώτησε χωρὶς ἀργοπορίαν τὸν εὐνοῦχον, ἂν ἐνόει ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀνεγίνωσκεν. Οὗτος αἰσθανόμενος τὴν ἄγνοιάν του, καὶ ποθῶν τὴν διδασκαλίαν ἐκ καρδίας, δὲν ἐβλάφθη ἀπὸ τὴν ἐρώτησιν, καὶ ταύτην γενομένην ἀπὸ κατωτέρου βαθμοῦ ξένον. Ἐξεναντίας μάλιστα αὐτὸς ὡμολόγησεν ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ καταλάβῃ τοῦ προφήτου τὴν ἔννοιαν, χωρίς τινα ἐξηγητήν· καὶ κρίνας ἀπὸ τοῦ Φιλίππου τὴν ὁμιλίαν, σεμνοπρέπειαν, ἢ ὕφος, ὅτι οὗτος ἐδύνατο νὰ τὸν πληροφορήσῃ περὶ τοῦ πράγματος, τὸν ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ μέσα εἰς τὴν ἅμαξαν.

---

34. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνȣ̃χος τῷ Φιλίππῳ, εἶπε· Δέομαί σȣ, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τȣ̃το· περὶ ἑαυτȣ̃, ἢ περὶ ἑτέρȣ τινός; 35. Ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτȣ̃, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν Ἰησȣ̃ν. 36. Ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδὸν ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ· καὶ φησιν ὁ εὐνȣ̃χος· Ἰδȣ̀ ὕδωρ· τί κωλύει με βαπτισθῆναι; 37. Εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος· Εἰ πιςεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεςιν. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε· Πιςεύω τὸν Υἱὸν τοῦ Θεȣ̃ εἶναι τὸν Ἰησȣ̃ν Χριςόν. 38. Καὶ ἐκέλευσε ςῆναι τὸ ἅρμα· καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ,τε Φίλιππος καὶ ὁ εὐνȣ̃χος· καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν.

Ἐντεῦθεν ἔλαβεν ὁ Φίλιππος εὐκαιρίαν νὰ διδάξῃ τὸν Αἰθίοπα τὰς μεγάλας ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, μὲ μεγάλην ὠφέλειαν. Δυνάμεθα δὲ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αὐτὸς τὸν ἀπέδειξε τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῆς προφητείας, εἰς τὸ Πρόσωπον, διδαχὴν, διαγωγὴν, πάθη, θάνατον, ἀνάςασιν, καὶ ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ· περὶ τοῦ ὁποίου εἶναι πιθανώτατον, ὅτι αὐτὸς εἶχεν ἀκούσειν πολλὰ κακὰς εἰδήσεις, ὧν εἰς Ἱερȣσαλήμ. Ἡ ὁμιλία τοῦ Φιλίππου, ἀναμφιβόλως πλήρης διδασκαλίας, μετὰ θαῤῥαλέων καταπείσεων, καὶ ἡ προφητεία ἀποδειχθεῖσα σύμφωνος μὲ τὴν ἐκπλήρωσίν της εἰς τοιοῦτον παράδοξον τρόπον, κατέπεισαν ἐντελῶς τὸν Εὐνοῦχον, (διὰ τῆς συντρεξάσης διδασκαλίας τοῦ Ἁγίȣ Πνεύματος,) ὅτι ὁ ἐπαγγελθεὶς Μεσσίας ἦτον ὁ Ἰησοῦς· καὶ αὐτὸς ἦτον ἱκανὸς νὰ καταλάβῃ τὴν φύσιν τῆς βασιλείας καὶ τοῦ σωτηρίȣ τȣ. Ὅθεν ἐζήτησε νὰ συναριθμηθῇ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ὁ Φίλιππος ἀναμφιβόλως τὸν ἔδειξε τὴν φύσιν τοῦ βαπτίσματος, ὡς ἀρχικὴν διάταξιν τοῦ Χριςιανισμοῦ· ἀφοῦ λοιπὸν ἔφθασαν εἰς τὸ ὕδωρ, αὐτὸς ἐπεθύμει νὰ βαπτισθῇ, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν τὸν ἐςάθη πολὺν καιρὸν τρόπος νὰ εὕρῃ ἄλλην τινα εὐκαιρίαν· καὶ ὁμολογήσας τὴν ἁπλῆν του κατάπεισιν ὅτι ὁ Μεσσίας ἦτον ὁ Ἰησοῦς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἔλαβε τὸ βάπτισμα.

Ὁ Θεὸς θέλει νὰ συναριθμηθοῦν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τȣ τινὲς πάσης τάξεως, ἔθνους καὶ χρώματος, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν δύναμιν καὶ τῆς χάριτός του τὸ ἄπειρον. Ὅπου αὐτὸς ἐνέπνευσε τὴν περὶ αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, θέλει τὴν πληρώσειν ἐν καιρῷ τῷ πρέ-

ποντι, μ' ὅλον ὅτι τοιοῦτοι ζητηταὶ δύνανται νὰ ὑπάγωσιν εἰς τόπους, καὶ μεταξὺ ἀνθρώπων, ὅπου ἐλπίζεται θρησκευτικὴ διδασκαλία, καὶ μ ὅλα ταῦτα νὰ μὴ μάθωσι τίποτε περὶ τοῦ Ἰησοῦ· μάλιςα δὲ ν' ἀναχωρήσωσι προληπτικώτεροι, ἢ πλέον πεπλανημένοι παρὰ πρότερον. Οἱ ζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν θέλουν "ἐξαγοράζεσθαι τὸν καιρὸν," ἐρευνῶντες τὰς Γραφὰς, καὶ ὅταν ἀκόμη τὰς ἐννοοῦν ὀλίγον.

Ἀλλὰ φεῦ! πόσον ὀλίγοι τῶν εὐγενῶν καὶ δυνας ῶν τῆς γῆς ἀναγινώσκουν καθ' ὁδὸν, μέσα εἰς τὰς ἁμάξας των, τὸ Ἱερὸν τοῦτο Βιβλίον· ἢ κάμνουν ἑκουσίως μακρυνὰ ταξίδια διὰ νὰ ζητήσωσι τὸν Θεὸν, ἢ νὰ τὸν λατρεύσωσι! Βέβαια, ὁ Αἰθίοψ οὗτος θέλει ἐγερθῆν ἐναντίον αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, καὶ τοὺς καταδικάσειν!—Ἂν ποτὲ ἤθελεν εὑρεθῆν τις ἀναγινώσκων τὰς Γραφὰς, καὶ ἐρωτηθῆν ἀπό τινα ὑπηρέτην τοῦ Χριςοῦ μὲ τὸν πλέον σπουδαῖον, εὐγενῆ, καὶ σεμνὸν τρόπον, ἀνίσως ἐκατάλαβεν ἃ ἀνεγίνωσκεν, ἐνδεχόμενον, ὅτι ἤθελεν ἐκλάβειν τὴν ἐρώτησιν ὡς αὐθάδειαν. Ἡ ταπεινότης ὅμως εἶναι διδακταία, καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν σοφίαν· καὶ ὅταν ἡμεῖς γνωρίζωμεν τὴν ἀμάθειάν μας, θέλομεν εἶσθαι εὐχαριςημένοι νὰ ὁδηγώμεθα καὶ ἀπὸ ἕνα μας κατώτερον ἢ ξένον· καὶ δὲν θέλομεν μείνειν διδασκαλίας ἀμέτοχοι.

Ὅταν ὁ Θεὸς, διὰ μέσου μόνης τῆς Γραφῆς, διεγείρῃ σπουδαίας ἐρωτήσεις περὶ τῆς ἀληθείας, θέλει πέμψειν ἑρμηνευτὴν πρὸς λύσιν τῶν δυσκολιῶν καὶ ἀποριῶν. Οὕτως, ἐνῷ μία Ἑταιρεία διασκορπίζει τὰς Ἱερὰς Γραφὰς, ἄλλη ςέλλει Ἀποςόλους. Ἀμφότεραι εἶναι ἀναγκαῖαι· καὶ δὲν πρέπει νὰ γεννηθῇ φιλονεικία μεταξύ των, ἀλλὰ συνδρομὴ ἐγκάρδιος πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ των προκειμένου.

39. Ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, Πνεῦμα Κυρίου ἥρπασε τὸν Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. 40. Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς Ἄζωτον· καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας, ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν.

Ἡ κοινωνοία τῶν ἁγίων ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἂν καὶ εὐάρεςος, εἶναι κοινῶς πρόσκαιρος. Τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ ὑπηρεσίαι των τοὺς καλοῦν εἰς διαφόρους τόπους· ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, ὅλοι αὐτοὶ δουλεύουν τὸ γένος των, καὶ τότε θέλουν ἐνταμωθῆν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, διὰ νὰ μὴ χωρισθῶσι πλέον, ἀλλὰ νὰ ἑνωθῶσιν εἰς ἀδιακόπους καὶ χαροποιοὺς ὕμνους πρὸς τὸν κοινὸν Κύριον καὶ Σωτῆρά των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, 2. Ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιςολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγὰς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ.

Δὲν εἶναι ἀληθῶς γνωστὸν ποῖον χρόνον ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν ὁ Σαῦλος. Ἴσως συνέβη τοῦτο δύο ἢ τρία ἔτη μετὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν τὴν ἀνάληψιν.

Ἡ ἔμπνευσις αὐτὴ ἀπειλῆς καὶ φόνου δηλοῖ, ὅτι τοῦτο ἦτο φυσικὸν εἰς τὸν Σαῦλον καὶ σταθερὸν ἔργον του. Ἐνέπνεε ταῦτα μὲ ἔξαψιν καὶ ἀγανάκτησιν· ἡ ἰδία πνοή του, ὡς ἐκείνη τῶν φαρμακερῶν ζώων, ἦτο λοιμώδης. Αὐτὸς ἐνέπνεεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς θάνατον, ὅπου καὶ ἂν ἤθελεν ὑπάγειν.

Εἰς τὴν Δαμασκὸν εἶχεν ἤδη φερθῆν τὸ Εὐαγγέλιον ἐσχάτως ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες ἔφυγον ἀπὸ τὸν διωγμὸν εἰς τοῦ Στεφάνου τὸν θάνατον· καὶ ἐστοχάσθησαν, ὅτι εἶναι ἀσφαλεῖς καὶ ἥσυχοι εἰς ταύτην τὴν πόλιν, τῆς ὁποίας οἱ διοικηταὶ παρέβλεπον εἰς τῶν ἐκεῖ καταφυγόντων Χριστιανῶν τὰ δόγματα. Ἀλλ' ὁ Σαῦλος δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ, ἂν ἐξεύρῃ ὅτι ἕνας Χριστιανὸς εἶναι ἥσυχος· ὅθεν μαθὼν ὅτι οἱ ἐν Δαμασκῷ Χριστιανοὶ ἔμενον ἀνενόχλητοι, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς ταράξῃ. Διὰ τοῦτο ὑπῆγεν εἰς τὸν ἀρχιερέα, ζητήσας ἀπὸ αὐτὸν ἐπιστολὰς πρὸς τὰς ἐν Δαμασκῷ συναγωγάς. Ὁ ἀρχιερεὺς δὲν εἶχε χρείαν νὰ παρακινηθῇ εἰς τὸ νὰ διώξῃ τοὺς Χριστιανούς· αὐτὸς ἦτον ἀρκετὰ διατεθειμένος ἀφ' ἑαυτοῦ του διὰ τοιοῦτον πρᾶγμα· ὁ ἐνθουσιασμὸς ὅμως τοῦ νέου διώκτου φαίνεται ὁρμητικώτερος παρὰ τὸν τοῦ γέροντος. Οἱ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ὁδηγοῦντες εἶναι τῶν ἁμαρτωλῶν χειρότεροι· καὶ οἱ προσήλυτοι, τοὺς ὁποίους κάμνουν οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, γίνονται πολλάκις περισσότερον τέκνα τῆς κολάσεως παρ' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. Λέγει ὁ Παῦλος (κβ. 5.) ὅτι τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἔλαβε παρὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ὅλου τοῦ πρεσβυτερίου. Ὁ δεισιδαίμων οὗτος καὶ ὁρμητικὸς ἔλαβε μεγάλην ὑπερηφάνειαν, ἀξιωθεὶς ἐπιτροπῆς ἐσφραγισμένης μὲ τὴν σφραγίδα τοῦ μεγάλου Συνεδρίου.

Οἱ ἐν Δαμασκῷ μαθηταὶ, ἀκούσαντες τοῦ Σαύλου τὴν παραγγελίαν, ἤθελον συνδεηθῆν βέβαια ὑπὲρ τῆς λυτρώσεως. Δύναται ὅμως νὰ ἐξετασθῇ, ἂν εἷς ἐξ αὐτῶν ἐσυλλογίσθη περὶ ἐκείνης τῆς μεθόδου λυτρώσεως, διὰ τῆς ὁποίας ἐμελέτησεν ὁ Θεὸς νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

3. Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ Δαμασκῷ· καὶ ἐξαίφνης περιέστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. 4. Καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ· Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; 5. Εἶπε δέ· Τίς εἶ, Κύριε; Ὁ δὲ Κύριος εἶπεν· Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. 6. Τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε· Κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι; Καὶ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν· Ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

Ἐνῷ ὁ Σαῦλος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν πόλιν, χαίρων ἀναμφιβόλως γνωρίζων ποῖον τρόμον ἔμελλε νὰ προξενήσῃ, περιεκυκλώθη διαμιᾶς ἀπὸ μίαν καταπληκτικὴν λάμψιν, ὡς ἀστραπὴν, λαμπροτέραν παρὰ τὴν τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, καὶ πεσὼν κατὰ γῆς ἀπὸ τὸ θάμβος καὶ ἔκπληξιν, ἤκουσε φωνὴν ἑνὸς καλοῦντος αὐτὸν κατ' ὄνομα μ' ἐπανάληψιν, καὶ ἐρωτῶντος, Τί με διώκεις; Παρατήρησον ἐνταῦθα,—1. Πρὶν γένῃ Χριστιανὸς ὁ Σαῦλος, ἔπρεπε νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτόν του ἁμαρτωλὸν, μέγαν ἁμαρτωλὸν, ἁμαρτωλὸν ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς λοιπὸν ἔφθασε νὰ γνωρίσῃ τὸ κακὸν τοῦτο περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, τὸ ὁποῖον δὲν ἐκαταλάμβανε πρότερον· "ἡ ἁμαρτία ἀνέζησε, καὶ αὐτὸς ἀπέθανε." Μία ταπεινὴ κατάπεισις τῆς ἁμαρτίας εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας σωτηριώδη ἐπιστροφήν.—2. Αὐτὸς ἐπιπλήττεται διὰ ἓν ἰδιαίτερον ἁμάρτημα, τοῦ ὁποίου ἦτο βεβαιότατα ἔνοχος· καὶ καταπείθεται ἐκ τούτου δι' ὅλα τὰ ἐπίλοιπα.—3. Ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐπιπλήξεως ἔπρεπε ν' ἁπαλύνῃ μίαν καρδίαν πετρίνην. Τί με διώκεις; Εἶσαι σύ;—σὺ, ὅστις δὲν εἶσαι ἕνας ἐκ τοῦ ἀπαιδεύτου καὶ ἀκρίτου λαοῦ, οἵτινες ζητοῦν ν' ἀνατρέψωσι πρᾶγμά τι, ἀκούοντες τὴν κακῶς δοθεῖσαν φήμην του· ἀλλὰ σὺ, ὁ ὁποῖος ἔλαβες ἐλευθέραν καὶ σπουδαίαν ἀνατροφὴν, ἔχεις ἤθη χρηστὰ καὶ προτερήματα, γνωρίζεις τὰς Γραφὰς, αἱ ὁποῖαι, ἂν τὰς σκεφθῇς πρεπόντως, θέλουν σὲ δείξειν τὴν μωρίαν τούτου· εἶναι χειρότερον εἰς σὲ, παρ' εἰς τιν' ἄλλον. Καὶ ἐναν-

τίον τίνος γίνεται ἡ ἁμαρτία αὕτη; Εἶμαι ἐγὼ, ὅςις δὲν σ' ἔκαμα ποτὲ κανὲν κακόν· ὁ ὁποῖος κατέβην ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ σὲ κάμω καλόν· ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου ἐσταυρώθην ὑπὲρ σοῦ· καὶ δὲν ἔφθασε τοῦτο, ἀλλὰ πρέπει πάλιν νὰ σταυρωθῶ ἀπὸ σέ;

Ὁ Σαῦλος ἐνόμισεν, ὅτι ἐπεχείρησε νὰ ἐξολοθρεύσῃ ἑταιρείαν πεπλανημένων καὶ ἐπιμόνων αἱρετικῶν, ἢ αἱρετιστῶν· καὶ ὅτι ἐπρόσφερε λατρείαν εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὸν ζῆλόν του πρὸς τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως καὶ τὰς παραδόσεις τῶν πρεσβυτέρων, ἐναντίον μιᾶς ἀναισχύντου ἑταιρείας ἐπιβλαβῶν νεωτεριστῶν· πλὴν τώρα ἐφάνη, ὅτι αὐτὸς ἐδίωκε τῆς δόξης τὸν Κύριον, ὅςις ἐθεώρει ὡς ἰδίαν του τῶν μαθητῶν τὴν ὑπόθεσιν. Ποτὲ ὁ Χριστὸς δὲν ἐπαραπονέθη τοσοῦτον διὰ ἐκείνους, οἵτινες ἐδίωξαν προσωπικῶς τὸν ἴδιον, ὡς παραπονεῖται ἐνταῦθα διὰ τοὺς διώκτας τῶν ὀπαδῶν του.

---

7. Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ, εἱςήκεισαν ἐννεοὶ, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. 8. Ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, οὐδένα ἔβλεπε· χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν, εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. 9. Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων· καὶ οὐκ ἔφαγεν, οὐδὲ ἔπιεν.

Οἱ ὑπηρέται τοῦ Σαύλου, οἵτινες εἶχον πέσειν πρῶτον ἐπὶ τὴν γῆν ὡς αὐτὸς, ἐλθόντες εἰς τὸν ἑαυτόν των, ἐσηκώθησαν ἐπάνω, καὶ ἔμειναν ἄφωνοι ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ἔκστασιν. Οὗτοι ἤκουσαν ἀληθῶς φωνὴν, ἂν καὶ δὲν ἐκατάλαβαν ἀπὸ τὰ λαληθέντα τίποτε. Δὲν ἴδον ὅμως ἄνθρωπον· ἐνῷ ὁ Σαῦλος ἐν ὀπτασίᾳ ἐθεώρησε τὸν Ἰησοῦν ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ, ὡς ὁ Στέφανος ἠξιώθη τὸ ἴδιον· καὶ ἡμεῖς συνάγομεν ἀπὸ τὴν διήγησιν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔκαμεν ἔπειτα ἐπαναληπτικῶς περὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι, παρὰ τὰ ἐνταῦθα περιγραφόμενα, ἐστάθησαν πολλὰ περισσότερα μεταξὺ τοῦ Κυρίου καὶ αὐτοῦ.

Ὁ μὲν Σαῦλος ἠγέρθη ἀπὸ τὴν γῆν· οἱ δ' ὀφθαλμοί του μ' ὅλον ὅτι ἦσαν ἀνοικτοὶ, ἠσθάνθη, ὅτι τὸ περικυκλῶσαν αὐτὸν φῶς τὸν ἐτύφλωσε. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀπέδειξεν ὅλον τὸ γεγονὸς, ὅτι ἐςάθη ἀληθὲς, καὶ ὄχι ἁπλῆ τῆς φαντασίας ἀπάτη. Ὅθεν αὐτὸς ὡδηγήθη εἰς Δαμασκόν· καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὡς ἀρνίον ἄκακον, ἀφοῦ ἐκβῆκεν εἰς τοῦτο τὸ ταξίδιον μὲ θηριότητα τίγρεως! Μετὰ τὸ εἰς τὴν πόλιν φθάσιμόν του, ἐκυριεύθη τὸ πνεῦμά του ἀπὸ τοιοῦτον τρόμον, ἔλεγχον, ἀνησυχίαν, δέησιν, καὶ θείας ὀπτασίας, καὶ τοσαύτην ἀδιαθεσίαν ἠσθάνθη τὸ σῶμά του, ὥςε δὲν ἔλαβε τρεῖς ἡμέρας κανὲν εἶδος τροφῆς· διότι τόσον καιρὸν ἐφάνη ἀρεςὸν εἰς τὸν Κύριον νὰ τὸν ἀφήσῃ εἰς τὰς σκέψεις του, πρὶν τὸν πέμψῃ τινα παραμυθίαν, ἢ περαιτέρω διάταξιν.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγραφθῇ τὶ ἐσυλλογίζετο, ᾐσθάνετο, καὶ ἐδοκίμαζεν ὁ Σαῦλος εἰς τὸ φοβερὸν τοῦτο καὶ ἀξιόλογον διάςημα. Κατὰ πολλοὺς ὅμως λόγους πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τὸν καιρὸν τοῦτον ἐφώτισε τὸν νοῦν αὐτοῦ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, μὲ καθαρὰν θέαν τοῦ θείου νόμου, κατὰ τὴν πνευματικότητα καὶ ὑπεροχήν του· καὶ οὕτω τὸν ἀπέδειξε τῆς φαρισαϊκῆς αὐτοῦ δικαιοσύνης τὸ ἀνάξιον, καὶ τὸ μέγιςον ἔγκλημά του, ὄχι μόνον, διότι ἐδίωκε τὸν Μεσσίαν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην τὴν διαγωγὴν καὶ τῆς καρδίας του τὴν κατάςασιν. Τοῦτο φαίνεται ὅτι δηλοποιεῖται εἰς μέρη τινα τῶν Ἐπιςολῶν του· καὶ ἦτο τῷόντι ἀναγκαιότατον πρὸς τὴν ὀρθὴν κατάληψιν τοῦ Εὐαγγελίου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἔμελλε νὰ κηρύττῃ εἰς τῆς ζωῆς του τὸ ἐπίλοιπον. (Ἴδε Ῥωμ. ζ'. 9—12. Γαλατ. ά. 11—24. Φιλιππ. γ'. 4—9.)

Ἐκ ταύτης τῆς διηγήσεως δὲν πρέπει νὰ θαυμάσωμεν, ἂν ἕνας οὕτω σωθεὶς διὰ τῆς χάριτος, καὶ διορισθεὶς Ἀπόςολος, τὴν ἰδίαν ἐκείνην ςιγμὴν, καθ' ἣν αὐτὸς ἐδύνατο

δικαιότατα νὰ καταπεμφθῇ ζωντανὸς εἰς τὸν ᾅδην, εὐχαριςήθη κατεξοχὴν εἰς τὸ νὰ ἐκτείνηται περὶ τοῦ ἀνεξερευνήτȣ δόγματος τῆς ἐκλογῆς, καὶ περὶ τοῦ πλούτου καὶ ἀφθονίας τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ του. Αὐτὰ τὰ δόγματα δύνανται νὰ εὑρεθῶσιν εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς Γραφῆς, καὶ νὰ ἐπιβεβαιωθῶσι ἐξ ἄλλων ἱερῶν συγγραφέων. Οὗτος ὅμως ὁ Ἀπόςολος, ἀποσπασθεὶς ὡς "δαλὸς ἐξεσπασμένος ἐκ πυρὸς," καὶ χαίρων χαρὰν ἄκρας εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν παράδοξον εὐδαιμονίαν του, μὲ εὐγενῆ μὲν, εὐλογώτατον δὲ ἐνθουσιασμὸν, ἐπιποθεῖ νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν πηγὴν ὅλων τῶν ἐλπίδων καὶ χαρῶν του, συμβȣλεύων τοὺς ἀδελφούςτου ν' ἀποδώσωσι παγκοσμίως εἰς μόνον τὸν Θεὸν ὅλην τὴν δόξαν τῆς σωτηρίας των.

10. Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος ἐν ὁράματι· Ἀνανία. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἰδȣ̀ ἐγὼ, Κύριε. 11. Ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν· Ἀναςὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλȣμένην, Εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰȣ́δα Σαῦλον ὀνόματι, Ταρσέα· ἰδȣ̀ γὰρ προσεύχεται. 12. Καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι Ἀνανίαν εἰσελθόντα, καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ. 13. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Ἀνανίας· Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τȣ̃ ἀνδρὸς τȣ́του, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἱερουσαλήμ. 14. Καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων, δῆσαι πάντας τȣ̀ς ἐπικαλȣμένȣς τὸ ὄνομά σȣ. 15. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος· Πορεύȣ, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοι ἐςὶν οὗτος, τȣ̃ βαςάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν, καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ. 16. Ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τȣ̃ ὀνόματός μȣ παθεῖν.

Ὁ Ἀνανίας ἐστάθη φύλαξ ἀκριβέστατος τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, καὶ τώρα ἔγινε μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, ἴσως καὶ κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου. Εἰς αὐτὸν ἐφάνη ἐν ὁράματι ὁ Κύριος Ἰησοῦς· καὶ λαλήσας καὶ πρὸς αὐτὸν κατ' ὄνομα, τὸν ἐδιόρισε νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν Ταρσέα Σαῦλον, ὅστις ἦτον ἐνησχολημένος εἰς ἔνθερμον δέησιν, καὶ ἡτοιμάζετο, ἐξ ὀπτασίας συγχρόνου, διὰ τὸν πρὸς αὐτὸν ἐκείνου ἐρχομὸν, ὅπως τὸν ἀποδώσῃ τὸ φῶς του, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη χάσειν.—Ὁ Σαῦλος, χρηματίσας ἀκριβὴς Φαρισαῖος, ἔκαμε χωρὶς ἀμφιβολίαν ἐκτεταμένας, σπουδαίας, καὶ σταθερὰς προσευχὰς πρὸ ταύτης. (Ἴδε Ματθ. ς'. 5—8.) Τώρα δὲ προσηύχετο ὡς ἁμαρτωλὸς ὑπὲρ σωτηρίας, καὶ ἀναμφιβόλως πρὸς τὸν Σωτῆρα ἐκεῖνον, τὸν ὁποιον ἐδίωκε πρότερον. Ἦτο τῷόντι μεγάλης ἀπορίας ἄξιον, ὅτι ἐκεῖνος, ὅςις ἐνέπνεε πρῶτον ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, ἔμελλε ταχέως νὰ ἐκχύσῃ πρὸς αὐτὸν ταπεινὰς δεήσεις· καὶ ἦτον ἱκανὸν ἔνδειγμα, ὅτι αὐτὸς ὑπετάχθη, καὶ μετεβλήθη, καὶ διὸ ἔπρεπε καὶ νὰ ἐμψυχωθῇ. Ὁ δὲ Ἀνανίας ἐθαύμασεν ἀκούσας εἰς τὴν ὁμιλίαν ταύτην τοῦ Σαύλου τὸ ὄνομα. Αὐτὸς ἐσυλλογίσθη τὴν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐστάλη, πρεσβείαν πλήρη κινδύνου· ὅθεν ὡμίλησεν, ὡς νὰ μὴν ἐγνώριζεν ὁ Ἰησοῦς τὴν πρώτην διαγωγὴν τοῦ Σαύλȣ, ἢ τοῦ διὰ τὴν Δαμασκὸν ταξιδίου του τὸν σκοπόν.

Ὁ Κύριος ἡμῶν διέλυσε τοῦ Ἀνανίου τὸ ἀμφίβολον, καὶ τὸν ἐπρόσταξε νὰ ὑπάγῃ χωρὶς ἀναβολὴν, ἐπειδὴ ὁ αὐστηρὸς οὗτος διώκτης ἦτο "σκεῦος ἐκλογῆς," τὸν ὁποῖον προώρισεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ τὸν μεταχειρισθῇ· ὅπως πληρούμενος εὐαγγελικοῦ θησαυροῦ, φέρῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ ἔθνη τῆς γῆς, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς των· ὡσαύτως καὶ εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραήλ.

17. Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν· καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, εἶπε· Σαὺλ ἀδελφὲ, ὁ Κύριος ἀπέςαλκέ με (Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου,) ὅπως ἀναβλέψῃς, καὶ πλησθῇς Πνεύματος Ἁγίου. 18. Καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε παραχρῆμα· καὶ ἀναςὰς ἐβαπτίσθη. 19. Καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. Ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς. 20. Καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν Χριςὸν, ὅτι οὗτός ἐςιν ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ. 21. Ἐξίςαντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐςιν ὁ πορθήσας ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο· καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς! 22. Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐςιν ὁ Χριςός.

Ὁ Ἀνανίας, οὕτω νουθετηθεὶς, ὑπήκουσεν εἰς τὸν Χριςὸν χωρὶς περισσοτέραν ἀργοπορίαν. Οὗτος δὲν ἐθεώρει πλέον τὸν Σαῦλον ὡς διώκτην, ἀλλ' ὡς μαθητήν· καὶ θέσας τὰς χεῖράς του ἐπάνω εἰς αὐτὸν, τὸν ὠνόμασεν "ἀδελφὸν," ἐνῷ τὸν εἰδοποίει, ὅτι ἐςάλη πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς δόξης τὸν Κύριον, (ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν ἐκεῖνον μάλιςα, τὸν ὁποῖον αὐτὸς εἶχεν ἰδεῖν καθ' ὁδὸν,) διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ θαυμασίως τὸ φῶς του, καὶ νὰ γένῃ μέτοχος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.—Μετὰ δὲ τοὺς λόγους τοῦ Ἀνανίου, ἔπεσαν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Σαύλου ὡς λεπίδες, αἱ ὁποῖαι ἐπροξένησαν τὴν τύφλωσίν του. Αὐταὶ ἦσαν σημεῖον τοῦ σκότους τῆς ψυχῆς του, ἐν μέσῳ τοῦ λαμπροτάτου φωτὸς τοῦ Εὐαγγελίου· καθὼς ἔγινε τοῦ πνευματικοῦ φωτισμοῦ του, ἡ διὰ τῆς δυνάμεως καὶ εὐσπλαγχνίας τοῦ Χριςοῦ ἀποκατάστασις τοῦ φωτός του. Ἀφοῦ τὸν ἐδωρήθη τῆς καταλλαγῆς τοῦτο τὸ ἔνδειγμα, αὐτὸς ἠγέρθη, καὶ εἰς τὸ βάπτισμα ὡμολόγησεν ἑαυτὸν μαθητὴν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ· καὶ ἀπολαύσας οὕτως ἐλπίδα καὶ εἰρήνην, ἔλαβε τροφὴν πρέπουσαν, καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν πρώτην των κατάςασιν αἱ σωματικαί του δυνάμεις. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Ἀνανίας ἐκοινοποίησεν εἰς τοὺς ἀδελφούς του τὰ παράδοξα ταῦτα συμβάντα, αὐτοὶ ἐδέχθησαν τὸν Σαῦλον, καὶ ἔμεινε μετ' αὐτῶν τινὰ καιρὸν εἰς Δαμασκόν.—Ἀλλ' ἀντὶ νὰ παραδώσῃ τὰς ἐπιστολάς του εἰς τοὺς ὁποίους ἐςέλλοντο ἄρχοντας, αὐτὸς ὑπῆγε μετὰ θάῤῥους εἰς τὰς συναγωγὰς, καὶ ἐκήρυττε τὸν Χριςὸν εἰς τοὺς ἐκεῖ συνηγμένους Ἰουδαίους, ἀποδεικνύων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο τῷόντι ὁ ἐπαγγελθεὶς Μεσσίας, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὄντος δὲ γνωςοῦ τοῦ χαρακτῆρος του, καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ δι' ἐκεῖ ταξιδίου του, ἡ μεταβολὴ αὕτη παρεκίνησεν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀπορίαν, καὶ ἴσως, ὡς πρὸς πολλοὺς, ἐνίσχυσε τὴν μαρτυρίαν του, ἂν καὶ ἄλλοι ἐσκανδαλίζοντο ἀπὸ αὐτήν. Αὐτὸς ὅμως κατεςαίνετο ςερεώτερος εἰς τὴν πίςιν, καὶ ἰσχυρότερος εἰς τὸ ἐπιχείρημα· ὥςε οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐδύναντο παντελῶς ν' ἀναιρέσωσι τὰς ἐκ τῆς Γραφῆς ἀποδείξεις του, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτον ὁ Μεσσίας, καὶ ὅτι ὅλαι αἱ παλαιαὶ προφητεῖαι εἶχον ἐκπληρωθῆν εἰς αὐτόν.

Ἀπὸ τὴν ἰδίαν του διήγησιν μανθάνομεν, ὅτι ὁ Σαῦλος ἔλαβε τὴν περὶ τοῦ Εὐαγγελίου γνῶσίν του ἀμέσως δι' ἀποκαλύψεως ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν Χριςόν. (Ἴδε Γαλατ. ά. 11—16.)

---

23. Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναὶ, συνεβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν. 24. Ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν· παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι.

25. Λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς καθῆκαν διὰ τῦ τείχυς, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι. 26. Παραγενόμενος δὲ ὁ Σαῦλος εἰς Ἱερυσαλὴμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβῦντο αὐτὸν, μὴ πιςεύοντες ὅτι ἐςι μαθητής. 27. Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τὺς Ἀποςόλυς, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν Κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαῤῥησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τῦ Ἰησῦ. 28. Καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος ἐν Ἱερυσαλὴμ, καὶ παῤῥησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τῦ Κυρίυ Ἰησῦ. 29. Ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τὺς Ἑλληνιςάς· οἱ δὲ ἐπεχείρυν αὐτὸν ἀνελεῖν. 30. Ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς Καισάρειαν, καὶ ἐξαπέςειλαν αὐτὸν εἰς Ταρσόν.

Ὁ Λουκᾶς ἐνταῦθα δὲν ἀναφέρει τὴν εἰς τὴν Ἀραβίαν ἀποδημίαν τοῦ Παύλου, ὅπου μᾶς λέγει ὁ ἴδιος, ὅτι μετέβη ἀμέσως μετὰ τὴν εἰς τὸν Χριςιανισμὸν ἐπιςροφήν τυ. (Γαλ. ά. 16, 17.) Εὐθὺς ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, διὰ νὰ τὸν κηρύξῃ, αὐτὸς δὲν ἀνέβη εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ διὰ νὰ λάβῃ παραγγελίας ἀπὸ τοὺς Ἀποςόλους—ὡς ἤθελε πράξειν ἄλλος τις νεοφώτιςος, ὅςις ἦτο διωρισμένος διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Εὐαγγελίου—ἀλλ' ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἀραβίαν, ὅπου ὑπῆρχε νέα γῆ διὰ νὰ καλλιεργηθῇ· καὶ ὅπυ αὐτὸς ἤθελε λάβειν εὐκαιρίαν νὰ διδάξῃ, ἀλλ' ὄχι νὰ μάθῃ. Ἐντεῦθεν ἐπέςρεψεν εἰς Δαμασκόν· καὶ ἐκεῖ, μετὰ τρία ἔτη τῆς ἐπιςροφῆς του, συνέβη τὸ ἐνταῦθα ἀναφερόμενον.

Ἐνῷ πολλοὶ, οἵτινες βλέπουν τοῦ Εὐαγγελίου τὰ ἀποτελέσματα, ἐξίςανται, ὀλίγοι μόνον πείθονται πραγματικῶς ἀπὸ αὐτά. Καὶ αὐτὴ τοῦ Σαύλου ἡ ἐπιςροφὴ, μ' ὅλον ὅτι ὑπάρχει ἕως τὴν σήμερον ὑψηλὴ ἔνδειξις τῆς ἀληθείας τοῦ Χριςιανισμοῦ, ἐπειδὴ δὲν δύναται οὔτε νὰ ἀμφιβληθῇ οὔτε ν' ἀποδοθῇ εἰς ἄλλην τινα ἀρχήν· ὅμως ὅτε πρῶτον αὐτὴ συνέβη, καὶ ὅταν συνέτρεξαν τὰ καταπειςικὰ αὐτοῦ ἐπιχειρήματα, καὶ τὰ πλέον ἐξαίσια θαύματα, δὲν ἐδύνατο ἀφ' ἑαυτῆς νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐπιςροφὴν ἑνὸς ἐχθροῦ τοῦ Εὐαγγελίου· ἐπειδὴ, παρὰ τὴν δύναμιν ἐκείνην, ἥτις ἀναπλάττει τὴν καρδίαν, τίποτ' ἄλλο δὲν προξενεῖ ἀληθῆ πίςιν. Οὕτως οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Δαμασκοῦ ἀπέβαλον τὴν ἀληθεστάτην μαρτυρίαν τοῦ Σαύλυ, καὶ ἐζήτουν νὰ τὸν θανατώσωσιν, ὡς ἐζήτησεν καὶ αὐτὸς τὸν ὄλεθρον ἐκείνων, οἵτινες ἔγιναν Χριςιανοὶ πρὸ αὐτοῦ.

Ὁ Σαῦλος ὅμως ἐκ θείας προνοίας ἀνεκάλυψε, καὶ ἀπέφυγε τὴν κακίαν των, ἥτις ὑπῆρχε πολλὰ δραστικὴ, ἐγρήγορος, καὶ αἱματώδης· ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶχον διορίσειν δολοφόνους εἰς πᾶσαν πύλην ἐκείνης τῆς μεγάλης πόλεως, ἑτοίμους νὰ τὸν φονεύσωσιν, εὐθὺς ἀφοῦ ἤθελε πλησιάσειν.

Τοῦτο δὲ συνέβη τρία ἔτη μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του· ἀλλ' ὅταν ἠθέλησε νὰ ἐνταμωθῇ μετὰ τῶν ἐν Ἱερυσαλὴμ Χριστιανῶν, αὐτοὶ ἐδίστασαν εἰς τὴν εἰλικρίνειάν τυ, καὶ ὑποψιάσθησαν, ὅτι ἡ πρὸς αὐτοὺς ἔχθρα του εἶχε λάβειν μόνον ἄλλην μορφὴν, καὶ ὅτι αὐτὸς ἀπέβλεπε νὰ τοὺς προξενήσῃ μὲ πονηρίαν τὴν βλάβην ἐκείνην, ἥτις ἔγινε πρότερον μὲ βίαν. Ἡ Δαμασκὸς δὲν ἀπεῖχε πολὺ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν πεντήκοντα μίλια· πλὴν αἱ νεώτεραι εὐκολίαι διὰ τὴν τακτικὴν ἀνταπόκρισιν μεταξὺ μακρυνῶν τόπων ἦσαν τότε ἄγνωστοι· καὶ ὑποτίθεται ὅτι μερικοὶ πλησιόχωροι πόλεμοι εἶχον κλείσειν στενῶς τὴν κοινωνίαν. Ὁ Σαῦλος ἐξώδευσεν εἰς τὴν Ἀραβίαν μέγα μέρος τοῦ καιροῦτυ, διάγων σχεδὸν ἀγνώριστος· καὶ οἱ πρῶτοι κίνδυνοι, τρόμοι καὶ πάθη τὰ ὁποῖα εἶχον ὑπομείνειν παρ'

αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ, τοὺς κατέστησαν παραλόγως περὶ αὐτοῦ ὑπόπτους.—Οἱ καλοὶ ἄνθρωποι ἐκτείνουσι πολλάκις τὰς ὑποψίας των εἰς ἄπειρον πρὸς ἐκείνους, κατὰ τῶν ὁποίων ἔλαβον μεγάλας προλήψεις, καὶ παρὰ τῶν ὁποίων ἔπαθον βαρείας βλάβας. Ὁ κόσμος κατὰ ἀλήθειαν εἶναι τοσοῦτον πλήρης ἀπάτης, καὶ ἡ ὁρατὴ Ἐκκλησία ὑποκρισίας, ὥστε εἶναι δύσκολον νὰ ἔχωμεν τὴν δέουσαν προσοχὴν, χωρὶς νὰ καταντήσωμεν εἰς ὑποψίαν.—Ὁ δὲ Βαρνάβας, ὅστις διά τινων μέσων ἔλαβεν ἀκριβεστέραν πληροφορίαν, καὶ ἐγνώρισε τὸν Σαῦλον, τὸν ἐσύστησεν εἰς τοὺς ἀποστόλους Πέτρον καὶ Ἰάκωβον· (διότι τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ἔλειπον οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι, ἀναμφιβόλως κηρύττοντες εἰς διαφόρους τόπȣς τὸ Εὐαγγέλιον·) καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐδ.ηγήθη παραστατικῶς τὸν τρόπον καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιστροφῆς τȣ, πεισθέντες οἱ μαθηταὶ τὸν ἐδέχθησαν μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ἀμέσως ἤρχισε τὸ κήρυγμα. Οὗτος μάλιςα ἐφιλονείκησε μὲ τοὺς Ἑλληνιςὰς, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχε ςαθῆν πρῶτον συνωμότης κατὰ τοῦ Στεφάνου· (κεφ. ς'. 1. 9—14.) καὶ τὰ ἐπιχειρήματά του τοσοῦτον τοὺς παρώξυναν, ὥςε καὶ αὐτοὶ ἐπρόβαλον νὰ τὸν θανατώσωσιν. Ὅθεν μετέβη εἰς τὴν πατρίδατου Ταρσὸν, κηρύττων ἐκεῖ καὶ εἰς τοὺς πέριξ τόπους τινὰ καιρὸν, ἕως οὗ ὑπῆγεν ὁ Βαρνάβας, καὶ τὸν μετέφερεν εἰς Ἀντιόχειαν. (κεφ. ιά. 25, 26.)—Ὑποτίθεται, ὅτι ὁ Ἀπόςολος κατέφυγεν εἰς Ταρσὸν διὰ ξηρᾶς, καὶ ὅτι εἰς τὸν τριακοςὸν ςίχον ἐννοεῖται ἡ Φιλίππου Καισάρεια. (Γαλ. ά. 21. Ματθ. ις'. 13—16.)

31. Αἱ μὲν ȣ̃ν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομȣ́μεναι ϗ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τȣ̃ Κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τȣ̃ Ἁγίου Πνεύματος ἐπληθύνοντο.

Τὸ τέλος τοῦ διωγμοῦ εἶναι τῆς Ἐκκλησίας ἡ ςερέωσις, ἐὰν ὁ Κύριος περιμένηται καρτερικῶς.—Ἀφοῦ ὁ Σαῦλος, τὸ μέγα τοῦ διωγμοῦ ὄργανον, ἔγινε ζηλωτὴς κήρυξ, καὶ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν του τὰς ἐνέδρας, φαίνεται ὅτι οἱ ἐπίβȣλοι ἐδειλίασαν· καὶ, συντρεξασῶν ἴσως ἄλλων αἰτιῶν, ἀνεβλήθη ὁ διωγμὸς, καὶ ἔμειναν αἱ Ἐκκλησίαι ἐν εἰρήνῃ διὰ νὰ διατάξωσι τὰς ὑποθέσεις των, τυχοῦσαι τοιαύτης ἐφετῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ ςερεωθῶσιν ἑκάτεραι εἰς τὴν γνῶσιν, πίςιν, καὶ εἰς πᾶν ἀγαθόν. Οἱ μαθηταὶ ὁμοίως περιεπάτουν ἐν φόβῳ Κυρίου, καὶ διῆγον κοινῶς μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν λατρείαν, χαίροντες μεγάλην παραμυθίαν, καὶ προτρεπόμενοι εἰς τὴν ὑποταγὴν παρὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίȣ Πνεύματος, ἐν ἐλπίδι καὶ εἰρήνῃ τοῦ Εὐαγγελίȣ· καὶ οὕτω πολλοὶ ἄλλοι ἐπροσκολλοῦντο εἰς αὐτοὺς, καὶ ηὔξανεν ἀδιακόπως ὁ ἀριθμόςτων.

32. Ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων, κατελθεῖν ϗ πρὸς τȣ̀ς ἁγίȣς τȣ̀ς κατοικȣ̃ντας Λυδδαν. 33. Εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα Αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κραββάτῳ, ὃς ἦν παραλελυμένος. 34. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος· Αἰνέα, ἰᾶταί σε Ἰησȣ̃ς ὁ Χριςός, Ἀνάςηθι, καὶ ςρῶσον σεαυτῷ. Καὶ εὐθέως ἀνέςη. 35. Καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικȣ̃ντες Λύδδαν καὶ τὸν Σάρωνα, οἵτινες ἐπέςρεψαν ἐπὶ τὸν Κύριον.

Ὀλίγα ἐσημειώθησαν ἄχρι τοῦδε περὶ τῶν ἀγώνων τῶν Ἀποςόλων, πλὴν τῶν ἐν Ἱερȣσαλήμ· μ' ὅλον τοῦτο ἀναμφιβόλως αὐτοὶ κατεγίνοντο ἀκαταπαύςως εἰς τὸ νὰ προάξωσι τὸ Εὐαγγέλιον καθ' ὁποιον δήποτε τρόπον ἐδύναντο. Ἐνταῦθα δὲ βλέπομεν, ὅτι ὁ Πέτρος περιῆλθε διάφορα μέρη τῆς γῆς, πιθανὸν διὰ νὰ ἴδῃ τοὺς τόπους, ὅπου εἶχε φυτευθῆν τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ ἐκείνους, τοὺς ὁποίȣς εἶχε διασκορπίσειν ὁ τελευταῖος διωγμὸς· καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς ἁγίους ἢ πιςοὺς

εἰς Λύδδαν, πόλιν πλησίον τῆς παραλίας τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, ἔκαμεν ἐν θαῦμα ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, καὶ διὰ τῆς δυνάμεώς του· τὸ ὁποῖον ἐςάθη μέσον τοῦ νὰ πείσῃ καὶ ἐπιςρέψῃ εἰς τὴν πίςιν τοῦ Χριςοῦ ὅλους γενικῶς τοὺς κατοίκους ἐκείνου καὶ τῶν πλησίον τόπων· εἰς τρόπον ὥςε αὐτοὶ ἐπίςευσαν, ὅτι αὐτὸς ὑπάρχει ὁ Κύριος, ὁ Μεσσίας, καὶ ἔγιναν μαθηταίτου.

36. Ἐν Ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβιθὰ, ἡ διερμηνευομένη λέγεται Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν, ὧν ἐποίει. 37. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν· λέσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ. 38. Ἐγγὺς δὲ ὕσης Λύδδης τῇ Ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκέσαντες ὅτι Πέτρος ἐςὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέςειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτὸν, παρακαλῦντες μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν. 39. Ἀνας ὰς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον· καὶ παρέςησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια, ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν ὖσα ἡ Δορκάς. 40. Ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο· καὶ ἐπιςρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε· Ταβιθὰ, ἀνάςηθι. Ἡ δὲ ἤνοιξε τὺς ὀφθαλμὺς αὐτῆς, καὶ ἰδῦσα τὸν Πέτρον, ἀνεκάθισε. 41. Δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα, ἀνέςησεν αὐτήν· φωνήσας δὲ τὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέςησεν αὐτὴν ζῶσαν. 42. Γνωςὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης· κ̀ πολλοὶ ἐπίςευσαν ἐπὶ τὸν Κύριον. 43. Ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ.

Πολλοὶ φαίνεται, ὅτι στοχάζονται, πῶς παρὰ τοὺς ἱερεῖς καιεῖς ἄλλος δὲν δύναται νὰ δοξολογήσῃ τὸν Χριστὸν, ἢ νὰ συνεργήσῃ πρὸς τοῦ Εὐαγγελίου του τὴν διάδοσιν. Ὑποκείμενα ὅμως ὡς ἡ Ταβιθὰ εἶναι τοσοῦτον ἀναγκαῖα, καὶ εἶναι τόσον ὠφέλιμα εἰς τοὺς τόπους των, ὡς οἱ ἴδιοι ἄξιοι καὶ πιστοὶ κήρυκες· διότι ἐνῷ διωρισμένοι ὑπηρέται διακηρύττουν τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου μὲ τὸν λόγον των, οἱ εὐσεβεῖς λαϊκοὶ ἐπικυροῦν, ὑποστηρίζουν καὶ ἀποδεικνύουν τὴν ὠφέλειάν των μὲ τὴν θεόφρονα διαγωγήν των.—Πόσον εἶναι λοιπὸν ταπεινὴ καὶ χαμερπὴς ἡ φιλοδοξία τῶν ἀναριθμήτων ἐκείνων γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ποθοῦν ἄλλην ἀνωτέραν διάκρισιν, παρὰ τὸν ἐξωτερικὸν τοῦ σώματος στολισμὸν καὶ ἐντέλειαν, δαπανῶσαι τὴν ζωήν των εἰς οὐτιδανὰς ἐπιθυμίας· ἀφοῦ τὰ πλουσιοπάροχα ἐλέη, καὶ τὰ τῆς ἀγάπης ἔργα των ἐδύναντο νὰ τὰς καταστήσωσι, μὲ ὀλιγωτέραν δαπάνην καιροῦ καὶ θησαυροῦ, εὐλογίαν εἰς πολλοὺς, καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ τὴν δόξαν! Ὅταν ἀποθνήσκουν τοιαῦται ματαιόφρονες, ὅλα συναποθνήσκουν μὲ αὐτὰς, καὶ ἡ στέρησίς των δὲν προξενεῖ μεγάλην θλίψιν καὶ αἴσθησιν· ἐνῷ καὶ αὐταὶ αἱ μικρᾶς δυνάμεως, αἱ ὁποῖαι ἐκοπίασαν, καὶ ἐδούλευσαν μὲ τὰς ἰδίας χεῖράς των, πρὸς βοήθειαν τοῦ πτωχοῦ καὶ ἐνδεοῦς, ὑπάρχουν οὐσιωδῶς εἰς τὴν ζωήν των χρήσιμοι, καὶ μετὰ θάνατον εἰλικρινῶς μακαριζόμεναι, καὶ τὰ ἔργα των θέλυν τὰς ἀκολυθεῖν, καὶ ἀνταμειφθῆν εἰς τὸν οὐρανὸν μυριοπλασίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

ΑΝΗΡ δέ τις ἦν ἐν Καισαρείᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς, 2. Εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ διαπαντός. 3. Εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐννάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ Θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Κορνήλιε! 4. Ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἔμφοβος γενόμενος, εἶπε· Τί ἐστι Κύριε; Εἶπε δὲ αὐτῷ· Αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. 5. Καὶ νῦν πέμψον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος 6. Οὗτος ξενίζεται παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν· οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. 7. Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ Κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, 8. Καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰόππην.

Μέχρι τοῦδε κανεῖς ἄλλος δὲν εἰσήχθη διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, παρὰ Ἰουδαῖοι, Σαμαρεῖται, καὶ προσήλυτοι· ὅλοι ἄνθρωποι περιτετμημένοι, οἵτινες ἐτήρουν ὕστερον τὸν Μωσαϊκὸν νόμον. Ἀλλ' ἔφθασεν ἤδη ὁ καιρὸς, ὅτε ἔμελλον νὰ προσκαλεσθῶσιν οἱ Ἐθνικοὶ παῤῥησίᾳ, διὰ νὰ μεθέξωσιν ὅλων τῶν προνομίων τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ γένωσι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ προσήλυτοι, ἢ πρῶτον, ἢ μετὰ τὴν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐπιστροφήν των. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ ὑποκειμένου, τὸ ὁποῖον ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς νὰ ἐκλέξῃ ἀπὸ τοὺς Ἐθνικοὺς ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ τούτου, ἦτον εἰς ἄκρον κατάλληλος εἰς τὸ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν κατὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης πρόληψιν τῶν ἐπιστρεφόντων Ἰουδαίων. Ὁ Κορνήλιος ἦτον ἑκατόνταρχος εἰς τὸ Ἰταλικὸν τάγμα, ἢ σπεῖραν, τῶν Ῥωμαίων στρατιωτῶν,, οἵτινες ἦσαν σωματοφύλακες τοῦ διοικητοῦ, ὅστις διέτριβε γενικῶς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον εἰς Καισάρειαν. Εἶναι πιθανὸν, ὅτι αὐτὴ ἐκαλεῖτο ἡ Ἰταλικὴ σπεῖρα, διότι πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν της ἦσαν Ἰταλοί. Πρέπει δὲ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἂν ὁ Κορνήλιος ἦτον Ἰταλὸς, ἔμελλε νὰ νομίσῃ θλιβερόν τι τὸ νὰ σταλῇ τοσοῦτον μακρὰν ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ τοὺς συγγενεῖς του· (οἱ Κορνήλιοι ἦσαν περιφανὴς οἰκογένεια εἰς Ῥώμην·) πλὴν εἰς τὴν Ἰουδαίαν αὐτὸς ἔμαθε νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀληθῆ Θεόν.

Αὐτὸς ἦτο, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ὁποίου εἶχε φωτὸς, ἀνὴρ εὐσεβής. Ὁ ἱστορούμενος χαρακτὴρ τοῦ Κορνηλίου εἶναι καλός. Δὲν ἦτον εἰδωλολάτρης, οὐδ' ἐπροσκύνει ψευδεῖς θεούς· οὐδ' ἐσυγχώρει εἰς τὸν ἑαυτόν του καμμίαν τῶν κακοηθειῶν ἐκείνων, εἰς τὰς ὁποίας ἦτο παραδεδομένον τὸ περισσότερον μέρος τῶν Ἐθνικῶν. Αὐτὸς ἐκυβερνᾶτο ἀπὸ μίαν ἀρχὴν εὐλαβείας πρὸς τὸν ἀληθινὸν καὶ ζῶντα Θεόν· ἦτον "εὐσεβὴς, καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν" ἐπίστευεν εἰς ἕνα Θεὸν, τὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητὴν, σεβόμενος τὴν δόξαν καὶ δύναμίν του, τρέμων μὴν ἤθελε τὸν καθυβρίσειν μὲ ἁμαρτίαν· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἦτο στρατιωτικὸς, δὲν ἠλαττοῦτο ἡ ὑπόληψις τῆς ἀνδρείας του ἀπὸ τὸ νὰ τρέμῃ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ. Ἐτήρει τὴν αὐτὴν εὐσέβειαν εἰς ὅλον τὸν οἶκόν του· ἐφοβεῖτο τὸν Θεὸν "σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ" Δὲν

ἐδέχετο κανένα εἰδωλολάτρην ὑπὸ τὴν στέγην του· ἀλλ᾽ ἐπεμελεῖτο ὅτι, ὄχι μόνον αὐτὸς ὁ ἴδιος, παρὰ καὶ ὅλοι οἱ οἰκειακοί τȣ νὰ δουλεύωσι τὸν Κύριον. Αὐτὸς ἦτο πολλὰ ἐλεήμων· ἔκαμνεν "ἐλεημοσύνας πολλὰς" εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαὸν, μ᾽ ὅλας τὰς μερικότητας τὴς θρησκείας των. Ἂν καὶ ἐθνικὸς, εἶχε διάθεσιν νὰ βοηθῇ τοὺς ἀληθῶς χρείαν ἔχοντας, χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ τὴν θρησκείαν των. Ἦτον ἀφιερωμένος εἰς τὴν προσευχὴν, "δεόμενος τοῦ Θεοῦ διαπαντός." Εἶχε διωρισμένας ὥρας διὰ τὴν προσευχὴν, καὶ δὲν τὰς παρέβλεπεν· ἦτο σταθερὸς εἰς τὸ θρησκευτικόν του, ἴσως μετὰ τῆς οἰκογενείας του, ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ἐδιόριζε καιροὺς νηστειῶν καὶ δεήσεων, ὡς ἕπεται νὰ συμπεράνῃ τις, διὰ νὰ ζητῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ περαιτέρω διαταγὰς περὶ τῆς ἀληθείας καὶ θελήματός του.

Ὁ Ῥωμαῖος οὗτος στρατιώτης ὡμοίαζε περισσότερον ὡς υἱὸς τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ πρὶν γένῃ Χριστιανὸς, παρὰ πολλοὺς τῶν κατὰ σειρὰν ἀπογόνων ἐκείνου τοῦ πατριάρχου· καὶ χωρὶς ἀμφιβολίαν αὐτὸς θέλει ἐγερθῆν εἰς κρίσιν ἐναντίον παμπόλλων ὀνομασθέντων Χριστιανῶν, καὶ ὁμολογητῶν μάλιστα τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας. Ἀλλ᾽ ὅλη αὐτὴ ἡ ἐπιμέλεια, ἡ ἐλευθεριότης, εὐθύτης, εὐσέβεια καὶ αὐταπάρνησις, δὲν ἐδύναντο νὰ τὸν σώσωσι, χωρὶς τὸν ἱλασμὸν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ αὐτὸς πρέπει ν᾽ ἀποδεχθῇ, και εἰσαχθῇ εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον μὲ τὸν διώκτην Σαῦλον, μὲ τὸν ἐπιστρέψαντα δεσμοφύλακα, καὶ τὸν ἐπὶ σταυροῦ μετανοήσαντα λῃστήν.—Τί μέλλει γενέσθαι λοιπὸν δι᾽ ἐκείνȣς, οἵτινες χωρὶς τὸ ἥμισυ, ἢ κἂν τὸ δέκατον τῆς εὐσεβείας καὶ ἐλεημοσύνης τοῦ Κορνηλίȣ, φαντάζονται, ὅτι θέλουν ὑπάγειν εἰς τὸν οὐρανὸν ἕνεκα τῶν καλῶν ἔργωντων, ἀποβάλλοντες τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας διὰ τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως;—Ὅπου ὅμως ταῦτα ὑπάρχουν γνήσια, εἶναι συνωδευμένα μὲ ταπεινὴν καὶ φιλομαθῆ διάθεσιν. Οἱ πράττοντες δ᾽ ὅ,τι γνωρίζȣν, χωρὶς νὰ ὑπερηφανεύωνται διὰ τοῦτο, ἢ νὰ ἐνθαῤῥύνωνται εἰς αὐτὸ, παρὰ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸν, διὰ τῆς πίστεως καὶ δεήσεως, μεγαλητέραν διδασκαλίαν, δὲν θέλουν χαθῆν ποτὲ δι᾽ ἔλλειψιν μαθήσεως. Ἂν ὁ Κύριος ἔμελλε νὰ ἐμπνεύσῃ τοιαύτην διάθεσιν εἰς τὴν καρδίαν ἑνὸς κατοίκου τῆς Κίνας, Ἰαπονίας, ἢ Ὀταχείτε, ἤθελε προτιμώτερον πέμψειν ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ, ἤ τινα ὑπηρέτην ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, διὰ νὰ τὸν δείξῃ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, παρὰ νὰ τὸν ἀφήσῃ ϛερημένον τῆς γνώσεως ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἐπιποθεῖ μὲ ἀκατάπαυϛον δέησιν.

Πέτρος, ὁ Ἀπόϛολος τῆς περιτομῆς, (διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ ὁποίου κατετέθη τὸ θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῶν ἐπιϛρεψάντων Ἰουδαίων, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοϛῆς,) ἐκλέχθη εἰς τὴν περίϛασιν ταύτην, μᾶλλον παρὰ τὸν Παῦλον, τὸν διωρισμένον διὰ τὰ Ἔθνη Ἀπόϛολον·—ἴσως, διὰ νὰ μὴν ἤθελε προξενήσειν μεγάλην ἐνόχλησιν ἢ σκάνδαλον εἰς τοὺς νεοφωτίϛους Ἰȣδαίους ἡ ἀπαραδειγμάτιϛος εἴσοδος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπεριτμήτων ὑποκειμένων.

---

9. Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων
ἐκείνων, καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων,
ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύ-
ξασθαι περὶ ὥραν ἕκτην. 10. Ἐγέ-
νετο δὲ πρόσπεινος, καὶ ἤθελε γεύ-
σασθαι· παρασκευαζόντων δὲ ἐκεί-
νων, ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτὸν ἔκϛασις.
11. Καὶ θεωρεῖ τὸν ȣ̓ρανὸν ἀνεῳγ-
μένον, καὶ καταβαῖνον ἐπ᾽ αὐτὸν
σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσ-
σαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον, ϗ καθιέ-
μενον ἐπὶ τῆς γῆς· 12. Ἐν ᾧ ὑπῆρ-
χε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς,
καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ
τὰ πετεινὰ τȣ̃ ȣ̓ρανȣ̃. 31. Καὶ
ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν· Ἀναϛὰς,
Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. 14. Ὁ δὲ

Πέτρος εἶπε· Μηδαμῶς, Κύριε· ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον. 15. Καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν· Ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. 16. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ πάλιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.

Μ' ὅλον ὅτι ὁ Πέτρος ἔλαβε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐχρειάζετο νὰ κάμνῃ καθημερινὴν πρόοδον εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀγαθοποιΐας τοῦ Χριστοῦ. (Ἴδε κεφαλ. γ'. 19—21.) Αἱ προλήψεις τοῦ Πέτρου ἦσαν τόσον δυναταὶ κατὰ τῶν ἀπεριτμήτων, ὥστε ἡ διήγησις τῆς ὀπτασίας τοῦ Κορνηλίου δὲν ἤθελε τὸν πληροφορήσειν ὡς πρὸς τὸ τέλος τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐρχομοῦ του, ἂν δὲν τὸν εἶχεν ἑτοιμάσειν ἄλλέως ὁ Κύριος δι' αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν.

Ὁ ἴδιος νόμος, ὅστις διέταξε τῶν καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων φαγητῶν τὴν διάκρισιν, εἶχε διορίσειν καὶ τὴν μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ Ἐθνικῶν, ἀπαγορεύσας τὴν συναλλήλως σχέσιν· ἀλλ' ἡ ὑπερηφάνεια καὶ δεισιδαιμονία τῶν Ἰουδαίων εἶχε καταντήσειν τὴν διαίρεσιν ὑπὲρ τὸν νόμον, προξενήσασα μάλιστα καταφρόνησιν τῶν Ἐθνικῶν, ἂν καὶ φιλικῶν ἢ δικαίων. Ὁ περὶ τῆς τῶν φαγητῶν καὶ ζώων διακρίσεως νόμος, ἔγινε προσούτοις ἔμβλημα διακρίσεως μεταξὺ τῶν καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων ὑποκειμένων, καὶ μέσον τοῦ φυλάττειν τοῦτο.—Τὸ νὰ εἴπῃ τις λοιπὸν εἰς ἕνα Ἰουδαῖον, ὅτι ὁ Θεὸς εἶχε καθαρίσειν ἐκεῖνα τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα διεκηρύχθησαν ἀκάθαρτα, καὶ ὅτι αὐτὰ δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρῶνται πλέον κοινά, ἢ ν' ἀποῤῥίπτωνται ὡς τοιαῦτα, ἦτο τῷόντι τὸ ὅμοιον ὡς νὰ τὸν ἀναγγέλῃ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου τὴν ἀκύρωσιν, καὶ τὴν εἰσαγωγὴν ἑνὸς ἄλλου, καὶ πλέον εὐρυχώρου οἰκονομίας· καὶ τοῦτο ἐδείκνυε φανερῶς, ὅτι οἱ ἀπερίτμητοι Ἐθνικοί, τοὺς ὁποίους ἐκαθάρισεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς πίστεως καὶ χάριτος, ἔμελλον νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, χωρὶς τήρησιν τοῦ τελετικοῦ νόμου. Ὅθεν τὸ μέγα τοῦτο σκεῦος ἐδύνατο νὰ δηλοῖ τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν ζῶσαν ὑπὸ τὴν νέαν οἰκονομίαν τῆς Διαθήκης τῆς χάριτος, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ εἶναι οὐρανόθεν, ἂν καὶ ὁ τόπος της ὑπάρχῃ ἐπὶ γῆς. Ἡ ἀσφάλειά της, διὰ τῆς ἐπαγγελίας καὶ ὅρκου τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀμεταβλήτου σοφίας, δυνάμεως, ἀληθείας καὶ ἀγάπης του, δύνανται νὰ φανερωθῶσι διὰ τοῦ σκεύους ὄντος δεδεμένου εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας. Τὰ διαφόρων εἰδῶν ζῶα ἴσως ἐννοοῦν τοὺς ἁμαρτωλοὺς παντὸς ἔθνους, καταστάσεως καὶ διαγωγῆς, συναχθέντας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ· καὶ ἡ ἐπαναληφθεῖσα πρὸς τὸν Πέτρον φωνὴ ἐφανέρονε βέβαια, ὅτι αὐτὸς ἔπρεπε νὰ οἰκειωθῇ ἔκτοτε μὲ τοὺς εἰς Χριστὸν ἐπιστρέφοντας Ἐθνικούς, καὶ νὰ μὴ κάμνῃ διαφορὰν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων μαθητῶν· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς τοὺς ἐκαθάρισε.

Πόσον φαίνεται πολυειδὴς ἡ συντροφία ἐκείνη, ἥτις συνέρχεται ὁμοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐξετάζωμεν τοὺς πρώτους χαρακτῆρας καὶ διαθέσεις τῶν σωθέντων ἁμαρτωλῶν! Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἦσαν ὡς μανιώδη θηρία· ἄλλοι κοσμικὰ ἀνδράποδα, ὡς τὰ ζῶά των· ἕτεροι ἐκυλίοντο εἰς τὴν ἀσωτίαν, ὡς τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς· καὶ ἄλλοι ὑψηλοφρόνουν, ζητοῦντες κενόδοξα καὶ ὑψηλὰ φρονήματα· ἢ ἐσκοτίζοντο, ἀεροβάτουν, καὶ διεσκορπίζοντο, ὡς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Ἐν συντομίᾳ, τινὲς μὲν ἦσαν δεδομένοι εἰς ἓν ἐλάττωμα, τινὲς δὲ εἰς ἄλλο· καὶ ὅλοι ἀποξενωμένοι ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὴν ὁσιότητα. Ἀφοῦ ὅμως ἐπέστρεψαν ἀληθῶς, ἔγιναν ὅλοι ἑνὸς φρονήματος καὶ μιᾶς καρδίας εἰς τὰ μεγάλα τῆς θρησκείας πράγματα. Αὐτοὶ ἔχουν τὴν αὐτὴν πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην· αἱ δὲ διάφοροι φυσικαὶ διαθέσεις των, διορθωθεῖσαι, τακτοποιηθεῖσαι, καὶ μετριασθεῖσαι ἀπὸ τὴν ἁγιάζουσαν χάριν, τοὺς καταστaίνουν ἀξιοτέρους κατὰ διαφόρους τρόπους εἰς τὸ νὰ δουλεύωσι τὴν κοινὴν τοῦ Εὐαγγελίου ὑπόθεσιν.

17. Ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ, οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου, διερωτήσαντες τὴν οἰκίαν Σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα· 18. Καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ Σίμων ὁ ἐπικαλούμενος Πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται. 19. Τοῦ δὲ Πέτρου ἐνθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα· Ἰδοὺ, ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσί σε· 20. Ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενος· διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. 21. Καταβὰς δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου πρὸς αὐτὸν, εἶπεν· Ἰδοὺ, ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι᾽ ἣν πάρεστε; 22. Οἱ δὲ εἶπον· Κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ. 23. Εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε. Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ Πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καί τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ τῆς Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ· 24. Καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν Καισάρειαν· ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτοὺς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους. 25. Ὡς δὲ ἐγένετο εἰσελθεῖν τὸν Πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας, προσεκύνησεν. 26. Ὁ δὲ Πέτρος αὐτὸν ἤγειρε, λέγων· Ἀνάστηθι· κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι. 27. Καὶ συνομιλῶν αὐτῷ, εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς.

Πόσον ἰσχυρὰ πρέπει νὰ ἦναι ἡ πρόληψις, ἀφοῦ ἐχρειάσθησαν τοσαῦται θεῖαι προτροπαὶ, διὰ νὰ παρακινήσωσιν ἕνα Ἀπόστολον νὰ ἐπισκεφθῇ ἕνα τίμιον καὶ ὑποληπτικὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἐκ τῆς εἰδοποιήσεως ἑνὸς Ἀγγέλου ἔστειλε καὶ τὸν ἔκραξε, διὰ νὰ λάβῃ τὰς διδασκαλίας τῆς ζωῆς ἐκ τῶν χειλέων του!

Ὁ Κορνήλιος περιμένων ἀπὸ τὸν Πέτρον πληροφορητικήν τινα ἀνακάλυψιν τοῦ θείου θελήματος, ἐσύναξε τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους του, (οἵτινες ἂν καὶ Ἐθνικοὶ, ἦσαν, ὡς αὐτὸς, προδιατεθειμένοι πρὸς τὴν διδασκαλίαν,) διὰ νὰ γένωσι τῆς ἀγαθοεργίας μέτοχοι. Ὁ δὲ Πέτρος ἔγινεν εἰς αὐτὸν γνωστὸς μὲ τοιοῦτον παράδοξον τρόπον, ὥστε φαίνεται, πῶς ὁ Κορνήλιος τὸν ὑπέθεσεν ὑπὲρ ἄνθρωπον· ἴσως τὸν ἐξέλαβε διὰ τὸν Μεσσίαν, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀναγνώσειν τοσαῦτα ἐξαίσια. Ἔπεσε λοιπὸν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἀποστόλου, καὶ τὸν ἐπροσκύνησε τοσοῦτον ἐδαφιαίως, ὥστ᾽ ὁ Πέτρος ἔκρινεν ἀνάρμοστον τοιαύτην προσκύνησιν ἀπὸ ἕνα ὅμοιόν του ἄνθρωπον· διὸ τὴν ἀπεποιήθη. Ὁ Ἰησοῦς ὅμως ὤντας Θεὸς ἐλάμβανεν ἀδιακόπως τὰ ἴδια. (Ἴδε Ματθ. ιή. 33. ιέ. 25—28. Μαρκ. έ. 21—24.) Οὕτως βλέπομεν ὅτι, ἐνῷ πάμπολλοι καταφρονοῦν τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, μερικοὶ τοὺς τιμοῦν μὲ τρόπον ἀνάρμοστον. Ὁ δὲ ἀληθὴς ὑπηρέτης τοῦ Θεοῦ πρέπει ἀποφασιστικῶς ν᾽ ἀποβάλλῃ τὸν παρ᾽ ἀξίαν καὶ ὑπερβολικὸν ἔπαινον· διότι ἡ ταπεινότης καὶ μετριοφροσύνη εἶναι οἱ ἰδιαίτεροι στολισμοὶ τῆς εὐσεβείας.

---

28. Ἔφη τε πρὸς αὐτούς, Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· καὶ ἐμοὶ ὁ Θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον. 29. Διὸ καὶ ἀναντιῤῥήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. Πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με;

30. Καὶ ὁ Κορνήλιος ἔφη· Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηςεύων, καὶ τὴν ἐννάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μȣ· καὶ ἰδὲ ἀνὴρ ἔςη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ· 31. Καὶ φησί· Κορνήλιε, εἰσηκȣ́σθη σοῦ ἡ προσευχὴ, ϗ αἱ ἐλεημοσύναι σȣ ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. 32. Πέμψον οὖν εἰς Ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· ȣ̃τος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν· ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι. 33. Ἐξαυτῆς ȣ̃ν ἔπεμψα πρός σε· σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος· νῦν ȣ̃ν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τȣ̃ Θεȣ̃ πάρεσμεν, ἀκȣ̃σαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τȣ̃ Θεȣ̃. 34. Ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ ςόμα, εἶπεν· Ἐπ᾽ ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι ȣ̓κ ἔςι προσωπολήπτης ὁ Θεός· 35. Ἀλλ᾽ ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβȣ́μενος αὐτὸν, ϗ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐςι.

Τὸ ἀσυγχώρητον τῶν Ἰουδαίων τοῦ νὰ συναναστρέφωνται μετὰ τῶν ἀπεριτμήτων, καὶ τῶν μὴ τηρούντων τὸν τελετικὸν νόμον, φαίνεται, ὅτι ἐσυμπεραίνετο γενικῶς ἐκ τῆς διακρίσεως τῶν φαγητῶν, καὶ ἄλλων τελετῶν· διότι τοῦτο δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ κανένα θετὸν νόμον.

Τὰ δὲ περιστατικὰ ὅλης τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἔκαμαν τοιαύτην ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀποστόλου, ὥστ᾽ ἤρχισε τὴν ὁμιλίαν του, ὁμολογήσας, ὅτι εἶχε προκαταληφθῆν σφαλερῶς, πρὸς ὄφελος τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐναντίον τῶν Ἐθνικῶν· διότι ἐκατάλαβε τώρα, ὅτι δὲν εἶναι προσωπολήπτης ὁ Θεός.

Τὸ πρᾶγμα ἔχει καθαρῶς οὕτω·—

1.—Ὁ Θεὸς δὲν ἐδικαίωσε ποτὲ, οὐδὲ θέλει δικαιώσειν, καὶ σώσειν ἓν ἁμαρτωλὸν Ἰȣδαῖον, ὅςις ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ἀμετανόητος, ἂν καὶ αὐτὸς ὑπῆρχεν ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ, "Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων," καὶ εἶχεν ὅλας τὰς τιμὰς καὶ ὠφελείας, ὅσαι ἦσαν τῆς περιτομῆς παρεπόμεναι. Αὐτὸς θέλει ἀποδώσειν θυμὸν καὶ ὀργὴν, θλίψιν καί ςενοχωρίαν εἰς πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένȣ τὸ κακὸν, ναὶ, καὶ πρῶτον Ιȣδαίου· τοῦ ὁποίου τὰ προνόμια, ἀντὶ νὰ τὸν βοηθήσωσιν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, θέλουν αὐξήσειν μάλιστα τὸ ἔγκλημα καὶ τὴν τιμωρίαν του. (Ἴδε Ῥωμ. β'. 3. 8, 9. 17.) Μ' ὅλον ὅτι ὁ Θεὸς ἐτίμησε τοὺς Ἰουδαίους ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος, μὲ τὰς ἀξίας μιᾶς ὁρατῆς ἐκκλησίας, δὲν θέλει ὅμως δεχθῆν διὰ τοῦτο κανὲν μέλος τῆς ἐκκλησίας, ἂν πράττῃ ἄτοπα, καὶ ἐναντία εἰς τὴν θρησκείαν του.

2.—Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὁ Θεὸς δὲν ἀπέβαλεν, οὐδὲ ποτὲ θέλει ἀποβάλειν ἕνα τίμιον Ἐθνικὸν, ὅςις, ἂν καὶ δὲν ἔχῃ τὰ προνόμια καὶ βοηθείας, τὰς ὁποίας ἔχουν οἱ Ἰουδαῖοι, φοβεῖται ὅμως τὸν Θεὸν, ὡς ὁ Κορνήλιος, τὸν λατρεύει, καὶ κάμνει δικαιοσύνην. Ἂν εἶναι δίκαιος καὶ ἐλεήμων πρὸς ὅλους, καὶ ζῇ κατὰ τὸ ὁποῖον ἔχει φῶς, μὲ εἰλικρινῆ εὐσέβειαν, καὶ τακτικὴν συναναςροφὴν, ὁποιουδήποτε ἔθνους καὶ ἂν εἶναι, μ' ὅλον ὅτι ὑπάρχει ἀποξενωμένος ἀπὸ τὴν συγγένειαν τοῦ Ἀβραμιαίου σπέρματος, δὲν τὸν ἀποῤῥίπτει ὁ Θεὸς, ὁ ὁποῖος κρίνει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰς καρδίας των, ὄχι ἀπὸ τὴν πατρίδα ἢ γένος.—Ὄχι ὅτι, μετὰ τὴν πτῶσιν, δύναται ν' ἀξιωθῇ τις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἢ νὰ κάμῃ δικαιοσύνην, ἀλλέως παρὰ διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ τοῦ θεοῦ χάριτος—ἤτοι, τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ Ἁγίȣ Πνεύματος·—ἀλλ' ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν γνωρίζουν τὸ ὄνομα τοῦ Χριςοῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύνανται νὰ προσφέρωσι πρὸς αὐτὸν τὸ ἀνῆκον σέβας, δύνανται καὶ αὐτοὶ ν' ἀπολαύσωσι χάριν ἀπὸ τὸν Θεὸν ἕνεκεν τούτου, ὥςε νὰ φοβῶνται τὸν Θεὸν, καὶ νὰ κάμνωσι

δικαιοσύνην· καὶ εἰς ὅποιον δίδει ὁ Θεὸς τοιαύτης διαθέσεως καὶ διαγωγῆς χάριν, ὡς ἔπραξεν εἰς τὸν Κορνήλιον, αὐτὸς θέλει δεχθῆν, διὰ τοῦ Χριςοῦ, τὸ πλάσμα τῶν χειρῶντȣ.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ—ὅπου εὑρίσκεται ἡ οὐσία τῆς ἀληθοῦς θρησκείας, ὁ Θεὸς θέλει τὴν δεχθῆν ἐλευθέρως, χωρὶς ν' ἀποβλέψῃ εἰς ὀνόματα, σχήματα, ἢ γένος. Ὥςε, εἰς πᾶν ἔθνος, ὁ φοβούμενος τὸν Θεὸν, καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, εἶναι δεκτὸς παρ' αὐτοῦ· ἐπειδὴ τοῦτο, ὅταν ὑπάρχῃ ἀληθὲς, συμπεριλαμβάνει τῆς ἀληθοῦς θρησκείας τὴν οὐσίαν καὶ εἶναι ἰδιαιτέρας χάριτος ἀποτέλεσμα—τεκμήριον ἐναργὲς, ὅτι ἐδέχθη ὁ Θεὸς ἕνα ἄνθρωπον—ὄχι ἡ ἀνταξία αἰτία τῆς ἀποδοχῆς του. Καὶ ὅσον ἂν ἤθελεν εἶσθαι εἰσέτι ἐλλειπὴς εἰς τὴν γνῶσιν καὶ πίςιν του, θέλει γνωςοποιηθῆν ἐν καιρῷ τῷ πρέποντι.

Ἤδη δὲ, τοῦτο ἦτον ἀληθινὸν πάντοτε, πρὶν ὁ Πέτρος παρατηρήσῃ, ὅτι δὲν εἶναι προσωπολήπτης ὁ Θεός· τοῦτο ἐςάθη κανὼν ὡρισμένος τῆς κρίσεως ἐξ ἀρχῆς. Τώρα δὲ τὸ πρᾶγμα ἔγινε φανερώτερον παρ' ὅσον ἦτον. Ἡ μεγάλη αὕτη ἀλήθεια ἐσκοτίσθη ἀπὸ τὴν μετὰ τοῦ Ἰσραὴλ γεγονυῖαν διαθήκην· ὁ τελετικὸς νόμος ἦτο τοῖχος διαιρέσεως μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. (Ἐφεσ. β'. 14.) Καὶ ἐντεῦθεν πολλοὶ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ἦσαν ἕτοιμοι νὰ φρονήσωσιν, ὅτι κανεὶς τῶν Ἐθνικῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρῃ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. Ὁ Θεὸς εἶπε πολλὰ, διὰ τῶν προφητῶν, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ, καὶ ἀφαιρέσῃ τὸ σφάλμα τοῦτο· ἤδη δὲ, τέλος πάντων, τὸ κάμνει ἐμπράκτως, ἀκυρῶν τὴν παλαιὰν διαθήκην, καὶ καταργῶν τὸν τελετικὸν νόμον· καὶ οὕτω, κοινοποιηθέντος τοῦ πράγματος, Ἰουδαῖος καὶ Ἐθνικὸς θεωροῦνται ἐνώπιον Θεοῦ κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον. Ὁ δὲ Πέτρος κατήντησεν ἐνταῦθα νὰ τὸ παρατηρήσῃ, παραβαλὼν τὸ ὅραμά του μὲ τὸ τοῦ Κορνηλίου. Τώρα εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριςὸν, εἶναι φανερὸν, ὅτι δὲν ἰσχύει οὔτε περιτομὴ, οὔτε ἀκροβυςία, ἀλλὰ—καινὴ κτίσις. (Γαλ. ἑ. 15. Κολοσσ. γ'. 11.)

36. Τὸν λόγον ὃν ἀπέςειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησȣ̃ Χριςȣ̃· ȣ̃τός ἐςι πάντων Κύριος. 37. Ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης· 38. Ἰησȣ̃ν τὸν ἀπὸ Ναζαρὲτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ Θεὸς Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναςευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ Θεὸς ἦν μετ' αὐτȣ̃. 39. Καὶ ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ· ὃν ἀνεῖλον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλȣ. 40. Τȣ̃τον ὁ Θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι· 41. Οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τȣ̃ Θεȣ̃, ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναςῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. 42. Καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ, καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτὸς ἐςιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τȣ̃ Θεȣ̃ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. 43. Τȣ́τῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυρȣ̃σιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τȣ̃ ὀνόματος αὐτȣ̃ πάντα τὸν πιςεύοντα εἰς αὐτόν.

Ὁ Ἀπόστολος ἐξηκολούθησεν ἔπειτα νὰ διατάττῃ τὴν οὐσίαν τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν ἐστάλη νὰ κοινοποιήσῃ. Τοῦτο τῳόντι μόλις ἤθελεν εἶσθαι ἀναγκαῖον ἂν ὁ Κορνήλιος εἶχε σταθῆν τόσον δεκτὸς διὰ τὰ καλὰ ἔργα του, ὥστε νὰ μὴ χρειασθῇ τὸν ἱλασμὸν τοῦ Χριστοῦ· ἢ ἂν (ὡς τινὲς συλλογίζονται,) κάθε ἄνθρωπος ἐδύνατο νὰ σωθῇ διὰ τῆς θρησκείας του, ἂν ἦτον εἰλικρινὴς εἰς αὐτήν. Ἀλλ' αἱ προσευχαὶ τοῦ Κορνηλίȣ

διὰ τὴν διδασκαλίαν, οὗται συνωδευμέναι μὲ τὴν εὐπείθειαν, κατὰ τὸ παρὸν φῶς του, ἀπεδέχθησαν, καὶ ἑπομένως τὸν ἔγινε γνωστὴ ἡ μόνη ὁδὸς τῆς σωτηρίας, καὶ ἡ καρδία του παρεσκευάσθη εἰς τὸ νὰ τὴν δεχθῇ.—Ὁ Πέτρος ζητήσας τὴν προσοχὴν τῆς συντροφίας εἰς τὸν λόγον του, παρετήρησεν, ὅτι αὐτοὶ ἐγνώριζον βέβαιά τι περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ναζωραίου Ἰησοῦ, καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ διαδοθεῖσαν φήμην, μ' ὅλον ὅτι ἡ πληροφορία των ἔγινεν ἀτελὴς καὶ κακή. Ἡ ἀγγελία λοιπὸν αὕτη ἐννοεμένη πρεπόντως, περιεῖχε τὴν ἰδίαν ἐκείνην διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν τὸν εἶχε στείλειν ὁ Θεὸς νὰ διδάξῃ· τὸν λόγον, δηλαδὴ, τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἔπεμψεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, κηρύττων καταλλαγὴν εἰς ἑαυτὸν, καὶ πρὸς ἀλλήλους εἰρήνην, διὰ τοῦ Ἰησοῦ τούτου, ὅστις ὑπῆρχεν ὁ ἐπαγγελθεὶς Μεσσίας· ὁ προωρισμένος Σωτὴρ, καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ· ναὶ, ὁ Κύριος πάντων τῶν ἀνθρώπων, Ἰουδαίων καὶ Ἐθνικῶν· ὅλων τῶν πλασμάτων, ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ἢ τῶν ἐν ᾅδῃ· ὑπάρχων Νομοθέτης, καὶ Κριτὴς τῶν ἁπάντων.

44. Ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. 45. Καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκκέχυται. 46. Ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν Θεόν. Τότε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος· 47. Μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔλαβον καθὼς καὶ ἡμεῖς; 48. Προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου. Τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

Δὲν φαίνεται ὅτι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ κατάβασις, εἰς ταύτην τὴν εὐκαιρίαν, ἦτο συνωδευμένη ἀπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις, ὡς τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς· τ' ἀποτελέσματα ὅμως ἦσαν φανερὰ, καὶ ὅμοια μὲ τὰ τότε γεγονότα. Οἱ ἐπιστρέφοντες Ἐθνικοὶ κατεσταίνοντο ἀμέσως ἱκανοὶ νὰ λαλῶσι γλώσσας, τὰς ὁποίας δὲν εἶχον διδαχθῆν πρότερον, καὶ νὰ μεγαλύνωσι τὸν Θεὸν, πανηγυρίζοντες μετὰ βαθείας εὐγνωμοσύνης τὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς λυτρώσεως ἀποκαλυφθεῖσαν δόξαν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτοὶ ἦσαν οὕτως ἀναντιῤῥήτως βαπτισμένοι μὲ τὸ ἐκχεόμενον ἐπάνω των Ἅγιον Πνεῦμα, ὄχι μόνον διὰ τῶν ἁγιαζουσῶν ἐνεργειῶν του, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν θαυματουργῶν αὐτοῦ χαρισμάτων, ὁ Πέτρος ἐσυμπέρανεν ὀρθῶς, ὅτι ἦτον ἄτοπον τὸ νὰ τοὺς ἀρνηθῇ τὸ βάπτισμα τοῦ ὕδατος· μὴ ἐναντιωθέντος δέ τινος τῶν συντρόφων του εἰς ταύτην τὴν πρότασιν, ἐπρόσταξε νὰ βαπτισθῶσιν ἀπό τινας ἐπιστάτας των.

Δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι δὲν διῆγεν ὁ Πέτρος μετὰ τῶν ἐπιστρεφόντων τούτων Ἐθνικῶν κατὰ τὰ ἔθη των, ὡς πρὸς τὴν βρῶσιν, κ. τ. λ., χωρίς τινος ἰδιαιτέρας τηρήσεως τοῦ τελετικοῦ νόμου. Τοῦτο δύναται νὰ χρησιμεύσῃ, ἂν τὸ ἐνθυμούμεθα, εἰς τὸ νὰ διευθύνῃ τὴν περὶ ἄλλων τινῶν μερῶν τῆς ἱστορίας ταύτης κρίσιν μας.

Ἀληθῶς ἡμεῖς οἱ ἐξ Ἐθνῶν ἁμαρτωλοὶ πρέπει ν' ἀναγινώσκωμεν τοῦτο τὸ κεφάλαιον μὲ ἰδιαιτέραν εὐγνωμοσύνην καὶ ἐκθαμβητικὸν ἔπαινον! Οὕτως ἐκρημνίσθη τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ· ὁ καθ' ἡμῶν νόμος τῶν τελετῶν ἠκυρώθη· ἡ θύρα τοῦ ἐλέους μᾶς ἠνεῴχθη, διὰ νὰ γένωμεν, μετὰ τοῦ παλαιοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, συγκληρονόμοι ὅλων τῶν εὐλογιῶν τῆς διαθήκης καὶ τοῦ σωτηρίου του.—Εἴθε ὁ Κύριος νὰ καλέσῃ ταχέως τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ νὰ εἰσάξῃ τῶν Ἐθνῶν τὸ πλήρωμα, διὰ ν' ἁγιασθῇ τὸ ὄνομά του, στερεωθῇ ἡ βασιλεία του, καὶ νὰ γένῃ τὸ θέλημά του, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς!

ΗΚΟΥΣΑΝ δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. 2. Καὶ ὅτε ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς, 3. Λέγοντες· Ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς. 4. Ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος, ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων· 5. Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος· καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ. 6. Εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν· καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. 7. Ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι· Ἀναστὰς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. 8. Εἶπον δέ· Μηδαμῶς, Κύριε· ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. 9. Ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· Ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. 10. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. 11. Καὶ ἰδοὺ, ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρός με. 12. Εἶπε δέ μοι τὸ Πνεῦμα συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον· ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός. 13 Ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα, καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, 14. Ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. 15. Ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπ᾽ αὐτοὺς, ὥσπερ καὶ ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. 16. Ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος Κυρίου, ὡς ἔλεγεν· Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. 17. Εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ὡς καὶ ἡμῖν, πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν Θεόν; 18. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν, λέγοντες· Ἄρα γε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ Θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν.

Τὸ πρὸς τὸν Κορνήλιον τοῦ Εὐαγγελίου κήρυγμα, ἦτο πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς οἱ ἐξ Ἐθνικῶν ἄθλιοι ἁμαρτωλοὶ ἔχομεν δίκαιον νὰ σκεπτώμεθα μὲ ἄκραν χαρὰν καὶ εὐγνωμοσύνην· διότι τοῦτο ἐστάθη τὸ πρὸς ἡμᾶς ἐπαγωγὸν τοῦ φωτὸς, οἵτινες εἴμεθα εἰς τὸ σκότος. Τοῦτο λοιπὸν, μὲ τὸ νὰ ἐπροξένησεν ἀπορίαν μεγάλην τόσον εἰς τοὺς πιστοὺς, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους, δὲν εἶναι περιττὸν νὰ ἐξετάσωμεν πῶς τὸ ἐξέλαβον, καὶ ποῖα σχόλια ἔκαμαν ἐπάνω εἰς αὐτό. Καὶ βλέπομεν ἐνταῦθα,

1.—Ὅτι ἔφθασεν ἡ περὶ τούτου εἴδησις εἰς τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ τριγύρω αὐτῆς Ἐκκλησίαν· διότι ἡ Καισάρεια δὲν ἦτο τόσον μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ, διὰ νὰ μὴν ἀκούσῃ περὶ τούτου ἀμέσως. Μερικοὶ διὰ

καλὸν, ἄλλοι ἴσως διὰ κακὸν, ἠθέλησαν νὰ διαδώσωσι τοιαύτην εἴδησιν περὶ τοῦ Πέτρȣ, ὥστε πρὶν αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑποστρέψῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἀδελφοὶ ἤκουσαν, ὅτι καὶ τὰ Ἔθνη ἐδέχθησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἤτοι, τοῦ Χριστοῦ τὸ Εὐαγγέλιον.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐκηρύχθη εἰς αὐτούς· τοῦτο ἦτο δἰ αὐτοὺς τιμὴ μεγαλητέρα παρὰ τὴν ὁποίαν ἤλπιζον οἱ ἀδελφοί. Ἀλλ᾽ ἐγὼ ἀπορῶ, πῶς τοῦτο ἐφάνη παράδοξον εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἦσαν διωρισμένοι νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν. Τοιαῦται ὅμως εἶναι πολλάκις αἱ προλήψεις τῆς ὑπερηφανείας καὶ δεισιδαιμονίας· διστάζουσαι, δηλονότι, πάντοτε εἰς τὰς καθαρωτάτας ἀποκαλύψεις τῆς θείας ἀληθείας.

Ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐδέχθη καὶ ὑπηκούετο παρὰ τῶν Ἐθνικῶν· τὸ ὁποῖον ἦτο καλήτερον πρὸς αὐτοὺς ἔργον, παρ᾽ ὅσα περιέμενον οἱ ἀδελφοί. Ἴσως νὰ ἐφρόνουν, ὅτι ἂν τὸ Εὐαγγέλιον ἐκηρύττετο εἰς τὰ ἔθνη, δὲν ἤθελεν εὑρεῖν ἀποδοχὴν, διότι αἱ ἀποδείξεις του ἦσαν ἐρανισμέναι σχεδὸν ὅλαι ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τὴν ὁποίαν τὰ ἔθνη δὲν ἐδέχοντο. Αὐτοὶ τὰ ἐθεώρουν ὡς δυσδιάθετα εἰς τὴν θρησκείαν, οὔτε ἐλπιζόμενα νὰ λάβωσι τὰς ἐντυπώσεις της. Ὅθεν καὶ ἐθαύμασαν ἀκούσαντες, ὅτι αὐτὰ ἐδέχθησαν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου.—Τόσον δυνάμεθα ν᾽ ἀπελπιζώμεθα εἰς τοῦ καλοῦ τὴν πρᾶξιν πρὸς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ὅμως, ὅταν τοὺς δοκιμάσωμεν, εὑρίσκομεν εὐδιαθέτους.

2.—Βλέπομεν ἐν τόπῳ δευτέρῳ, πόσην βλάβην φέρει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸ μονοπωλεῖον, ἤτοι, τὸ νὰ ἐξαιρῶμεν ἀπὸ τὴν εὐεργεσίαν τῶν μέσων τῆς χάριτος, ἐκείνους, οἵτινες δὲν εἶναι κατὰ πάντα ὅμοιοι μὲ ἡμᾶς. Εὑρίσκονται στενοχωρημέναι ψυχαὶ, αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν εἰς τὸ νὰ σφετερίζωσι τοῦ Εὐαγγελίȣ τὰ πλούτη, ὡς οἱ θέλοντες ν᾽ ἀπολαύσωσι τοῦ κόσμου τὰ πλούτη, καὶ ἤθελον νὰ ὑπάρχωσι "μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς." (Ἡσαΐας έ. 8.) Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦσαν τῆς ἰδέας τοῦ Ἰωνᾶ, ὅστις ἐκ ζηλοτυπίας ὠργίσθη, διότι οἱ Νινευῖται ἐδέχθησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. (Ἰωνᾶς κεφαλ. δʹ.)

Οἱ δὲ ὑπηρέται τοῦ Θεοῦ δὲν πρέπει νὰ νομίζωσι παράδοξον, ἂν ἐπιτύχωσιν ἀντιλογίας καὶ ἐπιτιμήσεως, ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς φανεροὺς ἐχθρούς των, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ὁμολογουμένους φίλους των· καὶ ὄχι μόνον διὰ τὰς μωρίας καὶ ἀδυναμίας των, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἐν καιρῷ καὶ καλῶς γινομένας ἀγαθὰς πράξεις των. Ἀλλ᾽ ἂν εἶναι θεάρεστον τὸ ἔργον μας, δυνάμεθα νὰ χαίρωμεν μόνοι, ὡς ὁ Πέτρος, χωρὶς νὰ συλλογιζώμεθα τὰ περὶ ἡμῶν φρονήματα τῶν ἀδελφῶν μας. Οἱ ζηλωταὶ καὶ σαθεροὶ εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν ὑπηρεσίαν, πρέπει νὰ περιμένωσιν ἐπιπλήξεις ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες, ὑπὸ τῆς προσοχῆς τὸ κάλυμμα, εἶναι κρύοι καὶ ἀδιάφοροι. Ὅσοι δ᾽ ἔχουν ἀρχὰς καθολικὰς, γενναίας καὶ ἐλεήμονας, πρέπει νὰ περιμένωσιν ἐλέγχους ἀπὸ τοὺς κενοδόξους καὶ στενοψύχους· οἱ ὁποῖοι λέγουν, "Πόῤῥω ἀπ᾽ ἐμοῦ, μὴ ἐγγίσῃς μȣ, ὅτι καθαρὸς εἶμαι." (Ἡσαΐ. ξέ. 5.)

Ἡ διήγησις ὅμως τοῦ Πέτρου παρεκίνησε τοὺς ἀδελφοὺς εἰς ἱκανοποίησιν, καὶ ὅλα εἶχον καλῶς. Οὕτως ὅταν αἱ δύο καὶ μισὴ φυλαὶ ἔδωκαν πληροφορίαν πρὸς τὸν Φινεὲς καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ Ἰσραὴλ περὶ τῆς ἀληθοῦς γνώμης καὶ τοῦ σκοποῦ των, εἰς τὸ νὰ ἐγείρωσι θυσιαστήριον ἐπάνω εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου, ἔπαυσεν ἡ ἀντιλογία, καὶ εὐχαριστήθησαν εἰς τοῦτο. (Ἰησοῦς Ναυῆ κβʹ. 10—34.) Τινὲς μὲν, ὅταν ἐπιτιμῶσι τινὰ ἄνθρωπον, ἐπιμένουν εἰς τὴν ἀπόφασίν των, ἂν καὶ ἡ ἐπιτίμησίς των ἔπειτα φαίνεται καθαρῶς ἄδικος καὶ παράλογος. Ἐνταῦθα δὲ δὲν συνέβη οὕτως· διότι οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι, μ᾽ ὅλον ὅτι ἦσαν ἐκ τῆς περιτομῆς, καὶ ἡ διάθεσίς των ἐναντία εἰς τοὺς Ἐθνικοὺς, ἀκούσαντες ὅμως τοῦτο,

1.—Παρῄτησαν τὰς ἐπιτιμήσεις των· "ἡσύχασαν," (στιχ. 18.) καὶ δὲν ἀντέλεγον πλέον εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπραξεν ὁ Πέτρος, διότι παρετήρησαν ἤδη, ὅτι τὸ ἐπρό-

ταξεν ὁ Θεός. Ἤδη ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπαίροντο εἰς τὰς ἀξίας των, ὡς Ἰουδαῖοι, ἤρχισαν νὰ βλέπωσιν, ὅτι ὁ Θεὸς ἠμαύρωσε τὴν ὑπερηφάνειαν ἐκείνην, ποιήσας τὰ Ἔθνη συγκοινωνὰ μὲ αὐτούς.

2.—Αὐτοὶ ἔτρεψαν τὰς ἐπιτιμήσεις τῶν εἰς ἐπαίνους. Ὄχι μόνον ἡσύχασαν ἀπὸ τὴν μετὰ τοῦ Πέτρου φιλονεικίαν των, ἀλλ' ἤνοιξαν τὰ στόματάτων διὰ νὰ δοξάσωσι τὸν Θεὸν ἕνεκα τῶν, ὅσα ἔκαμε διὰ τοῦ Πέτρου τῆς ὑπουργίας· ὡμολόγησαν χάριν, ὅτι ἐλύθη ἡ ἀπορία των, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εἶχε δείξειν περισσότερον ἔλεος εἰς τὰ δυστυχῆ Ἔθνη, παρ' ὅσον ἔκλιναν αὐτοὶ νὰ τοὺς δείξωσι· "ἐδόξαζον τὸν Θεὸν, λέγοντες· Ἄραγε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ Θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν." (ςιχ. 18.) Τοὺς ἐχάρισεν ὄχι μόνον τῆς μετανοίας τὰ μέσα, ἀνοίξας θύραν εἰσόδου τῶν πρὸς αὐτοὺς ὑπηρετῶν του· ἀλλὰ καὶ τῆς μετανοίας τὴν χάριν, δοὺς εἰς αὐτοὺς τὸ Ἅγιον Πνεῦμά τε· τὸ ὁποῖον, ὅπου ὑπάγει ὡς Παράκλητος, ἐλέγχει πρῶτον, καὶ δίδει θέαν τῆς ἁμαρτίας, καὶ λύπην δι' αὐτήν· καὶ τότε δίδει θέαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ χαρὰν ἐν αὐτῷ.

Ἡ ἱςορία αὕτη μᾶς ἀποδεικνύει, εἰς τρόπον πολλὰ παθητικὸν, τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀσθένειαν, ὅταν καὶ οἱ εὐσεβεῖς ἄνθρωποι λυπῶνται διὰ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ τοὺς προξενῶσι ἄκραν ἀγαλλίασιν καὶ εὐγνωμοσύνην. Αὐτοὶ δυσαρεσκοῦνται πολλάκις ἀκούοντες περὶ τοῦ κηρύγματος, καὶ προβιβασμοῦ τοῦ ἰδίου λόγου τοῦ Θεοῦ, διότι ἴσως δὲν φυλάττονται αἱ μερικότητες τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐκκλησίας, ἢ συςήματος· καὶ εἶναι ἕτοιμοι νὰ κρίνωσι σφαλερὸν τοῦ Κυρίου τὸ σχέδιον, ὅτι φέρει τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, καὶ πίςιν, καὶ σφαλερὰν τὴν τούτε ἐκτέλεσιν· ἐπειδὴ τοῦτο ἀνέτρεψε τὸ ἐδικόν των σχέδιον, καὶ τὰς προλήψεις των. (Ἴδε Μαρκ. θ'. 38—40. Λουκ. θ'. 49, 50.) Ἐντεῦθεν συνάγεται, ὅτι ὁ πρόθυμος δοῦλος τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ περιμένῃ ἐπιτιμήσεις, αἰτίᾳ τῶν ἰδίων τούτων πραγμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα τὸν ἐτίμησε καθαρῶς ὁ Διδάσκαλός τε—ναὶ, καὶ ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς ὁποίες αὐτὸς τιμᾷ, καὶ ἀγαπᾷ μεγάλως. Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑπομένωμεν ἀταράχως τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀδελφῶν μας· καὶ ἀντὶ νὰ βλαπτώμεθα, ἢ ν' ἀποκρινώμεθα μὲ ὀργὴν, ἁρμόζει μᾶλλον νὰ παραςαίνωμεν φιλοςόργως τὰς αἰτίας μας, καὶ νὰ δεικνύωμεν τὴν φύσιν τῶν πράξεών μας, διὰ νὰ ἱκανοποιήσωμεν καὶ καταλλάξωμεν τὰ πνεύματά των.

19. Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ Στεφάνῳ, διῆλθον ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρε καὶ Ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον, εἰ μὴ μόνον Ἰεδαίοις. 20. Ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς Ἀντιόχειαν, ἐλάλεν πρὸς τὲς Ἑλληνιςὰς, εὐαγγελιζόμενοι τὸν Κύριον Ἰησοῦν. 21. Καὶ ἦν χεὶρ Κυρίε μετ' αὐτῶν· πολύς τε ἀριθμὸς πιςεύσας ἐπέςρεψεν ἐπὶ τὸν Κύριον.

Ἐνταῦθα μᾶς ἐξιστορεῖται τὸ φύτευμα μιᾶς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, πρωτεύουσαν πόλιν τῆς Συρίας, ἥτις μετὰ τὴν Ῥώμην, καὶ Ἀλεξάνδρειαν ἐθεωρεῖτο ἡ τρίτη πόλις τῆς παλαιᾶς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ πρῶτοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου ἐκεῖσε ἦσαν οἱ διασπαρέντες ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἕνεκα τοῦ διωγμοῦ· τοῦ διωγμοῦ, δηλαδὴ, ἐκείνου, ὅστις ἠγέρθη (πρὸ πέντε ἢ ἓξ ἐτῶν περίπου, ὡς ςοχάζονται μερικοὶ χρονολογιςαί,) εἰς καιρὸν τοῦ θανάτου τοῦ Στεφάνου. Αὐτοὶ διῆλθον ἕως Φοινίκης καὶ ἄλλων τόπων, κηρύττοντες τὸν λόγον. Ὅθεν ὁ Θεὸς ἐσυγχώρησε νὰ διώκωνται, διὰ νὰ διασπαρῶσιν ἐκ τούτε εἰς τὸν κόσμον, σπειρόμενοι ὡς σπόρος τοῦ Θεοῦ, ὅπως φέρωσι πολὺν καρπόν. Οὕτως ὅσα ἐμελετῶντο πρὸς βλάβην τῆς ἐκκλησίας, ἐστάθησαν νὰ χρησιμεύσωσι

πρὸς ὄφελός της. Οἱ ἐχθροὶ ἐμελέτων νὰ τοὺς διασκορπίσωσι καὶ ἀπολέσωσιν· ὁ δὲ Χριστὸς ἐβουλεύετο νὰ τοὺς διασπείρῃ διὰ νὰ τὸν δουλεύσωσιν. Οὕτως ὁ θυμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐστάθη πρὸς δόξαν Θεοῦ. (Ψαλμ. οέ. 10.)

Ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔφυγον ἀπὸ τὸν διωγμὸν, δὲν ἀπέφυγον ὅμως ἀπὸ τὸ ἔργον των. Ἂν ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ καιροῦ, δὲν παρῄτησαν ὅμως τὴν τοῦ Εὐαγγελίȣ ὑπηρεσίαν, ἀλλ' ἐδόθησαν εἰς εὐρυχωροτέραν ἔκτασιν εὐκαιρίας παρὰ πρότερον. Οἱ διώκοντες τοῦ Εὐαγγελίου τοὺς κήρυκας, ἤλπιζον μὲ τοῦτο νὰ τοὺς ἐμποδίσωσιν ἀπὸ τὸ νὰ τὸ διαδώσωσιν εἰς τὰ ἔθνη· ἀλλ' ἐφάνη μάλιστα, ὅτι αὐτοὶ δὲν ἔπραττον ἄλλο παρὰ νὰ ταχύνωσι τὴν διάδοσίν του ἐγρηγορώτερα. Πλὴν, αὐτοὶ δὲν ἐνόουν οὕτω, οὐδ' ἡ καρδία των ἐσυλλογίζετο οὕτως. (Ἡσαΐας ί. 7.) Ἐκεῖνοι μὲν, οἱ ὁποῖοι ἐδιώκοντο εἰς μίαν πόλιν, ἔφευγον εἰς ἄλλην· ἔφερον ὅμως ϛαθερῶς μεθ' ἑαυτῶν τὴν θρησκείαν των, ὄχι μόνον διὰ νὰ παρηγορῶνται ἀπὸ αὐτὴν οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν κοινωνῶσι καὶ εἰς ἄλλους.

Αὐτοὶ ἐξηκολούθουν μετ' ἐπιμελείας καὶ προόδου. Ἀφοῦ ἐκήρυξαν μὲ αἰσίαν ἔκβασιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, Σαμάρειαν καὶ Γαλιλαίαν, ἐκβῆκαν ἔξω τῶν συνόρων τῆς γῆς Χαναὰν, καὶ μετέβησαν εἰς τὴν Φοινίκην, εἰς τὴν νῆσον Κύπρον, καὶ Συρίαν. Δὲν ἐβαρύνοντο κόπους, οὐδ' ἐφοβοῦντο κινδύνους διὰ τὸν προβιβασμὸν τοιούτȣ ἀγαθοῦ ἔργου, δουλεύοντες τοσοῦτον ἀγαθὸν Διδάσκαλον.

Τὸ δὲ κήρυγμά των ἦτο συνωδευμένον ἀπὸ θείαν δύναμιν· "ἦν χεὶρ Κυρίου μετ' αὐτῶν." Τὸ ὁποῖον ἐννοοῦν μερικοὶ διὰ τὴν δύναμιν, μὲ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἦσαν προικισμένοι διὰ νὰ κάμνωσι θαύματα πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς διδαχῆς των. "Ὁ Κύριος συνήργει μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβεβαίονε τὸν λόγον διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων." (Μαρκ. ιϛ'. 20.) "Ὁ Θεὸς συνεπεμαρτύρει σημείοις καὶ τέρασι." (Ἑβρ. β'. 4.) Ἐννοεῖται ὅμως εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν καὶ ἡ δύναμις τῆς θείας χάριτος, ἐνεργούσης εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀκροατῶν, καὶ ἀνοιγούσης αὐτὰς, ὡς ἠνοίχθη ἡ καρδία τῆς Λυδίας· διότι ἴδον πολλοὶ τὰ θαύματα, οἵτινες δὲν ἐπέστρεψαν, Ἀλλ' ὅταν ἐφωτίσθη ὁ νοῦς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ἡ θέλησις ὑπετάχθη εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸ Εὐαγγέλιον, ἦτον ἡμέρα δυνάμεως, καθ' ἣν κατεγράφησαν πανελεύθεροι ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Κυρίȣ Ἰησοῦ. (Ψαλμ. ρθ'.)

"Πολύς τε ἀριθμὸς πιϛεύσας ἐπέϛρεψεν εἰς τὸν Κύριον·" πολλὰ περισσότεροι παρ' ὅσον ἤλπιζον οἱ ἀδελφοί. Μερικοὶ παντὸς βαθμοῦ ἄνθρωποι ὑπετάχθησαν εἰς τὸν Χριϛόν. Παρατήρησον τὸ εἶδος τῆς μεταβολῆς. **1.**—Αὐτοὶ ἐπίϛευσαν· ἐπείσθησαν εἰς τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐδέχθησαν ὅσα εἰς αὐτὸ λέγει ὁ Θεὸς περὶ τοῦ Υἱοῦ τȣ. **2.**—Τὸ ἀποτέλεσμα καὶ ἡ ἐνέργεια τούτου ἦτον, ὅτι αὐτοὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸν Κύριον· δὲν ἐδύνατο νὰ λεχθῇ, ὅτι ἐπέϛρεψαν ἀπὸ τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων, διότι αὐτοὶ ἦσαν ἤδη Ἰουδαῖοι, λατρεύοντες μόνον τὸν ἀληθινὸν Θεόν· ἀλλ' ἐπέϛρεψαν ἀπὸ τὴν ἰδικήν των δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, εἰς τὸ νὰ ἐλπίζωσιν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Χριϛοῦ· δικαιοσύνην τὴν διὰ πίϛεως. (Φιλιππ. γ'. 9.) Ἐπέϛρεψαν ἀπὸ μίαν ἀκράτητον, ἀμέριμνον, καὶ σαρκικὴν διαγωγὴν τοῦ βίου, εἰς τὸ νὰ διάγωσι ζωὴν ὁσίαν, οὐράνιον, πνευματικὴν καὶ θεῖαν. Ἐπέϛρεψαν ἀπὸ τὸ νὰ λατρεύωσι τὸν Θεὸν μὲ ἐπιδείξεις καὶ τελετὰς, εἰς τὸ νὰ τὸν λατρεύωσιν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Ἐπέϛρεψαν εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν, καὶ αὐτὸς ἔγινεν ὅλος δι' ὅλου ἰδικός των. Τοῦτο ἐϛάθη ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐνήργησεν εἰς αὐτοὺς ἡ χάρις τῆς ἐπιϛροφῆς, καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἐνεργηθῇ εἰς καθ' ἕνα ἀπὸ ἡμᾶς. Τοῦτο ἦτον ὁ καρπὸς τῆς πίϛεώς των. Ὅλοι οἱ πιϛεύοντες εἰλικρινῶς, θέλουν ἐπιϛρέψειν εἰς τὸν Κύριον· ἐπειδὴ—ὅ,τι καὶ ἂν ὁμολογούμεθα—δὲν πιϛεύομεν ἀληθῶς τὸ Εὐαγγέλιον, ἀνίσως δὲν ἐναγκαλισθῶμεν ἐκ καρδίας τὸν εἰς αὐτὸ προσφερόμενόν μας Χριϛόν.

22. Ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις περὶ αὐτῶν· καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν διελθεῖν ἕως Ἀντιοχείας. 23. Ὃς παραγενόμενος, καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ Κυρίῳ. 24. Ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου καὶ πίστεως· καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ Κυρίῳ.

Οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀπόστολοι, ἀκούσαντες τὴν ἀξιοθαύμαστον πρόοδον τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἔστειλαν πρὸς ἐκείνους τὸν Βαρνάβαν μετὰ πάσης σπουδῆς· τὸν παρήγγειλαν νὰ ὑπάγῃ πρὸς βοήθειαν καὶ ἐμψύχωσιν τῶν καλῶν τούτων ἀρχῶν. Αὐτοὶ τὸν ἔπεμψαν ὡς ἐπίτροπόν των, καὶ παραστάτην ὅλου των τοῦ σώματος, διὰ νὰ τοὺς συγχαρῇ ἕνεκα τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἀγαθῆς ἐκβάσεως τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς πρᾶγμα χαροποιοῦν διδάσκοντας καὶ διδασκομένους. Αὐτὸς πρέπει νὰ ὑπάγῃ ἕως εἰς Ἀντιόχειαν. Ὁ δρόμος ἦτο μέγας, ἀλλ' ὅσον μέγας καὶ ἂν ἦτον, αὐτὸς ἤθελε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ ταξίδιον διὰ μίαν κοινὴν ὑπηρεσίαν. Εἶναι πιθανὸν, ὅτι ὁ Βαρνάβας εἶχεν ἰδιαιτέραν κλίσιν εἰς τοιούτου εἴδους ἔργον· ἦτο δραστικὸς, εὐπροσήγορος, καὶ εὐαρεστούμενος εἰς τὸ νὰ κάμνῃ καλὸν εἰς τοὺς ξένους, ὡς ἄλλοι εἰς τὸ νὰ τὸ πράττωσι πρὸς τοὺς οἰκείους. Ἦτον ὁμότροπος τοῦ Ζαβουλὼν, ὅστις ἔχαιρε ταξιδεύων· ἐνῷ ἄλλοι ὁμοιάζουν τὸν Ἰσσάχαρ, ὅστις ἔχαιρεν εἰς τὴν σκηνήν του· (Δευτερον. λγ'. 18.) καὶ ἔχων οὕτω διατεθειμένον πνεῦμα, ἦτον ἄξιος νὰ ἀναδεχθῇ τοιοῦτον ἔργον. Ὁ Θεὸς δίδει διάφορα χαρίσματα διὰ διαφόρους ὑπηρεσίας.

Αὐτὸς λοιπὸν ἔκαμεν ὅ,τι ἐδύνατο διὰ νὰ προσηλώσῃ, καὶ στερεώσῃ εἰς τὴν πίστιν τοὺς ἐπιστρέψαντας. Τοὺς "παρεκάλει" (στιχ. 23.) συμφώνως τῆς σημασίας τοῦ ὀνόματός του—Βαρνάβας, ἤτοι, υἱὸς παρακλήσεως. (κεφ. δ'. 26.) Τοιοῦτον ἦτο τὸ πνεῦμά του, καὶ οὕτω τὸ μετεχειρίζετο καὶ αὐτός· "ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει." (Ῥωμ. ιβ. 8.) Καὶ εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ καλὸς χαρακτήρ του. Αὐτὸς ἦτον "ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου καὶ πίστεως" καὶ ἀπεδείχθη τοιοῦτος εἰς ταύτην τὴν περίστασιν. Αὐτὸς φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἀνὴρ πολλὰ γλυκείας, εὐπροσηγόρου καὶ φιλοστόργου διαθέσεως· δὲν ἦτο μόνον δίκαιος, ἀλλὰ καὶ ἀγαθός· ἀνὴρ καλοκἄγαθος. Οἱ ἱερεῖς, οἵτινες εἶναι τοιοῦτοι, συσταίνουν τὸν ἑαυτόν των, καὶ τὴν διδαχήν των, κάλλιστα εἰς τὴν εὔνοιαν τῶν ἄλλων. Ἦτον ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ ἐλεήμων· τοιοῦτος ἐδείχθη, πωλήσας ἓν κτῆμά του, καὶ διαμοιράσας τὰ χρήματα εἰς τοὺς πτωχούς· (κεφ. δ'. 36.) Ἐκ τούτου φαίνεται, ὅτι αὐτὸς ἦτο πλουσίως προικισμένος μὲ τὰ δῶρα καὶ χάριτας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ἀγαθότης τῆς φυσικῆς αὐτοῦ διαθέσεως δὲν ἤθελε τὸν καταστήσειν ἱκανὸν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, ἐὰν δὲν ἦτο πλήρης Ἁγίου Πνεύματος, καὶ οὕτω πλήρης δυνάμεως, διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου.

---

25. Ἐξῆλθε δὲ εἰς Ταρσὸν ὁ Βαρνάβας ἀναζητῆσαι Σαῦλον· καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἀντιόχειαν. 26. Ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανὸν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς.

Ὁ Βαρνάβας ἀνεχώρησε διὰ ν' ἀναζητήσῃ τὸν Σαῦλον, ὅπως ἑνωθεὶς μετ' αὐτοῦ, συνεργῇ εἰς τὸ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν τοῦ Εὐαγγελίου κήρυγμα. Ἡ τελευταία εἴδησις, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν περὶ αὐτοῦ, ἦτον, ὅτι, κινδυνευούσης τῆς ζωῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, αὐτὸς μετέβη εἰς Ταρσὸν, πόλιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη, ὅπου χωρὶς ἀμφιβολίαν πρέπει νὰ κατεγίνετο, ἀφ' ἧς ὥρας ἔφθασεν ἐκεῖ, εἰς τὸ νὰ κάμνῃ καλόν.

Ὁ δὲ Βαρνάβας ἐταξίδευσεν ἐπίτηδες διὰ Ταρσὸν νὰ ἰδῇ τί ἔγινεν ὁ Σαῦλος, νὰ τὸν ἀναγγείλῃ ποία θύρα εὐκαιρίας ἠνοίχθη εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ νὰ τὸν παρακινήσῃ νὰ διατρίψῃ ὀλίγον καιρὸν ἐκεῖσε. Καὶ ἐντεῦθεν ἀκόμη φαίνεται, ὅτι ὁ Βαρνάβας ἦτον ἀνὴρ ἄξιος εἰς αὐτὰ τὰ δύο πράγματα.

1.—Ὅτι αὐτὸς ἠθέλησε νὰ λάβῃ τοσοῦτον κόπον διὰ νὰ ἐκσύρῃ ἀπὸ μίαν σφαίραν ὀλιγώτερον λαμπρὰν ἕνα δραστικὸν καὶ ὠφέλιμον ἄνθρωπον. Αὐτὸς ἐςάθη ἐκεῖνος, ὅςις εἰσήγαγε τὸν Σαῦλον εἰς τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ μαθητὰς, ὅταν οὗτοι ἐκρύπτοντο ἀπὸ αὐτόν· καὶ αὐτὸς τὸν ἐκάλεσεν ἀπὸ τὴν γωνίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο συρμένος, εἰς ἀξιολογωτέραν κατάστασιν. Εἶναι πολλὰ καλὸν ἔργον τὸ νὰ ἐκβάλῃ τις τὸν ὑπὸ τὸ μόδιον λύχνον, καὶ νὰ τὸν θέσῃ ἐπὶ τὴν λυχνίαν.

2.—Ὅτι αὐτὸς ἠθέλησε νὰ φέρῃ τὸν Σαῦλον εἰς Ἀντιόχειαν, ὁ ὁποῖος, ὢν "ἡγούμενος τοῦ λόγου," (κεφ. ιδ'. 12.) καὶ ἴσως κήρυξ δημοσιώτερος, ἔμελλεν ἐνδεχομένως νὰ τὸν ἐκλείψῃ διὰ τοῦ λαμπροτέρου φωτός τȢ. Πλὴν ὁ Βαρνάβας εὐχαριστεῖται εἰς τοιαύτην ἀμαύρωσιν, ὅταν ἡ μεγαλητέρα ἐκείνου λαμπρότης ἀφορᾷ τὴν κοινὴν ὑπηρεσίαν. Ἂν ὁ Θεὸς μᾶς καθισταίνει ἱκανοὺς διὰ τῆς χάριτός του νὰ κάμνωμεν ὅ,τι καλὸν δυνάμεθα κατὰ τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἀξιότητα, πρέπει νὰ χαίρωμεν ἀνίσως ἄλλοι, περισσοτέρας ἐπιτηδειότητος, ἔχουν μεγαλητέρας εὐκαιρίας, καὶ πράττουν περισσότερον καλὸν παρ' ὅσον ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ κάμωμεν. Ὁ Βαρνάβας μετεκόμισε τὸν Σαῦλον εἰς Ἀντιόχειαν, μ' ὅλον ὅτι τοῦτο ἐδύνατο νὰ σταθῇ ἐλάττωσίς του, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ζητῶμεν μᾶλλον τὰ τοῦ Χριστοῦ συμφέροντα παρὰ τὴν ἰδικήν μας δόξαν.

"Ἐγένετο χρηματίσαι πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριςιανούς." Ὑπερένδοξον ὄνομα! Οὕτως αὐτοὶ ἐπέθετον εἰς τὸν ἑαυτόν των, καὶ εἰς ὅλους, ὅσοι ποτ' ἔμελλον ν' ἀπολαύσωσι τὸ Χριςιανικὸν ὄνομα, ἰσχυρὰν καὶ ςερεὰν ὑποχρέωσιν νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς νόμους τοῦ Χριςοῦ, ν' ἀκολουθῶσι τὸ παράδειγμα τοῦ Χριςοῦ, καὶ ν' ἀφιερόνωνται ὁλοκλήρως εἰς τὴν τιμὴν τοῦ Χριςοῦ· νὰ ἦναι "εἰς λαὸν ὀνομαςὸν, καὶ εἰς καύχημα." Εἴμεθα Χριςιανοί; Ἄρα πρέπει νὰ μὴ συλλογιζώμεθα, νὰ μὴ ὁμιλῶμεν, καὶ νὰ μὴ πράττωμεν τίποτε πρὸς ἔλεγχον τοῦ ἀξίȢ τούτου ὀνόματος, μὲ τὸ ὁποῖον ὀνομαζόμεθα· διὰ νὰ μὴν ἠθέλομεν ἀκούσειν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς ἕνα ςρατιώτην ὁμώνυμόν του, ὅςις ἦτο γνωςὸς διὰ τὴν ὀκνηρίαν του, "Ἢ ἄλλαξε τὸ ὄνομά σου, ἢ διόρθωσαι τὰ ἤθη σου."

---

27. Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ Ἱεροσολύμων προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν. 28. Ἀναςὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι Ἄγαβος, ἐσήμανε διὰ τοῦ Πνεύματος, λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην· ὅςις καὶ ἐγένετο ἐπὶ ΚλαυδίȢ Καίσαρος. 29. Τῶν δὲ μαθητῶν, καθὼς ηὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαςος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικȢσιν ἐν τῇ ἸȢδαίᾳ ἀδελφοῖς. 30. Ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποςείλαντες πρὸς τȢς πρεσβυτέρȢς διὰ χειρὸς Βαρνάβα καὶ ΣαύλȢ.

Πόθεν ἔλαβεν ὁ Ἄγαβος τὴν προφητείαν του; Ὅ,τι ἔλεγε δὲν ἦτον ἀφ' ἑαυτοῦ του, οὔτε καμμία φαντασία τȢ, οὔτε ἀςρονομικὴ πρόῤῥησις· ἀλλ' ἐσήμανε διὰ τοῦ Πνεύματος —τοῦ Πνεύματος τῆς προφητείας—ὅτι ἔμελλε νὰ γένῃ λιμὸς παγκόσμιος· ὡς ὁ Ἰωσὴφ, διὰ τοῦ φωτίσαντος αὐτὸν Πνεύματος, ἐννόησε τοῦ Φαραὼ τὰ ὄνειρα, καὶ προεῖπε τὸν ἐν Αἰγύπτῳ λιμόν· ὡσαύτως καὶ ὁ Ἠλίας, τὸν ἐν Ἰσραὴλ λιμὸν ἐν καιρῷ τοῦ Ἀχάβ. Οὕτως ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε τὰ μυςικά τȢ εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς προφήτας.

Ὁ Ἰώσηπος μᾶς διηγεῖται, ὅτι τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ βασιλεὺς Ἰζάτης ἔπεμψεν ἐλεημο-

σύνην πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἱερουσαλὴμ, διὰ τοὺς πτωχοὺς ταύτης τῆς πόλεως· καὶ ἡ βασίλισσα τῶν Ἀδιαβηνῶν, Ἑλένη, εὑρεθεῖσα συγχρόνως εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ μαθοῦσα ὅτι πολλοὶ ἀπέθανον ἀπὸ τὴν πεῖναν, τόσον εἰς τὴν χώραν, καθὼς καὶ εἰς τὰ περίχωρα, ἔπεμψε καὶ ἔφερε τροφὰς ἀπὸ τὴν Κύπρον καὶ Ἀλεξάνδρειαν, καὶ τὰς ἐμοίρασεν εἰς τὸν λαόν.

Οἱ δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ πιςοὶ, ἥτις ἦτο πλουσία καὶ ἐμπορικὴ πόλις, ἦσαν ἴσως τῶν τῆς Ἰουδαίας πλουσιώτεροι, οἵτινες εἶχον πτωχεύσειν μάλιςα, πωλήσαντες τὰ κτήματά των μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοςῆς. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, καὶ ἴσως ἐπειδὴ οἱ ἐξ Ἐθνῶν ἐπιςρέφοντες ἤθελον νὰ συναλλάξωσι τὴν ἀγάπην τῶν ἐξ Ἰȣδαίων ἀδελφῶν των, ἀπεφάσισαν νὰ κάμωσι συνεισφορὰν κατ᾽ ἀναλογίαν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κέρδους, ἢ ἐκ τῶν κτημάτων των, καὶ πέμψωσι μίαν ποσότητα χρημάτων, διὰ νὰ βοηθήσωσι τοὺς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ δυςυχεῖς Χριςιανούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒʹ.

ΚΑΤ᾽ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. 2. Ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννȣ, μαχαίρᾳ.

Μετὰ τοῦ Σαύλου τὴν ἐπιστροφὴν δὲν ἠκούσαμεν πλέον περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως τῶν ἱερέων εἰς τὸ νὰ διώκωσι τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ ἁγίους. Ἴσως ἡ παράδοξος ἐπ᾽ αὐτὸν ἐνεργηθεῖσα μεταβολὴ, καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἔλλειψις τοῦ κατὰ τῶν εἰς Δαμασκὸν Χριστιανῶν σκοποῦ των, τοὺς ἠπάλυνεν ὁπωσοῦν, καὶ τοὺς ἔφερεν εἰς συστολὴν τῆς συμβουλῆς τοῦ Γαμαλιὴλ, τοῦ ν᾽ ἀφήσωσι τοὺς ἀνθρώπους τούτους, (κεφ. έ. 38.) καὶ νὰ ἴδωσι τὸ τέλος. Ἀλλ᾽ ἐνταῦθα ἡ θύελλα ἐγείρεται ἀπὸ ἄλλην πηγὴν, ἀπὸ τὴν πολιτικὴν δύναμιν.

Ὁ Ἡρώδης οὗτος, ὁ ἐπονομασθεὶς Ἀγρίππας, ἦτον ἔγγονος τοῦ μεγάλου Ἡρώδου, ἐκ τοῦ Ἀριςοβούλȣ· ἀνεψιὸς Ἡρώδȣ τοῦ Ἀντίπα, ὅστις ἐθανάτωσε τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην· καὶ πατὴρ τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα, περὶ τοῦ ὁποίου θέλομεν ἀναγνώσειν ἀκολούθως. Ὁ αὐτοκράτωρ Καλιγόλας τὸν ἔκαμε τετράρχην τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἑπομένως ὁ Κλαύδιος τὸν κατέστησε βασιλέα τῆς Ἰουδαίας, διότι τὸν ἐβοήθησεν εἰς τὸ ν᾽ ἀπολαύσῃ τὴν αὐτοκρατορίαν. Ἡ Ἰουδαία ἦτο πρῶτον, καὶ ὀλίγον ὕστερον, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἑνὸς διοικητοῦ Ῥωμαίου. Ὁ δὲ Ἡρώδης προβιβασθεὶς εἰς τὸ νέον τοῦτο ἀξίωμα, ἐπάσχισε παντοίοις τρόποις νὰ σύρῃ εἰς τὴν ἀγάπην του τοὺς Ἰουδαίους· καὶ τοῦτο ἴσως, συμφωνοῦν μὲ τὴν προπατορικήν τȣ ἔχθραν πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον, διήγειρεν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ διώξῃ τὴν Ἐκκλησίαν. Αὐτὸς φαίνεται, ὅτι κατέθλιψε τοὺς Χριστιανοὺς πρὶν κατατρέξῃ τοὺς Ἀποστόλους. Ἤρχισεν ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς βλάπτῃ μόνον, θλίβων αὐτοὺς, φυλακόνων, καταδικάζων εἰς χρηματικὴν ποινὴν, λαφυραγωγῶν τοὺς οἴκους καὶ τὰ κτήματά των, καὶ ἐνοχλῶν αὐτοὺς κατὰ διαφόρους τρόπους· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεχείρησε μεγαλητέρας ἐνδείξεις σκληρότητος. Οἱ πάσχοντες δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ γυμνάζονται οὕτως ἀπὸ μικροτέρας συμφορὰς διὰ νὰ ἑτοιμασθοῦν εἰς μεγαλητέρας.—Ἐπὶ τέλους ὅμως ἔπιασε τὸν Ἰάκωβον, τὸν υἱὸν τοῦ Ζέβεδαίου, καὶ ἐπρόσταξε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσωσιν εὐθύς. Οὕτως ἐβαπτίσθη αὐτὸς μὲ τὸ βάπτισμα τοῦ Κυρίου του, ὡς προελέχθη, (ἴδε Ματθ. κʹ. 20—23.) καὶ ἔλαβε τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον πρὸ πάντων τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων.

Αὐτὸς ἦτον ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ

Ἰωάννου· οὕτω καλούμενος, πρὸς διάκρισιν αὐτοῦ ἀπὸ τὸν ἄλλον Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου. Οὗτος, ὅςις ἔλαβε τοῦ μαρτυρίου τὸν ςέφανον, ἦτον ἐκ τῶν πρώτων τριῶν μαθητῶν τοῦ Χριςοῦ· εἷς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐςάθησαν μάρτυρες τῆς μεταμορφώσεως καὶ ἀγωνίας του· ἐξ οὗ αὐτὸς ἡτοιμάσθη διὰ τὸ μαρτύριον. Αὐτὸς ἦτον εἷς ἀπὸ τοὺς δύο ἀδελφοὺς, τοὺς ὁποίȣς ἐπωνόμασεν ὁ Χριςὸς "Βοανεργὲς," ἤτοι, Υἱοὺς βροντῆς· καὶ ἴσως μὲ τὸ ἰσχυρὸν καὶ διεγερτικὸν κήρυγμά του εἶχε παροξύνειν τὸν Ἡρώδην ἢ τοὺς περὶ αὐτὸν, ὡς ἔκαμεν Ἰωάννης ὁ Βαπτιςὴς εἰς τὸν ἄλλον Ἡρώδην· καὶ τοῦτο ἴσως ἐςάθη τοῦ θανάτου τȣ τὸ αἴτιον.

Σημαίνεται ὁποῖον εἶδος θανάτȣ ὑπέμεινεν· ἡ κεφαλήτου ἐκόπη μὲ μάχαιραν, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίȣς, τὸ ν' ἀποκεφαλίζεταί τις, δηλαδὴ, μὲ τὴν μάχαιραν, πλέον αἰσχρὸν παρὰ μὲ τὴν ἀξίνην. Ἡ ἀποκεφάλισις δὲν ἐσυνηθίζετο κοινῶς μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων· ἀλλ' ὅταν οἱ βασιλεῖς ἔδιδον ῥητὰς προςαγὰς διὰ μερικοὺς καὶ ταχεῖς θανάτους, τότε μετεχειρίζοντο τοιοῦτον τρόπον θανάτου, ὡς συντομώτατον· καὶ εἶναι πιθανὸν, ὅτι ὁ Ἡρώδης οὗτος ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰάκωβον, ὡς ὁ ἄλλος Ἡρώδης ἀπεκεφάλισε τὸν Βαπτιςὴν Ἰωάννην, εἰς τὴν φυλακὴν κατ' ἰδίαν.

Ὁ πρόσφατος οὗτος θάνατος ἑνὸς τῶν Ἀποστόλων ἤθελεν αὐξήσειν τὴν γενναιότητα τῶν λοιπῶν εἰς τὸ νὰ ἐξακολουθῶσι μὲ ςαθερὰ βήματα τὴν ὑπηρεσίαν των, ἐπειδὴ ἔμελλε ν' ἀποδείξῃ ἐναργῶς, ὅτι ὅλαι των αἱ θαυματουργοὶ δυνάμεις δὲν τοὺς ἠσφάλιζον ἀπὸ τὸ ν' ἀποθάνωσι μὲ τῶν ἐχθρῶν των τὴν μάχαιραν.

---

3. Καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεςόν ἐςι τοῖς Ἰȣδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον· (ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων·) 4. Ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδȣ̀ς τέσσαρσι τετραδίοις ςρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν· βȣλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. 5. Ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. 6. Ὅτε δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ Ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο ςρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσὶ, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν. 7. Καὶ ἰδȣ̀, ἄγγελος Κυρίȣ ἐπέςη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρȣ, ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων· Ἀνάςα ἐν τάχει. Καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. 8. Εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· Περίζωσαι, καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σȣ. Ἐποίησε δὲ ȣ̔́τω. Καὶ λέγει αὐτῷ· Περιβαλȣ̃ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολȣ́θει μοι. 9. Καὶ ἐξελθὼν ἠκολȣ́θει αὐτῷ, καὶ ȣ̓κ ᾔδει ὅτι ἀληθές ἐςι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλȣ· ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν. 10. Διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν, τὴν φέρȣσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς· καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν· καὶ εὐθέως ἀπέςη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. 11. Καὶ ὁ Πέτρος γενόμεος ἐν ἑαυτῷ, εἶπεν· Νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέςειλε Κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς Ἡρώδȣ, καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαȣ̃ τῶν Ἰȣδαίων. 12. Συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννȣ, τȣ̃ ἐπικαλȣμένȣ Μάρκȣ, ȣ̔̃ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι. 13. Κρȣ́σαντος δὲ τοῦ Πέτρȣ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παι-

δίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι Ῥόδη. 14. Καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. 15. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον· Μαίνῃ. Ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. Οἱ δ' ἔλεγον· Ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν. 16. Ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμενε κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν, καὶ ἐξέστησαν. 17. Κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾷν, διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ Κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς· εἶπε δέ· Ἀπαγγείλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.

Ἰδὼν ὁ Ἡρώδης, ὅτι τοῦτο του τὸ κίνημα εὐχαρίστησε μεγάλως τοὺς Ἰουδαίους, ἐπίασε καὶ τὸν Πέτρον· (ἴδε κεφ. κδ'. 27. κέ. 9.) καὶ πιθανὸν, ὅτι ἐβουλεύετο νὰ θανατώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο τότε ἡ ἑορτὴ τοῦ πάσχα, καὶ αἱ ἡμέραι τῶν ἀζύμων, αὐτὸς ἐστοχάσθη ν' ἀναβάλῃ τὴν κατὰ τοῦ Πέτρου ἀγωγήν του, ἕως τῶν ἑορτῶν τούτων τὴν παρέλευσιν. (Ἴδε Ματθ. κς'. 3—5.) Ὅθεν τὸν παρέδωκεν εἰς δεκαὲξ στρατιώτας, οἵτινες ἐδιορίσθησαν νὰ τὸν φυλάττωσιν εἰς τὴν φυλακὴν νύκτα καὶ ἡμέραν, ἀλλάζοντες ἀνὰ τέσσαρας εἰς μίαν ὥραν· μελετῶν μετὰ τὸ πάσχα νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς Ἰουδαίους μὲ τὸν δημοσίᾳ αὐτοῦ θάνατον.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλάμπρυνε τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ Πέτρου ἦτον ἡ φανερὰ ἀπόκρισις τῆς προσευχῆς. Ὁ Πέτρος ἐτηρεῖτο εἰς τὴν φυλακὴν μὲ μεγάλην προσοχὴν, ὥστε ἦτο παντάπασιν ἀδύνατον, ἢ μὲ βίαν ἢ μὲ φυγὴν, νὰ ἐκβληθῇ ἔξω. "Ἐγίνετο δὲ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκτενὴς προσευχὴ εἰς τὸν Θεόν·"—διότι αἱ προσευχαὶ καὶ τὰ δάκρυα εἶναι τῆς Ἐκκλησίας τὰ ὅπλα· μὲ αὐτὰ αὐτὴ πολεμεῖ ὄχι μόνον κατὰ τῶν ἐχθρῶν της, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν φίλων της· καὶ εἰς ταῦτα τὰ μέσα κατέφυγον.

Αὐτοὶ λοιπὸν ἦσαν πολλὰ δεδομένοι εἰς τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ προσευχὰς, ὅπως εὐδοκήσας ὁ Θεὸς, ἀνατρέψῃ τὸν σκοπὸν τοῦ Ἡρώδου, καὶ ἀποσπάσῃ τὸ ἀρνίον ἀπὸ τοὺς ὀδόντας τοῦ λέοντος. Ἴσως αὐτοὶ συνήρχοντο ὁμοῦ εἰς διαφόρους τόπους ἐπίτηδες· καὶ ἡ μία ἑταιρεία διεδέχετο τὴν ἄλλην· αὐτοὶ δὲν ἔπαυον δεόμενοι ὑπὲρ αὐτοῦ ἀκαταπαύστως, ἡμέραν καὶ νύκτα. Ὁ θάνατος τοῦ Ἰακώβου τοὺς ἐβίαζεν εἰς τὸ νὰ προσεύχωνται θερμότερον ὑπὲρ τοῦ Πέτρου· διότι ἂν ἐφθείροντο οὕτω μὲ φθορὰν ἀλλεπάλληλον, ἐφοβοῦντο μήπως ὁ ἐχθρὸς ἤθελε τοὺς ἀφανίσειν κατακράτος. Ὁ Στέφανος δὲν ὑπάρχει· ὁ Ἰάκωβος δὲν ζῇ· κινδυνεύει καὶ ὁ Πέτρος. Ὅλα ταῦτα εἶναι ἐναντίον των· τοῦτο θέλει σταθῆν λύπη ἐπὶ λύπην.

Ὁ καιρὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ βοηθῇ εἶναι, ὅταν τὰ πράγματα καταντῶσιν εἰς ἀπελπισίαν· ὅταν δὲν ὑπάρχῃ καμμία ἄλλη βοήθεια.—Ὁ Ἡρώδης, χωρὶς ἀμφιβολίαν, εἶπεν ὡς ὁ Πιλάτος, (Ματθ. κζ'. 65.) ἀσφαλίσατέ τον ὅσον δύνασθε. Ἐκαταλάμβανεν ὁ Πέτρος, ὅτι καὶ ὁ λαὸς ἐπεθύμει ἐκ καρδίας νὰ τὸν ἴδῃ θανατωμένον, ὡς ἰδιαιτέραν χάριν· ἐναντίον τῶν πολυαρίθμων θαυμάτων ἐλέους, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἔκαμε! Ὅμως ὡς ἄνθρωπος καθαρᾶς συνειδήσεως, εἰρήνην ἔχων μὲ τὸν Θεὸν καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ναὶ, τοὺς ἐχθρούς του, ἐκοιμᾶτο ἡσύχως, μὴ φοβούμενος τὸν κίνδυνον, μ' ὅλον ὅτι τῷ ἦτο πολλὰ ἐπικείμενος, καὶ ἐλπὶς λυτρώσεώς του δὲν ἐφαίνετο. Δὲν ἔμενε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ θανάτου παρ' ἓν βῆμα· καὶ μ' ὅλα ταῦτα αὐτὸς ἐδύνατο νὰ κεῖται ἐν εἰρήνῃ, καὶ νὰ κοιμᾶται, κοιμώμενος ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν του, κοιμώμενος ὅταν ἴσως ἐκεῖνοι ἦσαν ἔξυπνοι· ἔχων καλὴν ὑπόθεσιν διὰ τὴν ὁποίαν ἔπασχε, καὶ καλὴν συνείδησιν μὲ τὴν ὁποίαν ὑπέμενε, καὶ ὢν βέβαιος, ὅτι ὁ Θεὸς ἤθελε τελειώσειν τὸν πειρασμόν του μὲ τὸν τρόπον

ἐκεῖνον, ὅϛις ἤθελεν εἶσθαι τῆς μεγαλητέρας δόξης του πρόξενος. Ἡ ψυχή του μένει ἐν ἡσυχίᾳ· καὶ μάλιϛα εἰς φυλακὴν, μεταξὺ δύο ϛρατιωτῶν. Ὁ δὲ Θεὸς τὸν δίδει ὕπνον, ὡς κάμνει εἰς τοὺς ἀγαπητούς του. (Ψαλμ. ρκϛ'. 2.)

Ἡ Μαρία αὕτη (ϛιχ. 12.) ἦτον ἀδελφὴ τοῦ Βαρνάβα. (Κολοσσ. δ'. 10.) Εἶναι πιθανὸν, ὅτι τινὲς τῶν Χριϛιανῶν ἐσυνήθιζον νὰ συναθροίζωνται εἰς τὸν οἶκόν της. χάριν θρησκευτικῆς λατρείας· μ' ὅλον ὅτι δυσκόλως δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἤξευρεν ὁ Πέτρος πῶς αὐτοὶ συμπροσηύχοντο τότε ὑπὲρ αὐτοῦ. Οὗτος ὅμως ἐϛοχάσθη καλήτερον νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ. Πλὴν, ἢ αἱ ἐλπίδες των διελύθησαν εὐτελέστατα, ἢ περιέμενον πῶς ν' ἀνταποκριθῶσιν εἰς ἄλλον τρόπον αἱ δεήσεις των· διότι αὐτοὶ ὑπῆρχον κατακράτος ἀδιάθετοι νὰ πιϛεύσωσι τὴν ἀγγελίαν τῆς παιδίσκης, ἥτις τοὺς ἀνήγγειλεν, ὅτι αὐτὸς ἐϛέκετο εἰς τὴν θύραν· καὶ ὅταν αὐτὴ διϊσχυρίζετο ὅτι ὁ εἰς τὴν θύραν ἱϛάμενος ἦτον ὁ Πέτρος, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν φωνήν του, αὐτοὶ ἀντὶ νὰ ὑποθέσωσιν, ὅτι αὐτὸς ἀπήλαυσεν ἀληθῶς τὴν ἐλευθερίαν του, ἐσυμπέραναν, πῶς ὑπῆρχεν ὁ ἄγγελός τȣ. Ὡμίλησαν κατὰ τὴν ἰδέαν, ὅτι, ὅταν οἱ ἄνθρωποι πλησιάζωσιν εἰς τὸν θάνατον, ἢ ὄντως ἐξέπνευσαν, ἓν πνεῦμα, ἢ ἄγγελος ὅμοιος κατὰ τὴν εἰκόνα των, καὶ μὲ τὴν ἰδίαν φωνήν των, φαίνεται ἐνίοτε εἰς τοὺς φίλους ἢ γνωρίμους των·—τὸ ὁποῖον προῆλθε τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ φρονήματος, ὅτι κάθε ἄνθρωπος ἔχει τινὰ ἄγγελον φύλακα ἐπιμελούμενον αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς ἐπακούει τὴν προσευχὴν ἐνίοτε μὲ τοιοῦτον ἀπροσδόκητον τρόπον, ὥστε δυσκόλως δύναται νὰ πιστεύσῃ ὁ λαός του τοῦ γενομένου τὴν ἀλήθειαν· μάλιστα δ' οἱ φόβοι καὶ δισταγμοί των δύνανται ν' ἀφαιρέσωσι πρὸς καιρὸν τὴν χαρὰν, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς προσκαλεῖ τὸ θεῖον ἔλεος· καὶ ἡ ἰδία αὕτη χαρὰ οὖσα συνωδευμένη μὲ ἄλλα θορυβώδη πάθη, δύναται νὰ τοὺς διακόψῃ ἀπὸ τῆς παρούσης στιγμῆς τὴν χρῆσιν. Τὰ πάντα ὅμως θέλουν τελειώσειν βεβαίως εἰς χαροποιὰς εὐχαριστίας.

Ὁ Πέτρος ἔστειλε τὴν εἴδησιν τῆς ἐλευθερώσεώς του εἰς τοὺς ἄλλους φίλους του. Μηνύσατε εἰς τὸν Ἰάκωβον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ταῦτα· (ϛιχ. 17.) οἵτινες ἴσως ἦσαν συνηγμένοι ὁμοῦ εἰς ἄλλον τόπον, ταυτοχρόνως, κάμνοντες τὴν αὐτὴν πρεσβείαν πρὸς τὸν θρόνον τῆς χάριτος· τὸ ὁποῖον εἶναι μέσον, δι' οὗ τηρεῖται ἡ κοινωνία τῶν ἁγίων, καὶ ἡ τῆς ὁμονοίας ἐνέργεια. Αὐτὸς ἠθέλησε νὰ γνωστοποιηθῇ ἡ ἐλευθέρωσίς του εἰς τὸν Ἰάκωβον καὶ τοὺς συναδελφούς του, ὄχι μόνον διὰ νὰ ἡσυχάσωσιν ἀπὸ τὴν λύπην, καὶ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τοὺς διὰ τὸν Πέτρον φόβους των, ἀλλὰ διὰ νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν Θεὸν μετ' αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτόν.

18. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς ϛρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. 19. Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν, καὶ μὴ εὑρὼν, ἀνακρίνας τȣ̀ς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰȣδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν, διέτριβεν.

Οἶκοι ἠρευνήθησαν εἰς μάτην διὰ τὸν λυτρωθέντα φυλακωμένον. Ὁ Ἡρώδης τὸν ἐζήτησε σφοδρῶς, καὶ δὲν τὸν εὕρηκε. Τίς δύναται νὰ εὕρῃ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἔκρυψεν ὁ Θεός; Ὁ Βαροὺχ καὶ Ἱερεμίας εἶναι ἀσφαλεῖς, ἂν καὶ ἐζητήθησαν, διότι τοὺς ἔκρυψεν ὁ Κύριος. (Ἱερεμ. λϛ'. 26.) Ἐν καιρῷ γενικοῦ κινδύνου, ὅλοι οἱ πιστοὶ ἔχουν τὸν Θεὸν σκέπην των, ἥτις ὑπάρχει τοσοῦτον μυστική, ὥστε ὁ ἀμαθὴς κόσμος δὲν ἐμπορεῖ νὰ τοὺς πιάσῃ.

Τῶν στρατιωτῶν ἡ ἔκστασις, ὅταν ἔχασαν τὸν Πέτρον, ἡ ἀσχολία των εἰς τὸ νὰ ῥίψωσι τὸ σφάλμα ὁ εἷς ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον, καὶ ὁ τρόμος των διὰ τὴν ἐκδικητικὴν μανίαν τοῦ Ἡρώδου, δύνανται νὰ ἐννοηθῶσιν εὐκόλως. Αὐτοὶ εἶχον τῷόντι αἰτίαν νὰ τρέμωσι· διότι ὁ τύραννος ἐκεῖνος παρωρ-

γισμένος διὰ τὴν ἀποτυχίαν του, καὶ μὴ θέλων νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ὁ Πέτρος ἐλυτρώθη θαυμασίως, ἐπρόσταξε νὰ θανατωθῶσιν ἀμέσως· προφασισθεὶς, ὅτι χωρὶς ἀμφιβολίαν τοῦ Πέτρου ἡ φυγὴ ἀπεδίδετο εἰς τὴν ἀμέλειαν καὶ τὸν ὕπνον των, ἐνῷ ἦσαν φύλακες. (Ἴδε Ματθ. κή. 11—15.) Εἶναι ὅμως πιθανώτατον, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος παρετήρησε κατορθωθεῖσαν τοῦ Πέτρου τὴν λύτρωσιν μὲ ὑπερφυσικὸν τρόπον, ὡς εἶχον λυτρωθῆν ἕως τότε ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι· καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τοῦτο τὸν ἐφόβισε, καὶ παρεκίνησεν εἰς τὸ ν' ἀναβάλῃ τὸν διωγμόν. Ἴσως ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀτιμίας ἀθυμίατε ἐτάχυνε τὴν εἰς Καισάρειαν ἀποδημίαν του, καὶ τὸν ἐβίασε νὰ διατρίβῃ ἐκεῖ. Αὐτὸς ἐλυπήθη ἐκ καρδίας, ὡς λέων ἀποτυχὼν τοῦ σφαγίου του· καὶ τόσον περισσότερον, διότι εἶχε κινήσειν τοσοῦτον τὰς ἐλπίδας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων περὶ τοῦ Πέτρου, ὑποσχεθεὶς εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἤθελε τοὺς εὐχαριστήσειν ταχέως μὲ τὴν θέαν τῆς κεφαλῆς τοῦ Πέτρου, τὸ ὁποῖον ἤθελε τοὺς ὑποχρεώσειν, ὡς τὴν Ἡρωδιάδα ἡ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Τοῦτο γίνεται τοσαύτη νέκρωσις εἰς τὸ ἐπηρμένον πνεῦμά τε ὥστε δὲν ὑποφέρει νὰ μένῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἀλλὰ φεύγει εἰς τὴν Καισάρειαν.—Ὁ Ἰώσηπος ἀναφέρει τὴν μετάβασιν ταύτην τοῦ Ἡρώδου εἰς Καισάρειαν, πρὸς τὸ τέλος τοῦ τρίτου ἔτους τῆς ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας βασιλείας του· καὶ λέγει, ὅτι αὐτὸς ὑπῆγεν ἐκεῖ διὰ νὰ πανηγυρίσῃ τοὺς ἀγῶνας, οἵτινες ἐγίνοντο ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἄρχοντας τῆς βασιλείας, εἰς τιμὴν τοῦ Καίσαρος.

20. Ἦν δὲ ὁ Ἡρώδης θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδωνίοις· ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πείσαντες Βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ᾐτοῦντο εἰρήνην· διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς. 21. Ταυτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικὴν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτοὺς. 22. Ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει· Θεοῦ φωνὴ, καὶ οὐκ ἀνθρώπου. 23. Παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος Κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ Θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν.

Πόσα, καὶ πόσον φρικτὰ παραδείγματα ἔχομεν, ὅτι ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ ἡ σκληρότης εἶναι ἐναντίαι εἰς τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος θέλει τὰς τιμωρήσειν φοβερῶς! Ὁ Ναβουχοδονόσωρ ἐςάθη ἄνθρωπος πολλὰ αἱμοβόρος, καὶ μέγας διώκτης· ὁ δὲ λόγος ὅστις ἦτον εἰς τοῦ βασιλέως τὸ στόμα, ὅταν ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἔπεσεν ἐπάνω του, ἦτο λόγος ὑπερήφανος· "Οὐχ αὕτη ἐςὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ ᾠκοδόμησα εἰς οἶκον βασιλείας, ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος με, εἰς τιμὴν τῆς δόξης με;" (Δανιὴλ δ'. 30, 31.) Καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν ἄλλο παράδειγμα ἀξιοπαρατήρητον, δεικνύον πῶς ὁ Θεὸς τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται.

Οἱ Τύριοι καὶ Σιδώνιοι, εἶχον, ὡς φαίνεται, καθυβρίσειν τὸν Ἡρώδην. Αἱ πόλεις αὗται ἦσαν τότε ὑπὸ τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγὸν, καὶ ἐςάθησαν τινῶν πταισμάτων ἔνοχοι, τὰ ὁποῖα παρώργισαν τὸν Ἡρώδην μεγάλως· καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὰς κάμῃ νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ὀργήν τε. Πολλὰ μικράτις αἰτία ἔφθανε νὰ παροξύνῃ τοιοῦτον ἀλαζόνα καὶ κενόδοξον ἄνθρωπον, ὡς ὁ Ἡρώδης, διὰ τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ ἐγείρῃ μάχην. Αὐτὸς ἔλαβεν ἄκραν δυσαρέσκειαν ἐναντίον τῶν λαῶν τούτων, οἵτινες πρέπει νὰ γνωρίσωσιν, ὅτι ὁ θυμός του ἦτον, ὡς βρυγμὸς λέοντος, ὡς μηνυτὴς θανάτου.

Τοῦτο ἔδωκεν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Ἡρώδην, εἰς μίαν διορισθεῖσαν ἡμέραν, νὰ δείξῃ τὴν μεγαλοπρέπειάν του μὲ τρόπον ἐπιδεικτικὸν, καὶ μὲ ὅλην τὴν πομπήν του. Αὐτὸς ἐφόρεσε τὴν βασιλικὴν στολὴν του, (ςιχ. 21.)—καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον του. Ὁ Ἰώ-

σηπος διηγεῖται τὴν λαμπρὰν ταύτην παρουσίαν τοῦ Ἡρώδου εἰς ταύτην τὴν περίστασιν. Αὐτὸς λέγει, ὅτι ὁ Ἡρώδης τὸν καιρὸν τοῦτον ἐφόρεσεν ἓν ἀργυροῦν ἱμάτιον, τόσον πολυτελῶς ὑφασμένον, καὶ μὲ τοσαύτην τέχνην σχεδιασμένον, ὥστε ὅταν ἐφώτιζε τὴν γῆν ὁ ἥλιος, αὐτὸ ἀντανέκλα τὸ φῶς μὲ τόσην λαμπρότητα, ὥστ' ἐθάμβονε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁρώντων, καὶ τοὺς ἐνέπνεε συστολήν.—Οἱ μωροὶ λαοὶ τιμοῦν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν των φαινόμενον· καὶ δὲν εἶναι καλήτεροι οἱ τιμῶντες τὸν ἑαυτόν των μὲ τὴν τιμὴν τῶν τοιούτων. Καθήσας δ' εἰς τὸν θρόνον ἔκαμε μίαν ὁμιλίαν ἄκρας εὐγλωττίας ἐπιτήδευσιν, καυχώμενος διὰ τὴν εὐθύτητα καὶ ἐπιείκειάν του. Ὁ λαὸς, ἢ καταπλαγεὶς ἀπὸ τῆς παρουσίας τȣ τὴν λαμπρότητα, καὶ τὴν χάριν τῆς εὐφραδείας του, ἢ ποθῶν τὴν εὔνοιάν του, μὲ τὴν πλέον ἀποτρόπαιον κολακείαν, ἔκραξεν αἰφνιδίως, Θεοῦ φωνὴ, καὶ ὄχι ἀνθρώπου!—Πολλοὶ ἐθνικοὶ Βασιλεῖς ἔλαβον, καὶ ἰδιοποιήθησαν μάλιστα θείας τιμάς· ἀλλὰ τοῦ Ἡρώδου ἡ ἀσέβεια ἦτο πολὺ φρικωδεστέρα, ὅτις, γνωρίζων τὸν λόγον καὶ τὴν λατρείαν τοῦ ζῶντος Θεοῦ, ἐδέχθη καὶ εὐχαριστήθη εἰς τοιαύτας εἰδωλολατρικὰς καὶ ἀνοσίους προσκυνήσεις, χωρὶς νὰ ἐλέγξῃ τὴν βλασφημίαν, καὶ ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν Θεὸν τὴν δόξαν. Ὅθεν ἀμέσως τὸν διεπέρασεν ἕνας ἄγγελος μὲ μίαν ἀσθένειαν ἀθεράπευτον· σκώληκες κατέφαγον καὶ ἔφθειρον τὰ ἐντόσθιά του· καὶ μείνας τινὰ καιρὸν χαμερπέστατον καὶ δυσωδέστατον θέαμα, καὶ θῦμα τῶν πλέον ἀφορήτων πόνων, ἀπέθανεν εἰς τοιοῦτον εὐτελῆ καὶ ἐλεεινὸν τρόπον, ὁποῖον νὰ φαντασθῇ τις δὲν δύναται. Ὁ Ἰώσηπος ἀποδίδει τὸ ἀξιοδάκρυτον αὐτοῦ τέλος εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ κρίσιν τοῦ Θεοῦ, ἕνεκα τῆς ῥηθείσης ἀσεβείας του, παρασταίνων, ὅτι ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τοὺς φίλους του, καὶ εἶπε διὰ τὴν συμφοράν τȣ· "Τώρα ἐγὼ, τὸν ὁποῖον σεῖς ὀνομάζετε θεὸν, διὸ καὶ ἀθάνατον, πρέπει νὰ φανῶ ἄνθρωπος, καὶ θνητός." *

Ὁ Ἡρώδης ἐδέχθη τοὺς παρ' ἀξίαν τοῦ λαοῦ ἐπαίνους, εὐχαριστήθη μὲ αὐτοὺς, καὶ ὑπερηφανεύθη δι' αὐτούς· καὶ τοῦτο ἐστάθη ἡ

---

* ΠΙΝΑΞ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥ ΤΩΝ ΗΡΩΔΩΝ ΟΙΚΟΥ.

ΑΝΤΙΠΑΣ ἢ ΑΝΤΙΠΑΤΗΡ, Ἰδουμαῖος,
Προσαχθεὶς Ἔπαρχος τῆς Ἰουδαίας, καὶ Συρίας ἀπὸ τὸν Ἰούλιον Καίσαρα.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΡΩΔΗΣ, Βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας,
Ματθ. β'. 1. Λουκ. ά. 5.
Οἱ ἔκγονοί του ἀξιοσημειότεροι εἶναι·

ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ,	ΑΡΧΕΛΑΟΣ,	ΦΙΛΙΠΠΟΣ,	ΗΡΩΔΗΣ τοῦ ΑΝΤΙΠΑ.
Πνιγμένος ἐκ διαταγῆς τοῦ Πατρός του.	Ματθ. β'. 22.	Λουκ. γ'. 1.	Λουκ. γ'. 1. Ματθ. ιδ'. 3. Μαρκ. ς'. 14. Λουκ. γ'. 19, 20. καὶ κγ'. 11.

Τέκνα τοῦ ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΥ:

ΗΡΩΔΗΣ,	ΗΡΩΔΗΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ,	ΗΡΩΔΙΑΣ,
Βασιλεὺς τῆς Χαλκίδος.	Ὁ πρεσβύτερος. Πράξεις ιβ'.	Ὑπανδρευμένη μὲ τὸν Φίλιππον καὶ ἔπειτα μὲ τὸν Ἡρώδην. Ματθ. ιδ'. 3. Μαρκ. ς'. 17.

Τέκνα τοῦ ΗΡΩΔΟΥ ΑΓΡΙΠΠΑ:

ΒΕΡΝΙΚΗ,	ΑΓΡΙΠΠΑΣ ὁ νεώτερος,	ΔΡΟΥΣΙΛΛΗ.
Πράξεις κέ. 13.	Πράξεις κέ. 13. κς'. 1. κ. τ. λ.	Πράξεις κδ'. 24.

ἁμαρτία του. Τὸ σφάλμα του ἦτον, ὅτι δὲν εἶπε τίποτε, δὲν ἤλεγξε τὴν κολακείαν των, δὲν ἀπέβαλε τὴν ὁποίαν τὸν εἶχον δώσειν τιμὴν, οὐδ' ἀπέδωκεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν δόξαν· ἀλλὰ τὴν οἰκειοποιήθη, εἶχε μεγάλην θέλησιν νὰ περιωρίζετο αὐτὴ εἰς τὸν ἑαυτόν του, καὶ νὰ τὸν προσφέρωνται θεῖαι τιμαί.

Δὲν ἦτον περισσότερον παρὰ σκώληκα, ὁ ὁποῖος ἐςάθη τῆς φθορᾶς τοῦ Ἡρώδου ὁ πρόξενος· αὐτὸς ἔγινε "σκωληκόβρωτος·" σεσηπὼς, καταςαθεὶς ὡς ἓν σαπρὸν ξύλον. Τὸ σῶμα εἰς τὸν τάφον φθείρεται ἀπὸ τοὺς σκώληκας· ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦ Ἡρώδου ἐσαπήθη ἐνῷ αὐτὸς ἔζη ἀκόμη, καὶ ἀνέδωκε τοὺς σκώληκας, οἱ ὁποῖοι ἤρχισαν εὐθὺς νὰ τρέφωνται ἐπάνω εἰς αὐτό. Τὸν αὐτὸν θάνατον ὑπέφερε καὶ ὁ Ἀντίοχος, ὁ μέγας ἐκεῖνος διώκτης. Θεώρησον πόσον ταπεινὰ ὑπάρχουν τὰ σώματά μας· αὐτὰ φέρουν ἐπάνω των τῆς ἰδίας αὐτῶν διαλύσεως τὰ σπέρματα, διὰ τῶν ὁποίων θέλουν φθαρῆν ταχέως ὅτε ὁ Θεὸς προφέρει μόνον τὸν λόγον.

Πολλοὶ διῶκται ἐτελείωσαν τὰς ἡμέρας των γενόμενοι τοιαύτης ἀσθενείας παρανάλωμα, ἥτις τοὺς κατέςησε βρωμερωτέρους ζῶντας, ὡς τὸ πλέον σεσηπὸς πτῶμα, καὶ τοὺς κατέθλιψε μὲ δριμυτάτους πόνους. Τοῦ διωγμοῦ τὰ ὄργανα ὑπόκεινται εἰς τὸν πλέον ἐπανιςάμενον κίνδυνον. (Ἴδε Δανιὴλ γ'. 19—23. ς'. 24.) Ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπέρχεται ἐπάνω εἰς ὅλους ἐκείνους, οἵτινες ἐπιχειροῦν τὸ μισητὸν τοῦτο ἔργον. Οἱ οὕτω πολεμοῦντες ἐναντίον τοῦ Θεοῦ παρασκευάζονται ταχέως διὰ τρομερωτέραν ἐκδίκησιν, ἐνῷ περικυκλοῦνται ἀπὸ δόξαν καὶ κολακείαν, φανταζόμενοι ἐκ τῆς ἀλαζονίας ἑαυτοὺς ἀθανάτους.—Ἀλλ' ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται. "Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται," ὡς ἀντιζήλοις καὶ ἐχθροῖς αὐτοῦ· οἱ ἄγγελοι ἐκδικοῦνται μετὰ χαρᾶς τὴν δόξαν του, καταςρέφοντες τοὺς ἱεροσύλους ὑπεναντίους· ὅλη ἡ κτίσις εἶναι ἑτοίμη νὰ ἐκδικηθῇ τοῦ Δημιουργοῦ της τὴν ὑπόςασιν ἐναντίον ἐκείνων, οἵτινες δὲν θέλουν νὰ δώσωσι τὴν δόξαν εἰς αὐτόν· καὶ οἱ πλέον ἀηδεῖς σκώληκες δύνανται νὰ ἐξευτελήσωσιν, ἐξαχρειώσωσι, καὶ καταθλίψωσι τοὺς ὑπερηφάνους ἐκείνους ἀποςάτας, οἵτινες ζητοῦν νὰ θεοποιῶνται.

24. Ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο. 25. Βαρνάβας δὲ καὶ Σαῦλος ὑπέςρεψαν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ Ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα Μάρκον.

Τῶν ἁμαρτωλῶν ὁ θρίαμβος εἶναι ὀλιγοχρόνιος· ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἡ ὑπόθεσις ἔμειναν ςερεοὶ, ἐναντίον πολλῶν τοιούτων κενοδόξων καὶ τυράννων διωκτῶν ὡς τὸν Ἡρώδην. Ναὶ, ἡ ἀνατροπή των ἤνοιξε πολλάκις τὴν ὁδὸν τῆς ἀφθόνου προόδου τοῦ Εὐαγγελίου· καὶ ὁ ἀφανισμὸς τοῦ ὅστις μέλλει ἀκολούθως ν' ἀντιςαθῇ εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν ὑπόθεσιν, θέλει φέρειν τὴν εὐτυχεστέραν αὐτοῦ ἔκβασιν. "Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο·" ὡς σπόρος σπειρόμενος, ὅστις καρποφορεῖ μὲ μεγάλην αὔξησιν, τριακοντάκις, ἑξηκοντάκις καὶ ἑκατονταπλασίως· ὅπου ἂν ἐκηρύττετο τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ἐνηγγαλίζοντο μυριάδες, καὶ ἐπροσθέτοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν δι' αὐτοῦ· ἐπειδὴ ἡ ἐκκλησία ὅσον ἐθλίβετο τοσοῦτον περισσότερον ἐπληθύνετο, ὡς ὁ Ἰσραὴλ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἡ γενναιότης καὶ θεία χαρὰ τῶν μαρτύρων παρεκίνουν περισσότερον τοὺς ἀνθρώπους νὰ δεχθῶσι τὸν Χριστιανισμὸν, παρ' ὅσον τοὺς ἔκαμναν τὰ πάθη αὐτῶν νὰ τὸν ἀποστρέφωνται. Οἱ δ' ἐργαζόμενοι νὰ τὸν προάξωσι θέλουν προχωρεῖν ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν, καὶ μεταβαίνειν ἐκ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν, ἕως νὰ τελειωθῇ τὸ ἔργον των· καὶ τότε θέλουν θεωρεῖν οἱ ὀφθαλμοί των—καὶ θεωρεῖν μόνον—τὴν καταςροφὴν τῶν ἐργατῶν τῆς ἀδικίας.

Ὁ δὲ Βαρνάβας καὶ Σαῦλος, ὑποςρέφοντες εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἐπῆραν μαζύ των τὸν Ἰωάννην, ἐπονομαζόμενον Μάρκον, ἀνεψιὸν τοῦ Βαρνάβα.—Εἶναι ἀγαθὸν ἔργον νὰ

φροντίζωσιν οἱ πρεσβύτεροι ὑπηρέται, ὅπως ἀνατρέφωνται οἱ νέοι διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Εὐαγγελίου, ὥςε νὰ γίνωνται καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς συγχρόνους των ὠφέλιμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

ΗΣΑΝ δέ τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ,τε Βαρνάβας καὶ Συμεὼν ὁ καλούμενος Νίγερ, καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μαναήν τε Ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ Σαῦλος. 2. Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ καὶ νηςευόντων, εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· Ἀφορίσατε δή μοι τόν τε Βαρνάβαν καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. 3. Τότε νηςεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν.

Δὲν μᾶς ἐπαῤῥησιάσθη ἀκόμη τι περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὰ ἔθνη, ἀνάλογον τοῦ ὕψους τῆς παραγγελίας ἐκείνης, "Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη." Ἡ θύρα ἦτον ἀνοιγμένη εἰς τοῦ Κορνηλίου καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τὴν βάπτισιν· ἔκτοτε ὅμως βλέπομεν, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ἐκηρύττετο εἰς μόνους τοὺς Ἰουδαίους· (κεφ. ιά. 19.) Ἤθελεν ὑπολαβεῖν τις ὡς πεπαυμένον τὸ φῶς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀρχίσειν νὰ λάμπῃ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν. Ἀλλ᾽ εἰς τοῦτο τὸ κεφάλαιον, τὸ ἔργον ἐκεῖνο, τὸ μέγα καὶ ἀγαθὸν ἐκεῖνο ἔργον, ἀναζωοῦται· καὶ μ᾽ ὅλον ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι μέλλουν νὰ ἔχωσι πάντοτε τὴν πρώτην εἰς αὐτοὺς γενομένην προσφορὰν, πλὴν ἕνεκα τῆς ἀποποιήσεώς των, θέλουν σταθῆν τὰ ἔθνη τοιαύτης προσφορᾶς μέτοχα.

Τὸ ἐπώνυμον "Νίγερ," ἢ μαῦρος, μὲ τὸ ὁποῖον ἐγνωρίζετο ὁ Συμεὼν, φαίνεται, ὅτι τὸν ἐδόθη αἰτίᾳ τῆς φύσεώς του· ἴσως ἦτον Ἄραψ.

Ὁ Μαναὴν ἦν ἀνὴρ οὐ μικρὸς, ὡς γνωρίζεται, ἐκ τοῦ ὅτι συνανετράφη μὲ τὸν τετράρχην Ἡρώδην· ἢ ἐβύζασε τὸ αὐτὸ γάλα, ἢ ἐδιδάχθη εἰς τὴν ἰδίαν σχολὴν, ἢ ὁμότροπος τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος, ἢ μᾶλλον ἕνας, ὅστις ἦτο σταθερὸς αὐτοῦ συμμαθητὴς καὶ σύντροφος· ὅστις εἰς πᾶν μέρος τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ ἦτο κοινωνὸς καὶ ἐπιστήθιός του· σχέσις, ἥτις τὸν ἔδιδε μεγάλην ἐλπίδα τῆς εἰς τὴν αὐλὴν χώρας του. Παρήτησε μ᾽ ὅλα ταῦτα πᾶσαν περὶ τούτου ἐλπίδα χάριν τοῦ Χριστοῦ· ὡς ὁ Μωϋσῆς, ὁ ὁποῖος ὅταν ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν, ἀπεποιεῖτο νὰ ὀνομασθῇ υἱὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραώ. Ἐπρόκρινε νὰ συμπάσχῃ μὲ ἕνα ἅγιον, παρὰ νὰ συνδιώκῃ μὲ ἕνα τετράρχην.

Ἐνῷ δ᾽ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, καὶ οἱ συναδελφοί των ἐνησχολοῦντο εἰς εὐσεβεῖς προσευχὰς, καὶ ἐφύλαττον μίαν ἡμέραν κοινῆς νηστείας, (πιθανὸν διὰ νὰ ζητήσωσιν εὐλογίαν εἰς τὸ ἔργον των, καὶ ὁδηγίαν περὶ τῆς μελλούσης προόδου των,) ἐδιορίσθησαν ἀπὸ μίαν ἄμεσον ἀποκάλυψιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νὰ ἐκλέξωσι τὸν Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον διὰ τὸ ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπροσκάλεσεν.—Οἱ λόγοι οὗτοι ἀποδεικνύουν ἐναργῶς τὴν ὑπόστασιν καὶ θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Οὕτως ἐκλεχθέντες, ἐχειροτονήθησαν σεμνῶς οἱ δύω Ἀπόςολοι.—1. Ἡ Ἐκκλησία ἐδεήθη ὑπὲρ αὐτῶν. Ὅταν ἀγαθοὶ ἄνδρες στέλλωνται διὰ καλὸν ἔργον, πρέπει νὰ γίνηται δι᾽ αὐτοὺς ἔνθερμος καὶ δημόσιος δέησις· καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, οἵτινες εἶναι συνεργάται καὶ συστρατιῶται.—2. Ἥνωσαν τὴν νηστείαν μὲ τὰς προσευχὰς, ὡς ἔπραττον καὶ εἰς ἄλλας

ὑπηρεσίας των. Τοῦτο μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς, ἐγκρατευθεὶς ἀπὸ τὸν ὕπνον ὅλην τὴν νύκτα, (νήστιμον νύκτα, ἂν δύναμαι νὰ τὴν ὀνομάσω οὕτω,) πρὶν ἐξαποστείλῃ τοὺς Αποστόλους του, διὰ νὰ τὴν ἐξοδεύσῃ εἰς προσευχήν. (Λουκ. ς'. 12.)

4. Οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, κατῆλθον εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κύπρον. 5. Καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι, κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων· εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην. 6. Διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου, εὗρόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα Βαριησοῦς, 7. Ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ ἀνδρὶ συνετῷ· οὗτος προσκαλεσάμενος Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. 8. Ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος (οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ) ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. 9. Σαῦλος δὲ (ὁ καὶ Παῦλος) πλησθεὶς Πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν, 10. Εἶπεν· Ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας; 11. Καὶ νῦν ἰδοὺ, χεὶρ τοῦ Κυρίου ἐπὶ σέ· καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. Παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος· καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. 12. Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς, ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ Κυρίου.

Ἡ Σελεύκεια ἦτο παραθαλασσία πόλις, ἀπέχουσα τῆς Ἀντιοχείας δεκαπέντε περίπου μίλια. Δὲν φαίνεται, ὅτι ἐκήρυξαν ἐκεῖ οἱ Ἀπόστολοι· ἀλλ' ἐκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς τὴν νῆσον Κύπρον, πατρίδα τοῦ Βαρνάβα. Καὶ φθάσαντες εἰς τὴν πρώτην πόλιν, καλουμένην Σαλαμῖνα, ἐκήρυξαν εἰς τὰς συναγωγάς.—Ἐὰν ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀναθέματος, ἥτις ἐδημοσιεύθη ἐναντίον ἐκείνων, οἵτινες ὡμολόγουν τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ὑπάρχει ὁ Χριστὸς, ἐτηρεῖτο ἀκόμη, εἶναι φανερὸν, ὅτι αὐτὴ ὑπῆρχεν ὀλίγον γνωστὴ μακρὰν τῆς Ἱερουσαλήμ· διότι οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐμποδίσθησαν ἀπὸ τὸ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς συναγωγὰς, ἀλλὰ τοὺς ἐσυγχωρήθη προθύμως νὰ κηρύξωσιν εἰς αὐτάς.—Ὁ Ἰωάννης Μάρκος συνώδευε τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν, διὰ νὰ κάμνῃ τὴν ὁποίαν ἐδύνατο διακονίαν διὰ τῆς ὁδηγίας αὐτῶν· μ' ἐλπίδα, χωρὶς ἀμφιβολίαν, νὰ καταστᾶθῇ, γυμναζόμενος, σταθερὸς τοῦ Εὐαγγελίου κήρυξ.

Οἱ Ἀπόστολοι διήρχοντο τὴν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον νῆσον τῆς Κύπρου, κηρύττοντες εἰς τὰς πόλεις κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον εὐκαιρίαν, (ἀναμφιβόλως μέ τινα καλὴν ἔκβασιν, τόσον μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, καθὼς καὶ τῶν Ἐθνικῶν,) ἑωσοῦ ἔφθασαν εἰς Πάφον, εἰς τὸ ἄντικρυ αὐτῆς μέρος. Ἡ πόλις αὕτη ἐστάθη περίφημος διὰ τὸν ἐκεῖ ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, καὶ ἄτιμος διὰ τοῦ λαοῦ της τὴν ἀσέλγειαν· ὅθεν ἐκεῖ ἦτο μεγαλητέρα ἀνάγκη νὰ κηρυχθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ καταστρέψῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.

Δίδεται ἐδῶ μία ἰδιαιτέρα διήγησις περὶ τοῦ Ἐλύμα τοῦ μάγου, καὶ τῶν τεχνῶν του εἰς τὴν Πάφον, ὅπου διέτριβεν ὁ Ἀνθύπατος. Οὗτος, ὡς φαίνεται, ἦτον ἀνὴρ φρόνιμος, ἀγχίνους, σκεπτικὸς, διοικούμενος ἀπὸ τὸ λογικὸν, χωρὶς προλήψεις· τὸ ὁποῖον ἐφάνη ἐκ τούτου, ὅτι, ἀκούσας τὸν χαρακτῆρα τοῦ Βαρνάβα καὶ Σαύλου, τοὺς ἐπροσκάλεσε, ζητήσας νὰ διδαχθῇ ἀκριβέστερα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ὁ δὲ Ἐλύμας παράυθα ἔκαμεν ἔργον του ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον· ὡς οἱ μάγοι τῆς Αἰγύπτου, εἰς τὴν αὐλὴν

τοῦ Φαραὼ, ἀντεστάθησαν εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ Ἀαρών. (β.' Τιμ. γ'. 8.) Αὐτὸς ἐπαῤῥησίαζε τὸν ἑαυτόντου ὡς ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἠρνεῖτο, ὅτι ἦσαν ἐκεῖνοι· καὶ οὕτως ἐζήτει νὰ διαστρέψῃ τὸν Ἀνθύπατον ἀπὸ τὴν πίστιν, (στιχ. 8.) νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ δεχθῇ τὸ Εὐαγγέλιον, ἰδὼν αὐτὸν ὅτι ἔκλινε νὰ τὸ κάμῃ.—Σημείωσαι, ὅτι ὁ Σατανᾶς καταγίνεται κυρίως εἰς τὸ νὰ ἐμποδίζῃ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς ἐν ἐξουσίᾳ ἄνδρας, ἀπὸ τὸ νὰ γίνωνται εὐσεβεῖς, γνωρίζων, ὅτι τὸ παράδειγμα αὐτῶν, ἦτε καλὸν, ἦτε κακὸν, θέλουν τὸ μιμηθῆν πολλοί.

Ὁ δὲ Σαῦλος (ὅστις πρώτην φορὰν ἐνταῦθα καλεῖται Παῦλος, καὶ ποτὲ εἰς τὸ ἑξῆς Σαῦλος) ἐγράφη πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦτο μὲ θεῖον θυμόν. "Ὁ Σαῦλος, ὁ καὶ Παῦλος." (στιχ. 9.) Τὸ ὄνομά του ἦτο Σαῦλος, ἐπειδὴ ἦτον Ἑβραῖος, καὶ ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμίν· ὠνομάζετο δὲ Παῦλος ὢν πολίτης τῆς Ῥώμης. Ἕως ἐδῶ τὸν ὠνομάζομεν μὲ τὸ Ἰουδαϊκὸν αὐτοῦ ὄνομα, διότι ἦτο πολλὰ σπουδαῖος μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων· ἀποστελλόμενος ὅμως τώρα πρὸς τὰ ἔθνη, ὀνομάζεται μὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν αὐτοῦ ὄνομα, ὑπολήψεώς τινος χάριν μεταξὺ τῶν Ῥωμαϊκῶν πόλεων, μὲ τὸ νὰ ἦτον εἰς αὐτὰς πολλὰ κοινὸν τὸ ὄνομα Παῦλος. Μερικοὶ ὅμως νομίζουν, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶχεν ὀνομασθῆν ποτὲ Παῦλος ἄχρι τοῦδε, παρ' ὅτι ἐστάθη μέσον τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Σεργίου Παύλου εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὅτι ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο Παῦλος, εἰς μνήμην τῆς νίκης ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἐκέρδισε δυνάμει τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ· ὡς μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων ἐσυνηθίζετο ὁ κυριεύων μίαν πόλιν, ἢ ἔθνος, νὰ λαμβάνῃ τὸ ὄνομα αὐτῆς, ὡς Γερμανικὸς, Βρεταννικὸς, Ἀφρικανός· ἢ μᾶλλον, ὁ ἴδιος Σέργιος Παῦλος τὸν ἔδωκε τὸ ὄνομα Παῦλος, εἰς ἔνδειξιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως· ὡς ἔδωκεν ὁ Οὐεσπασιανὸς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Φλάβιος, εἰς τὸν Ἰουδαῖον Ἰώσηπον.

Αὐτὸς λοιπὸν ἠτένισε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπάνω του, διὰ νὰ τὸν συστείλῃ, καὶ νὰ δείξῃ μίαν ἱερὰν τόλμην κατὰ τῆς βαρβάρου αὐτοῦ ἀναιδείας. Ἐπροσήλωσε τὰ ὄμματά του ἐπάνω εἰς αὐτὸν, ὡς ἔνδειγμα, ὅτι τὸ βλέμμα τοῦ καρδιογνώστου Θεοῦ ἦτον ἐπάνω εἰς αὐτὸν, καὶ ἐξήταζε τοὺς νεφροὺς καὶ τὰ ἔγκατά του· μάλιστα δὲ, ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου ἦτον ἐναντίον αὐτοῦ· Ψαλ. λγ'. 16. Προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπάνω εἰς αὐτὸν, διὰ νὰ παρατηρήσῃ ἂν ἐδύνατο νὰ διακρίνῃ εἰς τὴν ὄψιν του κανὲν σημεῖον θλίψεως δι' ὅ,τι ἔκαμε· τὸ ὁποῖον (ἀνίσως, δηλαδὴ, αὐτὸς ἤθελε διακρίνειν τὸ παραμικρὸν τοιοῦτόν σημεῖον,) ἤθελεν ἐμποδίσειν τὴν γεγονυῖαν δίκην. Τῷ δίδει ἐνταυτῷ τὸν ἀληθῆ του χαρακτῆρα·—

1.—Υἱὸς κολάσεως· καὶ τοιοῦτοι ἐστάθησαν πάντοτε ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Κάϊν, ὅστις ἦτο κακοῦργος καὶ διάβολος ἔνσαρκος, φονεύσας τὸν ἀδελφόν του, ὄχι δι' ἄλλην αἰτίαν, παρ' ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ ἦσαν κακὰ, καὶ τὰ τοῦ ἀδελφοῦ του δίκαια. Οὗτος ὁ Ἐλύμας, μ' ὅλον ὅτι ἐκαλεῖτο Βαριησοῦς, (δηλαδὴ, υἱὸς Ἰησοῦ,) ἦτο τῳόντι τέκνον τοῦ διαβόλου, εἶχε τὴν ἐπιθυμίαν του, καὶ ὑπηρέτει τὰ συμφέροντά του. Εἰς δύο πράγματα ὡμοίαζε τὸν διάβολον, ὡς τέκνον τὸν πατέρα· (1.) Εἰς τὸν δόλον. "Ὁ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς·" (Γεν. γ'. 1.) καὶ ὁ Ἐλύμας ἂν καὶ ἐστερημένος πάσης σοφίας, ἦτον ὅμως πλήρης δόλου, ἔμπειρος καθ' ὅλας τὰς τέχνας τοῦ ἀπατᾷν ἀνθρώπους. (2.) Εἰς τὴν κακίαν· αὐτὸς ἦτο πλήρης κακουργίας· δύστροπος, καὶ κακῆς διαθέσεως ἄνθρωπος· ἄσπονδος καὶ ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς μὲ τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγαθότητα. Τὸ δὲ πλήρωμα δόλου καὶ κακίας ἐν ταυτῷ, κάμνει τὸν ἄνθρωπον ὄντως τέκνον τοῦ διαβόλου.

2.—Ἐστάθη ἀκόμη ὑπεναντίος τοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ αὐτὸς ὑπάρχῃ τέκνον τοῦ διαβόλου, ἕπεται φυσικῶς, ὅτι εἶναι ἐχθρὸς πάσης δικαιοσύνης, διότι τοιοῦτος εἶναι ὁ

διάβολος. Ἐκεῖνοι, οἵτινες ὑπάρχουν ἐχθροὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἐχθροὶ πάσης δικαιοσύνης· διότι εἰς αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν ἐμπεριέχεται, καὶ ἐκπληροῦται πᾶσα δικαιοσύνη. Τὸν ἐκατηγόρησεν ὁ Παῦλος διὰ τὸ παρόν του ἔγκλημα, καὶ τὸν ἐπέπληξε διὰ τοῦτο. "Οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας;"—κακοπαῤῥησιάζων αὐτὰς, θέτων ἐπάνω των ψευδῆ χρώματα, καὶ ποιῶν δειλοὺς οὕτω τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ νὰ ἔμβωσιν εἰς αὐτὰς, καὶ νὰ περιπατῶσιν εἰς αὐτάς;—Οἱ διαστρέφοντες τὰς εὐθείας ὁδοὺς τοῦ Κυρίου, εἶναι γενικῶς τοσοῦτον ἀπηνεῖς εἰς τοῦτο, ὥστε μ' ὅλον ὅτι ἡ εὐθύτης τῶν ὁδῶν ἐκείνων τοὺς ἀποδεικνύεται μὲ τὴν πλέον ἰσχυρὰν καὶ ὁριστικὴν ἐνάργειαν, πάλιν ἐπιμένουν εἰς τὴν σκληροκάρδιον γνώμην των· διδαχθέντες, ἀλλ' οὐ πεισθέντες· πεισθέντες, ἀλλ' οὐκ ἐπιστρεφθέντες.

Ἡ δικαία κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐξετελέσθη ἀμέσως—κρίσις ἀνάλογος εἰς τὴν πεισματώδη τυφλότητα τῆς καρδίας του. Ἀχλὺς καὶ σκότος ἔπεσεν ἐπάνω του, ὡς εἰς τοὺς Σοδομίτας, ὅταν ἐδίωκον τὸν Λώτ· καὶ ἐπάνω εἰς τοὺς Ἀσσυρίους, ὅταν ἐδίωκον τὸν Ἐλισαιέ. Τοῦτο τὸν ἐσιώπησεν εὐθὺς, τὸν ἐπλήρωσε συγχύσεως, καὶ ἦτο μία τελεία ἀνασκευὴ τῶν, ὅσα ὡμίλησε κατὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ.

Ἐναντίον ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ Ἐλύμα εἰς τὸ νὰ διαστρέψῃ τὸν Ἀνθύπατον ἀπὸ τὴν πίστιν, οὗτος ἔφθασε νὰ πιστεύσῃ· καὶ τὸ θαῦμα τοῦτο τὸ ὁποῖον ἔγινεν ἐπάνω εἰς τὸν ἴδιον μάγον—ὡς τὰ ἕλκη τῆς Αἰγύπτου, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐπάνω εἰς τοὺς μάγους, ὥστε δὲν ἐδύναντο νὰ σταθῶσιν ἐναντίον τοῦ Μωϋσέως, (Ἐξ. θ'. 11.)—συνετέλεσεν εἰς τοῦτο. Ὁ Ἀνθύπατος ἦτον ἀνὴρ εὐαίσθητος, καὶ παρετήρησε πρᾶγμά τι ἀσυνήθιστον, τὸ ὁποῖον ἐδείκνυε τὴν θείαν ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας τῶν Ἀποστόλων.

13. Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν Παῦλον, ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας· Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. 14. Αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης, παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, ἐκάθισαν. 15. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς, λέγοντες· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγετε.

Ἡ Πέργη τῆς Παμφυλίας ἦτο πόλις ἐπίσημος, μάλιστα διὰ τὸν ἐκεῖ ἐγερθέντα ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Παρὰ τὴν ἐκεῖ μετάβασιν τῶν Ἀποστόλων, τίποτ' ἄλλο δὲν ἀναφέρεται, ὅτι ἔπραξαν ὁ Παῦλος καὶ Βαρνάβας. "Διῆλθον ἀπὸ τῆς Πέργης." (στιχ. 14.) Ἡ ἱστορία ὅμως τῶν Ἀποστολικῶν Πράξεων, ὡς ἡ τοῦ Χριστοῦ, ὑποσιωπᾷ πολλὰ κατορθώματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν σημειώσεως ἄξια· ἐπειδὴ ἂν ἐγράφετο καθ' ἓν, οὐδ' αὐτὸς ὁ κόσμος δὲν ἤθελε χωρέσειν τὰ γραφόμενα βιβλία.

Εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ Ἰωάννης Μάρκος ἐβαρύνθη ἀπὸ τὸν κόπον καὶ τὴν ταλαιπωρίαν τοῦ ταξιδίου· καὶ προβλέπων, ὅτι ἔμελλον ν' ἀπαντήσωσι μεγάλους κινδύνους, καὶ διωγμοὺς εἰς τὸ ἔργον των, ἐσυλλογίσθη μεγάλως τὴν ἰδίαν ἀνάπαυσιν καὶ τὰς κλίσεις του, καὶ οὕτω—(χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Παύλου καὶ Βαρνάβα)—ἀφήσας αὐτοὺς ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. (Ἴδε Ματθ. η'. 21. 22. Λουκ. θ'. 57—62. Φιλ. β'. 19—23.) Τοῦτο ἐδείκνυεν ἀστασίαν πνεύματος, ἀνάρμοστον εἰς ἕνα, ὅστις ὑπεχρεώθη εἰς τόσον ἀξιόλογον ὑπούργημα· καὶ τὰ ἐκ τοῦ κινήματος τούτου προελθόντα ἀποτελέσματα, ἐπαναφέρονται πολλάκις εἰς τὸ ἀκόλουθον μέρος τῆς ἱερᾶς βίβλου. (Ἴδε κεφ. ιε'. 36—41. Κολοσσ. δ'. 9—14. Τιμ. δ'. 9—13.)

Ὁ δὲ Παῦλος καὶ Βαρνάβας ἔφθασαν εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, ἐπαρχίας τῆ Ἐλάττονος Ἀσίας· αὐτὴ ἡ Ἀντιόχεια ἦτο μακρὰν ἀπὸ τὴν τῆς Συρίας Ἀντιόχειαν, ἐξ ἧς ἀνεχώρησαν. Εἰσῆλθον εἰς τὴν συναγωγὴν τοῦ τόπου τούτου τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου· καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσ.ν τῶν κεφαλαίων ἐκ τοῦ νόμου Μωϋσέως, καὶ τῶν γεγραμμένων παρὰ τῶν προφητῶν, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς συναγωγῆς ἐπροσκάλεσαν αὐτοὺς νὰ ὁμιλήσωσιν εἰς τὴν σύναξιν. (Ἴδε κεφ. ιέ. 21. Λουκ. δ΄. 16—19.) Αὐτοὶ ἢ ἔλαβον περὶ αὐτῶν προλαβόντως εἴδησιν παρὰ τῶν ἰδίων, ἢ τῆς διαγωγῆς των ὁ τρόπος ἐμαρτύρησε τὴν ἐπιθυμίαν των νὰ λαλήσωσιν. Οἱ Ἀπόστολοι ἐσύχναζον εἰς τὰς συναγωγὰς πᾶν σάββατον, ὅπως τύχωσιν εὐκαιρίας νὰ κηρύττωσιν· οἱ μαθηταὶ ὅμως ἐν γένει ἐτήρουν τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, διὰ νὰ συνεκκλησιάζωνται· (Ἴδε κεφ.κ.7—12.) Μ᾽ ὅλα ταῦτα οἱ ἐξ Ἑβραίων ἐπιστρέφοντες φαίνεται, ὅτι ἐτήρουν μέχρι τινὸς τὸ σάββατον· καὶ ἡ μεταβολὴ αὕτη, ὡς καὶ μερικαὶ ἄλλαι, φαίνεται ὅτι ἐπληρώθη βαθμηδὸν, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀνωφελῶς γενομένου εἰς τοὺς Ἰουδαίους σκανδάλου.

---

16. Ἀναστὰς δὲ Παῦλος, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν· Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν Θεὸν, ἀκούσατε. 17. Ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν· καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς. 18. Καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ. 19. Καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν, κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. 20. Καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. 21. Κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κὶς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, ἔτη τεσσαράκοντα.

Πλῆθος Ἰουδαίων διέτριβον εἰς τὴν τῆς Πισιδίας Ἀντιόχειαν, καὶ εἰς αὐτοὺς ἔμελλε νὰ κηρυχθῇ πρῶτον τὸ Εὐαγγέλιον· καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς διδαχὴ τοῦ Παύλου συνίσταται εἰς τὰ διαλαμβανόμενα εἰς τοὺς παρόντας στίχους, τὰ ὁποῖα, ὡς φαίνεται, ὑπάρχουν ἡ οὐσία τῶν ὅσα γενικῶς ἐκήρυξαν οἱ Ἀπόστολοι εἰς ὅλων τῶν μερῶν τοὺς Ἰουδαίους· διότι εἰς τὴν μετ᾽ αὐτῶν συνδιάλεξιν, ὁ ἁρμοδιώτερος τρόπος ἦτο ν᾽ ἀποδειχθῇ εἰς αὐτοὺς πόσον ἡ Νέα Διαθήκη, τὴν ὁποίαν ἐζητεῖτο νὰ δεχθῶσι, συμφωνεῖ ἀκριβῶς μὲ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ὄχι μόνον ἐδέχθησαν, ἀλλ᾽ ἦσαν καὶ ζηλωταί της.

Μερικοὶ ἐξηγοῦν τὴν φράσιν, "Οἱ φοβούμενοι τὸν Θεὸν," (στιχ. 16.) περὶ τῶν εὐσεβῶν προσηλύτων, ἀναφερομένων εἰς στιχ. 43. Πλὴν εἶναι φανερὸν, ὅτι εἰς τὴν συναγωγὴν ὑπῆρχον Ἐθνικοὶ, καὶ προσήλυτοι. Ἴσως τοὺς ἐσυγχωρήθη τις χώρα, ἐπ᾽ ἐλπίδι ὅτι ταχέως ἔμελλον νὰ ἐναγκαλισθῶσι τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν, ὡς ἤδη ἄλλοι ἔπραξαν.

Ὁ Ἀπόστολος τοὺς ἐνθυμίζει, ὅτι ὁ Θεὸς τῶν πατέρων των εἶχεν ὑψώσειν πρότερον τὸ ἔθνος των ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἀξιοθρηνήτου καταστάσεως, εἰς μεγάλην τιμὴν καὶ εὐδαιμονίαν εἰς Χαναάν. Αὐτὸς τοὺς ἠλευθέρωσεν ἐκ τῆς δουλείας ἐν δυνάμει, τοὺς ἐφύλαξε κεχαριτωμένως ἔτη τεσσαράκοντα εἰς τὴν ἔρημον, κατέστρεψε τοὺς Χαναναίους, καὶ διήρεσε τὴν γῆν κατὰ μερίδας μεταξύ των. Μετὰ ταῦτα τοὺς ἔδωκε Κριτάς· τότε τοὺς ἐδιοίκησε δι᾽ ἑνὸς προφήτου, τοῦ Σαμουὴλ, ἀνδρὸς ἐμπνευσθέντος θεόθεν διὰ νὰ ἐπιστατῇ εἰς τὰς ὑποθέσεις των. Ἔπειτα δὲ, κατὰ τὴν αἴτησίν των, τοὺς ἔδωκε βασιλέα, τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς· καὶ μεταστήσας αὐτὸν, ἤγειρε τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλέα.

22. Καὶ μεταστήσας αὐτὸν ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας· Εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. 23. Τούτου ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν, 24. Προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ. 25. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε· Τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ, ἔρχεται μετ' ἐμὲ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. 26. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, υἱοὶ γένους Ἀβραὰμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν Θεὸν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη. 27. Οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν, τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες, ἐπλήρωσαν. 28. Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες, ᾐτήσαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. 29. Ὡς δὲ ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. 30. Ὁ δὲ Θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. 31. Ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλὴμ, οἵτινες εἰσὶ μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. 32. Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν. 33. Ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται· Υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. 34. Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθορὰν, οὕτως εἴρηκεν· Ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαβὶδ, τὰ πιστά. 35. Διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· Οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. 36. Δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν. 37. Ὃν δὲ ὁ Θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν.

Τοῦ Δαβὶδ ἡ ἀνάμνησις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Ἀπόστολον ν' ἀρχίσῃ τὴν μεγάλην του ὑπόθεσιν· διότι ὁ Μεσσίας προεφητεύθη ὡς "Υἱὸς Δαβὶδ," καὶ ἡτοιμάσθη ὁ Παῦλος ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτον ὁ Μεσσίας, ὁ Υἱὸς Δαβίδ. (Ἴδε κεφ. β'. 25—32. β'. Βασιλ. ζ'. 12—17. Ψαλ. ρλά. 17. Ἡσαΐας ζ'. 13, 14. ς'. 6, 7. Ἱερεμ. κγ'. 5, 6. Ματθ. ά. 20, 21. κά. 8—11. κβ'. 41—46. Λουκ. ά. 26—33. β'. 8—14.)

Παρασταίνει ἀκόμη, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦτον ὁ πρoκήρυξ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις δὲν προεῖπε τὴν ἔλευσίν του, ὡς μακρυνὸν πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸν ἐδείκνυεν ὡς ἤδη ἐλθόντα. Οἱ παρευρεθέντες Ἰουδαῖοι ἤκουσαν ἀναμφιβόλως περὶ τῆς διακονίας καὶ διακηρύξεως τοῦ Ἰωάννου ὅτι δὲν ἦτον αὐτὸς ὁ Μεσσίας, ἀλλὰ πρόδρομος ἐκείνου· καὶ ἴσως ἔφθασεν εἰς τὰ ὦτά των εἴδησίς τις, ὅτι αὐτὸς ἐμαρτύρει περὶ τοῦ Ἰησοῦ. Ὅθεν ὁ Ἀπόστολος τοὺς ἀνέφερε τὴν μαρτυρίαν ἐκείνην, ἐνῷ προέτρεπε τόσον τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραὰμ, καθὼς καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους, οἵτινες ἐλάτρευον τὸν Θεὸν, διὰ νὰ πιστεύσωσι καὶ ἐναγκαλισθῶσι τὸν πρὸς αὐτοὺς σταλέντα λόγον τῆς σωτηρίας. Τότε διέλυσε τὴν πρόληψιν, ἥτις ἤθελεν ἐγερθῇν εἰς τὰ πνεύματά των ἐναντίον τῆς διδαχῆς του, ἐκ τῆς διαγωγῆς τῶν ἀρχόντων τῆς Ἱερουσαλὴμ,

ἐξεύρων ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶχον γνωρίσειν τῷόντι τὸν Μεσσίαν των, ὅταν ἐπαῤῥησιάσθη ἐν μέσῳ αὐτῶν, οὐδ' ἐνόησαν τὰς ἀναγινωσκομένας δημοσίᾳ καὶ σταθερῶς μεταξύ των γραφάς. Οὕτως τὰς ἐξεπλήρωσαν ἐξ ἀγνοίας, κρίναντες καὶ καταδικάσαντες τὸν Ἰησοῦν, αἰτήσαντες παρὰ τοῦ Πιλάτου τὴν σταύρωσίν του, μ' ὅλον ὅτι δὲν εἶχον νὰ προτείνωσι κατ' αὐτοῦ ἄλλο τι ἁμάρτημα, παρ' ὅτι ἐκήρυττεν ἑαυτὸν Υἱὸν Θεοῦ. Καὶ πληρώσαντες ἐν ἀγνοίᾳ τὰς διαφόρους προῤῥήσεις τῶν παθῶν καὶ τοῦ θανάτου του, ἔδωκαν τὴν ἄδειαν νὰ κατεβασθῇ ἀπὸ τὸν σταυρὸν, καὶ νὰ ταφῇ, διορίσαντες φύλακας μετὰ πάσης προσοχῆς εἰς τὸ μνημεῖόν του, διὰ νὰ ἐμποδίσωσιν ἐνδεχομένην τινα ἀπάτην. Ἀλλ' ὁ Θεὸς τὸν ἀνέστησεν ἐκ τῶν νεκρῶν· τὸ ὁποῖον ἐμαρτυρήθη ἀπὸ πλῆθος ἄπειρον ἀναντιῤῥήτων μαρτυριῶν. Οὗτοι λοιπὸν (ὅ,τε Παῦλος καὶ Βαρνάβας,) ἦλθον ἕως εἰς τὴν Ἀντιόχειαν διὰ νὰ κοινοποιήσωσιν εἰς τοὺς ἀδελφούς των τὰς χαροποιὰς ἀγγελίας, ὅτι εἰς τὰς ἡμέρας των ἐπλήρωσεν ὁ Θεὸς τὴν πρὸς τὸν Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ, Ἰακὼβ, καὶ Δαβὶδ γενομένην ἐπαγγελίαν, ἀναστήσας ἐκ νεκρῶν τὸν Κύριον Ἰησοῦν, καὶ οὕτω μαρτυρήσας αὐτὸν, ὅτι ὑπάρχει ὁ μονογενὴς Υἱός του, κατὰ τὴν εἰς τὸν δεύτερον Ψαλμὸν περὶ τοῦ Μεσσίου προφητείαν. (Ἴδε Ψαλ. βʹ. 7—9.)—Ἐντεῦθεν προεφήτευσεν ὁ Δαβὶδ καὶ εἰς ἕν ἄλλον ψαλμὸν, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει δώσειν τὸν ὅσιόν του νὰ ἴδῃ διαφθοράν. (Ἴδε κεφ. βʹ. 25—32. Ψαλ. ιέ. 8—11.) Τοῦτο δὲν ἐδύνατο νὰ προσήκῃ εἰς τὸν ἴδιον Δαβίδ· ἐπειδὴ διοικήσας τοῦ Ἰσραὴλ τὰ πράγματα ἐπὶ τῆς γενεᾶς ἐκείνης καθ' ἣν ἐχρημάτισεν, ἐκοιμήθη κατὰ τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα· καὶ τεθεὶς σιμὰ τῶν πατέρων τȣ εἶδεν, ἢ μετεβλήθη εἰς διαφθοράν. Ἀλλ' ὁ ἀπόγονος καὶ ἀντίτυπος αὐτοῦ Ἰησοῦς, ἐγερθεὶς τὴν τρίτην ἡμέραν, δὲν ἴδε διαφθορὰν, οὐδ' ἔμελλε νὰ ἐπαναποθάνῃ καὶ ἐπανατεθῇ εἰς τὸν τάφον, τὴν σκηνὴν τῆς διαφθορᾶς, ἀλλὰ νὰ ζῇ αἰωνίως μὲ δόξαν οὐράνιον· καὶ δὲν φαίνεται, ὅτι ἄλλος τις, ἀφοῦ ἤρχισεν ὁ κόσμος, ἀπέθανε πραγματικῶς, καὶ δὲν ἴδεν ἐπὶ τέλους διαφθοράν. Ὁ Ἐνὼχ καὶ Ἠλίας ἀνελήφθησαν διὰ νὰ μὴν ἴδωσι θάνατον· ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους οἱ προφῆται, καὶ ὁ Ἰησοῦς, καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἀνέστησαν, ἀπέθανον πάλιν, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ χῶμα. Καὶ οἱ μετὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀνάστασιν ἀναςαθέντες, ἴσως ἴδον διαφθοράν. (Ματθ. κζʹ. 53.) Διὸ ἕκαστον μέρος τῆς Χριςιανικῆς διδαχῆς ἐσυμφώνησε μὲ τῶν προφητῶν τὰς προῤῥήσεις· αἱ ὁποῖαι συνέτρεξαν μετὰ τῆς περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίας τῶν Ἀποστόλων, καὶ μετὰ τῶν παρ' αὐτοῦ καὶ αὐτῶν ἐνεργηθέντων θαυμάτων πρὸς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι αὐτὸς ὑπῆρχεν ὁ ἐπαγγελθεὶς Μεσσίας.

---

38. Γνωςὸν ȣ͂ν ἔςω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ὅτι διὰ τȣ́τȣ ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται. 39. Καὶ ἀπὸ πάντων, ὧν ȣ̓κ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως δικαιωθῆναι, ἐν τȣ́τῳ πᾶς ὁ πιςεύων δικαιȣ͂ται.

Ὁ Ἀπόςολος ἐφήρμοσεν ἐνταῦθα τὴν ὁποίαν εἶχε προσδιορίσειν καὶ ἀποδείξειν διδαχήν. Ἦτον ἀναγκαιότατον εἰς τὸν λαὸν νὰ πεισθῇ βεβαίως, ὅτι διὰ τοῦ Προσώπου ἐκείνου, ἤτοι τοῦ Ἰησοῦ τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐκηρύττετο εἰς αὐτοὺς ἁμαρτιῶν ἄφεσις μὲ τὴν ἱλαςήριον αὐτοῦ θυσίαν, καὶ ὡς τοῦ ἐλέους τȣ δώρημα· καὶ ὅτι κανεὶς δὲν ἐδύνατο νὰ λάβῃ ταύτην τὴν χάριν χωρὶς τῆς ἐν αὐτῷ πίςεως. Ὅλοι δὲ οἱ πιςεύσαντες ἤθελον δικαιωθῆν ὁλοκλήρως ἀπὸ πᾶσαν γενομένην κατ' αὐτῶν κατηγορίαν ἕνεκα τῶν ἐγκλημάτων των· καὶ μὲ τρόπον τοιοῦτον, ὅςις δὲν ἐδύνατο νὰ ἐκπληρωθῇ κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον. Ἦσαν διάφορα πταίσματα, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ὑπῆρχον διωρισμέναι κανένος εἴδους θυσίαι, παρὰ κατεδικάζοντο ἀπὸ τὸν νόμον ἐκεῖνον θανάσιμα. (Ἴδε Ψαλ. νʹ. 16.) Οὐδ' ἴσχυον αἱ νόμιμοι

θυσίαι νὰ ἐξαλείψωσι τοῦ συνειδότος τὸν ἔλεγχον, εἰμὴ ὅταν ὁ ἁμαρτωλὸς μετανοήσας μὲ πίστιν, ἀφιέρονε τὴν ἐλπίδα του εἰς τὸν ἐπαγγελθέντα Λυτρωτὴν, καὶ τὴν ἐξιλεοῦσαν θυσίαν του. (Ἴδε Ἑβρ. θ'. 8—28. ί. 1—18.) Ὅλη δ' ἡ οἰκονομία αὕτη ἠκυρώθη τώρα ἐν ἀληθείᾳ, στερηθεῖσα πάσης ἐνεργείας της, καὶ μὴ δυναμένη νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ἀποβάλλοντας τὴν παρὰ τοῦ Ἰησοῦ λύτρωσιν. (Ἑβρ. ί. 26, 27.) Ἔπρεπε λοιπὸν αὐτοὶ νὰ προσέχωσι διὰ νὰ μὴν ἤθελον ἐπέλθειν ἐπάνω των αἱ τρομεραὶ ἀπειλαὶ τῶν προφητῶν κατὰ τῶν περιφρονούντων τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ.

Ἡ δύναται νὰ περιγραφθῇ οὕτως ἡ ὁμιλία τοῦ Παύλου ἐν συντόμῳ.—1. Ἡ πρώτη φροντὶς τῶν ἁμαρτωλῶν εἶναι νὰ δικαιωθῶσιν ἀπὸ τὸ ἔγκλημα, καὶ νὰ παῤῥησιασθῶσιν ὡς δίκαιοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.—2. Οἱ δικαιωθέντες ἁμαρτωλοὶ δικαιοῦνται ἀληθῶς ἀφ' ὅλα των τὰ ἐγκλήματα· ἐπειδὴ ἀνίσως ἔμενε κανὲν ἐπάνω εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν, οὗτος μένει ὑπεύθυνος.—3. Ἦτον ἀδύνατον νὰ δικαιωθῇ ἕνας ἁμαρτωλὸς διὰ τοῦ νόμου Μωσέως· ὄχι διὰ τοῦ ἠθικοῦ του νόμου, διότι ὅλοι τὸν παρέβημεν, καὶ τὸν ἀθετοῦμεν καθημέραν, εἰς τρόπον ὥστε, ἀντὶ νὰ μᾶς δικαιώσῃ, μᾶς καταδικάζει· ὄχι ἀπὸ τὸν τελετικὸν αὐτοῦ νόμον, ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατὸν τὸ αἷμα τῶν ταύρων καὶ τράγων νὰ ἐξαλείψῃ ἁμαρτίαν, νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ὑβρισθεῖσαν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἢ νὰ εἰρηνεύσῃ τὴν πληγωθεῖσαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ συνείδησιν· αὐτὸς δὲν ἦτον ἄλλο παρὰ μία τυπικὴ διάταξις.—4. Διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀξιούμεθα τελείας δικαιώσεως· διότι δι' αὐτοῦ ἔγινεν ἐντελὴς ἱλασμὸς διὰ τὴν ἁμαρτίαν.—5. Ὅλοι ἐκεῖνοι, οἵτινες πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν, ἐλπίζοντες εἰς αὐτὸν, καὶ παραδίδοντες ἑαυτόν των διὰ νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ αὐτὸν, δικαιοῦνται δι' αὐτοῦ, παρ' αὐτοὺς οὐδεὶς ἄλλος.—6. Ὅ,τι δὲν ἐδύνατο νὰ κάμῃ ἐξ ἀδυναμίας του δι' ἡμᾶς ὁ νόμος, τοῦτο πράττει τοῦ Χριστοῦ τὸ Εὐαγγέλιον. Ὅθεν ἦτο μωρία, ἕνεκα τῆς εἰς τὸν νόμον Μωσέως ζηλοτυπίας, νὰ γίνῃ πρόληψις ἐναντίον τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ὁμιλία αὕτη, καὶ οἱ ἑπόμενοι στίχοι εἶναι ἄξιοι ἰδιαιτέρας σκέψεως· μάλιστα διὰ τὴν παράστασιν, τὴν ὁποίαν αὐτὴ ζωγραφίζει περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου, καὶ ἐπειδὴ ἐξηγεῖ οὕτω σαφῶς, (καθ' ὃν τρόπον καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου,) τὸ δόγμα τῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ δικαιώσεως. Τὸ δ' Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἔφερεν ὁ Ἀπόστολος—ἦτον ἡ ἐκπλήρωσις τῆς μεγάλης πρὸς τοὺς πατέρας γενομένης ἐπαγγελίας· (στιχ. 23. 29. 32.)—ὑπῆρχεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· (στιχ. 44. 46.)—ἀνήγγελεν ἕνα Σωτῆρα καὶ μίαν σωτηρίαν, "τὸν λόγον τῆς σωτηρίας ταύτης·" (στιχ. 23. 26. 47.)—ἡ μεγάλη προετοίμασις ὑπῆρχε μετάνοια· (στιχ. 24.)—αἱ πρῶταί του εὐλογίαι ἦσαν τῶν ἁμαρτιῶν ἡ ἄφεσις, καὶ ἡ τελεία δικαίωσις· (στιχ. 38, 39.)—καὶ τὸ μέγα τέλος του ἦτο ζωὴ αἰώνιος· (στιχ. 46. 48.) καὶ αὗται αἱ εὐλογίαι περιωρίζοντο εἰς τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκτείνοντο εἰς ὅλους χωρὶς ἐξαίρεσιν.

---

40. Βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις. 41. Ἴδετε οἱ καταφρονηταὶ, καὶ θαυμάσατε, καὶ ἀφανίσθητε· ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ᾧ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.

Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς καταφρονητὰς ἐκείνους, οἵτινες δὲν πιστεύουν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοῦ, ἢ περὶ τῆς λυτρώσεως, τὴν ὁποίαν ἐνήργησεν, ἢ περὶ τῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν διέταξε, παρὰ θεωροῦν τὴν διακήρυξιν αὐτῶν μὲ ἄπιστον περιφρόνησιν, ἢ ἀδιαφορίαν ἀμέριμνον! Μὲ ποίαν ἔκπληξιν θέλουν ἀκούσειν ἐπὶ τέλους τὸν καταφρονηθέντα Ἰησοῦν ἐπαγγέλλοντα ἐναντίον των τὴν δίκην τῆς αἰωνίου κολάσεως!—Ἐνῷ ὅμως πολλοὶ κρί-

νουν οὕτως ἑαυτοὺς τῆς ἀϊδίου ζωῆς ἀναξίους, ἄλλοι, καὶ οἱ πλέον ἀπροσδόκητοι, ἐπιθυμοῦν πολλάκις ν' ἀκούωσι περισσότερον τῆς σωτηρίας τὰ εὐαγγέλια. Οὕτως ἔρχεται εἰς ἑαυτὸν ὁ ἄσωτος, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν πατέρατου, καὶ ἀποδέχεται μετὰ χαρᾶς μεγάλης· ὁ δὲ πρεσβύτερος ἀδελφὸς πληροῦται ὀργῆς καὶ φθόνου, καὶ ἀρχίζει ν' ἀνθίσταται, ν' ἀντιλέγῃ καὶ βλασφημῇ. (Ἴδε Ματθ. κά. 28—32. Λουκ. ιέ. 21—32.)

---

42. Ἐξιόντων δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰȣδαίων, παρεκάλȣν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα. 43. Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολȣ́θησαν πολλοὶ τῶν Ἰȣδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ· οἵτινες προσλαλȣ̃ντες αὐτοῖς, ἔπειθον αὐτȣ̀ς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεȣ̃. 44. Τῷ δὲ ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκȣ̃σαι τὸν λόγον τοῦ Θεȣ̃. 45. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰȣδαῖοι τȣ̀ς ὄχλȣς, ἐπλήσθησαν ζήλȣ, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλȣ λεγομένοις, ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημȣ̃ντες. 46. Παῤῥησιασάμενοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας, εἶπον· Ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεȣ̃· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίȣς κρίνετε ἑαυτȣ̀ς τῆς αἰωνίȣ ζωῆς, ἰδȣ̀, ςρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. 47. Οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ Κύριος· Τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτȣ τῆς γῆς. 48. Ἀκȣ́οντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ Κυρίȣ· ϗ ἐπίςευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. 49. Διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. 50. Οἱ δὲ Ἰȣδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν, ϗ ἐξέβαλον αὐτȣ̀ς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. 51. Οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτȣ̀ς, ἦλθον εἰς Ἰκόνιον. 52. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληρȣ̃ντο χαρᾶς καὶ Πνεύματος Ἁγίου.

Ἀφοῦ ἐκβῆκαν ἐκ τῆς συναγωγῆς οἱ συνηγμένοι, (μὴ δειξάντων γενικῶς τῶν Ἰουδαίων καμμίαν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐπανακούσωσι πλέον τὴν διδαχὴν τῶν Ἀποστόλων,) παρεκάλουν τὰ Ἔθνη νὰ τοὺς ἐπαναλαληθῶσι τὸ ἑξῆς σάββατον τὰ ἴδια λόγια. Πολλοὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων καὶ εὐλαβῶν προσηλύτων ἠκολούθησαν τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν, ἐπαγγελλόμενοι πίστιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· τοὺς ὁποίους προέτρεπον καὶ ἔπειθον οἱ Ἀπόστολοι νὰ ἐπιμελῶνται τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ νὰ ἐπιμένωσιν εἰς τὴν ἐν αὐτῷ ἀποκεκαλυμμένην χάριν καὶ ἔλεος τοῦ Θεοῦ· καὶ νὰ μὴν ἀφίνωσιν ἑαυτοὺς νὰ δειλιάζωσι, ἢ διαστρέφωνται ἀπό τινας λόγους ἢ διωγμοὺς, οἵτινες ἐγίνοντο διὰ νὰ τοὺς στρέψωσιν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Τὸ δ' ἐρχόμενον σάββατον ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς ἄλλος, συνήχθησαν ἐκ διαφόρων αἰτιῶν, διὰ ν' ἀκούσωσι τὶ ἔμελλον νὰ κηρύξωσιν οἱ Ἀπόστολοι. Τοῦτο ὅμως, ἀντὶ νὰ χαροποιήσῃ τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς ἐπλήρωσεν ὀργῆς καὶ φθόνου, διότι ἐπροβάλλοντο οὕτω φανερᾶ εἰς τὰ Ἔθνη αἱ εὐλογίαι τῆς βασιλείας τοῦ Μεσσία, καὶ τὰ ἰδιαίτερα προνόμια ἀνήκοντα εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ· καὶ μὲ τὸ νὰ ηὐξήνθησαν ἐκ τούτου αἱ κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου προλήψεις των, ἐπεχείρησαν ν' ἀντιλέγωσιν εἰς τὴν μαρτυρίαν καὶ διδαχὴν τῶν Ἀποστόλων, ὑβρίζοντες αὐτοὺς ὡς πλάνους, ἴσως

βλασφημοῦντες τὸν Κύριον Ἰησοῦν, καὶ τὰ θαύματα καὶ τὴν δύναμίν του.

"Ἐπλήσθησαν ζήλου" (ϛιχ. 45.) ἀλλὰ τι εἶδος ζήλου ἦτον αὐτό; Ζῆλος θηριώδης, καταφρονητικὸς, κακοῦργος, διωκτικός· ζῆλος ὑπερ τῶν ἰδεῶν των, καὶ ἐναντίον τῶν τῶν Ἀποϛόλων. Τέτοιον ζῆλον εἶχεν ἄλλην φορὰν καὶ ὁ ἴδιος Παῦλος· ἀλλ' ἔπειτα τὸν ἔκλαιε πικρότατα.

Οἱ Ἰουδαῖοι λοιπὸν ἐφθόνουν τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν οἱ Ἀπόϛολοι εἶχον μὲ τὸν λαόν. Ἐθλίβοντο βλέποντες τὴν συναγωγὴν οὕτω πλήρη, ὅταν αὐτοὶ ἔμελλον νὰ κηρύξωσι. Τοῦτο ἦτο τὸ ἴδιον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐνήργησεν εἰς τοὺς Φαρισαίους πρὸς τὸν Χριϛόν. Αὐτοὶ ἐκόπτοντο τὴν καρδίαν ὅταν ἔβλεποι " ὅλον τὸν κόσμον ἀκολουθοῦντα αὐτόν." Ὅτε ἠνοίχθη ἡ βασιλεία τοῦ οὐρανοῦ, αὐτοὶ ὄχι μόνον δὲν ἠθέλησαν νὰ εἰσέλθωσιν οἱ ἴδιοι, ἀλλ' ὠργίζοντο κατὰ τῶν εἰσερχομένων. (Ἰωανν. ιβ'. 19. Ματθ. κγ'. 13.)

Αὐτοὶ ἐναντιοῦντο εἰς τὴν ὁποίαν ἐκήρυττον οἱ Ἀπόϛολοι διδασκαλίαν. Ἀντέλεγον εἰς τὰ ἀπὸ τὸν Παῦλον λεγόμενα, τὰ ἀνέκρινον, ἔκαμνον ἀντιλογίας εἰς αὐτὰ, εὑρίσκοντες λάθος τι ἢ ἄλλο εἰς ὅ,τι αὐτὸς ἔλεγεν, ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. Αὐτοὶ ἐφέροντο οὕτω μὲ ἀπαραδειγμάτιϛον πεῖσμα καὶ λύσσαν· ἐπέμενον εἰς τὴν ἀντίϛασίν των, καὶ τίποτε δὲν ἤθελε τοὺς σιωπήσειν. Ἀντέλεγον χάριν ἀντιλογίας, καὶ ἠρνοῦντο τὰς πλέον φανερὰς γνώμας. Μὴ δυνηθέντες δὲ ν' εὕρωσιν αἰτίαν ἀντιϛάσεως, ἐδίδοντο εἰς τὴν κακὴν γλῶσσαν κατὰ τοῦ Χριϛοῦ, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου του, βλασφημοῦντες αὐτὸν καὶ αὐτό. Ὅσοι ἀρχίζȣν ἀπὸ τὴν ἀντιλογίαν τελειόνȣν γενικῶς μὲ τὴν βλασφημίαν.

Εἶναι καλὸν τὸ νὰ θεωρῇ τις τιμίας γυναῖκας εὐσεβεῖς, καὶ καλῶς προσηλωμένας εἰς τὴν θρησκευτικὴν λατρείαν. Ὅσον ὀλιγωτέραν σχέσιν ἔχουν αὐταὶ μὲ τὸν κόσμον, τοσοῦτον μεγαλητέραν φροντίδα λαμβάνουν περὶ τῶν ψυχῶν των, ἐξοδεύουσαι περισσότερον καιρὸν εἰς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίαν των. Ἀλλ' εἶναι φρικῶδες, ὅταν, ὑπὸ τῆς θεοσεβείας τὸ πρόσχημα, αὐταὶ συλλαμβάνουν ἔχθραν κατὰ τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἔπραξαν αἱ εἰρημέναι. Τί! γυναῖκες διώκτριαι! Δύνανται αὐταὶ ἄρα νὰ λησμονήσωσι τόσον, τὴν τρυφερότητα καὶ συμπάθειαν τῆς φύσεώς των; Πῶς! τίμιαι γυναῖκες! Ἐμποροῦν ν' ἀμαυρώσωσιν οὕτω τὴν τιμήν των, ἐκφαυλιζόμεναι, καὶ πράττουσαι τοιοῦτον ἀτόπημα; Τὸ δὲ πάντων παραδοξότατον εἶναι τὸ νὰ κάμνωσιν οὕτως εὐσεβεῖς γυναῖκες! Ἀποφασίζουν αὐταὶ νὰ θανατώσωσι τοὺς ὑπηρέτας τοῦ Χριστοῦ, καὶ νομίζουν μὲ τοῦτο, ὅτι δουλεύουν τὸν Θεόν; Ἂς ἴδωσι λοιπὸν οἱ ἔχοντες ζῆλον, ὅτι αὐτὸς νὰ ὑπάρχῃ κατὰ τὴν γνῶσιν.— Σιμὰ τῶν εὐσεβῶν τούτων καὶ τιμίων γυναικῶν οἱ Ἰουδαῖοι διήγειραν ὡσαύτως καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, διοικητὰς καὶ ἄρχοντας, οἵτινες ἦσαν ἐν δυνάμει, καὶ τοὺς παρώξυναν ἐναντίον τῶν Ἀποστόλων· μάλιϛα, καὶ οἱ ἄρχοντες ἦσαν τόσον ἀνόητοι, ὥστε νὰ ὑποφέρωσι νὰ σταθῶσιν ὄργανα τοιούτων κακοτρόπων.

Ἂς ἴδωμὲν εἰς ποίαν κατάστασιν ἄφησαν οἱ Ἀπόϛολοι τοὺς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν νεοφωτίστους.

Ἐϛάθη χαροποιὰ ἀγγελία εἰς τοὺς ἐκ τῶν Ἐθνῶν ἐπιϛραφέντας, ὅτι ἐδύναντο νὰ λάβωσιν ἀποδοχὴν εἰς διαθήκην καὶ κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, δἰ ἑνὸς καθαρωτέρου, καὶ πλησιεϛέρου, καὶ καλητέρȣ μέσȣ, παρὰ τὴν ὑποταγὴν εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν· ὅτι τῆς διαιρέσεως ὁ τοῖχος ἐκρημνίσθη, καὶ αὐτοὶ ἦσαν εὐπρόσδεκτοι εἰς τὰς ἀγαθοεργείας τῆς βασιλείας τοῦ Μεσσία ἐξίσου μὲ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἐδύναντο νὰ γένωσι μέτοχοι τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐπαγγελίας, χωρὶς νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὸν ζυγὸν αὐτῶν. Τοῦτο ἐϛάθη τῷόντι χαροποιὰ εἴδησις παντὶ τῷ λαῷ.—Οἱ μαθηταὶ, ἰδόντες ἀκόμη μὲ ποίαν γενναιοψυχίαν καὶ εὐχαρίϛησιν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ὑπέμειναν ὄχι μόνον τὰς πρὸς αὐτοὺς γεγονυῖας βαρβαρότητας, ἀλλ'

ἐναντίον ὅλων τῶν ἐμποδίων τούτων, ὅτι αὐτοὶ προώδευον εἰς τὸ ἔργον των, ἐνεψυχώθησαν καὶ οὗτοι κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον.—(1.)—Αὐτοὶ ἦσαν πολλὰ χαροποιημένοι. Ἤθελε δὲ ὑπολαβεῖν τις, ὅτι, ὅτε ὁ Παῦλος καὶ Βαρνάβας ἀπεβλήθησαν ἔξω τῶν ὁρίων αὐτῶν, καὶ ἴσως ἀπαγορευθέντες νὰ ἐπιστρέψωσιν ὑπὸ ποινὴν θανάτου, οἱ μαθηταὶ ἔμελλον νὰ πληρωθῶσι λύπης καὶ φόβου, μὴ βλέποντες ἄλλο παρ' ὅτι, ἀφοῦ ἀναχωροῦν οἱ φυτουργοὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ φύτευσις ἔμελλε νὰ ξηρανθῇ ταχέως· ἢ ὅτι ἐπομένως ἦτο δυστυχία αὐτῶν νὰ ἐξορισθῶσιν ἀπὸ τὴν πόλιν, τὸ ὁποῖον ἤθελε σταθῆν εἰς αὐτοὺς λυπηρότερον, διότι ἦσαν αὐτόχθοννες. Ὄχι—αὐτοὶ ἦσαν πλήρεις χαρᾶς ἐν Χριστῷ, ἔχοντες τοσοῦτον πληροφορητικὴν βεβαιότητα, ὅτι ὁ Θεὸς ἤθελε προάξειν, καὶ τελειοποιήσειν εἰς αὐτοὺς τὸ ἔργον του, καὶ ὅτι ἢ ἤθελε τοὺς διαφυλάξειν ἀπὸ τὴν ἐνόχλησιν, ἢ τοὺς ἐνδυναμώσειν νὰ τὴν ὑποφέρωσιν, ὥστε ὅλοι οἱ φόβοι των διελύοντο ἀπὸ τὴν πιστὴν χαράν των.—(2.) Αὐτοὶ ἦσαν πολλὰ γενναιόφρονες· ἐμψυχωμένοι θαυμασίως μὲ μίαν ἱερὰν ἀπόφασιν νὰ μένωσιν ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἀχώριστοι, ὁποιασδήποτε δυσκολίας ἤθελον ἀπαντήσειν. Τοῦτο φαίνεται ἐξαιρέτως, ὅτι δηλοῦται ἐκ τῆς πληρώσεώς των Πνεύματος Ἁγίου· διότι τοῦτο ἐννοεῖται περὶ τῆς τόλμης τοῦ Πέτρου, (κεφ. δ΄. 8.) καὶ τοῦ Στεφάνου, (κεφ. ζ΄. 55.) καὶ τοῦ Παύλου· (κεφ. ή. 9.) Ὅσον περισσότερον αἰσθανόμεθα τὰς παραμυθίας καὶ ἐμψυχώσεις, τὰς ὁποίας ἀπολαμβάνομεν ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς θεοσεβείας, καὶ ὅσον αἱ καρδίαιμας καθιστάνονται πληρέστεραι τούτων, τόσον μᾶλλον παρασκευαζόμεθα ν' ἀντισταθῶμεν ἐναντίον τῶν δυσκολιῶν, αἱ ὁποῖαι μᾶς συμβαίνουν εἰς τῆς θεοσεβείας μας τὸ στάδιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄.

ΕΓΕΝΕΤΟ δὲ ἐν Ἰκονίῳ, κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτὲς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰεδαίων, καὶ λαλῆσαι ὕτως ὥςε πιςεῦσαι Ἰεδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. 2. Οἱ δὲ ἀπειθῦντες Ἰεδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. 3. Ἱκανὸν μὲν ὖν χρόνον διέτριψαν παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, καὶ διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. 4. Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰεδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς Ἀποςόλοις. 5. Ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ Ἰεδαίων σὺν τοῖς ἄρχεσιν αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτὲς, 6. Συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας, Λύςραν καὶ Δέρβην, καὶ τὴν πέριχωρον. 7. Κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.

Ἂν καὶ οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἰουδαῖοι εἶχον μεταχειρισθῆν ἀπανθρώπως τοὺς Ἀποστόλους, οὗτοι ὅμως δὲν παρῃτήθησαν διὰ τοῦτο ἀπὸ τὸ νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς ἐν Ἰκονίῳ Ἰουδαίους, οἵτινες ἴσως ἦσαν διατεθειμένοι καλήτερα.—Φαίνεται δ' ὅτι ἐστάθη πρᾶγμά τι ἀξιοσημείωτον εἰς τὸν τρόπον τοῦ ἐκεῖ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων, τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν εἰς τὴν αἰσίαν αὐτῶν ἔκβασιν. Αὐτοὶ ἐλάλησαν οὕτως, ὥστ' ἐπίστευσε πολὺ πλῆθος· οὕτω σαφῶς, οὕτω καταπειστικῶς, μὲ τοιαύτην μαρτυρίαν καὶ ἔνδειξιν, τόσον ἐνθέρμως, τόσον φιλοστόργως, καὶ μὲ τοιαύτην φανερὰν φροντίδα διὰ τὰς

ρατηρήσῃ τις, ὅτι αὐτοὶ δὲν ἦσαν μόνον πεπεισμένοι, ἀλλὰ καὶ πεπληρωμένοι τῶν, ὅσα ἐδίδασκον. Ἀλλ' ἡ ἔκβασις δὲν πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν τρόπον τοῦ κηρύγματός των, παρ' εἰς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἐχορήγησε τοιαῦτα μέσα.

Τὰ δύστροπα Ἔθνη, διεγερθέντα ἀπὸ τοὺς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους, ἔμελλον φυσικῶς νὰ σταθῶσι τῆς ἐνοχλήσεως αὐτῶν ὄργανα. Οἱ Ἰουδαῖοι, μὲ τὰς διαβολὰς, τὰς ὁποίας ἐνέβαλλον ἀκαταπαύστως εἰς τὰ ὦτα τῶν Ἐθνῶν, ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν, περὶ τῶν ὁποίων ἀφ' ἑαυτοῦ-των ἔκλιναν νὰ φρονῶσι καλῶς. Αὐτοὶ ὄχι μόνον προδιέθεσαν, ὡς ἐδύναντο, ὅλας τὰς ἑταιρείας, ἀλλὰ τὸ ἔκαμαν ἔργον των νὰ πηγαίνωσιν ἐπίτηδες πρὸς ὅποιον ἔφθασαν νὰ γνωρίσωσι, λέγοντες ὅσα ἡ πονηρία καὶ κακία των ἐδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ διὰ νὰ τοὺς ἐμπνεύσωσιν ὄχι μόνον ἀχρείαν, ἀλλὰ κακὴν ἰδέαν περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ· παρασταίνοντές τους πόσον φθοροποιὸν ἤθελε σταθῆν βέβαια εἰς τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν θεολογίαν καὶ λατρείαν—ὅσον δ' ἐκ μέρους των, αὐτοὶ ἐπρόκριναν νὰ γένωσιν εἰδωλολάτραι, παρὰ Χριστιανοί. Οὕτως αὐτοὶ παρώργισαν καὶ παρώξυναν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐναντίον καὶ τῶν ἐπιστρεφόντων, καὶ τῶν ἐπιστρεφομένων.

Οἱ Ἀπόστολοι ὅμως ἔκριναν ἀναγκαῖον νὰ διατρίψωσιν ἱκανὸν καιρὸν εἰς τὸ Ἰκόνιον, ἐνεργοῦντες γενναιοψύχως τὴν διακονίαν των μὲ θάῤῥος εἰς τὸν Κύριον, διὰ νὰ ἐμψυχώσωσι καὶ στερεώσωσι τοὺς νεοφωτίστους, ἵνα μὴ ἀνατραπῶσιν ἀπὸ τὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν ἐκτεθειμένοι ἀνθίστασιν. Ὁ δὲ Θεὸς ηὐδόκησε τὸν καιρὸν τοῦτον νὰ τοὺς ἐνδυναμώσῃ νὰ κάμωσι πολλὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπραξαν ἴσως εἰς ἄλλους τόπους. Τοιουτοτρόπως μέγα μέρος τῶν κατοίκων ἢ ἐνηγκαλίσθησαν τὸ Εὐαγγέλιον, ἢ ἐβοήθησαν τὴν ὑπόθεσιν· καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ἐμπόδιζον τὰς πανουργίας τῶν ὑπεναντίων, ἐπροστατεύοντο μέχρι τινὸς οἱ Ἀπόστολοι. Ἡ σταθερότης μας πρέπει νὰ ἐξισοῦται μὲ τὴν ἐπίμονον τόλμην ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ὥστ' ἐδύνατο νὰ πατῶν κακοτρόπων. Δὲν πρέπει νὰ ὑποχωρῶμεν αἰτίᾳ φοβερισμῶν, ὄχι, οὐδὲ αἰτίᾳ καὶ αὐτῆς τῆς φανερᾶς βίας, ἂν δὲν ὑπάρχῃ ἀνάγκη ἀναπόφευκτος· καὶ τότε, ὄχι διὰ ν' ἀπολαύσωμεν τὴν ἡσυχίαν μας, ἀλλὰ διὰ νὰ διαδοθῇ τὸ Εὐαγγέλιον πλατύτερον.

Οἱ ἀρχισυνάγωγοι, καὶ οἱ τῶν Ἰουδαίων προύχοντες φαίνεται, ὅτι ἐκέρδησαν πρὸς τὸ μέρος των τοὺς στρατηγοὺς τῆς πόλεως, οἵτινες ἦσαν Ἐθνικοί. Ὅθεν ἐβουλεύθησαν νὰ πιάσωσι βιαίως τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν, καὶ ἀφοῦ τοὺς ἀτιμάσωσι καὶ ὑβρίσωσιν ὡς ταραχοποιοὺς τῆς πόλεως, νὰ τοὺς λιθοβολήσωσιν ὡς βλασφήμους. Ἀλλ' ὁ σκοπός των ἀνεκαλύφθη, ἴσως τὴν ἰδίαν ὥραν καθ' ἣν ἔμελλε νὰ ἐκτελεσθῇ· καὶ ἔφυγον οἱ Ἀπόστολοι, μεταβάντες πρῶτον εἰς Λύστραν, καὶ εἰς Δέρβην ἔπειτα· ὅπου, χωρὶς ποσῶς νὰ δειλιάσωσιν ἀπὸ τὸν κίνδυνον καὶ τὴν περιφρόνησιν, ἐκήρυττον θαῤῥαλέως τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἐνταῦθα δὲ δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὴν ἔννοιαν τῆς προφητείας τοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτὸς ἦλθεν ὄχι διὰ νὰ φέρῃ εἰρήνην ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ διαμερισμόν. (Λουκ. ιβ'. 51—53.) Ἐὰν ὅλοι ἐδέχοντο ὁμοψύχως τὴν διδασκαλίαν του, ἤθελεν εἶσθαι παγκόσμιος ὁμόνοια· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀσυμφωνοῦν ἐνταῦθα, τὸ σχίσμα ἐστάθη πλατὺ ὡς ἡ θάλασσα. Εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ χωρία, ὅπου κηρύττεται καρποφόρως τὸ Εὐαγγέλιον, γεννᾶται μεταξὺ τοῦ λαοῦ διχόνοια· ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν βοηθοῦν ὅλαις δυνάμεσι, καὶ ἄλλοι ἐμποδίζουν ὅλῃ ψυχῇ τοὺς κήρυκάς του. Δὲν δύναται ὅμως νὰ μεμφθῇ τις τοὺς Ἀποστόλους ὡς προξενήσαντας διαίρεσιν, ἀφοῦ, πρὸ τοῦ νὰ ἔλθωσιν, ἡ πόλις ἦτον εἰς ὁμόνοιαν· ἐπειδὴ ἦτον καλήτερον νὰ ὑπάγῃ μέρος τῆς πόλεως εἰς τὸν οὐρανὸν, παρ' ὅλοι εἰς τὴν κόλασιν.

8. Καὶ τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιεπεπατήκει. 9. Οὗ-

τος ἤκϐε τοῦ Παύλϐ λαλϐντος· ὃς ἀτενίσας αὐτῷ, κ̀ ἰδὼν ὅτι πίςιν ἔχει τοῦ σωθῆναι, 10. Εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ· Ἀνάςηθι ἐπὶ τϐς πόδας σϐ ὀρθός. Καὶ ἥλλετο, καὶ περιεπάτει. 11. Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ Παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, Λυκαονιςὶ λέγοντες· Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. 12. Ἐκάλϐν τε τὸν μὲν Βαρνάβαν, Δία· τὸν δὲ Παῦλον, Ἑρμῆν· ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγέμενος τοῦ λόγϐ. 13. Ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρϐς καὶ ςέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν. 14. Ἀκϐσαντες δὲ οἱ ἀπόςολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαῤῥήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κράζοντες, 15. Καὶ λέγοντες· Ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τϐτων τῶν ματαίων ἐπιςρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν ϐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. 16. Ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. 17. Καὶ τοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν, ἀγαθοποιῶν, ϐρανόθεν ὑμῖν ὑετϐς διδϐς καὶ καιρϐς καρποφόρϐς, ἐμπιπλῶν τροφῆς κ̀ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. 18. Καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν τϐς ὄχλϐς τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.

Ἰδόντες οἱ εἰδωλολάτραι τὸ ἐξαίσιον ἀποτέλεσμα προξενηθὲν ἐξ ὀλίγων λόγων ἐνόμισαν, κατὰ τὰς μυθώδεις αὐτῶν παραδόσεις, ὅτι δύο ἀπὸ τοὺς θεούς των κατέβησαν πρὸς αὐτούς, λαβόντες μορφὴν ἀνθρώπου. Ἡ ἡλικία καὶ σοβαρότης τοῦ Βαρνάβα τοὺς ἔδωκαν ὑπόνοιαν νὰ τὸν ἐκλάβωσι Δία, τὸν ὑπέρτατον αὐτῶν θεόν· τὸν δὲ Παῦλον ἐκ τῆς ἐλευθεροςομίας του, ἡνωμένης ἴσως μὲ τὸ προσωπικόν τϐ φαινόμενον, ὑπέθεσαν Ἑρμῆν, τὸν προςάτην τῆς εὐγλωττίας, καὶ ἑρμηνέα, ὡς ἐδόξαζον, τῶν θεῶν. Καὶ ἦσαν τοσοῦτον βεβαίως πεπεισμένοι εἰς τοῦτο, ὥςʼ ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς, (τοῦ ὁποίου τὸ ἱερὸν, ἢ ἄγαλμα ἦτο πλησίον τῶν πυλῶν τῆς πόλεως,) παρεκινήθη νὰ φέρῃ ταύρους καὶ ςεφάνους, διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ τὰς θυσίας· καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἦτον ἕτοιμος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν χάριν τῶν Ἀποςόλων μὲ θείας τιμὰς καὶ προσφορὰν ἱλαςτήριον!

Θεώρησον ἐνταῦθα τὴν κακίαν τοῦ διαβόλου! Αὐτὸς ἠθέλησε νὰ εἰσάξῃ τὴν λατρείαν τῶν ἀνθρώπων, διὰ τῶν ἰδίων ἐκείνων ὑποκειμένων, τὰ ὁποῖα ἐστάλησαν νὰ ἐπιςτρέψωσι τοὺς ἀνθρώπους ἀπʼ αὐτήν—πείθων αὐτοὺς πάλιν νὰ τιμῶσι τοὺς ἀνθρώπους ὡς Θεὸν, κατὰ τὴν πρώτην των συνήθειαν! —Καὶ πόσον εὐκόλως παρασύρονται τὰ μάταια πνεύματα ἀπὸ τὴν ὀχλαγωγίαν! Ἂν ὁ λαὸς χειροκροτήσῃ, ἰδοὺ ὁ Ζεύς! Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς λαμβάνει τὸ πρῶτον σημεῖον, καὶ προσφέρει ἀμέσως τὴν ὑπηρεσίαν του! Ὅταν δὲ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, κατέβη, καὶ ἐπαῤῥησιάσθη ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου, καὶ ἔπραξε πάμπολλα θαύματα, αὐτοὶ ἦσαν πολλὰ μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ κάμωσι θυσίαν εἰς αὐτόν· τὸν Παῦλον ὅμως καὶ Βαρνάβαν, πράξαντας ἓν μόνον θαῦμα, ἐθεοποίησαν εὐθύς.—Ἡ ἀπατηλὴ δύναμις τοῦ θεοῦ τοῦ κόσμου τούτου, ἥτις διαστρέφει τὸν σαρκικὸν νοῦν ἐναντίον τῆς ἀληθείας, κάμνει, ὅτι τὰ λάθη καὶ τὰ σφάλματα νὰ εὕρωσιν εὔκολον δεξίωσιν.

Ἀλλʼ ὁ Παῦλος καὶ Βαρνάβας ἀνακαλύψαντες τὸν σκοπὸν τῶν εἰδωλολατρῶν, εταράχθησαν δἰ αὐτὸν περισσότερον, παρὰ δἰ ὅλους τοὺς διωγμοὺς, τοὺς ὁποίους εἶχον ὑπο

μείνειν· καὶ διὰ νὰ φανερώσωσι τὴν ἀπέχθειάν των εἰς τὰς εἰδωλολατρικὰς ταύτας πράξεις, ἔσχισαν τὰ φορέματάτων, καὶ ἔτρεξαν μέσα εἰς τὸν λαὸν, ἐλέγξαντες αὐτὸν διὰ τὰ ἔργατου, διαμαρτυρούμενοι κατὰ τῶν ἱεροσύλων τιμῶν, τὰς ὁποίας τοὺς ἐπρόσφερον, διακηρύττοντες, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἁπλοῖ ἄνθρωποι ὡς ἐκεῖνοι, ὑποκείμενοι εἰς τὰς αὐτὰς ἀσθενείας, πάθη, καὶ θάνατον· καὶ ἐνθυμίζοντές τους, ὅτι αὐτοὶ ἦλθον νὰ τοὺς κηρύξωσιν ὅπως παραιτήσωσι τοιαύτας ματαιότητας καὶ πλάνας, καὶ λατρεύσωσι τὸν μέγαν Δημιουργὸν τοῦ παντός.

Εἶναι ἀξιοπαρατήρητος ὁ θεῖος θυμὸς, τὸν ὁποῖον ἔδειξαν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας διὰ τοῦτο. Δὲν τὸ παρέβλεψαν, οὐδ' εἶπον, Ἂν ὁ λαὸς θέλῃ νὰ πλανᾶται, ἂς πλανᾶται! Ὄχι· ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχει χρείαν τοῦ ἀνθρωπίνȣ ψεύδȣς. Τοὺς ἐπαράστησαν ὅτι οἱ θεοὶ, τοὺς ὁποίȣς αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἐπροσκύνουν, ἦσαν μάταιοι· πλάσματα ἀνόσια, παράλογα καὶ ἀνωφελῆ, τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν καμμιᾶς τιμῆς ἄξια, οὐδ' ἠλπίζετο ἐξ αὐτῶν οὐσιῶδές τι ὄφελος.—Τοὺς ἔλεγον ἀκόμη, ὅτι ὁ εἰς τὸν ὁποῖον τοὺς παρεκίνουν νὰ ἐπιστρέψωσι Θεὸς, ὑπάρχει ὁ ζῶν Θεός. Αὐτοὶ μέχρι τοῦδε ἐλάτρευον νεκρὰς εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν παντάπασιν ἀνίκαναι νὰ τοὺς βοηθήσωσιν· (Ἡσαΐας μδ'. 9.) ἢ—ὡς νὰ ἐπιθύμουν τώρα—θνητοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἤθελον εἶσθαι παντελῶς ἀνάξιοι νὰ τοὺς ὠφελήσωσιν. Ἤδη δ' αὐτοὶ ἐκαλέσθησαν νὰ λατρεύωσιν ἕνα Θεὸν ζῶντα, ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ ζωὴν, καὶ ζωὴν δι' ἡμᾶς, καὶ ὁ ὁποῖος ζῇ εἰς τοὺς αἰῶνας.—Τέλος πάντων, ἀπέδειξαν ὅτι οἱ εἰδωλολάτραι ἦσαν ἀναπολόγητοι, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν ἄφησεν ἑαυτὸν χωρὶς μαρτυρίαν, ἰδόντες ὅτι αὐτὸς τοὺς εὐεργέτει κατὰ τὴν πρόνοιάντου πάντοτε, δίδων εἰς αὐτοὺς πολλὰ κοσμικὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εὐχαρίστουν τὰς σωματικὰς αὐτῶν χρείας, καὶ συνέτεινον εἰς τὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν τῶν καρδιῶν των.—Μὲ τοιούτους λόγους ἐμπόδισαν μὲ δυσκολίαν τὸν λαὸν ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς προσφέρῃ θυσίαν. Φαίνεται ὅμως, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶχε διάθεσιν ν' ἀκούσῃ τὸν καιρὸν τοῦτον τὴν διδαχήν των, παρ' ἐδυσαρεστήθη μᾶλλον διότι δὲν ἔλαβον ἀποδοχὴν αἱ προσφερθεῖσαι πρὸς τοὺς Ἀποστόλους τιμαί.

Τὰ λόγια ταῦτα τῶν Ἀποστόλων, διευθυνόμενα εἰς ζηλωτὰς εἰδωλολάτρας ὁδηγȣμένȣς ἀπὸ τὸν ἱερέα των, ἦσαν πολλὰ τολμηρὰ καὶ ἀπότομα εἰς τοιαύτην ἐπικίνδυνον στιγμήν· καὶ αὐτὴ ἡ ἀντίῤῥησις ἐσυγκρίθη πρεπόντως μὲ τὴν κοσμικὴν διαγωγὴν τῶν ἐθνικῶν φιλοσόφων, οἵτινες, γνωρίζοντες τὴν μωρίαν καὶ ἀπάτην τῆς δεισιδαιμονίας τοῦ λαοῦ, ὄχι μόνον συνεμορφόνοντο μὲ αὐτὴν, ἀλλ' ἐδίδασκον καὶ τοὺς μαθητάς των νὰ πράττωσι τὸ ὅμοιον, ὡς μέρος τοῦ πρὸς τὸ κοινὸν χρέους των. Οὕτως εἰς τοιαύτην ἀξιόλογον ὑπόθεσιν, αὐτοὶ ἔκαμναν ὑποκρισίαν καὶ προσποίησιν τὸ οὐσιῶδες μέρος τῆς διδασκαλίας των, βεβαιοῦντες αὐτὴν μὲ τὸ παράδειγμάτων, καὶ διαιωνίζοντες ὅσον ἐδύναντο τὴν πλέον μωρὰν εἰδωλολατρείαν, ἡνωμένην μὲ τὰ βδελυρότατα ἐλαττώματα, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

---

19. Ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίȣ Ἰȣδαῖοι, καὶ πείσαντες τȣ̀ς ὄχλȣς, καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι. 20. Κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν· καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ Βαρνάβᾳ εἰς Δέρβην.

Οἱ Ἀπόστολοι διέτριβον εἰσέτι εἰς Λύστραν πρὸς πρόοδον τῆς ὠφελείας, τὴν ὁποίαν ἐφαίνετο, ὅτι τοὺς ὑπέσχετο τὸ ὁποῖον ἔπραξαν θαῦμα. Ὅταν ὅμως ἤκουσαν οἱ τῆς Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι περὶ τῆς ἐκβάσεως καὶ φήμης αὐτῶν, τοὺς ἠκολούθησαν εἰς τὴν Λύστραν· καὶ μὲ τὰς διαβολάς των παρεκίνησαν τὸν λαὸν νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ ὡς πλάνȣς, καὶ ταράκτας τῆς εἰρήνης.

Ὅθεν αὐτοὶ ἐφώρμησαν κατὰ τοῦ Παύλου πρῶτον, τοῦ ὁποίου ἡ δραστικότης τὸν κατέστανε κατεξοχὴν μισητὸν ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας· καὶ λιθοβολήσαντες αὐτὸν ἐωσοῦ τὸν ἐστοχάσθησαν ἀποθαμμένον, τὸν ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως μὲ ἄκραν καταφρόνησιν. Πλὴν μ' ὅλον ὅτι αὐτὸς ἔμεινεν ἀναίσθητος καὶ ἀκίνητος μέχρι τινὸς, ἡ ζωή του ὅμως ἔμενε· καὶ ἐνῷ οἱ μαθηταὶ ἐστέκοντο τριγύρω τε, ἑτοιμαζόμενοι ἴσως νὰ τὸν θάψωσιν, εὐηρεστήθη ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ θαυμασίως εἰς τὰς δυνάμεις του, καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὰς πληγάς του· ὥστ' ἐδύνατο τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν νὰ συνταξιδεύσῃ μετὰ τοῦ Βαρνάβα εἰς Δέρβην.—Γνωστοποιεῖται μὲν ὅτι αὐτὸς ἴσως δὲν ἀπέθανεν· (στιχ. 19. "νομίσαντες·") ἀλλὰ χωρὶς θαῦμα, λιθοβοληθεὶς καὶ παραιτηθεὶς ὡς νεκρὸς, δὲν ἐδύνατο νὰ εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ διοδεύσῃ, πιθανὸν καὶ πεζὸς, ἀμέσως τὴν ἑξῆς ἡμέραν.

Φαίνεται ὅτι ὁ Τιμόθεος—(τὸν ὁποῖον μετὰ ἓξ χρόνους ἐξέλεξεν ὁ Παῦλος ὡς σύντροφόν του)—ἐχρημάτισεν ἕνας τῶν ἀδελφῶν, οἵτινες παρηκολούθησαν ἤδη τὸν Παῦλον, εὑρὼν αὐτὸν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συνοδεύσας αὐτὸν εἰς ὅλην ταύτην τὴν περίοδον· διότι, ὁμιλῶν περὶ τῶν συμβάντων αὐτοῦ ὁ Παῦλος, τὸν ἀναφέρει πόσον ἀκριβῶς εἶχε γνωρίσειν αὐτὸς, τὰς ὁποίας ὑπέφερεν ὁ Ἀπόστολος θλίψεις εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, Ἰκόνιον, καὶ Λύστραν. (β'. Τιμ. γ'. 10, 11.)—Τίποτε δὲν ἀναφέρεται, ὅτι συνέβη εἰς Δέρβην.

---

21. Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ Ἰκόνιον καὶ Ἀντιόχειαν. 22. Ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. 23. Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν. 24. Καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν, ἦλθον εἰς Παμφυλίαν. 25. Καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν. 26. Κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν· ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. 27. Παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. 28. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

Αὐτοὶ ἐπεστήριξαν τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν· (στιχ. 22.) ἐνέχυσαν, δηλονότι, εἰς τὸν νοῦν των ὅ,τι ἦτον ἀρκετὸν διὰ νὰ τοὺς στερεώσῃ. Οἱ νεοφώτιστοι ὑπόκεινται εἰς δισταγμὸν, καὶ τὸ παραμικρὸν δύναται νὰ τοὺς μεταβάλῃ. Οἱ παλαιοὶ φίλοι των τοὺς παρακινοῦν νὰ μὴ τοὺς παραιτήσωσιν· ἐκεῖνοι πάλιν, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ νομίζουν φρονιμωτέρους των, τοὺς παρασταίνουν τὸ ἄτοπον, τὸ ἄτιμον, καὶ τὸ ἐπικίνδυνον τοῦ νεωτερισμοῦ. Αὐτοὶ θέλγονται ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῆς προόδου καὶ κέρδους, ἐὰν προσκολλῶνται εἰς τὰς παραδόσεις τῶν πατέρων των. Ὅλα δὲ ταῦτα τοὺς παρακινοῦν εἰς τὸ νὰ συλλογισθῶσι διὰ νὰ τραβηχθῶσιν ἐν καιρῷ. Οἱ Ἀπόστολοι ὅμως παῤῥησιαζόμενοι τοὺς λέγουν, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθὴς χάρις τοῦ Θεοῦ· ὅθεν καὶ πρέπει νὰ μένωσιν εἰς αὐτὴν, διότι δὲν εἶναι φοβερώτερον πρᾶγμα, παρὰ τὸ νὰ χάσωσι τὸ μετὰ τοῦ Χριστοῦ μέρος των· οὐδ' ἐλπίζουν μεγαλητέραν ὠφέλειαν παρ' ἐκείνην τοῦ νὰ θεμελιωθῶσιν εἰς αὐτόν·—ὅτι, ὁποιαιδήποτε καὶ ἂν ἤθελον σταθῆν αἱ δοκιμαί των, αὐτοὶ θέλουν λάβειν ἀπὸ τὸν Χριστὸν δύναμιν διὰ νὰ τὰς νικήσωσι· καὶ ὅσην στέρησιν ἤθελον δοκιμάσειν, ἔμελλον νὰ ἀνταμειφθῶσι πλουσιοπαρόχως. Αὐτὰ ἐπιστηρίζουν τὰς

ψυχὰς τῶν μαθητῶν· αὐτὰ ἐνισχύϛν τὴν εὐσεβῆ των ἀπόφασιν, ἐν δυνάμει τοῦ Χριςοῦ, νὰ εἶναι ἀχώριστοι ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἐναντίον πάσης δυσκολίας.

Ἐκεῖνο ὁποῦ ἐπιβεβαιοῦν μάλιςα οἱ Ἀπόςολοι, εἶναι, ὅτι "διὰ πολλῶν θλίψεων" πρέπει νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Εἶναι γενικὸν ἀξίωμα, καὶ πρέπει νὰ συλλογισθῶσιν ὅλοι ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸν οὐρανὸν ὅτι πρέπει νὰ περιμένωσι θλίψεις καὶ διωγμοὺς εἰς τὴν δι' ἐκεῖ ὁδόν των. Ἀλλ' εἶναι οὗτος ὁ τρόπος τοῦ ἐπιςηρίζειν τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, καὶ τοῦ ὑποχρεόνειν αὐτοὺς νὰ ἐμμένωσιν εἰς τὴν πίςιν; Ἤθελε νομίσειν τις, ὅτι τοῦτο ἔμελλε νὰ τοὺς προξενήσῃ δυσαρέσκειαν καὶ ἀπέχθειαν. Ὄχι· ἐπειδὴ καὶ τὸ πρᾶγμα παραςαίνεται σαφῶς καὶ καταλαμβάνεται μὲ ἐντέλειαν, εἶναι ἄξιον νὰ τοὺς ςηρίξῃ καὶ προσηλώσῃ εἰς τὸν Χριςόν· ἐπειδὴ βλέπουν τώρα—(1.) Ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι οὕτω διωρισμένον, καὶ δὲν ἐμπορεῖ νὰ μεταβληθῇ. Ἐκεῖνος ὅςις ἔχει ἐξουσίαν ἀπόλυτον ἐπάνω-μας, τὸ ἐπροσδιόρισε μερίδα μας, ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι, οἵτινες θέλουν διάγειν εὐσεβῶς ἐν Χριςῷ Ἰησοῦ, μέλλϛν νὰ ὑποφέρωσι διωγμόν· ὅθεν, ἂν ἐγερθῶσι θλίψεις καὶ διωγμοὶ διὰ τὸν λόγον, τοῦτο μᾶς ἦτο γνωςὸν πρότερον. —(2.) Αὐτὸ ὑπάρχει μερὶς τόσον τῶν ςρατηγῶν, καθὼς καὶ τῶν ςρατιωτῶν τοῦ Χριςοῦ. Ὄχι σεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς (ἂν νομίζεται δεινὸν) εἴμεθα ὑποκείμενοι εἰς τοῦτο. Καθὼς ὁ Χριςὸς δὲν ἐδιόρισε τοὺς Ἀποςόλϛς εἰς βαρυτέραν τινα ὑπηρεσίαε ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἀνεδέχθη αὐτὸς πρὸ αὐτῶν· οὕτως οὐδ' οἱ Ἀπόςολοι ἐδιόρισαν τοὺς τυχόντας Χριςιανούς.—(3.) Εἶναι ἀληθινὸν, ὅτι πρέπει νὰ περιμένωμεν πολλὰς θλίψεις· τοῦτο ὅμως μᾶς ἐμψυχόνει, ὅτι μέλλομεν νὰ τὰς νικήσωμεν· δὲν θέλομεν χαθῆν καὶ ἀφανισθῆν εἰς αὐτάς. Αὐταὶ εἶναι ὡς ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα· ὁ Κύριος ὅμως ἤνοιξε δρόμον ἐν μέσῳ αὐτῆς, διὰ νὰ τὴν περάσωσιν οἱ λελυτρωμένοι τοῦ Κυρίου. Ἡμεῖς πρέπει νὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὴν ταραχὴν, ἀλλὰ θέλομεν ὑψωθῆν πάλιν.—(4.) Ὄχι μόνον θέλομεν τὴν περάσειν, ἀλλὰ θέλομεν εἰσελθεῖν, δι' αὐτῆς, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· καὶ ἡ χαρὰ καὶ δόξα τοῦ τέλους θέλουν ςαθῆν πλουσία ἀμοιβὴ ὅλων τῶν δυσκολιῶν καὶ κόπων, τοὺς ὁποίϛς δυνάμεθα ν' ἀπαντήσωμεν καθ' ὁδόν. Εἶναι βέβαιον, ὅτι ἀνίσως ἐμμένωμεν εἰς τὸν δρόμον, καὶ δὲν ἐκκλίνωμεν, ἢ ὀπισθοδρομήσωμεν, θέλομεν ὑπάγειν ἀπὸ τὸν ςαυρὸν εἰς τὸν ςέφανον· καὶ ἡ πιςὴ ἐλπὶς τούτου θέλει κάμειν τὰς θλίψεις εὐκόλους, καὶ εὐαρέςους.

Αὐτοὶ ἐδιόρισαν καὶ πρεσβυτέρους εἰς πᾶσαν ἐκκλησίαν. (ςιχ. 23.) Οὗτοι οἱ πρεσβύτεροι ἦσαν ταταγμένοι ποιμένες των, προηγούμενοι εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ κηρύττοντες πρὸς αὐτοὺς τὸν λόγον του· διότι οἱ Ἀπόςολοι γενικῶς δὲν διέτριβον πολὺν καιρὸν εἰς ἕνα τόπον· ἀλλ' ὅπου ὑπήγαινον ἐπάσχιζον νὰ καταβάλωσι θεμέλιον, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἐδύναντο νὰ οἰκοδομήσωσιν ἄλλοι.—Καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν, ἦλθον εἰς Παμφυλίαν, καὶ ἔπειτα ἐπέςρεψαν πάλιν εἰς τὴν Πέργην διὰ νὰ κηρύξωσι τὸν λόγον· (ςιχ. 24, 25.) κάμνοντες δευτέραν προσφορὰν, διὰ νὰ ἴδωσιν ἂν ὁ λαὸς ἦτο τώρα πλέον εὐδιάθετος παρὰ πρότερον, διὰ νὰ δεχθῇ τὸ Εὐαγγέλιον. Τὰ περὶ τῆς ἐκεῖ ἐκβάσεώς των μᾶς εἶναι ἄγνωςα, παρ' ὅτι ἐκεῖθεν κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν, πόλιν τῆς Παμφυλίας παραθαλάσσιον· ὅθεν ἀπέπλευσαν τέλος πάντων εἰς Ἀντιόχειαν. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ καιρὸν οὐκ ὀλίγον, περισσότερον ἴσως παρ' ὅσον εἶχον κατὰ νοῦν πρῶτον· ὄχι διότι αὐτοὶ ἐφοβοῦντο τοὺς ἐχθρούς των, ἀλλ ἐπειδὴ ἠγάπων τοὺς φίλους των, λυπούμενοι νὰ χωρισθῶσιν ἀπ' αὐτούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

ΚΑΙ τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰȣδαίας, ἐδίδασκον τȣ̀ς ἀδελφούς· Ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει Μωϋσέως, ȣ̓ δύνασθε σωθῆναι.

Ὅταν τὰ πράγματα μιᾶς ἐπικρατείας, ἢ μιᾶς ἐκκλησίας ἔχωσιν ἡσύχως καὶ εὐχαρίστως, εἶναι ὅμως μωρία τὸ νὰ νομίζῃ τις, ὅτι ὅλα στέκονται ϛερεὰ, καὶ δὲν δύνανται νὰ κινηθοῦν. Ἀνησυχία τις ἐνδέχεται νὰ συμβῇ, ἥτις δὲν προβλέπεται, καὶ δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἐμποδισθῇ· ὅθεν εἶναι χρεία προετοιμασίας. Ἐὰν ὑπῆρξε ποτὲ οὐρανὸς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, βέβαια οὗτος ἐστάθη τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας, ὅτε ὑπῆρχον ἐκεῖ τόσοι ἀξιοσέβαστοι ὑπηρέται, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος σὺν τούτοις, οἰκοδομοῦντες τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην κατὰ τὴν ἁγιωτάτην αὐτῶν πίστιν. Πλὴν βλέπομεν ἐνταῦθα ταραχθεῖσαν τὴν εἰρήνην των, καὶ προξενηθείσας διαφωνίας.

Οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες ἐδίδασκον τοὺς ἐπιστρέφοντας Ἐθνικοὺς εἰς Ἀντιόχειαν, λέγοντες ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ σωθῶσιν, ἂν δὲν περιετέμνοντο καὶ ἐτήρȣν ὅλον τὸν τελετικὸν νόμον, ἦλθον ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν· προσποιούμενοι, ὅτι λαλοῦν τὰ φρονήματα τῶν Ἀποϛόλων, καὶ τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐκκλησίας. Αὐτοὶ ὅμως ἦσαν ψευδεῖς ἀδελφοὶ, οἵτινες ἦλθον νὰ κατασκοπεύσωσι, καὶ καταστρέψωσι τὴν Χριστιανικὴν ἐλευθερίαν. Ἡ διδαχή των δὲν ἐδύνατο παρὰ νὰ προξενήσῃ μεγάλον πειρασμὸν εἰς τοὺς ἐπιστρέφοντας Ἐθνικοὺς, καὶ ἐμπόδιον εἰς τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ἔκβασιν. Εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν τοῦτο ἔκλινεν εἰς ψευδεῖς ἰδέας περὶ τῆς δικαιώσεως, καὶ ἔμελλεν ἐπὶ τέλους νὰ ϛαθῇ ἀνατροπὴ τοῦ γνησίου Χριστιανισμοῦ. (Γαλατ. β'. 4, 5.)

Ἡ περὶ τῆς περιτομῆς τῶν Ἐθνικῶν προσηλύτων φιλονεικία ἔγινε μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων πολὺν καιρὸν πρὸ τῆς παρούσης· Τοῦτο παρατηρεῖται ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἰωσήπου· (Ἀρχ. βιβλ. κ'. κεφ. 2.) "Ὅταν ὁ Ἰζάτης, υἱὸς τῆς Ἑλένης, βασιλίσσης τῶν Ἀδιαβηνῶν, ἐνηγκαλίσθη τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν, ὁ Ἀνανίας ἐφανέρωσεν, ὅτι ἐδύνατο νὰ τὴν δεχθῇ χωρὶς περιτομήν· ὁ Ἐλεάζαρ ὅμως ἔλεγεν, ὅτι ἦτο μεγάλη ἀσέβεια, νὰ μείνῃ ἀπερίτμητος." Καὶ ὅτε δύο μεγάλοι ἄνδρες Ἐθνικοὶ κατέφυγον πρὸς τὸν Ἰώσηπον, (ὡς διηγεῖται ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ βίου του) "οἱ ζηλωταὶ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ἐζήτουν τὴν περιτομήν των· ὁ Ἰώσηπος ὅμως τοὺς μετέπεισεν ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιμένωσιν εἰς τοῦτο." Τοιαύτη εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας ἐστάθη ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ φιλέριδος ἐνθουσιασμοῦ, καὶ τῆς μετριότητος.

Πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἐνηγκαλίσθησαν τὴν πίϛιν τοῦ Χριϛοῦ, δὲν ἔπαυσαν μ' ὅλα ταῦτα ἀπὸ τὸ νὰ ὑπάρχωσι ζηλωταὶ τοῦ νόμου· (κεφ. κά. 20.) Αὐτοὶ ἤξευρον, ὅτι ὁ νόμος ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεὸν, τὸν ἐτίμων διὰ τὴν παλαιότητά τȣ, ἀνετράφησαν εἰς τὴν τήρησίν τȣ, καὶ εἶναι πιθανὸν, ὅτι πολλάκις ἐκινοῦντο εὐσεβῶς εἰς τῶν τελετῶν ἐκείνων τὴν φύλαξιν· ὅθεν τὰς ἐφύλαττον ὕϛερα ὁποῦ διὰ τοῦ βαπτισματος εἰσήχθησαν εἰς τὴν Χριϛιανικὴν ἐκκλησίαν—ἐφύλαττον, δηλαδὴ, τὴν διάκρισιν τῶν βρωμάτων, ἐσυνήθιζον τοὺς τελετικοὺς καθαρισμοὺς ἀπὸ τὰς τελετικὰς ἀκαθαρσίας, ἤκουον τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ναοῦ, καὶ ἑόρταζον τὰς ἑορτὰς τῶν Ἰουδαίων. Εἰς τοῦτο δὲ τοὺς ἐγίνετο συγκατάνευσις, διότι τῆς ἀνατροφῆς αἱ προλήψεις δὲν δύνανται νὰ ἐξαλειφθῶσι διὰ μιᾶς ὅλαι· καὶ μετ' ὀλίγους χρόνους τὸ λάθος ἔμελλεν ὄντως νὰ διορθωθῇ μὲ τὴν καταστροφὴν τοῦ ναοῦ, καὶ τὴν ὁλόκληρον διάλυσιν τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐκκλησίας· ὅταν τοῦ

Μωσαϊκοῦ ἔθους ἡ φύλαξις ἤθελεν ἀκυρωθῆν κατακράτος. Ἀλλ' ἡ πρὸς αὐτοὺς γενομένη παράβλεψις δὲν ἐπληροφόρησεν ἐτούτους τοὺς ζηλωτάς· αὐτοὶ ζητοῦν νὰ καθυποβάλλωσι τοὺς νεοφωτιζομένους Ἐθνικοὺς εἰς τὰς ἰδίας ὑποχρεώσεις, ὑπὸ τῶν ὁποίων ὑπέκειντο οἱ ἴδιοι.—Ὑπάρχει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν κλίσις παράδοξος, νὰ κάμνωμεν τὴν ἰδίαν μας γνώμην καὶ πρᾶξιν κανόνα καὶ νόμον εἰς πάντα ἄλλον ἄνθρωπον —νὰ κρίνωμεν περὶ ὅλων τῶν περὶ ἡμῶν κατὰ τὰ φρονήματά μας· συμπεραίνοντες, ὅτι ἐπειδὴ ἡμεῖς κάμνομεν καλὰ, ὅλοι ὅσοι δὲν μιμοῦνται τὰ ἔθη μας, σφάλλουν.

Εἶναι ἀξιοπαρατήρητον πόσον ἰσχυρογνωμόνως ἐπέμενον εἰς τοῦτο. Αὐτοὶ δὲν λέγουν μόνον, "Πρέπει νὰ περιτμηθῆτε κατὰ τὸ ἔθος τοῦ Μωϋσέως, καὶ τότε ἡμεῖς θέλομεν θεωρήσειν τὴν πρᾶξίν σας φιλοφρόνως, καὶ λάβειν μεγαλητέραν οἰκειότητα μαζῆσας·" ἀλλὰ—Ἐὰν δὲν περιτμηθῆτε, δὲν δύνασθε νὰ σωθῆτε. Εἶναι κοινὸν εἰς τοὺς ὑψηλόφρονας λαοπλάνους νὰ ἐπιτίθωσι τὰς ἰδίας των γνώμας εἰς ἄλλους ὑπὸ ποινὴν κολάσεως· καὶ νὰ λέγωσιν ὅτι ὅποιος δὲν πιστεύει κατὰ τὴν θέλησίν των, καὶ δὲν πράττει κατὰ τὴν ὁδηγίαν των, δὲν δύναται νὰ σωθῇ· ὄχι μόνον ἡ κατάστασίς του εἶναι ἐπικίνδυνος, ἀλλὰ καὶ ἀπηλπισμένη.—Πρέπει νὰ ἴδωμεν τὴν γνώμην μας καλῶς ἐπιστηριγμένην εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, πρὶν εἴπωμεν—"Ἐὰν δὲν πράξητε οὕτω, ἢ οὕτω, δὲν δύνασθε νὰ σωθῆτε."

---

2. Γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ πρὸς αὐτοὺς, ἔταξαν ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν καὶ τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους, εἰς Ἱερουσαλὴμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. 3. Οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ Σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν· καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. 4. Παραγενόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ Θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν. 5. Ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες· Ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως. 6. Συνήχθησαν δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου.

Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀντέστησαν στερεῶς ἐναντίον τῆς σχισματικῆς ταύτης γνώμης, ἥτις ἔκαμνεν ἰδιοκτησίαν τὴν σωτηρίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὅταν ὁ Χριστὸς ἤνοιξε τὴν θύραν τῆς σωτηρίας εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη. Δὲν ἔγινεν ὀλίγη στάσις καὶ συζήτησις μεταξύ των. Αὐτοὶ δὲν ἤθελον κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὴν διδασκαλίαν ἐκείνων· ἀλλὰ παῤῥησιασθέντες ὡμίλησαν παῤῥησίᾳ κατ' αὐτῆς. Ἐπενόησαν ἐν ταυτῷ οἱ μαθηταὶ τὸ καλήτερον μέσον διὰ νὰ προλάβωσι τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην ἰδέαν, καὶ νὰ σιωπήσωσιν ἐκείνους, οἵτινες τὴν ἐδημοσίευον, ὡς καὶ νὰ καθησυχάσωσι τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ ὡς πρὸς τοῦτο. Αὐτοὶ ἀπεφάσισαν νὰ ὑπάγωσιν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας, μετά τινων ἄλλων ἐξ αὐτῶν, εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ὄχι τάχα πῶς ἡ τῆς Ἀντιοχείας ἐκκλησία εἶχε τινὰ ἀμφιβολίαν εἰς τοῦτο· αὐτοὶ ἐγνώριζον τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὴν ὁποίαν τοὺς ἠλευθέρωσεν ὁ Χριστός· ἀλλ' ἔπεμψαν τὴν διαφορὰν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, διότι οἱ διδάσκοντες τὴν διδασκαλίαν ταύτην ἦλθον ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ, προτείνοντες ὅτι εἶχον παραγγελίας ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους· διὰ τοῦτο ἦτο πολλὰ ἁρμόδιον νὰ μηνύσωσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ περὶ τούτου, διὰ νὰ

μάθωσιν ἂν αὐτοὶ ἔλαβον τοιαύτην προσταγὴν ἀπὸ τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν· οὕτω δὲ ἐγνωρίσθη ἀμέσως ἡ ἀπάτη.

Φθάσαντες εἰς Ἰερȣσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ὁ Παῦλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων· ἐνηγκαλίσθησαν ὡς ἀδελφοὶ, καὶ ἔλαβον ἀκρόασιν ὡς πρέσβεις τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίας· καὶ ἀνήγγειλαν ὅσα ὁ Θεὸς ἔκαμε μετ᾽ αὐτῶν. Ὅταν δ᾽ ἐδιηγήθησαν περὶ τοῦ πλήθους τῶν Ἐθνικῶν, καὶ τοῦ μεγάλου θερισμοῦ τῶν συναθροισθεισῶν εἰς τὸν Χριστὸν ψυχῶν, καὶ ὅλοι οἱ περὶ αὐτοὺς τοὺς συνέχαιρον διὰ τοῦτο, ἐσηκώθησαν τινὲς τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν Φαρισαίων, οἵτινες ἐδέχθησαν τὰς ἀγγελίας μὲ μεγάλην κρυότητα· καὶ μ᾽ ὅλον ὅτι ἐπίστευον εἰς τὸν Χριστὸν, δὲν εὐχαριστήθησαν ὅμως διὰ τὴν ἀποδοχὴν τῶν ἐπιστρεψάντων ἐκείνων, ἀλλ᾽ ἔκριναν ἀναγκαῖον νὰ περιτμηθῶσι. Τόσον εἶναι δύσκολον νὰ ἐλευθερωθῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰς προλήψεις των. Οἱ Φαρισαῖοι, ἂν καὶ ἔγιναν Χριστιανοὶ, φυλάττουν πάντοτε ὀλίγον ἐκ τῆς παλαιᾶς ζύμης.

"Συνήχθησαν δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι, ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου." (στιχ. 6.) Εἶναι ὠφέλιμον τὸ νὰ συνέρχωνται Χριστιανοὶ, καὶ νὰ συσκέπτωνται ἀμφισβητουμένην τινα ὑπόθεσιν, διὰ νὰ τὴν κρίνωσι μὲ περισσοτέραν προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν· ἀπαιτοῦνται ὅμως μεγάλη ταπεινότης, φρόνησις, μετριότης, εὐγένεια, καὶ ἀδιαφθορία διὰ νὰ ἐμποδίζωσιν ὅπως τοιοῦτοι συμβιβασμοὶ μὴ καταντῶσιν εἰς φατρίας, ἢ σκηνὰς φιλονεικίας καὶ συγχύσεως. Τοῦτο ἔφερεν εἰς ἀνυποληψίαν τινα πολλὰς ἐκκλησιαστικὰς συνελεύσεις καὶ συνόδους· καὶ τωόντι πολλὰ ὀλίγον καλὸν δύναται νὰ ἐλπίζηται ἀπὸ αὐτὰς, ὅταν εἶναι πολυάριθμοι, ἢ ὅταν συγκροτοῦνται εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἔμβωσι μέσα πολιτικαὶ φιλονεικίαι, καὶ ἰδιοτέλειαι. Ἐκλεκταὶ ὅμως συντροφίαι, συνερχόμεναι ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ ἐν πνεύματι ταπεινῆς δεήσεως ὑπὲρ θείας διδασκαλίας, δύνανται νὰ βοηθῶσιν ὁ εἷς τὸν ἄλλον διὰ νὰ ἐρευνῶσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ ν᾽ ἀποφασίζωσι δύσκολα καὶ ἀξιόλογα ζητήματα. Πρέπει δὲ νὰ ἐνθυμώμεθα, ὅτι οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι ἀπέδειξαν τοὺς λόγους τῶν ἀποφάσεών των, καὶ δὲν ἐζήτουν νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν των οἱ πρεσβύτεροι καὶ αἱ ἐκκλησίαι, χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τὴν βάσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔμελλον νὰ θεμελιωθῶσι.

---

7. Πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ᾽ ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι. 8. Καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν. 9. Καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. 10. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν Θεὸν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι; 11. Ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι, καθ᾽ ὃν τρόπον κἀκεῖνοι.

Ὅταν ἔγινε πολλὴ συζήτησις μεταξὺ τῶν διαφόρων μελῶν τῆς Συνόδου, ἀναστὰς ὁ Πέτρος τοὺς ἐνθυμίζει τὴν παραγγελίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε λάβειν πρὸ πολλοῦ, νὰ κηρύξῃ εἰς τὰ Ἔθνη τὸ Εὐαγγέλιον· αὐτὸς ἐθαύμασεν, ὅτι ἔμελλε νὰ σταθῇ δυσκολία περὶ πράγματος, ἤδη θεσπισθέντος. Γνωρίζετε, λέγει, ὅτι ἀπ᾽ ἀρχαίων ἡμερῶν, ἤγουν, πρὸ ἕνδεκα χρόνων, ὁ Θεὸς ἔκλεξε μεταξὺ τῶν Ἀποστόλων ἕνα, διὰ νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ Ἔθνη· ὁ δ᾽ ἐκλεχθεὶς ἤμουν ἐγὼ, ὅπως διὰ τοῦ στόματός μου ἀκούσωσι τὰ Ἔθνη τὸν λόγον, καὶ πιστεύσωσι. Σεῖς ἐξεύρετε, ὅτι ἐγὼ ἠρωτήθην

περὶ τούτου, καὶ ἐξηγήθην μὲ καθολικὴν πληροφορίαν. Κάθ' εἷς ἐχάρη, ὅτι ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς τὰ Ἔθνη μετάνοιαν πρὸς ζωήν· καὶ κανεὶς δὲν ὡμίλησε περὶ τῆς περιτομῆς αὐτῶν, οὐδ' ὑπῆρχε κανένας συλλογισμὸς περὶ τοιούτου πράγματος. (Ἴδε κεφ. ιά. 18.) Διατί πρέπει νὰ βιασθῶσι τὰ Ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἀκούουν τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίȣ διὰ τοῦ στόματος τοῦ Παύλου, εἰς τὸ νὰ καθυποβληθῶσιν εἰς τὴν περιτομὴν, περισσότερον παρὰ τοὺς ἀκούοντας αὐτὸν διὰ τοῦ ςόματός μȣ; Ἢ διὰ ποῖον λόγον πρέπει τώρα νὰ ςαθῇ βαρυτέρα παρὰ πρότερον ἡ συνθήκη τῆς ἀποδοχῆς αὐτῶν;

Τοὺς ἐνθυμίζει ἀκόμη πόσον ἀξιοσημειώτως ἐτίμησεν ὁ Θεὸς τὴν τοῦ Εὐαγγελίȣ κήρυξιν πρὸς τὰ Ἔθνη, μαρτυρήσας περὶ τῆς εἰλικρινείας αὐτῶν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐνηγκαλίσθησαν τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐμαρτύρησεν εἰς αὐτοὺς ὅτι οὗτοι ἦσαν ἀληθῶς ἰδικοίτȣ, δοὺς εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ὄχι μόνον τὰς χάριτας, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐξαίσια καὶ θαυμαςὰ δῶρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς ἔπραξε καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἀποστόλους. Ὁ Θεὸς εἶχε δεχθῆν μετ' εὐμενείας τὰ Ἔθνη εἰς τὸ προνόμιον τῆς μετ' αὐτοῦ κοινωνίας, χωρὶς νὰ τοὺς προβάλῃ περιτομὴν καὶ τήρησιν τοῦ νόμȣ·—καὶ δὲν πρέπει τάχα νὰ τοὺς εἰσάξωμεν ἡμεῖς εἰς τὴν μεθ' ἡμῶν κοινωνίαν, παρὰ μὲ τοιαύτας συνθήκας; Ὁ Θεὸς δὲν ἔκαμε διαφορὰν μεταξὺ ἡμῶν καὶ αὐτῶν, οἵτινες, ἂν καὶ Ἐθνικοὶ, ἔχουν τὴν αὐτὴν χώραν εἰς τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, ὡς καὶ ἡμεῖς οἱ Ἰουδαῖοι. (Εφεσ. β.' 11—22.) Ἀφοῦ τὰ ἔθνη ἔγιναν ἄξια τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίας, ὁ ὁποῖος ἐκαθάρισε τὰς καρδίας αὐτῶν διὰ τῆς πίςεως,—πῶς ἡμεῖς τοὺς νομίζομεν ἀναξίους τῆς μεθ' ἡμῶν κοινωνίας, ἂν δὲν θελήσωσι νὰ δεχθῶσι τὸν τελετικὸν καθαρισμὸν, ὅστις μᾶς ἐδιορίσθη ἀπὸ τὸν νόμον; Οἱ καθαρισθέντες διὰ τῆς πίστεως, ἔφθασαν ἐκ τούτου νὰ ὁμοιάζωσιν ὁ εἷς μετὰ τοῦ ἄλλου, ὥστε, ὁποιαδήποτε διαφορὰ καὶ ἂν ὑπάρχῃ μεταξύ των, δὲν εἶναι ἀξία νὰ παρατηρῆται. Οἱ διὰ τῆς πίςεως ἑνωθέντες μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἔπεται νὰ θεωρῶνται ὡς ἡνωμένοι ἀλλήλως· καὶ ὅλαι αἱ διαφοραὶ—ἕως καὶ ἐκείνη μεταξὺ Ἰουδαίου καὶ Ἐθνικοῦ—βυθίζονται, καὶ χάνονται εἰς αὐτὴν τὴν θείαν ἕνωσιν.

Ἀκολουθεῖ λοιπὸν ὁ Πέτρος νὰ ἐλέγχῃ αὐςηρῶς τοὺς διδάσκοντας ἐκείνους (τινὲς τῶν ὁποίων, ἴσως, ἦσαν παρόντες) οἵτινες ἐπεθύμησαν νὰ καθυποβάλωσι τὰ Ἔθνη εἰς τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως. Τὸ πρᾶγμα ἦτο τόσον καθαρὸν, ὥς' αὐτὸς δὲν ἐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ, ἂν δὲν ὁμιλήσῃ περὶ τούτου μὲ ὀλίγον τόνον. Αὐτὸς δεικνύει, ὅτι μὲ τὸν πειρασμὸν τοῦτον αὐτοὶ καθύβριζον μεγάλως τὸν Θεόν· "τὸν πειράζετε," φιλονεικοῦντες περὶ πράγματος τὸ ὁποῖον αὐτὸς εἶχεν ἤδη διατάξειν καὶ προσδιορίσειν, μὲ σημεῖον ὄχι μικρότερον παρ' ἐκεῖνο τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίȣ Πνεύματος.—Πειράζουσι τὸν Θεὸν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι γνωμοδοτοῦν εἰς αὐτὸν, καὶ λέγουν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ σωθῶσιν ἂν δὲν δεχθῶσι ταύτην, ἢ ἐκείνην τὴν συμφωνίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ποτὲ δὲν ἐδιόρισεν· ὡς νὰ ἦτον ὑποκείμενος ὁ Θεὸς εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν.—Αὐτοὶ ἔκαμαν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν μεγάλον ἄδικον εἰς τοὺς μαθητάς· ζητοῦν νὰ ὑποδουλώσωσιν ἐκείνȣς, τοὺς ὁποίους ὁ Χριςὸς ἠλευθέρωσεν. Ὁ τελετικὸς νόμος ἦτο ζυγὸς βαρύς· αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν δὲν ἐδύναντο νὰ τὸν ὑπομείνωσι· τόσον πολλαὶ, τόσον διάφοροι, τόσον πομπώδεις ἦσαν αἱ διατάξεις του! Ἡ διάκρισις τῶν βρωμάτων ἦτον ζυγὸς ἀβάςακτος, ὄχι μόνον διότι κατέςαινε τὴν συναναςροφὴν ὀλιγώτερον εὐάρεςον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνέπλεκε τὴν συνείδησιν μὲ ἀπείρους ὑπερακριβείας. Ἡ ἐνόχλησις ἥτις ἐπροξενεῖτο ἀπὸ τὸ ἀναπόφευκτον ἔγκιγμα ἑνὸς τάφου, ἢ νεκροῦ σώματος, τὸ ἐξ αὐτοῦ ἑλκυόμενον μίασμα, καὶ οἱ πολλοὶ κανόνες διὰ τοῦ μιάσματος τούτου τὴν κάθαρσιν,—ὅλα ἦσαν φορτεῖον ἀφόρητον.

Ζητοῦντες λοιπὸν οἱ διδάσκοντες οὗτοι νὰ ἐπιθέσωσιν ἐπάνω εἰς τῶν Ἐθνῶν τὸν τράχηλον ἐκεῖνον τὸν ζυγὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἦλθεν ὁ Χριςὸς νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἰουδαίους, ἔκαμναν εἰς αὐτὰ ἀδικίαν ἀπαραδειγμάτιςον.

Ἐνῷ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι διδάσκαλοι προέτρεπον, ὅτι ἡ περιτομὴ ἦτον ἀναγκαία πρὸς τὴν σωτηρίαν, ὁ Πέτρος τὴν ἀπέδειξε τοσοῦτον ἄχρηςον εἰς τοῦτο, ὥστε Ἰουδαῖοι καὶ Ἐθνικοὶ ἔμελλον νὰ σωθῶσι μόνον διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριςοῦ, καὶ ὄχι ἀλλέως. Καθὼς ἡ περιτομὴ ἡμῶν δὲν θέλει μᾶς ςαθῆν ὠφέλιμος, οὕτω καὶ ἡ ἀκροβυςία αὐτῶν δὲν θέλει τοὺς γένειν ἐπιζήμιος. "Οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυςία· ἀλλὰ πίςις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη." (Γαλατ. έ. 6.)

12. Ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, κ̇ ἤκȣον Βαρνάβα κ̇ Παύλȣ ἐξηγȣμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς σημεῖα, καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν.

Εἶναι ἀξιοπαρατήρητον ποία προσοχὴ ἐδόθη εἰς τοὺς δύο Ἀποςόλȣς· ὅλον τὸ πλῆθος ἐσιώπησε, καὶ ἤκουε τὸν Βαρνάβαν καὶ Παῦλον. Ἴσως ἐπληροφορήθησαν οἱ ἀκούοντες μᾶλλον ἀπὸ τὴν διήγησιν αὐτῶν, παρ' ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἄλλων. Καθὼς, εἰς τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὴν ἰατρικὴν, παρὰ τὴν πεῖραν τίποτ' ἄλλο δὲν ὑπάρχει τόσον πληροφορητικόν· καὶ, εἰς τὸν νόμον, παρὰ τὰς κριθείσας ὑποθέσεις δὲν ὑπάρχει ἄλλο τοσοῦτον ἱκανοποιητικόν· οὕτω καὶ εἰς τοῦ Θεοῦ τὰ πράγματα ἡ πλέον καθαρὰ ἐξήγησις τοῦ λόγου τῆς χάριτος εἶναι, ἡ γινομένη διήγησις περὶ τῆς ἐργασίας τοῦ Πνεύματος τῆς χάριτος. Εἰς τὴν διήγησιν ταύτην τὸ πλῆθος θέλει πάντοτε δώσειν μὲ σιωπὴν ἀκρόασιν.

13. Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτȣ̀ς, ἀπεκρίθη Ἰάκωβος, λέγων· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἀκȣ́σατέ μȣ. 14. Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ Θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτȣ̃. 15. Καὶ τȣ́τῳ συμφωνȣ̃σιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν· καθὼς γέγραπται· 16. Μετὰ ταῦτα ἀναςρέψω, κ̇ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, κ̇ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, κ̇ ἀνορθώσω αὐτήν. 17. Ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον, κ̇ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' ȣ̀ς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μȣ ἐπ' αὐτȣ́ς· λέγει Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα. 18. Γνωςὰ ἀπ' αἰῶνός ἐςι τῷ Θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτȣ̃. 19. Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιςρέφȣσιν ἐπὶ τὸν Θεόν. 20. Ἀλλὰ ἐπιςεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων κ̇ τῆς πορνείας καὶ τοῦ πνικτȣ̃ καὶ τοῦ αἵματος. 21. Μωσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τȣ̀ς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει, ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.

Ὁ Ἰάκωβος ἀναφέρεται εἰς ὅσα εἶπεν ὁ Πέτρος περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἐθνῶν, (ςιχ. 14.) καὶ ἐπιβεβαιοῖ τοῦτο μὲ τὴν μαρτυρίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Δὲν ἐδύνατο ν' ἀποδείξῃ τῶν Ἐθνῶν τὴν πρόσκλησιν δι' ὀπτασίας τινος, ὡς ὁ Πέτρος· οὔτε διὰ θαυμάτων πραχθέντων ἀπὸ τὴν χεῖρά του, ὡς ὁ Παῦλος καὶ Βαρνάβας· ἀλλ' ἠθέλησε ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τοῦτο προεῤῥέθη εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ὅθεν καὶ πρέπει νὰ ἐκπληρωθῇ. Μὲ τοῦτο συμφωνοῦν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν· πολλοὶ τῶν προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὡμίλησαν περὶ τῆς προσκλήσεως τῶν Ἐθνῶν, ἀκόμη καὶ ὁ ἴδιος Μωϋσῆς. (Ῥωμ. ί. 19.) Ἦτο δὲ γενικὴ ἐλπὶς τῶν εὐσεβῶν Ἰουδαίων, ὅτι ὁ Μεσσίας ἔμελλε νὰ σταθῇ φῶς εἰς ἀποκάλυψιν Ἐθνῶν· (Λουκ. β΄. 32.) Ὁ Ἰά-

κωβος ὅμως παρατρέχει τὰς πλέον ἐνδόξους περὶ τούτου προφητείας, ἐκλέξας μίαν, ἥτις ἐφάνη πλέον σκοτεινή· καὶ μετὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς, δίδει τὴν γνώμην τε τὶ ἔπρεπε νὰ γένῃ εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν.

Ἡ δὲ γνώμη τοῦ Ἰακώβου εἶναι, ὅτι ἡ περιτομὴ καὶ ἡ τοῦ τελετικοῦ νόμου παρατήρησις νὰ μὴ διορίζωνται τελείως εἰς τὰ ἐπιστρέφοντα Ἔθνη. Πολλοὶ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφεν εἰς τὸν Θεὸν ἐν Χριστῷ· καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι θέλουν ἐπιστρέψειν περισσότεροι. Ὅθεν στοχάζομαι πρέπον νὰ τοὺς μεταχειριζώμεθα μὲ ὅλην τὴν δυνατὴν ἐπιείκειαν, καὶ νὰ μὴ τοὺς ἐπιφορτίζωμεν μὲ τὰ βάρους ἢ κρυότητος πρόξενα· λέγοντές τους τι, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ τοὺς ταράξῃ, ἢ νὰ περιπλέξῃ τὸ πνεῦμά των.— Πρέπει νὰ γίνεται μεγάλη προσοχὴ διὰ νὰ μὴ δειλιῶσιν ἢ συγχίζωνται οἱ νεοεπιστρέφοντες μὲ ἀμφιβόλε φιλονεικίας πράγματα. Τὰ οὐσιώδη τῆς θρησκείας πρέπει νὰ ἐντυπόνωνται πρῶτον ἐπάνω εἰς αὐτοὺς βαθέως, καὶ αὐτὰ θέλουν τοὺς πληροφορήσειν καὶ ἡσυχάσειν· καὶ κανὲν πρᾶγμα ἐξωτερικὸν καὶ περιστατικὸν δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἐπιτίθεται, διότι δὲν θέλει τοὺς προξενήσειν ἄλλο παρὰ ἐνόχλησιν.—Εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ἀποφασίζει ὅτι ἦτον ὀρθὸν, καὶ προσῆκον νὰ τοὺς διδάξωσι τινὰ ἰδιαίτερα, τὰ ὁποῖα ἤθελον κάμειν καλῶς νὰ φυλάττωσιν. Ἐπρότεινε λοιπὸν νὰ τοὺς γράψῃ, ὅτι ἔπρεπε ν' ἀπέχωσιν ἀπὸ κρέατα, ἅτινα προσεφέρθησαν εἰς εἴδωλα, καὶ ἐμιάνθησαν εἰς τὴν βδελυρὰν ἐκείνην λατρείαν· καὶ οὕτω νὰ δείξωσιν ἀποφασιστικῶς τελείαν ἐγκατάλειψιν καὶ ἀποστροφὴν τῆς εἰδωλολατρείας· (ἴδε ά. Κορ. ή. 7—13. ί. 15—33.) συμβουλεύων αὐτοὺς ὡσαύτως κατὰ τῆς πορνείας. Τοῦτο δὲν ἐμισεῖτο ποσῶς ἀπὸ τοὺς Ἐθνικοὺς οὕτως, ὡς ἔπρεπε νὰ μισῆται· μάλιστα δ' ἐθεωρεῖτο γενικῶς, ὡς πρᾶγμα ἀδιάφορον· καὶ ἐπειδὴ ἦτο πολλὰ στενῶς ἡνωμένον μὲ τὰς εἰδωλολατρικὰς ἑορτάς των, οἱ νεοφώτιστοι ἐκινδύνευον κατ' ἐξοχὴν νὰ πλανηθῶσιν εἰς αὐτὸ, μὲ μεγάλην βλάβην τῶν ψυχῶν των, μὲ ζημίαν τῶν οἴκων των, καὶ ἄκραν ἀτιμίαν τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ.—Αὐτὴ ἀναμφιβόλως ὑπῆρχε μία ἠθικὴ προσταγὴ, ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὸν τελετικὸν νόμον. Τοιαύτη ἦτον ὁμοίως καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ τρώγειν εἰδωλόθυτα, ὡς συνηνωμένα μετὰ τῶν ἀποτελεσμάτων των· γενομένης ἀληθῶς κοινωνίας μετ' εἰδωλολατρῶν εἰς εἰδωλολατρείαν· καὶ χωρὶς ἀμφιβολίαν αὐτὴ διορίζεται τὴν σήμερον, ὡς διαταγὴ τοῦ ἠθικοῦ νόμου, καὶ πρέπει νὰ διορίζηται εἰς τὰς συνειδήσεις ὅλων τῶν μεταξὺ εἰδωλολατρῶν κατοικούντων.

Αἱ ἀκόλουθοι διαταγαὶ εἶναι ἄλλης φύσεως, καὶ γίνονται δι' ἄλλας αἰτίας. Ὁ νόμος τοῦ Μωσέως ἐδημοσιεύθη πολὺν καιρὸν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶχε φυτευθῆν τότε τὸ Εὐαγγέλιον, ἀναγινωσκόμενον εἰς τὰς συναγωγάς των ἕκαστον σάββατον· ὅθεν ἐγνώρισεν ὁ λαὸς πανταχοῦ, ὅτι ἡ βρῶσις τοῦ αἵματος ἦτον ἀπηγορευμένη στενώτατα. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἔγινεν ἀπὸ τὸ σέβας εἰς τῶν θυσιῶν τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον, ὃν ζωὴ τοῦ ζώε, ὑπῆρχεν ἡ οὐσία τοῦ ἱλασμοῦ, ὡς τυπικοῦ τοῦ Χριστοῦ. Ἤθελε λοιπὸν θλίψειν καὶ σκανδαλίσειν χωρὶς ἀνάγκην τοὺς ἐπιστρέφοντας Ἰουδαίους, καὶ ἐμποδίσειν τὴν φιλικήν των κοινωνίαν μετὰ τῶν ἀδελφῶν των, καὶ προκαταλήψειν περισσότερον τοὺς μὴ ἐπιστρέψαντας Ἰουδαίους κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ἂν οἱ ἐπιστρέψαντες Ἐθνικοὶ εἶχον δείξειν οὕτω φανερὰν περιφρόνησιν εἰς τὰς κοινὰς θυσίας, αἱ ὁποῖαι ἐπροσφέροντο εἰς τὸν ναὸν πάντοτε. Τοῦτο φαίνεται, ὅτι ἐστάθη τῆς προσταγῆς ταύτης τὸ αἴτιον.—Ἐν ὅσῳ ἐξηκολούθουν αἱ θυσίαι νὰ προσφέρωνται, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αὐτὴ ἐφυλάττετο· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ εἶναι καλὰ, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, ἐπειδὴ καὶ αἱ ἀποστολικαὶ ἐπιστολαὶ δὲν μᾶς ἀναγγέλλουν τι περισσότερον περὶ τούτου, καὶ ἐπειδὴ ἡ αἰτία του, ἥτις ἐσημειώθη ἐνταῦθα, ἔπαυσε πρὸ πολλοῦ, διὰ τοῦτο

πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡμεῖς μένομεν ἐλεύθεροι τόσον εἰς τοῦτο, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα ὅμοια. (*ἴδε ά. Τιμ. δ'.1—5.*) *Ἡ δοθεῖσα εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας ἄδεια νὰ πωλῶσι τὰ σώματα τῶν ζώων, τὰ ὁποῖα ἀπέθανον ἀφ' ἑαυτοῦτων, εἰς τοὺς ἐθνικοὺς γείτονάς των, δεικνύει, ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ τρώγειν αἷμα ἦτο τελετική, καὶ ὄχι ἠθική· ἐπειδὴ δὲν ἤθελε τοὺς συγχωρηθῆν νὰ πειράξωσι τοὺς Ἐθνικοὺς εἰς τὸ κακόηθες.* (*Ἴδε Λευΐτ. ιζ'.* 10—16. *Δευτ. ιδ'.* 21.)

Τοιουτοτρόπως ὁ Ἀπόστολος οὗτος δεικνύει πνεῦμα μετριότητος, προσέχων νὰ μὴ γένῃ βλάβη οὔτε εἰς τὸν Ἰουδαῖον, οὔτε εἰς τὸν Ἐθνικόν· πασχίζων, ὅσον δύναται, νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ τὰ δύο μέρη, χωρὶς νὰ παροξύνῃ κανέν.

---

22. Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποςόλοις κ) τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένȣς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ· Ἰȣδαν τὸν ἐπικαλȣ́μενον Βαρσαβᾶν, καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγȣμένȣς ἐν τοῖς ἀδελφοῖς· 23. Γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· Οἱ ἀπόςολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι κ) οἱ ἀδελφοὶ, τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν. 24. Ἐπειδὴ ἠκȣ́σαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι, κ) τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς ȣ̓ διεςειλάμεθα· 25. Ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ, 26 Ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίȣ ἡμῶν Ἰησȣ̃ Χριςȣ̃. 27. Ἀπεςάλκαμεν ȣ̓̃ν Ἰȣ́δαν κ) Σίλαν, κ) αὐτȣ̀ς διὰ λόγȣ ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. 28. Ἔδοξε γὰρ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι κ) ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπάναγκες τȣ́των· 29. Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων κ) αἵματος κ) πνικτȣ̃ κ) πορνείας· ἐξ ὧν διατηρȣ̃ντες ἑαυτȣ̀ς, εὖ πράξετε. Ἔῤῥωσθε. 30. Οἱ μὲν ȣ̓̃ν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς Ἀντιόχειαν· κ) συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιςολήν. 31. Ἀναγνόντες δὲ, ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. 32. Ἰȣ́δας δὲ κ) Σίλας, κ) αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγȣ πολλȣ̃ παρεκάλεσαν τȣ̀ς ἀδελφȣ̀ς, κ) ἐπεςήριξαν. 33. Ποιήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τȣ̀ς ἀποςόλȣς. 34. Ἔδοξε δὲ τῷ Σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτȣ̃. 35. Παῦλος δὲ κ) Βαρνάβας διέτριβον ἐν Ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες κ) εὐαγγελιζόμενοι μετὰ κ) ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ Κυρίȣ.

Ἄς παρτηρήσωμεν τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐνοχλούντων τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐκείνου τῶν Ἀποςολικῶν ἐργατῶν.

1.—*Ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐςάθησαν αἰτία ταύτης τῆς συζητήσεως, ἔκαμαν μέγα ἄδικον εἰς τοὺς Ἀποςόλους καὶ ὑπηρέτας εἰς Ἱερȣσαλὴμ, λέγοντες ὅτι ἔλαβον παραγγελίας ἀπὸ αὐτοὺς, διὰ νὰ διορίσωσι τὸν τελετικὸν νόμον εἰς τὰ Ἔθνη· ἀφοῦ δὲν ἐδόθη τοιαύτη παραγγελία. "Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν·" ὄντες μέλη τῆς ἐκκλησίας μας, (τῆς ὁποίας ἴσως, ὅταν ἔμελλον ν' ἀποδημήσωσι, τοὺς ἐδώκαμεν μαρτυρικόν·) ὅσον ὅμως περὶ τῆς θελήσεώς των νὰ σᾶς καθυποβάλωσιν εἰς τὸν τελετικὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, ἡμεῖς δὲν τοὺς ἐδώκαμεν τοιαύτην προςαγὴν, οὐδ' ἐσυλλογίσθημεν ποτὲ περὶ τού-*

του, οὐδὲ τοὺς ἐδώκαμεν τὴν παραμικρὰν αἰτίαν νὰ μεταχειρίζωνται τὰ ὀνόματάμας εἰς τοῦτο.—Αὐτοὶ σᾶς ἐνοχλοῦν μὲ λόγους· ἁπλοῦς λόγυς, χωρὶς οὐσίαν.—Πόσον ἐσύγχισαν τὴν ἐκκλησίαν τέτοιοι λόγοι, ἐκ τῆς ὑπερηφανείας τῶν ἀγαπώντων ν' ἀκούωνται, ὅτι λαλοῦν! (β'. Τιμ. β'. 14.)

2.—Περὶ δὲ τῶν Ἀποστολικῶν ἐργατῶν γράφουν μὲ τὸ πλέον φιλόστοργον καὶ τίμιον ὕφος. Αὐτοὶ εἶναι ἄνθρωποι, οἵτινες ἐστάθησαν περίφημοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ, ὅθεν καὶ πρεπόντως ἠξιώθησαν ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἀγάπης. Εἶναι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι παρέδωκαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· διὸ εἶναι διπλασίας τιμῆς ἄξιοι, καὶ κανεὶς δὲν ἐμπορεῖ νὰ τοὺς ὑποπτευθῇ, ὅτι ἐζήτησαν κοσμικήν τινα ὠφέλειαν διὰ λόγουτων· ἐπειδὴ παρέβλεψαν ὅλα των διὰ τὸν Χριστὸν, ἀνεδέχθησαν ὄχι μόνον ἐπιπόνους, ἀλλὰ καὶ τὰς πλέον ἐπικινδύνους ὑπηρεσίας, ὡς καλοὶ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶναι πιθανὸν, ὅτι τοιοῦτοι πιστοὶ ὁμολογηταὶ ἤθελον εἶσθαι ἄπιστοι κήρυκες. Οἱ ἀναγκάζοντες τὴν περιτομὴν, τὸ ἔκαμνον διὰ νὰ μὴ διώκωνται· (Γαλ. ς'. 12, 13.) οἱ δ' εἰς αὐτὴν ἐναντιούμενοι ἐγνώριζον, ὅτι ὑπέκειντο διὰ τοῦτο εἰς διωγμόν. Ποῖοι λοιπὸν τούτων ἦσαν πλέον πιθανοὶ ὅτι δοξάζουν ὀρθῶς;

---

36. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπε Παῦλος πρὸς Βαρνάβαν· Ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τὺς ἀδελφὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ Κυρίυ, πῶς ἔχυσι. 37. Βαρνάβας δὲ ἐβυλεύσατο συμπαραλαβεῖν τὸν Ἰωάννην τὸν καλύμενον Μάρκον. 38. Παῦλος δὲ ἠξίυ, τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον. 39. Ἐγένετο ὖν παροξυσμὸς, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτὺς ἀπ' ἀλλήλων· τόν τε Βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν Μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον. 40. Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος Σίλαν ἐξῆλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ Θεῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. 41 Διήρχετο δὲ τὴν Συρίαν καὶ Κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.

Ὁ Παῦλος ἐνθυμεῖται, ὅτι τὸ διορισθὲν εἰς αὐτὸν ἔργον ἦτο νὰ ὑπάγῃ μακρὰν εἰς τὰ Ἔθνη· διὸ μελετᾷ δευτέραν ἀποδημίαν πρὸς αὐτὰ, διὰ νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον ἔργον, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς αὐτὰς δυσκολίας. Τὸ δραστικὸν πνεῦμά του δὲν ἐδύνατο νὰ ὑπομείνῃ ἀργίαν πολυχρόνιον.—Ἀκούσας τὸν σκοπόν του, ὁ Βαρνάβας ἤθελε νὰ λάβῃ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Ἰωάννην, ὅστις ἐπωνομάσθη Μάρκος, μαζήτων εἰς τὸ ταξίδιον. Αὐτὸς ἀπεφάσισε νὰ τὸν λάβῃ, ἐπειδὴ ἦτο συγγενής του, καὶ πιθανὸν ὅτι αὐτὸς ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ θείου του, ὅστις τὸν ἠγάπα καὶ ἐζήτει τὴν πρόοδόν του.—Ἡμεῖς πρέπει νὰ ὑποπτευώμεθα τὸν ἑαυτόνμας ἕνεκα φιλοπροσωπίας, καὶ νὰ εἴμεθα προσεκτικοὶ κατ' αὐτῆς, προκρίνοντες τοὺς συγγενεῖςμας.

Ὁ δὲ Παῦλος ἐναντιώθη εἰς τοῦτο· δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ τὸν λάβωσι μαζήτων. Δὲν τὸν ἔκρινεν ἄξιον τοιαύτης τιμῆς, οὐδ' ἀρκετὸν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, ἐπειδὴ ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτοὺς, ἢ χωρὶς εἴδησίν των, ἢ χωρὶς τὴν συγκατάνευσιν αὐτῶν, ἀπὸ τὴν Παμφυλίαν. (κεφ. ιγ'. 13.) Καὶ ἐκεῖ δὲν ἠκολούθησεν εἰς τὸ ἔργον μετ' αὐτῶν· ἢ διότι ἦτον ὀκνηρὸς, καὶ δὲν ἤθελε νὰ ὑπομείνῃ τοὺς ἀναγκαίους κόπους· ἢ δειλὸς, καὶ δὲν ἤθελε νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ.

Βλέπομεν ἀπὸ τοῦτο τὸ παράδειγμα, ὅτι οἱ πλέον ἀγαθοὶ ἄνθρωποι εἶναι πάντοτε ἄνθρωποι, ὑποκείμενοι εἰς τὰ ὅμοια πάθη, ὡς ἡμεῖς· καθὼς οὗτοι οἱ δύο Ἀπόστολοι ὡμολόγησαν φανερᾶ περὶ τοῦ ἑαυτοῦτων, (κεφ. ιδ'. 15.) καὶ τώρα φαίνεται πολλὰ ἀληθές. Πιθανὸν ὅτι ὑπῆρχε λάθος (ὡς ἀκολουθεῖ

πολλάκις εἰς τοιαύτας φιλονεικίας,) καὶ εἰς τὰ δύο μέρη. Ἴσως ὁ Παῦλος ἦτο πολλὰ αὐστηρὸς πρὸς τὸν νέον, καὶ δὲν ἐσυγχώρει εἰς τὸ σφάλμα του τὴν ἐπιδεχομένην συγκατάβασιν, οὐδ' ἔκαμνε τὰς παραβλέψεις ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἐδύνατο νὰ κάμῃ εἰς τὴν φυσικὴν φιλοστοργίαν τοῦ Βαρνάβα. Ἦτον σφάλμα ὅμως τοῦ Βαρνάβα, ἐπειδὴ καὶ δυσηρεστήθη, ἐνῷ ἦτο προκείμενον τὸ συμφέρον τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀφέθη εἰς τῆς προσωποληψίας τὴν κυρίευσιν. Καὶ οἱ δύο βέβαια ἔσφαλαν φθάσαντες εἰς τοιοῦτον θυμὸν, ὥστε ν' ἀφήσωσι τὴν φιλονεικίαν νὰ ἐξάψῃ· καὶ τὸ χειρότερον ἴσως, νὰ ἐπέμενον τοσοῦτον εἰς τὴν γνώμην των, ὥστε δὲν ὑπεχώρει ὁ εἷς πρὸς τὸν ἕτερον. Ἁμαρτία τῷόντι, ὅτι δὲν εὑρέθη μεταξὺ αὐτῶν ἕνας φρόνιμος ἄνθρωπος διὰ νὰ ζητήσῃ ὅλῃ ψυχῇ νὰ ἐξισάσῃ τὴν διαφορὰν ταύτην, καὶ νὰ τοὺς ἐνθυμίσῃ ὅτι ὄχι μόνον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ Ἐθνικοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ψευδεῖς αὐτῶν ἀδελφοὶ ἔμελλον νὰ εὐχαριστηθῶσιν ἀπὸ τὴν ἔξαψιν τοιαύτης φιλονεικίας. Οὕτως αἱ διαφοραὶ αὗται καταντοῦν πολλάκις εἰς τοιαύτην ὑπερβολὴν, ὥστε προξενοῦν διαιρέσεις. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας, τοὺς ὁποίους δὲν ἐδυνήθη ν' ἀποχωρίσῃ οὔτε ὁ διωγμὸς τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων, οὔτε οἱ διστagμοὶ τῶν ἐπιστραφέντων Ἰουδαίων, ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν δυστυχῆ μεταξύ των ἀσυμφωνίαν. Ὦ πόσου κακοῦ γίνονται πρόξενα εἰς τὸν κόσμον, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, αὐτὰ τὰ λείψανα τῆς ὑπερηφανείας καὶ τοῦ πάθους, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας!—Τὸ μόνον χωρὶς κηλῖδα ἀντίτυπον εἶναι, τοῦ Χριστοῦ τὸ παράδειγμα!

Τοιουτοτρόπως ἀπεχωρίσθησαν οἱ δύο αὗτοι συνεργάται, ἴσως δια νὰ μὴν ἐνταμωθῶσι πλέον ἐπάνω εἰς τὴν γῆν! Κανεὶς ὅμως ἐξ αὐτῶν δὲν ἠλάττωσε ποσῶς τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπιμέλειάν του, αἰτίᾳ τῆς δυσαρεσκείας ταύτης· οὐδ' ἀκούομεν ὅτι ὁ εἷς εἶπε τι πρὸς καταφρόνησιν τοῦ ἄλλου· ὥστε δύο ἀποστολαὶ ἀπεστάλησαν ἀντὶ μιᾶς. Ἀμφότεραι, εἶναι πιθανὸν, ὅτι ἐσυστάθησαν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῶν προσευχῶν τῶν ἀδελφῶν· ἀλλὰ τὰ σημειούμενα ἐνταῦθα λόγια φαίνονται πλέον ἀμέσως οἰκειότερα εἰς τὸν Παῦλον, τοῦ ὁποίου ἡ διαγωγὴ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐστάθη φρονιμωτάτη.—Εἶναι εἰς πάντα καιρὸν εὐδαίμονες, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ ἀσυμφωνίας καὶ φιλονεικίας, ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ τῆς φρονίμου διαγωγῆς των δὲν ἀπέτυχον τῆς ἀγάπης καὶ ὑπὲρ αὐτῶν δεήσεως τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν.

Μ' ὅλα ταῦτα ἐφάνη ἔπειτα ὁ Παῦλος πῶς εἶχε συλλάβειν, ἐκ περαιτέρω δοκιμῶν, καλητέραν ἰδέαν περὶ τοῦ Ἰωάννου Μάρκου, παρὰ τὴν ὁποίαν εἶχε τώρα· διότι γράφει πρὸς τὸν Τιμόθεον, (β'. Τιμ. δ'. 11.) Ἀνάλαβε τὸν Μάρκον, καὶ ἔχε αὐτὸν μαζή σου, ἐπειδὴ μοὶ εἶναι εὔχρηστος εἰς τὴν διακονίαν. Γράφει καὶ πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς περὶ τοῦ Μάρκου, υἱοῦ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Βαρνάβα, ὅτι, ἂν αὐτὸς ἤθελεν ὑπάγειν πρὸς αὐτοὺς νὰ τὸν δεχθῶσι φιλοφρόνως. (Κολοσσ. δ'. 10.) Τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει, ὅτι καὶ ἐκείνους, τοὺς ὁποιούς καταδικάζομεν δικαίως, πρέπει νὰ τοὺς καταδικάζωμεν μὲ μετριότητα, καὶ μετὰ μεγάλης ἡμερότητος· διότι δὲν ἐξεύρομεν ἂν, μεταθεωρήσαντες τὸ πρᾶγμα ἔπειτα, δυνάμεθα νὰ συλλάβωμεν περὶ αὐτῶν καλήτερα φρονήματα· καὶ ἂν ἀκολούθως φανῶσι πιστότεροι, πρέπει νὰ τοὺς δεχθῶμεν μετὰ χαρᾶς, συγχωροῦντες καὶ λησμονοῦντες τὸ πταῖσμά των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ις΄.

ΚΑΤΗΝΤΗΣΕ δὲ εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν· καὶ ἰδοὺ, μαθητής τις ἦν ἐκεῖ ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος Ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ Ἕλληνος. 2. Ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν. 3. Τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν· καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν, διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι Ἕλλην ὑπῆρχεν. 4. Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. 5. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.

Ὁ Παῦλος ἦτο πνευματικὸς πατὴρ, καὶ ὡς τοιοῦτον τὸν θεωροῦμεν ἐνταῦθα υἱοθετοῦντα τὸν Τιμόθεον, καὶ ἐπιμελούμενον τὴν ἀνατροφὴν πολλῶν ἄλλων, οἵτινες ἐδέχθησαν τὸν Χριστὸν διὰ τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ. Κατὰ πάντα δὲ φαίνεται, ὅτι ἐστάθη πατὴρ νουνεχὴς, καὶ φιλόστοργος.

Ἐπιστρέψας ὁ Παῦλος εἰς τὴν Δέρβην καὶ Λύστραν, ἓξ χρόνους μετὰ τὸν πρῶτον ἐρχομόν του ἐκεῖ, εὑρίσκει τὸν Τιμόθεον, " γνήσιον τέκνον ἐν πίστει." (ά. Τιμ. ά. 2.) Τοῦτον ἠθέλησε νὰ συνέρχεται μετ' αὐτοῦ, νὰ τὸν ἀκροάζηται, καὶ νὰ λαμβάνῃ ὁδηγίαν παρ' αὐτοῦ, καὶ νὰ ἑνωθῇ μετ' αὐτοῦ εἰς τοῦ Εὐαγγελίου τὸ ἔργον· νὰ κηρύττῃ ἀντ' αὐτοῦ χρείας τυχούσης, καὶ νὰ μένῃ κατόπιν εἰς τόπους, ὅπου αὐτὸς ἐφύτευεν ἐκκλησίας. Ὁ Παῦλος ἔλαβε μεγάλην ἀγάπην πρὸς αὐτόν· ὄχι μόνον διότι ἦτο νέος ἀγχίνους καὶ μὲ μεγάλα προτερήματα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο συντετριμμένης καὶ ταπεινῆς καρδίας.—Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦτον ἐξ ἀρχῆς Ἰουδαία· ἐπίστευσεν ὅμως εἰς τὸν Χριστόν. Τὸ ὄνομάτης ἦτον Εὐνίκη, τὸ δὲ τῆς μάμμης του Λωΐς. Ὁ Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν μὲ μέγα σέβας, μὲ τὸ νὰ ἦσαν γυναῖκες μεγάλης ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας, ἐπαινῶν αὐτὰς ἐξαιρέτως διὰ τὸ ἀνυπόκριτον τῆς πίστεώς των, (β΄. Τιμ. ά. 5. καὶ γ΄. 15.) καὶ τὴν εἰλικρινῆ ἀποδοχὴν καὶ προσκόλλησίν των εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπειδὴ καὶ ἡ μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν Χριστιανῶν διαγωγήτου ἦτο τιμία, καὶ ὑπῆρχε στολισμένος μὲ χρηστῶν ἐλπίδων χάριτας, ἐκλέχθη παρὰ τοῦ ἁγίου Παύλου διὰ νὰ τὸν συνοδεύῃ εἰς τὰ ταξίδια καὶ ἐργασίας του· ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ἦτον ὁ πατήρτου ἐθνικὸς ἀπερίτμητος, ἦτο γνωστὸν ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν περιετμήθη εἰς τὴν νηπιότητά του· διὸ ἔκρινε πρέπον ὁ Ἀπόστολος δι' αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὴν περιτομὴν πρὶν ἐμβῇ εἰς τὴν δημόσιον ὑπηρεσίαν του.—Ἀλλὰ δὲν εἶχε τάχα σταθῆ ἐναντίος ὁ Παῦλος μ' ὅλην του τὴν δύναμιν, εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐζήτουν νὰ διορίσωσι τὴν περιτομὴν εἰς τὰ ἐπιστρέφοντα ἔθνη; Δὲν εἶχεν εἰς χεῖράς του τὸν καιρὸν τοῦτον τὰς ψήφους τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Συνόδου, αἱ ὁποῖαι τὴν ἀκύρωναν; Περιέτεμεν ὅμως τὸν Τιμόθεον, ὄχι ὡς οἱ διδάσκαλοι ἐκεῖνοι, οἵτινες παρήγγελον τὴν περιτομὴν μὲ σκοπὸν νὰ τὸν ὑποχρεώσωσιν εἰς τοῦ τελετικοῦ νόμου τὴν τήρησιν, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστήσῃ μόνον τὴν συναναστροφὴν καὶ διακονίαν του εὔκολον, καὶ δεκτὴν μεταξὺ τῶν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη εὑρισκομένων παμπόλλων Ἰουδαίων. Οὕτως αὐτὸς " ἔγινεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὡς Ἰουδαῖος, διὰ νὰ κερδήσῃ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τὰ πάντα εἰς ὅλους, διὰ νὰ σώσῃ τοὺς πάντας." Αὐτὸς ἐναντιοῦτο

εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐφρόνουν τὴν περιτομὴν ἀναγκαίαν διὰ τὴν σωτηρίαν· τὴν μετεχειρίζετο ὅμως, ὅταν αὐτὴ ἐγίνετο οἰκοδομῆς πρόξενος.

6. Διελθόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, 7. Ἐλθόντες κατὰ τὴν Μυσίαν, ἐπείραζον κατὰ τὴν Βιθυνίαν πορεύεσθαι· καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα. 8. Παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν, κατέβησαν εἰς Τρωάδα. 9. Καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ Παύλῳ· Ἀνήρ τις ἦν Μακεδὼν ἑστὼς, παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων· Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. 10. Ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ Κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς.

Εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν περίπου φαίνεται ὅτι ὁ Παῦλος ἐκήρυξεν εἰς τὴν Γαλατίαν, (στιχ. 6.) καὶ ἐθεμελίωσεν ἐκεῖ τὰς τόσον ἀνθιζούσας ἐκκλησίας· τὰς ὁποίας, μετὰ ἄλλους τρεῖς χρόνους, ἐπεσκέφθη τακτικῶς, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς. (Ἴδε κεφ. ιή. 23.)

Φθάσαντες ἕως ἐδῶ οἱ Ἀπόστολοι, ἦσαν ἐμποδισμένοι ἀπὸ τὸ νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ἀσίαν, διότι ἤθελεν ὁ Χριστὸς νὰ διορίσῃ τὸν Παῦλον εἰς ἓν νέον ἔργον· τὸ ὁποῖον ἦτο, νὰ κηρύξῃ εἰς μίαν Ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν εἰς Φιλίππους, διότι ἕως τότε οἱ εἰς τοὺς ὁποίους εἶχε κηρύξειν Ἐθνικοὶ ἦσαν Ἕλληνες. Οἱ Ῥωμαῖοι ἦσαν περισσότερον μισητοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους παρὰ τὰ ἄλλα ἔθνη· τὰ στρατεύματά των ἦσαν "τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως·" (Ματθ. κδ'. 15.) ὅθεν τοῦτο μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶναι παράδοξον εἰς τὴν ἐκεῖ πρόσκλησίν του, ὅτι ἐμποδίζεται νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἄλλους τόπους, διὰ νὰ τὸ κηρύξῃ ἐκεῖ. τὸ ὁποῖον δηλοῖ ὅτι τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἔμελλε νὰ διευθυνθῇ ἀκολούθως, πλέον παρὰ πρῶτον, πρὸς τὸ δυτικόν.

"Οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα" νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Βιθυνίαν, ἄλλην ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀσίας. Ἴσως ἔλαβον περὶ τούτου ἐμπνεύσεις εἰς τὸν νοῦν, τὰς ὁποίας ὅταν αὐτοὶ παρέβαλον, εὗρον συμφώνως εἰς τὸ αὐτὸ ἀφορώσας. Τὸ δὲ καθαρώτερον μήνυμα ἦτο τὸ ἀξιοθαύμαστον ὅραμα τοῦ Παύλου, συνοδευθὲν μὲ τὰ λόγια, "Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν, βοήθησον ἡμῖν." Δὲν ἔμεινεν εἰς τὸν νοῦν των ἀμφιβολία, ἀλλ' εὐθέως ζητοῦν νὰ ἐξέλθουν εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Φαίνεται δ' ὅτι ὁ Λουκᾶς ἠνταμώθη εἰς τὴν Τρωάδα μετὰ τοῦ Παύλου, καὶ ἠνώθη μετ' αὐτοῦ· διότι ἔκτοτε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅταν αὐτὸς ὁμιλῇ περὶ τῶν ταξιδίων τοῦ Παύλου, θέτει τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν ἀριθμὸν τῆς συνοδείας αὐτοῦ, λέγων, εἰς τὸ πρῶτον πληθυντικὸν πρόσωπον, Ἡμεῖς "εὐθέως ἐζητήσαμεν,—εὐθυδρομήσαμεν, κ. τ. λ." Ἐντεῦθεν γνωρίζομεν, ὅτι αὐτὸς ἠκολούθει τὸν Παῦλον εἰς τὸ ταξίδιόν του, καὶ πιθανὸν εἰς πολλὰ συνακόλουθα ἔργα του· μ' ὅλον ὅτι αὐτὸς παρέτρεξε μετριοφρόνως τὸ ν' ἀναφέρῃ ἰδιαίτερόν τι περὶ ἑαυτοῦ.—Ἴσως καὶ ἐδῶ ἐστάθη ἡ ἀρχὴ τῆς γνωριμίας τοῦ Λουκᾶ μετὰ τοῦ Τιμοθέου.

Δὲν ἔχομεν ἡμεῖς ἐλπίδα νὰ ὁδηγώμεθα ἀπὸ ἄμεσον ἀποκάλυψιν, εἰς τὰς διαφόρους πράξεις τῆς ζωῆς μας· διάγοντες ὅμως κατὰ τοῦ λογικοῦ μας τὴν ἀκρίβειαν, πειθόμενοι εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀφιερονόμενοι εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, θέλουν εὑρεθῆν περιστάσεις, τυχηραὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, νὰ ἐνεργῶσιν ὡς ἀπαγορεύσεις καὶ παραγγελίαι, ἀνατρέπουσαι τὰς βουλάς μας, καὶ καθιστάνουσαι ἀντ' αὐτῶν ἄλλας. "Ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ" κατευθύνει τοὺς ὑπηρέτας του εἰς διαφόρους τόπους, ὅπου βούλεται νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ· καὶ τοῦτο πολλάκις ἐναντίον

τῶν σχεδίων καὶ τῶν φρονημάτων των. Πληροφορούμενοι δὲ διά τινος μέσου περὶ τῆς δι' ἡμᾶς βουλῆς τοῦ Κυρίου, πρέπει νὰ παρασκευαζώμεθα μετ' εὐπειθείας, δι' ὁποιανδήποτε ταλαιπωρίαν, ἀγῶνα, καὶ κίνδυνον ἤθελεν αὐτὸς μᾶς ἐκθέσειν· καὶ οἱ μεταβαίνοντες ἐν καθαρότητι, πίστει, καὶ ἀγάπῃ, διὰ νὰ κηρύξωσι πρὸς τοὺς ἀμαθεῖς ἢ ἀμερίμνους ἁμαρτωλοὺς τὸ Εὐαγγέλιον, τοὺς κάμνουν τὴν πλέον μεγάλην βοήθειαν καὶ ἀγαθοποιΐαν, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ πράξῃ ἄνθρωπος· ἂν καὶ εἶναι σπανία ἡ κλίσις τῶν τοιούτων εἰς τὸ νὰ τοὺς προσκαλῶσιν. Ἡ ἀξιοδάκρυτος ὅμως κατάστασις τῶν ἁμαρτωλῶν, εἰς πάμπολλα τοῦ κόσμου μέρη, καὶ αὐτή των ἡ ἀναισθησία τοῦ ἰδίου των κινδύνου καὶ τῆς ἀθλιότητος, πρέπει νὰ μᾶς παρακινῶσι νὰ τοὺς φέρωμεν, ἢ στέλλωμεν ἀληθινὴν βοήθειαν, βοηθοῦντες μὲ τοὺς κόπους, συνεισφορὰς, καὶ προσευχάς μας πᾶν τέτοιον ἐπιχείρημα.—Οὐδὲ πρέπει νὰ λησμονῶμεν ἡμεῖς οἱ Εὐρωπαῖοι, ὅτι αὐτὴ ἡ γενναία καὶ φιλάνθρωπος συμπάθεια πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ μέρους τούτου τῆς γῆς, (χωρίς τινος ἐπιθυμίας ἢ ζητήσεως ἐκ μέρους ἡμῶν, ἢ τῶν προγόνων μας,) ὑπῆρχεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προέτρεψε τοὺς Ἀποστόλους καὶ εὐαγγελιστὰς νὰ ῥιψοκινδυνεύσωσιν, ἐλθόντες νὰ μᾶς βοηθήσωσιν· ἐνῷ τώρα προσκαλεῖ ἡμᾶς ἡ Ἀσία, λέγουσα, "Διαβὰς ἐδῶ, βοήθησον ἡμῖν."

---

11. Ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς Τρωάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν. 12. Ἐκεῖθέν τε εἰς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις, κολώνια· ἦμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς. 13. Τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι· καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί. 14. Καί τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία πορφυρόπωλις πόλεως Θυατείρων, σεβομένη τὸν Θεὸν, ἤκουεν· ἧς ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. 15. Ὡς δὲ ἐβαπτίσθη, καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε, λέγουσα· Εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου, μείνατε. Καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.

Τέλος πάντων φθάνουν εἰς Φιλίππους, πόλιν οὕτω καλουμένην ἀπὸ Φιλίππου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, πατρὸς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Αὐτὴ ἦτον ἀποικία. Οἱ Ῥωμαῖοι ὄχι μόνον εἶχον φρουρὰν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἀλλὰ καὶ οἱ κάτοικοί της ἦσαν Ῥωμαῖοι. Ἐκεῖ εὑρίσκοντο περισσότεροι καὶ διάφοροι ἄνθρωποι· διὸ ἦτο πιθανώτατον, ὅτι ἐδύνατο νὰ ληφθῇ θερισμὸς μεγάλος ψυχῶν.

Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη μεταδοθεῖσα εἰς ἡμᾶς ἱστορία, πῶς τὸ Εὐαγγέλιον ἐκηρύχθη εἰς τὴν Εὐρώπην· μ' ὅλον ὅτι εἶναι πιθανὸν, ὅτι ἡ ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησία ἦτο στερεωμένη πολλὰ πλέον ἀρχήτερα τοῦ καιροῦ τούτου. Εἰς τὰς περισσοτέρας, ἂν οὐχὶ εἰς ὅλας τὰς πόλεις, τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθησαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ, κατῴκουν Ἰουδαῖοι· ἂν καὶ φαίνεται, ὅτι διέτριβον πολλὰ ὀλίγοι εἰς Φιλίππους. Φαίνεται δ' ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶχον συναγωγὴν, οὐδ' ἀρχισυναγώγους· παρ' ἔξω τῆς πόλεως ἦτον ἓν μικρὸν ἱερὸν πλησίον τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐσυνήθιζον νὰ συνέρχωνται ἕκαστον σάββατον μερικοὶ ἄνθρωποι, διὰ νὰ λατρεύωσι τὸν Θεον. Ἐκεῖ ἠνταμώθη ὁ Ἀπόστολος μετὰ τῶν φίλων του, καὶ ἔλαβεν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὰς γυναῖκας περὶ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ· διότι δὲν φαίνεται, ὅτι μετ' αὐτῶν ὑπῆρχον ἄνδρες. Μεταξὺ δὲ τῶν γυναικῶν τούτων ἦτο καὶ μία ἐκ Θυατείρων, πόλεως Ἀσίας, ἥτις διέτριβεν εἰς Φιλίππους, ἐμπορευομένη κόκκινα ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα

ἦσαν τότε εἰς μεγάλην ὑπόληψιν. Αὐτὴ φαίνεται, ὅτι ἦτον ἐξ Ἐθνικῶν μὲν, προσήλυτος δὲ εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν· καὶ ὁ Κύριος εὐδόκησε νὰ διανοίξῃ τὴν καρδίαν της εἰς τὸ ν' ἀκροασθῇ, καὶ πιστεύσῃ τὴν διδαχὴν τοῦ Ἀποστόλου. Τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ἡ ὑπερηφάνεια, πρόληψις, ἡ ἀγάπη τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ κόσμου, κλείουν τὴν καρδίαν ἐναντίον τῶν ἀληθειῶν τοῦ Θεοῦ, ἕως οὗ νὰ τὰς εἰσάξῃ ἡ χάρις εἰς τῶν ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ τὴν ἔφεσιν. (Ψαλ. ριή. 18. Λουκ. κδ'. 45.) Οὕτως αὐτὴ ὡδηγήθη νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἐβαπτίσθη μετὰ τοῦ οἴκου αὐτῆς.

Ὅταν δ' ἐβαπτίσθη ἡ Λυδία, ἐπροσκάλεσεν ἐνθέρμως τοὺς Ἀποςόλους, νὰ διατρίψωσιν εἰς τὸν οἶκον της. Αὐτὴ ἐπεθύμει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμολογήσῃ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνην της, οἵτινες ἐςάθησαν τὰ ὄργανα τῆς θείας χάριτος εἰς τὴν μακαρίαν ταύτην μεταβολήν. Ὅταν ἡ καρδία της ἠνοίχθη εἰς τὸν Χριςὸν, ἠνοίχθη καὶ ὁ οἶκος της εἰς τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ διὰ χάριν του, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον τὴν πλέον πρόθυμον καὶ φιλόφρονα δεξίωσιν, τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἐδύνατο νὰ δώσῃ, ὡς ἀνταπόδοσιν τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ἀπήλαυσε τόσον ἀφθόνως παρ' αὐτῶν. Ὄχι μόνον τοὺς ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρεβίαζε νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸν οἶκόν της· ἐξ οὗ γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ Παῦλος τὸ ἀπεποιεῖτο καὶ ἀπέβαλλε, φοβούμενος μὴν ἤθελε γένειν βάρος εἰς τῶν νεοεπιςρεφόντων τοὺς οἴκους, καὶ ἤθελε νὰ σπουδάζῃ νὰ κάμῃ "ἀδάπανον" τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριςοῦ· (ά. Κορ. θ'. 18. Πραξ. κ'. 34.) διὰ νὰ μὴν ἤθελον δώσειν εἰς αὐτοὺς αἰτίαν, οἱ ἔξω νὰ κατηγορῶσι τοῦ Εὐαγγελίου τοὺς κήρυκας ὡς ἀνθρώπους ἰδιοτελεῖς, καὶ διὰ νὰ μὴν ἤθελον παρακινηθῆν οἱ ἔσω νὰ παραπονῶνται διὰ τῆς θρησκείας των τὰ ἔξοδα. Ἀλλ' ἡ Λυδία δὲν θέλει πιςεύσειν, ὅτι αὐτοὶ τὴν νομίζουν εἰλικρινῆ Χριςιανὴν, ἂν δὲν ἤθελον τὴν ὑποχρεώσειν μὲ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν της παρουσίαν των.—Αὐτὴ ἐζήτει ἀκόμη εὐκαιρίαν νὰ λάβῃ μεγαλητέραν ὁδηγίαν. Ἀνίσως ἐδύνατο νὰ τοὺς λάβῃ ὀλίγον μόνον καιρὸν εἰς τὴν οἰκίαν της, ἤθελε τοὺς ἀκροάζεσθαι καθ' ἡμέραν, (Παροιμ. ή. 34.) καὶ ὄχι μόνον τὰ σάββατα· εἰς τὸν ἴδιον οἶκόν της ἐδύνατο ὄχι μόνον νὰ τοὺς ἀκούῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς κάμνῃ ἐρωτήσεις· καὶ ἐδύνατο νὰ τοὺς ἔχῃ νὰ συμπροσεύχωνται μετ' αὐτῆς καθ' ἡμέραν, καὶ νὰ εὐλογῶσι τὸν οἶκόν της. Ὅσοι γνωρίζουν ὀλίγον τι περὶ τοῦ Χριςοῦ, ἐπιθυμοῦν βέβαια νὰ γνωρίσωσι περισσότερον, καὶ ζητοῦν εὐκαιρίαν ν' αὐξήσωσι τὴν περὶ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ γνῶσίν των.

---

16. Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν, παιδίσκην τινὰ ἔχυσαν πνεῦμα Πύθωνος, ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. 17. Αὕτη κατακολυθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραζε, λέγυσα· Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι, δῦλοι τοῦ Θεῦ τοῦ ὑψίςυ εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλυσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. 18. Τῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος, καὶ ἐπιςρέψας, τῷ πνεύματι εἶπε· Παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησῦ Χριςῦ, ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. Καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. 19. Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν, εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τὺς ἄρχοντας. 20. Καὶ προσαγαγόντες αὐτὺς τοῖς ςρατηγοῖς, εἶπον· Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσυσιν ἡμῶν τὴν πόλιν, Ἰυδαῖοι ὑπάρχοντες. 21. Καὶ καταγγέλλυσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεσιν ἡμῖν παραδέχεσθαι, ὐδὲ ποιεῖν, Ῥωμαίοις ὖσι. 22. Καὶ συνεπέςη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν, καὶ οἱ ςρατηγοὶ

περιῤῥήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον ῥαβδίζειν. 24. Πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτὰς. 24. Ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς, ἔβαλεν αὐτὰς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ τὰς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον.

Αὐτὴ ἡ Πυθώνισσα εἶχε τοιοῦτο μαντείας πνεῦμα, ὡς τὸ τῆς παιδίσκης ἐκείνης, διὰ τῆς ὁποίας ἐδίδοντο οἱ χρησμοὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος. Αὐτὴ ἐκινεῖτο ἀπὸ ἓν πονηρὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἔδιδεν ἀμφιβόλας ἀποκρίσεις, εἰς τοὺς συμβαλευομένους αὐτὴν, ἐπιτηδείας εἰς τὸ νὰ εὐχαριστῶσι τὴν ματαίαν αὐτῶν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γνωρίζωσι τὰ μέλλοντα· πολλάκις ὅμως τοὺς ἠπάτα. Κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς τῆς ἀμαθείας, ἀπιστίας καὶ εἰδωλολατρείας, ὁ διάβολος (ἐκ θείας παραχωρήσεως,) ὑπεδούλονεν οὕτω τοὺς ἀνθρώπας κατὰ τὴν θέλησίν του· καὶ αὐτὸς δὲν ἐδύνατο νὰ λατρευθῇ τοσοῦτον ἀπ' αὐτοὺς, ὡς ἐλατρεύθη, ἂν δὲν ἔλεγεν, ὅτι τοὺς χρησμοδοτεῖ· οὕτω γὰρ τηρεῖται ἡ τυραννία του, ὡς θεοῦ τοῦ κόσμου τούτου. Ἡ παιδίσκη αὕτη ἔφερεν εἰς τοὺς κυρίους της μέγα κέρδος μαντεύουσα· πολλοὶ ἤρχοντο διὰ νὰ συμβαλευθῶσι ταύτην τὴν μάντισσαν διὰ τὴν ἀνακάλυψιν κλοπῶν, εὕρεσιν πραγμάτων χαθέντων, καὶ μάλιστα διὰ νὰ τοὺς προειπῇ τὴν τύχην των· κανεὶς δὲ δὲν ὑπήγαινε χωρὶς νὰ ἔχῃ εἰς χεῖρας τῆς μαντείας τὸν μισθὸν, κατὰ τὴν κατάστασιν τοῦ ὑποκειμένα, καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ὑποθέσεως.

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ παιδίσκη φέρει μαρτυρίαν ἀληθῆ τοῖς Ἀποστόλοις. "Οὗτοι καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας." Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐθνικοὶ ἐγνώριζαν ὀλίγον τὴν ἐλεεινὴν καὶ ἀξιοδάκρυτον κατάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τὴν διὰ τὴν σωτηρίαν χρείαν των, καὶ τοῦτο ἦτον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ ἐξέτασαν. Εἶπε λοιπὸν αὐτὴ, Οὗτοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες μᾶς δεικνύουν ἐκεῖνο, ὁποῦ ματαίως ἐζητήσαμεν διὰ τῆς δεισιδαίμονος, καὶ ἀκάρπα προσηλώσεώς μας εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τὰ μαντεῖα μας.

Ἀλλὰ πῶς ἐκβῆκεν ἡ μαρτυρία αὕτη ἀπὸ τὸ στόμα μιᾶς, ἥτις εἶχε πνεῦμα Πύθωνος; Διαιρεῖται ὁ Σατανᾶς κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ τα; Θέλει τάχα ἐγκωμιάσειν ἐκείνους, τῶν ὁποίων τὸ ἔργον εἶναι νὰ τὸν καταστρέψωσιν; Δύναται αὐτὴ νὰ θεωρηθῇ εἰς δύω τρόπους.

1.—Ὡς παρακινηθεῖσα ἀπὸ τῆς μαντείας τὸ πνεῦμα διὰ τὴν τιμὴν τοῦ Εὐαγγελίου ἐκ θείας δυνάμεως· καθὼς ἐστάθη βιασμένος ὁ διάβολος νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ Χριστοῦ, (Μαρ. ά. 24.) "Οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ." Ἡ ἀλήθεια μεγαλύνεται πολλάκις διὰ τῆς ὁμολογίας τῶν ἐναντίων της, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτοὶ εἶναι μάρτυρες κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ των.

2.—Ὡς ὁδηγηθεῖσα ἀπὸ τὸ πονηρὸν πνεῦμα, τὸν πανοῦργον ἐκεῖνον ὄφιν, διὰ τὴν ἀτιμίαν τοῦ Εὐαγγελία. Τινὲς νομίζουν, ὅτι ὁ Σατανᾶς, ὅστις δύναται νὰ μεταμορφωθῇ εἰς ἄγγελον φωτὸς, καὶ δύναται νὰ εἴπῃ τι χρήσιμον εἰς τὸ τέλος τα, ἐμελέτα μὲ τοῦτο νὰ ζημιώσῃ τοὺς Ἀποστόλους· ὡς νὰ ἦσαν οἱ θεῖοι οὗτοι ἄνδρες τῆς αὐτῆς ἀδελφότητος μετὰ τῶν μάγων αὐτῶν, διότι αὐτοὶ ἐμαρτυρήθησαν παρὰ τούτων. Ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ὁποῖοι ἦτο πιθανώτατον νὰ δεχθῶσι τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων, ἦσαν ὅσοι ὑπῆρχον προκατειλημμένοι κατὰ τῶν πνευμάτων τούτων τῆς μαντείας· διὸ ἤθελον, διὰ τῆς μαρτυρίας ταύτης, νὰ προκαταληφθῶσι καὶ ἐναντίον τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὁ δὲ Παῦλος ἐλυπήθη. Ἐταράχθη βλέπων τὴν νεανίσκην γενομένην ὄργανον τοῦ Σατανᾶ διὰ νὰ πλανᾷ τὸν λαὸν, καὶ θεωρῶν τὸν λαὸν πλανώμενον ἀπὸ τὰς μαντείας της. Ἐσυγχίζετο ἀκούων μίαν ἱερὰν ἀλήθειαν οὕτω βεβηλωμένην, καὶ καλοὺς λόγας προφερομένους ἐκ τοιούτου κακοῦ στόματος, μὲ τοσοῦτον πονηρὸν σκοπόν. Ἴσως οἱ λογοι οὗτοι ἐλέγοντο μὲ εἰρωνικὸν καὶ ἐμπαικ-

τικὸν τρόπον, ὡς καταγελαστικοὶ καὶ χλευαστικοὶ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παρώξυνεν τοὺς κυρίους τῆς παιδίσκης ἦτον, ὅτι ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ τώρα ἦλθεν εἰς τὸν ἑαυτόν της, οἱ κύριοί της ἴδον, ὅτι ἡ ἐλπὶς τοῦ κέρδους των διελύθη. Παρατήρησον ἐνταῦθα πόσου κακοῦ ῥίζα εἶναι ἡ φιλαργυρία! Ἂν τοῦ Εὐαγγελίȣ τὸ κήρυγμα ἀφανίζῃ τῶν ἀργυροκόπων τὸ κέρδος, (κεφ. ιθ΄. 24.) πολλῷ μᾶλλον τὸ κέρδος τῶν μάντεων· διὸ καὶ ἠγέρθη ἐνταῦθα μέγας θόρυβος, ἀφοῦ κατηργήθη ἡ ἀπατηλὴ τοῦ Σατανᾶ δύναμις· ἐντεῦθεν ἐμίσουν καὶ οἱ ἱερεῖς τὸ Εὐαγγέλιον, ἐπειδὴ αὐτὸ ἔστρεφε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν τυφλὴν λατρείαν τῶν ἀλάλων εἰδώλων, καὶ οὕτως ἡ ἐλπὶς τοῦ κέρδους των ἐξέλειπεν. Ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἔκαμεν εὐδιάθετον τὴν γυναῖκα, καὶ ἡ μεγάλη πρὸς αὐτὴν χάρις τοῦ ὅτι ἠλευθερώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Σατανᾶ, δὲν τοὺς ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν, διότι ἐσυλλογίζοντο, ὅτι ἔμελλον νὰ χάσωσι τὰ χρήματα ἐκ τούτȣ.

Αἱ κατηγορίαι τοῦ ὄχλȣ ἐναντίον τῶν Ἀποστόλων εἶναι, ὅτι αὐτοὶ διδάσκουν ἔθη, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ δεχθῇ μία Ῥωμαίων ἀποικία. (στιχ. 21.) Οἱ Ῥωμαῖοι ἐφθόνουν μεγάλως τοὺς νεωτερισμοὺς εἰς τὴν θρησκείαν· ὀρθὴν, ἢ σφαλερὰν, ἤθελον νὰ ἦναι προσκολλημένοι εἰς ἐκείνην, ὅσον ματαία καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ εἶχον λάβειν ἐκ παραδόσεως ἀπὸ τοὺς πατέρας των· καμμία ξένη, ἢ νεοφανὴς θεότης δὲν πρέπει νὰ συγχωρηθῇ, χωρὶς τὴν ἐπικύρωσιν τῆς Βουλῆς. Τοῦτο τοὺς διήγειρε κατὰ τῶν Ἀποστόλων, ἐπειδὴ οὗτοι ἐκήρυττον θρησκείαν ἀνατρέπουσαν τὴν πολυθεΐαν καὶ εἰδωλολατρείαν. Τοῦτο οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἐδύναντο νὰ ὑποφέρωσιν. Ἂν τοῦτο, ἔλεγον, μᾶς ἀκολουθήσῃ, εἰς ὀλίγον καιρὸν θέλομεν χάσειν τὴν θρησκείαν μας.

Ἡ διαγωγὴ τῶν ἀρχόντων ἦτον ἀσχημονέστατος. Ὁ Ἀπόστολος ἀναφέρει τοῦτο, ὅταν ὁμιλῇ περὶ τοῦ ὑβριστικοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον τοὺς μετεχειρίσθησαν οἱ Φίλιπποι. (ά. Θεσσαλ. β΄. 2.) Αὐτοὶ ἐπρόσταξαν νὰ τοὺς δείρωσιν, ὡς πλάνους, οἱ ῥαβδοῦχοι, οἵτινες ὑπηρέτουν εἰς τὰ πραιτώρια, καὶ ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ῥαβδία ἐπὶ τούτȣ. Αὐτὴ ἦτο μία τῶν τριῶν φορῶν, ὅτι ἐῤῥαβδίσθη ὁ Παῦλος μὲ ῥάβδον, κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν συνήθειαν, ἥτις δὲν ἦτον ὑπὸ συμπαθητικὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ "τεσσαράκοντα πληγῶν." Ἐνταῦθα δὲ λέγεται, ὅτι αὐτοὶ τοὺς ἐπέθεσαν πολλὰς πληγὰς, χωρὶς νὰ μετρήσωσι πόσας. (Δευτ. κέ. 3.)

Ὁ δεσμοφύλαξ κατέστησε τὸν φυλακισμόν των πολλὰ αὐστηρόν. Αὐτὸς ἐγνώριζεν, ὅτι οἱ ἄρχοντες εἶχον μεγάλην ὀργὴν ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἠθέλησε νὰ φανῇ αὐστηρὸς πρὸς τούτους, νομίζων ὅτι ἤθελεν εὐχαριστήσειν ἐκείνους, καταθέτων ὡσαύτως πᾶσάν του κατὰ τῶν φυλακωθέντων δύναμιν. Ὅταν οἱ ἡγεμόνες εἶναι ἀπηνεῖς δὲν εἶναι παράδοξον, ὅτι καὶ οἱ ὑπηρέται των εἶναι τοιοῦτοι. Αὐτὸς τοὺς ἔβαλεν εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, τὴν βαθεῖαν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο συνήθεια νὰ βάλληται ἄλλος τις, παρὰ τοὺς καταδικασμένȣς κακούργȣς· τὴν σκοτεινὴν ἐν καιρῷ ἡμέρας, ὑγρὰν καὶ κρύαν, ἀκάθαρτον, ἴσως καὶ νοσώδη, ὡς ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβλήθη ὁ Ἱερεμίας· (Ἱερ. λή. 6.) καὶ ὡς νὰ μὴν ἔφθανε τοῦτο, αὐτὸς ἠσφάλισε τοὺς πόδας αὐτῶν εἰς τὸ ξύλον. Αὐτοὶ δὲ δὲν ἦσαν οἱ πρῶτοι ἀπόστολοι τοῦ Θεοῦ, τῶν ὁποίων οἱ πόδες ἐβάλθησαν εἰς τὸ ξύλον. Ὁ Ἱερεμίας ἔπαθε τὰ ἴδια, καὶ μάλιστα δημοσίᾳ, εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην τοῦ Βενιαμίν. (Ἱερ. κ΄. 2.) Οἱ πόδες τοῦ Ἰωσὴφ ἐταπεινώθησαν ἐν πέδαις. (Ψαλ. ρδ΄. 18.) Ὢ τῆς σκληρᾶς μεταχειρίσεως, τὴν ὁποίαν ἀπήντησαν οἱ ὑπηρέται τοῦ Θεοῦ!

Ὁ Τιμόθεος, καὶ Λȣκᾶς, καὶ οἱ λοιποὶ τῆς ἑταιρείας τοῦ Παύλου καὶ Σίλα, ὡς ὀλιγώτερον σημαντικοὶ, ἐξῃρέθησαν ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν ταύτην βάσανον.

25. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνȣν

τὸν Θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. 26. Ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥςε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίȣ· ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, κ̀ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. 27. Ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, κ̀ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν, ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τȣ̀ς δεσμίȣς. 28. Ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Παῦλος, λέγων· Μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. 29. Αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ. 30. Καὶ προαγαγὼν αὐτȣ̀ς ἔξω, ἔφη Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ; 31. Οἱ δὲ εἶπον· Πίςευσον ἐπὶ τὸν Κύριοι Ἰησȣ̃ν Χριςὸν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σȣ. 32. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ Κυρίȣ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτȣ̃. 33 Καὶ παραλαβὼν αὐτȣ̀ς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς, ἔλȣσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν· καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς, καὶ οἱ αὐτȣ̃ πάντες παραχρῆμα. 34. Ἀναγαγών τε αὐτȣ̀ς εἰς τὸν οἶκον αὐτȣ̃, παρέθηκε τράπεζαν, κ̀ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιςευκὼς τῷ Θεῷ.

Ἐδύνατο νὰ περιμένῃ τις, ὅτι ὁ Παῦλος καὶ Σίλας ἤθελον βυθισθῆν εἰς θρήνους καὶ κλαυθμοὺς ἐναντίον τῆς σκληρότητος καὶ ἀδικίας, μὲ τὴν ὁποίαν τοὺς μετεχειρίσθησαν. Πλὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς, ὅτε φυσικῶς αἱ πληγαὶ καὶ συντρίψεις των ἤθελον τοὺς προξενεῖν πόνον διπλάσιον, αὐτοὶ πρῶτον παρέδωκαν τὰς καρδίας των εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ ἐνεθυμήθησαν ἀναμφιβόλως τοὺς διώκτας των, καὶ μάλιςα τὸν δεσμοφύλακα· καὶ πληρωθέντες οὕτω θείας παραμυθίας, ἔψαλλον μετὰ χαρᾶς ὕμνους πρὸς τὸν Θεὸν, τόσον μεγαλοφώνως, ὥςε τοὺς ἤκουσαν οἱ λοιποὶ φυλακωμένοι.

Αὐτοὶ ἦταν χαροποὶ, εἰς ἄκρον χαροποί· ποτὲ δυςυχεῖς φυλακωμένοι δὲν ἐςάθησαν τόσον ἀληθῶς γηθόσυνοι, οὔτε τόσον μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ διαπεράσῃ τὴν καρδίαν των ὁ πρὸς αὐτοὺς ἀπάνθρωπος τρόπος. Ἂς σκεφθῶμεν ποία ἐςάθη ἡ κατάςασίς των. Οἱ ςρατηγοὶ μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων εἶχον ὑπηρέτας, οἵτινες ἔφερον ῥάβδους ἔμπροσθέν των, καὶ ἀξίνας δεμένας ἐπάνω τῶν ῥάβδων. Οἱ δύο Ἀπόςολοι ἤδη ἐδοκίμασαν τὸν πόνον τῶν μαςίγων· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτον ὅλον· αὐτοὶ εἶχον τώρα δίκαιον νὰ φοβῶνται ἀκολούθως τὰς ἀξίνας. Ὁ Διδάσκαλος αὐτῶν, ὁ Ἰησοῦς, ἐμαςιγώθη πρῶτον, καὶ ἐςαυρώθη ἔπειτα· καὶ αὐτοὶ ἐδύναντο νὰ περιμένωσι τὸ ὅμοιον. Εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν αὐτοὶ ἦσαν εἰς τὴν ἐςωτέραν φυλακὴν, οἱ πόδες των εἰς τὸ ξύλον· ὅμως ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ δοκιμάσωσιν, ἂν ἦτο δυνατὸν, νὰ λάβωσι μικρὰν ἀνάπαυσιν, αὐτοὶ προσηύχοντο καὶ ὕμνουν τὸν Θεόν.

Αὐτοὶ προσηύχοντο ὁμοῦ· παρεκάλουν τὸν Θεὸν νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ, ὡς ἐπεσκέφθη τὸν Ἰωσὴφ εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ νὰ ἦναι μετ' αὐτῶν·—προσηύχοντο διὰ νὰ πληθύνωνται αἱ ἐν Χριςῷ παρηγορίαι των, ὡς ηὔξανον αἱ δι' αὐτὸν θλίψεις των·—προσηύχοντο ὅπως καὶ αὐτὰ τὰ δεσμὰ, καὶ αἱ πληγαί των χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν τοῦ Εὐαγγελίȣ πρόοδον·—προσηύχοντο ὑπὲρ τῶν διωκτῶν των, διὰ νὰ τοὺς χαρίσῃ ὁ Θεὸς συγχώρησιν, καὶ νὰ μεταβάλῃ τὰς καρδίας των. Κανένας τόπος, καμμία ὥρα δὲν εἶναι ἀνοίκειος διὰ τὴν προσευχὴν, ἂν ἡ καρδία ὑψοῦται εἰς τὸν Θεόν. Ἐκεῖνοι, ὅσοι εἶναι τῶν παθῶν συμμέτοχοι, πρέπει νὰ συμπροσεύχωνται. Καμμία σύγχυσις, ὅσον καὶ ἂν εἶναι λυπηρὰ, δὲν πρέπει νὰ μᾶς διακόπτῃ ἀπὸ τὴν προσευχήν.

Αἱ παραμυθίαι τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς

πάσχοντας αὐτοῦ θεράποντας, δὲν εἶναι ὀλίγαι, οὐδὲ μικραί. Αὐτὸς εἰς ἀπόκρισιν τῶν δεήσεών των, τοὺς δίδει ὑμνωδίας εἰς τὴν σκοτεινοτάτην νύκτα τῆς θλίψεως, καὶ εἰς τὴν λυπηροτάτην καὶ τρομερωτάτην αὐτῶν κατάστασιν.—Καὶ πόσον εἶναι οἱ ἀληθεῖς Χριστιανοὶ διάφοροι, ἀφ' ὅ,τι νομίζονται, ὅτι ὑπάρχουν! Αὐτοὶ εἶναι εὐδαιμονέστεροι τῶν πλέον εὐτυχῶν ἐχθρῶντων, οἵτινες καταθέτουν πᾶσάν των δύναμιν διὰ νὰ τοὺς καταστήσωσι δυστυχεῖς· δὲν εἶναι χρεία νὰ φυλάττωνται προσεκτικώτατα, ὅταν ὁ Θεὸς θέλῃ νὰ φυλακωθῶσι· τοῖχοι, ἀλύσεις, δεσμὰ, καὶ φύλακες εἶναι οὐδὲν, ὅταν αὐτὸς εὐδοκήσῃ τὴν ἐλευθερίαν των. Εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἐλεεινῆς των καταστάσεως ἔχουν παντοδύναμον Φίλον· ὅλη ἡ φύσις εἶναι ἑτοίμη ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεώς των· αὐτοὶ δύνανται νὰ κάμνωσι τὰς πλέον δαψιλεῖς ἀγαθοεργείας, εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς πτωχείας των· καὶ εἶναι πρόθυμοι νὰ εὐεργετῶσι τοὺς σκληροτάτους ἐχθρούς των.

Οἱ διῶκται, οἵτινες ἔβαλον εἰς φυλακὴν τὸν Παῦλον καὶ Σίλαν, ἐβουλεύοντο νὰ ἐμποδίσωσι τοῦ Εὐαγγελίου τὴν πρόοδον, διὰ νὰ μὴν ἤθελε τὸ ἐναγκαλισθῆν πλέον κανείς. Τοιουτοτρόπως ἤλπιζον αὐτοὶ ν' ἀνατρέφωσιν ἐκείνην τὴν παρὰ τὸν ποταμὸν συνάθροισιν, διὰ νὰ μὴν ἤθελον διανοίγεσθαι εἰς τὸ ἑξῆς ἐκεῖ καρδίαι, ὡς ἠνοίχθη ἡ καρδία τῆς Λυδίας. (στιχ. 14.) 'Αλλ' ἐνταῦθα θέλομεν ἰδῇ, ὅτι γίνονται ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν φυλακήν· ὁ οἶκος οὗτος μετεβλήθη εἰς ἐκκλησίαν· εἰς αὐτὸν ἠγέρθησαν τρόπαια τῶν θριάμβων τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ὁ δεσμοφύλαξ ἔγινε δοῦλος εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.

'Ενῷ οὕτως ἔψαλλον ὕμνους οἱ 'Απόστολοι, ἐγένετο σεισμὸς μεγάλος, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου. Ὅ,τε δεσμοφύλαξ, γενόμενος ἔξυπνος, καὶ ἰδὼν τὰς θύρας τῆς φυλακῆς ἀνοικτὰς, ὑπόθεσεν, ὡς ἦτον ἑπόμενον, ὅτι ἔφυγον οἱ φυλακωμένοι· καὶ τότε τί ἔμελλε νὰ πάθῃ; Αὐτὸς ἐγνώριζε ποίαν παιδείαν ἐδιόριζεν ὁ 'Ρωμαϊκὸς νόμος εἰς τοιαύτην περίστασιν, ὅτι ὁ δεσμοφύλαξ πρέπει νὰ πάθῃ τὴν αὐτὴν παιδείαν, ἥτις ἔμελλε νὰ γένῃ εἰς τὸν φυλακωμένον.

'Απὸ τὸν φόβον του δὲ ἐτράβηξεν ἔξω τὴν μάχαιράν του, καὶ ἔμελλε νὰ γένῃ αὐτόχειρ, διὰ ν' ἀποφύγῃ τρομερώτερον θάνατον. Ἡ ἰδιαιτέρα ἀκριβὴς παραγγελία, τὴν ὁποίαν τὸν ἔδωκαν οἱ ἄρχοντες διὰ νὰ φυλάττῃ τὸν Παῦλον καὶ Σίλαν, τὸν ἔκαμνε νὰ συμπεραίνῃ, ὅτι αὐτοὶ ἤθελον σταθῆν πολλὰ αὐστηροὶ εἰς αὐτὸν, ἂν οὗτοι ἔφευγον. —Οἱ ἐθνικοὶ φιλόσοφοι γενικῶς ἐσυγχώρουν τὴν αὐτοχειρίαν. Ὁ Σένεκας τὴν προσδιορίζει ὡς τελευταίαν θεραπείαν, εἰς τὴν ὁποίαν δύναται νὰ καταφεύγωσιν οἱ ἐν θλίψεσιν. Οἱ Στοϊκοὶ, μ' ὅλον ὅτι ἐφρόνουν, ὅτι ἐνίκων τὰ πάθη, ὑπεχώρουν οὕτως εἰς αὐτά. Καὶ οἱ 'Επικούρειοι, (οἵτινες ἐσυγχώρουν τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς,) διὰ ν' ἀποφύγωσι τὰς θλίψεις τῆς σαρκὸς, προτιμοῦν μᾶλλον νὰ δώσωσι τέλος εἰς τὴν ζωήν. Ὁ δεσμοφύλαξ οὗτος ἐνόμισεν, ὅτι δὲν ἔβλαπτε τὸ νὰ προλάβῃ τὸν θάνατόν του· ὁ Χριστιανισμὸς ὅμως ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου, ὅτι εἶναι ἐκ Θεοῦ, κρατῶν ἡμᾶς εἰς τὸν νόμον τῆς πλάσεώς μας, ἀναζωῶν, ἐνισχύων καὶ στερεόνων αὐτόν· καὶ οὕτως μᾶς ὑποχρεοῖ νὰ εἴμεθα εἰς τὴν ἰδίαν μας ζωὴν δίκαιοι.

Πόσον παράδοξοι καὶ ἀπροσδόκητοι εἶναι αἱ διάφοροι μέθοδοι τῆς θείας χάριτος! Ὁ Κύριος ἐνίοτε ὁδηγεῖ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς τὴν γνῶσίν του διὰ τῶν ἰδίων κριμάτων των· καὶ πολλάκις διὰ τῶν παθῶν τῶν δούλων του. Αὐτὸς φέρει μὲ ὑπομονὴν καὶ βαθμηδὸν τινὰς εἰς τὴν γνῶσιν καὶ πεῖραν τῆς ἀληθείας του· ἄλλους φοβίζει μὲ τρομερωτάτας κρίσεις, καὶ τοὺς ἀποσπᾷ μὲ χαριτωμένην βίαν ἀπὸ τοὺς ὀδόντας τῆς ἀπωλείας. Μερικοὶ καταντοῦν τόσον πλησίον εἰς τὴν κόλασιν, ὥστε δύναταί τις νὰ φαντασθῇ, ὅτι ἤδη χάνονται· καὶ τότε λυτρόνονται ἀμέσως, καὶ γίνονται κληρονόμοι τοῦ οὐρανοῦ. Ὑπὸ τὴν ἐπίῤῥοιαν τῶν μανιακῶν παθῶν των, πολλοὶ παρεκινή-

θησαν ἰσχυρῶς ἀπὸ τὸν Σατανᾶν, νὰ κρημνισθῶσιν εἰς τὸν ἀπέραντον λάκκον, τὸν ἴδιον ἐκεῖνον καιρὸν, ὅτε μέλλει νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ ὁ Θεὸς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εἰρήνης καὶ μακαριότητος. Τοιουτοτρόπως αὐτὸς φανερόνει τῆς χάριτός του τὴν μεγαλωσύνην καὶ ἐνέργειαν, δίδων αἰτίαν ὕμνων εὐχαριςιῶν, οἱ ὁποῖοι θέλουν γίνεσθαι πολυειδέςατοι εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Εἶναι ἀξιοθαύμαςον, ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ φεύγωσι τινὲς ἐκ τῶν φυλακωμένων, ὅταν ἠνοίχθησαν τῆς φυλακῆς αἱ θύραι, καὶ αὐτοὶ ἐλύθησαν ἀπὸ τὰς ἀλύσεις των· ἡ ἔκπληξίς των ὅμως τοὺς ἐφύλαττε ςερεούς. Αἰσθανόμενοι, ὅτι ἐλύθησαν ἀπὸ τὰ δεσμὰ διὰ τῶν δεήσεων τοῦ Παύλου καὶ Σίλα, δὲν ἀπεφάσισαν νὰ μετακινηθῶσιν, ἂν αὐτοὶ δὲν ἀνεχώρουν· καὶ ὁ Θεὸς ἔδειξεν ἐξ ἴσου τὴν δύναμίν τε εἰς τὸ νὰ ἔδεσε τὰ πνεύματάτων, ὡσὰν ὅταν ἔλυσε τοὺς πόδας των.

Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἐςάλη διὰ νὰ πείσῃ, πρὶν τοῦ νὰ παρηγορήσῃ, ἐπροξένησε τρόμον, καὶ ἐξέπληξε τὸν δεσμοφύλακα. Ἂν αὐτὸς εἶχε φροντίδα νὰ κλείσῃ πάλιν τὴν θύραν τῆς φυλακῆς, μᾶς εἶναι ἄγνωςον· ἴσως τὸ ἐλησμόνησεν· ὡς ἡ Σαμαρεῖτις, ὅταν ὁ Χριςὸς εἶχεν ἐντυπώσειν εἰς τὴν συνείδησίν της κατάπεισιν, ἀφῆκε τὴν ὑδρίαν αὐτῆς, ὡς λησμονήσασα διατὶ ἦλθεν εἰς τὴν πηγήν. (Ἰωαν. δ'. 28.)

Ὁ δεσμοφύλαξ οὗτος, δοκιμάσας τοιοῦτον τρόμον, δὲν ἐδύνατο νὰ προςρέξῃ εἰς πλέον ἁρμόδιον ὑποκείμενον παρὰ τὸν Παῦλον, διότι συνέβη καὶ εἰς τοῦτον τὸ ὅμοιον μίαν φοράν. Αὐτὸς ἐςάθη μίαν φορὰν διώκτης τῶν καλῶν ἀνθρώπων, ὡς οὗτος ὁ δεσμοφύλαξ· τοὺς εἶχε βάλειν εἰς τὴν φυλακὴν, ὡς οὗτος τοὺς ἐφύλαττε· καὶ ὅταν αὐτὸς, ὡς οὗτος, ᾐσθάνθη τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, ἔτρεμε καὶ ἐξέςη· ὅθεν ἦτον ἀρκετὸς νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν δεσμοφύλακα πλέον αἰσθητῶς.

Ἂς παρατηρήσωμεν πῶς εἰς ταύτην του τὴν ἔκπληξιν ὁ δεσμοφύλαξ προςρέχει εἰς τὸν Παῦλον καὶ Σίλαν, διὰ νὰ εὕρῃ παρηγορίαν.

1.—Μὲ πόσην συςολὴν καὶ σέβας τοὺς ὡμίλησεν. Αὐτὸς ἐπρόσπεσεν ἔμπροσθεν αὐτῶν, ὡς ἐκςατικὸς διὰ τὴν ἀθλίαν τοῦ κατάςασιν, καὶ ἕτοιμος νὰ βυθισθῇ ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἐκ τούτου τρόμου τε. Αὐτὸς ἐπρόσπεσεν ἔμπροσθεν αὐτῶν, διὰ νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν, ὡς μετανοήσας διὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς ἀδικίας του, καὶ νὰ τοὺς συμβελευθῇ, ὡς ἱκέτης, τὶ ἔπρεπε νὰ κάμῃ. Τοὺς ὠνόμασε Κυρίους· πρὸ ὀλίγου αὐτοὶ ἐθεωροῦντο ὡς πλάνοι καὶ ἀχρεῖοι, καὶ αὐτὸς ἦτο κύριός των· τώρα ὅμως αὐτοὶ εἶναι "Κύριοι." Ἡ ἐπιςρέφουσα χάρις μεταβάλλει τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοὺς καταςαίνει εὐδιαθέτους εἰς τοὺς ὑπηρέτας τοῦ Θεοῦ.

2.—Πόσον σπουδαῖα εἶναι ἡ ἐρώτησίς τε. Τί πρέπει νὰ κάμω διὰ νὰ σωθῶ; Ἡ σωτηρία του ἔγινε τώρα ἡ πρωτίστη φροντίς του, καὶ εἶναι πλησιεστάτη εἰς τὴν καρδίαν του, ἥτις ἦτο πρότερον τὸ πλέον ἀποξενωμένον πρᾶγμα ἀπὸ τοὺς συλλογισμούς του. Ὄχι, Τί ἔχω νὰ κάμω διὰ νὰ προτιμηθῶ; νὰ γένω πλούσιος, καὶ μέγας εἰς τὸν κόσμον; ἀλλὰ— τί πρέπει νὰ κάμω διὰ νὰ σωθῶ; Τοὺς ἔφερεν ἔξω, διὰ νὰ τοὺς κάμῃ ταύτην τὴν ἐρώτησιν, διὰ νὰ μὴν ἤθελε σταθῇ ἡ ἀπόκρισίς των συνεσταλμένη καὶ βεβιασμένη· ἀλλὰ νὰ τὸν διορίσωσι τὸ πρέπον, ἂν καὶ ἦτο φύλαξ των, μὲ τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν, ὡς ἐδιόριζον τοὺς ἄλλους. Αὐτὸς τοὺς ἐκφέρει ἔξω ἀπὸ τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι αὐτοὶ ἤθελον τὸν ἐλευθερώσειν ἀπὸ φυλακὴν πολλὰ χειροτέραν· δηλαδὴ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας.

3.—Αὐτοὶ τὸν ὡδήγησαν μὲ μεγάλην προθυμίαν τὶ πρέπει νὰ κάμῃ. Πάντοτε ἦσαν πρόθυμοι ν' ἀποκρίνωνται εἰς τοιαύτας ἐρωτήσεις· μ' ὅλον ὅτι εἶναι κρυωμένοι, καὶ τεθλιμμένοι, καὶ νυςαγμένοι, δὲν ἀναβάλλουν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην εἰς ἁρμοδιώτερον καιρὸν καὶ τόπον· δὲν τὸν διορίζουν νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτοὺς τὸ ἀκόλουθον σάββατον εἰς τὸν τόπον τῆς συναθροίσεως πλησίον τοῦ ποταμοῦ, καὶ τότε θέλουν τὸν εἰπεῖν·

ἀλλὰ τὸν δέχονται τώρα ἔχοντα τὴν καλὴν διάθεσιν, διὰ νὰ μὴν ἤθελε παλαιωθῆν ἡ πεῖσίς του. Ὁ Θεὸς ἀρχίζει τώρα νὰ ἐργάζηται· εἶναι καιρὸς καὶ δι' αὐτοὺς ν' ἀρχίσωσι τὸ ἔργον, ὡς συνεργάται τοῦ Θεοῦ. Αὐτοὶ δὲν τὸν ἐλέγχουν διὰ τὸν πρὸς αὐτοὺς σκληρὸν καὶ κακὸν τρόπον του· ὅλα ταῦτα συγχωροῦνται καὶ λησμονοῦνται, καὶ ἔχουν τοσαύτην εὐχαρίστησιν νὰ τὸν δείξωσι τὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν ὁδὸν, ὡς νὰ ἦτον ὁ πλέον ἐπιστήθιος φίλος των. Δὲν ἐθριάμβευσαν ἐπάνω του, μ' ὅλον ὅτι ἔτρεμε· τὸν ἔδωκαν τὰς αὐτὰς συμβουλὰς, ὡς ἔκαμνον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, "Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν." Ἤθελε δ' ὑπολάβειν τις, ὅτι αὐτοὶ ἔμελλον νὰ τὸν εἴπωσι πρὸ πάντων, Μετανόησον διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὠμότητάσου. Ὄχι· τοῦτο παραβλέπεται, καὶ ἀπερνᾷ εὐκόλως, ἀνίσως αὐτὸς θελήσῃ μόνον νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν.

Τοῦτο εἶναι παράδειγμα ἀξιομίμητον εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ ἐμψυχόνωσι τοὺς μετανοοῦντας, νὰ προϋπαντῶσι τοὺς ἐρχομένους εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ νὰ τοὺς χειραγωγῶσι· νὰ μὴ φέρωνται αὐστηρῶς εἰς κανένα, διὰ τὸ ὁποῖον τοὺς ἔκαμε κακὸν, ἀλλὰ νὰ ζητῶσι τὴν τιμὴν τοῦ Χριστοῦ μᾶλλον παρὰ τὴν ἰδικήν των.

Ἰδοὺ ὅλου τοῦ Εὐαγγελίου ἡ ἐπιτομή· ἡ διαθήκη τῆς χάριτος εἰς ὀλίγα λόγια. "Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ σωθήσῃ σὺ, καὶ ὁ οἶκός σου." Περιγράφεται εἰς αὐτὰ τὰ λόγια,—

Πρῶτον—Ἡ ὑποσχεθεῖσα εὐδαιμονία· Σωθήσῃ· ὄχι μόνον ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν αἰώνιον φθορὰν, ἀλλὰ καὶ κληρονόμος τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος. Σὺ, ἂν καὶ δυστυχὴς ἄνθρωπος, ἕνας ὑποδεσμοφύλαξ ἢ ῥαβδοῦχος, ποταπῆς καὶ ταπεινῆς καταστάσεως εἰς τὸν κόσμον, τοῦτο ὅμως δὲν θέλει σταθῆν ἐμπόδιον εἰς τὴν σωτηρίαν σου. Σὺ, ἂν καὶ μέγας ἁμαρτωλὸς, ἂν καὶ διώκτης, ὅμως αἱ βδελυραὶ παρανομίαι σου θέλουν συγχωρηθῆν ὅλαι διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ. Ἡ δὲ σκληρυνθεῖσα καὶ πικρανθεῖσα καρδία σου θέλει ἀπαλυνθῆν καὶ γλυκανθῆν διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ· καὶ οὕτως δὲν θέλεις ἀποθάνειν διὰ τὸ ἔγκλημάσου.

Δεύτερον—Ἡ ζητηθεῖσα συμφωνία· Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Ἡμεῖς πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὸ μαρτύριον, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του περὶ τοῦ Υἱοῦ του, καὶ νὰ συγκατανεύσωμεν εἰς αὐτὸν ὡς πιστὸν, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιον. Πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὴν μέθοδον, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη ὁ Θεὸς διὰ νὰ καταλλάξῃ τὸν κόσμον εἰς ἑαυτὸν δι' ἑνὸς Μεσίτου· καὶ νὰ παραδώσωμεν τὸν ἑαυτόν μας, νὰ ὁδηγηθῶμεν, καὶ σωθῶμεν δι' αὐτοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη ὁδὸς, καὶ ὁδὸς ἀσφαλὴς πρὸς σωτηρίαν. Δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσον σωτηρίας παρὰ τὸν Χριστὸν, καὶ δὲν εἶναι κανὲν ἄλλο μέσον νὰ σωθῶμεν διὰ τοῦ Χριστοῦ, παρὰ τὸ πιστεύειν εἰς αὐτόν· καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἀποτυχίας κίνδυνος, ἂν μεταχειρισθῶμεν τὸν τρόπον τοῦτον. Διότι οὗτος εἶναι ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον ἐδιόρισεν ὁ Θεὸς, καὶ ὁ ὑποσχεθεὶς εἶναι πιστός. Τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κηρύττηται εἰς πᾶσαν κτίσιν, "Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται."

Τρίτον—Ἡ ἔκτασις τοῦ πράγματος εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ δεσμοφύλακος· "Σωθήσῃ σὺ, καὶ ὁ οἶκός σου." Ὁ Θεὸς θέλει εἶσθαι, ἐν τῷ Χριστῷ, Θεὸς σοῦ καὶ τοῦ σπέρματός σου, ὡς ἦτον εἰς τὸν Ἀβραάμ. Πίστευσον, καὶ θέλει ἐλθεῖν σωτηρία εἰς τὸν οἶκόν σου· (Λουκᾶς ιθ΄. 9.) Τὰ νήπια τῆς οἰκίας σου θέλουν ἀποδεχθῆν μετὰ σοῦ εἰς τὴν ὁρατὴν ἐκκλησίαν, βαλλόμενα ἐκ τούτου εἰς καλὴν ὁδὸν διὰ τὴν σωτηρίαν. Οἱ δ' ἡλικίαν ἔχοντες θέλουν λάβειν τὰ προσφερόμενα εἰς αὐτοὺς μέσα πρὸς σωτηρίαν· ὅσοι καὶ ἂν εἶναι, ἂς πιστεύσωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ θέλουν σωθῆν. Ὅλοι αὐτοὶ γίνονται εἰς Χριστὸν εὐπρόσδεκτοι μὲ τὴν αὐτὴν συνθήκην.

Τέταρτον—Αὐτοὶ ἤρχισαν νὰ λαλῶσιν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του τὸν λόγον

τοῦ Χριςοῦ· (ςιχ. 32.) Εἰς αὐτὸν, βέβαια, ἦτον ὁ Χριςὸς διόλε ἄγνωςος· ὅθεν ἀπητεῖτο νὰ τὸν εἴπωσι ποῖος εἶναι οὗτος ὁ Ἰησοῦς, διὰ νὰ πιςεύσῃ εἰς αὐτόν· (Ἰωάν. θ'. 36.) Καὶ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἦτο δύσκολος, αὐτοὶ τὸν εἶπον εὐθὺς τὰ δέοντα, διὰ νὰ κάμωσι τὴν βάπτισίν του λογικὴν λατρείαν. Οἱ ὑπηρέται τοῦ Χριςοῦ πρέπει νὰ ἔχωσι τὸν λόγον τοῦ Κυρίου τοσοῦτον ἕτοιμον εἰς τὴν καρδίαν των, καὶ τόσον πλουσίως κατοικοῦντα εἰς αὐτοὺς, ὥςε νὰ ἦναι ἀρκετοὶ νὰ δίδωσιν αἰφνιδίως διδασκαλίας εἰς τινὰ, ὅςις ἐπιθυμεῖ νὰ τὰς ἀκούσῃ καὶ δεχθῇ δι' ὁδηγίαν του εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.—Αὐτοὶ ἐλάλησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνον εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους ὅσοι ἦσαν εἰς τὸν οἶκόν τε. Οἱ οἰκοδεσπόται πρέπει νὰ ἐπιμελῶνται διὰ νὰ γίνωνται μέτοχοι τῶν μέσων τῆς γνώσεως καὶ χάριτος, ὅλοι οἱ ὑπὸ τὴν φροντίδα των, καὶ νὰ λαλῆται πρὸς αὐτοὺς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου· ἐπειδὴ αἱ ψυχαὶ τῶν πλέον δυστυχῶν δούλων, εἶναι ἐξίσου πολύτιμοι μὲ τὰς τῶν κυρίων των, καὶ ἠγοράσθησαν μὲ τὸ ἴδιον αἷμα.

Πέμπτον—Ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν ἀμέσως, ὅθεν καὶ ἐδέχθησαν τὸν Χριςιανισμὸν, ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς νόμους του, καὶ εἰσήχθησαν εἰς τὰ ἴδια προνόμια, ὁμολογήσαντες παῤῥησίᾳ, ὡς ὁ Εὐνοῦχος, ὅτι ἐπίστευσαν πῶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Οὔτε αὐτὸς, οὔτε κανεὶς ἄλλος τοῦ οἴκου του ἐζήτησε πολὺν καιρὸν νὰ σκεφθῇ ἂν ἔπρεπε νὰ καθυποβληθῇ εἰς τοὺς δεσμοὺς τοῦ βαπτίσματος, ἢ οὔ. Οὐδ' ὁ Παῦλος καὶ Σίλας ἐζήτησαν καιρὸν διὰ νὰ δοκιμάσωσι τὴν εἰλικρίνειαν αὐτῶν, καὶ νὰ συλλογισθῶσιν ἂν ἔπρεπε νὰ τοὺς βαπτίσωσιν, ἢ οὔ. Ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνήργησε τοσοῦτον δυνατὴν πίστιν εἰς αὐτοὺς ὅλους διὰ μιᾶς, ὥστ' ὑπερέβηκε τὴν περαιτέρω ἐπιβεβαίωσιν· καὶ ὁ Παῦλος καὶ Σίλας ἐγνώρισαν διὰ τοῦ Πνεύματος, ὅτι τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔγινεν εἰς αὐτοὺς, ἦτον ἔργον τοῦ Θεοῦ· διὸ καὶ δὲν ἐκάλει ἀναβολήν. Τοῦτο ὅμως δὲν θέλει δικαιώσειν τοιαύτην βίαν εἰς ἁπλᾶς περιστάσεις.

Ἕκτον—Ὁ δεσμοφύλαξ ἐπομένως ἐπρόσφερε μέγα σέβας πρὸς τὸν Παῦλον καὶ Σίλαν, ὡς ἕνας ὅστις δὲν ἤξευρε πῶς ν' ἀνταμείψῃ τὴν πρὸς αὐτοὺς βλάβην του, ἢ πῶς νὰ δείξῃ ἀρκετὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε παρ' αὐτῶν. Αὐτὸς τοὺς ἔλαβε τὴν ἰδίαν ὥραν τῆς νυκτός· δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ μείνωσι μίαν στιγμὴν περισσότερον εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακήν. Ἔπλυνε τὰς πληγάς των διὰ νὰ τὰς δροσίσῃ, καὶ νὰ μετριάσῃ τὴν δριμύτητά των· διὰ νὰ τὰς καθαρίσῃ ἀπὸ τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον ἔφερον αἱ μάστιγες, ἴσως τὰς ἔλουσε μὲ μερικὰ θεραπευτικὰ ὑγρά· καθὼς ἐβοήθησεν ὁ καλὸς Σαμαρείτης τὸν πληγωθέντα ἄνθρωπον, ἰατρεύσας τὴν πληγήν του μὲ μεμιγμένον οἶνον καὶ ἔλαιον. Τοὺς ἔφερεν εἰς τὸν οἶκον του, τοὺς ὑπεδέχθη εἰς τὸν καλήτερον οἰκίσκον του. Τώρα κανὲν πρᾶγμα δὲν ἐνομίζετο ἱκανῶς καλὸν δι' αὐτοὺς, ὡς πρότερον οὐδὲν ἱκανῶς κακόν. Τοὺς παρέθηκε τράπεζαν, καὶ τοὺς ἐπροσκάλεσεν εἰς αὐτὴν μετὰ χαρᾶς· διὰ τοῦ ὁποίου ἐφανέρονε τὴν περιποίησιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμνεν ἡ ψυχή του εἰς τὸ Εὐαγγέλιον. Αὐτὸς δὲ θερίσας οὕτω πλουσίως ἀπὸ τὰ πνευματικά των, ἔκρινε πρέπον νὰ θερίσωσι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὰ σαρκικά του· (ά. Κορ. θ'. 11.) Διατί ἔχομεν οἴκους καὶ τραπέζας, ἐὰν μὴ διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν εὐκαιρίαν, νὰ δουλεύωμεν τὸν Θεὸν καὶ τὸν λαόν τε μὲ αὐτά;

Ἕβδομον—Ἡ φωνὴ τῆς ἀγαλλιάσεως καὶ τῆς σωτηρίας ἠκούσθη εἰς τὸν οἶκον τοῦ δεσμοφύλακος· ποτὲ δὲν ἐςάθη ἐκεῖ ἄλλοτε τοιαύτη ἀληθῶς χαρμόσυνος νύξ. Εὐφράνθη μεθ' ὅλου τοῦ οἴκου του, πιςεύσας εἰς τὸν Θεόν. Κανεὶς τῶν του οἴκου τε δὲν ἀπέβαλε τὸ βάπτισμα, ὥςε νὰ συγχίσῃ τὴν ἁρμονίαν· ἀλλ' ὅλοι ἦσαν σύμφωνοι εἰς τὸ νὰ ἐναγκαλισθῶσι τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον

τύξανε μεγάλως τὴν χαράν. Ἡ πίςις του ἔφερε χαράν· ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς πίςεως παρεδόθησαν εἰς τὸν Θεὸν ἐν Χριςῷ, ὡς αὐτοὶ, ἔχουν μέγα δίκαιον νὰ χαίρωσιν. Ὅταν ὁ Εὐνοῦχος ἐπέςρεψεν εἰς τὴν εἰς Χριςὸν πίςιν, "ἐπορεύετο τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων·" οὕτως καὶ ὁ δεσμοφύλαξ ἐχάρη. Αὐτὸς ἐφανέρωσε τὴν χαράν του εἰς ὅλους τοὺς περὶ αὐτόν· ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς εἰς τὴν καρδίαν του χαρᾶς, ἐλάλησε τὸ ςόματου εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ εἰς ἐμψύχωσιν τῶν εἰς Θεὸν πιςευσάντων. Ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐγεύθησαν τὰς παραμυθίας τῆς θρησκείας, ἔπρεπε νὰ πασχίζωσιν ὅλαις δυνάμεσι νὰ φέρωσι καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν γεῦσιν αὐτῶν. Ἕνας εὐφρόσυνος Χριςιανὸς ἔπρεπε νὰ κάμνῃ νὰ εὐφραίνωνται πολλοί.

Ὅταν ἕνας Ἐθνικὸς οἰκοδεσπότης ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν, ὅλα τὰ ἀρσενικὰ τοῦ οἴκου, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν νηπίων, συμπεριετέμνοντο μετ᾽ αὐτοῦ, πλὴν τινος νέου, ὅςις διδαχθεὶς, ἐδύνατο ν᾽ ἀποποιηθῇ τὴν περιτομήν· ὅθεν εἶναι εὔκολον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐτηρεῖτο ἡ αὐτὴ τάξις εἰς τὴν βάπτισιν τῶν οἴκων ἐκείνων, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ἡ Νέα Διαθήκη· διότι ἡ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ σφραγισθεῖσα διαθήκη ἦτον ὁμοία μὲ τὴν Χριστιανικὴν, καὶ ἡ περιτομὴ ὑπῆρχε τῶν αὐτῶν εὐλογιῶν σημεῖον, τῶν ὁποίων ὑπάρχει τώρα τὸ βάπτισμα. Καὶ τὰ περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν πιστευσάντων μετὰ τῶν οἴκων αὐτῶν λεγόμενα, συμφωνοῦν τοσοῦτον μὲ τὰ περὶ τῆς τοῦ Ἀβραὰμ μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ περιτομῆς, ὥςε—καθ᾽ ὁμοίωσιν ἄλλων γραφῶν —μὲ τὴν γενικὴν τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας συνήθειαν τοῦ βαπτίζειν νηπιόθεν—καὶ μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι δὲν εὑρίσκομεν κανὲν παράδειγμα, πῶς Χριστιανῶν γονέων τέκνα ἐβαπτίζοντο νέοι—πρέπει νὰ προσδεχώμεθα ἰσχυρῶς τὴν πρᾶξιν τῶν παιδοβαπτιςῶν· μ᾽ ὁλονότι ὑποθέτομεν, ὅτι ἡ μελέτη τοῦ νὰ βαπτισθοῦν τὰ νήπια (ἀντὶ τοῦ νὰ περιτμηθοῦν) εἰσήχθη σιωπηλῶς καὶ βαθμηδὸν, ὡς καὶ ἡ μεταβολὴ περὶ τοῦ σαββάτου. Οἱ ἐξ Ἑβραίων ἐπιστρέφοντες περιέτεμνον ἔτι τὰ ἀρσενικὰ τέκνα των, διὰ νὰ μὴ βλάπτωσιν ἀνωφελῶς τοὺς μὴ ἐπιστρέψαντας Ἰουδαίους.

---

35. Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέςειλαν οἱ ςρατηγοὶ τὲς ῥαβδέχες, λέγοντες, Ἀπόλυσον τὲς ἀνθρώπες ἐκείνες. 36 Ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τὲς λόγες τέτες πρὸς τὸν Παῦλον· Ὅτι ἀπεςάλκασιν οἱ ςρατηγοὶ, ἵνα ἀπολυθῆτε· νῦν ἒν ἐξελθόντες, πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. 37. Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτές· Δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ, ἀκατακρίτες, ἀνθρώπες Ῥωμαίες ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλεσιν; οὐ γάρ· ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν. 38. Ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς ςρατηγοῖς οἱ ῥαβδἔχοι τὰ ῥήματα ταῦτα· καὶ ἐφοβήθησαν ἀκέσαντες ὅτι Ῥωμαῖοί εἰσι. 39. Καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτὲς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. 40. Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον εἰς τὴν Λυδίαν· καὶ ἰδόντες τὲς ἀδελφὲς, παρεκάλεσαν αὐτὲς, καὶ ἐξῆλθον.

Οἱ στρατηγοὶ, οἵτινες χθὲς μετεχειρίσθησαν τοὺς Ἀποςόλους μὲ τοσην ἀχρειότητα ἔδοσαν προσταγήν· καὶ ἡ τοσοῦτον ἐνωρὶς αὐτῶν ἀποστολὴ, εὐθὺς ὅταν ἐξημέρωσε, φανερόνει, ὅτι ἢ αὐτοὶ ᾐσθάνθησαν τὸν τρομερὸν σεισμὸν τοῦ μεσονυκτίου ἐκείνου, σταθέντα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὑποθέσεως τῶν φυλακωμένων των, ἢ τοὺς ἤλεγξεν ἡ συνείδησίς των δι᾽ ὅσα ἔκαμαν, καὶ τοὺς ἔβαλεν εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν. Ἐνῷ οἱ δεδιωγμένοι ὄντες εἰς τὰ δεσμὰ ἔψαλλον, οἱ διώκοντες ἦσαν πλήρεις ταραχῆς καὶ ἀγωνιῶν εἰς τὰς

κλίνας των ἀπὸ τὴν πνευματικὴν θλῖψιν, παραπονούμενοι μᾶλλον διὰ τὰς πληγὰς τῆς συνειδήσεώςτων, παρὰ τοὺς φυλακωμένους διὰ τὰς ἐπὶ τῶν πλατῶν των· καὶ ταχύνοντες περισσότερον εἰς τὸ νὰ τοὺς ἀπολύσωσι παρ' ὅσον οἱ δέσμιοι ἐπόθουν τὴν ἀπόλυσίν των.

Ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς ἐφανέρωσε (ϛιχ.36.) "Οἱ ϛρατηγοὶ ἐμήνυσαν διὰ ν' ἀπολυθῆτε· τώρα λοιπὸν ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ." Ὄχι διότι ἐπεθύμει ν' ἀναχωρήσωσιν ὡς ξένοιτου, ἀλλ' ὡς φυλακωμένοι του· αὐτοὶ μέλλουν πάντοτε ν' ἀποδεχθῶσιν ἀσμένως εἰς τὸν οἶκόντυ, τοὺς συνεχάρη ὅμως, ὅτι ἦσαν ἀπὸ τὰ δεσμάτου ἐλεύθεροι.—Ὁ Θεὸς ἐδύνατο διὰ τῆς χάριτός του νὰ ἐπιστρέψῃ τοὺς στρατηγοὺς μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπέστρεψε τὸν δεσμοφύλακα, καὶ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν πίστιν καὶ τὸ βάπτισμα· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου. (Ἰακ. β. 5.) Ὁ δὲ Παῦλος δίδει νὰ γνωρίσωσιν οἱ ϛρατηγοὶ εἰς πόσους τρόπους παρέβηκαν τὸ ἐπάγγελμά των, καὶ ὅτι αὐτὸς ἐξεύρει ἱκανῶς τὸν νόμον περὶ τούτου.

Αὐτοὶ τοὺς ἔδειραν, ὄντας Ῥωμαίους. Τόσον ὁ νόμος Πόρκιος, καθὼς καὶ ὁ Σεμπρόνιος ἀπαγορεύουν ῥητῶς τὸ νὰ ὑπομείνῃ ῥαβδισμοὺς ἢ μάστιγας τὸ σῶμα ἑνὸς Ῥωμαίυ πολίτου· καὶ Ῥωμαῖοι ἱστορικοὶ φέρουν παραδείγματα πόλεων, παρὰ τῶν ὁποίων ἐληφθησαν τὰ προνόμιά των δι' ὕβρεις γενομένας εἰς Ῥωμαίους πολίτας· ἀκολούθως δὲ θέλομεν ἰδεῖν τὸν Παῦλον μεταχειριζόμενον τὴν δικαιολογίαν ταύτην· (κεφ. κβ'. 25, 26.) Τὸ νὰ τοὺς ἔλεγον ὅτι τοὺς ἔδειραν ὄντας Ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀγαπητοὺς τοῦ οὐρανοῦ, δὲν ἤθελε τοὺς κάμῃ ἐντύπωσιν· τὸ νὰ τοὺς προβάλωσιν ὅμως, ὅτι αὐτοὶ ὕβρισαν Ῥωμαίους πολίτας θέλει τοὺς προξενήσειν φόβον· οὕτω κοινῶς οἱ ἄνθρωποι φοβοῦνται τὴν ὀργὴν τοῦ Καίσαρος μᾶλλον παρὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ὑβρίζων ἕνα Ῥωμαῖον, ἕνα εὐγενῆ, ἕνα ἄρχοντα, ἐξ ἀγνοίας, καὶ λάθους, νομίζει χρέος του νὰ κράξῃ, Ἥμαρτον! καὶ νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν· ὁ δὲ διώκων ἕνα Χριστιανὸν, ὄντα ὀπαδὸν τοῦ Χριστοῦ, ἐπιμένει εἰς τοῦτυ, καὶ στοχάζεται, ὅτι δύναται νὰ τὸ κάμῃ ἀσφαλῶς.—Αὐτοὶ τοὺς ἔδειραν ἀκαταδικάστους, χωρὶς αἰτίαν, δὲν τοὺς ἔδωκαν ἀκριβῆ ἀκρόασιν, δὲν ἐξέτασαν μὲ ὑπομονὴν τὴν κατ' αὐτῶν διαβολὴν, οὐδὲ τοὺς ἄφησαν ν' ἀπολογηθῶσιν. Εἶναι γενικὸς κανὼν τῆς δικαιοσύνης, "Γνωριζομένης τῆς αἰτίας δύνανται ν' ἀπολυθῶσι πολλοί· οὔσης δ' ἀγνώστυ, κανεὶς νὰ καταδικασθῇ δεν δύναται." Οἱ δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ δὲν ἤθελον ὑπομείνειν τοιαύτην κατάχρησιν, ἂν αὐτοὶ καὶ ἡ ὑπόθεσίς των ἐλάμβανον ἀδέκαστον ἔρευναν.—Τοὺς ἔδειραν ἀκόμη ἀναφανδόν· τὸ ὁποῖον, ὅσον ἔγινε πρὸς μεγαλητέραν καταισχύνην τῶν πασχόντων, τοσοῦτον ἐστάθη τολμηροτέρα ἀθέτησις τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ νόμου.—Τοὺς ἔβαλον εἰς φυλακὴν, χωρὶς ν' ἀποδείξωσι καμμίαν αἰτίαν τῆς φυλακώσεώς των, δεσποτικῶς δηλαδὴ, καὶ μὲ προσταγὴν ἀπόλυτον. Ἤδη δὲ τοὺς ἐκβάλλουν κρυφίως. Αὐτοὶ δὲν ἔλαβον τῳόντι τοσαύτην ἀναίδειαν, ὥστε νὰ ἐπιμένωσιν εἰς ὅ,τι ἔπραξαν, οὐδ' ἐστάθησαν πάλιν τίμιοι διὰ νὰ ὁμολογήσωσι τὸ σφάλματων.

Ὁ δὲ Παῦλος ζητεῖ νὰ ὁμολογήσωσιν οἱ ϛρατηγοὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς πταῖσμά των, καὶ νὰ τοὺς ἀπολύσωσι παῤῥησίᾳ. Ἡ ϛερεὰ ἐπιμονὴ τοῦ Παύλου δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν τιμὴν, ἀλλ' εἰς τὴν δικαιοσύνην· καὶ ὄχι τόσον διὰ τὸν ἑαυτόν του, ὅσον διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Χριϛοῦ. Ἂς ἔλθωσι καὶ ἂς παύσωσι τοῦ λαοῦ τὸν θόρυβον, ὁμολογοῦντες, ὅτι ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ταρακταὶ τῆς πόλεως.

Οἱ ϛρατηγοὶ ἐφοβήθησαν, ἀκούσαντες ὅτι ὁ Παῦλος ἦτο Ῥωμαῖος. Ἐφοβήθησαν ἀκούσαντές το, διὰ νὰ μὴν ἤθελον ἀναγγείλειν τινὲς τῶν φίλωντυ εἰς τὴν διοίκησιν, τὶ αὐτοὶ εἶχον πράξειν, καὶ ὑπέκειντο εἰς τὸ νὰ πάθωσι διὰ τοῦτο χειρότερα. Αἱ πράξεις τῶν διωκτῶν ἐϛάθησαν πολλάκις παράνομοι,

καὶ κατ᾽ αὐτὸν τῶν ἐθνῶν τὸν νόμον, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπάνθρωποι ἐναντίον τοῦ τῆς φύσεως νόμȣ· πάντοτε ὅμως ἁμαρτωλοὶ καὶ ἐναντίον εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.

Αὐτοὶ ἦλθον καὶ παρεκάλεσαν αὐτοὺς νὰ μὴ ζητήσωσι τὴν τοῦ νόμου ἐκπλήρωσιν ἐναντίον των, ἀλλὰ νὰ παραβλέψωσι τῶν πράξεώντων τὸ παράνομον, καὶ νὰ μὴ λέγωσι πλέον περὶ τούτου τίποτε. Ὁμοίως ὁ Φαραὼ καὶ οἱ ὑπηρέται αὐτοῦ, οἵτινες ἀντέτεινον εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Μωϋσῆν, ἦλθον πρὸς τὸν Μωϋσῆν, καὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν, τὸν εἶπον, Ἔξελθε. (Ἔξοδος ιά. 8.) Ὁ Θεὸς δύναται νὰ κάμῃ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ του νὰ αἰσχυνθῶσι διὰ τὸν φθόνον καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἔχθραν των.

Ὁ Παῦλος καὶ Σίλας λοιπὸν ἐκβῆκαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, καὶ ἀπεχαιρέτησαν τοὺς φίλους των. Ὑπῆγον εἰς τὸν οἶκον τῆς Λυδίας, ὅπου εἶχον συναχθῆν ἴσως οἱ μαθηταὶ διὰ νὰ προσευχηθῶσιν ὑπὲρ αὐτῶν· καὶ ἐκεῖ αὐτοὶ ἴδον τοὺς ἀδελφοὺς, ἢ ἴσως τοὺς ἐπεσκέφθησαν εἰς τὰς ἰδίας των κατοικίας· τὸ ὁποῖον ἔγινεν εὐθὺς, ἐπειδὴ καὶ οὗτοι ἦσαν ὀλίγοι· καὶ τοὺς ἐπαρηγόρησαν.

Τότε ἄφησαν τὴν πόλιν. Ὁ Παῦλος καὶ Σίλας ἔλαβον παράδοξον πρόσκλησιν πρὸς τοὺς Φιλίππους, ἀλλ᾽ ὅταν ὑπῆγον ἐκεῖ, ἰδόντες ὀλίγους καρποὺς τῶν κόπων των, ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν ἀμέσως· πλὴν καὶ ὁ ἐρχομός των δὲν ἐστάθη μάταιος· ἂν καὶ αἱ ἐνταῦθα ἀρχαὶ ἦσαν μικραὶ, τὸ τέλος ηὔξανε μεγάλως. Αὐτοὶ ἐθεμελίωσαν ἤδη εἰς τοὺς Φιλίππους μίαν ἐκκλησίαν, ἥτις ἔλαμψε θαυμασίως· εἶχε τοὺς ἐπισκόπους καὶ διακόνους της, καὶ λαὸν, ὅστις ἦτο πλέον γενναῖος εἰς τὸν Παῦλον, παρὰ πᾶσαν ἄλλην ἐκκλησίαν· ὡς φαίνεται ἐκ τῆς πρὸς Φιλιππησίȣς ἐπιστολῆς του, κεφ. ά. 1. δ΄. 15.—Ἂς μὴ δειλιῶσιν οἱ ὑπηρέται τοῦ Χριστοῦ, ἂν δὲν βλέπωσιν εὐθὺς τὸν καρπὸν τῶν κόπων των. Ὁ σπειρόμενος σπόρος φαίνεται, ὅτι χάνεται ὑπὸ τὴν γῆν· θέλει ὅμως ἀναδώσειν ἐν καιρῷ προσήκοντι θερισμὸν πλούσιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

ΔΙΟΔΕΥΣΑΝΤΕΣ δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπȣ ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰȣδαίων. 2. Κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτȣ̀ς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν. 3. Διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς Ἰησȣ̃ς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. 4. Καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. 5. Ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθȣ̃ντες Ἰȣδαῖοι, καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηρȣ̀ς, καὶ ὀχλοποιήσαντες, ἐθορύβȣν τὴν πόλιν· ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος, ἐζήτȣν αὐτȣ̀ς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον. 6. Μὴ εὑρόντες δὲ αὐτȣ̀ς, ἔσυρον τὸν Ἰάσονα καί τινας ἀδελφȣ̀ς ἐπὶ τȣ̀ς πολιτάρχας, βοῶντες, Ὅτι οἱ τὴν οἰκȣμένην ἀναστατώσαντες, ȣ̃τοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν· 7. Οὓς ὑποδέδεκται Ἰάσων· καὶ ȣ̃τοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος πράττȣσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι, Ἰησȣ̃ν. 8. Ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τȣ̀ς πολι-

τάρχας ἀκούοντας ταῦτα. 9. Καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς.

Αἱ δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς (αἱ δύο πρῶται, τὰς ὁποίας ἔγραψεν ἀπὸ θεῖαν ἔμπνευσιν,) περιγράφουν οὕτω λαμπρὰν τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, ὥστε δὲν δυνάμεθα παρὰ νὰ χαροποιηθῶμεν ἐκ τῆς ἱστορίας, θεωροῦντες τὴν διήγησιν περὶ τῆς ἐκεῖ στερεωθείσης ἐκκλησίας.

Αὐτὸς ἐσυνήθιζε πάντοτε ν' ἀρχίζῃ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους· νὰ κάμνῃ εἰς αὐτοὺς τὴν πρώτην προσφορὰν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ νὰ μὴ στρέφῃ πρὸς τὰ ἔθνη, ἑωσοῦ αὐτοὶ τὸ ἀπέβαλλον. Ἡ προσταγὴ ἐκείνη τοῦ ἀρχίσαι εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἐστάθη τῷόντι ὡς κατεύθυνσις, ὅπου αὐτοὶ ὑπάγουν, ν' ἀρχίζωσιν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους.

Αὐτὸς διελέγετο μετ' αὐτῶν ἀπὸ τὰς Γραφάς· αὐτοὶ ἐσυμφώνησαν μετ' αὐτοῦ νὰ δεχθῶσι τὰ γεγραμμένα εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην· εἰς τοῦτο ἦτον εἰς συμφωνίαν. Αὐτοὶ ὅμως ἐδέχθησαν τὴν Γραφὴν, καὶ διὰ τοῦτο ἐνόμισαν, ὅτι εἶχον δίκαιον ν' ἀποβάλωσι τὸν Χριστόν· ὁ δὲ Παῦλος ἐδέχθη τὴν Γραφὴν, ὅθεν ἐγνώρισε τὸ εὔλογον τοῦ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸν Χριστόν. Διὸ ἦτο πρέπον πρὸς κατάπεισιν αὐτῶν νὰ τοὺς ἀποδείξῃ διαλεγόμενος μετ' αὐτῶν, θείᾳ ἐμπνεύσει, ὅτι οἱ ἐκ τῆς Γραφῆς συλλογισμοί του ἦσαν ὀρθοὶ, καὶ οἱ ἰδικοί των ἐσφαλμένοι.—Σημείωσαι ὅτι τοῦ Ἐυαγγελίου τὸ κήρυγμα ἔπρεπε νὰ ἦναι πνευματικὸν, καὶ λογικόν. Τοιοῦτον ἦτο τὸ τοῦ Παύλου, διότι διελέγετο ἀπὸ τὰς Γραφάς. Ἡμεῖς πρέπει νὰ ἔχωμεν τὰς Γραφὰς βάσιν, χρησμὸν καὶ δοκίμιόν μας, καὶ τότε νὰ διαλεγώμεθα ἀπὸ αὐτὰς, καὶ ἐναντίον ἐκείνων οἵτινες, ἂν καὶ νομίζωνται ζηλωταὶ τῶν Γραφῶν, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ἐφρόνουν, τὰς στρεβλοῦσιν ὅμως πρὸς ἰδίαν των ἀπώλειαν. Τὸ λογικὸν δὲν πρέπει νὰ ἐγείρηται πρὸς φιλονεικίαν μὲ τὴν Γραφὴν, ἀλλὰ πρέπει νὰ δίδηται εἰς τὴν ἐξήγησιν καὶ ἀληθινὴν χρῆσιν αὐτῆς.

Ἰδοὺ ὁ σκοπὸς τῶν συλλογισμῶν τοῦ Παύλου μὲ τοὺς Ἰουδαίους—ὅτι ἦτον ἀναγκαῖον νὰ πάθῃ, καὶ ν' ἀποθάνῃ, καὶ ἀνασταθῇ ὁ Μεσσίας· ὅτι αἱ περὶ τοῦ Μεσσίου προφητεῖαι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀποδεικνύουν τοῦτο. Ἡ μεγάλη δυσκολία τῶν Ἰουδαίων, ὅτι δὲν ἐδέχοντο διὰ Μεσσίαν τὸν Ἰησοῦν, ἦτον ὁ ἄτιμος θάνατος καὶ τὰ πάθη του. Ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἦτον εἰς τοὺς Ἰουδαίους σκάνδαλον, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἐσυμφώνει κατ' οὐδένα τρόπον μὲ τὴν περὶ τοῦ Μεσσίου ἰδέαν των· ὁ Παῦλος ὅμως προβάλλει, καὶ τὸ κάμνει ἀναντίῤῥητον, ὄχι μόνον πῶς ἦτο δυνατὸν, ὅτι ἐδύνατο νὰ ὑπάρχῃ ἐκεῖνος ὁ Μεσσίας, ἂν καὶ ἔπαθεν, ἀλλ' ὅτι ὢν Μεσσίας ἦτον ἀναγκαῖον νὰ πάθῃ. Τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιβεβαιοῖ καὶ ὁ ἴδιος Χριστός· (Λουκ. κδ'. 26.) "Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;"

Ἡ ἔκβασις τοῦ ἐκεῖ κηρύγματός του ἀναφέρεται εἰς τὸν στιχ. 4. Μερικοὶ Ἰουδαῖοι ἐπίστευσαν, μ' ὅλας τὰς ῥιζωμένας προλήψεις των κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου του, καὶ συνηνώθησαν μετὰ τοῦ Παύλου καὶ Σίλα. Αὐτοὶ ὄχι μόνον οἰκειώθησαν μετ' αὐτῶν, ὡς φίλων καὶ συντρόφων, ἀλλὰ καὶ παρεδόθησαν εἰς τὴν ὁδηγίαν των, ὡς πνευματικῶν αὐτῶν ὁδηγῶν. "Προσεκληρώθησαν" αὐτοῖς· (ἴδε Παροιμ. ά. 14. "τὸν δὲ σὸν κλῆρον βάλε ἐν ἡμῖν.") Τῶν δὲ εὐσεβῶν Ἑλλήνων, καὶ τῶν εὐσχημόνων γυναικῶν πολὺ πλῆθος ἐνηγκαλίσθη τὸ Εὐαγγέλιον. Οὗτοι ἦσαν προσήλυτοι τῆς πύλης, οἱ μεταξὺ τῶν Ἐθνῶν εὐσεβεῖς·—οὕτως ὠνόμαζον οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὅσοι, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἦσαν ὑποτεταγμένοι εἰς τὸν νόμον Μωσέως, εἶχον ἀποβάλειν ὅμως τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ κακοήθειαν, λατρεύοντες μόνον τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Οὗτοι ἦσαν "οἱ σεβόμενοι Ἕλληνες," ὡς εἰς τὴν Ἀμερικὴν καλοῦνται

οἱ ἐκ τῶν αὐτοχθόνων δεχόμενοι τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, Προσευχόμενοι Ἰνδοί. Αὐτοὶ συνήρχοντο μετὰ τῶν Ἰουδαίων χάριν λατρείας εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν. Περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἐπίστευσαν, παρὰ ἀπὸ τοὺς τελείους Ἰουδαίους, οἵτινες ἦσαν ἀφιερωμένοι εἰς τὸν τελετικὸν νόμον. Καὶ οὐκ ὀλίγαι ἀπὸ τὰς ἐπισήμους γυναῖκας τῆς πόλεως, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εὐλαβεῖς, καὶ εἶχον αἴσθημα θρησκείας, ἐνηγκαλίσθησαν τὸν Χριστιανισμόν. Τοῦτο κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἀξιοσημείωτον πρὸς παράδειγμα τῶν κυρίων, τῶν εὐγενῶν γυναικῶν, καὶ ἐμψύχωσίν των εἰς τὸ νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν εὐσέβειαν.

Τίποτε δὲν ἀναφέρεται ἐνταῦθα περὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ αὐτῶν κηρύγματος, πρὸς τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἐθνικοὺς εἰδωλολάτρας. Εἶναι ὅμως βέβαιον, ὅτι αὐτοὶ ἐδίδαξαν, καὶ ὅτι ἐπέστρεψαν πολλοί. Φαίνεται δὲ μάλιστα, ὅτι ἡ ἐκκλησία ἐκείνη συνεστάθη τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἐθνικῶν ἐπιστρεψάντων, ἂν καὶ περὶ τούτων δὲν μᾶς δίδεται καμμία πληροφορία ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ ὁ Παῦλος γράφει πρὸς τοὺς ἐκεῖ Χριστιανοὺς, ὡς πρὸς ἐπιστρέψαντας εἰς τὸν Θεὸν "ἀπὸ τῶν εἰδώλων, καὶ τοῦτο εἰς τὴν πρώτην πρὸς αὐτοὺς εἴσοδον τῶν Ἀποστόλων. (ά. Θεσσ. ά. 9. β΄. 1, 2.)

Ὅπου ἐδίδασκον, ἦσαν βέβαιοι οἱ Ἀπόστολοι ὅτι ἔμελλον νὰ διωχθῶσι. Δεσμὰ καὶ θλίψεις τοὺς περιέμενον εἰς πᾶσαν πόλιν. Ἀλλὰ ποῖοι ἦσαν τῆς ταραχῆς των οἱ αἴτιοι; Οἱ Ἰουδαῖοι, οἵτινες δὲν ἐπίστευον, κινηθέντες ἀπὸ φθόνον· (ςιχ. 5.) Οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν πανταχοῦ οἱ πλέον ἄσπονδοι ἐχθροὶ τῶν Χριςιανῶν, καὶ μάλιςα τῶν Ἰουδαίων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐγίνοντο Χριστιανοὶ, κατὰ τῶν ὁποίων εἶχον μῖσος ἰδιαίτερον, ὡς λειποτακτούντων. Ἰδὲ τώρα ποία ἐστάθη ἡ διαίρεσις ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἦλθεν ὁ Χριςὸς νὰ προξενήσῃ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Τινὲς τῶν Ἰουδαίων ἐπίστευσαν τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ λυπούμενοι ἐδέοντο ὑπὲρ τῶν μὴ πιστευσάντων· ἐνῷ οἱ μὴ πιστεύσαντες ἐφθόνουν καὶ ἐμίσουν τοὺς πιστεύσαντας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἐπιςολήν του σημειοῖ τὴν ὀργὴν καὶ ἔχθραν τῶν Ἰουδαίων κατὰ τῶν κηρύκων τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς πληρώσασαν τὸ μέτρον τῆς ἁμαρτίας των· (ά. Θεσσ. β΄. 15, 16,)

Ποῖοι ἐστάθησαν τῆς ταραχῆς τὰ ὄργανα; Οἱ Ἰουδαῖοι μετεχειρίσθησαν μερικοὺς ἀσώτους ἐκ τοῦ ὄχλου, τοὺς ὁποίους διήγειραν καὶ συνήθροισαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ παραστήσωσι δι' αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους τὴν κατ' αὐτῶν ἀγανάκτησιν τῆς πόλεως. Ὅλοι οἱ φρόνιμοι καὶ σώφρονες ἄνθρωποι ἐσέβοντο καὶ ἐτίμων τοὺς Ἀποστόλους· κανεὶς δὲν ἐφαίνετο ἐναντίος των παρὰ τὰ βδελύγματα τῆς πόλεως, μία φατρία διεφθαρμένων ζιζανίων, οἵτινες μετεχειρίσθησαν πάντα τρόπον ἀχρειότητος. Ὁ Τερτουλλιανὸς ὁμιλῶν περὶ τῆς εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐναντιότητος, λέγει ὅτι οἱ ἐχθροί του ἦσαν γενικῶς οἱ χείριστοι τῶν ἀνθρώπων. Τοιοῦτοι ἐστάθησαν πάντοτε οἱ διῶκται μας, ἄδικοι, ἀσεβεῖς καὶ ἀναιδεῖς. (Ἀπολογία, κεφ. έ.)

Μὲ ποίαν μέθοδον ἐκινήθησαν ἐναντίον αὐτῶν; Αὐτοὶ ἐθορύβουν τὴν πόλιν· ἔκαμαν ταραχὴν διὰ νὰ προξενήσωσιν εἰς τὸν λαὸν φόβον, καὶ τότε ἔτρεξε καθεὶς διὰ νὰ ἰδῇ τὶ ἀκολουθεῖ. Τότε ἐφώρμησαν κατὰ τῆς οἰκίας τοῦ Ἰάσονος, ὅπου διέτριβον οἱ Ἀπόςολοι, ζητοῦντες νὰ τοὺς φέρωσιν εἰς τὸν λαὸν, τὸν ὁποῖον εἶχον παροξύνειν καὶ παροργίσειν ἐναντίον αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἤλπιζον νὰ τοὺς ἴδωσι κατεσπαραγμένους. Ὁ οἶκος ἑνὸς ἀνθρώπου (λέγει ὁ νόμος) εἶναι τὸ φρούριόν του. Αὐτοὶ δὲ ἐφορμήσαντες μὲ τοιαύτην ταραχὴν κατὰ τῆς οἰκίας ἑνὸς ἀνθρώπου, καὶ καταφοβίσαντες αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του, ἔδειξαν μὲ τοῦτο εἰς πόσας ἀτοπίας φέρεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ διωγμοῦ. Ἂν πταίωσιν ἄνθρωποι, εἶναι διωρισμένα κριτήρια νὰ ἐξετάζωσι καὶ κρίνωσι περὶ τοῦ πταίσματος· τὸ νὰ γίνεται ὅμως ὁ ὄχλος κριτὴς καὶ κολαςὴς, ὡς ἠθέλησαν οὗτοι νὰ πράξωσιν, εἶναι τὸ ἴδιον ὡς νὰ ἀπο-

βάλληται ἡ εὐθύτης, καὶ νὰ ἐνθρονίζηται ἡ ὁρμή.

Αὐτοὶ κατηγόρουν τὸν Ἰάσονα ὡς ἐγκληματικόν, διότι ἐδέχθη εἰς τὸν οἶκόν του τοὺς Ἀποσόλους. Τοὺς δὲ Ἀποσόλους παρασαίνουν, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἐχθροὶ τῆς κοινῆς εἰρήνης, καὶ ἔβαλλον τὸ πᾶν εἰς ταραχὴν ὅπου ὑπήγαινον. Οἱ ἀνατρέψαντες τὴν οἰκουμένην ἦλθον καὶ ἐδῶ. Κατ' ἕνα τρόπον εἶναι ἀληθινὸν, ὅτι ὅπου ὑπάγει τὸ Εὐαγγέλιον μὲ τὴν δύναμίν του, προξενεῖ εἰς τὰς ψυχὰς τοιαύτην μεταβολὴν, ὥςε δύναται νὰ λεχθῇ περὶ αὐτοῦ ὅτι ἀνατρέπει τὸν κόσμον· διότι ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ Σατανᾶς διέςρεψαν τὴν ὀρθὴν τάξιν τῶν πραγμάτων· καὶ ὅταν ςηρίζεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, συμβαίνει ὁλόκληρος ἐπανάςασις εἰς τὴν κρίσιν, γνώμην, ἔφεσιν, διαγωγὴν καὶ συναναςροφήν των. (Ἴδε β'. Κορ. έ. 17.) Ὡς πρὸς τοῦτο, ὅλοι πρέπει νὰ ἐπιθυμῶμεν, καὶ πασχίζωμεν τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κόσμου, παρακαλοῦντες ὅπως ςέλλωνται εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς ἱεροὶ ὑπηρέται, τοὺς ὁποίους θέλει μεταχειρισθῆν ὁ Κύριος πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς εὐλογημένης ταύτης ἐπαναςάσεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἡ βασιλεία τοῦ Χριςοῦ δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· (Ἰωανν. ιή. 36.) καὶ οἱ πιςότατοι αὐτοῦ δοῦλοι θέλουν ςαθῆν εὐπειθέςατοι ὑπήκοοι τῆς ἐξουσίας ἐκείνης, τὴν ὁποίαν θέτει ἐπ' αὐτῶν ἡ θεῖα Πρόνοια· αὐτοὶ θέλουν δεικνύειν ὑποταγὴν πρόθυμον εἰς τοὺς νόμους τοῦ Καίσαρος, ἔξω μόνον ἐὰν τοὺς προςάξῃ ν' ἀθετήσωσι τοὺς νόμους τοῦ ἄλλου των ἀνωτέρου Βασιλέως, τοῦ Ἰησοῦ Ἄρχοντος τῶν βασιλέων τῆς γῆς· καὶ τότε θέλουν ὑπομείνειν καρτερικῶς διωγμὸν, χάριν τῆς συνειδήσεως. Αὐτοὶ γενικῶς θέλουν παραιτήσειν εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ κόσμου τούτου τὴν περὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας, καὶ κοινῶν προνομιῶν φιλονεικίαν, ἔξω ὅταν προσκαλοῦνται εἰς τὸ νὰ ἐκπληρώσωσι τεταγμένον τι χρέος, ὡς μέλη τοῦ κοινοῦ, ἢ διοριζόμενοι εἰς δημόσιόν τι ὑπούργημα· ὥςε τῶν ἀληθῶν Χριςιανῶν ἡ αὔξησις δὲν ἔπρεπε νὰ ταράττῃ οὔτε ἄρχοντας, οὔτε τὸν λαόν.

Μεγάλη ὅμως ἦτον ἡ ἀνησυχία εἰς τὴν ὁποίαν ἔβαλον τὴν πόλιν. Ἐτάραξαν τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα· (ςιχ. 8.) Οὗτοι δὲν εἶχον κακὴν ὑπόληψιν περὶ τῶν Ἀποστόλων, ἢ τῆς διδαχῆς των· δὲν ἐφοβήθησαν ἐξ αὐτῶν τινὰ κίνδυνον εἰς τὴν ἐπικράτειαν· ὅθεν καὶ ἤθελον νὰ τοὺς παραβλέπωσιν· ἀλλ' ὅταν τοὺς ἐπαρρησιάσθησαν ἀπὸ τοὺς διώκτας ὡς ἐχθροὶ τοῦ Καίσαρος, ἐβιάσθησαν νὰ τοὺς ἐρευνήσωσι, διὰ φόβον τῆς διοικήσεως· καὶ τοῦτο τοὺς ἐσύγχυσε. Κλαύδιος, ὁ τότε αὐτοκράτωρ, περιγράφεται ἀπὸ τὸν Σευτόνιον ἀνὴρ πολλὰ ἐχθρὸς τῆς παραμικρᾶς ταραχῆς, καὶ δειλὸς εἰς τὸ ἄκρον, τὸ ὁποῖον ὑπεχρέωσε τοὺς ὑπ' αὐτὸν πολιτάρχας νὰ ἦναι ἄγρυπνοι ἐναντίον παντὸς πράγματος, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἐπικίνδυνον, ἢ ἔδιδε τὴν παραμικρὰν αἰτίαν ὑποψίας· ὅθεν ἐταράχθησαν βιασθέντες νὰ ἐνοχλήσωσι καλοὺς ἄνδρας.

Οἱ στρατηγοὶ ὅμως δὲν εἶχον κατὰ νοῦν νὰ κινηθῶσιν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν. Δὲν παρωξύνθησαν τόσον εὐκόλως κατὰ τῶν Ἀποστολων ὡς οἱ ἐν Φιλίπποις, ἀλλ' ἦσαν σκεπτικώτεροι καὶ καλητέρας διαθέσεως. Οὕτως αὐτοὶ ἔλαβον τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ὑποχρεώσαντες αὐτοὺς διὰ τὴν καλὴν διαγωγήν των. Μεταξὺ τῶν διωκτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, καθὼς ἐφάνησαν παραδείγματα θηριώδους μανίας καὶ λύσσης, οὕτως ἐδείχθη κάποτε φρόνησις καὶ ἡμερότης.

---

10. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέροιαν· οἵτινες παραγενόμενοι, εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπῄεσαν. 11. Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέςεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς

γραφὰς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. 12. Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων· καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. 13. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ, σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. 14. Εὐθέως δὲ τότε τὸν Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμενον δὲ ὅ,τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ. 15. Οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν Παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως Ἀθηνῶν· καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν, ἐξῄεσαν.

Βλέπομεν ἐδῶ ὁποίαν ἔλαβον οἱ ἀδελφοὶ φροντίδα περὶ τοῦ Παύλου καὶ Σίλα. Ὅταν αὐτοὶ παρετήρησαν τὸν τρόπον τῆς κατ' αὐτῶν συνωμοσίας, τοὺς ἐξαπέστειλαν εὐθὺς διὰ νυκτὸς εἰς Βέροιαν. Τοῦτο δὲν ἐδύνατο νὰ φανῇ παράδοξον εἰς τοὺς νεοφωτίστους, διότι, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος πρὸς αὐτοὺς, (ά. Θεσσ. γ. 14.) ὅταν ἤλθομεν πρὸς σᾶς, σᾶς εἴπομεν, ὅτι ἡμεῖς πρέπει νὰ ὑπομείνωμεν θλίψεις, ὡς καὶ συνέβη, καὶ τὸ γνωρίζετε καὶ σεῖς.

Εἶναι δὲ ἀξιοπαρατήρητος ἡ εὐγένεια τῶν ἐν Βεροίᾳ Ἰουδαίων· (στιχ. 11.) „ Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ." Ἡ συναγωγὴ τῶν τῆς Βεροίας Ἰουδαίων ἦτο πλέον διατεθειμένη εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὸ Εὐαγγέλιον παρὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων τῆς Θεσσαλονίκης· αὐτοὶ δὲν ἦσαν τόσον δεισιδαίμονες καὶ προληπτικοὶ κατ' αὐτοῦ, ὄχι τοσοῦτον κακότροποι καὶ διεστραμμένοι· ἦσαν „ εὐγενέστεροι." Ἐσυλλογίζοντο πλέον ἐλευθέρως, καὶ ἐπείθοντο καθαρώτερον· ἤθελον ν' ἀκούωσι τὸν λόγον, καὶ νὰ δέχωνται τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς ὅ,τι τοὺς ἐφαίνετο ἀληθὲς, ἂν καὶ ἐναντίον εἰς τὰ πρῶτά των φρονήματα· τοῦτο ἦτον εὐγένεια. Ἦσαν καλητέρας διαθέσεως, δὲν ἦσαν τόσον ἀπηνεῖς, ὀργίλοι, καὶ κακόβουλοι ἐναντίον ὅλων ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἦσαν σύμφωνοι μὲ τὴν γνώμην των. Καθὼς αὐτοὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ συνενωθῶσι μετ' ἐκείνων, μὲ τοὺς ὁποίους παρεκινήθησαν ἀπὸ τῆς ἀληθείας τὴν δύναμιν νὰ συνδράμωσιν, οὕτως ἐξηκολούθουν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔβλεπον αἰτίαν νὰ διαφέρωσι· καὶ τοῦτο ἦτον εὐγένεια. Αὐτοὶ οὔτε προέκρινον τὴν ὑπόθεσιν, οὐδ' ἐκινήθησαν εἰς φθόνον κατὰ τῶν Ἀποστόλων, ὡς ἐφέρθησαν οἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἰουδαῖοι· ἀλλ' ἔδωκαν μὲ μεγάλην γενναιότητα ἀκρόασιν εἰς αὐτοὺς, χωρὶς πάθος ἢ πρόληψιν.

Ὅθεν ἐδέχθησαν τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας. Εἶχον μεγάλην κλίσιν εἰς τὸ νὰ τὸν ἀκούσωσιν· εὐθὺς ἐνόησαν τὴν ἔννοιάν του, καὶ δὲν ἔκλεισαν τοὺς ὀφθαλμούς των κατὰ τοῦ φωτός. Ἦσαν προσεκτικοὶ εἰς τὰ παρὰ τοῦ Παύλου λεγόμενα, ὡς ἡ Λυδία· (κεφ. ιϛʹ. 14.) καὶ ἐλάμβανον μεγάλην εὐχαρίστησιν νὰ τ' ἀκούωσι. Δὲν ἐπρόβαλλον φιλονεικίας ἐναντίον τοῦ λόγου, δὲν εὕρισκον σφάλμα, οὐδ' ἐζήτουν εὐκαιρίαν νὰ κακοποιήσωσι τοὺς κηρύττοντας αὐτόν· ἀλλὰ τὸν ἀπεδέχθησαν, στέργοντες μετὰ χαρᾶς κάθε λεγόμενον. Κατὰ τοῦτο ἐφάνησαν οὗτοι εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἰουδαίων. Ἠκολούθουν τὰ ἴχνη τῶν ἐκεῖ Ἐθνικῶν, περὶ τῶν ὁποίων λέγεται, ὅτι ἐδέχθησαν τὸν λόγον μὲ χαρὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐπιστρέψαντες εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων· (ά. Θεσσαλ. ά. 5. 9.) αὐτὴ ἦτον ἀληθὴς εὐγένεια. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐκαυχῶντο μεγάλως, ὅτι ἦσαν σπέρμα Ἀβραὰμ, ἐφρόνουν λαμπρὰν τὴν γενεάν των, καὶ ὅτι δὲν ἐγίνετο λαμπροτέρα γενεαλογία. Ἐνταῦθα ὅμως σημειοῦνται, ποῖοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ εὐγενέστατοι, καὶ οἱ κάλλιστα ἀνατεθραμμένοι ἄνδρες· ἐκεῖνοι, δηλαδὴ, οἱ ὁποῖοι εἶχον μεγαλωτάτην ἔφεσιν νὰ δεχθῶσι τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ὑπεδούλωναν εἰς

αὐτὸ τὰς ὑψηλὰς καὶ φαντασιώδεις ἰδέας των, καὶ ὑπετάγησαν εἰς τὸν Χριστόν· οὗτοι ἦσαν οἱ εὐγενέστατοι, καὶ οἱ πάντων περιφανέστατοι. Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ εὐσέβεια εἶναι ἡ ἀληθὴς εὐγένεια, ἡ ἀληθὴς τιμή· καὶ χωρὶς τούτων τί ὠφελοῦν γενεαλογίαι καὶ πομπώδεις τῖτλοι;

Τὸ δὲ ἀξιολογώτατον πρᾶγμα ἦτον, ὅτι, ἐξέταζον ἀκριβέστατα τὰς Ἱερὰς Γραφὰς, διὰ νὰ βεβαιωθῶσιν "εἰ ἔχει ταῦτα οὕτως." (στιχ. 11.) Οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ δεχόμενοι τὰς Γραφὰς, πρέπει νὰ τὰς ἐρευνῶσιν· (Ἰωανν. ἑ. 39.) πρέπει νὰ τὰς σπουδάζωσι, καὶ νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν σκέψιν των, διὰ νὰ εὕρωσι τὴν εἰς αὐτὰς περιεχομένην ἀλήθειαν, καὶ νὰ μὴ λανθασθῶσιν εἰς τὸ νόημά των, καὶ οὕτω νὰ ὑποπέσωσιν εἰς σφάλμα, ἢ νὰ μένωσιν εἰς αὐτό·—καὶ διὰ νὰ θεωρήσωσιν ὅλην τὴν εἰς αὐτὰς διαλαμβανομένην ἀλήθειαν, καὶ νὰ μὴν εὐχαριστῶνται μὲ μίαν ἐπιπόλαιον γνῶσιν, μὲ τὸ ἐξωτερικὸν τῶν Γραφῶν, ἀλλὰ νὰ λαμβάνωσι βαθεῖαν ἰδέαν τῶν εἰς αὐτὰς ἀποκεκαλυμμένων βουλευμάτων τοῦ Θεοῦ.

Καθημερινὸν ἔργον μας πρέπει νὰ ἦναι τῶν Γραφῶν ἡ ἔρευνα. Οἱ ἀκούσαντες τὸν λόγον εἰς τὴν συναγωγὴν τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτȣ, δὲν ἐνόμισαν τοῦτο ἱκανὸν, ἀλλὰ τὸν ἐμελέτων ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, διὰ νὰ ὠφελῶνται ἐκ τοῦ ὅ,τι ἤκουσαν τὸ παρελθὸν σάββατον, καὶ νὰ ἑτοιμάζωνται δι' ὅ,τι ἔμελλον ν' ἀκούσωσι τὸ ἐρχόμενον. Ἰδοὺ πῶς περιγράφεται εἰς τὸν πρῶτον Ψαλμὸν ἡ μακαριότης τῶν τοιούτων. "Ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας, καὶ νυκτός. Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ· καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀποῤῥυήσεται· καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται."—Οἱ ἀληθῶς εὐγενεῖς καὶ μέλλοντες νὰ γένωσιν ἔτι εὐγενέστεροι, εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες κάμνουν τὰς Γραφὰς χρησμὸν καὶ δοκίμιόν των, καὶ τὰς συμβουλεύονται προσηκόντως. Οἱ ἀναγινώσκοντες τὰς Γραφὰς ὀρθῶς, καὶ μελετῶντες αὐτὰς ἡμέραν καὶ νύκτα, ἔχουν τὰ πνεύματά των πλήρη εὐγενῶν ἰδεῶν, προσηλωμένα εἰς εὐγενεῖς ἀρχὰς, καὶ μορφωμένα δι' εὐγενεῖς σκοποὺς καὶ τέλη. Οὗτοι εἶναι οἱ εὐγενεῖς!

Περιγράφεται τελευταίως τὸ αἴσιον τέλος τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος εἰς τὴν Βέροιαν. Τοῦτο ἔλαβε τὴν εὐκταίαν ἔκβασιν. Ἐπειδὴ καὶ τοῦ λαοῦ αἱ καρδίαι ἦσαν παρεσκευασμέναι, ἔγινεν ἀμέσως μέγα ἔργον.

1.—Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων τῆς Βεροίας ἐπίστευσαν· ἀπὸ δὲ τοὺς τῆς Θεσσαλονίκης ἐπίστευσαν μόνον ὀλίγοι. (στιχ. 4.) Εἰς τὴν Βέροιαν, ἀκούσαντες τὸν λόγον μὲ πνεῦμα ἐλεύθερον προλήψεων, ἐπίστευσαν πολλοί· πολλὰ περισσότεροι παρὰ τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ.—Σημείωσαι, ὅτι ὁ Θεὸς δίδει χάριν εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐκκινοῦνται εἰς τὴν ἐπιμελῆ χρῆσιν τῶν μέσων τῆς χάριτος, καὶ μάλιστα εἰς τῶν Γραφῶν τὴν ἔρευναν.

2.—Ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, ἀπὸ τὰ Ἔθνη, ἐπίστευσαν πολλοί· τόσον εὐσχήμονες γυναῖκες, ἐπίσημοι κυρίαι, καθὼς καὶ ἄνδρες οὐκ ὀλίγοι τῆς πρώτης τάξεως· (ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν περὶ τούτων γινομένην σημείωσιν μετὰ τῶν εὐσχημόνων γυναικῶν.) Πρῶται αἱ γυναῖκες ἐνηγκαλίσθησαν τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ τότε κατέπεισαν τοὺς ἄνδρας αὐτῶν νὰ τὸ ἐναγκαλισθῶσι. Διότι "τί οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις;" (ά. Κορ. ζ΄. 16.)

Ἀλλ' ἰδοὺ, τὶ νέος διωγμὸς ἐγείρεται κατὰ τοῦ Παύλου καὶ Σίλα εἰς Βέροιαν Οἱ Θεσσαλονικεῖς Ἰουδαῖοι, πάντοτε ἀνήσυχοι, ἐστάθησαν οἱ πρόξενοι τούτων τῶν δυστυχημάτων. Αὐτοὶ μαθόντες, ὅτι καὶ εἰς τὴν Βέροιαν κηρύττεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν Παῦλον,—(διότι ὁ φθόνος καὶ ἡ ζηλοτυπία διαδίδουν ταχέως εἴδησιν,)—ἦλθον καὶ ἐκεῖ, διὰ νὰ παροργίσωσι τὸν κόσμον ἐναντίον τῶν κηρύκων τοῦ Εὐαγγελίȣ· ὡς να εἶχον λάβειν τοιαύτην παραγγελίαν ἀπὸ τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους νὰ ὑπάγωσιν

ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, διὰ ν᾽ ἀντισταθῶσιν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, καθὼς ἦσαν διωρισμένοι οἱ Ἀπόστολοι νὰ ὑπάγωσιν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον διὰ νὰ τὸ κηρύττωσιν. Οὕτως ἀναγινώσκομεν ἀνωτέρω, ὅτι οἱ τῆς Ἀντιοχείας Ἰουδαῖοι ὑπῆγαν εἰς Ἰκόνιον, ἐπὶ σκοπῷ νὰ διεγείρωσι τὸν λαὸν κατὰ τῶν Ἀποστόλων. (κεφ. ιδ΄. 19.) Θεώρησον πόσον εἶναι ἀνήσυχοι οἱ ἄγγελοι τοῦ Σατανᾶ εἰς τὸ νὰ πολεμῶσι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων!

Τοῦτο ἔγινεν αἴτιον τῆς εἰς Ἀθήνας μεταβάσεως τοῦ Παύλου. Οὗτοι ζητοῦντες νὰ σβύσωσι τὸ θεῖον τοῦτο πῦρ, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη ἀνάψειν ὁ Χριστὸς, δὲν ἔκαμνον ἄλλο παρὰ νὰ τὸ ἐκτείνωσι μακρύτερα καὶ ταχύτερα. Τόσον καιρὸν διέτριψεν ὁ Παῦλος εἰς Βέροιαν, καὶ τοσοῦτον ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ, ὥστ᾽ ἦσαν ἐκεῖ ἀδελφοὶ καὶ ἄνθρωποι ἀξιώτατοι, ὡς ἐφάνη ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Παῦλον ἐπιμέλειάν των. (στιχ. 14.) Αὐτοὶ μαθόντες περὶ τοῦ ἐρχομοῦ τῶν ἀπὸ Θεσσαλονίκης διωκτῶν Ἰουδαίων, καὶ φοβούμενοι τὰ ἀποτελέσματα, δὲν ἔχασαν καιρὸν, ἀλλ᾽ ἐξαπέστειλαν ἀμέσως τὸν Παῦλον, κατὰ τοῦ ὁποίου ὠργίσθησαν τὸ πλεῖστον οἱ διῶκται· ἐλπίζοντες, ὅτι τοῦτο ἤθελε τοὺς εἰρηνεύσειν, ἐνῷ ἐκράτησαν εἰς Βέροιαν τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον.

Οἱ δὲ ὁδηγοῦντες τὸν Παῦλον τὸν ἔφερον εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ φωτίζον τὸν νοῦν του, τὸν διεύθυνεν εἰς τὴν λαμπρὰν ἐκείνην πόλιν·—λαμπρὰν τὸ πάλαι διὰ τὴν δύναμιν καὶ κυριότητά της, ὅταν τὸ κοινὸν τῶν Ἀθηνῶν ἐμάχετο μετὰ τῆς Σπάρτης·—λαμπρὰν ἐπομένως διὰ τὴν σοφίαν, ὅπου ἦτον ἡ πηγή της. Ὅσοι εἶχον χρείαν παιδείας ὑπήγαινον ἐκεῖ διὰ νὰ τὴν ἀπολαύσωσι, διότι ὅλοι οἱ σοφοὶ μετέβαινον εἰς τὴν πόλιν ταύτην διὰ νὰ δείξωσι τὴν σοφίαν των. Ἦτο μέγα Πανεπιστήμιον, καὶ συνέτρεχον ἐκεῖ ἀφ᾽ ὅλα τὰ μέρη οἱ φιλομαθεῖς. Ὅθεν, διὰ τὴν καλητέραν ἔκχυσιν τοῦ Εὐαγγελικοῦ φωτὸς, ἐστάλη ἐκεῖ ὁ Παῦλος, μὴν αἰσχυνθεὶς νὰ παῤῥησιασθῇ ἔμπροσθεν τοιούτων φιλοσόφων, καὶ νὰ κηρύξῃ τὸν Χριστὸν ἐσταυρωμένον· μ᾽ ὅλον ὅτι ἐγνώριζεν, ὅτι τοῦτο ἤθελε σταθῆν μωρία εἰς τοὺς Ἕλληνας, καθὼς ἔγινεν ἤδη σκάνδαλον εἰς τοὺς Ἰουδαίους.

16. Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. 17. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. 18. Τινὲς δὲ τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ· καί τινες ἔλεγον· Τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; Οἱ δέ, Ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῖς εὐηγγελίζετο. 19. Ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν Ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέγοντες· Δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή; 20. Ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. 21. (Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον.)

Ἕνας φιλόλογος, ὅστις γνωρίζει καὶ ἀγαπᾷ τῶν παλαιῶν τὴν μάθησιν, ἤθελε νομίζειν μεγάλην εὐτυχίαν του ἂν ἦτον εἰς τὸν τόπον, ὅπου ὁ Παῦλος τώρα εὑρίσκεται, ἤγουν, εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐν μέσῳ διαφόρων αἱρέσεων τῶν φιλοσόφων· καὶ ἤθελε τοὺς κάμνειν πολλὰς περιέργους ἐρωτήσεις διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν λειψάνων, τὰ ὁποῖα ἔχομεν περὶ τῆς σοφίας τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλ᾽ ὁ Παῦλος, μ᾽ ὅλον

ἔτι ἦτον ἀνατεθραμμένος εἰς τὰ σχολεῖα, καὶ ἄνθρωπος ὀξύνους καὶ δραστικὸς, δὲν κάμνει τοῦτο οὐδαμῶς τὸ εἰς Ἀθήνας ἔργον του. Αὐτὸς ἔχει ἄλλην ὑπόθεσιν νὰ ἐπιμεληθῇ· δὲν εἶναι ἡ ἐπιθυμία του νὰ ὠφελήσῃ τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὴν σοφίαν τῶν Ἀθηναίων, ἐπειδὴ τὴν νομίζει πρᾶγμα μάταιον, ἔχων προκείμενον ἀνώτερον. Τὸ τέλος του εἶναι νὰ διορθώσῃ ἐν ὀνόματι Θεοῦ τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν ἀταξίας, καὶ νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων, καὶ τοῦ Σατανᾶ, εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ καὶ ζῶντος Θεοῦ ἐν Χριστῷ.

Περιγράφεται πρῶτον ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἐπάνω εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Παύλου ἡ βδελυρὰ ἀμάθεια καὶ δεισιδαιμονία τῶν Ἀθηναίων. Αὐτὴ ἡ πόλις ἦτον ὁλοκλήρως ἀφιερωμένη εἰς τὰ εἴδωλα. Τοῦτο συμφωνεῖ μὲ τὰ περὶ αὐτῆς ἱστορούμενα ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς συγγραφεῖς, ὅτι εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπῆρχε μεγαλήτερος ἀριθμὸς εἰδώλων, παρ' εἰς ὅλα τὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος μέρη· καὶ ὅτι εἶχον διπλασίους ἱερὰς ἑορτὰς τῶν ὅσας εἶχον οἱ ἄλλοι εἰδωλολάτραι. Ὁποιοιδήποτε ξένοι θεοὶ τοὺς ἐσυσταίνοντο, αὐτοὶ τοὺς ἐδέχοντο, καὶ τοὺς ἤγειρον ναὸν καὶ θυσιαστήριον· οὕτως εἶχον ἀναριθμήτους θεοὺς, ὥστε ἕνας σατυρικὸς εἶπε σκωπτικῶς, ὅτι ἦτον εὐκολώτερον τὸ νὰ εὕρῃ τις εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν ἕνα θεὸν, παρ' ἕνα ἄνθρωπον. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἀποδεικνύει ἐναργέστατα τὸ ἀνίκανον τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰ περὶ θρησκείας. Ὁ βάρβαρος Σκύθης, ὁ ἄγριος Ἰνδὸς, δὲν ἐξετράπησαν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν περισσότερον, οὐδ' ἐβυθίσθησαν εἰς πυκνότερον σκότος, ὡς πρὸς τὸ περὶ Θεοῦ καὶ θρησκείας, παρὰ τοὺς ἐπιστήμονας καὶ φιλοσόφους Ἀθηναίους. Καὶ ἡ πόλις αὕτη, ἀφοῦ ἡ αὐτοκρατορία ἔγινε Χριστιανικὴ, πάλιν ἐξηκολούθει ἀδιορθώτως νὰ μένῃ προσκολλημένη εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν· καὶ ὅλα τὰ εὐσεβῆ προστάγματα τῶν Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων δὲν ἐδύναντο νὰ τὴν ἐκριζώσωσιν, ἑωσοῦ διὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Γότθων, αὐτὴ ἡ πόλις ὑπέφερε τοιαύτην ἰδιαιτέραν ἐρήμωσιν, ὥστε δὲν μένουν τώρα παρὰ τὰ λείψανά της. Εἶναι ἀξιοπαρατήρητον, ὅτι ὅπου ἤκμασε τὸ περισσότερον ἡ ἀνθρωπίνη σοφία, ἐκεῖ ὑπερεπερίσσευσε καὶ ἡ εἰδωλολατρεία· εἰδωλολατρεία ἡ πλέον ἄτοπος καὶ ἀξιογέλαστος. Τοῦτο βεβαιοῖ τὸ τοῦ Ἀποστόλου, "Φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν." (Ῥωμ. ά. 22.) Ὅσον δὲ περὶ τοῦ θρησκευτικοῦ, ἦσαν ἀφ' ὅλους οἱ πλέον μάταιοι κατὰ τὰς ἰδέας των. "Οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν." (ά. Κορ. ά. 21.) Ἴσως αὐτοὶ νὰ εἶχον διαλεχθῆν κατὰ τῆς πολυθεΐας καὶ εἰδωλολατρείας· φαίνεται ὅμως, ὅτι οἱ μεγαλήτεροι ζηλωταὶ τῆς διαλεκτικῆς ἦσαν οἱ πλέον παράλογοι δοῦλοι τῶν εἰδώλων. Τόσον ἀναγκαῖον ἦτο διὰ τὴν ἀναγέννησιν καὶ αὐτῆς τῆς φυσικῆς θρησκείας νὰ γένῃ μία θεία ἀποκάλυψις· καὶ αὐτὴ ἔχουσα κέντρον τὸν Χριστόν.

Πικροτάτη ἦτον ἡ ταραχὴ, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς τὸν Παῦλον τοιοῦτον θέαμα. Ὁ Παῦλος δὲν ἠθέλησε νὰ παῤῥησιασθῇ δημοσίᾳ, ἕως νὰ ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν ὁ Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, διὰ νὰ στερεωθῇ ὁ λόγος ἐκ τοῦ στόματος δύο ἢ τριῶν μαρτύρων· εἰς τὸ ἀναμεταξὺ ὅμως παρωξύνετο τὸ πνεῦμάτου. Αὐτὸς ἦτο πλήρης ζήλου διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἴδε προσφερομένην εἰς τὰ εἴδωλα, καὶ συμπαθὴς πρὸς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, τὰς ὁποίας ἐθεώρει οὕτω δεδουλωμένας εἰς τὸν Σατανᾶν. Εἶχεν ἱερὰν ὀργὴν κατὰ τῶν ἐθνικῶν ἱερέων, ἐπειδὴ ὡδήγουν τὸν λαὸν εἰς τοιαῦτα ἀπέραντα ἴχνη εἰδωλολατρείας· καὶ ἐναντίον τῶν φιλοσόφων, οἵτινες ἐγνώριζον καλήτερα τὰ πράγματα, ἀλλὰ δὲν ἔλεγον ποτέ τι κατ' αὐτῆς, παρὰ καὶ αὐτοὶ συνεκρημνίζοντο μετὰ τῶν ἄλλων.

Τίνι τρόπῳ λοιπὸν ἔδωκε μαρτυρίαν κατὰ τῆς εἰδωλολατρείας αὐτῶν; Αὐτὸς εἰς τὴν ἔξαψιν τοῦ ζήλου του δὲν ὥρμησε μέσα εἰς τοὺς ναοὺς, καταστρέφων τὰς εἰκόνας, κρημνίζων τὰ θυσιαστήρια, ἢ ῥιφθεὶς κατὰ πρό-

σωπον τῶν ἱερέων των· οὐδὲ τοὺς καθυβρίζει ὡς αἰχμαλώτους τοῦ διαβόλȣ!—ἂν καὶ ἦτον ἀληθέστατον· ἀλλ' ἐφέρθη μὲ σεμνότητα, καὶ ἐτήρει τὸν ἑαυτόντȣ εἰς πρέποντα ὅρια, πράττων μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἁρμόζουν εἰς ἕνα φρόνιμον ἄνθρωπον.

Ὑπῆγεν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰȣδαίων, οἱ ὁποῖοι, μ' ὅλον ὅτι ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἦσαν ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν· καὶ συμφωνῶν μετ' αὐτῶν εἰς ὅσα ἐφρόνουν ὀρθῶς, ἐζήτει εὐκαιρίαν νὰ φιλονεικήσῃ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. (στιχ. 17.) Αὐτὸς συνωμίλει μετὰ τῶν Ἰουδαίων, διελέγετο ἄριστα μετ' αὐτων, ἐρωτῶν διατί, ἀφοῦ αὐτοὶ περιέμενον τὸν Μεσσίαν, δὲν ἤθελον νὰ δεχθῶσι τὸν Ἰησοῦν; Ἐκεῖ ἐθεωρήθη μετὰ τῶν εὐσεβῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον παραιτήσειν τοὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων, ἀνεπαύοντο ὅμως εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν συναγωγήν· καὶ συνωμίλει μετὰ τούτων, διὰ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας ἦτο μόνον ὡς προπύλαιον ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων.

Αὐτὸς ἔμβαινεν εἰς συνομιλίαν μεθ' ὅσων ἠνταμόνετο, περὶ θρησκευτικῶν πραγμάτων· εἰς τὴν ἀγορὰν διελέγετο, εὑρίσκων ἐπιτηδείαν ὥραν, μεθ' ὅσων ἐθεωρεῖτο, ἢ συνανεστρέφετο, οἵτινες ἦσαν εἰδωλολάτραι, καὶ δὲν ὑπήγαινον ποτὲ εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαιων. Οἱ ζηλωταὶ συνήγοροι τῆς ὑποθέσεως τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ ἦναι πρόθυμοι νὰ ὁμιλῶσιν ὑπὲρ αὐτῆς εἰς ὅλας τὰς συντροφίας, ὡς συγχωρεῖ ἡ περίστασις. Οἱ ὑπηρέται τοῦ Χριστοῦ πρεπει να ὁμιλῶσι καθ ἡμέραν τιμίως ὑπὲρ Χριστοῦ, πρὸς ὅσȣς ἀπαντῶσιν.

Ὁ Ἀπόστολος ἐλογομαχήθη εἰς τὴν ἀγορὰν ἀπὸ φιλοσόφους διαφόρων αἱρέσεων.—Οἱ Ἐπικούρειοι ἦσαν ἀστεῖοι καὶ κατ' ἐπιπολὴν ἄπιστοι, οἵτινες διεσκέδαζον ἑαυτοὺς καὶ ἄλλους μὲ διαφόρους περιέργους θεωρίας. Αὐτοὶ ἀπέδιδον τὴν ἀρχὴν ὅλων τῶν πραγμάτων εἰς τὴν τύχην· ἐπηγγέλλοντο ὅτι δέχονται τῶν θεῶν την ὕπαρξιν· ἐδόξαζον ὅμως, ὅτι οὗτοι δεν ἔλαβον μέρος εἰς τὴν κτίσιν, ἢ τὴν κυβέρνησιν τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἱκανοποιοῦντο ἀπαθῶς μὲ τὴν ἀτάραχον εὐδαιμονίαν των. Ἐνόμιζον τὴν εὐφροσύνην τοῦ παρόντος τούτου κόσμου τὸ ἄκρον ἀγαθὸν, καὶ ἠρνοῦντο τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν.—Οἱ Στωϊκοὶ ὡμολόγουν τῶν θεῶν τὴν ὕπαρξιν, πλὴν τοὺς ὑπέθετον περιωρισμένους ἀπὸ αἰώνιον καὶ ἀναντίῤῥητον εἱμαρμένην· ἐπροσποιοῦντο σχεδὸν νὰ ἐξαλείψωσι τὰς αἰσθήσεις καὶ πάθη των· ἦσαν μὲ τρόπον παραδοξότατον ὑπερήφανοι καὶ ἐπίμονες· ἔκριναν ἕνα ἐνάρετον ἄνθρωπον κατὰ τὰς περὶ ἀρετῆς ἰδέας των, ὅτι ὑπάρχει ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὰς θεότητάς των, καὶ κατά τινα τρόπον ἀνώτερός των, καὶ ἐλάλȣν ὡς αὐτὸς νὰ ἐδύνατο ν' ἀντιπαραταχθῇ ἐναντίον τοῦ ἰδίȣ πεπρωμένου· ἐφρόνȣν, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι αὐταρκὴς ἀπὸ τὸν ἑαυτόν της, καὶ ἐξηγοῦντο πολλὰ σκοτεινῶς εἰς τὰ περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως.

Αἱ δύο αὗται αἱρέσεις τῶν φιλοσόφων, οὖσαι ἐξίσου ἐναντίαι κατὰ τὰ φρονήματάτων εἰς τοῦ Εὐαγγελίου τὰς διδασκαλίας, καὶ πλήρεις ὑπεροψίας ἕνεκα τῆς ἀνωτέρας των μαθήσεως, ἐφιλονείκησαν μετὰ τοῦ Παύλου, καὶ ἐνόμισαν, ὅτι θέλουν τὸν σιωπήσειν εἰς τὸ ἐπιχείρημα· καὶ μερικοὶ ἐξ αὐτῶν τὸν κατεφρόνουν ὡς σπερμολόγον· ἢ ἄνθρωπον, ὅστις ἐσύναξεν ὀλίγα μαθήσεως λείψανα εἰς διαφόρους τόπους, καὶ ἤθελε νὰ κάμῃ μὲ αὐτὰ ἐπίδειξιν. Ἄλλοι δ' ἐσυμπέραινον, ὅτι αὐτὸς ἐζήτει νὰ τοὺς γνωστοποιήσῃ νέας τινας θεότητας· διότι ὄντες συνηθισμένοι νὰ θεοποιῶσι τὰς ἀρετὰς, τὰ ἐλαττώματα, τὴν ὑγιείαν, καὶ τὰς ἀσθενείας, κ. τ. λ., ὑπέθεσαν, ὅτι αὐτὸς τοὺς ἐκήρυττε τὸν Ἰησοῦν ὡς Θεὸν, καὶ τὴν Ἀνάστασιν ὡς θεάν· τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ λατρεύωσιν ὑπὲρ πάντα τὰ παρόντα των εἴδωλα.

Ὑπόσχονται ὅμως νὰ τὸν δώσωσι μίαν ἐλευθέραν, τελείαν, ἀκριβῆ καὶ δημόσιον ἀκρόασιν. (στιχ. 19, 20.)

Αὐτοὶ θεωροῦν τὴν διδαχήν του ὡς παράδοξον καὶ καταπληκτικὴν, καὶ πολλὰ διά-

φορον ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον διδαχθῆν εἰς τὰς Ἀθήνας. Αὐτὴ εἶναι νέα διδαχὴ, τῆς ὁποίας δὲν ἐννοοῦμεν τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος. Ἐντεῦθεν φαίνεται, ὅτι μεταξὺ ὅλων τῶν σοφῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ εἶχον, ἢ δὲν εὑρέθησαν τὰ βιβλία τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν Προφητῶν, ἢ αὐτοὶ δὲν ἐφρόντιζον περὶ αὐτῶν· ἀλλέως ἡ διδαχὴ τοῦ Χριστοῦ δὲν ἤθελε τοὺς φανῆν ἐντελῶς νέα καὶ παράδοξος. Ἓν μόνον βιβλίον ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον, τὸ ὁποῖον ἦτον ἐκ θείας ἐμπνεύσεως· καὶ τοῦτο ἦτο τὸ μόνον εἰς αὐτοὺς ἄγνωστον.

Ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον τὸν ἔφερον, διὰ τὴν δημόσιον ταύτην διακήρυξιν τῆς διδαχῆς του, ἦτον ὁ Ἄρειος πάγος· οὗτος ἦτο τὸ κοινὸν, ἢ τὸ βουλευτήριον τῆς πόλεώς των, ὅπου συνήγοντο οἱ ἄρχοντες πρὸς θεώρισιν τῶν κοινῶν ὑποθέσεων. Ἡ ἐκεῖ γινομένη κρίσις ἦτο περίφημος διὰ τὸ ἀδέκαστόν της, τὸ ὁποῖον ἔσυρε πανταχόθεν ἐκκλήσεις εἰς τοῦτο τὸ δίκαιον κριτήριον. Ἐάν τις ἤθελεν ἀρνηθῆν ἕνα θεὸν, ὑπέκειτο εἰς τὴν καταδίκην τούτου τοῦ κριτηρίου. Τοῦτο κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν Διαγόραν, ὡς καταφρονητὴν τῶν θεῶν. Οὐδ᾽ ἐδύνατο νὰ εἰσαχθῇ κανεὶς νέος θεὸς χωρὶς τὴν συγκατάθεσίν των.

Ὁ γενικὸς χαρακτὴρ τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως ἐκείνης περιγράφεται εἰς ταύτην τὴν περίςασιν· (ςιχ. 21.) Ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι, τουτέςιν οἱ αὐτόχθονες, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ἐκεῖ ξένοι, δὲν ἐξώδευον εἰς ἄλλοτι τὸν καιρόν των, παρὰ ἢ εἰς τὸ νὰ λέγωσι τι, ἢ ν᾽ ἀκούωσι νεώτερον· ἐξ ἧς αἰτίας παρεκινήθησαν νὰ ἐρωτήσωσι περὶ τῆς διδαχῆς τοῦ Παύλȣ, ὄχι διότι αὐτὴ ἦτο καλὴ, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ὑπῆρχε νέα. Αὐτοὶ ἠγάπων τὰ νέα· ἤθελον νέας παρατηρήσεις καὶ γνώσεις φιλοσοφικάς· νέȣς τρόπȣς καὶ σχέδια τῆς πολιτικῆς διοικήσεως· καὶ διὰ τὴν θρησκείαν νέους θεοὺς, νέȣς δαίμονας, νεοποιηθείσας εἰκόνας καὶ θυσιαςήρια. Ὁ Δημοσθένης, εἷς τῶν ῥητόρων των, εἶχε τοὺς προσάψειν πρὸ πολλοῦ εἰς ἕνα τῶν Φιλιππικῶν τȣ λόγων, ὅτι ἡ κοινὴ ἐρώτησις εἰς τὴν ἀγορὰν, ἢ ὅπȣ εὑρίσκοντο, ἦτον, "Εἴ τι λέγεται νεώτερον;" Οὕτως αὐτοὶ ἐξώδευον τὸν πολύτιμον ἐκεῖνον καιρὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐκρέματο ἡ αἰωνιότης.

22. Σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείȣ πάγȣ, ἔφη· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεςέρȣς ὑμᾶς θεωρῶ. 23. Διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὗρον καὶ βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, Ἀγνώστῳ Θεῷ· Ὃν ȣ̓͂ν ἀγνοȣ̃ντες εὐσεβεῖτε, τȣ̃τον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. 24. Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, ȣ̔͂τος ȣ̓ρανȣ̃ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ. 25. Οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν, καὶ πνοὴν, καὶ τὰ πάντα. 26. Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προτεταγμένȣς καιρȣ̀ς, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν· 27. Ζητεῖν τὸν Κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν· καὶ τοι γε ȣ̓ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστȣ ἡμῶν ὑπάρχοντα. 28. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινȣ́μεθα, καὶ ἐσμέν· ὡς καί τινες τῶν καθ᾽ ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι· Τȣ̃ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. 29. Γένος ȣ̓͂ν ὑπάρχοντες τȣ̃ Θεȣ̃, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπȣ, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. 30. Τȣ̀ς μὲν ȣ̓͂ν χρόνȣς τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς, τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχȣ̃ μετανοεῖν. 31. Δι-

ότι έςησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκεμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίςιν παρασχὼν πᾶσιν ἀναςήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Ἐνταῦθα ἔχομεν τὴν εἰς Ἀθήνας διδαχὴν τοῦ Ἁγίου Παύλου. Ἴδομεν διαφόρους διδαχὰς, τὰς ὁποίας ἔκαμαν οἱ Ἀπόστολοι εἰς τοὺς Ἐθνικοὺς ἐκείνες, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, λατρεύοντες τὸν ἀληθινὸν καὶ ζῶντα Θεόν· ὅλος δ' ὁ σκοπὸς αὐτῶν ἦτο νὰ παραστήσωσι καὶ ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστός. Ἐδῶ δὲ θεωροῦμεν διδαχὴν πρὸς εἰδωλολάτρας, οἵτινὲς ἐλάτρευον ψευδεῖς θεοὺς, καὶ δὲν ἐγνώριζον τὸν ἀληθινὸν Θεόν· καὶ εἰς τούτους τὸ νόημα τῆς διδαχῆς αὐτῶν εἶναι παντάπασι διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ τῶν ἄλλων. Τὸ μὲ τοὺς Ἰεδαίους ἔργον τοῦ Παύλε ἐστάθη νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς ἀκροατάς του διὰ τῶν προφητειῶν καὶ θαυμάτων εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Λυτρωτοῦ, καὶ πίστιν εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ μὲ τοὺς εἰδωλολάτρας ἔπρεπε νὰ τοὺς κατευθύνῃ διὰ τῶν ἔργων τῆς θείας προνοίας εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ τὴν λατρείαν αὐτοῦ. Μίαν τοιαύτην ὁμιλίαν εἴχομεν προθεωρήσειν, ἥτις ἔγινεν εἰς τοὺς ἀπαιδεύτους εἰδωλολάτρας τῆς Λύστρης, οἱ ὁποῖοι ἐθεοποίησαν τοὺς Ἀποστόλους· (κεφ. ιδ'. 15.) ἡ παροῦσα ὅμως γίνεται εἰς τοὺς πλέον ἐξευγενισμένους καὶ φωτισμένους εἰδωλολάτρας τῶν Ἀθηνῶν· εἶναι ὁμιλία θαυμασία, καὶ κατὰ πάντα κατάλληλος εἰς τὸ ἀκροατήριον αὐτοῦ, καὶ τὸν περὶ αὐτῶν σκοπόν του.

Ὁ Παῦλος τοὺς ἀνήγγειλεν, ὅτι τοὺς ἐθεώρησε κατὰ πάντα δεδομένες εἰς τὸν φόβον τῶν δαιμονίων, ἢ εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἀοράτων ὄντων. Ὁ λόγος εἶναι ἀμφίδοξος, καὶ ἐδύνατο νὰ ἐννοηθῇ ὡς ἔπαινος, ἢ ὡς ἔλεγχος· καὶ βέβαια αὐτὸς τὸν ἔκλεξεν ἐπίτηδες διὰ νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐννοουμένην ἐπίπληξιν μὲ τὸν πλέον ἀβλαβῆ τρόπον. Ὁ Ξενοφῶν μεταχειρίζεται τὴν λέξιν, δεισιδαιμονία, ὅταν ἐπαινῇ τινα ὡς εὐσεβῆ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν τῷόντι πολλὰ εὐσεβεῖς κατὰ τὴν ὁδόν των· αὐτὴ ὅμως ἡ ὁδὸς ἦν παντάπασι δεισιδαίμων καὶ εἰδωλολατρική. Ὁ Ἀπόςολος παρατηρῶν τὴν πόλιν καὶ μάλιςα τοὺς ναοὺς, τὸν τρόπον καὶ τὰ ὑποκείμενα τῆς λατρείας των, εὕρηκεν ἕνα βωμὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτον ἐπιγεγραμμένον, Ἀγνώςῳ Θεῷ. Ὅτι δ' ὑπῆρχεν ἐκεῖ τοιοῦτος βωμὸς, μαρτυρεῖται ἀπὸ πολλοὺς συγγραφεῖς· καὶ νομίζουν τινὲς, ὅτι ἐπειδὴ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πατρίδα των εἶχον τοὺς θεοὺς καὶ τὴν λατρείαν πολλῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἤγειραν καὶ τὸν βωμὸν τοῦτον εἰς τὸν Θεὸν τῶν Ἰουδαίων, περὶ τοῦ ὁποίου ἐλέγετο, ὅτι ὑπάρχει ἀόρατος καὶ ἀκατάληπτος, καὶ τοῦ ὁποίου τὰ ὀνόματα οἱ ἴδιοι Ἰουδαῖοι ἀμφέβαλλον νὰ προφέρωσι.

Τινὲς τῶν ἱστορικῶν ἀναφέρουν ὅτι, ὅτε συνέβη εἰς τὰς Ἀθήνας μία ὀλεθρία πανώλη, οἱ Ἀθηναῖοι θυσιάσαντες εἰς ὅλες τοὺς θεούς των κατὰ σειρὰν διὰ τὴν παῦσιν τῆς πανώλης, ἐσυμβουλεύθησαν ν' ἀφήσωσι μερικὰ πρόβατα νὰ ὑπάγωσιν ὅπου ἤθελον, καὶ εἰς ὅποιον μέρος αὐτὰ ἤθελον ἀναπαυθῆν νὰ οἰκοδομήσωσιν ἕνα βωμὸν "τῷ προσήκοντι θεῷ" τῷ θεῷ, δηλαδὴ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆκε τὸ τῆς παύσεως τῆς πανώλης· καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἤξευρον πῶς νὰ τὸν ὀνομάσωσι, τὸν ἀφιέρωσαν τῷ ἀγνώστῳ θεῷ. Ἄλλοι ὅμως ἐκ τῶ καλητέρων ἱστορικῶν Ἀθηναίων διηγοῦνται, ὅτι εἰς τὰς Ἀθήνας ἦσαν πολλὸ βωμοὶ ἐπιγεγραμμένοι "τοῖς θεοῖς τῆς Ἀσίας, Εὐρώπης, καὶ Ἀφρικῆς· τῷ ἀγνώστῳ θεῷ·" καὶ τινὲς ἐκ τῶν συνορευόντων τόπων ἐσυνέθιζον νὰ ὀμνύωσι, Μὰ τὸν εἰς Ἀθήνας ἄγνωστον θεόν· οὕτω λέγει ὁ Λουκιανός.

Ἴσως ὅμως μετὰ τοιοῦτον ἄμετρον πολλαπλασιασμὸν τῶν θεοτήτων των, ὑπέθεσάν τινες ἐξ αὐτῶν, ὅτι ὑπῆρχεν ἕνας Θεὸς ἀνώτερος ἀφ' ὅλα των τὰ εἴδωλα, τὸν ὁποῖον δὲν εἶχον γνωρίσειν ἀκόμη· διὸ ἠθέλησαν ν' ἀφιερώσωσι καὶ εἰς αὐτὸν ἕνα βωμόν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἡ τοιαύτη ἰδέα των συνέτεινεν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Ἀποστόλου μεταχειριζομένου τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην εἰς

λαβὴν τῆς ὁμιλίας τȣ· καὶ εἰδοποιήσῃ τὸ πεπαιδευμένον τȣ ἀκροατήριον, τοὺς Ἀθηναίȣς, ὅτι αὐτὸς ἦλθε διὰ ν' ἀναγγείλῃ εἰς αὐτοὺς τὸν ἄγνωϛον τοῦτον Θεὸν, τὸν ὁποῖον ὡμολόγȣν οἱ ἴδιοι, ὅτι δὲν γνωρίζȣν, ἀφοῦ μάλιστα ἐπηγγέλλοντο, ὅτι τὸν λατρεύουν.

Προτείνει λοιπὸν ὁ Παῦλος, ὡς βάσιν τοῦ λόγουτου, ὅτι ἐπόθει νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἑνὸς, καὶ μόνου ζῶντος καὶ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ θέσῃ ἐνταῦθα τὸ θεμέλιον, καὶ νὰ τοὺς διδάξῃ τὴν πρώτην ἀρχὴν ὅλης τῆς θρησκείας, ὅτι ὑπάρχει εἷς Θεὸς, καὶ οὗτος μόνος. Ὅταν δ' ἐκήρυξε κατὰ τῶν θεῶν των, δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ τοὺς κάμῃ ἀθέους, ἀλλὰ νὰ τοὺς διδάξῃ τὴν λατρείαν τῆς ἀληθοῦς θεότητος. Ὁ Σωκράτης, ὅστις εἶχε καταφρονήσειν τὴν ἐθνικὴν εἰδωλολατρείαν, ἐκατηγορήθη εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον κριτήριον, καὶ κατεδικάσθη, ὄχι μόνον διότι δὲν ἐθεώρει ὡς θεοὺς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἐδόξαζεν ἡ πόλις ὡς τοιούτους· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰσῆξε νεόυς δαίμονας·—καὶ τοῦτο ἐστάθη ἡ κατὰ τοῦ Παύλου κατηγορία. Οὗτος δ' ὁμολογεῖ σιωπηλῶς τὸ πρῶτον μέρος τῆς κατηγορίας, προσέχει ὅμως κατὰ τοῦ ὑστέρου· φανερόνων, ὅτι αὐτὸς δὲν εἰσάγει κανένα νέον Θεὸν, ἀλλὰ τοὺς φέρει εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἑνὸς καὶ αἰωνίου Θεοῦ.

Ἰδοὺ ποῖα ἔνδοξα πράγματα λέγει ἐνταῦθα ὁ Παῦλος περὶ τοῦ Θεοῦ ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἐδούλευε, θέλων νὰ τὸν δουλεύωσι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι.

1.—Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεὸς, ὅστις ἔκαμε τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ· ὁ παντοδύναμος πατὴρ, ὁ ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. (ϛιχ. 24.) Πολλοὶ τῶν φιλοσόφων ἐδέχθησαν ταύτην τὴν γνώμην. Οἱ Ἀριστοτελικοὶ ὅμως τὴν ἀπέβαλον, δοξάζοντες, "ὅτι ὁ κόσμος ἦτο πρὸ αἰώνων, καὶ κάθε πρᾶγμα ὑπῆρχε πάντοτε ὁποῖον ὑπάρχει τώρα." Οἱ δ' Ἐπικούρειοι ἐφαντάζοντο, "ὅτι ὁ κόσμος ἔγινεν ἀπὸ μίαν τυχηρὰν συνδρομὴν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα σταθέντα εἰς μίαν παντοτεινὴν κίνησιν, συνηνώθησαν τέλος πάντων κατὰ συμβεβηκὸς εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα." Ἐναντίον τούτων τῶν αἱρέσεων Παῦλος ἀποκρίνεται, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἐνεργείας μιᾶς ἀπείρου δυνάμεως, κατὰ τὴν ἐπίνοιαν μιᾶς ἀμέτρου σοφίας, ἔκαμε τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ· ἡ ἀρχὴ τοῦ ὁποίου ἐπήγασεν, ὄχι καθὼς αὐτοὶ ἐφρόνουν, ἀπὸ μίαν αἰωνίαν ὕλην, ἀλλ' ἀπὸ ἕνα νοῦν αἰώνιον.

2.—Ὅθεν αὐτὸς εἶναι Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς· ὁ γνήσιος κτήτωρ, οἰκοδεσπότης καὶ ἐξουσιαστὴς ὅλων τῶν ὄντων, δυνάμεων καὶ πλούτȣ τοῦ ἄνω καὶ κάτω κόσμȣ, ὑλικῶν καὶ ἀΰλων, ὁρατῶν καὶ ἀοράτων. Ἀφοῦ αὐτὸς ἔκτισε τὰ πάντα, εἶναι χωρὶς ἀμφιβολίαν πάντων Κύριος· καὶ ὅπου αὐτὸς δίδει ὕπαρξιν, ἔχει καὶ δικαίωμα ἀναντίῤῥητον νὰ δίδῃ νόμον.

3.—Αὐτὸς εἶναι μὲ τρόπον ἰδιαίτερον, ὁ πλάστης ὅλων τῶν ἀνθρώπων· (ϛιχ. 26.) Ἔπλασε τὸν πρῶτον ἄνθρωπον εἶναι, ὁ πλάστης παντὸς ἀνθρωπίνου σώματος, καὶ ὁ πατὴρ παντὸς ἀνθρωπίνου πνεύματος. Αὐτὸς ἔκαμε τὰ ἔθνη τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν πολιτικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα· αὐτὸς εἶναι ὁ θεμελιωτής των, καὶ τοὺς διέθεσεν εἰς κοινωνίας διὰ τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν φύλαξιν καὶ ὠφέλειαν· τοὺς ἐποίησεν ἐξ ἑνὸς αἵματος, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ὅλοι κατάγονται ἀπὸ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν προπάτορα, καὶ εἶναι μεταξύτων συγγενεῖς· διὸ ἕνεκα τούτȣ ἔπρεπε νὰ δίδωνται εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην καὶ βοήθειαν, ὡς συγκοινωνοὶ καὶ ἀδελφοί. Αὐτὸς τοὺς ἔκαμε διὰ νὰ κατοικῶσιν ἐπάνω εἰς ὅλον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Αὐτὸς δὲν τοὺς ἔκαμε διὰ νὰ ζῶσι εἰς ἕνα τόπον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἦναι διαμοιρασμένοι ἐπάνω εἰς ὅλην τὴν γῆν· διὸ ἓν ἔθνος δὲν πρέπει νὰ θεωρῇ τὸ ἄλλο μὲ καταφρόνησιν, ὡς κατεφρόνȣν οἱ Ἕλληνες ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη· διότι οἱ κατοικοῦντες ὅλον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς εἶναι ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ αἵματος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκαυχῶντο, ὅτι ἐγεννήθησαν ἀπὸ

τὴν ἰδίαν των γῆν, ἦσαν αὐτόχθονες, καὶ οὐδέποτε συγγενεῖς ἐξ αἵματος μὲ κανὲν ἄλλο ἔθνος· τὴν ὁποίαν ὑπερήφανον φαντασίαν των ταπεινόνει ἐνταῦθα ὁ Ἀπόστολος.

4.—Αὐτὸς δίδει εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ζωὴν, καὶ πνοὴν, καὶ τὰ πάντα· ἐπειδὴ καθὼς οἱ ἐλάχιστοι τῶν ἀνθρώπων ζῶσιν ἐν αὐτῷ, καὶ λαμβάνουσι πνοὴν παρ' αὐτοῦ, οὕτω καὶ οἱ μέγιςοι, οἱ σοφώτατοι φ.λόσοφοι καὶ οἱ κραταιότατοι ἡγεμόνες, δὲν ἐμποροῦν νὰ ζήσωσι χωρὶς αὐτόν. Αὐτὸς δίδει ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κατώτερα πλάσματα, τὰ ζῶα, πνοὴν ζωῆς.

5.—Αὐτὸς ὥρισε καιροὺς δι' ἡμᾶς· (ςιχ. 26.) Οὗτοι φαίνονται εἰς ἡμᾶς μεταβολικοὶ καὶ ἄςατοι· ὁ Θεὸς ὅμως τοὺς ἔταξεν· οἱ καιροί μας εἶναι εἰς χεῖράς του, διὰ νὰ τοὺς ἐκτείνῃ ἢ συντομεύῃ, νὰ τοὺς πικραίνῃ ἢ γλυκαίνῃ, κατὰ τὸ θέλημάτου. Αὐτὸς ἐδιόρισε τὸν καιρὸν τῆς γεννήσεώς μας, καὶ τὸν καιρὸν τοῦ θανάτȣμας, (Ἐκκλ. γ'. 2.) καὶ ὅλον ἐκεῖνο τὸ μεταξὺ αὐτῶν ὀλίγον διάστημα· τὸν καιρὸν ὅλων τῶν κοσμικῶν ἡμῶν φροντίδων, καὶ ἂν εἶναι καιροὶ εὐτυχεῖς, ἢ καιροὶ δυςυχεῖς, τοῦτο εἶναι ἰδικόντȣ πρόσταγμα· καὶ εἰς αὐτὸν πρέπει ν' ἀποβλέπωμεν διὰ τοῦ καιροῦμας τὸ ἐπίλοιπον.

6.—Αὐτὸς ἔταξε τοὺς ὅρȣς τῆς κατοικίας μας· (ςιχ. 26.) Ἐκεῖνος, ὅστις ἐδιόρισε τὴν γῆν εἰς κατοικίαν τῶν ἀνθρώπων, ἐδιόρισεν εἰς αὐτοὺς διαίρεσιν κατοικιῶν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν· ἔταξε τὸ τοιοῦτον ὡς ἰδιοκτησίαν, θέσας ὅρους εἰς αὐτὸ διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ μὴν ἠθέλομεν ἀδικήσειν ὁ εἷς τὸν ἕτερον. Αἱ μερικαὶ κατοικίαι, εἰς τὰς ὁποίας ἔπεσεν ἡ τύχημας, εἶναι ἐκ θείου ὁρισμοῦ καὶ διατάξεως· τὸ ὁποῖον εἶναι αἴτιον τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀναπαυώμεθα εἰς τὰς ὁποίας εὑρισκόμεθα κατοικίας, καὶ νὰ τὰς νομίζωμεν τὰς πλέον ἐξαιρέτȣς.

7.—Αὐτὸς δὲν εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὸν καθ' ἕνα μας· (ςιχ. 27.) Αὐτὸς εἶναι πανταχοῦ παρών· ἔχει τὸν ὀφθαλμόν του ἐπάνωμας πάντοτε, καὶ μᾶς γνωρίζει καλήτερον παρ' ὅσον γνωρίζομεν ἡμεῖς τὸν ἑαυτόν μας. Οἱ εἰδωλολάτραι ἔκαμαν εἰκόνας τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ τὸν ἔχωσι μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὰς εἰκόνας ἐκείνας· τοῦ ὁποίου τὸ ἄτοπον ἀποδεικνύει ἐνταῦθα ὁ Ἀπόςολος· διότι ὁ Θεὸς εἶναι Πνεῦμα ἄπειρον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὸν καθ' ἕναμας, καὶ ποτὲ δὲν ἔρχεται πλησιέςερον, μάλιςα δ' ἀπομακρύνεται ἀπὸ ἡμᾶς, ὅταν ζητῶμεν νὰ τὸν βεβαιόνωμεν καὶ παραςαίνωμεν ἔμπροσθένμας μὲ τινὰ εἰκόνα. Εἰς κανὲν μέρος δὲν εἶναι μακρὰν ἀπὸ ἡμᾶς· ὁποιασδήποτε πατρίδος, ἔθνους ἢ ἐπαγγέλματος εἴμεθα, ὁποία καὶ ἂν εἶναι ἡ κοσμικήμας τάξις καὶ κατάςασις—εἴτε εὑρισκόμεθα εἰς παλάτιον, ἢ εἰς πτωχὴν καλύβην, εἰς πλῆθος, ἢ τινὰ γωνίαν, εἰς ἔρημον, ἢ εἰς τὰς ἀβύσσȣς τῆς θαλάσσης—εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ὑπάρχει μακρὰν ἀπὸ τὸν καθ' ἕνα μας.

8.—Ἐν συντόμῳ, ἡμεῖς εἴμεθα γέννημα τοῦ Θεοῦ· ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν.—Ὁ Ἀπόστολος ἀναφέρει ἐνταῦθα ἕνα στίχον ἑνὸς τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν, τοῦ ἐκ τῆς Κιλικίας Ἀράτου, συμπατριώτου τοῦ Παύλου, εἰς τὰ Φαινόμενά του· ὁ ὁποῖος ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου του, ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἐθνικοῦ Διὸς, λέγει, "Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν." Καὶ αὐτὸς ἐδύνατο νὰ ἀναφέρῃ ἄλλους ποιητὰς διὰ τὴν ὁποίαν ἐλάλει ὑπόθεσιν· ἐπροτίμησεν ὅμως τὸ τοῦ Ἀράτου, ἐπειδὴ ἐννοεῖ πολὺ μὲ τὸ ὀλίγον. Ἐκ τούτου φαίνεται, ὅτι ὄχι μόνον ἦτον ὁ Παῦλος ἄνθρωπος μὲ παιδείαν, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη μάθησις εἶναι ςολισμὸς καὶ χρήσιμος εἰς τὸν εὐαγγελικὸν ὑπηρέτην, μάλιςα διὰ τὴν κατάπεισιν τῶν ἑτεροδόξων· διότι αὐτὴ τοὺς καταςαίνει ἀξίους νὰ πολεμῶσιν αὐτοὺς μὲ τὰ ἴδια αὐτῶν ὅπλα.

Ἀφ' ὅλας ταύτας τὰς μεγάλας περὶ Θεοῦ ἀληθείας, ὁ Παῦλος παραςαίνει τὸ ἄτοπον τῆς εἰδωλολατρείας των, ὡς καὶ οἱ παλαιοὶ προφῆται ἔπραξαν. Ἂν τοῦτο ἔχῃ οὕτως,—

1.—Ὁ Θεὸς λοιπὸν δὲν δύναται νὰ

παῤῥησιασθῇ διά τινος εἰκόνος· ἀνίσως ἡμεῖς ὑπάρχωμεν γεννήματα τοῦ Θεοῦ, ὡς εἴμεθα πνεύματα ἐν σαρκὶ, τότε βέβαια ἐκεῖνος, ὅςις εἶναι ὁ Πατὴρ τῶν πνευμάτωνμας, (καὶ αὐτὰ ὑπάρχουν τὸ κυριώτερον μέρος ἡμῶν, καὶ μέρος, δι' αἰτίαν τοῦ ὁποίου ὀνομαζόμεθα γεννήματα τοῦ Θεοῦ,) εἶναι καὶ ὁ ἴδιος Πνεῦμα· καὶ ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι ἡ Θεότης ὑπάρχει ὁμοία μὲ τὸ χρυσίον, ἢ ἀργύριον ἢ λίθον, κεχαραγμένον ἀπὸ τὴν τέχνην καὶ ἐπίνοιαν ἀνθρώπου· (ςιχ. 29.) Ἡμεῖς ἀδικοῦμεν καὶ ὑβρίζομεν τὸν Θεὸν, ἂν τὸν φρονῶμεν τοιοῦτον. Ἡ Θεότης εἶναι πνευματικὴ, ἄπειρος, ἄϋλος, καὶ ἀκατάληπτος· ὅθεν ἡ κατάληψις, τὴν ὁποίαν μᾶς δίδει περὶ Θεοῦ μία εἰκὼν, εἶναι πολλὰ σφαλερὰ καὶ ἄδικος, ὅσον καὶ ἂν ςαθῇ ἡ ὕλη πλουσία, χρυσίον ἢ ἀργύριον· ὅσον καὶ ἂν εἶναι τὸ σχῆμα περίεργον, καὶ ἂς εἶναι κάλλιστα κεχαραγμένον ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην τέχνην—ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι "φαντασία ψευδής." (Ἀββακοὺμ β'. 18.)

2.—Οὔτε ὁ Θεὸς ἐν ναοῖς χειροποιήτοις κατοικεῖ. (ςιχ. 24.) Αὐτὸς δὲν προσκαλεῖται εἰς ναόν τινα, τὸν ὁποῖον δύνανται νὰ οἰκοδομήσωσιν οἱ ἄνθρωποι δι' αὐτὸν, οὐδὲ περιορίζεται εἰς κανένα τόπον. Ὁ ναὸς μᾶς χρησιμεύει διὰ νὰ συναθροιζώμεθα εἰς αὐτὸν πρὸς λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν ἔχει χρείαν τινὸς τόπȣ ἀναπαύσεως ἢ κατοικίας, ἢ τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ λαμπρότητος τινὸς κατασκευῆς πρὸς αὔξησιν τῆς δόξης τῆς παρουσίας του. Ὁ ναὸς εἰς τὸν ὁποῖον αὐτὸς εὐαρεςεῖται νὰ κατοικῇ εἶναι ἡ εὐσεβὴς καὶ εὐθεῖα καρδία, ναὸς ἀχειροποίητος, οἰκοδομηθεὶς ἐκ θείου Πνεύματος. (Ἡσαΐας κεφ. ξς'. ςιχ. 1, 2.)

3.—Οὔτε θεραπεύεται ἀπὸ χεῖρας ἀνθρώπων χρειαζόμενός τι· (ςιχ. 25.) Ὁ ποιήσας καὶ συντηρῶν τὰ πάντα δὲν δύναται νὰ ἀγαθοποιηθῇ ἀπὸ τινά μας δούλευσιν, οὐδ' ἔχει τὴν χρείαντης. Ἀφοῦ ἡμεῖς λαμβάνωμεν ὅλα ἀπὸ αὐτὸν, αὐτὸς ὑπάρχει πανίκανος, αὐταρκὴς, καὶ ἀνεξάρτητος.

4.—Ἁρμόζει λοιπὸν εἰς ὅλους ἡμᾶς νὰ ζητῶμεν τὸν Θεόν. (ςιχ. 37.) Ἡμεῖς ἔχομεν καθαρὰς ἐνδείξεις τῆς μεταξὺ ἡμῶν παρουσίας τοῦ Θεοῦ, τῆς προστασίας του, τῆς περὶ ἡμῶν προνοίας του, καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ ἀγαθότητος· ὥςε ἔπρεπε νὰ παρακινηθῶμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν, "Ποῦ ἐςιν ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας με, ὁ κατατάσσων φυλακὰς νυκτερινὰς, ὁ διαχωρίζων με ἀπὸ τετραπόδων γῆς, ἀπὸ δὲ πετεινῶν οὐρανοῦ;" (Ἰώβ. λέ. 10, 11.) Ἀλλ' ἡ γνῶσις αὕτη συγκρινομένη μὲ τὴν ἐκ θείας ἀποκαλύψεως, εἶναι τόσον σκοτεινὴ, ὥστε οἱ Ἐθνικοὶ, ἀνίσως εὕρηκάν τι περὶ τοῦ Θεοῦ, τοῦτο δὲν ἦτον ἄλλο παρὰ συγκεχυμέναι τινες περὶ αὐτοῦ ἰδέαι. Αὐτοὶ μόνον τὸν ἐψηλάφησαν, ὡς οἱ εἰς τὸ σκότος ἄνθρωποι, ἢ ὡς τυφλοὶ, οἵτινες βάλλουν τὰς χεῖράς των ἐπάνω εἰς ὅ,τι εὑρίσκεται ἔμπροσθέν των· δὲν ἐξεύρȣν ὅμως ἂν αὐτὸ ὑπάρχῃ, ἢ οὔ, τὸ ζητούμενον. Τοιαῦται ἦσαν ὅλαι τῶν παλαιῶν συγγραφέων αἱ ἰδέαι περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων φύσεως. Ὁ Πυθαγόρας λέγει, "Θεῖον γένος ἐςὶ βροτοῖσιν." Ἐρωτηθεὶς δὲ καὶ ὁ Ἡράκλητος, παρὰ τῷ Λουκιανῷ, Τί ἦσαν οἱ ἄνθρωποι;—ἀπεκρίθη, "Θεοὶ θνητοί·" καὶ, Τί οἱ θεοί;—ἀπεκρίθη, "Ἀθάνατοι ἄνθρωποι." Λέγει καὶ ὁ Πίνδαρος, "Ἓν ἀνδρῶν γένος, ἓν θεῶν γένος." Εἶναι ἀληθινὸν, ὅτι διὰ τῆς γνώσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας, δυνάμεθα νὰ ὁδηγηθῶμεν εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' αὐτὴ εἶναι γνῶσις πολλὰ συγκεχυμένη· εἶναι ἁπλῆ αὐτοῦ ἐπιψηλάφησις. Ὅθεν πρέπει νὰ εὐγνωμονῶμεν δικαίως, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ μᾶς ἔδωκεν ἰδέας περὶ Θεοῦ πολλὰ καθαρωτέρας, παρὰ τὰς ὁποίας ἐδύνατο νὰ μᾶς δώσῃ τὸ φῶς τῆς φύσεως.

Τέλος πάντων ἀρχίζει ὁ Παῦλος νὰ παρακινῇ τοὺς Ἀθηναίους νὰ μετανοήσωσιν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν των, καὶ νὰ τὴν ἀποῤῥίψωσι· (ςιχ. 30, 31.) Τοῦτο εἶναι τὸ ψυχωφελὲς μέρος τῆς διδαχῆς τοῦ Παύλου ἐν μέσῳ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀφοῦ τοὺς

ἐκήρυξε τὸν Θεὸν, ἐντεῦθεν τοὺς προτρέπει πρεπόντως εἰς μετάνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἤθελε τοὺς διδάξειν ὁμοίως νὰ ἔχωσι πίστιν πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἂν ἐλάμβανον ὑπομονὴν νὰ τὸν ἀκούσωσιν.

Περιγράφει τὸν τρόπον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ ἔθνη πρὶν κηρυχθῇ εἰς αὐτὰ τὸ Εὐαγγέλιον. Ὁ Θεὸς παρέβλεψε τοὺς χρόνους τῆς ἀγνοίας. (στιχ. 30.) Ἐκεῖνοι ἦσαν μεγάλης ἀγνοίας χρόνοι· ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ἤκμαζεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον καιρὸν εἰς τὸν ἐθνικὸν κόσμον, καθ' αὐτὸ πρὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ ὅμως αὐτοὶ ἦσαν ἀμαθεῖς παντάπασιν. Εἶναι ἀμαθεῖς τῷόντι ἐκεῖνοι οἵτινες δὲν γνωρίζουν τὸν Θεόν. Ἀλλ ὁ Θεὸς παρέβλεψε τούτους τοὺς χρόνους τῆς ἀγνοίας. Κατάλαβε τοῦτο, ὡς θείας καρτερίας καὶ ὑπομονῆς πρᾶξιν. Αὐτὸς παρεῖδε τούτους τοὺς χρόνους· δὲν ἐμπόδισε τοὺς εἰδωλολάτρας ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν των στέλλων πρὸς αὐτοὺς προφήτας, ὡς ἔπραξε πρὸς τὸν Ἰσραήλ· οὔτε κολάζων αὐτοὺς, καθὼς ἐκόλαζε τὸν Ἰσραήλ· δὲν ὑπῆρχεν ὀξὺς καὶ αὐστηρὸς πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ τοὺς ἔδειξε μακροθυμίαν, ἐπειδὴ ἐφέροντο οὕτως ἐξ ἀγνοίας.

Τώρα ὅμως διορίζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πανταχοῦ νὰ μετανοήσωσι· νὰ μεταβάλωσι καὶ γνώμην καὶ τρόπον· νὰ ἐντραπῶσι διὰ τὴν μωρίαν των, νὰ φέρωνται φρονιμώτερον· ν' ἀποβάλωσι τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων, καὶ νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ· μάλιστα δὲ νὰ στραφῶσι μὲ λύπην καὶ αἰσχύνην ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν, εἰς πᾶν χρέος μὲ χαρὰν καὶ ἀπόφασιν.

Ἤδη δὲ εἰς τοῦ Εὐαγγελίου "τοὺς χρόνους" ἡ παραγγελία γίνεται σπουδαιοτέρα, ἐπειδὴ τώρα ἡ πρὸς ἄφεσιν ὁδὸς εἶναι πλέον ἀνοικτὴ, ἀφ' ὅ,τι ἦτο, καὶ ἡ ἐπαγγελία ἐπιβεβαιωμένη πληρέστερον· διὸ καὶ ἀναμένει ὁ Κύριος, ὅτι θέλομεν μετανοήσειν ὅλοι. Μετανοήσατε τώρα· τώρα τέλος πάντων· τώρα ἐν καιρῷ μετανοήσατε, διότι ἐμείνατε πολὺν καιρὸν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἰδοὺ καιρὸς μετανοίας, διότι ἐντὸς ὀλίγου θέλει εἶσθαι πολλὰ ἀργά.

Τὸ μέγα δίκαιον τῆς βιαίας ταύτης παραγγελίας, προέρχεται ἀπὸ τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Ὁ Θεὸς μᾶς προστάζει νὰ μετανοήσωμεν, ἐπειδὴ ἐδιόρισεν ἡμέραν, καθ' ἣν θέλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ· (στιχ. 31.) καὶ τώρα ἔκαμε διὰ τοῦ Εὐαγγελίου μίαν φανερωτέραν δήλωσιν περὶ ἀνταποδόσεως εἰς τὸν μέλλοντα κόσμον, παρὰ τὴν ἐγνωσμένην πρότερον.

32. Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· Ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου. 33. Καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. 34. Τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐπίστευσαν· ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

Ἐνταῦθα μᾶς γίνεται σύντομος διήγησις περὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ εἰς Ἀθήνας κηρύγματος τοῦ Παύλου.

Ὀλίγοι ὠφελήθησαν· τὸ Εὐαγγέλιον ἔλαβεν εἰς τὰς Ἀθήνας τόσον μικρὰν ἔκβασιν, ὡς εἰς κανὲν ἄλλο μέρος· ἡ ὑπερηφάνεια τῶν ἐκεῖ φιλοσόφων, ὁμοία μὲ τὴν τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Φαρισαίων, τοὺς παρώργιζε κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ.

1.—Μερικοὶ ἐνέπαιζον τὸν Παῦλον, καὶ τὸ κήρυγμά του. Αὐτοὶ τὸν ἤκουον μὲ ὑπομονὴν, ἕωσοῦ ἔφθασε νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν· (στιχ. 32.) καὶ τότε ἤρχισαν τινὲς ἐξ αὐτῶν νὰ τὸν συρίττωσι, καὶ χλευάζωσιν. Ὅσα αὐτὸς εἶχε προομιλήσειν ἦσαν εἰς τρόπον τινα σύμφωνα μὲ τὰ ὁποῖα αὐτοὶ ἤκουον ἐνίοτε εἰς τὰ σχολεῖά των· καὶ εἶχον τινὰ ἰδέαν περὶ ἀναστάσεως, δηλούσης μέλλουσαν κατάστασιν. Ἀλλ' ὅταν αὐτὸς ὁμιλῇ περὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, ἢ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἰδίου Ἰησοῦ ἀναστάσεως, φαίνεται εἰς αὐτοὺς διόλου ἀπίστευτος, καὶ δὲν λαμβάνουν ὑπομονὴν κἂν

ν ἀκούσωσι περὶ τούτου, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ἐναντίον εἰς τῆς φιλοσοφίας των τὸ σύστημα. Αὐτοὶ ἐθεοποίησαν τοὺς ἥρωάς των μετὰ τὸν θάνατόν των, ποτὲ ὅμως δὲν ἐσυλλογίσθησαν περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν αὐτῶν ἀναστάσεως· ὅθεν καὶ δὲν ἐδύναντο ποσῶς νὰ συγκατανεύσωσιν εἰς τὴν διδασκαλίαν ταύτην, ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστὸς ἐκ νεκρῶν. Ἡ μεγάλη αὕτη διδασκαλία, ἥτις εἶναι τῶν ἁγίων ἡ χαρὰ, φαίνεται εἰς αὐτοὺς παίγνιον. Ἀκούσαντες περὶ τούτȣ, ἐγέλων, καὶ τὸ ἔκαμαν ὕλην ἐμπαιγμοῦ. Ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ τὸ ϛοχαζώμεθα παράδοξον, ἐὰν αἱ ἱεραὶ ἀλήθειαι τῆς μεγαλωτάτης βεβαιότητος καὶ ἀξιοπρεπείας γίνωνται τῶν βεβήλων πνευμάτων καταφρόνησις.

2.—Ἄλλοι δὲ ἤθελον νὰ λάβωσι καιρὸν νὰ σκεφθῶσι περὶ τούτου· καὶ ἔλεγον, Θέλομεν σὲ ἀκούσειν πάλιν περὶ τούτȣ. Αὐτοὶ δὲν ἤθελον οὔτε συγκατανεύσειν, οὔτε ἀντιϛαθῆν τώρα εἰς τοῦ Παύλου τὰ λεγόμενα. Φαίνεται, ὅτι αὐτοὶ παρέβλεπον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἦτο φανερὸν καὶ ἀναντίῤῥητον, ζητοῦντες περισσότερον αἰτίαν φιλονεικίας. Οὕτω ϛεροῦνται πολλοὶ τοῦ καλοῦ τῆς ψυχωφελοῦς διδασκαλίας τοῦ Χριϛιανισμοῦ, ἀντιλέγοντες εἰς πράγματα τῆς καταλήψεώς των ἀνώτερα.

Οἱ Ἀθηναῖοι τῳόντι ἐπεριποιήθησαν τὸν Ἀπόϛολον μὲ περισσοτέραν ἐξωτερικὴν εὐγένειαν ἀφ' ὅ,τι, ἔκαμαν οἱ κάτοικοι ἄλλων τόπων· κανεὶς ὅμως δὲν κατεφρόνησεν, ἢ παρημέλησε τὴν διδαχήν τȣ μὲ τόσον ὑπεροπτικὴν ἀδιαφορίαν, ὅσον οἱ σκεπτικοὶ οὗτοι φιλόσοφοι· καὶ αὐτὴ ἡ πόλις, ὡς φαίνεται, ἀπεδείκνυε τὴν πλέον ἄκαρπον γῆν, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐπεχείρησέ ποτε νὰ σπείρῃ τὸν ἀγαθὸν σπόρον τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ.

Παρὰ τοὺς δοκησισόφους, καὶ ἐμπαίκτας σκεπτικοὺς καὶ ἀπίϛους, κανεῖς ἄλλος δὲν ὑπόκειται νὰ ὑποπέσῃ τόσον εὐκόλως εἰς τοῦ Σατανᾶ τὰς παγίδας. Πλὴν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ποτὲ δὲν μένει χωρίς τι ὄφελος. Μερικοὶ Ἀθηναῖοι, καὶ βουλευταί τινες, καὶ ἕτεροι θέλουν προσκολληθῆν εἰς τὸν Κύριον, καὶ τοὺς πιϛοὺς αὐτοῦ δούλους· καὶ οὗτοι δύνανται νὰ ϛαθῶσιν εἰς ἄλλους ὠφέλιμοι ἐν καιρῷ τῷ δέοντι.

Δύο τοιούτων ὑποκειμένων τὰ ὀνόματα σημειοῦνται ἰδιαιτέρως· ὁ εἷς ἦτον ἔνδοξος, ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος· (ϛιχ. 34.) εἷς τῶν τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης αὐλῆς τοῦ Ἀρείου πάγου· κριτὴς, βουλευτὴς, εἷς ἐκείνων, ἔμπροσθεν τῶν ὁποίων ἐπροστάχθη ὁ Παῦλος νὰ παῤῥησιασθῇ. Ὁ κριτής του γίνεται μαθητής του. Διηγοῦνται οἱ παλαιοὶ περὶ τοῦ Διονυσίου τούτου, ὅτι αὐτὸς ἀνετράφη εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶχε διδαχθῆν τὴν ἀστρολογίαν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου τὸν ἔγινε γνωστὴ ἡ θαυμαστὴ ἔκλειψις εἰς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὸ πάθος· καὶ ὅτι ἐπιστρέψας εἰς τὰς Ἀθήνας ἔγινε βουλευτής. Αὐτὸς ἐφιλονείκησε μὲ τὸν Παῦλον, καὶ ἐπεστράφη παρ' αὐτοῦ ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ εἰδωλολατρείαν του.—Ἡ δὲ γυνὴ ὀνομαζομένη Δάμαρις ἦτον ἴσως σημαντικὸν ὑποκείμενον. Μ' ὅλον ὅτι δὲν ἐστάθη τόσον μέγας ὁ συναχθεὶς εἰς Ἀθήνας θερισμὸς, ὡς ἦτον εἰς ἄλλους τόπους, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οἱ ὀλίγοι οὗτοι ἐγνώρισαν τὴν ἀλήθειαν, δὲν εἶχε δίκαιον ὁ Παῦλος νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐκοπίασεν εἰς μάτην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ Παῦλος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ἦλθεν εἰς Κόρινθον. 2. Καὶ εὑρών τινα Ἰȣδαῖον ὀνόματι Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτȣ͂, (διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τȣ̀ς Ἰȣδαίȣς ἐκ τῆς Ῥώμης,) προσῆλθεν αὐτοῖς. 3. Καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ᾽ αὐτοῖς, καὶ εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. 4. Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε Ἰȣδαίȣς καὶ Ἕλληνας. 5. Ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὅ, τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ Παῦλος, διαμαρτυρόμενος τοῖς Ἰȣδαίοις τὸν Χρισὸν Ἰησȣ͂ν. 6. Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημȣ́ντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε πρὸς αὐτȣ́ς· Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγώ· ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι.

Ὁ Ἀπόστολος φαίνεται, ὅτι εἶχε συλλάβειν τόσον μικρὰν ἐλπίδα ἐκβάσεως εἰς τὰς Ἀθήνας, ὥστ᾽ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ὅσον τάχιστα, ἂν καὶ δὲν βλέπωμεν, ὅτι ὑπέμεινε τὸν παραμικρὸν διωγμόν. Μετέβη λοιπὸν εἰς τὴν Κόρινθον, πόλιν τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἀχαΐας, ἐπίσημον διὰ τὴν πλουσιότητα, κομψότητα, πολυτέλειαν, καὶ ἀσωτείαν της.

Ὁ ἅγιος Παῦλος, ἂν καὶ ἀνετράφη εἰς τὰ σχολεῖα, ἦτον ὅμως καὶ ἐργοχείρου εἰδήμων. Ἦτον σκηνοποιὸς τὴν τέχνην. Ἐσυνήθιζον οἱ Ἰουδαῖοι νὰ διδάσκωσι τὰ τέκνα των τινὰ τέχνην, ἀφοῦ μάλιστα τοὺς ἔδιδον παιδείαν, ἢ κτήματα. Ὁ Ῥαβὶ Ἰούδας σημειοῖ, "Ὅστις δὲν διδάσκει τὸν υἱόν του μίαν τέχνην, εἶναι ὡς νὰ τὸν διδάσκῃ νὰ γένῃ κλέπτης." Λέγει καὶ ἕνας ἄλλος, "Ὅστις ἔχει εἰς χεῖράς του μίαν τέχνην, εἶναι ὡς περιφραγμένη ἄμπελος." Ἓν τίμιον ἐπάγγελμα, διὰ τοῦ ὁποίου δύναταίτις νὰ κερδίζῃ τὸν ἄρτον τȣ, δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ἀπὸ κανένα μὲ καταφρόνησιν.—Ὁ Παῦλος, ἂν καὶ Φαρισαῖος, ἀνατεθραμμένος παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Γαμαλιὴλ, διδαχθεὶς ὅμως εἰς τὴν νεότητά του τοῦ σκηνοποιοῦ τὸ ἐπάγγελμα, δὲν ἔχασεν, ἀπὸ ἀμέλειαν, αὐτὴν τὴν τέχνην. Μ᾽ ὅλον ὅτι ἐδύνατο νὰ λαμβάνῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀπὸ τὰς ὁποίας αὐτὸς ἐφύτευσεν ἐκκλησίας, καὶ ἀπὸ τὸν πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκήρυττε λαὸν, ἐνήργει ὅμως τὴν τέχνην του διὰ νὰ κερδίζῃ τὸν ἄρτον του, τὸ ὁποῖον τιμᾷ αὐτὸν περισσότερον μὴ ζητήσαντα βοήθειαν, παρ᾽ ἐκείνους, οἵτινες δὲν τὸν ἐβοήθουν μὴ ζητοῦντα, γνωρίζοντες εἰς ποίαν ἄκραν ἀνάγκην κατήντησε. Θεώρησον πόσον ταπεινὸς ἦτον ὁ Παῦλος, καὶ θαύμασον ὅτι τόσον μέγας ἀνὴρ ἔκλινεν εἰς τοιαύτην ταπεινότητα. Ἀλλ᾽ αὐτὸς ἐμιμήθη τὸ παράδειγμα τοῦ θείου Διδασκάλου του, ὅστις δὲν ἦλθε νὰ ὑπηρετηθῇ, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετήσῃ.

Ἂν καὶ αὐτὸς ἦτο μέγας Ἀπόσολος, ἔκλεξεν ὅμως νὰ συνεργάζηται μὲ τὸν Ἀκύλαν καὶ τὴν Πρίσκιλλαν, ἐπειδὴ τοὺς εὕρηκεν ὅτι ἦσαν πολλὰ ἐπιμελεῖς εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς φαίνεται ἀκολούθως· (σιχ. 26.) καὶ ὁμολογεῖ, ὅτι αὐτοὶ εἶχον σαθῆν συνεργοί του ἐν Χρισῷ Ἰησοῦ. (Ῥωμ. ις΄. 3.) Τοῦτο χρησιμεύει εἰς παράδειγμα τῶν ἐμβαινόντων εἰς ὑπηρεσίαν, διὰ νὰ ζητῶσι τὰς ὑπηρεσίας ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας δύνανται νὰ εὑρίσκωσι τὴν καλλίσην διὰ τὰς ψυχάς των συνερ-

γείαν. Πρόκρινε νὰ συνεργάζησαι μετ' ἐκείνων, οἵτινες δύνανται νὰ ςαθῶσι συνεργοί σου ἐν Χριςῷ Ἰησοῦ! Εἶναι καλὸν νὰ συναναςρεφώμεθα καὶ συνομιλῶμεν μετ' ἐκείνων, οἵτινες θέλουν μᾶς βοηθήσειν εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Χριςοῦ, καὶ νὰ ὑποταττώμεθα εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀπόφασιν νὰ δουλεύωσι τὸν Κύριον.

Ἕκαστον δὲ σάββατον ὁ Παῦλος, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ὡμίλει εἰς τὴν συναγωγὴν μετὰ τῶν ἐν Κορίνθῳ κατοικούντων Ἰȣδαίων, περὶ τῆς βασιλείας καὶ σωτηρίας τοῦ Χριστοῦ· πασχίζων νὰ πείσῃ αὐτοὺς καὶ τοὺς εἰς τὴν λατρείαν των συνερχομένους Ἐθνικοὺς, νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν ὡς τὸν ἐπαγγελθέντα Μεσσίαν. Ὅταν ὅμως ὁ Σίλας (ὅστις διέτριψεν ἴσως τινὰ καιρὸν εἰς Βέροιαν,) καὶ Τιμόθεος ἦλθον πρὸς αὐτὸν, διὰ νὰ ἐπιβεβαιώσωσι τὴν μαρτυρίαν του, αὐτὸς διηγέρθη ἐσωτερικῶς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς μεγαλητέραν ἔφεσιν ψυχῆς, μαρτυρῶν περὶ τοῦ Κυρίου του·—ἀντιτασσομένων δὲ τῶν Ἰουδαίων, καὶ βλασφημούντων τοῦ Ἰησοῦ τὸ ὄνομα, αὐτὸς ἐξετίναξε τὰ ἱμάτιάτου, ὡς ἀποβάλλων πᾶσαν μετ' αὐτῶν σχέσιν· καὶ, πρὸς ἔμφασιν τῶν ἀγγελιῶν του, ἐφανέρωσεν, ὅτι αὐτοὶ ἐκινδύνευον ν' ἀπολεσθῶσιν εἰς τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ἐξ ἰδίου των σφάλματος, ὡς φονεῖς τῶν ψυχῶν των· καὶ ὅτι ἐκπληρώσας πιστῶς τὴν διακονίαν του, ἦτον ἀθῶος ἀπὸ τῆς φθορᾶς των τὸ ἔγκλημα· διὸ ἤθελε νὰ ὑπάγῃ διὰ νὰ κηρύξῃ πρὸς τὰ ἔθνη τὸ Εὐαγγέλιον.

7. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι Ἰȣ́ςȣ, σεβομένȣ τὸν Θεὸν, ȣ̃ ἡ οἰκία ἦν συνομορȣ̃σα τῇ συναγωγῇ.
8. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίςευσε τῷ Κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτȣ̃· καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκȣ́οντες ἐπίςευον, καὶ ἐβαπτίζοντο.
9. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ· Μὴ φοβȣ̃, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς·
10. Διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σȣ̃, καὶ ȣ̉δεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε· διότι λαὸς ἐςί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.
11. Ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἓξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεȣ̃.

Ὁ Ἀπόςολος τὸν καιρὸν τοῦτον φαίνεται, ὅτι ἐμικροψύχησε μεγάλως διὰ τὴν φαρμακερὰν ἔχθραν τῶν Ἰȣδαίων, καὶ τὸν διεφθαρμένον χαρακτῆρα τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ κατ' ἐξοχὴν διὰ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀνικανότητος, καὶ τῶν πολλῶν ἀσθενειῶν του. (Ἴδε ά. Κορ. β΄. 3—5. β΄. Κορ. ί. 7—11. ιβ΄. 7—10.) Ὅθεν ηὐδόκησεν ὁ Κύριος Ἰησοῦς νὰ φανῇ εἰς αὐτὸν ἐν ὀπτασίᾳ, διὰ ν' ἀποβάλῃ τὸν φόβον του, νὰ τὸν ἐνθαῤῥύνῃ εἰς τὸ ἔργον του.

Ὁ Θεὸς ἀνανεώνει τὴν παραγγελίαν καὶ τὸ ὑπούργημάτου διὰ νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον. Μὴ φοβοῦ τοὺς Ἰουδαίους· μ' ὅλον ὅτι αὐτοὶ εἶναι πολλὰ κακότροποι, καὶ ἴσως πλέον ὠργισμένοι διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πρώτου νομοδιδασκάλου τῆς συναγωγῆς των, δηλαδὴ, τοῦ Κρίσπȣ. Μὴ φοβοῦ τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως, διότι αὐτοὶ δὲν ἔχουν καμμίαν ἐξουσίαν κατὰ σοῦ παρὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ἄνωθεν. Σὺ λαλεῖς ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Θεοῦ· ὁμίλει θαῤῥαλέως. Μὴ φοβοῦ τοὺς λόγους των, οὐδὲ τρόμαζε τὰ βλέμματά των, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσῃς· μὴ παρατρέχῃς καμμίαν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ τοὺς ὁμιλῇς. Μὴ ὁμιλῇς μὲ συστολὴν καὶ προφύλαξιν, ἀλλὰ καθαρῶς, ἀκριβῶς καὶ γενναίως. Ὁμίλει παῤῥησίᾳ, μεταχειρίζου ὅλην ἐκείνην τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος, ἥτις ἁρμόζει εἰς ἕνα πρέσβυν τοῦ Χριστοῦ.

Τὸν βεβαιώνει ὁ Χριςὸς περὶ τῆς μετ' αὐτοῦ παρουσίας του, τὸ ὁποῖον ἦτον ἱκανὸν νὰ τὸν ἐμψυχώσῃ, καὶ νὰ τὸν δώσῃ ζωὴν καὶ πνευμα. Μὴ φοβοῦ, διότι ἐγὼ εἶμαι μετὰ σοῦ, διὰ νὰ σὲ προστατεύω καὶ

φυλάττω, διὰ νὰ σὲ λυτρόνω ἀφ' ὅλους τοὺς φόβους σου, καὶ διὰ νὰ ὁμολογῶ ὅ,τι λέγεις· νὰ συνεργῶ μετὰ σοῦ, καὶ νὰ ἐπιβεβαιῶ τὸν λόγον μὲ σημεῖα ἀκόλουθα. Αὐτὴ ἦτον ἡ ὑπόσχεσις, ἥτις ἐπεκύρωσε τὴν γενικὴν παραγγελίαν, (Ματθ. κή. 19, 20.) μὲ τὸ, "Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας." Οἱ ἔχοντες τὸν Χριστὸν μεθ' ἑαυτῶν, δὲν ἔχουν χρείαν νὰ φοβῶνται, καὶ δὲν πρέπει νὰ συστέλλωνται. Τὸν βεβαιώνει ἀκόμη ὅτι θέλει τὸν φυλάξειν ἀβλαβῆ· κανεὶς δὲν θέλει βάλειν χεῖρα ἐπάνω σου νὰ σὲ βλάψῃ· σὺ θέλεις ἐλευθερωθῆν ἀπὸ τὰς χεῖρας "ἀτόπων καὶ πονηρῶν" ἀνθρώπων, καὶ δὲν μέλλεις ν' ἀποβληθῇς ἐντεῦθεν, ὡς ἀπεβλήθης ἀπ' ἄλλους τόπους, διωκόμενος. Αὐτὸς δὲν ὑπόσχεται μόνον, "Οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι·" διότι βλέπομεν ἑπομένως, ὅτι τὸν ἔφερον εἰς τὸ κριτήριον· (ϛιχ. 10.) ἀλλὰ, "Οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε·"—δὲν θέλεις μαστιγωθῆν, οὐδὲ φυλακωθῆν ἐνταῦθα, ὡς εἰς Φιλίππους.

Τὸν δίδει ἐλπίδα καλῆς ἐκβάσεως· "διότι λαὸς ἐϛί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ·" ὅθεν κανεὶς δὲν θέλει δυνηθῆν νὰ ἐμποδίσῃ τὸ ἔργον σου, διὸ ἐξακολούθει μετὰ θάῤῥους καὶ χαρᾶς εἰς αὐτό· διότι εἶναι πολλοὶ εἰς ταύτην τὴν πόλιν, οἵτινες θέλουν προσκληθῆν ὄντως διὰ τῆς διακονίας σου. Ὁ Κύριος τοὺς γνωρίζει, ὅτι εἶναι ἰδικοί τȣ, ναὶ, καὶ ἐκείνȣς οἵτινες ἀκόμη δὲν ἔγιναν ἰδικοί του. Ἂν καὶ αὐτοὶ δὲν μὲ γνωρίζȣν ἀκόμη—ἂν καὶ μέχρι τοῦδε ὁδηγῶνται αἰχμάλωτοι ἀπὸ τὸν Σατανᾶν—ἐγὼ ὅμως τοὺς ἔχω· καὶ κανεὶς τῶν, ὅσοι μ' ἐδόθησαν δὲν θέλει χαθῆν· τοὺς ἔχω, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλω τοὺς ἔχειν. "Οὓς προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσε." (Ῥωμ. ή. 30.) Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἂν καὶ πολλὰ βέβηλος καὶ πονηρὰ, πόλις πλήρης ἀκαθαρσίας, καὶ τὸ περισσότερον διὰ τὸν ἐκεῖ ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγίνετο μεγάλη συνδρομὴ, πλὴν εἰς τὸν σωρὸν τοῦτον, ὅϛις φαίνεται, ὅτι ὑπάρχει ὅλος ἄχυρον, εὑρίσκεται σῖτος εἰς αὐτὸ τὸ μεταλλεῖον, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅλον σκωρία, ὑπάρχει χρυσίον. Μὴν ἀπελπιζώμεθα λοιπὸν διὰ κανένα τόπον, ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν Κόρινθον εἶχεν ὁ Χριϛὸς πολὺν λαόν.

Ἕνεκα τοιαύτης ἐμψυχώσεως ὁ Παῦλος διέτριψεν ἐκεῖ πολὺν καιρόν· (ϛιχ. 11.) Αὐτὸς ἐκάθισεν εἰς Κόρινθον ἕνα χρόνον καὶ μῆνας ἕξ· ὄχι διὰ ν' ἀναπαυθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον του, διδάσκων εἰς αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐπειδὴ εἰς ταύτην τὴν πόλιν συνήγοντο ἀφ' ὅλα τὰ μέρη ἄνθρωποι, αὐτὸς εἶχεν εὐκαιρίαν νὰ κηρύττῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς ξένους, καὶ νὰ πέμπῃ τὴν εἴδησίν τȣ εἰς ἄλλȣς τόπȣς.

12. Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας, κατεπέϛησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰȣδαῖοι τῷ Παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, 13. Λέγοντες· Ὅτι παρὰ τὸν νόμον ȣ̔͂τος ἀναπείθει τȣ̀ς ἀνθρώπȣς σέβεσθαι τὸν Θεόν. 14. Μέλλοντος δὲ τοῦ Παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ Γαλλίων πρὸς τȣ̀ς Ἰουδαίους· Εἰ μὲν ȣ̓͂ν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρὸν, ὦ Ἰȣδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν· 15. Εἰ δὲ ζήτημά ἐϛι περὶ λόγȣ καὶ ὀνομάτων καὶ νόμȣ τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. 16. Καὶ ἀπήλασεν αὐτȣ̀ς ἀπὸ τοῦ βήματος. 17. Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ Ἕλληνες Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον, ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος· καὶ ȣ̓δὲν τȣ́των τῷ Γαλλίωνι ἔμελεν.

Ὁ Γαλλίων οὗτος ὑπῆρχεν ἀδελφὸς μεγαλήτερος τοῦ περιφήμου Σένεκα, ἠθικοῦ φιλοσόφου. Τὸν περιγράφει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σένεκας, ἄνδρα μεγάλης εἰλικρινείας καὶ ἀγαθότητος, καὶ φύσεως θαυμαστῆς εὐγενείας· αὐτὸς ὠνομάζετο **Γλυκὺς Γαλλίων**,

διὰ τὴν γλυκεῖάν του διάθεσιν· καὶ λέγεται ὅτι τὸν ἠγάπα ὁ κόσμος.

Ἂς ἴδωμεν μὲ ποίαν θηριότητα ἐλήφθη ὁ Παῦλος, καὶ ἐφέρθη ἔμπροσθεν τοῦ Γαλλίωνος. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀπεστάτησαν ὁμοθυμαδὸν κατὰ τοῦ Παύλου. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ αὐτουργοὶ ὅλων τῶν δυστυχημάτων τοῦ Παύλου, καὶ συνενώθησαν μὲ κοινὴν ἀπόφασιν νὰ τὸν κακοποιήσωσι. Οὗτος (λέγουσι) καταπείθει τοὺς ἀνθρώπους νὰ σέβωνται τὸν Θεὸν ἐναντίον τοῦ νόμου. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐσυγχώρουν εἰς τοὺς κατὰ τὰς ἐπαρχίας των Ἰουδαίους τὴν φύλαξιν τοῦ ἰδίου των νόμου. Τί λοιπόν; πρέπει τάχα νὰ ἐγκαλῶνται ὡς ἀσεβεῖς οἱ προσκυνοῦντες τὸν Θεὸν μὲ ἄλλον τρόπον; Ἀλλ' ἡ κατηγορία των ἦτον ἄδικος· διότι ὁ ἴδιός των νόμος περιεῖχεν ὑπόσχεσιν ἑνὸς Προφήτου, τὸν ὁποῖον ἤθελε τοὺς ἀναστήσειν ὁ Θεὸς, καὶ τὸν ὁποῖον αὐτοὶ ἔμελλον ν' ἀκούωσιν. Ὅθεν ὁ Παῦλος τοὺς κατέπειθε νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Προφήτην τοῦτον, ὅστις ἦλθε, καὶ νὰ τὸν ἀκούωσιν, ὡς διορίζει ὁ νόμος. Τοιουτοτρόπως ὅταν οἱ ἄνθρωποι διδάσκωνται νὰ λατρεύωσι τὸν Θεὸν ἐν Χριστῷ, καὶ νὰ τὸν προσκυνῶσιν ἐν Πνεύματι, εἶναι ἕτοιμοι νὰ φιλονεικῶσιν, ὡς νὰ ἐδιδάσκοντο νὰ τὸν σέβωνται ἐναντίον τοῦ νόμου· ἐνῷ τῷόντι ὑπάρχει τοῦτο τοῦ νόμου τὸ πλήρωμα.

Ὁ δὲ Γαλλίων ἐκ πρώτης ἀκροάσεως, ἢ μᾶλλον χωρὶς ν' ἀκροασθῇ τελείως, ἀπέβαλε τὴν ὑπόθεσιν, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξετάσῃ περὶ αὐτῆς.

Ἡ διαγωγὴ αὕτη ἦτον ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ἀξιέπαινος, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο ἀξιοκατάκριτος.

Ἐνταῦθα φαίνεται ἀγαθόν τι, ὅτι δὲν ἐπεχείρησε νὰ κρίνῃ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐνόει, ἀλλ' ἄφησεν εἰς τοὺς ἰδίους Ἰουδαίους νὰ θεωρήσωσι τὰ τῆς θρησκείας των, χωρὶς ὅμως νὰ τοὺς συγχωρήσῃ διὰ τοῦτο νὰ κατατρέχωσι, καὶ κακομεταχειρίζωνται τὸν Παῦλον· ἢ τοὐλάχιστον δὲν ἠθέλησε νὰ σταθῇ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ ὄργανον τῆς κακίας των, καταδικάζων αὐτόν. Αὐτὸς ἴδε τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του· διὸ καὶ δὲν ἠθέλησε ν' ἀνακατωθῇ εἰς αὐτήν.

Ἦτον ὅμως βέβαια κακὸν, ὅτι ὡμίλησε τόσον ἀδιαφόρως περὶ ἑνὸς νόμου καὶ θρησκείας, περὶ τῶν ὁποίων ἐδύνατο νὰ ἐξεύρῃ ὅτι ὑπάρχουν ἐκ Θεοῦ, καὶ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε καὶ αὐτὸς νὰ μάθῃ. Μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ λατρεύηται ὁ Θεός—ἂν ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Μεσσίας—ἂν τὸ Εὐαγγέλιον ὑπάρχῃ θεία ἀποκάλυψις—αὐτὰ δὲν ἦσαν ζητήματα περὶ λόγων καὶ ὀνομάτων, ὡς τὰ ὀνομάζει ὁ Γαλλίων ἀλαζονικῶς καὶ βεβήλως· αὐτὰ ὑπῆρχον μεγάλης ἀξίας ζητήματα. Αὐτὸς ὁμιλεῖ ὡς νὰ ἐκαυχᾶτο διὰ τὴν περὶ τῶν Γραφῶν ἀμάθειάν του, καὶ ὑπερηφανεύετο εἰς τοῦτο, ὡσὰν νὰ μὴν ἐκαταδέχετο νὰ γνωρίσῃ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἢ νὰ κάμῃ τινὰ περὶ τούτου ἔρευναν.

Ἦτον καὶ ἀξιοκατάκριτος ἡ ἀδιαφορία τοῦ Γαλλίωνος, ὅταν οἱ συνομῶται κατεφρόνησαν τὴν αὐλὴν, καὶ λαβόντες τὸν Σωσθένην ἔδερον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος. Φαίνεται πολλὰ πιθανὸν, ὅτι ὁ Σωσθένης ἦτο Χριστιανὸς, καὶ φίλος ἰδιαίτερος τοῦ Παύλου, παῤῥησιασθεὶς ἀντ' αὐτοῦ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν, λαβὼν ἴσως φροντίδα περὶ τῆς ἀσφαλείας του, καὶ συνοδεύσας αὐτὸν ὅταν ὁ Γαλλίων ἀπέβαλε τὴν ὑπόθεσιν· ὥστε, ὅταν αὐτοὶ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ κακοποιήσωσι τὸν Παῦλον, ἔπεσαν κατὰ τοῦ προστατεύσαντος αὐτόν. Εἶναι βέβαιον, ὅτι ὑπῆρχεν ἕνας Σωσθένης, ὅστις ἦτο φίλος τοῦ Παύλου, καὶ γνωστὸς καλὰ εἰς Κόρινθον· ἐνδεχόμενον, ὅτι αὐτὸς ἦτον ἱεροδιδάσκαλος, ἐπειδὴ καὶ τὸν ὀνομάζει ὁ Παῦλος ἀδελφόν του, συνενόνων αὐτὸν μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν πρώτην του ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἐν Κορίνθῳ ἐκκλησίαν· (ά. Κορ. ά. 1.) καὶ εἶναι πιθανὸν, ὅτι αὐτὸς ἦτον ἐκεῖνος ὁ Σωσθένης. Λέγεται περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὑπῆρχεν "ἀρχισυνάγωγος" δηλαδὴ, ἢ συνάρχων μετὰ τοῦ Κρίσπου, ἢ ἐπιστάτης μιᾶς συναγωγῆς, ὡς ἦτον ὁ Κρίσπος μιᾶς ἄλλης.—Λέγεται, ὅτι "οὐδὲν τούτων τῷ

Γαλλίωνι ἔμελεν." Ἀνίσως δηλωθῇ μὲ τοῦτο, ὅτι αὐτὸς δὲν ἐφρόντιζε διὰ τῶν κακῶν ἀνθρώπων τὰς ὕβρεις, εἶναι πρᾶγμα ἀξιέπαινον· ἐνῷ αὐτὸς ἦτον ἀκριβὴς φύλαξ τοῦ νόμου, ἐδύνατο νὰ καταφρονήσῃ τὰς ἀτοπίας αὐτῶν. Ἀλλ' ἂν θεωρηθῇ, ὡς νομίζω ὅτι πρέπει, πῶς ἀδιαφόρει διὰ τὰς προξενηθείσας εἰς τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους βαρβαρότητας, τοῦτο καταιαίνει ἀνομωτέραν τὴν ἀδιαφορίαν του. καὶ μᾶς παῤῥησιάζει φανερῶς τοῦ χαρακτῆρός του τὸ ἀπάνθρωπον. Ἰδοὺ ἡ γενομένη εἰς τὸν τόπον τῆς κρίσεως ἀσέβεια, διὰ τὴν ὁποίαν παραπονεῖται ὁ Σολομών, (Ἐκκλ. γ'. 16.) καὶ τίποτε δὲν ἐγίνετο πρὸς χαλίνωσίν της. Ὁ Γαλλίων, ὡς κριτὴς, ἔπρεπε νὰ ὑπερασπισθῇ τὸν Σωσθένην, καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες τὸν ἐπέλαβον. Νὰ κατατρεχθῇ ἕνας ἀπὸ τὸν ὄχλον εἰς τὴν ὁδὸν, ἢ ἀγορὰν, ἴσως δὲν δύναται νὰ βοηθηθῇ εὐκόλως· τὸ νὰ ὁρμήσωσιν ὅμως οὕτω εἰς τὴν ἰδίαν αὐλὴν, εἰς τὸ βῆμα, εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Κυβερνήτου, καὶ νὰ μὴ τὸν μέλῃ, εἶναι φανερὸν, ὅτι "ἡ δικαιοσύνη μακρὰν ἀφέστηκεν." (Ἡσαΐας νθ'. 14.)

Χωρὶς ἀμφιβολίαν ἔπραξε πρεπόντως ὁ Γαλλίων, μὴ στέρξας ὡς κριτὴς νὰ δώσῃ τινὰ βοήθειαν εἰς τοὺς διώκτας, ἢ νὰ ἐμβῇ εἰς θρησκευτικὰς φιλονεικίας. Ἔδειξεν ὅμως φανερῶς τοιαύτην περιφρονητικὴν ἀδιαφορίαν εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις ταύτας, ὡς νὰ ἦσαν παντάπασιν ἀνάξιαι τῆς εἰδήσεώς του. Ἴσως ἐνόμιζε τόσον τοὺς Ἰουδαίους, καθὼς καὶ τοὺς Χριστιανοὺς, ὅτι ὑπάρχουν ἀμαθεῖς καὶ δεισιδαίμονες ἐνθουσιασταί· καὶ ἐσυμπέρανεν ὅτι δὲν τὸν ἔμελεν ποῖος τῶν φιλονεικούντων εἶχε δίκαιον, ἢ ἄδικον.—Ὁ χαρακτὴρ του φαίνεται νὰ ἦτον ἓν μίγμα ψευδοφιλοσοφικῆς ἀπιστίας, καὶ πολιτικῆς καταφρονήσεως πάσης θρησκείας.

Καὶ αὐτὴ τῶν διοικητῶν ἡ ἀπιστία καὶ ἀσέβεια, ἂν καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐγκληματικὴ, ἐκυβερνήθη πολλάκις διὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ τὴν ὑπεράσπισιν. Ἡ ἀδιαφορία ὅμως εἰς πᾶσαν θρησκείαν, δὲν εἶναι ἀναγκαῖος τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας σύντροφος ἢ ἀποτέλεσμα· ἀλλὰ μᾶλλον δυστύχημα, καὶ κατάχρησις αὐτῆς· δεικνύουσα ὅτι οἱ τοιοῦτοι διοικηταὶ παρακινοῦνται ἁπλῶς ἀπὸ ἀμέλειαν καὶ κοσμικὴν πολιτικὴν, καὶ ὄχι ἀπὸ προσοχὴν εἰς τῆς συνειδήσεως τὰ δίκαια, ἢ αἴσθημα τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν χρέους των· καὶ ἡ τῶν τοιούτων πρὸς τοὺς θεοσεβεῖς παράβλεψις, ἢ προστασία, θέλει γίνεσθαι πολλάκις κατὰ χάριν, καὶ μὲ περιφρόνησιν· ἴσως καὶ συνωδευμένη ἀπὸ ἀνάρμοστον παράβλεψιν πρὸς τοὺς ταράττοντας τὴν κοινὴν εἰρήνην.—Ἀλλ' ἡμεῖς πρέπει νὰ εἴμεθα εὐγνώμονες εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν, διὰ τὴν οὕτως ἐξακολουθοῦσαν εἰς ἡμᾶς ἀσφάλειαν· μὴ λησμονοῦντες νὰ δεώμεθα ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες φαίνονται, ὅτι ἐπαγρυπνοῦν μᾶλλον εἰς τὰς τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας ὑποθέσεις, παρ' εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἰδικῶν των ψυχῶν.

---

18. Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανὰς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος, ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν· καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν Κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν. 19. Κατήντησε δὲ εἰς Ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, διελέχθη τοῖς Ἰουδαίοις. 20. Ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν. 21. Ἀλλ' ἀπετάξατο αὐτοῖς, εἰπών· Δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς Ἱεροσόλυμα· πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ Θεοῦ θέλοντος· καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς Ἐφέσου. 22. Καὶ κατελθὼν εἰς Καισάρειαν, ἀναβὰς, καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν. 23. Καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ, ἐξῆλθε, διερχόμενος καθεξῆς

τὴν Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, ἐπιςηρίζων πάντας τὲς μαθητάς.

Τὸ ἐνταῦθα ἀναφερόμενον ταξίδιον πρέπει νὰ ἐκάλεσε πολὺν καιρόν· περιγράφεται ὅμως ἐν συντομίᾳ· τὸ ὁποῖον δηλοῖ, ὅτι τῆς διηγήσεως τὸ σκοπούμενον δὲν ἀποβλέπει τόσον εἰς τῆς περιεργείας τὴν εὐχαρίστησιν, ὅσον εἰς τὸ νὰ δώσῃ ἓν ὠφέλιμον παράδειγμα τοῦ τρόπȣ, καθ' ὃν ἐξηπλώθη κατ' ἀρχὰς ὁ Χριστιανισμός. Τὰ ταξίδια, οἱ κόποι, καὶ ἡ πρόοδος τοῦ Ἀποστόλου ἦσαν ἀπείρως μεγαλήτερα, παρ' ὅ,τι ἤθελεν ὑποτεθῆν ἐκ μιᾶς ἐπιπολαίου ἀναγνώσεως· διότι τὰ συμβάντα τῶν χρόνων, καὶ ἡ ἐπιστροφὴ μυριάδων, ἀναφέρονται ἐνίοτε εἰς ὀλίγȣς ςίχȣς.

---

24. Ἰȣδαῖος δέ τις Ἀπολλὼς ὀνόματι, Ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς Ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. 25. Οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίȣ· καὶ ζέων τῷ πνεύματι, ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ Κυρίȣ, ἐπιςάμενος μόνον τὸ βάπτισμα Ἰωάννȣ. 26. Οὗτός τε ἤρξατο παῤῥησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. Ἀκȣ́σαντες δὲ αὐτȣ̃ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐτὸν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν τοῦ Θεȣ̃ ὁδόν. 27. Βȣλομένȣ δὲ αὐτȣ̃ διελθεῖν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν· ὃς παραγενόμενος, συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος. 28. Εὐτόνως γὰρ τοῖς Ἰȣδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν, εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησȣ̃ν.

Οὕτως ἐνασχολουμένου τοῦ Παύλου, ἔφθασεν εἰς Ἔφεσον ὁ Ἀλεξανδρεὺς Ἀπολλῶς, ἀνὴρ λόγιος, γνωρίζων βαθέως τὰς γραφὰς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Οὗτος εἶχε λάβειν ἰδέαν τινὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς σωτηρίας διὰ τῆς εἰς τὸν Μεσσίαν πίστεως, καθ' ὅσον ἐδύνατο νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τὴν διακονίαν τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, καὶ τὴν περὶ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν του, μαρτυροῦντος αὐτὸν Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ, Υἱὸν τοῦ Πατρὸς, Νυμφίον τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐπαγγελθέντα Μεσσίαν. Δὲν φαίνεται ὅμως, ὅτι αὐτὸς ἐστάθη ποτὲ μεταξὺ Χριστιανῶν· οὐδ' εἶναι γνωςὸν πότε, καὶ παρὰ τίνος ἔλαβε τὸ Χριστιανικὸν βάπτισμα· καὶ δὲν ὑπάρχει ἀπόδειξις, ὅτι αὐτὸς τὸν καιρὸν τοῦτον εἶχε θαυματουργόν τινα δύναμιν. Ἐδιδάχθη τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, ὅσον ἤθελε τὸν ὁδηγήσειν ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὄχι περισσότερον. Ἐγνώριζε τὴν ἑτοιμασίαν τῆς ὁδοῦ τοῦ Κυρίου, ἀπὸ τὴν φωνὴν ἐκείνην τοῦ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, μᾶλλον παρὰ τὴν ἰδίαν ὁδὸν τοῦ Κυρίου. Ἀναγκαίως πρέπει νὰ στοχασθῶμεν, ὅτι αὐτὸς εἶχεν ἀκούσειν περὶ τοῦ θανάτȣ καὶ τῆς ἀναςάσεως τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ δὲν τὸν ἐκοινοποιήθη τὸ μυστήριον αὐτῶν, δὲν εἶχε λάβειν εὐκαιρίαν νὰ συνομιλήσῃ μὲ τινὰ τῶν Ἀποστόλων μετὰ τοῦ Πνεύματος τὴν ἔκχυσιν. Ἐβαπτίσθη μόνον μὲ τοῦ Ἰωάννου τὸ βάπτισμα, πλὴν δὲν ἐβαπτίσθη μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὡς οἱ μαθηταὶ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοςῆς. Ἀλλ' ὢν πολλὰ ζηλωτὴς καὶ ζέων τῷ πνεύματι ὑπὲρ τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ συμφέροντος τῆς ἀληθοῦς θρησκείας, περιήρχετο ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, διδάσκων ἐπιμελῶς τοὺς Ἰουδαίους ὅσα ἐγνώριζεν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μετανοίας, καὶ τῶν ἐπιτηδείων καρπῶν διὰ τὴν μετανοίαν, ὡς προπαρασκευὴν διὰ τὰς εὐλογίας τῆς βασιλείας τοῦ Μεσσίου. Περὶ τούτων δ' αὐτὸς ἐκήρυττε θαῤῥαλέως εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ συναγωγήν. Ὁ δὲ Ἀκύλας καὶ ἡ Πρίσκιλλα τὸν ἤκουσαν κηρύττοντα εἰς τὴν συναγωγήν. Ἂν καὶ κατὰ τὴν μάθησιν οὗτος ὑπῆρχε πολλὰ κατώτερος ἀπὸ αὐτοὺς, μὲ τὸ νὰ εἶχεν ὅμως ἐξαίρετα χαρίσματα διὰ τὴν κοινὴν λατρείαν, αὐτοὶ ἐνεψύχωσαν τὴν ὑπουργίαν τȣ διὰ μιᾶς ἐπιμελοῦς καὶ σταθερᾶς τῆς

εἰς αὐτὴν προσοχῆς των. Τοιουτοτρόπως οἱ νέοι ὑπηρέται, οἵτινες δεικνύουν καλὰς ἐλπίδας, ἔπρεπε νὰ προστατεύωνται ἀπὸ τοὺς ἐμπείρους Χριςιανούς.

Εὑρόντες δ' αὐτὸν ἐλλειπῆ εἰς τὴν περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ γνῶσιν του, τὸν ἔλαβον πλησίον των, διὰ νὰ συγκατοικήσῃ μετ' αὐτῶν, καὶ τὸν ἐξήγησαν τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀκριβέστερον. Αὐτοὶ δὲν ἔλαβον αἰτίαν ἀφ' ὅ,τι ἐπαρατήρησαν εἰς τὴν ἀτέλειάν τȣ, ἢ νὰ τὸν καταφρονήσωσιν οἱ ἴδιοι, ἢ νὰ τὸν κατηγορήσωσιν εἰς τοὺς ἄλλους. Δὲν τὸν ὠνόμασαν νέον ἀνίκανον κήρυκα, καὶ ἀνάξιον διὰ τὸν ἄμβωνα, ἀλλ' ἀπέδωκαν τὰς ἐλλείψεις του εἰς τὴν μὴ περαιτέρω γνῶσίν του παρὰ τοῦ Ἰωάννου τὸ βάπτισμα· καὶ γνωρίζοντες αὐτοὶ βαθέως τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου ἀπὸ τὴν πολυχρόνιον καὶ σχετικὴν συνομιλίαν των μετὰ τοῦ Παύλου, ἐκοινοποίησαν εἰς αὐτὸν ὅ,τι ἤξευρον, καὶ τὸν ἔκαμαν καθαρὰν, ἀκριβῆ, καὶ μεθοδικὴν διήγησιν τῶν πραγμάτων ἐκείνων, περὶ τῶν ὁποίων αὐτὸς δὲν εἶχε πρότερον παρὰ συγκεχυμένας ἰδέας.

Θεώρησον ἐνταῦθα παράδειγμα τῆς ἀληθοῦς Χριςιανικῆς εὐσπλαγχνίας εἰς τὸν Ἀκύλαν καὶ Πρίσκιλλαν, ἀγαθοποιήσαντας κατὰ τὴν ἱκανότητά των. Ὁ Ἀκύλας, ἂν καὶ ἀνὴρ μεγάλης μαθήσεως, δὲν ἐπεχείρησεν ὅμως νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπειδὴ δὲν εἶχε τοιαῦτα προτερήματα διὰ τὸ δημόσιον ἔργον, ὡς ὁ Ἀπολλώς· ἀλλ' ἐπρομήθευσε τὸν Ἀπολλὼ μὲ ὕλην, καὶ τὸν ἄφησε νὰ τὴν ἐνδύσῃ μὲ καταλλήλους λέξεις. Τὸ διδάσκειν νέους Χριςιανοὺς, καὶ νέους ἱεροκήρυκας κατ' ἰδίαν εἰς τὴν συναναςροφὴν, οἵτινες φρονοῦν ὀρθῶς, καὶ ἐκπληροῦν βαθμηδὸν καλῶς τὸ χρέος των, εἶναι κάλλιςον ἔργον πρὸς αὐτοὺς καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἰδὲ καὶ δοκίμιον τῆς ἄκρας ταπεινότητος τοῦ Ἀπολλώ. Αὐτὸς ἦτο πολλὰ φωτισμένος ἀνὴρ, μὲ μεγάλας χάριτας καὶ παιδείαν, δημοκήρυξ, τιμώμενος μεγάλως καὶ ἀγαπώμενος. Γνωρίσας μ' ὅλα ταῦτα, ὅτι ὁ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα ἦσαν Χριστιανοὶ φρόνιμοι καὶ συνετοὶ, δυνάμενοι νὰ ὁμιλῶσι μὲ νόημα καὶ πεῖραν περὶ τῶν θείων,—ἂν καὶ τεχνῖται, πτωχοὶ σκηνοποιοὶ,—ἐλάμβανεν εὐχαρίστησιν νὰ ἀκούῃ τὴν διδασκαλίαν των, ὥςε νὰ τὸν δεικνύωσι τὰς ἐλλείψεις του, καὶ νὰ διορθόνωσι τὰ λάθη του.

Αὐτὸς ἐδέχετο τὰς διδασκαλίας των μὲ ἄκραν προθυμίαν καὶ ταπεινότητα, καὶ οὕτω κατεστάθη ἐπιτηδειότερος εἰς τὸ ἀξιόλογον ἔργον του. Ἐπὶ τέλȣς ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἀχαΐαν καὶ Κόρινθον· καὶ λαβὼν παρ' αὐτῶν συςατικὰ γράμματα, ἐγνωρίσθη μετὰ τῶν ἐκεῖ Χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους ὠφέλησε τὰ μέγιστα, πείθων καρποφόρως τοὺς Ἰουδαίους δημοσίᾳ, ὅτι τῷόντι ὁ Ἰησοῦς ὑπῆρχεν ὁ ἐπαγγελθεὶς Μεσσίας. Οὕτως ὁ Παῦλος ἐφύτευσεν· ὁ Ἀπολλὼς ἐπότισεν· ἀλλ' ὁ Θεὸς ηὔξανε. (α΄. Κοριν. γ΄. 4—9.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ΄.

ΕΓΕΝΕΤΟ δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλὼ εἶναι ἐν Κορίνθῳ, Παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς Ἔφεσον· καὶ εὑρών τινας μαθητὰς, 2. Εἶπε πρὸς αὐτȣ́ς· Εἰ Πνεῦμα Ἅγιον ἐλάβετε πιςεύσαντες; Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· Ἀλλ' ȣ̓δὲ εἰ Πνεῦμα Ἅγιόν ἐςιν, ἠκȣ́σαμεν. 3. Εἶπέ τε πρὸς αὐτȣ́ς· Εἰς τί ȣ̓̃ν ἐβαπτίσθητε; Οἱ δὲ εἶπον· Εἰς τὸ Ἰωάννȣ βάπτισμα. 4. Εἶπε δὲ Παῦλος· Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιςεύσωσι, τȣτέστιν, εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. 5. Ἀκȣ́σαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς

τὸ ὄνομα τȣ̃ Κυρίȣ Ἰησȣ̃. 6. Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλȣ τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπ᾿ αὐτȣ́ς· ἐλάλουν τε γλώσσαις, καὶ προεφήτευον. 7. Ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο.

Ὄντος τοῦ Ἀπολλῶ εἰς Κόρινθον, ὁ Παῦλος διελθὼν τὰ ἐνδότερα μέρη τῆς μικρᾶς Ἀσίας, στερεόνων τοὺς πιστοὺς καὶ προάγων τὸ Εὐαγγέλιον, ἔφθασεν εἰς Ἔφεσον, πόλιν πλουσίαν καὶ περίφημον, κειμένην εἰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους τὸ παράλιον, ὅπου εἶχεν ἀφήσειν τὸν Ἀκύλαν καὶ Πρίσκιλλαν, οἵτινες τὸν ὡδήγησαν μερικῶς εἰς τὸ νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἰουδαίους. Ἐκεῖ εὕρηκε τινὰς εὐσεβεῖς, οἵτινες ἐθεώρουν τὸν Ἰησοῦν ὡς Μεσσίαν, τοὺς ὁποίους ἠρώτησεν, ἐὰν πιστεύσαντες ἔλαβον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Αὐτοὶ τὸν ἀπεκρίθησαν, Ἀλλ᾿ οὐδ᾿ ἠκούσαμεν ἂν ὑπάρχῃ Πνεῦμα Ἅγιον·—μὲ τὴν ὁποίαν ἀπόκρισιν πρέπει τοὐλάχιστον νὰ ἐνόησαν, ὅτι δὲν ἐδιδάχθησαν ποτὲ νὰ περιμένωσι τὰς θαυματουργοὺς αὐτοῦ δυνάμεις, οὐδ᾿ ἔλαβον τινὰ πληροφορίαν περὶ τῆς παραδόξου δωρεᾶς αὐτῶν πρὸς τοὺς τότε πιστεύοντας, ἢ περὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι ὑπάρχει κυρίως "διακονία τοῦ Πνεύματος." (Ἴδε Ἰωαν. ζ΄. 37—39. β΄. Κορ. γ΄. 7—11.)

Καθὼς ὁ Ἀπολλῶς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, πρὸ τῆς θαυμασίου ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους ἐκχύσεως τοῦ Ἁγίȣ Πνεύματος τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, οὕτως ἔπραξαν καὶ οὗτοι, περιερχόμενοι ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου, εἰς τὰ ὁποῖα ἦτον ἀκόμη ἄγνωστον τὸ Εὐαγγέλιον. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπίθανον· καὶ ἴσως, ὡς ὁ Ἀπολλῶς, ἐπάσχιζον καὶ αὐτοὶ νὰ κοινοποιήσωσιν εἰς τοὺς κατὰ διάφορα μέρη Ἰουδαίȣς ὅ,τι εἶχον μάθειν ἀπὸ τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην, περὶ τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Μεσσία, τοῦ Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Νυμφίου τῆς Ἐκκλησίας· καὶ φθάσαντες μετ᾿ οὐ πολὺ εἰς Ἔφεσον, δὲν εἶχον γνωρισθῆν μετὰ τοῦ Ἀκύλα καὶ Πρισκίλλης. Ἀκούσαντες ὅμως περὶ τοῦ Παύλου, εἶναι πιθανὸν, ὅτι ἔλαβον τὴν πρὸς αὐτὸν εἴσοδον, ὡς ὑποκείμενα πιστεύοντα εἰς τὸν Ἰησοῦν ὡς τὸν ἐπαγγελθέντα Μεσσίαν· καὶ ἐπειδὴ ἴσως ἐθεωροῦντο ὡς τῆς διδαχῆς ταύτης διδάσκαλοι, ἐδύνατο νὰ ὑποθέσῃ ὁ Ἀπόστολος, ὅτι αὐτοὶ εἶχον λάβειν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἢ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἢ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων· ἐωσοῦ ἐφάνη ἐκ τῆς ἀποκρίσεώς των, ὅτι αἱ περὶ τῆς Χριστιανικῆς διδαχῆς ἰδέαι των ἦσαν πολλὰ ἀτελεῖς. Διὸ τοὺς ἠρώτησε περιπλέον, εἰς τί ἐβαπτίσθησαν; Καὶ οὕτως αὐτῶν ἡ ἀπόκρισις εἰσῆξε τὴν διδαχήν του περὶ τῆς διακονίας καὶ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰωάννου, ὡς προδρόμου καὶ μάρτυρος τοῦ Μεσσίου. (Ἴδε Ματθ. γ΄. 11, 12. Λουκᾶς ά. 76—79. γ΄. 10—20. Ἰωάν. ά. 6—9. 19—42. γ΄. 27—36.)

Φαίνεται λοιπὸν, ὅτι οὗτοι οἱ ἄνθρωποι διδαχθέντες παρὰ τοῦ Παύλου ἀκριβέστερον, ἐδέχθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν βαπτισθέντες, καὶ συγκοινωνήσαντες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ Ἀποστόλȣ.

Νομίζεται ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔκλεξε τοὺς δώδεκα τούτους ἀνθρώπους διὰ διδασκάλους τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐκκλησιῶν, ἑτοίμους νὰ σταλθοῦν ἐξ Ἐφέσου διὰ νὰ κηρύττωσιν εἰς αὐτάς. Οὕτως οἱ ἄνδρες οὗτοι ἦσαν εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίαν, περιμένοντες εὐκαιρίαν νὰ κηρύττωσι τὸ Εὐαγγέλιον, ὡς ἔπραξαν πρὶν οἱ εἰς Ἀντιόχειαν ποιμένες καὶ διδάσκαλοι. (Κεφάλαιον ιγ΄. 1—3.) Ἡ κατάστασις τῶν μαθητῶν τούτων φαίνεται κατὰ πάντα ὁμοία μὲ τὴν τοῦ Ἀπολλῶ· μολονότι αὐτοὶ ἦσαν ὀλιγώτερον σημαντικοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. (κεφ. ιή. 24—28.)

---

8. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπαῤῥησιάζετο, ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεȣ̃. 9. Ὡς δέ

τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν, κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν, ἀφώρισε τοὺς μαθητὰς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου τινός. 10. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο· ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας. 11. Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ Θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου· 12. Ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

Ὁ Ἀπόστολος ἐξηκολούθει τὴν αὐτὴν διακονίαν, καὶ εὕρηκε τὴν ἰδίαν ἀνθίστασιν ἀπὸ τοὺς Ἐφεσίους Ἰουδαίους, ὁποίαν ἐτύχαινεν εἰς ἄλλους τόπους. Πολλοὶ ἀπέβαλον ἰσχυρογνωμόνως τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ κατεφρόνησαν φανερῶς τὴν ὁδὸν τοῦ ζητεῖν χάριν παρὰ τῷ Θεῷ, διὰ τῆς εἰς τὸν Ἰησοῦν πίστεως· ὥστ' ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔκρινεν εὔλογον νὰ χωρίσῃ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μαθητὰς, διὰ νὰ μὴν ἤθελον τοὺς συγχίζειν καὶ διαστρέφειν. Καὶ παραιτήσας αὐτοὺς, ἐκήρυττε τὸ Εὐαγγέλιον, ἀπολογούμενος καθ' ἡμέραν ὑπὲρ τῆς διδαχῆς του εἰς δημοσίαν τινα σχολὴν, ἐνώπιον πάντων, Ἰουδαίων καὶ Ἐθνικῶν, οἵτινες ἤθελον νὰ τὸν ἀκροασθῶσι.

Δὲν εἶναι γνωστὸν, ἂν εἰς τὸν τόπον τοῦτον εἶχε διδαχθῆν πρότερον ἡ Ἰουδαϊκὴ θρησκεία, ἢ ἡ Ἐθνικὴ μάθησις καὶ φιλοσοφία· εἶναι ὅμως πιθανὸν, ὅτι ὁ Τύραννος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ ἔδωκεν τὴν σχολήν του εἰς τὸν Ἀπόστολον, ὡς εὐρύχωρον τόπον, διὰ νὰ κηρύττῃ εἰς αὐτὸν τὴν διδαχήν του. Τοῦτο δὲ ἐξηκολούθει δύο ἔτη κατὰ σειρὰν, μὲ τοσαύτην ἔκβασιν, ὥστε πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἀσίαν ἤκουσαν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. Εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν αὐτὸς ἐπηρκέσθη νὰ πράττῃ παράδοξα θαύματα, πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς διδαχῆς του.

Τὰ μανδίλια (στιχ. 12.) δὲν ἐδύναντο ἀφ' ἑαυτά των νὰ μεταφέρωσι δύναμίν τινα ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον· παρ' ἦσαν ἁπλᾶ σημεῖα τῆς παντοδυνάμου ἐνεργείας τοῦ Κυρίου, ὡς ἐστάθη ὁ κτύπος τῆς ῥάβδου Μωσέως. (Ἔξοδος ιζ. 5, 6.) Δὲν εἶναι δ' ἀμφιβολία, ὅτι ἐπηρκέσθη ὁ Ἀπόστολος νὰ ἐπιβεβαιόνῃ τὴν διδαχήν του μὲ θαύματα εἰς ἄλλους τόπους, ἂν καὶ περὶ τούτου δὲν ἔχωμεν τινὰ πληροφορίαν. Αἱ ἐνεργηθεῖσαι αὗται θεραπεῖαι εἰς ἀπόντας ἀσθενεῖς, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἦσαν πολλὰ μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἔφεσον, ἐδύναντο νὰ συμβάλωσι μεγάλως εἰς τοῦ Εὐαγγελίου τὴν πρόοδον μεταξὺ ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὰ πρόσωπα δὲν εἶχεν ἰδεῖν ὁ Παῦλος.

Δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὡσαύτως, ὅτι ἐξαπέστειλεν ὁ Ἀπόστολος μερικούς του διὰ νὰ κηρύξωσιν εἰς τὰ περίχωρα τὸ Εὐαγγέλιον, ἐνῷ αὐτὸς ἠγωνίζετο εἰς Ἔφεσον· ἐνδεχόμενον, ὅτι οἱ ῥηθέντες δώδεκα ἄνθρωποι ἦσαν ἐνησχολημένοι εἰς τοῦτο.

Ἡ Ἀσία, εἰς ὅλας τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, καὶ εἰς τὰς Ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου, δὲν ἐννοεῖ τὸ ὅλον τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἢ Ἀνατολῆς, οὐδὲ κἂν ὅλην τὴν ἀνθυπατικὴν Ἀσίαν, παρ' ἓν μέρος, καλούμενον, Λυδία Ἀσία· τοῦ ὁποίου μητρόπολις ὑπῆρχεν ἡ Ἔφεσος.

---

13. Ἐπεχείρησαν δέ τινες ἀπὸ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες· Ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦλος κηρύσσει. 14. Ἦσαν δέ τινες υἱοὶ Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ, οἱ τοῦτο ποιοῦντες. 15. Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, εἶπε· Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι· ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ; 16. Καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος

ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας αὐτῶν, ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. 17. Τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἔφεσον· καὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.

Οἱ δεισιδαίμονες Ἰουδαῖοι, διὰ νὰ προξενήσωσι φήμην εἰς τὰς μαγικὰς τέχνας, ἀπέδωκαν ἀσεβῶς τὴν ἐφεύρεσιν αὐτῶν εἰς τὸν Σολομῶντα. Οὕτω λέγει ὁ Ἰώσηπος, (Ἀρχ. βιβ. ή. κεφ. 2.) ὅτι ὁ Σολομὼν ἐσύνθεσε μαγείας, διὰ τῶν ὁποίων θεραπεύονται αἱ ἀσθένειαι, καὶ ἐκβάλλονται δαιμόνια, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ ἐπιστρέψωσι· καὶ ὅτι αἱ ἐνέργειαι αὗται ἐγίνοντο κοινῶς εἰς τοὺς Ἰουδαίους τοῦ καιροῦ του. Καὶ ὁ Χριστὸς φαίνεται ὅτι ἀναφέρεται εἰς τοῦτο· (Ματθ. ιϛ'. 27.) "Οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι;"

Τέτοιοι εὑρίσκοντο εἰς Ἔφεσον, οἵτινες διῆγον τοιοῦτον εἶδος ζωῆς, καὶ ἔφθασαν ἐκεῖ ταξιδεύοντες. Αὐτοὶ ἦσαν ἑπτὰ υἱοὶ τοῦ Ἰουδαίου ἀρχιερέως Σκευᾶ. (στιχ. 14.) Εἶναι δεινὸν καὶ θλιβερὸν τὸ νὰ βλέπῃ τις τὸν οἶκον τοῦ Ἰακὼβ οὕτω διαφθαρέντα, πολλῷ μᾶλλον τὸν οἶκον Ἀαρὼν, τὴν οἰκογένειαν, ἥτις κατ' ἐξοχὴν ἦτον ἀφιερωμένη εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἐκ τῆς γενεᾶς ταύτης ἔμελλέ τις νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ Σατανᾶ. Ὁ πατήρ των ἦτον Ἀρχιερεὺς, ἀρχηγὸς μιᾶς τῶν εἰκοσιτεσσάρων ἱερατικῶν τάξεων.

Ἀλλ' ἰδοὺ τὸ βέβηλον, τοῦ ὁποίου αὐτοὶ ἦσαν ἔνοχοι. Αὐτοὶ ἐπεχείρησαν νὰ ὀνομάζωσιν εἰς τοὺς ἔχοντας τὰ πονηρὰ πνεύματα τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ· ὄχι ὡς ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶχον εὐλάβειαν πρὸς τὸν Χριστὸν, καὶ πίστιν εἰς τὸ ὄνομάτου, καθὼς ἀναγινώσκομεν περί τινων, οἱ ὁποῖοι ἐξέβαλλον δαιμόνια ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅμως δὲν ἠκολούθουν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· (Λουκ. θ'. 49.) ἀλλ' ὡς ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἤθελον νὰ δοκιμάζωσι πᾶσαν μέθοδον διὰ νὰ ἐκτελῶσι τὴν ἀσεβῆ τέχνην των.

Ἀλλ' ἂς μὴ πλανῶνται· ὁ Θεὸς δὲν ἐμπαίζεται· οὐδὲ πρέπει νὰ προβάλληται τὸ ἔνδοξον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ εἰς τοιοῦτον πονηρὸν σκοπόν. Τίς ἡ σχέσις τοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ Βελιάλ; Τὸ πονηρὸν πνεῦμα τοὺς ἔδωκε μίαν ἀπότομον ἀπόκρισιν. Ἐξεύρω τὸν Ἰησοῦν, γνωρίζω καὶ τὸν Παῦλον· σεῖς ὅμως ποῖοι εἶσθε; Ἐγὼ ἐξεύρω, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὑπέταξεν ἀρχὰς καὶ κυριότητας, καὶ ὅτι ὁ Παῦλος ἔχει ἐξουσίαν νὰ ἐκβάλλῃ δαιμόνια ἐν ὀνόματι αὐτοῦ· ἀλλὰ σεῖς ποίαν δύναμιν ἔχετε νὰ μᾶς προστάξητε εἰς τὸ ὄνομά του, ἢ τίς σᾶς ἔδωκε τοιαύτην ἐξουσίαν;—Οὕτως αἱ ἀντίχριστοι δυνάμεις καὶ φατρίαι ἐπαγγέλλονται μέγαν ζῆλον διὰ τὸν Ἰησοῦν καὶ Παῦλον, καὶ ὅτι ἔλαβον ἐξουσίαν παρ' αὐτῶν· ἀλλ' ὅταν θεωρηθῇ τὸ πρᾶγμα, θέλει φανῆν, ὅτι γίνεται ἁπλῶς διὰ κοσμικὸν καὶ πρόσκαιρον κέρδος· μάλιστα, τοῦτο εἶναι ἐναντίον εἰς τὴν ἀληθῆ θρησκείαν.

Ὁ δὲ ἄνθρωπος, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο τὰ πονηρὸν πνεῦμα, ἐπήδησεν ἐπάνω των, καὶ, εἰς τὴν ἔξαψιν τῆς μανίας του, ἐκατακυρίευσεν αὐτοὺς, καὶ ἴσχυσεν κατ' αὐτῶν, καὶ ὅλων τῶν μαγειῶν των· ὥστ' ἔφυγον ἀπὸ τὸν οἶκον ἐκεῖνον, ὄχι μόνον γυμνοὶ, ἀλλὰ καὶ καταπληγωμένοι. Τοῦτο ἐγράφη πρὸς εἴδησιν ὅλων ἐκείνων, οἵτινες ὀνομάζουν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δὲν παραιτοῦν τὴν ἀδικίαν. Ἂν ἐναντιωθῶμεν εἰς τὸν διάβολον μὲ ἀληθῆ καὶ ζωντανὴν πίστιν ἐν Χριστῷ, αὐτὸς θέλει φύγειν ἀπὸ ἡμᾶς. Ἀλλ' ἐὰν νομίζωμεν νὰ τὸν ἀντιστα θῶμεν μὲ τὴν ἁπλῆν χρῆσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, εἶναι μάταιον.

18. Πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο, ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. 19. Ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους, κατέκαιον ἐνώπιον πάντων.

καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίȣ μυριάδας πέντε. 20. Οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ Κυρίȣ ηὔξανε καὶ ἴσχυεν.

Ἐνταῦθα περιγράφεται ἡ μετάνοια πολλῶν ἐκ τῶν δούλων τοῦ Σατανᾶ, καὶ τῆς μετανοίας αὐτῶν τὰ τεκμήρια.

Ἐκεῖνοι οἵτινες ἐστάθησαν ἔνοχοι ἀνοσίων πράξεων, τὰς ἐξωμολογήθησαν. (ςιχ. 18.) Πολλοὶ ἔπαθον τόσον τρόμον ἀπὸ τὰ παραδείγματα ταῦτα τῆς μεγαλωσύνης τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὥστ᾿ ἦλθον πρὸς τὸν Παῦλον, ἢ πρός τινας τῶν ἄλλων ὑπηρετῶν, οἵτινες ἦσαν μετ᾿ αὐτοῦ, καὶ ἀνήγγειλαν πόσον τοὺς τύπτει ἡ συνείδησίς των διὰ πολλὰς μυστικὰς κακίας των, τὰς ὁποίας δὲν ἤξευρεν ὁ κόσμος· μυςικὰς ἀπάτας, καὶ κρυφὰς ἀκαθαρσίας.

Ἱκανοὶ δὲ τῶν, ὅσοι ἐμεταχειρίσθησαν ἀσεβῆ βιβλία, τὰ ἔκαυσαν. (ςίχος 19.) "Ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων," —(ἄνθρωποι, δηλαδὴ, οἵτινες κατεγίνοντο εἰς τὴν σπουδὴν τῆς μαγείας καὶ χρησμῳδίας, βιβλίων κριτικῆς ἀστρολογίας ὁμιλούντων περὶ τύχης, ἐγέρσεως καὶ πτώσεως τῶν πνευμάτων, ἐξηγούντων τὰ ὄνειρα, προφητευόντων τὰ μέλλοντα, καὶ τὰ τοιαῦτα· εἰς τὰ ὁποῖα, νομίζȣν μερικοὶ, ὅτι πρέπει νὰ προςεθῶσι καὶ κωμῳδίαι, μυθιστορίαι, ἐρωτικὰ βιβλία, ἀναιδῆ καὶ ἄσεμνα ποιήματα) —οὗτοι λοιπὸν ἐλεγχθέντες ἀπὸ τὸ συνειδός των, ἴδον τὸ κακὸν ἐκείνων τῶν πράξεων, τὰς ὁποίας τοὺς ἐδίδασκον τὰ βιβλία ταῦτα· ὅθεν τὰ ἔφερον ὅλοι ὁμοῦ, καὶ τὰ κατέκαυσαν ἐνώπιον πάντων. Ἡ Ἔφεσος ἦτο γνωςὴ διὰ τὴν χρῆσιν τῶν περιέργων τούτων τεχνῶν· ἐντεῦθεν αἱ μαγεῖαι καὶ χρησμῳδίαι ὠνομάσθησαν, Ἐφέσια Γράμματα. Ἦτο λοιπὸν μεγάλης τιμῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου του πρόξενος ἡ τοιαύτη εὐγενὴς μαρτυρία κατὰ τῶν περιέργων ἐκείνων τεχνῶν, ὅπου αὐταὶ ὑπῆρχον εἰς τοσαύτην ὑπόληψιν.

1.—Αὐτοὶ ἔλαβον οὕτως εὐσεβῆ ἐκδίκησιν κατὰ τῶν πραγμάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐστάθησαν τῆς ἁμαρτίας των ὄργανα· καὶ διεκήρυξαν τὴν μεγάλην των βεβαιότητα περὶ τοῦ ἐκ τούτου κακοῦ· καὶ ὅτι ἐκεῖνα τὰ ἴδια πράγματα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἦτο μίαν φορὰν ἡδονικὰ, τοὺς φαίνονται τώρα βδελυρά.

2.—Τοιȣτοτρόπως ἐφανέρωσαν τὴν ἀπόφασίν των τοῦ νὰ μὴν ἐπαναλάβωσι ποτὲ τὴν χρῆσιν ἐκείνων τῶν τεχνῶν, οὐδὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν τοιούτων βιβλίων. Αὐτοὶ ἐπείσθησαν τόσον ἐντελῶς περὶ τοῦ ἐξ αὐτῶν κακοῦ καὶ κινδύνου, ὥστε δὲν ἄφησαν κατὰ μέρος κεκρυμμένα τὰ βιβλία, συλλογισθέντες, ὅτι ἐδύναντο νὰ μεταβάλωσι γνώμην· ἀλλ᾿ ἀποφασίσαντες στερεῶς νὰ μὴ τὰ μεταθεωρήσωσι ποτὲ, τὰ ἔκαυσαν.

3.—Οὕτως ἀπέβαλον τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ τὰ ἐπαναγνώσωσι πάλιν. Ἐὰν ἔκρυπτον αὐτὰ τὰ βιβλία, ἦτο κίνδυνος, παρερχομένης τῆς ζέσεως τῆς παρούσης των καταπείσεως, μήπως ἤθελον λάβειν περιέργειαν νὰ τὰ περιεργασθῶσι, καὶ νὰ κινδυνεύσωσιν εἰς τὸ νὰ τὰ ἐπαναρέσωσι καὶ τὰ ἐπαναγαπήσωσιν ἐκ νεόυ· ὅθεν τὰ ἔκαυσαν. Οἱ ἀληθῶς μετανοοῦντες θέλουν ἀπέχειν ὅλαις δυνάμεσιν ἀπὸ τὴν αἰτίαν τῆς ἁμαρτίας.

4.—Οὕτως ἐμπόδισαν τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους πανολεθρίαν διάδοσιν τοιούτων βιβλίων. Ἀνίσως ἦτο παρὼν ὁ Ἰούδας, ἤθελεν εἰπεῖν, "Πωλήσατε αὐτὰ, καὶ δότε τὰ χρήματα εἰς τοὺς πτωχούς· ἢ, ἀγοράσατε μὲ τὸ ἀργύριον τοῦτο Γραφὰς καὶ καλὰ βιβλία." Τότε ὅμως, τίς ἐδύνατο νὰ στοχασθῇ, εἰς ποίου χεῖρας ἐδύναντο νὰ πέσωσι τὰ ἐπικίνδυνα ταῦτα βιβλία, καὶ πόσην βλάβην ἤθελον προξενήσωσι; Τὸ μόνον σωτήριον λοιπὸν μέσον ἦτον, νὰ γίνȣ πυρὸς παρανάλωμα. Οἱ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν θέλουν καταβάλειν πᾶσάν των ἐπιμέλειαν διὰ νὰ φυλάξωσι τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὸ νὰ ὑποπέσωσιν εἰς αὐτήν.

Δὲν ἤθελεν εἶσθαι κατ᾿ οὐδένα τρόπον ὀρθὸν νὰ ἐξαλείφωνται ὅλα τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα δὲν ὁμιλοῦν περὶ θρησκείας. Ἐκεῖνα

δὲ, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀναιδῆ καὶ ἀσελγῆ, ἄπιςα, ἢ αἱρετικὰ εἰς οὐσιώδεις ὑποθέσεις, πρέπει βέβαια νὰ κατακαίωνται· καὶ ἤθελον κατακαυθῆν, ἂν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ηὐξήνθη μεγάλως, καὶ ὑπερίσχυσε μεταξὺ ἡμῶν· ὄχι τῷόντι ἐκ τῆς ἀποφάσεως τοῦ κριτοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑκουσίȣ ἐκλογῆς τῶν κτητόρων. Τοιαῦτα βιβλία οἱ ἄνθρωποι δὲν πρέπει οὔτε ν' ἀναγινώσκωσιν οἱ ἴδιοι, οὔτε νὰ τὰ φυλάττωσιν εἰς τοὺς οἴκους των, ὅπου δύνανται νὰ διαστρέφωσι τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰ ἤθη τῶν τέκνων, ἢ δούλων των· οὐδὲ νὰ τὰ πωλῶσι, ὥςε νὰ μιαίνωσι τὰ πνεύματα, καὶ φονεύωσι τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλων. Ἂν ὅλα τὰ τοιαῦτα βιβλία ἐφθείροντο εἰς μερικὰ βασίλεια τῆς Εὐρώπης, ἤθελεν εὑρεθῆν ἡ τιμὴ αὐτῶν ἀπείρως μεγαλητέρα τῶν "πεντήκοντα μυριάδων ἀργυρίου!" Οἱ ἐπιςρέψαντες λοιπὸν οὗτοι Ἐφέσιοι δὲν θέλουν τάχα ἐγερθῆν εἰς κρίσιν κατὰ τοιούτων ὀπαδῶν τοῦ Εὐαγγελίου;—καὶ μάλιςα κατὰ τῶν ἐμπορευομένων τοιαῦτα ὀλέθρια βιβλία καὶ φυλλάδια, κέρδους χάριν, ἐνῷ γνωρίζουσιν, ὅτι αὐτὰ δύνανται νὰ προξενήσωσιν ἀνεκλάλητον διαφθορὰν εἰς τὸν κόσμον;

21. Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰπών· Ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν. 22. Ἀποςείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ Τιμόθεον καὶ Ἔραςον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν. 23. Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδȣ. 24. Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναȣς ἀργυρȣς Ἀρτέμιδος, παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην. 25. Οὓς συναθροίσας, καὶ τȣς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν· Ἄνδρες, ἐπίςασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐςι· 26. Καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκȣετε ὅτι ȣ μόνον Ἐφέσȣ, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι. 27. Οὐ μόνον δὲ τȣτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς ȣδὲν λογισθῆναι, μέλλειν τε καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται. 28 Ἀκȣσαντες δὲ, καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον, λέγοντες· Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων. 29. Καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως· ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίςαρχον Μακεδόνας, συνεκδήμους τοῦ Παύλου. 30. Τȣ δὲ Παύλȣ βουλομένȣ εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, ȣκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί. 31. Τινὲς δὲ ϗ τῶν Ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, παρεκάλȣν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. 32. Ἄλλοι μὲν ȣν ἄλλο τι ἔκραζον· ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύθεισαν. 33. Ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν Ἀλέξανδρον, προβαλλόντων αὐτὸν τῶν Ἰȣδαίων· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. 34. Ἐπιγνόντων δὲ ὅτι Ἰουδαῖός ἐςι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων· Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων. 35. Καταςείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίν· Ἄνδρες

Ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐςιν ἄνθρωπος, ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος, καὶ τοῦ Διοπετοῦς; 36. Ἀναντιῤῥήτων οὖν ὄντων τέτων, δέον ἐςὶν ὑμᾶς κατεςαλμένες ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράττειν. 37. Ἠγάγετε γὰρ τὲς ἄνδρας τέτες, ὔτε ἱεροσύλες, ὔτε βλασφημῦντας τὴν θεὰν ὑμῶν. 38. Εἰ μὲν οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται πρός τινα λόγον ἔχεσιν, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν· ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. 39. Εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. 40. Καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι ςάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίε ὑπάρχοντος περὶ ἒ δυνησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον τῆς συςροφῆς ταύτης. 41. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

Ὁ Παῦλος ὑπέμεινε τινὰ σύγχυσιν εἰς Ἔφεσον, ἐνῷ σχεδὸν ἐμελέτα ν' ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν, καὶ ἐνεργήσῃ ἀλλοῦ τὸ ἔργον του.

Παράδοξον πῶς αὐτὸς ἔμενεν ἀνενόχλητος ἐκεῖ τόσον καιρόν! Ἴσως ὑπέμεινε τινὰ ἐνόχλησιν, ἥτις δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν παροῦσαν ἱςορίαν. (Ἴδε ά. Κορ. ιέ. 32.) Ἀλλ' εἰς ταύτην τὴν θλῖψιν ἐφοβήθη χειρότερα, παρ' ὅ,τι ἐβλάφθη. Ἔγινε τάραχος οὐκ ὀλίγος "περὶ τῆς ὁδοῦ·" (ςιχ. 23.) δηλαδὴ, περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου. Μερικοὶ ἱςορικοὶ λέγουν, ὅτι ὁ περίφημος ἐκεῖνος πλάνος, Ἀπολλόνιος ὁ Τυαναῖος, ὅστις ἀνεδείχθη ἀντίζηλος τοῦ Χριστοῦ, εὑρέθη εἰς Ἔφεσον καθ' ὃν καιρὸν ἦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐκεῖ· φαίνεται ὅμως, ὅτι ἡ τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔκαμε κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἀνθίστασις, ἦτο τόσον ἀνίσχυρος, ὥστ' ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς δὲν τὴν ἔκρινεν ἀξίαν σημειώσεως. Ἡ δὲ σύγχυσις, περὶ τῆς ὁποίας αὐτὸς λαλεῖ, ἦτον ἄλλου εἴδους.

Ἔγιναν μεγάλα παράπονα κατὰ τοῦ Παύλου καὶ τῶν ἄλλων εὐαγγελικῶν κηρύκων, ἐπειδὴ ἀπέσπων τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος, καταργοῦντες οὕτω τὴν τέχνην τῶν ἀργυροκόπων, οἵτινες ἔκαμνον ναοὺς τῆς Ἀρτέμιδος.

Ὁ παραπονεθεὶς εἶναι ὁ Δημήτριος ἀργυροκόπος τις, ἴσως ἀρχιτεχνίτης καὶ ὑποκείμενον νομιζόμενον, ὅτι ἐνόει καὶ ἐςοχάζετο τῆς τέχνης του τὰ συμφέροντα ὑπὲρ πάντα ἄλλον συντεχνίτην του. Τὸ πλέον ἐπικερδὲς ἄρθρον τῆς τέχνης του ἦτο, νὰ κάμνῃ ναοὺς ἀργυροῦς τῆς Ἀρτέμιδος· (ςιχ. 24.) Φρονοῦν δέ τινες, ὅτι αὐτὰ ἦσαν μέταλλα τυπωμένα μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀρτέμιδος ἢ τοῦ ναοῦ της, ἢ καὶ μὲ τὰ δύο· ἄλλοι πάλιν νομίζουν, ὅτι αὐτὰ ἦσαν παραστατικὰ τοῦ ναοῦ μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀρτέμιδος σχεδιασμένην· ὅλα ἀργυρᾶ, πλὴν τόσον μικρὰ, ὥστ' ἐδύναντο νὰ τὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν οἱ ἄνθρωποι. Ὅσοι ἤρχοντο μακρόθεν χάριν προσκυνήσεως τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ, ἐπιστρέφοντες εἰς τοὺς τόπους των, ἠγόραζον τοὺς μικροὺς τούτους ναοὺς ἢ εἰκόνας, διὰ νὰ τοὺς φέρωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς περιεργείας τῶν φίλων των, καὶ διὰ νὰ μένῃ εἰς τὴν μνήμην των ἡ ἰδέα τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκείνης οἰκοδομῆς.—Ἰδὲ τίνι τρόπῳ οἱ τεχνῖται, καὶ πανοῦργοι ἐν ταὐτῷ ἄνθρωποι, κάμνουν ὄφελός των τοῦ λαοῦ τὴν δεισιδαιμονίαν, καὶ ἐκπληροῦν δι' αὐτῆς τὰ κοσμικὰ τέλη των.

Οἱ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἐπικαλεῖται, δὲν εἶναι οἱ ἄρχοντες, ἀλλ' ὁ ὄχλος. Συνήθροισε τοὺς τεχνίτας, καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν τοιούτων, ἀριθμὸν ἐργατῶν, οἵτινες δὲν ἐσυλλογίζοντο ἄλλο τι παρὰ τὸ κοσμικόν τω συμφέρον· καὶ τούτους αὐτὸς πασχίζει νὰ διεγείρῃ κατὰ τοῦ Παύλου, οἱ ὁποῖοι ἤθελον κινηθῆν τόσον ὀλίγον ἀπὸ τὸ λογικὸν, καὶ τόσον πολλὰ ἀπὸ τὴν ὁρμὴν, ὅσον αὐτὸς ἐδύνατο νὰ ἐπιθυμήσῃ.

Τὰ παράπονα τοῦ Δημητρίου ἐξαπλώνονται μὲ πολλὴν δεξιότητα.

Πρῶτον, αὐτὸς προβάλλει ὡς ἀξίωμα, ὅτι ἡ τέχνη καὶ τὸ μυστικὸν τοῦ ποιεῖν ἀργυροῦς ναοὺς διὰ τοὺς προσκυνητὰς τῆς Ἀρτέμιδος ἦτον ἀναγκαιότατον νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ διατηρηθῇ· (ϛιχ. 25.) Ἐξεύρετε, ὅτι ἀπὸ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀπολαμβάνομεν ὄχι μόνον τὴν ὕπαρξιν καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ τὴν πλουσιότητά μας· πλουτοῦμεν, καὶ ἀποκτῶμεν κτήματα. Εἶναι φυσικὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἦναι ζηλότυποι δι' ἐκεῖνο, ἢ καλὸν, ἢ κακὸν, ἐξ οὗ κερδίζουν πλοῦτον. Καὶ πολλοὶ διὰ μόνην τὴν αἰτίαν ταύτην, ἐδείχθησαν ἐναντίοι τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, διότι αὐτὸ στρέφει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰς τέχνας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι εἶναι παράνομοι, ὁποιοσδήποτε πλοῦτος καὶ ἂν ἤθελε κερδισθῆν δι' αὐτῶν.

Ἀποδίδει εἰς τὸν Παῦλον ταύτην τὴν κατηγορίαν, πῶς αὐτὸς εἶχε βεβαιώσειν, ὅτι "οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι." (ϛιχ. 26.) Παρὰ τὴν ἀλήθειαν ταύτην, εδύνατο τάχα νὰ ϛαθῇ ἄλλη τις καθαρωτέρα; ἢ παρὰ τῶν προφητῶν τὰ λόγια, ἄλλα τινα ὀρθότερα καὶ βεβαιότερα—Ὁ τεχνίτης τὸν ἔκαμε, διὸ δὲν εἶναι θεός—; (Ὠσηὲ ή. 6.) Ἡ πρώτη καὶ ἀκριβεϛάτη γνῶσις, τὴν ὁποίαν ἔχομεν περὶ Θεοῦ, εἶναι ὅτι αὐτὸς εἶναι αὐθύπαρκτος, καὶ ἀνεξάρτητος ἀπό τινα· ὅλα δὲ τ' ἄλλα κτίσματα ἔχουν τὴν ὕπαρξίν των ἐξ αὐτοῦ, καὶ κρέμανται ἀπὸ αὐτόν· ὅθεν ἀναγκαίως ἕπεται, ὅτι δὲν εἶναι θεοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶναι τῆς ἀνθρωπίνης φαντασίας πλάσματα, καὶ ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς αἱρετικὸν καὶ ἄθεον φρόνημα, καὶ ὁ Παῦλος ὡς ἐγκληματικὸς διότι τὸ δοξάζει· ὄχι ὅτι αὐτοὶ ἐδύναντο ν' ἀντιτείνωσι κατὰ τῆς διδαχῆς ταύτης, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀποτέλεσμά της ἦτο πῶς, ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἔφεσον, τὴν μητρόπολιν, παρ' εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Ἀσίαν, μεταξὺ τῶν λαῶν τῶν περιχώρων, οἵτινες ἦσαν οἱ κάλλιστοι ἀγορασταί των, οὗτος ἔστρεψε πολλοὺς ἀπὸ τὴν λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος· ὥστε δὲν ἦτο τώρα τοιαύτη ζήτησις διὰ τοὺς ἀργυροῦς ναοὺς, ὁποία ὑπῆρχεν, οὐδὲ τοιαῦται καλαὶ πληρωμαὶ, ὁποῖαι ἐγίνοντο δι' αὐτούς.

Ὁ Δημήτριος λοιπὸν τοὺς παρασταίνει τὸν κίνδυνον, εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκετο ἡ τέχνη των, ἐπαπειλουμένη νὰ πέσῃ. Ἂν ἡ διδαχὴ αὕτη λάβῃ ὑπόληψιν, ἡμεῖς εἴμεθα ὅλοι χαμένοι, καὶ πρέπει νὰ κλείσωμεν καὶ αὐτά μας τὰ ἐργαστήρια. Αὐτή μας ἡ τέχνη θέλει ἐξουδενωθῆν, θέλει ἀποδειχθῆν καὶ δυσφημισθῆν, ὡς πρόληψις καὶ πλάνη τοῦ κόσμου, καὶ καθεὶς θέλει τὴν καταφρονήσειν.

Αὐτὸς ἐν ταυτῷ ἐπαγγέλλεται μέγαν ζῆλον πρὸς τὴν Ἄρτεμιν, καὶ ζῆλον διὰ τὴν τιμήν της. Ὄχι μόνον αὐτή μας ἡ τέχνη κινδυνεύει, ἀλλὰ θέλει καταφρονηθῆν ὁ ναὸς τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος, καὶ καθαιρεθῆν ἡ μεγαλειότης της· καὶ ἡμεῖς θέλομεν νὰ ἰδῶμεν τὴν ἐλάττωσιν τῆς τιμῆς αὐτῆς τῆς θεᾶς, τὴν ὁποίαν σέβεται ὅλη ἡ Ἀσία, καὶ ἡ οἰκουμένη. Ἰδὲ ποῖα ἐλέχθησαν ὑπὲρ τῆς προσκυνήσεως τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ποία ἦτον ἡ σπουδὴ, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ θερμότατοι ζηλωταὶ καὶ ἀπατεῶνες διὰ νὰ λαλήσωσιν ὑπὲρ αὐτῆς.—(1.) Ὅτι ἦτο πομπώδης· ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ἱεροῦ ἦτο τὸ θέλγητρόν των, τὸ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τοὺς ἔξαπτεν. Αὐτοὶ δὲν ἐδύναντο νὰ ὑπομείνωσι τὸν συλλογισμὸν τινὸς πράγματος, τὸ ὁποῖον ἀπέβλεπεν εἰς τὸν σμικρισμὸν τῆς τιμῆς τῆς θεᾶς, πολλὰ ὀλιγώτερον εἰς τὴν καταστροφήν της.—(2.) Ὅτι ἡ θεὰ αὕτη εἶχε πολυαρίθμους λατρευτάς. Ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη ἐσέβετο τὴν μεγαλειότητά της· διὸ ἀναγκαίως πρέπει νὰ προσκυνῆται, καὶ ἂς λέγῃ ὁ Παῦλος ὅσα ἐναντία καὶ ἂν θέλῃ.

Δεύτερόν, περιγράφεται τοῦ λαοῦ τὸ φρόνημα περὶ τῶν παραπόνων τούτων. Ἡ κατηγορία ἐγίνετο ἀπὸ ἕνα τεχνίτην, σκοπὸν ἔχουσα τοῦ κοινοῦ λαοῦ τὸν ἐρεθισμὸν, καὶ τοῦτο ἔλαβε τὴν εὐκταίαν ἔκβασιν

διότι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ ὄχλος ἔδειξε μεγάλην δυσαρέσκειαν κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν κηρύκων αὐτοῦ. Αὐτοὶ ἔγιναν πλήρεις θυμοῦ, (ϛιχ. 28.) πλήρεις ὀργῆς καὶ μανίας. Ὅλοι οἱ τεχνῖται ἐδαιμονίσθησαν ἀκούσαντες ὅτι ἐκινδύνευεν καὶ ἡ τέχνη των, καὶ τὸ εἴδωλόν των. Ἔδειξαν καὶ μεγάλην ζηλοτυπίαν διὰ τὴν τιμὴν τῆς θεᾶς των. Αὐτοὶ ἔκραζον, Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων!—καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἀπόφασιν νὰ μὴ τὴν παραιτήσωμεν. Ἂς λέγῃ ὁ Παῦλος ὅσα θέλει διὰ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι δὲν εἶναι θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι, ἡμεῖς ταύτην θέλομεν προσκυνεῖν· ὁποιανδήποτε χάριν καὶ ἂν ἔχωσιν ἄλλοι θεοὶ καὶ θεαὶ, "Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων." Ἡμεῖς πρέπει, καὶ θέλομεν διατηρεῖν τὴν θρησκείαν τῆς πατρίδος μας, τὴν ὁποίαν ἐδέχθημεν ἐκ παραδόσεως ἀπὸ τοὺς πατέρας ἡμῶν.

Μεγάλη σύγχυσις συνέβη εὐθὺς εἰς τὴν πόλιν· (ϛιχ. 29.) καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως—κοινὸν καὶ φυσικὸν ἀποτέλεσμα ἑνὸς ἀμέτρου ζήλου διὰ ψευδῆ θρησκείαν· αὐτὸς ῥίπτει ὅλους εἰς σύγχυσιν, ἐκθρονίζει τὸ λογικὸν, καὶ ἐνθρονίζει τὸ πάθος. Οἱ δ' ἄνθρωποι συντρέχουν ὁμοῦ, ὄχι μόνον μὴν ἐξεύροντες ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τὸ φρόνημα, ἀλλ' οὔτε τὸ ἴδιόν των γνωρίζοντες.

Τρίτον, βλέπομεν τὰ κινήματα τοῦ λαοῦ ὑπὸ τὴν δύναμιν τοιούτων αἰσθημάτων, καὶ ἕως ποῦ κατήντησαν. Αὐτοὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, καὶ συνήρπασαν τινὰς τῶν συντρόφων τοῦ Παύλȣ· (ϛιχ. 29.) Τινὲς νομίζουν, ὅτι τοὺς ἔλαβον μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς βάλωσι νὰ θηριομαχήσωσιν, ὡς ὑπέμεινε καὶ ὁ Παῦλος τὸ ἴδιον· ἢ ἐσκόπευον ἴσως νὰ τοὺς καταφρονήσωσι καὶ καταστήσωσιν εἰς τὸν ὄχλον θέατρον. Οἱ πιασθέντες ἦσαν ὁ Γάϊος καὶ ὁ Ἀρίσταρχος· ὁ μὲν Γάϊος ἦτον ἀπὸ τὴν Δέρβην, (κεφ. κ'. 4.) ὁ δ' Ἀρίσταρχος ἀναφέρεται ὁμοίως ἐκεῖ, καὶ εἰς τὴν πρὸς Κολοσσ. δ'. 10. Οὗτοι ἦλθον μετὰ τοῦ Παύλου ἀπὸ Μακεδονίας, πάσχοντες μετ' αὐτοῦ.

Ὁ δὲ Παῦλος, ὅστις ἔφυγε νὰ πιασθῇ μετ' αὐτῶν, παρατηρήσας τὴν συμφορὰν εἰς τὴν ὁποίαν, ἐξ αἰτίας του, ὑπέπεσαν οἱ φίλοι του, ἐζήτει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λαὸν, διὰ νὰ θυσιασθῇ, ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη βοήθεια, μᾶλλον παρὰ νὰ πάθωσι δι' αὐτὸν οἱ φίλοι του. Τοῦτο ἦτο τῆς γενναίας ψυχῆς του ἔνδειγμα, καὶ ὅτι ἠγάπα τὸν πλησίον του ὡς τὸν ἑαυτόν του.

Οἱ δὲ μαθηταὶ δὲν τὸν ἄφινον· αὐτοὶ εἶχον δίκαιον νὰ λέγωσι πρὸς τὸν Παῦλον, ὡς οἱ δοῦλοι τοῦ Δαβὶδ ἔλεγον πρὸς αὐτὸν, μέλλοντα νὰ ἐκτεθῇ εἰς δημόσιόν τινα ὑπηρεσίαν, "Σὺ ὡς ἡμεῖς δέκα χιλιάδες." (β'. Βασ. ιή. 3.) Οἱ φίλοι του ἦσαν τινὲς τῶν Ἀσιαρχῶν· αὐτοὶ ὑπῆρχον, ἢ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἱερέων των, ἢ, κατ' ἄλλους, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν θεάτρων των. Ἀνίσως αὐτοὶ εἶχον ἐπιστρέψειν εἰς τὴν Χριςιανικὴν πίςιν μετά τινων ἐκ τῶν ἱερέων καὶ διοικητῶν των, ἢ ἂν ἦσαν μόνον ἁπλῶς καλοθελῆται τοῦ Παύλου, ὡς ἀνδρὸς ἀγχίνοος καὶ καλοῦ, μᾶς εἶναι ἄγνωστον, παρ' ὅτι ὑπῆρχον μόνον φίλοι τοῦ Παύλου. Εἷς διδάσκαλος ὑπαγορεύει, ὅτι αὐτοὶ τὸν ἐσεβάσθησαν καὶ ἠγάπησαν ἀφ' οὗ καιροῦ ἐθηριομάχησεν εἰς τὸ θέατρόν των, καὶ ἐφοβοῦντο μὴν ἤθελεν ὑποπέσειν καὶ ἐκ δευτέρου εἰς τὴν ἰδίαν κατηγορίαν.

Ὁ ὄχλος ἦτον εἰς ἄκραν σύγχυσιν. (ϛιχ. 32.) Ἄλλοι μὲν ἔκραζον ἓν, ἄλλοι δ' ἄλλο, ὡς ὡδηγεῖτο ἕκαστος ἀπὸ τὴν φαντασίαν καὶ τὰ πάθη τȣ, ἴσως καὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔλαβεν εἰδήσεις· καὶ δὲν ἐνοοῦντο μεταξύ των, παρ' ἀντέτεινεν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ἐφορμήσῃ ὁ εἷς κατὰ τοῦ ἄλλου διὰ τοῦτο. Οἱ δὲ περισσότεροι δὲν ἤξευραν διὰ τί συνήχθησαν. Δὲν ἐγνώριζαν οὔτε τῆς φιλονεικίας τὸ αἴτιον, οὐδὲ τὸν πρόξενον αὐτῆς· πολλὰ ὀλιγώτερον τὶ δουλείαν εἶχον αὐτοὶ ἐκεῖ.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἤθελον ν' ἀνακατωθῶσιν εἰς

τὴν ταραχὴν ταύτην. Εἰς ἄλλους τόπους αὐτοὶ εἶχον σταθῆν οἱ πρῶτοι ἐγέρται τοιούτων φιλονεικιῶν· εἰς τὴν Ἔφεσον ὅμως δὲν εἶχον ἱκανὴν χώραν τοῦ νὰ διεγείρωσι τὸν λαόν· καὶ μ' ὅλα ταῦτα, ὅταν αὐτὸς ἠγέρθη, αὐτοὶ ἔχοντες ἔμφυτον τὸ κακόβουλον συνηνώθησαν μετ' αὐτοῦ· (ϛιχ. 33.) Αὐτοὶ ἔκβαλον τὸν Ἀλέξανδρον ἀπὸ τὸν ὄχλον, καὶ τὸν ἔκραξαν διὰ νὰ λαλήσῃ ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Παύλȣ καὶ τῶν συντρόφων του. Ὅ,τι αὐτὸς ἐμελέτα νὰ εἴπῃ, καλεῖται ἀπολογία του πρὸς τὸν λαὸν, ὄχι μερικῶς διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλ' ἐν γένει δι' ὅλους τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν οἱ λάτραι τῆς Ἀρτέμιδος ἐξίσου μὲ τὸν Παῦλον ἐχθρούς των. Ἤδη δ' οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦν νὰ πληροφορήσωσι τοὺς λάτρας τῆς Ἀρτέμιδος, ὅτι εἶχον τὴν αὐτὴν μὲ αὐτοὺς ἔχθραν πρὸς τὸν Παῦλον. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος κατέσεισε τὴν χεῖρα, θέλων νὰ ὁμιλήσῃ κατὰ τοῦ Παύλου· διότι ἦτο παράδοξον ἂν ἐπεχειρεῖτο διωγμὸς κατὰ τῶν Χριστιανῶν, καὶ δὲν ἐγίνοντο συνεργοὶ οἱ Ἰουδαῖοι. Νομίζουν τινὲς, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος οὗτος ἦτο Χριστιανὸς, ἀλλ' εἶχεν ἀποστατήσειν, δεχθεὶς τὸν Ἰουδαϊσμὸν, ὅθεν ἐκλέχθη ὡς ὑποκείμενον ἐπιτήδειον νὰ κατηγορήσῃ τὸν Παῦλον· καὶ ὅτι αὐτὸς ἦτον ἐκεῖνος ὁ χαλκεὺς Ἀλέξανδρος, ὅστις ἔκαμε τόσα κακὰ εἰς τὸν Παῦλον. (β. Τιμ. δ'. 14.)

Τοῦτο παρεκίνησε τοὺς ἐνάγοντας νὰ παραιτήσωσι τὴν κατὰ τῶν φίλων τοῦ Παύλου ἀγωγὴν, καὶ νὰ τὴν ϛρέψωσιν εἰς κραυγὰς πρὸς δόξαν τῆς θεᾶς των. (ϛιχ. 34.) Ὅταν αὐτοὶ ἐγνώρισαν, ὅτι αὐτὸς ἦτον Ἰουδαῖος, καὶ, ὡς τοιοῦτος, ἐχθρὸς εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος—(ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον τότε μῖσος ἄσπονδον κατὰ τῶν εἰδώλων καὶ τῆς εἰδωλολατρείας)—ὅ,τι καὶ ἂν εἶχεν αὐτὸς νὰ εἴπῃ ἢ διὰ τὸν Παῦλον, ἢ κατ' αὐτοῦ, αὐτοὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ τὸν ἀκούσωσι, καὶ διὰ τοῦτο ἔκραξεν ὁ ὄχλος, Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων! Τοῦτο ἔκραζον ὁμοφώνως πάντες δύο ὥρας· καὶ τοῦτο ἐνομίζετο ἱκανὴ ἀντίῤῥησις τῆς διδασκαλίας τοῦ Παύλου, ὅτι δὲν εἶναι θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι. Τοιουτοτρόπως αἱ πλεόν ἱεραὶ ἀλήθειαι πνίγονται πολλάκις ὄχι ἀπὸ ἄλλο τι, παρ' ἀπὸ τὴν ταραχὴν καὶ κραυγὴν καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦ ὄχλου!

Τέταρτον, περιγράφεται ἡ συστολὴ καὶ ὁ σκορπισμὸς τῶν ταραχοποιῶν τούτων, ἐκ τῆς φρονήσεως καὶ δραστικότητος τοῦ γραμματέως. Οὗτος κοπιάσας οὐκ ὀλίγον ἔπαυσεν ἐπὶ τέλους τὴν ταραχὴν, διὰ νὰ ὁμιλήσῃ· καὶ τότε ἔκαμε μίαν εἰρηνικὴν ὁμιλίαν πρὸς τὸν λαόν.

Αὐτὸς τοὺς εὐχαριϛεῖ μὲ τὴν ὁμολογίαν, ὅτι ἡ Ἄρτεμις ἦτον ἡ ἔνδοξος θεὰ τῶν Ἐφεσίων· (ϛιχ. 35.) Αὐτοὶ δὲν εἶχον ἀνάγκην νὰ βεβαιώσωσι τόσον μεγαλοφώνως καὶ ἐπιπόνως ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν κανεὶς δὲν ἠρνεῖτο οὐδ' ἐδύνατο ν' ἀγνοῇ. Ἕκαϛος ἐξεύρει, ὅτι ἡ πόλις τῶν Ἐφεσίων λατρεύει τὴν μεγάλην θεὰν Ἄρτεμιν· ὄχι μόνον ὅτι οἱ κάτοικοι ἦσαν λάτραι τῆς θεᾶς ταύτης, ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις, (νεωκόρος) ὡς ἡνωμένη, ἀφιερώθη διὰ ψηφίσματός της εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος, ἄγρυπνος εἰς τὸ νὰ ἐπιμελῆται τὸ ἱερὸν αὐτῆς, καὶ νὰ περιποιῆται τοὺς εὐλαβείας χάριν ἐρχομένους. Ἡ Ἔφεσος εἶναι ἡ νεωκόρος, τουτέϛιν, ἡ ναόδουλη τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος. Τὸ ἐν Ἐφέσῳ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἦτον οἰκοδομὴ πλουσία καὶ μεγαλοπρεπεϛάτη· φαίνεται ὅμως, ὅτι ἡ εἰς τὸ ἱερὸν εἰκὼν τῆς Ἀρτέμιδος, (ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐδόξαζον, ὅτι αὐτὴ ἡγίαζε τὸ ἱερὸν,) ὑπῆρχεν εἰς μεγαλητέραν εὐλάβειαν, παρὰ τὸ ἱερόν· διότι αὐτοὶ ἔπειθον τὸν λαὸν, ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη κατεπέμφθη ἀπὸ τὸν Δία, διὸ δὲν ὑπῆρχεν ἐκ τῶν χειροποιήτων θεῶν. Ἰδὲ πόσον εὐκόλως ἀπατᾶται τὸ εὐκολόπιϛον τῶν δεισιδαιμόνων ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν πεπονηρευμένων τὴν πλάνην. Ἐπειδὴ καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη τῆς Ἀρτέμιδος ἠγέρθη ἐξ ἀμνημονεύτου καιροῦ, καὶ κανεὶς δὲν ἐδύνατο νὰ εἴπῃ ποῖος τὴν ἔκαμεν, αὐτοὶ ἔκαμαν τὸν λαὸν νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὴν κατέπεμψεν ὁ Ζεύς.

Αὐτὸς λοιπὸν τοὺς νουθετεῖ ἐναντίον παντὸς βιαίου καὶ ταραχώδους κινήματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἐχρειάζετο ἡ θρησκεία των, οὐδ' ἐδύνατο νὰ λάβῃ ἐξ αὐτοῦ ὄφελος· (ςιχ. 36.) Πρέπει νὰ ἡσυχάσητε, καὶ νὰ μὴ κάμητε καμμίαν ἀποκοτίαν. Συμβουλὴ αὕτη καλλίςη νὰ φυλάττηται πάντοτε, εἰς τὰς μερικὰς καὶ κοινὰς ὑποθέσεις· νὰ μὴν εἴμεθα βίαιοι καὶ ὁρμητικοὶ εἰς τὰ κινήματά μας, ἀλλὰ νὰ σκεπτώμεθα καὶ νὰ λαμβάνωμεν καιρὸν νὰ κρίνωμεν περὶ τοῦ πράγματος· νὰ μὴν ἐξάπτωμεν τὸν ἑαυτόν μας ἢ τοὺς ἄλλȣς, ἀλλὰ νὰ εἴμεθα ἥσυχοι καὶ εἰρηνικοὶ, διοικούμενοι πάντοτε ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ πάθη.

Αὐτὸς ἐξήλειψε τὸ μῖσος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον ὑποπέσειν ὁ Παῦλος καὶ οἱ σύντροφοί του, εἰπὼν πρὸς τὸν λαὸν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι δὲν εἶναι τοιοῦτοι, ὁποίȣς τοὺς παρέστησαν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ὑπάρχȣν. (ςιχ. 37.) Σεῖς ἐφέρετε τοὺς ἀνθρώπȣς τούτȣς ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐξετάσατε ἴσως τὴν παρανομίαν καὶ τὸ πταῖσμα των; Τί δύνασθε ν' ἀποδείξητε ἐναντίον των; Αὐτοὶ δὲν εἶναι ἱερόσυλοι· αὐτοὶ δὲν ἐβίασαν τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, οὐδὲ τοὺς θησαυρούς της· οὐδ' ἐβλασφήμησαν τὴν θεάν σας· αὐτοὶ δὲν εἶπον κανένα λόγον ἄτιμον πρὸς τοὺς λάτρας τῆς Ἀρτέμιδος· διατί τοὺς ἐγκαλεῖτε μὲ τοιαύτην βίαν; Ἀφοῦ αὐτοὶ εἶναι ἀτάραχοι, διατί σεῖς ἐξάπτεσθε;

Τοὺς ἐπαναφέρει λοιπὸν εἰς τὰς τακτικὰς μεθόδους τοῦ νόμου, ὅστις πρέπει νὰ καταστέλλῃ πάντοτε τὴν ὀχλαγωγίαν, μάλιστα δ' εἰς τὰ φωτισμένα καὶ εὐνομούμενα ἔθνη. Εἶναι τωόντι μέγα ἔλεος τὸ νὰ ζῇ τις εἰς ἔθνος, ὅπου γίνεται πρόνοια διὰ τῆς εἰρήνης τὴν διαφύλαξιν, καὶ τῆς κοινῆς δικαιοσύνης τὴν διατήρησιν.

Αὐτὸς τοὺς δίδει νὰ καταλάβωσι τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον αὐτοὶ εὑρίσκοντο, καὶ ὁποῖον ἔπραξαν ἄτοπον μὲ τὴν ταραχὴν ταύτην· (ςιχ. 40.) Εἶναι καλὸν ἂν δὲν ἐγκαλεσθῶμεν διὰ τῆς ἡμέρας ταύτης τὴν σύγχυσιν· ἴσως δυνάμεθα νὰ κατηγορηθῶμεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ αὐτοκράτορος ὡς πόλις στασιώδης καὶ φατριαστικὴ, καὶ νὰ μᾶς ἀφαιρεθῶσι τὰ προνόμιά μας, διότι δὲν ἔχομεν τίποτε νὰ προφασισθῶμεν δι' αὐτὴν τὴν ταραχήν· ὅθεν ἂς μὴν αὐξήσῃ τὸ πρᾶγμα, διότι ἀρκεῖ ἕως ἐδῶ.—Σημείωσαι, ὅτι πλῆθος ἀνθρώπων φοβοῦνται μᾶλλον τὴν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων, παρὰ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ. Πόσον σωτήριον ἦτον, ἂν κατεπαύομεν οὕτω τὴν ὁρμὴν τῶν ἀτάκτων ὀρέξεων καὶ παθῶν μας, χαλινόνοντες τὴν βίαν των, συλλογιζόμενοι τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον πρέπει ν' ἀποδώσωμεν μετ' οὐ πολὺ πρὸς τὸν Κριτὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, δι' ὅλας ταύτας τὰς ἀταξίας!

Ἀφοῦ αὐτὸς τοὺς ἀπέδειξεν οὕτω τὸ ἄτοπον τῆς ταραχώδους των συνάξεως, καὶ τὰ κακὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἐδύναντο ν' ἀκολουθήσωσιν ἀπὸ αὐτὴν, τοὺς εἶπε ν' ἀποχωρισθῶσι τάχιστα· "ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν." (ςιχ. 41.)—Ἰδὲ ἐνταῦθα, τίνι τρόπῳ ἡ διέπουσα πρόνοια τοῦ Θεοῦ συντηρεῖ τὴν κοινὴν εἰρήνην, διὰ μιᾶς ἀνεξερευνήτου δυνάμεως ἐπάνω εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰ πνεύματα! Σκεπτόμενοι τὶ ὁρμητικὸν καὶ μανικὸν, τὶ ἀχαλίνωτον, ἀνήμερον καὶ ἄγριον θηρίον γίνεται ὁ ὄχλος ὅταν διεγερθῇ, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν δικαίως χάριν εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγαθότητα, ὅτι δὲν ὑποκείμεθα πάντοτε εἰς τοιαύτην τυραννίαν.—Καὶ ἰδὲ πόσα μέσα μεταχειρίζεται ὁ Θεὸς πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ λαοῦ του! Ἴσως ὁ γραμματεὺς οὗτος δὲν ἦτο τελείως φίλος τοῦ Παύλου, ἢ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κηρυττομένου Εὐαγγελίου· πλὴν ἡ φιλάνθρωπος φρόνησίς του ἐστάθη χρήσιμος εἰς τὴν τοῦ Ἀποςόλȣ ὑπόθεσιν. "Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος." (Ψαλμ. λγʹ. 19.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

ΜΕΤΑ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσκαλεσάμενος ὁ Παῦλος τὲς μαθητὰς καὶ ἀσπασάμενος, ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν Μακεδονίαν. 2. Διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτὲς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. 3. Ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβελῆς ὑπὸ τῶν Ἰεδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν Συρίαν, ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποςρέφειν διὰ Μακεδονίας. 4. Συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς Ἀσίας Σώπατρος Βεροιαῖος· Θεσσαλονικέων δὲ, Ἀρίςαρχος καὶ Σεκοῦνδος καὶ Γάϊος Δερβαῖος καὶ Τιμόθεος· Ἀσιανοὶ δὲ, Τυχικὸς καὶ Τρόφιμος. 5. Οὗτοι προελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν Τρωάδι. 6. Ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ Φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτὲς εἰς τὴν Τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά.

Ἴσως ὁ Ἀπόςολος ἐςοχάσθη, ὅτι δὲν ἦτο φρόνιμον νὰ διατρίβῃ εἰς Ἔφεσον, διὰ νὰ μὴν ἤθελεν ἐγερθῆν ἄλλη τις ςάσις ἐξ αἰτίας του· διὸ μετ' οὐ πολὺ, ἀσπασάμενος τοὺς μαθητὰς ἐκ καρδίας, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Μακεδονίαν. Δὲν τοὺς ἄφησεν αἰφνιδίως καὶ εἰς φόβον, ἀλλ' ἀνεχώρησεν ἀποχαιρετήσας ὅλες κοινῶς. Ἐπροσκάλεσε τοὺς μαθητὰς, τὰ πρῶτα ὑποκείμενα τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς, κατὰ τῆς πρώτης ἐκκλησίας τὴν συνήθειαν, ἀνεχώρησεν.

Οἱ συνοδεύσαντες μετὰ τοῦ Παύλου ὀνομάζονται ἐδῶ. Ἤδη ἤθελε στοχασθῆν τις, ὅτι δὲν ἦτο καλὴ διοίκησις νὰ συνοδεύωσι τὸν Παῦλον οἱ ἄξιοι οὗτοι ἄνδρες, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἦσαν ἀναγκαιότεροι ὅπου δὲν ὑπῆρχεν ὁ Παῦλος, παρ' ὅσον ἐχρησίμευον ὅπε αὐτὸς εὑρίσκετο· ἀλλ' οὕτως ἦτο διωρισμένον·—(1.) Διὰ νὰ τὸν συμβοηθῶσιν εἰς τὴν κατήχησιν τῶν, ὅσοι κατεπλήττοντο ἀπὸ τὸ κήρυγμά τε.—(2.) Διὰ νὰ τοὺς γυμνάσῃ καὶ καταςήσῃ ἐπιτηδείους διὰ μέλλουσαν ὑπηρεσίαν· καὶ διὰ νὰ γνωρίσωσιν ἐντελῶς τὴν διδασκαλίαν καὶ διαγωγήν του· (β'. Τιμ. γ'. 10.)—(3.) Ἐπειδὴ καὶ ἡ σωματικὴ παῤῥησία τοῦ Παύλου ἦτον ἀσθενὴς καὶ ἀξιοκαταφρόνητος, διὸ τὸν συνώδευον οὗτοι οἱ φίλοι του διὰ νὰ τὸν προξενήσωσι φήμην, νὰ τὸν προςατεύωσι, καὶ νὰ εἰδοποιῶσι τοὺς ξένους, οἵτινες ἐδύναντο νὰ κρίνωσι μὲ τὴν θέαν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὅτι εὑρίσκετο εἰς αὐτὸν πρᾶγμα μέγα καὶ ἀληθῶς πολύτιμον, τὸ ὁποῖον δὲν ἀνεκαλύπτετο εἰς τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ φαινόμενον.

Ἐνταῦθα πάλιν ὁ ἱστορικὸς ὁμιλεῖ εἰς τὸ πληθυντικὸν πρῶτον πρόσωπον· (ςιχ. 5.) ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι εἶχεν ἤδη ἑνωθῆν μετὰ τῆς συνοδίας, καὶ ἠκολούθει τὸν Παῦλον, ἐνῷ τινὲς ἀπὸ τοὺς ἄλλους προϋπῆγον εἰς τὴν Τρωάδα, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε θεμελιωθῆν μία ἐκκλησία πρότερον· καὶ μετ' ὀλίγον τοὺς ἠντάμωσεν ἐκεῖ ὁ Ἀπόςολος.

---

7. Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν τοῦ κλάσαι ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον· παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίε. 8. Ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερώῳ ἒ ἦσαν συνηγμένοι. 9. Καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι Εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένε τοῦ Παύλε ἐπὶ πλεῖον, κα-

τενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνȣ, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριςέγȣ κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός. 10. Καταβὰς δὲ ὁ Παῦλος ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε· Μὴ θορυβεῖσθε, ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐςιν. 11. Ἀναβὰς δὲ, καὶ κλάσας ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς, ȣ̔́τως ἐξῆλθεν. 12. Ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως. 13. Ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς τὴν Ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν Παῦλον· ȣ̔́τω γὰρ ἦν διατεταγμένος, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν. 14. Ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν Ἄσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς Μιτυλήνην. 15. Κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιȣ́σῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺ Χίȣ· τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς Σάμον· καὶ μείναντες ἐν Τρωγυλλίῳ, τῇ ἐρχομένῃ ἤλθομεν εἰς Μίλητον. 16. Ἔκρινε γὰρ ὁ Παῦλος παραπλεῦσαι τὴν Ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπευδε γὰρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοςῆς γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα.

Ὁ κυριώτερος καιρὸς τῆς συνάξεως τῶν Χριςιανῶν φαίνεται, ὅτι ἦτο τὸ ἑσπέρας· ἢ διὰ τὸν φόβον τῶν ἐχθρῶν, ἢ ἐπειδὴ πολλοὶ δοῦλοι εἰς ἐθνικοὺς οἴκους, καὶ ἄλλοι πτωχοὶ ἄνθρωποι, δὲν ἐδύναντο νὰ εὕρωσι καιρὸν διὰ νὰ τοὺς ἐνταμώσωσιν ἀρχήτερα. Κλάσις ἄρτου, ἢ ἡ ἀνάμνησις τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν εὐχαριστίαν, ὑπῆρχεν εἷς τῶν σκοπῶν τῆς συναθροίσεώς των. Ἡ τελετὴ αὕτη φαίνεται, ὅτι ἐτελεῖτο εὐσταθῶς πᾶσαν Κυριακήν· καὶ πιθανὸν, ὅτι κανεὶς τῶν Χριστιανῶν δὲν ἔλειπεν ἀφοῦ εἰσήχθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀνίσως δὲν ὑπῆρχεν ὑπὸ ποινὴν, ἢ δὲν ἐμποδίζετο ἀπὸ ἀναγκαίαν τινα αἰτίαν.

Ἡ πτῶσις τοῦ Εὐτύχου διέκοψε τὰς θρησκευτικὰς τελέτας τῆς συνοδίας, καὶ τοὺς ἐλύπησε τὰ μέγιστα· καταβὰς ὅμως ὁ Παῦλος καὶ ἐναγκαλισθεὶς τὸ σῶμα, τοὺς εἶπε νὰ μὴ συγχύζωνται, ἐπειδὴ καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἦτον εἰς αὐτόν. Εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ Εὔτυχος ἦτον ἀποθαμμένος· πλὴν ὁ Ἀπόστολος ἦτο βέβαιος περὶ τῆς ἀναζωώσεως αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἐνδεχόμενον νὰ ἔγινε καθ' ἣν στιγμὴν αὐτὸς ἐλάλησε, καὶ ἑπομένως ὁ πεσὼν ἐπανέλαβε βαθμηδὸν ὑγείαν καὶ δύναμιν. Οἱ δὲ τῆς συνοδείας ἐπέστρεψαν εἰς τὰς ἱεράς των ὑπηρεσίας· καὶ μετὰ τὴν τελετὴν τῆς θείας μυσταγωγίας, ὁ Ἀπόστολος, ἀντὶ ν' ἀπολογηθῇ διὰ τῆς ὁμιλίας του τὴν ἔκτασιν, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ προκείμενον, καὶ συνωμίλει μετ' αὐτῶν ἕως τὴν αὐγήν· καιρὸς πλέον δι' αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους του ν' ἀναχωρήσωσιν. Ὅταν ὁ νέος ἐπαῤῥησιάσθη ἔμπροσθεν αὐτῶν ὑγειὴς, τότε συνέτρεξαν ὅλα εἰς τὸ νὰ τοὺς ἐμψυχώσωσι καὶ παρηγορήσωσιν ἀπεριγράπτως.

Ἐὰν καμμία συνοδεία πιστῶν μεταξὺ ἡμῶν, εἰς ἀξιοσημείωτον τινα περίστασιν, ἤθελεν ἐξοδεύσειν μίαν νύκτα ὁλόκληρον εἰς τελετὰς τῆς θρησκείας, πόσας κραυγὰς, ὕβρεις καὶ ἐμπαιγμοὺς ἤθελε προξενήσειν τοῦτο! Τίποτε ὅμως δὲν λέγεται, ὅταν οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἑορταστικῆς χαιροσύνης καὶ διασκεδάσεως ἐξοδεύωσι τὰς νύκτας των μὲ τὸν πλεόν ἄτακτον τρόπον, εἰς ματαίας τέρψεις, ἢ βακχικὰς πανηγύρεις. Εὐκόλως δὲ δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν πόσον ἤθελε λεχθῆν εἰς τὴν Τρωάδα περὶ μιᾶς ὁλοκλήρου σχεδὸν νυκτὸς, ἐξοδευθείσης εἰς κήρυγμα, θρησκευτικὴν συνομιλίαν, καὶ εὐσέβειαν· καὶ ἂν ὁ Εὔτυχος ἀπέθνησκεν, ὁ θάνατός του ἤθελε δώσειν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Εὐαγγελίου νὰ βοήσωσιν ἐναντίον ὡρῶν ἀκαίρων, διεξοδικῶν διδαχῶν, καὶ ἐνθουσιαςικῶν ἀταξιῶν

Ὁ Ἀπόςολος φαίνεται, ὅτι εἶχε τὴν διοίκησιν τοῦ πλοίου, ἥτις δὲν ἐδύνατο νὰ τὸν δοθῇ, ἂν ἦτον ἁπλοῦς ἐπιβάτης· εἶναι λοιπὸν πιθανὸν, ὅτι αὐτὸ ἀνῆκεν εἰς τινα τῶν φίλων του.

Ὁ Παῦλος ἔσπευδεν, ἂν ἦτο δυνατὸν, νὰ φθάσῃ εἰς Ἱερȣσαλὴμ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Αὐτὸς εἶχε σταθῆν εἰς τὴν Ἱερȣσαλὴμ πρὸ τεσσάρων ἢ πέντε χρόνων, (κεφ. ιη΄. 21, 22.) καὶ τώρα ἦτο διὰ νὰ μεταβῇ πάλιν ἐκεῖ, διὰ νὰ προσφέρῃ τὸ διάπειρον σέβας του πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, μετὰ τῆς ὁποίας ἐπεμελεῖτο νὰ κρατῇ καλὴν ἀνταπόκρισιν, ὅπως μὴν ἤθελε λογισθῆν ἀπεξενωμένος ἀπὸ αὐτὴν, ἐκ τῆς δοθείσης εἰς αὐτὸν παραγγελίας νὰ κηρύττῃ εἰς τὰ Ἔθνη. Αὐτὸς ἐπόθει νὰ εὑρεθῇ ἐκεῖ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἐπειδὴ ἦτο καιρὸς συνδρομῆς, τὸ ὁποῖον ἤθελε τὸν δώσειν εὐκαιρίαν νὰ διαδώσῃ τὸ Εὐαγγέλιον μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων καὶ προσηλύτων, οἵτινες ἤρχοντο ἀφ᾽ ὅλα τὰ μέρη διὰ νὰ πανηγυρίσωσι τὴν ἑορτήν· καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς ἐστάθη κατ᾽ ἐξοχὴν περίφημος μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, διὰ τὴν ἔκχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

---

17. Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον, μετεκαλέσατο τȣς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. 18. Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐπίςασθε, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ᾽ ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μεθ᾽ ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην· 19. Δουλεύων τῷ Κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης, καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων· 20. Ὡς ȣδὲν ὑπεςειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ᾽ οἴκους. 21. Διαμαρτυρόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τὴν εἰς τὸν Θεὸν μετάνοιαν, καὶ πίςιν τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριςόν. 22. Καὶ νῦν ἰδȣ̀, ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς· 23. Πλὴν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται, λέγον, ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν. 24. Ἀλλ᾽ ȣ̓δενὸς λόγον ποιȣ̃μαι, ȣ̓δὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. 25. Καὶ νῦν ἰδȣ̀, ἐγὼ οἶδα ὅτι ȣ̓κέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μȣ ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τȣ̃ Θεȣ̃. 26. Διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ του αἵματος πάντων. 27. Οὐ γὰρ ὑπεςειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βȣλὴν τȣ̃ Θεȣ̃. 28. Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπȣς, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεȣ̃, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίȣ αἵματος. 29. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τȣ̃το, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μȣ λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίȣ. 30. Καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναςήσονται ἄνδρες λαλȣ̃ντες διεςραμμένα, τοῦ ἀποσπᾷν τȣ̀ς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. 31. Διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην, μετὰ δακρύων νȣθετῶν ἕνα ἕκαςον. 32. Καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, τῷ Θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς

χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. 33. Ἀργυρίȣ ἢ χρυσίȣ ἢ ἱματισμȣ̃ ȣ̓δενὸς ἐπεθύμησα. 34. Αὐτοὶ δὲ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρείαις μȣ καὶ τοῖς ȣ̃σι μετ' ἐμȣ̃ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. 35. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι ȣ̃τω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ Κυρίȣ Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· Μακάριόν ἐςι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν.

Ἡ ὁμιλία τὴν ὁποίαν ὁ Παῦλος διεύθυνε πρὸς τοὺς πρεσβυτέρȣς τούτους, μέλλων ν' ἀναχωρήσῃ, εἶναι πολλὰ κατανυκτικὴ καὶ σωτήριος, περιέχουσα ἐν ἑαυτῇ μέγα ὕψος πνεύματος τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ἀνδρός.

Αὐτὸς τοὺς ἀναφέρει τὰ περὶ τῆς ζωῆς καὶ διαγωγῆς του, ὅσον καιρὸν διέτριψεν εἰς τὴν Ἔφεσον. Ἐξεύρετε τίνι τρόπῳ ἔζησα μαζῆσας, καὶ πῶς ἐτελείωσα μεταξύ σας τὸ ἀποστολικὸν ἔργον. Ὅλοι αὐτοὶ τὸν ἐγνώριζον ἄνδρα σπουδαίου, χαριτωμένȣ καὶ οὐρανίȣ πνεύματος, καὶ ὅτι δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἰδιοτέλειάν του, ὡς ἐσυνήθιζον μερικοὶ λαοπλάνοι. Οὗτος δὲν ἐδύνατο νὰ προχωρήσῃ μὲ τοιαύτην ἀταραξίαν καὶ ςαθερότητα εἰς τὰς ὑπηρεσίας καὶ κόπȣς τȣ, ἂν δὲν ἐνδυναμοῦτο ἀπὸ τὴν θείαν χάριν. Ἡ φύσις τοῦ πνεύματός του, καὶ ὁ τρόπος, τόσον τοῦ κηρύγματός του, ὅσον καὶ τῆς συνομιλίας τȣ, ἦτο τοιοῦτος, ὥστ' ἀπεδείκνυε βέβαια, ὅτι ἦτο μετ' αὐτοῦ ἀληθῶς ὁ Θεός.

Αὐτὸς ἔκαμε τὸ ἔργον του "μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης·" καθ' ὅλους τοὺς τρόπους τῆς συμμορφώσεως δηλονότι, μετριότητος, καὶ ταπεινώσεως τοῦ ἑαυτοῦ του. Μ' ὅλον ὅτι αὐτὸς ὑπῆρχεν εἷς, τὸν ὁποῖον ἐτίμησεν ὁ Θεὸς μεγάλως, καὶ ἔκαμε μεγάλα καλὰ δι' αὐτοῦ· ποτὲ ὅμως δὲν ἔλαβεν οἴησιν, οὐδ' ἐνόμιζε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κατωτέρους τȣ, ἀλλὰ συνωμίλει μὲ τοιαύτην ἐλευθερίαν καὶ οἰκειότητα μετὰ τοῦ ἐλαχίςου, ὡς νὰ ἦτο τῆς αὐτῆς μὲ αὐτὸν τάξεως. Ἠγάπα νὰ κάμνῃ πᾶσαν ὑπηρεσίαν, καὶ νὰ καταςαίνῃ ἑαυτὸν καὶ τὸ ἔργοντου τοσοῦτον εὐπρόσιτον, ὅσον ἐδύνατό τις νὰ ἐπιθυμήσῃ. Ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔχοντες τι ἐπάγγελμα θέλουν νὰ δουλεύσωσι τὸν Θεὸν εὐπροσδέκτως εἰς αὐτὸν, καὶ ἐπωφελῶς πρὸς τοὺς ἄλλους, πρέπει νὰ τὸ ἐνεργῶσι μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης. (Ματθ. κ'. 26, 27.)

Αὐτὸς ἦτο πάντοτε φιλόςοργος, ἀγαπητὸς καὶ συμπαθὴς πρὸς αὐτούς. Ἐδούλευσε τὸν Κύριον μετὰ πολλῶν δακρύων. Ὁ Παῦλος ἦτο κατὰ τοῦτο ὡς ὁ Διδάσκαλός του, πολλάκις εἰς δάκρυα· προσευχόμενος, ἔκλαιε καὶ ἐδέετο· κηρύττων, ἢ γράφων, ἔκλαιε. (Φιλιππ. γ'. 19.)

Αὐτὸς εἶχε παλεύσειν μὲ πολλὰς δυσκολίας μεταξὺ αὐτῶν· προώδευεν εἰς τὸ ἔργον του ἐναντίον μεγάλης ἀντιστάσεως, πολλῶν πειρασμῶν—πειρασμῶν τῆς ὑπομονῆς καὶ καρτεροψυχίας του—τοιούτων πειρασμῶν, διὰ νὰ εἴπῃ εἰς τοιαύτην περίστασιν ὡς ὁ Ἱερεμίας, Δὲν θέλω λαλήσειν πλέον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίȣ. (Ἱερεμ. κ'. 8, 9.) Τοῦτο τὸν συνέβη ἐκ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῆς τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἐμελέτων νὰ τὸν κακοποιήσωσι παντοίοις τρόποις μὲ τὴν συνωμοσίαν των.—Σημείωσαι, ὅτι πιστοὶ δοῦλοι τοῦ Κυρίου εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐξακολουθοῦν νὰ τὸν δουλεύωσιν ἐν μέσῳ ταραχῶν καὶ κινδύνων, ἀδιαφοροῦντες περὶ τῶν ἐχθρῶν των, ποθοῦντες μόνον νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν Κύριόν των, καὶ νὰ τὸν ἔχωσι παντοδύναμον φίλον των.

Αὐτὸς ἦτο κῆρυξ φιλόπονος, τεχνικώτατος καὶ ἀκούραστος εἰς τὸ ἔργον του. Ἐκήρυττε δημοσίως, καὶ ἀπὸ οἶκον εἰς οἶκον· δὲν ἐπεριόριζε τὸν ἑαυτόν του εἰς μίαν γωνίαν, ὅταν εὕρισκεν εὐκαιρίαν νὰ κηρύξῃ εἰς μεγάλην σύναξιν· οὐδ' ἐπεριορίζετο εἰς τὴν σύναξιν, ὅτε ἦτο περίστασις πρὸς μερικὴν

καὶ προσωπικὴν διδασκαλίαν. Αὐτὸς δὲν ἐφοβεῖτο, οὐδ' ἠσχύνετο νὰ κηρύττῃ παῤῥησίᾳ τὸ Εὐαγγέλιον, οὐδ' ἐδυσαρεσκεῖτο νὰ καταβάλλῃ κόπους μερικῶς, εἰς ὀλίγους, ὅταν τὸ ἐκάλει ἡ χρεία. Ἐκήρυττε δημοσίᾳ εἰς τὸ ποίμνιον, καὶ ἐπήγαινεν ἀπὸ οἶκον εἰς οἶκον διὰ νὰ ζητήσῃ τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ πλανωμένους. Οἱ ἱερεῖς εἰς τὰς μερικὰς ἐπισκέψεις των, ὅταν ὑπάγουν εἰς τοὺς οἴκους, πρέπει νὰ ὁμιλῶσι περὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εἶχον διδάξειν δημοσίᾳ· νὰ τὰ ἐπαναλαμβάνωσι, νὰ τὰ ἐφαρμόζωσι, καὶ νὰ τὰ ἐξηγῶσιν, ἂν ἦναι ἀναγκαῖον· ἐρωτῶντες, "Ἐκαταλάβετε ὅλα ταῦτα;" (Ματθ. ιγ'. 51.)

Ὁ Παῦλος ἦτο πιςὸς κήρυξ· δὲν ἐκήρυττε μόνον τὰ ψυχωφελῆ, ἀλλὰ πᾶν ὅ,τι ἐνόμιζε σωτήριον, καὶ δὲν ἔκρυπτεν, ἢ παρέτρεχε τίποτε· μ' ὅλον ὅτι τοιοῦτον κήρυγμα ἐδύνατο νὰ τὸν γίνεται κοπιαστικώτερον, ἢ ὀχληρὸν εἰς μερικοὺς, καὶ νὰ τὸν ἐκθέτῃ εἰς τὴν ἔχθραν των. Αὐτὸς δὲν ἀπέφευγε τὸ νὰ κηρύττῃ ὅ,τι ἔκρινεν ὠφέλιμον, ἀλλ' ἐλάλει χωρὶς περιποιητικοὺς τρόπους τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν τὸν ὑπέφερον τινές. Δὲν ἀπεσιώπα ἐπιπλήξεις, ὅταν ἦσαν ἀναγκαῖαι καὶ ἔμελλον νὰ σταθῶσιν ὠφέλιμοι, φοβούμενος μὴν ἤθελε βλάψειν· οὐδὲ παρέτρεχε τοῦ σταυροῦ τὸ κήρυγμα, ἂν καὶ ἐγνώριζεν, ὅτι αὐτὸ εἰς μὲν τοὺς Ἰουδαίους ἦτο σκάνδαλον, εἰς δὲ τοὺς Ἕλληνας μωρία.

Αὐτὸς ἦτον ἀληθῶς εὐαγγελικὸς κήρυξ. Δὲν ἐκήρυττεν γνώμας φιλοσοφικὰς, ἢ ἀμφιβόλου φιλονεικίας ὑποθέσεις· δὲν ἐδίδασκε πολιτικὰ, οὐδ' ἀνεκατόνετο διόλου εἰς τὰ πράγματα τῶν κοσμικῶν βασιλείων, ἀλλ' ἐκήρυττε μετάνοιαν καὶ πίστιν· (ςιχ. 21.) ταῦτα παρεκίνει πάντοτε.

1.—"Τὴν εἰς τὸν Θεὸν μετάνοιαν" ὅπως ἐκεῖνοι, οἵτινες ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ ἐξέκλινον ἀπὸ αὐτὸν περισσότερον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ χωρισθῶσιν αἰωνίως ἀπὸ αὐτὸν, διὰ τῆς ἀληθοῦς μετανοίας ἀτενίσωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Θεὸν, ςραφῶσι πρὸς αὐτὸν, κινήσωσι πρὸς αὐτὸν, καὶ σπεύσωσι πρὸς αὐτόν. Ἐκήρυττε τὴν μετάνοιαν ὡς τὴν τοῦ Θεοῦ προσταγὴν, (κεφ. ιζ'. 30.) εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ὑποταχθῶμεν· καὶ τὴν ἐκήρυττεν ὡς δῶρον τοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, (κεφ. ε'. 31.) καὶ παρήγγελλε τὸν λαὸν ν' ἀναβλέψῃ πρὸς ἐκεῖνον δι' αὐτήν.

2.—"Καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν." Ἡμεῖς πρέπει διὰ τῆς μετανοίας νὰ θεωρήσωμεν πρὸς τὸν Θεὸν ὡς τέλος μας· καὶ διὰ τῆς πίςεως νὰ ἀποβλέψωμεν πρὸς τὸν Χριστὸν ὡς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὁδόν μας. Ἡ ἁμαρτία πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ καὶ παραιτηθῇ διὰ τῆς μετανοίας· καὶ ἐν τῷ ἅμα πρέπει νὰ καταφύγωμεν πρὸς τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως διὰ τῆς ἁμαρτίας τὴν ἄφεσιν. Ἡ πρὸς Θεὸν μετάνοιά μας δὲν ἀρκεῖ· πρέπει νὰ ἔχωμεν ἀληθῆ πίστιν εἰς τὸν Χριστὸν, ὡς Λυτρωτὴν ἡμῶν καὶ Σωτῆρα, πειθόμενοι εἰς αὐτὸν ὡς Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν. Διότι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιστρέψωμεν πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς μετανοοῦντες υἱοὶ πρὸς πατέρα, παρὰ διὰ τῆς δυνάμεως καὶ δικαιοσύνης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς Μεσίτου.

Εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους, ὅτι ὁ Παῦλος ἐστάθη τοιοῦτος κήρυξ· καὶ ἂν θέλῃ τις νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἴδιον ἔργον, πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ τὰ ἴδια φρονήματα, καὶ τὰ ὅμοια ἴχνη.

Αὐτὸς λοιπὸν φανερόνει, ὅτι περιέμενε πάθη, καὶ θλίψεις εἰς τὸ παρὸν διὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ ταξίδιόν του· (ςιχ. 22—24.) Ἂς μὴ στοχασθῇ τις, ὅτι αὐτὸς ἀφίνει τώρα τὴν Ἀσίαν διὰ τὸν φόβον τοῦ διωγμοῦ· ὄχι, αὐτὸς ἦτο τόσον μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ φύγῃ ὡς ὁ δειλὸς ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ κινδύνου, ὥστ' ἐφάνη ὡς ἥρως, σπεύσας εἰς τοὺς εὐρυχώρους τόπους τοῦ πεδίου, ὅπου ἐπεριμένετο ἡ μάχη θερμοτάτη. Ἰδοὺ τώρα, ὑπάγω εἰς Ἱερουσαλὴμ δεδεμένος τῷ πνεύματι· ἀποφασισμένος, δηλονότι, σταθερῶς νὰ προχωρήσω, καὶ καλῶς βεβαιωμένος, ὅτι ἡ τοιαύτη μου διάθεσις προέρχεται ἀπὸ

θείαν κατεύθυνσιν καὶ ἐπίῤῥοιαν, καὶ ὄχι ἀπό τινα φαντασίαν, ἢ ἰδικόν μου σχέδιον. Ὑπάγω ὁδηγούμενος ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, καὶ δεδεμένος νὰ τὸ ἀκολουθῶ, ὅπου μὲ ὁδηγεῖ, ἂν καὶ μὴν ἐξεύρων ὅσα μέλλουν νὰ μὲ συμβῶσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ἰδοὺ τὸ θεῖον θάῤῥος καὶ ἀπόφασις τοῦ Ἀποστόλου, ἐναντίον ὅλων τῶν δυσκολιῶν καὶ ἀντιστάσεων! Αὐτὸς τὰς εἶδεν ἔμπροσθέν του, ἀλλὰ ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ αὐτῶν. "Οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι!" Δὲν ἐτάραξαν τὴν καρδίαν του ταῦτα τὰ πράγματα· δὲν τὸν ἀπέσπασαν ἀπὸ τὸν σκοπόν του. Αὐτοὶ οἱ συλλογισμοὶ δὲν τὸν ὑστέρουν τῆς παραμυθίας, οὐδὲ τὸν ἔκαμνον νὰ ἐπιχειρῇ μικροψύχως τὸ ἔργον του. Ἐν μέσῳ τῶν θλίψεων ἐφαίνετο ἀμέριμνος.—"Οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ." Ἡ ζωὴ εἶναι γλυκεῖα, καὶ εἶναι εἰς ἡμᾶς φυσικῶς ἀκριβή. "Ὅσα ὑπάρχει ἀνθρώπῳ, ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ δώσει." (Ἰὼβ β΄. 4.) Ὁ φρόνιμος ὅμως καὶ γνωρίζων τὸ συμφέρον του προσφέρει ὅ,τι ἔχει, καὶ τὴν ἰδίαν ζωὴν μᾶλλον, παρὰ νὰ στερηθῇ τοῦ Θεοῦ τὴν εὔνοιαν καὶ νὰ κινδυνεύσῃ τὴν αἰώνιον ζωήν. Τοιοῦτον ἦτο τοῦ Παύλου τὸ φρόνημα. Ἂν καὶ ἡ ζωὴ φαίνεται ἄκρως τιμία εἰς τὸν σαρκικὸν ὀφθαλμὸν, εἰς τὸν τῆς πίστεως ὅμως φαίνεται κατὰ σύγκρισιν εἰς τὸ ἄκρον ἀξιοκαταφρόνητος. Αὐτὴ δὲν εἶναι τοσοῦτον ἀκριβὴ, ὥστε νὰ μὴ θυσιασθῇ ἀσμένως διὰ τὸν Χριστόν.

Δύο πράγματα ἐπιμελεῖται ὁ μέγας οὗτος καὶ ἀγαθὸς ἀνήρ· καὶ ἂν τὰ κερδήσῃ, ὀλίγον τὸν μέλει διὰ τὴν ζωήν.

1.—Τὸ νὰ φανῇ πιστὸς εἰς τὴν ἐμπιστευθεῖσαν εἰς αὐτὸν παρακαταθήκην· νὰ τελειώσῃ, δηλονότι, τὴν διακονίαν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Κύριον Ἰησοῦν· νὰ πράξῃ τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐστάλη εἰς τὸν κόσμον, ἢ μᾶλλον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐστάλη εἰς τὴν ἐκκλησίαν· νὰ κάμῃ τελείαν τῆς διακονίας του ἔνδειξιν· νὰ τὴν φέρῃ εἰς τέλος, καὶ νὰ δυνηθῶσιν ἄλλοι νὰ θερίσωσι τὴν ὠφέλειαν αὐτῆς κατὰ πάντα τρόπον τοῦ μελετηθέντος σκοποῦ· διὰ νὰ "τελειώσῃ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ," ὡς λέγεται περὶ τῶν δύο μαρτύρων. (Ἀποκαλ. ιά. 7.)

2.—Τὸ νὰ τελειώσῃ καλῶς τὸ ἔργον του. Αὐτὸς δὲν φροντίζει περὶ τοῦ πότε, ἢ πῶς φθάνει τῆς ζωῆς του τὸ τέλος· ἔστω ὅσον καὶ ἂν ἦναι σύντομον, αἰφνίδιον, καὶ τόσον δεινὸν, ὁποῖον ἐδύναντο νὰ τὸ καταστήσωσιν αἱ ἐξωτερικαὶ περιστάσεις, ἀρκεῖ μόνον νὰ τελειώσῃ μετὰ χαρᾶς τὸν δρόμον του. Αὐτὸς θεωρεῖ τὴν ζωήν του ὡς δρόμον, ἢ ἀγῶνα. Ἡ ζωὴ ἡμῶν εἶναι "προκείμενος ἡμῖν ἀγών." (Ἑβρ. ιβ΄. 1.) Τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ἔχομεν τὰ διορισθέντα εἰς ἡμᾶς ἔργα, διότι δὲν ἐστάλημεν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ εἴμεθα ὀκνηροί· καὶ τῆς ζωῆς μας τὰ ὅρια, ἐπειδὴ δὲν ἐστάλημεν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ μένωμεν εἰς αὐτὸν πάντοτε· ἀλλὰ διὰ νὰ διέλθωμεν τὸν κόσμον, νὰ τὸν τρέξωμεν μάλιστα. Αὐτὸς διηγεῖται περὶ τοῦ τέλους τοῦ δρόμου του, καὶ λαλεῖ περὶ αὐτοῦ ὡς βεβαίου, καὶ πλησίον. Τοῦ ἀγῶνός μας τὸ τέλος εἶναι ὁ θάνατος, ὅτε ἀναχωροῦμεν ἢ μὲ τιμὴν, ἢ μ' αἰσχύνην. Ὁ δὲ Παῦλος εἶναι πλήρης φροντίδος νὰ τὸν τελειώσῃ καλῶς· τὸ ὁποῖον ἐμφαίνει θεῖον πόθον τῆς ἀπολαύσεως, καὶ φόβον ἱερὸν τῆς ἀποτυχίας. Εἴθε νὰ τελειώσω τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς! καὶ τότε ὅλα θέλουν ἔχειν καλῶς· ἐντελῶς, καὶ αἰωνίως καλῶς. Κανὲν πρᾶγμα δὲν στοχάζεται μέγα διὰ νὰ πράξῃ, οὐδὲ πολλὰ δεινὸν κανὲν πάθημα, ὡς πρὸς τὴν μόνην του ἔφεσιν νὰ τελειώσῃ καλῶς, νὰ τελειώσῃ μετὰ χαρᾶς. Ἡμεῖς πρέπει νὰ θεωρῶμεν ὡς ἔργον τοῦ βίου μας ἑνὸς χαροποιοῦ θανάτου τὴν ζήτησιν, διὰ ν' ἀποθάνωμεν ὄχι μόνον ἀσφαλεῖς, ἀλλὰ καὶ περιχαρεῖς.

Ὁ Ἀπόστολος λοιπὸν τοὺς λέγει, ὅτι τοὺς δίδει τώρα τὸν τελευταῖον του ἀσπασμόν. (στιχ. 25.) Γνωρίζω, ὅτι σεῖς ὅλοι, μετὰ τῶν ὁποίων συναναστραφεὶς ἐκήρυξα τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἂν καὶ δύνασθε νὰ λαμβάνητε ἐπιστολὰς παρ' ἐμοῦ, τὸ πρόσωπόν μου ὅμως δὲν θέλετε ἰδεῖν πλέον.

Τοὺς καλεῖ μάρτυρας τῆς πιστῆς ἐκπληρώσεως τῆς μεταξὺ αὐτῶν διακονίας του· (ϛιχ. 26.) Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ βλέπετε τὴν πρὸς σᾶς διακονίαν μου τελειουμένην, ἀνήκει εἰς ἐσᾶς καὶ εἰς ἐμὲ νὰ σκεφθῶμεν καὶ κρίνωμεν περὶ τοῦ πράγματος. Ἐγὼ εἶμαι καθαρὸς ἀπὸ τὸ αἷμα πάντων, ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν ψυχῶν. Τοῦτο ἀναφέρεται καθαρῶς εἰς τὸ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιὴλ κεφ. λγ'. λέγοντος, Τὸ αἷμα τοῦ θανατωθέντος μὲ τοῦ ἐχθροῦ τὴν μάχαιραν, θέλει ζητηθῆν ἐκ χειρὸς τοῦ ἀπίστου φύλακος, ὅϛις δὲν ἔδωκεν εἴδησιν.

Αὐτὸς παρασταίνει τὴν ἐμπιϛοσύνην του μὲ τοῦτο· (ϛιχ. 27.) διότι δὲν ἔλειψα νὰ σᾶς φανερώσω πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς δὲν ἐκήρυξεν εἰς αὐτοὺς ἄλλο παρὰ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ, χωρὶς προσθήκην ἰδικῶν του ἐφευρέσεων. Ἐκήρυξεν ἁπλῶς τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ οὐδὲν ἄλλο· τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν των. Ἔργον τῶν ἱερῶν ὑπηρετῶν εἶναι νὰ φανερόνωσι ταύτην τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ, ὡς εἶναι ἀποκεκαλυμμένη, καὶ ὄχι ἀλλέως, οὐδ' ἄλλο τι περισσότερον.

Ὁ ἅγιος Παῦλος ἐξηγεῖται ἔπειτα τὰ ὑψηλὰ χρέη τοῦ τῶν Πρεσβυτέρων ἐπαγγέλματος.

1.—Αὐτοὶ πρέπει νὰ προσέχωσι τὸν ἑαυτόν των πρῶτον· πρέπει νὰ ἔχωσι ζηλότυπον ὀφθαλμὸν ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ κινήματα τῶν ψυχῶν των, καὶ εἰς ὅ,τι εἶπον καὶ ἔπραξαν. Πρέπει νὰ "περιπατῶσιν ἀκριβῶς," (Ἐφεσ. έ. 15.) καὶ νὰ γνωρίζωσι πῶς νὰ φέρωνται ὀρθῶς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον τώρα προεβιβάσθησαν, τιμηθέντες μὲ τὸ τῆς οἰκονομίας ἀξίωμα. Βέβαια δὲν εἶναι ἐπιτήδειοι καὶ πιστοὶ φύλακες τῶν ἀμπελώνων τῶν ἄλλων, οἱ ἀμελοῦντες τοὺς ἰδικούς των.

2.—Προσέχετε τὸ ποίμνιον, ὅλον τὸ ποίμνιον· οἱ μὲν ἀπὸ τὸ ἓν μέρος του, οἱ δὲ ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ χρέος καὶ ἡ εὐκαιρία σας· θεωρεῖτε ὅμως νὰ μὴ μένῃ ἠμελημένον κανὲν μέρος του. Προσέχετε ὅλον τὸ ποίμνιον, διὰ νὰ μὴν ἤθελε πλανηθῆν ἀπὸ τὴν μάνδραν κανὲν πρόβατον, καὶ γενεῖν τῶν λύκων σφάγιον· διὰ νὰ μὴν ἤθελε πταίσειν, καὶ ἀτακτήσειν ἐκ τῆς ἀμελείας σας.

3.—Αὐτοὶ πρέπει νὰ ποιμαίνωσι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ κάμνωσιν ὅλα τὰ χρέη τοῦ ποιμαντικοῦ ἐπαγγέλματος· πρέπει νὰ ὁδηγῶσι τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἄφθονον βοσκήν· πρέπει νὰ θέτωσιν ἔμπροσθεν αὐτῶν φαγητόν· πρέπει νὰ τὰ τρέφωσι μὲ ὑγιῆ διδασκαλίαν, μὲ κατανυκτικὴν εὐαγγελικὴν διδαχὴν, καὶ πρέπει νὰ προσέχωσι νὰ μὴν ἤθελε λείψειν τι τῶν ὅσα ἀναγκαιοῦν πρὸς τροφήν των διὰ τὴν αἰώνιον ζωήν.

4.—Αὐτοὶ πρέπει ν' ἀγρυπνῶσιν, ὡς ἐπαγρυπνοῦν οἱ ποιμένες εἰς τὰ πρόβατά των τὴν νύκτα· πρέπει νὰ ἦναι ἔξυπνοι καὶ προσεκτικοί· δὲν πρέπει νὰ δίδωσι χώραν εἰς τὴν πνευματικὴν ὀκνηρίαν καὶ τὸν ὕπνον, ἀλλὰ πρέπει νὰ προτρέπωνται εἰς τὸ ἔργον των, καὶ νὰ τὸ προσέχωσι μὲ ἐπιμέλειαν. Ἔσο ἄγρυπνος εἰς ὅλα· (β'. Τιμ. δ'. 5.) ἀγρύπνει ἐναντίον παντὸς πράγματος, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ βλάψῃ τὸ ποίμνιον, καὶ πρόσεχε κάθε τι, τὸ ὁποῖον ἐμπορεῖ νὰ τὸ ὠφελήσῃ.

Τοὺς ἐνθυμίζει τίνος ὑπάρχει ἡ Ἐκκλησία· ὁ Χριϛὸς τὴν ἠγόρασεν. Ὁ κόσμος εἶναι τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ δικαιώματος τῆς κτίσεως· ἡ ἐκκλησία ὅμως εἶναι ἰδική του διὰ τοῦ δικαιώματος τῆν λυτρώσεως· ὅθεν αὐτὴ πρέπει νὰ μᾶς ἦναι ἀκριβὴ, ἐπειδὴ ἐστάθη ἀκριβὴ εἰς αὐτὸν, πληρώσαντα δι' αὐτὴν τιμὴν μεγάλην, δηλαδὴ, τὸ πολυτιμώτατον αἷμά του.

Ἂς συλλογισθῶσι τὸν κίνδυνον, εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκετο τὸ ποίμνιον τοῦ νὰ γένῃ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ θῦμα. Προσέχετε τὸ ποίμνιον, ἐπειδὴ εἶναι λύκοι ἔξω, οἵτινες ζητοῦν νὰ τὸ κατασπαράξωσι. (ϛιχ. 29.) Ἐξεύρω τοῦτο, ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου, θέλουν εἰσελθεῖν μεταξύ σας βαρεῖς λύκοι. Τινὲς ἐννοοῦν τοῦτο περὶ τῶν διωκτῶν, οἵτινες ἔμελλον νὰ

διαβάλωσι τοὺς Χριστιανοὺς, καὶ νὰ παροξύνωσι τὴν διοίκησιν ἐναντίον των, μὴν εὐσπλαγχνιζόμενοι τὸ ποίμνιον. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐννοηθῇ μᾶλλον περὶ τῶν πλάνων καὶ ψευδοκηρύκων. Τούτους αὐτὸς ὀνομάζει λύκους βαρεῖς, διότι πάλιν ἐπροξένησαν κακὸν εἰς τῶν Χριστιανῶν τὴν ἀδελφότητα, ἔσπειραν διχονοίας μεταξύ των, ἀπέσπασαν πολλοὺς ἀπὸ τὸ ἁπλοῦν Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ κατέβαλον πᾶσαν των δύναμιν διὰ νὰ κατηγορήσωσι καὶ δυσφημίσωσι τοὺς ὀπαδούς τε, μὴ φειδόμενοι τὰ πολυτιμώτατα μέλη τοῦ ποιμνίου.—Ὅταν ἦτον ὁ Παῦλος εἰς Ἔφεσον, αὐτοὶ ἀπεμακρύνοντο, μὴ τολμῶντες νὰ παῤῥησιασθῶσιν ἔμπροσθέν του· ἀλλ᾽ ὅταν ἀνεχώρησε, τότε εἰσῆλθον εἰς αὐτοὺς, καὶ ἔσπειρον τὰ ζιζάνιά των, ὅπου αὐτὸς εἶχε σπείρειν τὸν ἀγαθὸν σπόρον. Ὅθεν, προσέχετε τὸ ποίμνιον, καὶ ἐπιμεληθῆτε ὅλαις δυνάμεσι νὰ τὸ στερεώσητε εἰς τὴν πίστιν, καὶ νὰ τὸ καθοπλίσητε κατὰ τῆς εἰσόδου τῶν ψευδοκηρύκων.

Ἀλλὰ, πρὸ πάντων, προσέχετε ἑαυτοὺς, ἐπειδὴ μέλλουν ν᾽ ἀποστατήσωσι μερικοὶ ποιμένες· (στιχ. 30.) Καὶ ἀπὸ σᾶς τοὺς ἰδίους, ἀπὸ τὰ μέλη ἴσως, μάλιστα καὶ ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἰδίας σας ἐκκλησίας—ἀπὸ σᾶς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἤδη λαλῶ (ἂν καὶ ἐλπίζω μετὰ θάῤῥους, ὅτι δὲν θέλει συμβῆν τοιοῦτον ἀτόπημα) θέλουν ἴσως ἐγερθῆν ἄνθρωποι λαλοῦντες διεστραμμένα,—πράγματα, δηλαδὴ, ἐναντία εἰς τὸν ὀρθὸν κανόνα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἀνατρεπτικὰ τοῦ μεγάλου σκοποῦ του. Καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἦσαν ἐν ὑπολήψει μεταξύ σας, καὶ τοὺς ὁποίους ἐμπιστεύεσθε, θέλουν ὑπερηφανευθῆν καὶ ἐπαρθῆν, καὶ ἰσχυρογνωμήσειν· ἀλλ᾽ ἀποβλέπουν εἰς τὸ ν᾽ ἀποσπῶσι μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν, νὰ κάμωσι φατρίαν διὰ λόγου των, ἥτις μέλλει νὰ τοὺς θαυμάζῃ, καὶ νὰ ὁδηγῆται ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ νὰ πιστεύῃ κατὰ τὰ φρονήματα αὐτῶν. Διὰ τοῦτο προσέχετε τὸν ἑαυτόν σας. Ἀκούοντες, ὅτι τινὲς ἀπὸ σᾶς μέλλουν νὰ προδώσωσι τὸ Εὐαγγέλιον, ἕκαστος πρέπει νὰ φροντίζῃ νὰ ἐρωτᾷ, "Μήπως εἶμαι ἐγώ;" Τοῦτο ἐπληρώθη εἰς τὸν Φύγελλον καὶ Ἑρμογένην, οἵτινες ἀπεστράφησαν ἀπὸ τὸν Παῦλον καὶ τὴν κηρυχθεῖσαν διδαχήν του· (β΄. Τιμ. ά. 15.) καὶ εἰς τὸν Ὑμέναιον καὶ Φιλητὸν, οἱ ὁποῖοι ἠστόχησαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀνατρέπουν τὴν πίστιν τινῶν. (β΄. Τιμ. β΄. 18.)

Ἂς σκεφθῶσι λοιπὸν τοὺς μεγάλους κόπους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ὑπομείνειν διὰ νὰ φυτεύσῃ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην· (στιχ. 31.) Ἐνθυμήθητε, ὅτι τρία ἔτη—(διότι τόσον καιρὸν διέτριψε κηρύττων εἰς τὴν Ἔφεσον, καὶ τὰ πλησιόχωρα,)—δὲν ἔπαυσα νύκτα καὶ ἡμέραν, νουθετῶν μετὰ δακρύων καθ᾽ ἕνα· καὶ σεῖς μὴν ἀμελήσετε νὰ οἰκοδομήσετε ἐπάνω εἰς τὸ θεμέλιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον κατέβαλον ἐγὼ μὲ τόσην ἐπιμέλειαν. Ὁ Παῦλος, ὡς πιστὸς φύλαξ, τοὺς εἶχε νουθετήσειν· ἐνουθέτει ἕκαστον· σιμὰ τῶν κοινῶν νουθεσιῶν, τὰς ὁποίας ἔδιδε κηρύττων, κατεγίνετο καὶ εἰς τὸ νὰ νουθετῇ μερικῶς ἄλλους, ὡς ἔβλεπε τὴν κατάστασίν των καλοῦσαν τοῦτο. Ἦτο σταθερὸς εἰς τὸ νὰ νουθετῇ, νύκτα καὶ ἡμέραν· ὁ καιρός του ἐπληροῦτο μὲ τὸ ἔργον του· τὴν νύκτα ὅτε ἔπρεπε ν᾽ ἀναπαυθῇ ὀλίγον, διελέγετο μετ᾽ ἐκείνων, μὲ τοὺς ὁποίους δὲν ἐδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ τὴν ἡμέραν περὶ τῶν ψυχῶν των. Αὐτὸς τοὺς ὡμίλησε περὶ τῶν ψυχῶν των μὲ μέγαν πόθον καὶ φροντίδα· τοὺς ἐνουθέτησε μὲ δάκρυα. Καθὼς εἶχε δουλεύσειν τὸν Κύριον, οὕτως ἐδούλευσε καὶ αὐτοὺς, μετὰ πολλῶν δακρύων· (στιχ. 19.) Τοιουτοτρόπως ὁ Παῦλος εἶχεν ἀρχίσειν τὸ ἀγαθὸν ἔργον εἰς τὴν Ἔφεσον· οὕτως ἐλευθέριος ἐστάθη κατὰ τοὺς κόπους του. Πῶς λοιπὸν αὐτοὶ ἔμελλον ν᾽ ἀποφύγωσι τοὺς κόπους διὰ νὰ τὸ ἐκτελέσωσι;

Τοὺς συσταίνει ἔπειτα εἰς τὸν Θεὸν, παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς διατηρῇ, νὰ τοὺς προστατεύῃ καὶ ἀναπληροῖ τὰς χρείας των, καὶ τοὺς ἐμψυχόνει νὰ βάλλωσιν ὅλην των τὴν μέριμναν ἐπάνω εἰς αὐτὸν, μὲ βεβαιότητα, ὅτι αὐτὸς ἐφρόντιζε περὶ αὐτῶν.

Ὅ,τι χρειάζεσθε, ὑπάγετε εἰς τὸν Θεὸν, ἂς εἶναι πάντοτε προσηλωμένος ὁ ὀφθαλμός σας πρὸς αὐτὸν, καὶ ἡ ἐλπίς σας ἐπ' αὐτὸν εἰς ὅλας τὰς θλίψεις καὶ δυσκολίας σας. Σᾶς συσταίνω εἰς τὸν Θεὸν, εἰς τὴν πρόνοιάν του, καὶ εἰς τὴν προστασίαν καὶ κηδεμονίαν αὐτῆς. Ἀρκεῖ ὅτι (ἂν καὶ εἴμεθα χωρισμένοι) ἔχομεν τὸν Θεὸν πάντοτε πλησίον μας.

Τοὺς παραδίδει εἰς τὸν λόγον τῆς χάριτος αὐτοῦ. Θέλετε εὑρεῖν μεγάλην παραμυθίαν δίδοντες πίστιν εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν, πολλὰ ὅμως μεγαλητέραν πιστεύοντες τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Εὐαγγελίου. Τοὺς συσταίνει εἰς τὸν λόγον τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐλάλησε πρὸς τοὺς μαθητάς του, ὅτε τοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὰ Ἔθνη, τὴν ὁποίαν τοὺς ἔδωκε παραγγελίαν, βεβαιώσας αὐτοὺς ὅτι ἤθελεν εἶσθαι μετ' αὐτῶν πάντοτε "ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος." Τηρεῖτε τοῦτον τὸν λόγον, καὶ ἂς ὁ Θεὸς σᾶς δίδῃ τὴν ἀγαθοεργίαν καὶ παραμυθίαν αὐτοῦ, καὶ τότε δὲν χρειάζεσθε περισσότερον.

Αὐτὸς συσταίνει τὸν ἑαυτόν του εἰς αὐτοὺς ὡς παράδειγμα ἀδιαφορίας περὶ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ παντὸς κοσμικοῦ ἀγαθοῦ· τὸ ὁποῖον, ἂν αὐτοὶ ἤθελον περιπατεῖν εἰς τὸ ἴδιον πνεῦμα, καὶ εἰς τὰ ἴδια βήματα, ἔμελλον νὰ εὕρωσιν ὅτι συμβάλλει μεγάλως εἰς τὴν εὔκολον καὶ εὐχάριστον δι' αὐτοῦ ὁδόν των. Ὅσον περὶ τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, τοὺς λέγει ὁ Παῦλος, πράξατε ὡς ἔπραξα ἐγώ· καὶ τί ἔπραξεν; Ἰδοὺ τοὺς τὸ διηγεῖται ἐνταῦθα.

1.—Ὅτι ποτὲ δὲν ἐπεθύμησε κοσμικὰ ἀγαθά. (στιχ. **33.**) Δὲν ἐπεθύμησα κανενὸς τὸ ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἢ τὸν ἱματισμόν· οὐδὲ σεῖς μὴ τὰ ἐπιθυμήσητε, καὶ τότε θέλετε εἶσθαι ἀναπαυμένοι. Ἦσαν πολλοὶ εἰς Ἔφεσον, καὶ πολλοὶ τῶν, ὅσοι ἐνηγκαλίσθησαν τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, οἵτινες ὑπῆρχον πλούσιοι, εἶχον πολλὰ χρήματα, ἀργυρόχρυσα σκεύη, πλουσίαν ἀποσκευὴν, καὶ ἐνδύοντο πολυτελῆ φορέματα, καὶ ἔκαμνον μεγάλην ἐπίδειξιν. Ἤδη δὲ ὁ Παῦλος δὲν ἦτο κενόδοξος, ὥστε νὰ ἐπιθυμῇ νὰ ζῇ ὡς αὐτοί. Ἐγὼ δὲν ἐπεθύμησα ποτὲ νὰ ἦμαι τοσούτου ἀργυρίου καὶ χρυσίου κύριος, ὡς βλέπω τοὺς ἄλλους ὑπάρχοντας· οὐδὲ νὰ φορῶ τοιαῦτα πλούσια ἐνδύματα, ὡς βλέπω τοὺς ἄλλους φοροῦντας. Ἐγὼ οὔτε τοὺς καταδικάζω, οὔτε τοὺς φθονῶ· δύναμαι νὰ ζῶ ἐπωφελῶς καὶ εὐχαρίστως, χωρὶς νὰ ζῶ μέγας. Οἱ ψευδαπόστολοι ἐπεθύμουν νὰ εὐπροσωπηθῶσιν ἐν σαρκὶ, (Γαλ. ϛ'. **12.**) νὰ κάμνωσιν ἐπίδειξιν εἰς τὸν κόσμον· ὁ Παῦλος ὅμως δὲν ἔπραττεν οὕτως. Αὐτὸς ἤξευρε πῶς ταπεινοῦσθαι, πεινᾶν, καὶ ὑστερεῖσθαι. (Φιλιππ. δ'. 12.) Δὲν ἦτο πλεονέκτης διὰ νὰ λαμβάνῃ παρ' αὐτῶν ἢ ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἢ ἱματισμόν. Τοσοῦτον ἦτον ἀφιλοκερδὴς, ὥστε ποτὲ δὲν ἐζήτει τίποτε, οὐδ' ἔστεργε νὰ τὸν δοθῇ τι διὰ τοὺς μεταξὺ αὐτῶν κόπους του.

Ὄχι τοῦτο μόνον· ἀλλὰ καὶ εἰργάζετο ὁ Παῦλος διὰ τὴν ζωοτροφίαν του, καὶ ἐκοπίαζε μεγάλως διὰ νὰ κερδίζῃ τὸν ἄρτον του. (στιχ. 34.) Σεῖς δὲ γνωρίζετε, καὶ ἐστάθητε αὐτόπται τούτου, ὅτι αἱ χεῖρες αὗται ὑπηρέτησαν τὰς χρείας μου, καὶ τοὺς μετ' ἐμοῦ· σεῖς μὲ ἴδετε ἐνασχολούμενον πρωΐαν καὶ ἑσπέραν εἰς τὸ νὰ κόπτω καὶ νὰ ῥάπτω σκηνὰς, διὰ τὸν ἄρτον καὶ τὸ φόρεμά μου. Ὅταν αὐτὸς ἔμελλε νὰ κερδίσῃ τὸν ἄρτον του, τὸν ἐκέρδιζε μὲ κόπον. Ὁ Παῦλος εἶχε καὶ νοῦν καὶ γλῶσσαν δι' ὧν ἐδύνατο νὰ κερδίσῃ χρήματα· ἀλλ' αἱ χεῖρες αὗται, λέγει, ἦσαν ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ὑπηρέτησαν τὰς χρείας μου. Θαυμαστὸν πρᾶγμα τῷόντι, ὅτι αἱ χεῖρες ἐκεῖναι, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν ὁποίων ἐδόθη τοσάκις τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· αἱ χεῖρες ἐκεῖναι, διὰ τῶν ὁποίων ἔκαμεν ὁ Θεὸς παράδοξα θαύματα, καὶ κάμνει ταῦτα ὁμοίως εἰς Ἔφεσον, (κεφ. ιθ'.) ἔμελλον νὰ ἦναι ὑποχρεωμέναι νὰ πιάνωσι τὴν βελόνην, τὸ ψαλίδιον, τὸ σουβλίον, τὰ σχοινία, καὶ νὰ ἐργάζωνται σκηνὰς μόνον διὰ τοῦ ἄρτου

τὴν ἀπόλαυσιν. Ὁ Παῦλος ἐνθυμίζει τοῦτο εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους τούτους, (καὶ εἰς ἄλλους διὰ μέσου αὐτῶν,) διὰ νὰ μὴν ἤθελε τοὺς φανῆν παράδοξον, ἀνίσως ἔμελλον ν' ἀπαντήσωσι τὴν ἰδίαν ἀμέλειαν, παρὰ νὰ ἐξακολουθῶσι τὸ ἔργον των, μεταχειριζόμενοι ὁποῖον δύνανται τίμιον μέσον διὰ νὰ ζῶσιν· ὅσον δ' ὀλιγωτέραν ἐμψύχωσιν λαμβάνουν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τοσοῦτον περισσοτέραν θέλουν λαμβάνειν ἀπὸ τὸν Θεόν.

Οὔτε μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν του ἐδούλευσεν ὁ Παῦλος· ἀλλὰ διὰ νὰ βοηθῇ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πένητας, καὶ τοὺς μὴ δυναμένους νὰ δουλεύωσιν· τὸ ὁποῖον παράδειγμα συμφωνεῖ μὲ τὴν συμβουλήν του, (Ἐφεσ. δ'. 28.) Ἂς κοπιάζῃ, δουλεύων μὲ τὰς χεῖράς του, διὰ νὰ ἔχῃ νὰ μεταδίδῃ εἰς τὸν χρείαν ἔχοντα. Ἡμεῖς πρέπει νὰ κοπιάζωμεν εἰς μίαν τιμίαν δούλευσιν, ὄχι μόνον διὰ νὰ ἐμπορῶμεν νὰ ζῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ δίδωμεν.

Ὁ λόγος οὗτος ἐδύνατο νὰ φανῇ βαρὺς, ὅθεν τὸν ἐπικυρόνει ὁ Παῦλος μὲ ἕνα λόγον τοῦ Κυρίου ἡμῶν, τὸν ὁποῖον τοὺς ἐσυμβούλευε νὰ ἐνθυμοῦνται πάντοτε· "Μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν." Φαίνεται δ' ὅτι οὗτοι ἦσαν λόγοι, τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἐδίδασκε συνεχῶς εἰς τοὺς μαθητάς του, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔπραξε τοσαύτας μεγάλας δωρεὰς, κατὰ τὸ ὁποῖον τοὺς προέτρεπε νὰ τὸν μιμῶνται· (Ματθ. ι'. 8, 9.) Εἶναι πλέον μακάριον τὸ ν' ἀγαθοποιῶμεν μὲ ὅ,τι ἔχομεν, πολὺ ἢ ὀλίγον, παρὰ νὰ τὸ κάμνωμεν περισσότερον. Τὰ φρονήματα τῶν τέκνων τοῦ κόσμου τούτου εἶναι ἐναντία μὲ τοῦτο· αὐτοὶ φοβοῦνται νὰ μεταδίδωσι· τοῦτο τὸ μεταδίδειν, λέγουν, φθείρει τὸ πᾶν· ἐλπίζουν ὅμως νὰ κερδίζωσι. Βέβαια τὸ κέρδος φαίνεται εἰς αὐτοὺς τὸ πλέον μακάριον ἀφ' ὅ,τι ἐμπορεῖ νὰ τύχῃ· ἀλλ' ὁ Χριστὸς μᾶς λέγει, εἶναι πλέον μακάριον,—πλέον εὐγενὲς καθ' ἑαυτὸ, ἔνδειγμα γενναιοτέρας διαθέσεως τοῦ πνεύματος, καὶ ὁδὸς πρὸς καλητέραν μακαριότητα ἐπὶ τέλους, τὸ δίδειν, παρὰ τὸ λαμβάνειν. Τοῦτο τοὺς ἐξομοιοῖ περισσότερον μὲ τὸν Θεὸν, ὅστις δίδει εἰς ὅλους, καὶ δὲν λαμβάνει ἀπὸ κανένα· καὶ μὲ τὸν Κύριον Ἰησοῦν, ὅστις κατεγίνετο πάντοτε εἰς τὸ ἀγαθοποιεῖν.

36. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεὶς τὰ γόνατα αὑτοῦ, σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο 37. Ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων· καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου κατεφίλουν αὐτόν· 38. Ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν· προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

Οὕτως ἀπεχωρίσθησαν προσευχηθέντες· (στιχ. 36.) Καὶ ταῦτα εἰπὼν, κλίνας τὰ γόνατα αὐτοῦ προσηύξατο μὲ ὅλους. Δὲν εἶναι δ' ἀμφιβολία, ὅτι ἡ προσευχὴ αὕτη ἦτο κατὰ πάντα ἁρμοδία εἰς τὴν παροῦσαν ἀξιοδάκρυτον περίστασιν. Ὁ Παῦλος προσευχηθεὶς, τοὺς ἐσύστησεν εἰς τὸν Θεὸν, παρακαλέσας αὐτὸν νὰ μὴν ἤθελε τοὺς ἐγκαταλείψειν, ἀλλὰ νὰ μένῃ ἀπ' αὐτῶν ἀχώριστος.

Αὐτὴ ἦτον ἀποχωρισμοῦ προσευχὴ, πικρὰ, ἀλλὰ γλυκεῖα, ἡ ὁποία ἴσως ἔκαμεν ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις εἰς ὅλων τὰς καρδίας. Εἶναι καλὸν, ὅταν ἀποχωρίζωνται φίλοι, ν' ἀποχωρίζωνται μὲ προσευχὴν, ὅπως συμπροσευχόμενοι ὁμοῦ τὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεως, δύνανται νὰ προσεύχωνται πλέον αἰσθητῶς ὁ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου ἀποχωριζόμενοι, τὸ ὁποῖον εἶναι ἓν μέρος τοῦ Χριστιανικοῦ χρέους μας, καὶ ἡ οὐσία τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων. "Ἐπίδοι ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, ὅτι ἀποστησόμεθα ἕτερος ἀφ' ἑτέρου!"—εἶναι καλὴ διὰ τοὺς μέλλοντας νὰ ἀποχωρισθοῦν προσευχή. (Γεν. λά. 49.) Ἢ καὶ αὐτή—Ἂς γένῃ ἡ ἀκόλουθος μας ἐντάμωσις ἢ πλησιέστερον εἰς τὸν οὐρανὸν, ἢ εἰς τὸν ἴδιον οὐρανόν! Ὁ Παῦλος ἐνταῦθα ἠκολούθησε τοῦ Χριστοῦ

τὸ παράδειγμα, ὅστις μέλλων ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ἀφοῦ τοὺς ἐκήρυξε, προσηύξατο μεθ' ὅλων αὐτῶν. (Ἰωάν. ιζ'. 1.)

Καὶ ἀπεχωρίσθησαν μετὰ δακρύων, μὲ κλαυθμὸν μέγαν, καὶ μ' ἐγκαρδίους ἀσπασμούς. Ἐπιπέσοντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου, κατεφίλουν αὐτόν· ὅλοι, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον θρηνῶν ἕκαστος τὴν ἰδίαν του στέρησιν. Πῶς δύναμαι ν' ἀποχωρισθῶ ἀπὸ τὸ ἀκριβὸν τοῦτο ὑποκείμενον, τὸν μακάριον τοῦτον Παῦλον, (ἔλεγεν ὁ εἷς,) εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι καθ' ἕνα τρόπον ἡ ζωή μου δεδεμένη; Εἰς ὁδὸν εἰρήνης, ἀκριβὲ φίλε μου, ἔλεγεν ὁ ἄλλος, σ' ὁμολογῶ μυρίας χάριτας, καὶ μυρίας εἰς τὸν Θεὸν διὰ σὲ, καὶ δι' ὅλους τοὺς κόπους τοὺς ὁποίους κατέβαλες διὰ τὸ καλόν μου. Καὶ πρέπει ν' ἀποχωρισθῶμεν; ἄλλος ἔλεγε· μέλλω νὰ στερηθῶ τὸν πνευματικόν μου πατέρα, τροφέα καὶ ὁδηγόν; Τί μέλλει γενέσθαι δι' ἡμᾶς τώρα, ἔλεγεν ὁ ἄλλος, ἀφοῦ δὲν θέλομεν τὸν ἔχειν πλέον καταφυγὴν, καὶ διδάσκαλον; Τί θέλω γένειν, ἂν ὁ Κύριος ἀφαιρέσῃ τὸν διδάσκαλόν μου ἀπὸ τὴν κεφαλήν μου; "Πάτερ, πάτερ, ἅρμα Ἰσραὴλ, καὶ ἱππεὺς αὐτοῦ!" (δ'. Βασιλ. β'. 3. 12.) Οὕτως οἱ ἀγαπῶντες εἰς ἄκρον, ἀνταγαπῶνται κοινῶς τὰ μέγιστα. Ὁ Παῦλος, ὅστις ἦτο κατὰ πολλὰ ἀγαπητὸς φίλος, εἶχε φίλους σώζοντας μεγάλην ἀγάπην πρὸς αὐτόν. Τὰ δάκρυα ταῦτα διὰ τοῦ Παύλου τὴν ἀναχώρησιν ἐστάθησαν εὐάρεστος ἀνταπόδοσις δι' ὅλα τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα εἶχε χύσειν αὐτὸς, κηρύττων εἰς αὐτοὺς καὶ συμπροσευχόμενος μετ' αὐτῶν. "Οἱ δὲ σπείροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι." (Ψαλμ. ρκέ. 5.)

Ὢ τί ἀξιομνημόνευτον παράδειγμα μᾶς παρασταίνεται εἰς ταύτην τὴν ἱστορίαν!—πόσον ψυχωφελὲς καὶ καρδιερευνητικὸν δι' ὅλους τοὺς ἐπιθυμοῦντας τὸ καλὸν ἔργον τῆς Ἐπισκοπῆς, ἢ ὁποιονδήποτε ἱερατικὸν ἐπάγγελμα! Εἶναι κατεξοχὴν χρέος ἰδιαίτερον τῶν ὁδηγούντων ἄλλους εἰς τὸν οὐράνιον θησαυρὸν, νὰ ἦναι ἀδιάφοροι εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα, καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ πᾶσαν ὑποψίαν, ὅτι ἐπιθυμοῦν τὸ χρυσίον ἢ ἀργύριον, ἢ τὸν ἱματισμὸν τινός. Πλὴν φεῦ! ὀλίγοι τῶν ζητούντων τὴν τιμὴν, ὅτι ὑπάρχουν τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι εἰς ἀξίωμα καὶ ἐξουσίαν, εἶναι διατεθειμένοι εἰς τὸ νὰ φανῶσιν ὅμοιοι ἐκείνων κατὰ τὴν αὐταπάρνησιν, καὶ τὴν θέλησιν νὰ κοπιάζωσι νύκτα καὶ ἡμέραν χωρὶς ὄφελος, καὶ εἰς περιστάσεις τῆς ἰδίας πτωχείας. Εἶναι πιθανὸν τῷόντι, ὅτι ἡ ἐξουσία των, ὡς διαδόχων τῶν Ἀποστόλων, ἤθελεν ἀμφιβάλλεται πολλὰ ὀλιγώτερον, ἂν ἡ διαγωγὴ καὶ τὰ φρονήματά των ἦσαν τοιαῦτα. Ὁ ζηλωτὴς ὅμως, καὶ νουνεχὴς ὑπηρέτης τοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶναι ἐπιτήδειος εἰς τὸ νὰ κερδίζῃ ψυχὰς, δὲν ζητεῖ φιλαργύρως ἢ ἀμετρίως οὐδ' αὐτὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα· ἀλλὰ ὑπομένει πάντα, μᾶλλον παρὰ νὰ ἐμποδίσῃ τοῦ Χριστοῦ τὸ Εὐαγγέλιον. Ὑποπίπτων δ' εἰς μεγαλητέραν ἀνάγκην, μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας θέλει ὑπηρετήσειν τὰς χρείας του, καὶ τὰς τοῦ οἴκου, ἢ τῶν φίλων του, διὰ νὰ διδάξῃ καὶ τοὺς πτωχοὺς πῶς πρέπει νὰ κοπιάζωσιν, ὥστε νὰ βοηθῶσι τὸν ἀσθενέστερον· καὶ νὰ μάθῃ ἐκ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ ἕκαστος νὰ μὴ λέγῃ, Τί μέλλω νὰ κερδίσω; παρὰ—Τί καλὸν δύναμαι νὰ κάμω;

Οὕτω πρέπει νὰ μιμηθῶμεν τὸ παράδειγμα τοῦ κεχαριτωμένου ἡμῶν Κυρίου, ὅστις μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι εἶναι μακαριώτερον τὸ δίδειν παρὰ τὸ λαμβάνειν,—γνώμη, ἥτις πρέπει νὰ ἐγχαραχθῇ εἰς πᾶσαν καρδίαν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν τῶν Εὐαγγελικῶν Κηρύκων. Τοιοῦτον ἦτο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ φρόνημα· εἴθε νὰ ἐμπνευσθῇ καὶ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν τὸ ὅμοιον!

Οἱ Χριστιανοὶ οὕτω προτρέποντες, καὶ προσευχόμενοι ἀμοιβαίως, δύνανται νὰ εὑρίσκωσι πολλοὺς καιροὺς δακρύων, καὶ λυπηρῶν χωρισμῶν· ἡ λύπη των ὅμως θέλει μεταβληθῆν εἰς χαρὰν, καὶ θέλουν ἐνταμωθῆν ταχέως ἐνώπιον τοῦ θρόνου, διὰ νὰ μὴ χωρισθῶσι πλέον.

Εἴθε νὰ χορηγήσῃ ὁ Κύριος εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν του Ἐπισκόπους, Πρεσβυτέρους, καὶ Ποιμένας, στολισμένου, μὲ τοιαύτην ἀρετὴν, καὶ μιμουμένους κατὰ πάντα τοῦ μακαρίȣ τούτȣ Ἀποςόλȣ τὸ παράδειγμα, καὶ τὸν ζῆλον τῶν Ἐφεσίων τούτων Πρεσβυτέρων, ὥςε νὰ προβιβασθῇ τὸ αἰώνιον ὄφελος ἐκείνου τοῦ ποιμνίου, τὸ ὁποῖον ἐξηγόρασεν ὁ Χριστὸς μὲ τὸ ἴδιον αἷμά του! Ἀμήν!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

ΩΣ δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν Κῶν, τῇ δὲ ἑξῆς εἰς τὴν Ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς Πάταρα. 2. Καὶ εὑρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν. 3. Ἀναφανέντες δὲ τὴν Κύπρον, καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον, ἐπλέομεν εἰς Συρίαν, καὶ κατήχθημεν εἰς Τύρον· ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον. 4. Καὶ ἀνευρόντες τȣ̀ς μαθητὰς, ἐπεμείναμεν αὐτȣ̃ ἡμέρας ἑπτά· οἵτινες τῷ Παύλῳ ἔλεγον διὰ τȣ̃ Πνεύματος, μὴ ἀναβαίνειν εἰς Ἱερȣσαλήμ. 5. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ ϗ τέκνοις, ἕως ἔξω τῆς πόλεως· καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, προσηυξάμεθα. 6. Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλȣς, ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον· ἐκεῖνοι δὲ ὑπέςρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

Οἱ ἐν Τύρῳ μαθηταὶ ἦσαν στολισμένοι μὲ τοιαῦτα χαρίσματα, ὥστ' ἐδυνήθησαν διὰ τοῦ Πνεύματος νὰ προφητεύσωσι περὶ τῶν θλίψεων, τὰς ὁποίας ἔμελλε νὰ ὑπομείνῃ εἰς Ἱερȣσαλὴμ ὁ Παῦλος· διότι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐμαρτύρησε περὶ τούτου εἰς πᾶσαν πόλιν. (κεφ. κ'. 23.) Τοῦτο μὲ τὸ νὰ ἦτο πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον, συμβαῖνον, ἔμελλε νὰ ὁμιλῆται πολλὰ, ὁ Θεὸς ἔκρινεν εὔλογον τὴν πρόῤῥησιν αὐτοῦ πρὸς ὅλους, διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθῇ, ἀλλὰ νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἡ πίστις τῶν μαθητῶν. Ἔχοντες δὲ τοιαύτας χάριτας, καὶ προϊδόντες τὰς θλίψεις του, ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης, καὶ φροντίδος διὰ τὴν ἐκκλησίαν, τὸν παρεκάλουν νὰ μὴν ἀναβῇ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Πλὴν αὐτὸς διὰ τοῦ ἰδίȣ Πνεύματος ἔκρινεν ἀλλέως. Ἀντιλέγει λοιπὸν τάχα εἰς τὸν ἑαυτόν του τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ; Ποτέ. Ἀλλ' αὐτοὶ ἐννοήσαντες ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Πνεύματος ποῖος κίνδυνος περιέμενε τὸν Παῦλον, ἀπὸ τὴν ἀγάπην, καὶ ὄχι ἀπό τινα ἰδιαιτέραν προσταγὴν τοῦ Πνεύματος, τὸν παρεκάλεσαν νὰ μὴν ἀναβῇ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀγνοοῦντες τὶ εἶχε προστάξειν τὸν Παῦλον τὸ ἴδιον Πνεῦμα.

Εἶναι καλὸν νὰ διδάσκωνται τὰ τέκνα πῶς νὰ σέβωνται τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς καλοὺς ἱερεῖς. Τοῦτο κυρίως ἦτον ἀξιοπαρατήρητον εἰς Τύρον, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπηντήσαμεν εἰς κανὲν ἄλλο μέρος, ὅτι οἱ Τύριοι ἔφερον τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα των διὰ νὰ συνοδεύσωσι τὸν Παῦλον, νὰ τὸν κάμωσι μεγαλητέραν τιμὴν, καὶ νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῶν νουθεσιῶν καὶ προσευχῶν του. Αὐτοὶ ἀπεχωρίσθησαν μὲ προσευχὴν, ὡς εἶχε πράξειν ὁ Παῦλος μετὰ τῶν Ἐφεσίων πρεσβυτέρων· (κεφ. κ'. 36.) Οὕτω μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος, τοσον διὰ παραδείγματος καθὼς καὶ διὰ ἐντολῆς, νὰ προσευχώμεθα ἀδιαλείπτως. Αἱ θερμαὶ κοινωνικαὶ προσευχαὶ ἐλαττόνουν τῆς θλίψεώς μας τὴν δρυμύτητα,

ὅταν βιαζώμεθα νὰ χωρισθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἀγαπητούς μας Χριστιανοὺς φίλους. Εἰς τὸ ἔνθερμον τοῦτο τῆς εὐσεβείας ἔργον πρέπει νὰ συνέρχωνται καὶ τὰ τέκνα μας, διὰ νὰ ἐντυπόνῃ ἐγκαίρως τὰ ἁπαλὰ αὐτῶν πνεύματα τῆς ὠφελείας καὶ ἀξίας τῆς θρησκείας τὸ αἴσθημα. (Ἴδε Γένεσις μή. 1.) Οὕτω δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι αὐτὰ μεγαλόνοντα θέλϋν γένειν τῆς εὐλογίας μέτοχα, καὶ προικισθῆν μὲ πνευματικὰ χαρίσματα, πρὸς στερέωσιν καὶ ἄλλων, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ λογισθῇ ὡς ἡ μεγίστη χάρις, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ μᾶς κάμῃ ὁ Θεὸς, ὡς πρὸς τὰ παιδία μας.

---

7. Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες, ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολεμαΐδα· καὶ ἀσπασάμενοι τὺς ἀδελφὺς ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν παρ᾽ αὐτοῖς. 8. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες οἱ περὶ τὸν Παῦλον, ἤλθομεν εἰς Καισάρειαν· καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιςοῦ, (τοῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ,) ἐμείναμεν παρ᾽ αὐτῷ. 9. Τϋτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προφητεύϋσαι. 10. Ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους, κατῆλθέ τις ἀπὸ τῆς Ἰϋδαίας προφήτης ὀνόματι Ἄγαβος. 11. Καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ Παύλϋ, δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τὺς πόδας, εἶπε· Τάδε λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· Τὸν ἄνδρα, ὗ ἐςιν ἡ ζώνη αὕτη, ὕτω δήσουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰϋδαῖοι, καὶ παραδώσϋσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν. 12. Ὡς δὲ ἠκϋσαμεν ταῦτα, παρεκαλῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ. 13. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος· Τί ποιεῖτε, κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μυ τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ ὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Ἰησῦ. 14. Μὴ πειθομένϋ δὲ αὐτῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες· Τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν Καισάρειαν, τοὺς ὑπεδέχθη Φίλιππος ὁ εὐαγγελιστὴς, τὸν ὁποῖον ἀφήκαμεν εἰς Καισάρειαν πρὸ πολλῶν χρόνων, ἀφοῦ εἶχε βαπτίσειν τὸν Εὐνοῦχον· (Πραξ. ή. 40.) καὶ τὸν εὑρίσκομεν τώρα ἐκεῖ. Αὐτὸς ἦτον ἐξ ἀρχῆς διάκονος, εἷς τῶν ἑπτὰ, οἵτινες ἐκλέχθησαν διὰ νὰ ὑπηρετῶσι τὰς τραπέζας. (κεφ. ϛ΄. 5.) Αὐτὸς ἦτο τώρα, καὶ ἐστάθη πολὺν καιρὸν, εὐαγγελιστής· εἷς, ὅστις περιήρχετο διὰ νὰ φυτεύῃ καὶ ποτίζῃ ἐκκλησίας, ὡς ἔπραττον οἱ Ἀπόστολοι, καὶ παρεδίδετο, ὡς αὐτοὶ, "τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου." Οὕτω δουλεύσας καλῶς τὸ τοῦ διακόνου ἐπάγγελμα, ἠξιώθη βαθμοῦ μεγαλητέρου· καὶ φανεὶς πιστὸς εἰς ὀλίγα, κατεστάθη ἐπὶ πολλῶν.

Ὁ Φίλιππος οὗτος εἶχε τέσσαρας παρθένους θυγατέρας, αἱ ὁποῖαι προεφήτευον· (στιχ. 9.) Ἐντεῦθεν γίνεται πιθανὸν, ὅτι αὐταὶ προεφήτευσαν περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ θλίψεων τοῦ Παύλου, ὡς τὰς προεῖπον καὶ ἄλλοι, καὶ τὸν παρεκίνουν νὰ μὴν ὑπάγῃ ἐκεῖ· ἢ ἴσως αὐταὶ προεφήτευσαν εἰς τρόπον νὰ τὸν ἐμψυχόσωσιν ἐναντίον τῶν προκειμένων εἰς αὐτὸν δυσκολιῶν. Ἐνταῦθα ἐστάθη περαιτέρω ἐκπλήρωσις τῆς προφητείας ἐκείνης, (Ἰωὴλ β΄. 28.) περὶ τῆς ἀφθόνου ἐκχύσεως τοῦ Πνεύματος ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, ὥστ᾽ οἱ υἱοὶ καὶ θυγατέρες αὐτῶν ἔμελλον νὰ προφητεύωσιν.

Ἔχομεν περιπλέον μίαν καθαρὰν καὶ τελείαν πρόῤῥησιν τῶν παθῶν τοῦ Παύλου, ἀπὸ ἕνα γνωστὸν προφήτην λεχθεῖσαν. Ὁ Ἄγαβος προεφήτευσε περὶ τῶν εἰς Ἱερϋσαλὴμ δεσμῶν τοῦ Παύλου, μὲ ἓν σημεῖον, ὡς

ἔκαμνον οἱ προφῆται τὸ πάλαι. (Ἴδε Ἡσαΐας, κεφ. κ'. 3. Ἱερεμίας, κεφ. ιγ'. 1. κζ'. 82. Ἰεζεκιὴλ, κεφ. δ'. 1. ιβ'. 3.) Ὁ Ἄγαβος ἔλαβε τὴν ζώνην τοῦ Παύλου, καὶ μὲ αὐτὴν ἔδεσε πρῶτον τὰς χεῖράς του, καὶ ἔπειτα τοὺς πόδας του. Τὸ σημεῖον τοῦτο ἔγινε τόσον πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς προφητείας, ἥτις ἦτο τοσοῦτον βεβαία ὅτι ἔμελλε νὰ ἐκπληρωθῇ, ὡς νὰ εἶχεν ἤδη τελειώσειν· ὅσον καὶ διὰ νὰ κινήσῃ μὲ τοῦτο εἰς οἶκτον τοὺς περὶ αὐτὸν, ἐπειδὴ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον βλέπουν οἱ ὀφθαλμοί μας, μᾶς κάμνει μεγαλητέραν ἐντύπωσιν, παρ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀκούϐν τὰ ὦτά μας. Ἔπειτα ἐξηγεῖ τὸ σημεῖον· τὸν ἄνδρα, τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ζώνη αὐτη, θέλουν δέσειν οὕτως εἰς Ἱερϐσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσειν εἰς χεῖρας Ἐθνῶν· ὡς εἶχον πασχίσειν ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι εἰς ἄλλϐς τόπους, κατηγορήσαντες τὸν Παῦλον εἰς τοὺς Ῥωμαίους διοικητάς. Ὁ Παῦλος ἔλαβε τὴν ῥητὴν ταύτην εἰδοποίησιν περὶ τῶν θλίψεών του διὰ νὰ ἑτοιμασθῇ δι' αὐτὰς, καὶ νὰ μὴν ἤθελε τὸν καταπλήξειν ἢ φοβίσειν ἡ παρουσία των.

Οἱ φίλοι τοῦ Παύλου ἐγνώριζον, ὅτι αὐτὸς ἐπεχείρησε τοῦτο τὸ ταξίδιον ἐκ θείας διευθύνσεως, καὶ ἴδον μὲ ποίαν ἀπόφασιν αὐτὸς εἶχεν ἀποποιηθῆν πρότερον τὴν ἀνθίστασιν τῶν φίλων του· πλὴν εἰς αὐτοὺς βλέπομεν τὴν ἀδυναμίαν, ἥτις εἶναι συνήθης εἰς ὅλους. Ὅταν θεωρῶμεν τὰς θλίψεις μακρόθεν, καὶ ἔχωμεν μόνον γενικὴν αὐτῶν ἰδέαν, δυνάμεθα νὰ τὰς καταφρονήσωμεν· ὅταν ὅμως φθάνουν πλησίον, ἀρχίζομεν νὰ συστελλώμεθα καὶ ὀπισθοδρομῶμεν. Τώρα σ' ἔγγισεν ὁ πόνος, καὶ σὺ ἐλυπήθης. (Ἰώβ. δ'. 5.)

Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ ἱερὰ γενναιότης καὶ ἀφοβία, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπέμενεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν ἀπόφασίν του. (ςιχ. 13.)

Αὐτὸς τοὺς ἐπιπλήττει διότι τὸν περιέκοπτον. Ἐνταῦθα γίνεται φιλονεικία ἀγάπης ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ πάλη συναλλήλως εἰλικρινοῦς καὶ δυνατῆς φιλοστοργίας. Αὐτοὶ τὸν ἀγαποῦν ἐκ καρδίας, διὸ καὶ ἐναντιοῦνται εἰς τὴν ἀπόφασίν του· αὐτὸς τοὺς ἀγαπᾷ εἰς ἄκρον, ὅθεν τοὺς ἐλέγχει διὰ τὴν εἰς αὐτὴν ἐναντιότητά των. "Τί κάμνετε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν;" Αὐτοὶ ἐγίνοντο σκάνδαλον εἰς αὐτὸν, ὡς ὁ Πέτρος εἰς τὸν Χριστὸν, ὅταν, εἰς ὁμοίαν περίςασιν, αὐτὸς τὸν εἶπεν, "Ἵλεως σοι, Κύριε." (Ματθ. ις'. 22.) Τὰ δὲ αὐτὸν δάκρυά των τὸν ἐκλόνισαν, ἤρχισε νὰ ἐξασθενίζῃ καὶ μετριάζῃ τὴν ἀπόφασίν του, καὶ τὸν ἔκαμαν νὰ διασκεδάσῃ τοὺς περὶ τοῦ πράγματος λογισμούς τϐ. Ἐξεύρω ὅτι εἶμαι διωρισμένος νὰ πάθω, καὶ σεῖς ἔπρεπε νὰ μ' ἐμψυχόνητε καὶ ἐγκαρδιόνητε, λέγοντες ὅσα δύνανται νὰ ἐνδυναμώσωσι τὴν καρδίαν μου· σεῖς ὅμως, μὲ τὰ δάκρυά σας, κόπτετε τὴν καρδίαν μου, καὶ μὲ δειλιάζετε. Αὐτὴ ἦτο μία ἀπηνὴς εὔνοια, σκληρὰ εὐσπλαγχνία, τὸ νὰ τὸν βασανίζουν οὕτω μὲ τὰς μεταπείσεις των, προσθέτοντες θλίψιν εἰς θλίψιν.

Ἀλλὰ παρατήρησε, ἂν οἱ ἐν Καισαρείᾳ οὗτοι Χριστιανινοὶ ἐδύναντο νὰ προΐδωσι τοῦ συμβεβηκότος τούτου τὰ ἰδιαίτερα, τοῦ ὁποίου τὴν γενικὴν εἴδησιν ἤκουσαν μετ' ἄκρας ἀθυμίας, ἤθελον συγκατανεύσειν μᾶλλον εἰς αὐτὸ διὰ τὸ συμφερώτερόν των· διότι, ὅταν ὁ Παῦλος ἐφυλακώθῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἐστάλη εὐθὺς εἰς Καισάρειαν, εἰς τὸν ἴδιον τόπον ὅπου τώρα εὑρίσκετο· (κεφ. κγ'. 33.) καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ τοὐλάχιςον δύο ἔτη· (κεφ. κδ'. 27.) καὶ ἐδόθη προσταγὴ, νὰ ἦναι ἐλεύθερος νὰ πηγαίνῃ πρὸς τοὺς φίλους τϐ, καὶ νὰ ἔρχωνται πρὸς αὐτὸν οἱ φίλοι του· ὥς' ἡ ἐν Καισαρείᾳ ἐκκλησία εἶχε πολλὰ περισσοτέραν τὴν συναναςροφὴν καὶ βοήθειαν τοῦ Παύλου, ὅταν οὗτος ἦτον φυλακωμένος, παρ' ὅσην ἐδύναντο νὰ λάβωσιν, ἐὰν ἦτον ἐλεύθερος. Ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἐναντιούμεθα, νομίζοντές το βλαπτικόν μας, ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ τὸ κυβερνήσῃ πρὸς ὄφελός μας· ὅθεν εἰς αὐτὸν πρέπει ν' ἀφιερονώμεθα μετὰ θάῤῥϐς πάντοτε.

Τὶ εὐγενὴς φράσις τοῦ Παύλου· "Ἑτοι-

μως ἔχω!"—Ἐγὼ εἶμαι ἕτοιμος, εἶμαι πρόθυμος, ὡς οἱ γενναῖοι στρατιῶται διὰ τὴν μάχην. Περιμένω θλίψεις, τὰς προβλέπω, ἀλλὰ δὲν θέλουν μὲ φοβίσειν· ἐξ ἀρχῆς μ' ἐλέχθη πόσον μεγάλα δεινὰ ἔχω νὰ πάθω. (κεφ. θ'. 16.) Εἶμαι παρεσκευασμένος δι' αὐτὰ, μὲ καθαρὰν συνείδησιν καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Θεὸν, μὲ ἱερὰν καταφρόνησιν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ σώματος, μὲ ζέουσαν πίστιν εἰς Χριστὸν, καὶ χαροποιὰν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἐγὼ δύναμαι νὰ τὰ δεχθῶ μετὰ χαρᾶς, ὡς δεχόμεθα ἕνα φίλον, τὸν ὁποῖον περιμένομεν μετ' ἑτοιμασίας. Ἐγὼ δύναμαι, διὰ τῆς χάριτος, ὄχι μόνον νὰ τὰ ὑποφέρω, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρω εἰς αὐτά.

Καὶ ἰδὲ πόσον μακρὰν ἐκτείνεται ἡ ἀπόφασίς του. Σεῖς ἠκούσατε, ὅτι ἐγὼ πρέπει νὰ ὑπομείνω δεσμὰ εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ζητεῖτε νὰ μ' ἐμποδίσητε φοβούμενοι διὰ τοῦτο. Ἐγὼ ὅμως σᾶς λέγω, ὅτι εἶμαι ἕτοιμος ὄχι μόνον νὰ δεθῶ, ἀλλὰ, ἐὰν εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ οὕτω, ν' ἀποθάνω εἰς Ἱερȣσαλήμ· ὄχι μόνον νὰ στερηθῶ τὴν ἐλευθερίαν μου, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωήν μου. Εἶναι φρόνιμον νὰ συλλογιζώμεθα τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ μᾶς ἀκολουθήσωσι κακὰ, καὶ νὰ ἑτοιμαζώμεθα ἀναλόγως, διὰ νὰ εἴμεθα "τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ Θεοῦ."

Οἱ φίλοι του, μὲ ἐμπαθῆ συγκατάθεσιν, ὑπήκουσαν εἰς τὴν φρόνησιν τούτου τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρός· ἀφοῦ αὐτὸς δὲν ἐπείθετο, ἐπαύσαμεν ἀπὸ τὸ νὰ τὸν ἐνοχλῶμεν. Ὁ Παῦλος γνωρίζει τὸν σκοπόν του κάλλιστα, καὶ τὶ ἔμελλε νὰ πράξῃ· ὅθεν δὲν πρέπει νὰ τὸν ἐπιτιμῶμεν δι' ὅ,τι κάμνει, ἢ νὰ λέγωμεν, ὅτι εἶναι ὁρμητικὸς, ἰσχυρογνώμων, καὶ παράξενος, ὡς κρίνȣν τινὲς τοὺς μὴ θέλοντας νὰ πράττωσι κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν. Ὑπετάχθησαν καὶ εἰς τοῦ παναγάθου Θεοῦ τὸ θέλημα. Ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες· Ἂς γένῃ τοῦ Κυρίου τὸ θέλημα. Αὐτοὶ δὲν ἀπέδωκαν τὴν ἀπόφασίν του εἰς τὴν ἐπιμονήν του, ἀλλ' εἰς τὴν προθυμίαν τȣ διὰ νὰ πάθῃ, καὶ εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ τοιοῦτον θέλημα. Πάτερ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, γενηθήτω τὸ θέλημά σου! Καθὼς τοῦτο εἶναι κανὼν εἰς τὰς προσευχὰς καὶ πράξεις μας, οὕτως εἶναι καὶ εἰς τὴν ὑπομονήν μας.

15. Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀποσκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ. 16. Συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ Καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, Μνάσωνί τινι Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ.

Ὁ Μνάσων οὗτος (ςιχ. 16.) ὀνομάζεται ἀρχαῖος μαθητής. Τινὲς τὸν νομίζουν ἕνα τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ἢ ἕνα τῶν πρωτοεπιστρεψάντων μετὰ τοῦ Πνεύματος τὴν ἔκχυσιν· ἢ ἕνα τῶν πρώτων, ὅστις ἐπέστρεψε διὰ τοῦ ἐν Κύπρῳ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος· (κεφ. ιγ'. 4.) Ὅπως καὶ ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα, φαίνεται, ὅτι αὐτὸς ἦτο πρὸ πολλοῦ Χριστιανὸς, καὶ τώρα ἦτον ἡλικιωμένος. Εἶναι τίμιον τὸ νὰ ἦναι τις ἀρχαῖος μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀξιωθεὶς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ νὰ ἐξακολουθῇ πολὺν καιρὸν τὸν δρόμον τοῦ χρέους του, στερεὸς εἰς τὴν πίστιν, καὶ προβαίνων μετὰ περισσοτέρας φρονήσεως καὶ πείρας εἰς ἓν ἀγαθὸν γῆρας. Μὲ τοιούτους παλαιοὺς μαθητὰς ἤθελε νὰ ἐκλέγῃ κάθε Χριςιανὸς ταξιδευτὴς νὰ ξενισθῇ.

17. Γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. 18. Τῇ δὲ ἐπιȣ́σῃ εἰσῄει ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον· πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. 19. Καὶ ἀσπασάμενος αὐτȣ̀ς, ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαςον ὧν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. 20. Οἱ δὲ ἀκȣ́σαντες ἐδόξαζον τὸν Κύριον· εἶπόν τε αὐτῷ· Θεωρεῖς, ἀδελφὲ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν Ἰουδαίων τῶν πεπιςευκότων· καὶ πάν-

τες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι. 21. Κατηχήθησαν δὲ περὶ σȣ͂, ὅτι ἀποςασίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωσέως τȣ̀ς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας Ἰȣδαίȣς, λέγων μὴ περιτέμνειν αὐτȣ̀ς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν. 22. Τί οὖν ἐςι; πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν· ἀκȣ́σονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας. 23. Τȣ͂το οὖν ποίησον ὅ σοι λέγομεν· Εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν. 24. Τȣ́τους παραλαβὼν, ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλήν· καὶ γνῶσι πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ ȣ̓δέν ἐςιν, ἀλλὰ ςοιχεῖς ϗ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων. 25. Περὶ δὲ τῶν πεπιςευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεςείλαμεν, κρίναντες μηδὲν τοιȣ͂τον τηρεῖν αὐτȣ̀ς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτȣ̀ς, τό τε εἰδωλόθυτον, καὶ τὸ αἷμα, καὶ πνικτὸν, καὶ πορνείαν.

Οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ Χριςιανοὶ, πρὸς τοὺς ὁποίους πρῶτον ἐπαῤῥησιάσθη ὁ Ἀπόςολος Παῦλος, τὸν ἐδέχθησαν ἀσμένως, χαροποιηθέντες διὰ τῆς διακονίας του τὴν ἔκβασιν, καὶ τοὺς καρποὺς τῆς πίςεως καὶ ἀγάπης τῶν ἐπιςρεψάντων Ἐθνικῶν. Τὴν δ' ἀκόλȣθον ἡμέραν εἰσῆξε τοὺς συνεργάτας του εἰς τὸν Ἀπόςολον Ἰάκωβον, ὅστις φαίνεται, ὅτι διέτριβε μόνος ἐκ τῶν δώδεκα εἰς Ἱερουσαλὴμ τότε, καὶ ἐπεςάτει ἰδιαιτέρως εἰς τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας τὰ πράγματα. Εἰς ἐκείνην ὅμως τὴν περίστασιν συνήχθησαν ὅλοι οἱ Πρεσβύτεροι. Καὶ μετὰ τοὺς ἐγκαρδιόυς ἀσπασμοὺς, ἤρχισεν ὁ Παῦλος νὰ τοὺς διηγηθῇ κατεξοχὴν ὅσα ὁ Θεὸς ἔκαμε διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ, μετὰ τὴν τελευταίαν ἀπ' αὐτῶν ἀναχώρησίν του, (ἴδε ιέ. 1—6. ις'. καὶ κ'.) διὰ τὸ ὁποῖον ἐχάρησαν καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν. Τὸν εἶπον ὅμως νὰ παρατηρήσῃ πόσαι μυριάδες Ἰουδαίων πιστευσάντων εἰς τὸν Χριστὸν, ἦσαν τότε εἰς Ἱεροσόλυμα, οἵτινες ὑπῆρχον ὅλοι ζηλωταὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, καὶ δυσαρεστημένοι μεγάλως ἐναντίον του διὰ τὴν ὑποτεθειμένην εἰς τοῦτο ἐναντιότητά του.—Ἡ φράσις "πόσαι μυριάδες" δὲν δύναται ποσῶς νὰ ἐννοήσῃ ὀλιγωτέρας τῶν τεσσαράκοντα, ἢ πεντήκοντα χιλιάδων· καὶ μ' ὅλον ὅτι μέγα μέρος τοῦ πολυαρίθμου τούτȣ πλήθους προσέτρεχον ἀπὸ ἄλλους τόπους χάριν τῆς ἑορτῆς, ὅμως δυσκόλως δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ τις, ὅτι ὑπῆρχον τόσοι Χριστιανοὶ κάτοικοι τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἱκανοὶ νὰ σχηματίσωσι διαφόρους χωριστὰς συναθροίσεις· καὶ τὸ ὅλον σημειοῦται ὡς μία ἐκκλησία.—Ὅλοι οὗτοι συνέλαβον γενικῶς ἰδέαν, ὅτι ὁ Παῦλος ἐδίδασκε τοὺς Ἰουδαίους πανταχοῦ ν' ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, παρασταίνων ὡς χρέος ἀπαραίτητον τὸ νὰ μὴ περιτέμνωσι τὰ τέκνα των, οὐδὲ νὰ τηρῶσι τοῦ τελετικοῦ νόμου τὰ ἔθη. Κατὰ τοῦτο αὐτοὶ εἶχον πληροφορηθῆν κακῶς· ἐπειδὴ μολονότι ἀπέδειξεν ὁ Ἀπόςολος, ὅτι κανεὶς δὲν ἦτον ὑπόχρεως νὰ φυλάττῃ τὸν τελετικὸν νόμον, καὶ ὅτι αὐτοὶ δὲν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἔχωσι τὴν παραμικρὰν ἐλπίδα δικαιώσεως ἐκ τοιαύτης εὐπειθείας, δὲν ἀπηγόρευσε ποτὲ τοὺς ἐξ Ἰουδαίων πιστεύοντας ἀπὸ τὸ νὰ τὸν τηρῶσιν ὡς ὠφέλιμον, ὅταν ἤθελε τὸ καλέσειν ἡ μετὰ τῶν ἀδελφῶν κοινωνία των.

Ὁποῖον καταπληκτικὸν ἔνδειγμα τῆς ἀσθενείας καὶ διαφθορᾶς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅτι τοσοῦτον πλῆθος μαθητῶν τοῦ Χριςοῦ, καὶ εἰς αὐτὰς τῶν Ἀποςόλων τὰς ἡμέρας, ἦτο κακοδιατεθειμένον εἰς τὸν κορυφαῖον ὑπηρέτην, ὅμοιον τοῦ ὁποίου ἴσως δὲν ἴδε ποτὲ ὁ κόσμος! Οὔτε ἡ παράδοξος αὐτοῦ ἐπιστροφὴ, ὁ ἄμεμπτος καὶ ὅσιος χαρακτήρ του, τὰ ἰδιαίτερα προτερήματα, οἱ μεγάλοι τȣ ἀγῶνες, ἢ τὰ μεθ' ὑπομονῆς ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Χριστοῦ παθήματά του· οὔτε κἂν αἱ προσφοραὶ, τὰς ὁποίας κατέθεσε τοσούτους κόπους διὰ νὰ συνάξῃ, καὶ

φέρῃ ἀπὸ τοὺς ἐπιστρέφοντας Ἐθνικοὺς εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀδελφούς των, ἐδυνήθησαν νὰ διαλλάξωσι τὴν γνώμην των, διότι δὲν ἤθελε τὰ προσφέρῃ τὸ ὑπερβολικὸν ἐκεῖνο σέβας πρὸς τὸν ἀκυρωθέντα τελετικὸν νόμον, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ ἐσυνήθιζον νὰ προσφέρωσιν! Οὐδὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἐξοχία τοῦ Ἰακώβου, καὶ τῶν εὐσεβῶν πρεσβυτέρων ἐδύνατο νὰ εἰρηνεύσῃ τὰ πνεύματά των, ἢ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ταραχοποιόν των συνέλευσιν, ἀφοῦ ἤκουσαν, ὅτι ὁ Παῦλος ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα! Πόσον ἄγρυπνοι λοιπὸν πρέπει νὰ εἴμεθα ἐναντίον παντὸς εἴδους προλήψεων, καὶ ἐναντίον τῆς σφαλερᾶς ἐκείνης φήμης περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἀνθρώπων, ἐξ ἧς πηγάζουν γενικῶς αἱ προλήψεις! Καὶ πόσον ὑπομονητικοὶ πρέπει νὰ εἴμεθα, ἀνίσως προσκαλεσθῶμεν νὰ γένωμεν συγκοινωνοὶ τοῦ μεγάλου τούτου Ἀποστόλου εἰς τὴν θλίψιν ταύτην, δηλαδὴ, τοῦ νὰ ὑπομείνωμεν τὰς ὑποψίας, καὶ κρυότητα ἐκείνων, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ τιμῶμεν καὶ ἀγαπῶμεν.

Ὁ Ἰάκωβος καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἐσυλλογίσθησαν, ὅτι ἦτο πολλὰ τακτικὸν καὶ ἁρμόδιον νὰ τηρῆται ἀκόμη τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθος ἀπὸ τοὺς τῆς περιτομῆς, οἵτινες ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν. Διεφιλονεικήθη δὲ ἂν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην αὐτὸς καὶ οἱ συμβουλευταί του ἔπραξαν μὲ Χριστιανικὴν ἁπλότητα. Πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ἂν καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐπροφυλάττοντο ἀλανθάστως ἀπὸ τὸ νὰ σφάλωσι, ἢ διαφθείρωσιν τὴν διδασκαλίαν, ἥτις τοὺς ἐνεπιστεύθη διὰ νὰ τὴν κοινωνήσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅμως δὲν κατεστάθησαν ἀλάνθαστοι εἰς τὴν διαγωγήν των· εἰς πολλὰ πράγματα, ὡμολόγησαν, καὶ εἶναι βέβαιον, ὅτι ἔπταισαν, καὶ ἦσαν ἐπιτιμήσεως ἄξιοι. Ἴσως ἤθελε νομισθῆν πολλὰ δύσκολον νὰ προστατευθῇ διόλου ὁ Ἀπόστολος ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τοῦ νὰ προσφέρῃ ἕνα μεγαλήτερον βαθμὸν τιμῆς πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, παρ' ὅσον ἐδείκνυεν εἰς τὴν γενικὴν διαγωγήν του. Ἡ μετὰ τῶν Ναζηραίων σχέσις ἐθεωρεῖτο μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ὡς σύνηθες καὶ εὐάρεστον πρᾶγμα. Ὁ Μαιμονίδης βεβαιοῖ, ὅτι εἷς, μὴ ὢν Ναζηραῖος, ἐδύνατο νὰ ὑποχρεωθῇ διά τινος ψήφου εἰς τὸ νὰ συμμεθέξῃ μεθ' ἑνὸς εἰς τὴν θυσίαν του. Τοῦτο ὅμως, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν νόμον, ἦτο μᾶλλον συμμόρφωσις μὲ τὸ ἔθος καὶ τὴν παράδοσιν, παρὰ ἔνδειξις τιμῆς πρὸς τὰς τελετὰς τοῦ Μωσέως. Καὶ δὲν ἤθελε τάχα εἶσθαι καλήτερον, ὅταν ἀνήγγειλαν εἰς τὸν Παῦλον, πόσον ἦσαν ζηλωταὶ εἰς τὸν νόμον οἱ πιστεύοντες Ἰουδαῖοι, ἂν παρεκάλουν αὐτὸν, τὸν ὁποῖον εἶχε στολίσειν ὁ Θεὸς μὲ τοιαῦτα ἐξαίσια χαρίσματα, νὰ πασχίσῃ εἰς τὸ νὰ καταπείσῃ τὸν λαὸν περὶ τῆς πλάνης του, ἀποδεικνύων εἰς αὐτὸν, ὅτι ἠλευθερώθη ἀπὸ τὸν νόμον διὰ τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἑνώσεώς του; Τὸ δὲ νὰ τὸν παρακινήσωσι νὰ τοὺς ἐνθαῤῥύνῃ εἰς τοῦτο μὲ τὸ παράδειγμά του, φαίνεται πλέον σαρκικῆς σοφίας ἴδιον, παρὰ θείας χάριτος. Ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου, γραφεῖσα ἴσως τὸν καιρὸν τῆς ἐν Ῥώμῃ φυλακῆς του, δὲν φανερόνει τάχα, ὅτι αὐτὸς ἔκρινεν ἀναγκαῖον τὰ μέγιστα, (καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ἐν Ἰουδαίᾳ Χριστιανοὺς,) νὰ καταλάβωσιν, ὅτι ὁ Μωσαϊκὸς νόμος δὲν εἶχε πλέον καμμίαν δύναμιν, καὶ ὅτι ἐθεώρει τὴν εἰς αὐτὸν προσκόλλησίν των, ὡς παντάπασιν ἄχρηστον εἰς τὴν κατὰ τὴν ἀληθῆ θρησκείαν πρόοδόν των;

Ἄλλοι ὅμως φρονοῦν, ὅτι ἡ συμβουλὴ τοῦ Ἰακώβου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων ἦτο φρόνιμος, καὶ ὅτι ἔκαμε καλῶς μὲ τὸ νὰ τὴν ἠκολούθησεν ὁ Παῦλος. Ἦτο κανὼν τοῦ Παύλου, "Ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω." (ά. Κορ. θ΄. 20.) Αὐτὸς περιέτεμε τὸν Τιμόθεον, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς Ἰουδαίους· καὶ μ' ὅλον ὅτι δὲν ἤθελε νὰ τηρήσῃ σταθερῶς τὸν τελετικὸν νόμον, πλὴν, διὰ νὰ εὕρῃ εὐκαιρίαν νὰ κάμῃ καλὸν, καὶ νὰ δείξῃ πόσον ἐδύνατο νὰ συμμορφωθῇ, ἀπεφάσιζεν ἐνίοτε καὶ ἐπήγαινεν εἰς τὸν ναὸν συννενωμένος εἰς τὰς γενομένας θυσίας. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀσθενεῖς εἰς

τὴν πίστιν, πρέπει νὰ ὑποφέρωνται· οἱ δὲ διαφθείροντες αὐτὴν πρέπει ν' ἀντιλέγωνται.

Εἶναι ἀληθινὸν, ὅτι ἡ συμμόρφωσις αὕτη τοῦ Παύλου τὸν ἀπέβη κακῶς, διότι τὸ ἴδιον τοῦτο κίνημα, μὲ τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἤλπιζε νὰ εἰρηνεύσῃ τοὺς Ἰουδαίους, δὲν ἐπροξένησεν ἄλλο παρὰ νὰ τοὺς παροξύνῃ, καὶ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὸν σύγχυσιν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἱκανὸς λόγος νὰ ζητήσῃ τις νὰ τὸ καταδικάσῃ. Ὁ Παῦλος ἐδύνατο μὲν νὰ κάμῃ καλὸν, νὰ πάθῃ δὲ διὰ τοῦτο.

Ἴσως ὅμως ὁ πάνσοφος Θεὸς ἐκυβέρνησε τόσον τὴν συμβουλὴν, ὅσον καὶ τὴν μετ' αὐτῆς συμμόρφωσιν τοῦ Παύλου πρὸς κατόρθωσιν καλητέρου σκοποῦ παρὰ τὸν μελετηθέντα. Ἐπειδὴ πρέπει νὰ στοχασθῶμεν δικαίως ὅτι, ὅταν οἱ πιστεύοντες Ἰουδαῖοι, οἵτινες εἶχον πασχίσειν ἐκ τοῦ διὰ τὸν νόμον ζήλου των νὰ συστήσωσιν ἑαυτοὺς εἰς τῶν μὴ πιστευόντων τὴν εὔνοιαν, ἴδον μὲ ποίαν βαρβαρότητα μετεχειρίσθησαν οὗτοι τὸν Παῦλον, αὐτοὶ μὲ τοῦτο ἦσαν πλέον ἀποξενωμένοι ἀπὸ τὸν τελετικὸν νόμον, παρ' ὅσον ἐδύναντο ν' ἀποξενωθῶσιν ἀπὸ τὰς πλέον λογικὰς ἢ κατανυκτικὰς ὁμιλίας.

Αὐτοὶ ἴδον τὸ μάταιον τοῦ συλλογισμοῦ των εἰς τὸ νὰ εὐχαριστήσωσιν ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἡ μόνη εὐχαρίστησις ἦτο τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ ἐκρίζωσις. Εἶναι μάταιον τὸ νὰ ἐπιχειρῶμεν νὰ καταλλάττωμεν τὴν ἀγάπην τῶν ἀγνωμόνων προληπτικῶν, καὶ μαινομένων ζηλωτῶν τινὸς μέρους· ἀπὸ τοὺς ὁποίους ν' ἀπομακρυνώμεθα γενικῶς εἶναι φρονιμώτερον.

Ὅταν δὲ συλλογιζώμεθα τὴν μεγάλην θλίψιν τοῦ Ἰακώβου καὶ τῶν πρεσβυτέρων, σκεπτομένων, ὅτι ἡ συμβουλή των ἐστάθη τῆς συγχύσεως τοῦ Παύλου πρόξενος, πρέπει νὰ μᾶς γίνηται μάθημα, νὰ μὴ στενοχωρῶμεν ἀνθρώπους νὰ μᾶς ὑποχρεόνωσι πράττοντές τι ἐναντίον τῆς γνώμης των.

---

26. Τότε ὁ Παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσήει εἰς τὸ ἱερὸν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά. 27. Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν. 28. Κράζοντες· Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων· ἔτι τε καὶ Ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον. 29. (Ἦσαν γὰρ προεωρακότες Τρόφιμον τὸν Ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ Παῦλος.) 30. Ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ· καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ Παύλου, εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ· καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. 31. Ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχυται Ἱερουσαλήμ. 32. Ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχους, κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν Παῦλον. 33. Τότε ἐγγίσας ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί· καὶ ἐπυνθάνετο, τίς ἂν εἴη, καὶ τί ἐστι πεποιηκώς. 34. Ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ· μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν. 35. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς, συνέβη βαστά-

ζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ςρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλȣ. 36. Ἠκολȣ́θει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαȣ̃, κράζον, Αἶρε αὐτόν. 37. Μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ Παῦλος, λέγει τῷ χιλιάρχῳ· Εἰ ἔξεςί μοι εἰπεῖν τι πρός σε; Ὁ δὲ ἔφη· Ἑλληνιστὶ γινώσκεις; 38. Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων; 39. Εἶπε δὲ ὁ Παῦλος· Ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι Ἰȣδαῖος Ταρσεὺς, τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσήμȣ πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σȣ, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν. 40. Ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτȣ̃, ὁ Παῦλος ἑςὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ· πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνησε τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων.

Ἐνταῦθα βλέπομεν τὸν Παῦλον ὑποπεσόντα εἰς δεσμὰ, τῶν ὁποίων τὸ τέλος δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ μάθωμεν· ἐπειδὴ μετὰ τοῦτο αὐτὸς ἢ παρασύρεται ἀπὸ τὸ ἓν κριτήριον εἰς τὸ ἄλλο, ἢ κεῖται παρημελημένος ποτὲ μὲν εἰς μίαν φυλακὴν, ποτὲ δὲ εἰς ἄλλην, χωρὶς νὰ δύναται οὔτε νὰ ἐρευνηθῇ, οὐδὲ ν' ἀπολυθῇ. Ὅταν βλέπωμεν τὴν ἀρχὴν μιᾶς συγχύσεως, δὲν ἐξεύρομεν οὔτε τὴν διάρκειάν της, οὔτε τὸ τέλος της.

Ὁ Παῦλος ἐπιάσθη εἰς τὸν ναὸν, ὅτε αὐτὸς ἦτον ἐκεῖ ἀκολουθῶν τὰς ἡμέρας τοῦ καθαρισμοῦ του. Οἱ λαλήσαντες ἐναντίον αὐτοῦ ἦσαν οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι, ὄχι οἱ τῆς Ἱερουσαλήμ· Ἰουδαῖοι τοῦ διασκορπισμοῦ, οἵτινες τὸν ἐγνώριζον κάλλιςα, καὶ ἦσαν τὸ πλεῖςον ἐξηγριωμένοι κατ' αὐτοῦ. Τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθησαν οὗτοι μέσον ἦτο, νὰ διεγείρωσι τὸν ὄχλον, καὶ νὰ τὸν ἐρεθίσωσιν ἐναντίον του. Αὐτοὶ δὲν ὑπῆγον εἰς τὸν ἄρχοντα, ἢ τοὺς στρατηγοὺς τῆς πόλεως διὰ νὰ τὸν ἐγκαλέσωσιν· ἴσως ἐπειδὴ δὲν ἤλπιζον νὰ προστατευθῶσιν ἀπὸ αὐτούς· ἀλλὰ διήγειραν ὅλον τὸν ὄχλον, ὁ ὁποῖος ἦτο τὸν καιρὸν τοῦτον πλέον διατεθειμένος παρὰ ποτὲ εἰς πρᾶγμά τι ταραχῶδες καὶ στασιῶδες. Ἐπιτηδειότατα ὄργανα ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες διοικοῦνται ὀλίγον ἀπὸ τὸ λογικὸν, καὶ πολὺ ἀπὸ τὸ πάθος. Τὰ ἐπιχειρήματα, μὲ τὰ ὁποῖα αὐτοὶ παρώξυναν τὸν λαὸν ἐναντίον τοῦ Παύλου ἦσαν δημεγερτικὰ, ψευδέστατα καὶ ἄδικα. Αὐτοὶ ἔκραξαν, "Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε·" ἐὰν εἶσθε τῷόντι Ἰσραηλῖται, ἀληθῶς Ἰουδαίων γεννήματα, προστάται τῆς ἐκκλησίας καὶ πατρίδος σας, ἰδοὺ καιρὸς νὰ δείξητε τὸν ζῆλόν σας, βοηθοῦντες εἰς τὸ νὰ πιάσωμεν τοῦτον τὸν ἐχθρὸν καὶ τῶν δύο. Κινδυνεύει ἡ ἐκκλησία· βοηθεῖτε!

Ὅλη ἡ πόλις ἦτον εἰς σύγχυσιν, στ. 30. Ὁ λαὸς ὅςις, ἂν καὶ εἶχεν ὀλίγην ἁγιότητα, εἶχεν ὅμως μεγάλην εὐλάβειαν διὰ τὸν ἱερὸν τόπον, ὅταν ἤκουσεν ἀλαλαγμὸν ἀπὸ τὸν ναὸν, ὥρμησεν εὐθὺς ἐκεῖ μὲ τὴν πλέον ἐνθουσιαςικὴν βίαν καὶ ταραχήν. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν τιμᾶται ἀπὸ ἐκείνους, τῶν ὁποίων ὁ δι' αὐτὸν ζῆλος τοὺς ῥίπτει εἰς τοιαύτας ἀτοπίας, καὶ οἱ ὁποῖοι, ἐνῷ φρονοῦν ὅτι ἐνεργοῦν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐνεργοῦν μὲ τοιοῦτον θηριώδη καὶ βάρβαρον τρόπον. (Ἰακωβ. ά. 20.)

Αὐτοὶ ἐζήτουν νὰ θανατώσωσι τὸν Παῦλον, ἐπειδὴ καὶ ἔπεσαν κατ' αὐτοῦ κτυπῶντές τον· ἀποφασίσαντες νὰ τὸν δέρωσιν ἕως νὰ τὸν τελειώσωσι μὲ δαρμοὺς ἀναριθμήτȣς·—τιμωρίαν, τὴν ὁποίαν ἐσυγχώρουν οἱ Ἰουδαῖοι διδάσκαλοι εἴς τινας περιστάσεις, (ἄδεια, ἥτις κατῄσχυνε τὸ ἔθνος των!) καὶ ἐκάλȣν, "δαρμὸν τῶν ἀποστατῶν." Ὁ δὲ Παῦλος εἶναι τώρα ὡς ἀρνίον, ῥιφθὲν εἰς λάκκον λεόντων, διὰ νὰ τὸ κατασπαράξωσι μὲ τοὺς ὄνυχάς των· δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅμως, ὅτι αὐτὸς ἔμενεν εἰς τὴν ἰδίαν γνώμην, ὡς ὅταν ἔλεγεν,—Ἐγὼ εἶμαι ἕτοιμος

ὄχι μόνον νὰ δεθῶ, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποθάνω εἰς Ἱερουσαλὴμ, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐδόθη εἴδησις περὶ τῆς συγχύσεως εἰς τὸν χιλίαρχον τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος, ὁ ὁποῖος, παραλαβὼν ἱκανὰς δυνάμεις, ὑπῆγε διὰ νὰ χαλινώσῃ τὸν ὄχλον· παρέλαβε στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχους, καὶ "κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς." Τὴν ἑορτὴν, καὶ εἰς ἄλλας τοιαύτας ἐπισήμους ἡμέρας, ἡ φυλακὴ ἦτο πλέον ἑτοίμη, καὶ τὸ στράτευμα πλησιέστερον παρὰ τὸ σύνηθες, διὰ νὰ ἦναι πρόχειρον· ὅθεν αὐτὸς ἔτρεξε μέσα εἰς τὸ πλῆθος, διότι εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἡ ἀναβολὴ εἶναι ἐπικίνδυνος. Ἡ ἐπανάστασις πρέπει νὰ καταστέλληται εἰς τὴν ἀρχὴν, διὰ νὰ μὴ καταντήσῃ πεισματώδης.

Ἡ μόνη θέα τοῦ Ῥωμαίου στρατηγοῦ ἐφόβισε τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τὸ νὰ ἐξακολουθῶσι νὰ τύπτωσι τὸν Παῦλον. Ὁ διοικητὴς τὸν λαμβάνει διὰ νὰ τὸν ἀσφαλίσῃ· αὐτὸς τὸν ἠλευθέρωσεν, ὄχι πρὸς χάριν αὐτοῦ, ἐπειδὴ καὶ τὸν ἐστοχάζετο ἀθῶον, ἀλλὰ διὰ τῆς δικαιοσύνης τὴν φύλαξιν, διότι δὲν ἔπρεπε νὰ θανατωθῇ ὁ Παῦλος πρὶν κριθῇ· καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἤξευρε πόσον ἐπικίνδυνον ἐδύνατο νὰ σταθῇ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν διοίκησιν τὸ ἀποτέλεσμα, ἂν τοιαῦτα ταραχώδη κινήματα δὲν ἐμποδίζοντο ἐν καιρῷ, οὐδὲ τὶ ἐδύνατο νὰ κάμῃ τοιοῦτος αὐθάδης λαὸς, ἐὰν μίαν φορὰν ἐγνώριζε τὴν δύναμίν του· ὅθεν αὐτὸς λαμβάνει τὸν Παῦλον ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ὄχλου, καὶ τὸν παραδίδει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νόμου. Τὸν ἔλαβε, καὶ ἐπρόσταξε νὰ τὸν δέσωσι μὲ δύο ἁλύσεις, διὰ νὰ πληροφορηθῇ ὁ λαὸς βλέπων, ὅτι αὐτὸς δὲν ἔμελλε νὰ τὸν ἀπολύσῃ, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐξετάσῃ· ἐπειδὴ καὶ ἠρώτησεν ἐκείνους, οἵτινες ἦσαν τοσοῦτον ἐξηγριωμένοι κατ' αὐτοῦ, ποῖος εἶναι, καὶ τί ἔκαμε; Κανεὶς ὅμως δὲν ἐδύνατο νὰ καταλάβῃ τοῦ λαοῦ τὰς ἀποκρίσεις. Ἡ λύσσα καὶ ὁρμὴ τοῦ λαοῦ δὲν εἶχε καταπαύσειν. Μὴ δυνηθέντες δὲ νὰ τὸν φθάσωσι μὲ τὰς μιαιφόνους χεῖράς των, τὸν ἠκολούθουν μὲ τὰ σκληρὰ βέλη τῶν γλωσσῶν των, μὲ πικροὺς λόγους. Ἠκολούθει τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, κράζον, "Αἶρε αὐτόν!"

Ὁ Παῦλος τέλος πάντων, μὲ μεγάλην ἡσυχίαν καὶ ἀταραξίαν, ἐζήτησεν ἄδειαν ἀπὸ τὸν χιλίαρχον νὰ τὸν ὁμιλήσῃ. Ὁ δὲ χιλίαρχος τὸν λέγει παρευθὺς, τί γνώμην εἶχε περὶ αὐτοῦ. Ἐξεύρεις Ἑλληνικά; θαυμάζω νὰ σὲ ἀκούω λαλοῦντα ταύτην τὴν διάλεκτον· διότι, δὲν εἶσαι τάχα σὺ ὁ Αἰγύπτιος ἐκεῖνος, ὅστις ἔκαμε πρὸ ὀλίγου ἕνα θόρυβον;

Φαίνεται ὅτι εἶχεν ἀκολουθήσειν ἐσχάτως ἀποστασία τις εἴς τι μέρος τοῦ τόπου ἐκείνου, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτον ἕνας Αἰγύπτιος, προσποιούμενος νὰ εἶναι προφήτης. Ὁ Ἰώσηπος ἀναφέρει τὴν ἱστορίαν ταύτην, ὅτι ἕνας Αἰγύπτιος ἔκαμε μίαν ἀποστατικὴν φατρίαν, ὑποσχεθεὶς νὰ τοὺς δείξῃ τὴν πτῶσιν τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἔμελλον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν μετὰ τὴν καταστροφήν της. Ἀλλ' ὁ Ἰώσηπος λέγει, ὅτι Φῆλιξ ὁ ἡγεμὼν Ῥωμαῖος ἐξῆλθε κατ' αὐτῶν, ἐθανάτωσε τετρακοσίους, καὶ ἔλαβεν αἰχμαλώτους διακοσίους, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν. Ὁμιλεῖ καὶ περὶ τούτου ὁ Εὐσέβιος. Τοῦτο συνέβη τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τοῦ Κλαυδίου, ὀλίγον πρὸ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων· τρία ἔτη περίπου ἀρχήτερα.

Ὁ δὲ Παῦλος, μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ χιλιάρχου, ἐστράφη πρὸς τὸν λαὸν διὰ νὰ ὁμιλήσῃ· καλῶς βεβαιωμένος, ὅτι αὐτὸς ὑπηρέτει τὸ συμφέρον τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, οὕτως ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς, ὡς νὰ ἐκήρυττεν εἰς τὴν συναγωγήν. Αὐτὸς ἐλάλησε πρὸς αὐτοὺς Ἑβραϊστὶ, ἤγουν, εἰς τὴν ἁπλῆν αὐτῶν διάλεκτον· δεικνύων μὲ τοῦτο ὄχι μόνον συμπατριώτου σχέσιν, ἀλλὰ καὶ συμπατριώτου σέβας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒʹ.

ΑΝΔΡΕΣ ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νῦν ἀπολογίας. 2. (Ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν· καί φησιν·) 3. Ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ Θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον. 4. Ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων, καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας. 5. Ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς, εἰς Δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας δεδεμένους εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν.

Ὁ Παῦλος δεικνύει ἐδῶ, ὅτι αὐτὸς ἐγεννήθη εἰς τόπον ὑποληπτικὸν καὶ περίφημον· εἰς Ταρσὸν, πόλιν τῆς Κιλικίας· καὶ ἦτον ἐκ τῆς γεννήσεώς του ἐλεύθερος ἀνὴρ ταύτης τῆς πόλεως. Δὲν ἐγεννήθη δοῦλος, ὡς ἦσαν ἴσως τινὲς τῶν διασκορπισθέντων Ἰουδαίων. Ἔλαβεν ἀκόμη ἀνατροφὴν σπουδαίαν καὶ ἐλευθέραν· αὐτὸς δὲν ἦτο μόνον Ἰουδαῖος, καὶ εὐγενὴς, ἀλλὰ καὶ πεπαιδευμένος, ἀνατραφεὶς εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὴν πρώτην καθέδραν τῆς Ἰουδαϊκῆς μαθήσεως, καὶ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Γαμαλιὴλ, τὸν ὁποῖον ὅλοι αὐτοὶ ἐγνώριζον ὅτι εἶναι ἔξοχος διδάσκαλος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου. Ἀπ' ἀρχαίων ἡμερῶν του ἦτο πολλὰ πρόθυμος καὶ ἀκριβὴς ὀπαδὸς τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας· ἡ σπουδὴ καὶ μάθησίς του ἀπετείνοντο ὅλως δι' ὅλου πρὸς αὐτήν. Τόσον ἦτον οὗτος μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ συλλάβῃ εἰς τὴν νεότητά του ἀπέχθειάν τινα πρὸς τὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα τῶν Ἰουδαίων, ὥστε δὲν ἦτον ἄλλος νέος μεταξὺ αὐτῶν, ὅστις εἶχε μεγαλητέραν ἢ τελειοτέραν εὐλάβειαν εἰς αὐτὰ παρ' αὐτόν.

Δεικνύει ἀκόμη τὶ πυροφόρος καὶ ὁρμητικὸς διώκτης τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας εἶχε σταθῆν κατ' ἀρχάς. (στιχ. 4, 5.) Αὐτὸς ἀναφέρει τοῦτο διὰ νὰ παραστήσῃ καθαρώτερον καὶ ἐναργέστερον, ὅτι ἡ ἐνεργηθεῖσα ἐπ' αὐτὸν μεταβολὴ ἦτον ἀναντίῤῥητον ἀποτέλεσμα θείας δυνάμεως· διότι αὐτὸς ἦτο τόσον μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ ἔχῃ προλαβοῦσάν τινα κλίσιν πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν, ἢ καλὴν περὶ αὐτοῦ ἰδέαν· ὥστε ἀμέσως πρὶν ἐνεργηθῇ εἰς αὐτὸν ἡ αἰφνίδιος ἐκείνη μεταβολὴ, εἶχε τὴν πλέον μεγάλην ἀντιπάθειαν ἐναντίον του, καὶ ἦτο πλήρης ὀργῆς κατ' αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσχατον βαθμόν!

Ἰδὲ τὴν περιγραφὴν τοῦ τρόπου τοῦ Παύλου, ὅταν ἦτο διώκτης, καμωμένην ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του.

Αὐτὸς ἐμίσει τὸν Χριστιανισμὸν μὲ ἔχθραν θανάσιμον· ἐγὼ ἐδίωξα τὴν ὁδὸν ταύτην ἄχρι θανάτου—ἐπόθουν, δηλονότι, ἂν ἦτο δυνατὸν, νὰ θανατώσω ἐκείνους, οἵτινες περιεπάτουν τὴν ὁδὸν ταύτην. Αὐτὸς ἐνέπνεε φόνον κατ' αὐτῶν· (Πράξ. θʹ.1.) Ἔκαμνεν ὅ,τι ἐδύνατο διὰ νὰ φοβίσῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν ὁδὸν ταύτην, καὶ νὰ τοὺς ἐκβάλῃ ἀπὸ αὐτὴν, δεσμεύων καὶ παραδίδων εἰς φυλακὴν ἄνδρας, καὶ γυναῖκας. Αὐτὸς ἐγέμισε τὰ δεσμωτήρια μὲ Χριστιανούς. Τώρα δὲ, ὅτι εἶναι δεδεμένος αὐτὸς ὁ ἴδιος, θεωρεῖ ὡς βάρος τοῦ πταίσματός του, ὅτι ἔδενε τοὺς Χριστιανοὺς, καὶ τοὺς ἔφερεν εἰς τὴν φυλακήν· καὶ συλλογίζεται ὁμοίως μὲ ἄκραν ἀθυμίαν, ὅτι εἶχε φυλακώσειν ὄχι μόνον

τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ τὰς τρυφερὰς γυναῖκας, εἰς τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ δειχθῇ ἰδιαιτέρα φιλανθρωπία καὶ συμπάθεια.

Αἱ φυσικαὶ ἀξιότητες, τῆς παιδείας τὰ χαρίσματα, τῆς σοφίας ἡ ἐπίδοσις, καὶ ὁ ἔνθερμος θρησκευτικὸς ζῆλος, δύνανται νὰ προξενήσωσιν ὄφελος ἢ ὄλεθρον, ἐὰν διοικηθῶσιν ὑπὸ τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς θείας χάριτος πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἂν κατασταθῶσι μέσα τῆς ἀνθρωπίνης ἰδιοτελείας εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ ψεύδους. Ὁ ζῆλος μάλιστα ὑπάρχει ἀμφιῤῥεπὲς ἀπόκτημα· οὗτος δύναται νὰ σταθῇ βιαία, σκληρὰ καὶ τρομερὰ πυρκαϊὰ, ἀναφθεῖσα κάτωθεν, καὶ ἀφανίζουσα ὅλα τὰ περὶ αὐτὴν μὲ ὀδυνηρὰν σφοδρότητα· ἢ ἐμπορεῖ νὰ γένῃ εὐγενὴς, δραστικὴ, εὐδιάθετος, καὶ οὐράνιος ἀρχὴ, προτρέπουσα ἰσχυρῶς τὸν κτήτορα εἰς πᾶν ἐξαίρετον καὶ ὠφέλιμον, καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν βεβαιοτάτων μέσων διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν πλέον ἀξιολόγων τελῶν. (Ἴδε Ἰακωβ. γ΄. 13—16.)

---

6. Ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ Δαμασκῷ περὶ μεσημβρίαν, ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ. 7. Ἔπεσόν τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; 8. Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην· Τίς εἶ, Κύριε; Εἶπέ τε πρὸς με· Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. 9. Οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο· τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. 10 Εἶπον δέ· Τί ποιήσω, Κύριε; Ὁ δὲ Κύριος εἶπε πρὸς με· Ἀναστὰς πορεύου εἰς Δαμασκόν· κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι. 11. Ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον, ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι, ἦλθον εἰς Δαμασκόν. 12. Ἀνανίας δέ τις ἀνὴρ εὐσεβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων Ἰουδαίων, 13. Ἐλθὼν πρός με, καὶ ἐπιστὰς εἶπέ μοι· Σαοὺλ ἀδελφὲ, ἀνάβλεψον. Κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν. 14. Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τό θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν Δίκαιον, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· 15. Ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας. 16. Καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι, καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Ὁ Παῦλος διηγεῖται ἐνταῦθα τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπιστροφῆς του μὲ ἰδιαιτέραν παράστασιν, ποθῶν ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τοῦτο ἦτο φανερὸν Θεοῦ ἔργον.

Αὐτὸς ἦτον εἰς ἄκρον σταθερὸς εἰς τὸ νὰ διώκῃ τοὺς Χριστιανοὺς ἕως εἰς τὴν ἐσχάτην στιγμὴν πρὶν τῆς ἐπιστροφῆς του. Ἔκαμνε τὴν διὰ Δαμασκὸν δίοδόν του, καὶ ἔφθασε πλησίον αὐτῆς, καὶ δὲν εἶχε κατὰ νοῦν ἄλλο, παρὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἐστάλη σκληρὸν σκοπόν. Δὲν εἶχε τὸ παραμικρὸν συμπαθείας αἴσθημα πρὸς τοὺς δυστυχεῖς Χριστιανοὺς, ἀλλὰ τοὺς ἐφαντάζετο πάντοτε ὡς αἱρετικοὺς, καὶ ἐπιζημίους ἐχθροὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐπικρατείας.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὸν κατέπληξε πρῶτον, ἦτον ἓν φῶς ἐξ οὐρανοῦ· φῶς μέγα, τὸ ὁποῖον ἔλαμψεν ἐξαίφνης τριγύρω του.

Τὸ δ' ἐμπνεῦσαν εἰς αὐτὸν ἐμπρώτοις τρομεροὺς περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συλλογισμοὺς, ἦτο φωνὴ οὐρανόθεν· ἐνῷ τὰ πρῶτα περὶ αὐτοῦ φρονήματά του δὲν ἦσαν ἄλλου εἴδους, παρὰ μίσους καὶ καταφρονήσεως.

Αὐτὸς τοὺς βεβαιοῖ, ὅτι ἀφοῦ κατεπλάγη οὕτω, παρεδόθη ὁλοκλήρως εἰς θείαν ὁδηγίαν. Δὲν ἔκραξεν εὐθὺς εἰς τοῦ φωτὸς τὴν λάμ-

ψιν, Καλῶς, θέλω γενεῖν Χριστιανός· ἀλλὰ, "Τί νὰ κάμω, Κύριε;" Ἡ αὐτὴ ἐξ οὐρανοῦ φωνὴ, ἥτις μ' ἐμπόδισεν ἀπὸ τὴν στρεβλὴν ὁδὸν, ἂς μ' ὁδηγήσῃ εἰς τὴν εὐθεῖαν! Καὶ ἀμέσως τὸν ἐδόθη ἀπόκρισις, νὰ ὑπάγῃ εἰς Δαμασκὸν, καὶ ἐκεῖ ἔμελλε ν' ἀκούσῃ περισσότερα ἀπὸ τὸν λαλήσαντα πρὸς αὐτόν.

17. Ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει, 18. Καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι· Σπεῦσον, καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλήμ· διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ. 19. Κἀγὼ εἶπον· Κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σε. 20. Καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα Στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς, καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν. 21. Καὶ εἶπε πρός με, Πορεύου· ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε.

Πρὶν τὸν δώσῃ ὁ Χριστὸς τὴν παραγγελίαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ Ἔθνη, τὸν εἶπεν, ὅτι τὸν ἦτον ἀνωφελὲς νὰ συλλογισθῇ πῶς ἐδύνατο νὰ κάμῃ τι καλὸν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὁ Παῦλος ἦλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ πλήρης ἐλπίδων, ὅτι διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἐδύνατο νὰ σταθῇ ὄργανον τοῦ νὰ φέρῃ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ ἐκείνους, οἵτινες ἐφάνησαν ἐπιμόνως ἐναντίοι εἰς τὴν διακονίαν τῶν ἄλλων Ἀποστόλων· ἀλλ' ὁ Χριστὸς τὸν διαλύει ὅλ' αὐτὰ τὰ σχέδια. Τάχυνον, τὸν λέγει, καὶ ἀναχώρησον ὀγρήγορα ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ· διότι δὲν θέλουν δεχθῆν τὴν περὶ ἐμοῦ μαρτυρίαν σου.

Ὁ Παῦλος, μ' ὅλα ταῦτα, ἐπαναλαμβάνει τὴν ζήτησίν του διὰ νὰ διορισθῇ εἰς τῆς Ἱερουσαλὴμ τὴν διακονίαν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐγνώριζον ὑπὲρ πάντα ἄλλον, ποῖος εἶχε σταθῆν πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς του, καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε ν' ἀποδώσωσι τὴν τοιαύτην μεγάλην μεταβολήν του εἰς τῆς παντοδυνάμου χάριτος τὴν δύναμιν. Ταῦτα ἐσυλλογίζετο καθ' ἑαυτὸν, καὶ μετὰ τοῦ Κυρίου—καὶ ἐνόμιζεν, ὅτι ἐσυλλογίζετο ὀρθῶς· (στιχ. 19, 20.) Κύριε, εἶπεν, αὐτοὶ ἐξεύρουν, ὅτι ἐγὼ ὑπῆρχον μίαν φορὰν ὁμότροπός των, ἐχθρὸς ἄσπονδος τῶν πιστευόντων εἰς σὲ, ὅτι εἶχα παροργίσειν τὴν πολιτικὴν δύναμιν ἐναντίον των, καὶ τοὺς ἐφυλάκονα, καὶ ἔστρεψα ὡσαύτως τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας κατ' αὐτῶν, καὶ τοὺς ἔδερον εἰς ὅλας τὰς συναγωγάς. Ὅθεν, ὅτε κηρύττω τὸν Χριστὸν, θέλουν δώσειν προθυμοτέραν πίστιν εἰς τοὺς λόγους μου, διότι ἐξεύρουν, ὅτι καὶ ἐγὼ ἐχρημάτισα ἕνας ἀπὸ αὐτούς· καὶ μάλιστα εἰς τοῦ Στεφάνου τὸν θάνατον. Αὐτοὶ γνωρίζουν ὅτι, ὅταν αὐτὸς ἐλιθοβολεῖτο, ἐγὼ ἤμην παρὼν, συνεργῶν καὶ προτρέπων καὶ συγκατανεύων εἰς τὸν θάνατόν του. Ἡ ζήτησις τοῦ Παύλου ὅμως παρατρέχεται, καὶ αὐτὸς ἔλαβεν ἀποφασιστικὰς προσταγὰς νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ Ἔθνη. Ὕπαγε· διότι ἐγὼ θέλω σ' ἐξαποστείλειν εἰς Ἔθνη μακράν.

Ἂν λοιπὸν αὐτοὶ ἐξέταζον ὅλα ταῦτα, ἤθελον ἰδεῖν βέβαια, ὅτι δὲν εἶχον δίκαιον νὰ ὀργισθῶσι κατὰ τοῦ Παύλου ἐπειδὴ ἐκήρυττεν εἰς τὰ Ἔθνη, ἢ νὰ θεωρήσωσι τοῦτο κακῆς τοῦ διαθέσεως πρὸς τὸ ἔθνος τοῦ αἴτιον. διότι ἐβιάσθη νὰ τὸ ἀκολουθήσῃ ἐναντίον τῆς γνώμης του ἀπὸ παντοδέσποτον ἐξ οὐρανοῦ πρόσταγμα.

22. Ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες· Αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν. 23. Κραυγαζόντων δὲ αὐτῶν, ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια, καὶ κονιορτὸν καὶ βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα, 24. Ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χιλίαρχος ἄγεσθαι

εἰς τὴν παρεμβολὴν, εἰπὼν μάςιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτόν· ἵνα ἐπιγνῷ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ. 25. Ὡς δὲ προέτεινεν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἑςῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος, Εἰ ἄνθρωπον Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεςιν ὑμῖν μαςίζειν; 26. Ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος, προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ, λέγων· Ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν· ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος Ῥωμαῖός ἐςι. 27. Προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ· Λέγε μοι, εἰ σὺ Ῥωμαῖος εἶ; Ὁ δὲ ἔφη· Ναί. 28. Ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος· Ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη· Ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. 29. Εὐθέως οὖν ἀπέςησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν· καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη, ἐπιγνοὺς ὅτι Ῥωμαῖος ἐςι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς. 30. Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς, τὸ, τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν Ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν· καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον, ἔςησεν εἰς αὐτούς.

Ἡ δεισιδαιμονία καὶ ἡ πνευματικὴ ὑπερηφάνεια εἶναι κοινῶς ἡνωμέναι μὲ μανιώδη ὀργὴν καὶ κακίαν ἀνυπόφορον· καὶ εἶναι καλὸν διὰ τὸν κόσμον ὅτι τῶν διωκτῶν ἡ δύναμις εἶναι πολλάκις ἀσθενεστέρα τῆς λύσσας των· ἄλλέως ἤθελον ἐξαλείψειν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ὅλους τοὺς δούλους τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀναξίους νὰ ζῶσιν ἐπ' αὐτήν. (Ἴδε Ἑβρ. ιά. 35—38.) Τοιοῦτος ἦτον ὁ τῶν Ἰουδαίων φθόνος, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ὑποφέρουν τὸν Παῦλον, ὅταν ὠνόμασε τοὺς Ἐθνικούς. Αὐτοὶ τὸν διέκοπτον μὲ τὰς κραυγάς των, διὰ νὰ τὸν συγχύσωσι, καὶ νὰ μὴ δυνηθῇ τις ν' ἀκούσῃ τὴν ὁμιλίαν του. Αἱ βεβλαμμέναι συνειδήσεις τύπτονται μὲ τὸ παραμικρὸν ἔγγιγμα· καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἔχθρας κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ δεικνύεται ἐν γένει εἰς τὸ νὰ ἐμποδίζῃ τὰ στόματά των, ὡς ἔπραξαν ἐνταῦθα οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὸν Παῦλον.

Ἀλλ' ὁ Κύριος χαλινόνει ἐλεημόνως ταύτην τὴν μανίαν των, ὑποτάττων αὐτοὺς εἰς μετριωτέρους ἀνθρώπους. Διότι, ἂν καὶ ἔγιναν πολλαὶ ἀδικίαι ἀπὸ Διοικητὰς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔδειξαν τὸ παραμικρὸν σέβας εἰς τὴν θρησκείαν, μεταξὺ καὶ αὐτῶν τῶν φωτισμένων ἐθνῶν· ἡ αὐστηρότης των ὅμως εἶναι ἀληθῶς εὐσπλαγχνία, συγκρινομένη μὲ τῶν μαινομένων δεισιδαιμόνων τὴν σκληρότητα, καὶ τοῦ ἀχαλινώτου ὄχλου τὴν τυραννίαν. Εἶναι ὅμως μέγιστον προνόμιον τὸ διοικεῖσθαι κατὰ Γεγραμμένον Νόμον!—ὥςε ἐὰν ἕνας διοικητὴς ἐπιθυμεῖ νὰ πράξῃ ἀδίκως, δύναται νὰ ἐρωτηθῇ ἐὰν ἡ πρᾶξίς του εἶναι νόμιμος; Ἦτον ἔγκλημα τὸ νὰ δέσῃ τις ἕνα Ῥωμαῖον πολίτην, ἀσυγχώρητον ὅμως τὸ νὰ τὸν δείρῃ· διὸ (λέγει ὁ χιλίαρχος) ἂς προσέξωμεν καλῶς· ἂν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὑπάρχῃ Ῥωμαῖος, καὶ ἡμεῖς τὸν βλάψωμεν, κινδυνεύομεν νὰ χάσωμεν τοὐλάχιστον τὰ ἀξιώματά μας. Ὅπου ὑπάρχουν τοιοῦτοι νόμοι, εἶναι συγχωρημένη τοιούτων προνομίων ἡ ἀπόλαυσις· δὲν τὰ χάνομεν διότι ἐγίναμεν τοῦ Χριστοῦ ὑπήκοοι· μόνον πρέπει νὰ φυλάττωμεν τὰ προνόμιά μας μετὰ μεγάλης σεμνότητος, φρονήσεως, καὶ ἡσυχίας. Ἁρμόζει ὅμως πρὸ πάντων νὰ τιμῶμεν τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν γεννῶνται ὅλα τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ· καὶ τὴν ὁποίαν δὲν δύνανται ποσῶς ν' ἀγοράσωσιν ὅλοι οἱ θησαυροὶ τοῦ κόσμου διὰ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι τῆς πνευματικῆς παλιγγενεσίας μέτοχοι!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

ΑΤΕΝΙΣΑΣ δὲ ὁ Παῦλος τῷ συνεδρίῳ, εἶπεν· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ Θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. 2. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεςῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτȣ̃ τὸ ςόμα. 2. Τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε· Τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεὸς, τοῖχε κεκονιαμένε· καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι; 4. Οἱ δὲ παρεςῶτες εἶπον· Τὸν ἀρχιερέα τοῦ Θεȣ̃ λοιδορεῖς; 5. Ἔφη τε ὁ Παῦλος· Οὐκ ᾔδειν, ἀδελφοὶ, ὅτι ἐςὶν ἀρχιερεύς· γέγραπται γάρ· Ἄρχοντα τοῦ λαȣ̃ σȣ οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

Τὸ νὰ χαροποιηθῇ τις εἰς τὴν μαρτυρίαν μιᾶς καλῆς συνειδήσεως ἐνώπιον Θεοῦ, ἐν μέσῳ φθόνων καὶ διωγμῶν, ὡς ἔκαμεν ὁ ἅγιος Παῦλος, εἶναι εὐλογία ἀτίμητος· τοῦτο ὅμως ἄλλεως δὲν ἀπολαμβάνεται, παρὰ διὰ τῆς σταθερᾶς ἐν Χριστῷ πίστεως, καὶ τῆς τελείας εὐπειθείας τῶν προςαγῶντȣ. Οὕτω λοιπὸν μὲ μέγα θάῤῥος αὐτὸς δὲν ἐδειλίασε διόλου φερθεὶς ἐνώπιον τοιούτου κραταιοῦ συνεδρίου, πρὸς τὸ ὁποῖον αὐτὸς εἰς τὴν νεότητά του εἶχε συλλάβειν τόσον μέγα σέβας· οὐδ' ἐφοβήθη, ὅτι ἔμελλον νὰ τὸν ζητήσωσι λόγον περὶ τῶν ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας τὸν ἐνεχείρισαν διὰ τὴν Δαμασκὸν, διὰ νὰ διώξῃ τοὺς ἐκεῖ Χριστιανοὺς, μ' ὅλον ὅτι αὐτὴ ἴσως ἦτον ἡ πρώτη φορὰ ὅτε τοὺς ἐπαναθεωρεῖ, ἀφοῦ ἀνεχώρησε πρὸ εἴκοσι ἓξ χρόνων.

Ὁ δὲ Ἀνανίας ὀργισθεὶς ἐπρόσταξε νὰ τὸν τύψωσιν εἰς τὸ στόμα, εἰς σημεῖον, ὅτι τὸν προστάζει νὰ σιωπήσῃ. Εἰς τοῦτο τὸ θηριῶδες καὶ βάρβαρον μέσον κατέφυγεν, ἀφοῦ δὲν ἐδύνατο ν' ἀπολογηθῇ εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν σοφίαν μὲ τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐλάλει. Οὕτως ὁ Σεδεκίας ἔτυψε τὸν Μιχαίαν, (γ'. Βασιλ. κβ'. 24.) καὶ ὁ Πασχὼρ ἔτυψε τὸν Ἱερεμίαν, (Ἱερ. κ'. 2.) ὅταν ἐλάλησαν ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου. Οὕτω καὶ ἐτύφθη ὁ ἴδιος Ἰησοῦς Χριςός.

Ὁ Παῦλος δίδει δικαίαν αἰτίαν τῆς φοβερᾶς δίκης τὴν ὁποίαν προφέρει κατὰ τοῦ Ἀνανία· "Διότι κάθεσαι ὡς πρόεδρος εἰς τὸ ὑπέρτατον κριτήριον τῆς ἐκκλησίας, λέγων ὅτι μὲ κρίνεις κατὰ τὸν νόμον, καὶ προστάζεις νὰ μὲ δέρωσι, πρὶν ἀποδειχθῇ κανὲν πταῖσμά μου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐναντίον εἰς τὸν νόμον;" Εἶναι ἐναντίον παντὸς νόμȣ, θείου καὶ ἀνθρωπίνου, φυσικοῦ καὶ θετοῦ, τὸ νὰ ἐμποδίζηταί τις ἀπὸ τὸ ν' ἀπολογηθῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ νὰ καταδικάζηται χωρὶς νὰ τὸν ἀκροασθῶσιν.

Οἱ πλέον καλοὶ ἄνθρωποι ὅμως, ὑβριζόμενοι καὶ ἀτιμαζόμενοι μεγάλως, ὑπόκεινται εἰς τὸ νὰ στερηθῶσι τῆς προσοχῆς των· καὶ μ' ὅλον ὅτι τοῦ Παύλου ἡ ἀπόκρισις περιεῖχε μίαν δικαίαν ἐπίπληξιν, καὶ μίαν φανερὰν πρόῤῥησιν, φαίνεται ὅμως, ὅτι αὐτὸς παρεκινήθη πολλὰ ἀπὸ τὸν θυμόν του· διὸ ἐλεγχθεὶς ὅτι καθύβρισε τὸν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ, ἐδικαιολογήθη, ὅτι δὲν ἤξευρε πῶς ἦτον ἀρχιερεὺς ὁ Ἀνανίας.—Ἴσως ὁ ἀρχιερεὺς δὲν ἐγνωρίζετο πάντοτε εἰς τὸ συνέδριον ἐκ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ἐνδυμάτων του· καὶ δὲν ἐνήργει ὁ Ἀνανίας τοῦτο τὸ ὑπούργημα, ἐνῷ ὁ Παῦλος ὡμίλει μὲ ταύτην τὴν συνέλευσιν οἰκειότερον.—Προσέχει λοιπὸν ὁ Παῦλος διὰ νὰ μὴν ἤθελε σταθῆν ὅ,τι εἶπε παράδειγμα κακὸν εἰς ἄλλȣς. Συμφέρει εἰς τὸ κοινὸν ὄφελος νὰ φυλάττηται ἡ τιμὴ τῆς ἐξουσίας, καὶ νὰ μὴ πάσχῃ διὰ τὰ σφάλματα τῶν ὑπȣργῶν αὐτῆς· ὅθεν ἀπαιτεῖται σέβας εἰς τὸ λαλεῖν περὶ

τῶν ἀρχόντων καὶ κριτῶν. Ὄχι ὡς νὰ μὴ δύνανται ν' ἀκούσωσι περὶ τῶν σφαλμάτων των οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι, ἢ νὰ μὴ γίνωνται παράπονα ἀπὸ τίμια ὑποκείμενα διὰ τὰς κοινὰς καταχρήσεις μὲ σεμνότητα· ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μία ἰδιαιτέρα προσοχὴ διὰ τὴν τιμὴν καὶ ὑπόληψιν τῶν ἐν ἐξουσίᾳ, περισσότερον παρὰ τὴν τῶν ἄλλων· διότι ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἀπαιτεῖ νὰ προσφέρηται εἰς αὐτοὺς σέβας μεγαλήτερον, ὡς τοποτηρητὰς τοῦ Θεοῦ.

Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἀνανίου, κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωσήπου, περιγράφεται πῶς ἦτο πολλὰ κακός. Αὐτὸς ἠπάτησεν ἀσεβῶς καὶ σκληρῶς τοὺς κατωτέρους ἱερεῖς εἰς τὴν νόμιμον πληρωμήν των, ὥστε τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀπέθανον ἀπὸ τὴν ἔνδειαν. Καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἐτιμώρησεν ἀξίως τῆς κακίας του· διότι ἀφοῦ κατεκάη ὁ οἶκός του, εἰς μίαν στάσιν ἐγερθεῖσαν παρὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ τȣ, αὐτὸς ἐπολιορκήθη καὶ ἐλήφθη εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, ὅπου ζητήσας ματαίως νὰ κρυφθῇ εἰς ἕνα παλαιὸν ὑδραγωγὸν, ἐσύρθη ἔξω καὶ ἐθανατώθη.

---

6. Γνȣ̀ς δὲ ὁ Παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ Σαδδȣκαίων, τὸ δὲ ἕτερον Φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ Φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς Φαρισαίȣ· περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. 7. Τȣ̃το δὲ αὐτȣ̃ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδȣκαίων· καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. 8. Σαδδȣκαῖοι μὲν γὰρ λέγȣσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον, μήτε πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογȣ̃σι τὰ ἀμφότερα. 9. Ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη· καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς τȣ̃ μέρους τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο, λέγοντες· Οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τȣ́τῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ, ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν. 10. Πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβὰν ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσȣ αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν.

Τὸ μέγα συνέδριον συνίστατο ἀπὸ Σαδδουκαίους καὶ Φαρισαίους, τὸ ὁποῖον παρετήρησεν ὁ Παῦλος. Αὐτὸς ἐγνώριζε τοὺς χαρακτῆρας πολλῶν ἐξ αὐτῶν, ἀφοῦ ἔζη μαζήτων, ὅθεν διέκρινε ποῖοι ἦσαν οἱ Σαδδουκαῖοι, καὶ ποῖοι οἱ Φαρισαῖοι· (στιχ. 6.) Τὸ ἓν μέρος ἦσαν Σαδδουκαῖοι, τὸ δὲ ἕτερον Φαρισαῖοι· καὶ ἴσως σχεδὸν μέρος ὅμοιον. Οὗτοι δ' εἶχον μεγάλας διαφορὰς μεταξύ των, ἐσυμφώνουν ὅμως πάντοτε καλῶς διὰ νὰ θεωρῶσιν ὁμοῦ τὰς ὑποθέσεις τοῦ συμβουλίȣ.

1.—Οἱ Φαρισαῖοι ἦσαν δεισιδαίμονες, ζηλωταὶ διὰ τὰς τελετὰς, ὄχι μόνον διὰ τὰς διορισθείσας ἀπὸ τὸν Θεὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἑνωθείσας ἐκ παραδόσεως τῶν πρεσβυτέρων· αὐτοὶ ἦσαν ἔνθερμοι διὰ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐβίαζον ὑποταγὴν εἰς τὰς προσταγάς της, τὸ ὁποῖον ἐπροξένησε πολλὰς φιλονεικίας μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ. Εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ὅμως ὑπῆρχον πολλὰ ὀρθόδοξοι εἰς τὴν πίστιν τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐκκλησίας, καθ' ὅσον ἀπέβλεπεν εἰς τὸν κόσμον τῶν πνευμάτων, τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, καὶ τὴν ζωὴν τοῦ μέλλοντος κόσμου.

2.—Οἱ δὲ Σαδδουκαῖοι ἦσαν θεϊσταί· ὄχι φίλοι τῶν ἁγίων Γραφῶν, ἢ τῆς θείας ἀποκαλύψεως. Αὐτοὶ ἐδέχοντο τὰ βιβλία τοῦ Μωϋσέως, ὡς περιέχοντα καλὴν ἱστορίαν, καὶ καλὸν νόμον, ὀλίγον ὅμως ἐφρόντιζον περὶ τῶν ἄλλων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· (ἰδὲ Ματθ. κβ΄. 23.) Ἡ γενομένη ἐνταῦθα περὶ τῶν Σαδδουκαίων τούτων διήγησις εἶναι, (1.) ὅτι αὐτοὶ ἠρνοῦντο τῶν νεκρῶν τὴν ἀνάστασιν· ὄχι μόνον τὴν ἀναβίωσιν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν· δὲν εἶχον οὔτε ἐλπίδα αἰω-

νίου μακαριότητος, οὔτε φόβον τῆς αἰδίου ἀθλιότητος, οὔτε ἀπανδοχὴν τινὸς ἄλλου, παρὰ τὸν θάνατον. (2.) Δὲν ἐδόξαζον ἀγγέλων καὶ πνευμάτων ὕπαρξιν, παρ' ὅτι ὅλα τὰ ὄντα ὑπάρχουν ὕλη. Αὐτοὶ ἐνόμιζον καὶ τὸν ἴδιον Θεὸν ὑλικὸν, ἔχοντα μέρη καὶ μέλη ὡς ἡμεῖς. Ὅταν ἀνέγνωσαν περὶ ἀγγέλων εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τοὺς ὑπέθεσαν, ὅτι εἶναι ἀγγελιοφόροι, τοὺς ὁποίους ἔκαμνεν ὁ Θεὸς καὶ ἔστελλεν ὡς λειτουργούς του, ὡς ἐκάλει ἡ χρεία· ἢ ὅτι ἦσαν ἐντυπώσεις εἰς τὰς φαντασίας ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐστέλλοντο. Ὅσον δὲ περὶ τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων, δὲν τὰς ἐθεώρουν ἄλλο τὶ, παρὰ μίξιν τῶν σωματικῶν ὑγρῶν, ἢ τῶν ζωτικῶν πνευμάτων, ἠρνοῦντο ὅμως τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν χωριζομένων ἀπὸ τὸ σῶμα, καὶ διαφοράν τινα μεταξὺ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κτήνυς.—Οὗτοι δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι ἐφαντάζοντο ἑαυτοὺς ἐλευθερόφρονας· ἀλλ' ἐφρόνουν τῳόντι τοσοῦτον χαμερπῶς, ἀπαισίως καὶ δουλικῶς, ὅσον δύναται νὰ δοθῇ. Εἶναι παράδοξον τίνι τρόπῳ ἄνθρωποι τοιούτων διεφθαρμένων καὶ ἀσεβῶν φρονημάτων ἐλάμβανον ἀξιώματα, καὶ συνεκάθιζον εἰς τὸ μέγα συνέδριον· πολλοὶ ὅμως ἐξ αὐτῶν, ἔχοντες πνεῦμα καὶ πλοῦτον, συνεμορφόνοντο μὲ τὸ δημόσιον σύστημα, καὶ οὕτως εἰσήρχοντο, καὶ συνηνόνοντο μὲ αὐτό.

Οὔσης τοιαύτης διαφορᾶς μεταξὺ τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων, ὁ Παῦλος ἐκήρυξε φανερὰ, ὅτι εἶναι ἐκ μέρους τῶν Φαρισαίων κατὰ τῶν Σαδδουκαίων. Ὁμολογεῖ τὸν ἑαυτόν του Φαρισαῖον, ἕως ὅτου οἱ Φαρισαῖοι εἶχον δίκαιον. Μ' ὅλον ὅτι, ἐνῷ ὁ Φαρισαϊσμὸς ἦτον ἐναντίος εἰς τὸν Χριστιανισμὸν, αὐτὸς ἐπαῤῥησιάσθη ἐχθρὸς αὐτοῦ, καὶ ὅλων τῶν παραδόσεών του, αἱ ὁποῖαι ἠγέρθησαν πρὸς φιλονεικίαν μὲ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἢ πρὸς ἀντίστασιν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ· πλὴν, ἐνῷ καὶ ὁ Φαρισαϊσμὸς ἦτον ἐναντίος εἰς τὸν Σαδδουκαϊσμὸν, ὁ Παῦλος προσεκολλήθη εἰς ἐκεῖνον. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ συλλογιζώμεθα χειρότερον περί τινος θείας ἀληθείας, οὐδὲ νὰ δειλιῶμεν περισσότερον εἰς τὸ νὰ τὴν ὁμολογῶμεν, διότι τηρεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους ἀλλέως διεφθαρμένους. Ἐὰν οἱ Φαρισαῖοι ἐλπίζωσι τῶν νεκρῶν τὴν ἀνάστασιν, ὁ Παῦλος συμφωνεῖ μετ' αὐτῶν κατὰ τοῦτο, καὶ γίνεται εἷς ἐξ αὐτῶν, ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως των.

Τοῦτο ἐπροξένησε διαίρεσιν εἰς τὸ συνέδριον. Εἶναι πιθανὸν, ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς ὁμοφρόνει μετὰ τῶν Σαδδουκαίων, ἐκ τοῦ κινήματός του, (κεφ. έ. 17.) καὶ ἔδειξε τὴν κατὰ τοῦ Παύλου ὀργήν του· (ςιχ. 2.) τὸ ὁποῖον ἐτάραξε τοὺς Φαρισαίους τόσον περισσότερον, ὥστ' ἔγινε στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων· (ςιχ. 7.) διότι ὁ λόγος οὗτος τοῦ Παύλου ἐξῆψε περισσότερον τοὺς Σαδδουκαίυς, καὶ ἐκρύωσε μᾶλλον τοὺς Φαρισαίους εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγωγήν· ὥστ' ἐσχίσθη τὸ πλῆθος—ἔγινε σχίσμα, καὶ διχόνοια μεταξύ των. Ὅλη ἡ πρώτη κραυγὴ εἶχε γένειν κατὰ τοῦ Παύλου· τώρα ὅμως ἐγείρεται μεγαλητέρα τοῦ ἑνὸς κατὰ τοῦ ἄλλου. (ςιχ. 9.)

Ἐντεῦθεν οἱ Φαρισαῖοι ἔλαβον τὸ μέρος τοῦ Παύλου. Αὐτοὶ διεμάχοντο, λέγοντες· Δὲν εὑρίσκομεν κακὸν εἰς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. Οὗτος ἐφέρθη μὲ σέβας καὶ σεμνότητα εἰς τὸν ναὸν, ἤδη δ' ὁμολογεῖ τὸν ἑαυτόν του ὀρθόδοξον εἰς τὰς μεγάλας ἀρχὰς τῆς θρησκείας. Αὐτοὶ μάλιστα συλλογίζονται καὶ τοῦτο, Ἐὰν ἓν π εῦμα, ἢ ἄγγελός τις ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὸν ἐδιόρισεν εἰς τὸ ὁποῖον τώρα κάμνει κήρυγμα, ἂν καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν τοσαύτην ἱκανοποίησιν, ὥστε νὰ πιστεύσωμεν τοὺς λόγους του, πρέπει ὅμως νὰ προσέξωμεν νὰ μὴ τὸν ἐναντιούμεθα, διὰ νὰ μὴν ἠθέλαμεν εὑρεθῆν πολεμοῦντες κατὰ τοῦ Θεοῦ· ὡς εἶπε καὶ ὁ Γαμαλιὴλ, ὅστις, ὢν Φαρισαῖος, εἶχε δώσειν τὴν αὐτὴν γνώμην. (κεφ. έ. 39.)

Ἡ φιλονεικία τέλος πάντων ἔγινε τόσον θηριώδης μεταξὺ τῶν δύω μερῶν, ὥςε ὁ Λυ-

σίας, ὅστις φαίνεται, ὅτι ἦτο παρὼν, ἤρχιζε νὰ φοβῆται, μήπως αὐτοὶ εἰς τὴν λύσσαν των ἤθελον κατασπαράξειν τὸν Παῦλον· ὅθεν ἐπρόσταξε νὰ ληφθῇ αὐτὸς ἀπὸ τὰς χεῖράς των μὲ βίαν, καὶ νὰ ὁδηγηθῇ εἰς τὸ φρούριον. —Τὶ πρέπει νὰ ἐσυλλογίσθη ὁ εἰδωλολάτρης οὗτος περὶ τῶν λατρῶν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἰδὼν τὴν συνέλευσιν ταύτην τῶν ἀρχιερέων, γραμματέων, καὶ νομικῶν τοῦ Ἰσραὴλ, οἵτινες λησμονήσαντες καὶ βαθμὸν, καὶ ἐπάγγελμα, καὶ ἱερὸν χαρακτῆρα, παρεσύροντο ἀπὸ τοιαύτην ἀχαλίνωτον μανίαν εἰς τὰς θρησκευτικὰς φιλονεικίας των!

---

11. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ Κύριος εἶπε· Θάρσει, Παῦλε· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.

Θεῖαι παραμυθίαι ἐνεψύχονον τὸν Παῦλον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο. Ὁ χιλίαρχος τὸν ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν σκληρῶν ἀνθρώπων, πλὴν τὸν ἔχει ἀκόμη εἰς φυλακὴν, καὶ ποῖον ἐδύνατο νὰ σταθῇ τὸ τέλος, αὐτὸς δὲν ἠμπόρει νὰ εἴπῃ. Τὸ φρούριον ἦτο δι' αὐτὸν ὑπεράσπισις, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ, ἂν καὶ ἦτο προφύλαξίς του ἀπὸ τοιοῦτον σκληρὸν θάνατον, οὕτως ἐδύνατο ὅμως νὰ ὑπάρχῃ καὶ φύλαξίς του διὰ σκληρότερον. Δὲν εὑρίσκομεν, ὅτι ὑπῆγε πρὸς ἐπίσκεψίν του κανεὶς τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀποστόλων, ἢ πρεσβυτέρων· ἢ δὲν ἐτόλμων, ἢ δὲν εἶχον ἄδειαν. Ἴσως τὴν ἀκόλουθον νύκτα ὁ Παῦλος ἦτο πλήρης διαλογισμῶν καὶ φροντίδων περὶ τοῦ τὶ ἔμελλε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, καὶ τίνι τρόπῳ αἱ παροῦσαι θλίψεις του ἐδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν εἴς τι καλόν. Τότε ὁ Κύριος Ἰησοῦς τὸν ἔκαμε μίαν εὐμενῆ ἐπίσκεψιν, καὶ ἂν ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς, ἦτον ὅμως πολλὰ εὐπρόσδεκτος.

Ὁ Χριστὸς τὸν λέγει νὰ ἔχῃ θάῤῥος εἰς τοῦτο. Θάρσει, Παῦλε· μὴ δειλιᾷς· μὴ σὲ θλίβῃ ὅ,τι συνέβη, οὐδὲ νὰ σὲ φοβίζῃ ὅ,τι δύναται ἀκόμη νὰ σὲ παῤῥησιασθῇ. Εἶναι θέλημα τοῦ Χριστοῦ νὰ μένωσι θαῤῥαλέοι πάντοτε οἱ πιστοὶ αὐτοῦ θεράποντες.

Εἶναι παράδοξον ἐπιχείρημα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεται ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ τὸν ἐνθαῤῥύνῃ. Ὡς ἐμαρτύρησας περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ, οὕτω πρέπει νὰ μὲ μαρτυρήσῃς καὶ εἰς Ῥώμην. Τοῦτο ἤθελε τὸ στοχασθῇ τις κρύαν παρηγορίαν· καθὼς ὑπέμεινας μεγάλας θλίψεις ὑπὲρ ἐμοῦ, οὕτω πρέπει νὰ ὑπομείνῃς καὶ μεγαλητέρας· καὶ μ' ὅλα ταῦτα, τοῦτο τὸν ἐλέχθη πρὸς ἐμψύχωσίν του· διότι ἐντεῦθεν αὐτὸς ὑπολαμβάνεται, ὅτι τὸν νομίζει ἀληθῆ δοῦλον ὁ Χριστὸς, ὅτι δὲν εἶχε τελειώσειν ἀκόμη τὴν μαρτυρίαν του, οὐδ' ἐτέθη κατὰ μέρος, αἰτίᾳ τῆς φυλακώσεώς του, ὡς ἄχρηστος· παρ' ἐφυλάττετο διὰ μεγαλητέραν ὑπηρεσίαν. Κανὲν πρᾶγμα δὲν ἔθλιβε τὸν Παῦλον τόσον, ὡς ὁ συλλογισμὸς τοῦ ὅτι ἀνεβάλλετο ἀπὸ τὸ νὰ δουλεύῃ τὸν Χριστόν. Μὴ φοβῆσαι, λέγει ὁ Χριστὸς, ἐγὼ δὲν σ' ἐγκατέλιπον. Ὁ Παῦλος φαίνεται ἀκόμη, ὅτι εἶχε λάβειν μίαν ἰδιαιτέραν ἰδέαν, καὶ ἰδέαν ἀθῶαν, διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Ῥώμην χάριν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, μ' ὅλον ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον εἶχεν ἤδη κηρυχθῆν ἐκεῖ, καὶ φυτευθῆν ἐκκλησία. Ἀλλ' ὢν πολίτης Ῥωμαῖος, ἐπεθύμει νὰ κάμῃ ἓν ταξίδιον εἰς Ῥώμην, καὶ τὸ ἐμελέτα· (κεφ. ιθ'. 21.) Ἀφοῦ ἐστάθην εἰς Ἱερουσαλὴμ, πρέπει νὰ ἴδω καὶ τὴν Ῥώμην. Καὶ εἶχε γράψειν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πρὸ ὀλίγου, ὅτι ἐπεθύμει νὰ τοὺς ἴδῃ. (Ῥωμ. ά. 11.) Ὅθεν αὐτὸς ἦτον ἕτοιμος νὰ συμπεράνῃ, ὅτι τοῦτο ἀνέτρεψε τοὺς σκοπούς του, καὶ δὲν ἔμελλε νὰ ἴδῃ ποτὲ τὴν Ῥώμην· πλὴν ὁ Χριστὸς τὸν λέγει, ὅτι θέλει εὐχαριστηθῆν καὶ κατὰ τοῦτο, ἀφοῦ τὸ ἐπεθύμει διὰ τὴν τιμὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ νὰ κάμῃ καλόν.

---

12. Γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν Ἰουδαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνω-

σι τὸν Παῦλον. 13. Ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες. 14 Οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, εἶπον· Ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς, μηδενὸς γεύσασθαι, ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον. 15. Νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ ὅπως αὔριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ, πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. 16. Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὴν ἐνέδραν, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήγγειλε τῷ Παύλῳ. 17. Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων, ἔφη· Τὸν νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ. 18. Ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον, καί φησιν· Ὁ δέσμιος Παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι. 19. Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο· Τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι; 20. Εἶπε δέ· Ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν Παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. 21. Σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν· καὶ νῦν ἕτοιμοί εἰσι, προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν. 22. Ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆσαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με.

Ἂς παρατηρήσωμεν τί ἦτον αὐτὴ ἡ συνωμοσία; Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι συνηνώθησαν ὁμοφρόνως μὲ ἕνα σύνδεσμον, τὸν ὁποῖον ἴσως ὠνόμασαν, ἱερὸν σύνδεσμον, ὑποσχεθέντες νὰ προστατεύσῃ ὁ εἷς τὸν ἄλλον, καὶ νὰ βοηθήσῃ καθεὶς, συνεργῶν τὸ κατὰ δύναμιν, διὰ νὰ φονεύσωσι τὸν Παῦλον. Ἦτο παράδοξον, ὅτι τοιοῦτος ἀριθμὸς ἐδυνήθη νὰ συναχθῇ ἀμέσως, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, φθάσαντες εἰς τοσοῦτον ἀπανθρωπίας καὶ θηριότητος ἄκρον, ὥστε νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἐκ συμφώνου τοιοῦτον μιαιφόνον σκοπόν. Ποίαν τερατώδη ἰδέαν πρέπει νὰ συνέλαβον περὶ τοῦ Παύλου οὗτοι οἱ ἄνθρωποι, πρὶν δυνηθῶσι νὰ μελετήσωσι κατ' αὐτοῦ τοιαύτην φρικώδη δολιότητα. Αὐτοὶ πρέπει νὰ παρεκινήθησαν νὰ πιστεύσωσιν, ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ χείριστος τῶν ἀνθρώπων, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θρησκείας, ἡ κατάρα καὶ πανώλη τοῦ γένους του. Ἀφοῦ ἀληθῶς ὁ χαρακτήρ του ἦτον ἐκ διαμέτρου τὸ ἀνάπαλιν! Ποίους νόμους ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης, τοὺς πλέον ἱεροὺς καὶ ἰσχυροὺς, δὲν θέλουν ἀθετήσειν ἡ κακία καὶ δεισιδαιμονία;

Καὶ πόσον στερεὰν τὴν ἔκαμον, συλλογισθέντες μήπως ἤθελε τραβηχθῆν τις ἐξ αὐτῶν τυπτόμενος ἀπὸ τὴν συνείδησιν, ἀφοῦ ἤθελε μετασκεφθῆν τὸ φρικῶδες τοῦ πράγματος. Αὐτοὶ συνυπεχρεώθησαν ὑπὸ αναθέματος, καταρασθέντες τὰς πλέον βαρείας κατάρας κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ των, τῶν ψυχῶν, σωμάτων καὶ οἰκογενειῶν των, ἂν δὲν ἤθελον φονεύσειν τὸν Παῦλον· καὶ τόσον ταχέως, ὥστε δὲν ἔμελλον νὰ φάγωσιν, ἢ πίωσι πρὸ τῆς μιαιφονίας. Τὶ περιπλοκὴ κακουργίας! Η μελέτη τοῦ νὰ φονεύσωσιν ἕνα ἄνδρα ἀθῶον, ἄνδρα ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον, ὡμοίαζε μὲ τὸ κίνημα τοῦ Κάϊν, καὶ τοὺς ἐδείκνυε γενήματα τοῦ πατρὸς αὐτῶν, δηλαδὴ, τοῦ

Διαβόλου, ὅστις ἦτον ἐξ ἀρχῆς φονεύς. Ἀλλ' ὡς νὰ ἦτο μικρὸν πρᾶγμα, αὐτοὶ συνυπεσχέθησαν εἰς τοῦτο. Τοῦτο εἶναι τὸ ἴδιον ὡς νὰ συμφωνῶσι μὲ τὸν διάβολον, χωρὶς μετανοίας χώραν· μάλιστα μὲ ἀποστροφὴν αὐτῆς.

Καὶ τὶ ταπεινὸν, τὶ κακὸν φρόνημα εἶχον αὐταὶ περὶ τῶν ἱερέωντων, ἀφοῦ ἐδύναντο νὰ τοὺς μεταχειρίζωνται τοιαύτης ἀπανθρωπίας μέτα! Μάλιστα δὲ τόσον ἦτο χαμερπὴς ἡ πρὸς αὐτοὺς προβληθεῖσα πρότασις, ὥστε φαίνεται, ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συγκατένευσαν εἰς αὐτὴν, καὶ, μὲ πρῶτον λόγον, χωρὶς νὰ διστάσωσιν εἰς τοῦτο διόλου, ὑπεσχέθησαν νὰ τοὺς εὐχαριστήσωσιν. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ τοὺς ἐλέγξωσιν ὡς ἦτο χρέος των, διὰ τὴν ἀνόσιον συνωμοσίαν των, αὐτοὶ τοὺς ἐνεθάῤῥυναν εἰς αὐτήν· καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν ἀνενέωσαν τὴν αὐτὴν ἐπιβουλὴν οἱ ἴδιοι. (Ἴδε κεφ. κέ. 2, 3.)

Ἀνεκαλύφθη ὅμως ἡ συνωμοσία εἰς τὸν Παῦλον. Νέος τις συγγενὴς τοῦ Παύλου, υἱὸς τῆς ἀδελφῆς του, τοῦ ὁποίου ἡ μήτηρ ἴσως κατῴκει εἰς Ἱερουσαλὴμ, τίνι τρόπῳ δὲν ἐξεύρομεν, ἤκουσε περὶ τῆς ἐνέδρας τῶν Ἰουδαίων· ἢ τοὺς ἠκροάσθη ὁμιλοῦντας περὶ αὐτῆς μεταξύ των, ἢ εἰδοποιήθη παρά τινος τῶν συνωμοτῶν, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὸ φρούριον, ὡς πιθανὸν, ὅτι ἐσυνήθιζε νὰ πηγαίνῃ, διὰ νὰ θεωρῇ τὸν θεῖόντου, καὶ νὰ τὸν φέρῃ τὰ χρειώδη, δι' ἣν αἰτίαν εἰσήρχετο ἀνεμποδίστως· καὶ αὐτὸς ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Παῦλον ὅ,τι ἤκουσε. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἱστορίας περιγράφεται μέ μεγάλην ἀκρίβειαν, ἴσως διότι ὁ συγγραφεὺς ἐστάθη αὐτόπτης τῆς φρονίμου καὶ αἰσίου μεταχειρήσεως ταύτης τῆς ὑποθέσεως, καὶ τὴν διηγεῖται μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν. Ὁ Παῦλος μὲ τὴν φρόνιμον καὶ εἰρηνικὴν διαγωγήν τȣ ἠγαπήθη μεγάλως ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐφύλαττον. Αὐτὸς ἐδύνατο νὰ προσκαλέσῃ ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων. Τὸν ἑκατόνταρχον τοῦτον παρεκάλεσεν ὁ Παῦλος διὰ νὰ παῤῥησιάσῃ τὸν νέον εἰς τὸν χιλίαρχον, ἐπειδὴ εἶχε νὰ τὸν ἀναγγείλῃ τι, τὸ ὁποῖον ἀπέβλεπεν εἰς τιμὴν τῆς διοικήσεως. Ὁ ἑκατόνταρχος τὸν εὐχαρίστησε μετὰ χαρᾶς. Οὗτος δὲν ἔστειλε τὸν νέον μὲ ἁπλοῦν τινα στρατιώτην, ἀλλὰ τὸν ἐσυνόδευσεν ὁ ἴδιος πρὸς περισσότερον αὐτοῦ θάῤῥος, διὰ νὰ συστήσῃ τὴν ὁμιλίαν του εἰς τὸν χιλίαρχον, καὶ νὰ δείξῃ τὸ πρὸς τὸν Παῦλον σέβας του. Ὁ δὲ χιλίαρχος ἤκουσε τὴν εἴδησιν παρὰ τοῦ νέȣ μὲ μεγάλην εὐπροσηγορίαν καὶ συμπάθειαν. Αὐτὸς ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ νέου, ὡς φίλος ἢ πατὴρ, διὰ νὰ τὸν ἐνθαῤῥύνῃ, μὴν ἤθελε συσταλθῆν, ἀλλὰ νὰ μείνῃ βέβαιος, ὅτι αὐτὸς ἔμελλε νὰ τὸν ἀκροασθῇ φιλοφρόνως. Τὸ παράδειγμα τοῦτο πρέπει νὰ παρακινήσῃ τοὺς μεγάλους ἄνδρας νὰ δέχωνται εὐκόλως τὸν ἐλάχιστον, χάριν τινος ἀγγελίας, ἥτις δύναται νὰ τοὺς δώσῃ αἰτίαν νὰ κάμωσι καλὸν, καὶ νὰ φέρωνται ταπεινῶς πρὸς τοὺς ταπεινούς. Ἡ οἰκειότης αὕτη, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Παύλου ὁ Ῥωμαῖος οὗτος χιλίαρχος, ἀναφέρεται ἐνταῦθα εἰς τιμήν του. Ἂς μὴ νομίσῃ τις, ὅτι ἀτιμάζεται ἀπὸ τὴν ταπεινότητα καὶ φιλανθρωπίαν του.

Τέλος πάντων, ὁ χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νέον μὲ παραγγελίαν μυστικότητος. Πρόσεχε μὴ εἴπῃς εἴς τινα, ὅτι μ' ἐφανέρωσας ταῦτα. Τῶν μεγάλων ἀνδρῶν αἱ χάριτες δὲν πρέπει νὰ ἐπιδεικνύωνται πάντοτε. Οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι νὰ φυλάξωσι συμβουλὴν, δὲν εἶναι ἱκανοὶ διὰ καμμίαν ὑπόθεσιν. Ἐὰν ἐγίνετο γνωστὸν, ὅτι ἐπληροφορήθη ὁ χιλίαρχος περὶ τῆς ἐπιβουλῆς, ἴσως οἱ Ἰουδαῖοι ἤθελον ἐπινοήσειν καὶ σχεδιάσειν ἀλλεοτρόπως τοῦ Παύλου τὸν θάνατον· ὅθεν ἂς μένῃ μυστικόν.

---

23. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν· Ἑτοιμάσατε ϛρατιώτας διακοσίȣς, ὅπως πορευθῶσιν ἕως Καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβȣς διακοσίȣς, ἀπὸ τρίτης ὥρας

τῆς νυκτός· 24. Κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον, διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα· 25. Γράψας ἐπιςολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον· 26. Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίςῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν. 27. Τὸν ἄνδρα τȣ̂τον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰȣδαίων, καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπιςὰς σὺν τῷ ςρατεύματι ἐξειλόμην αὐτὸν, μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐςι. 27. Βȣλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλȣν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν· 29. Ὃν εὗρον ἐγκαλȣ́μενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτȣ ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα. 30. Μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβȣλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰȣδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρὸς σε· παραγγείλας ϗ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σȣ̂· Ἔῤῥωσο. 31. Οἱ μὲν ȣ̂ν ςρατιῶται, κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόντες τὸν Παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν Ἀντιπατρίδα. 32. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τȣ̀ς ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αυτῷ, ὑπέςρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν. 33. Οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν Καισάρειαν, καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιςολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέςησαν καὶ τὸν Παῦλον αὐτῷ. 34. Ἀναγνȣ̀ς δὲ ὁ ἡγεμὼν, καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐςὶ, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ Κιλικίας· 35. Διακȣ́σομαί σȣ, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σȣ παραγένωνται. Ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδȣ φυλάσσεσθαι.

Ἴσως ὁ Λυσίας γνωρίσας, ὅτι ὁ Παῦλος ἦτον ἀνὴρ μέγας, αὐτὸς ἐνόμιζε καύχημά τȣ, ὅτι τὸν εἶχε δέσμιόν του, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην του· τὸ ὁποῖον γίνεται δῆλον ἐκ τῆς μεγάλης παρατάξεως μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ἐξαπέςτειλε. Ἢ ἴσως ὁ χιλίαρχος ἠθέλησε διὰ τοιαύτης παρασκευῆς ν' ἀποδείξῃ τοὺς Ἰουδαίους, ὡς ἰσχυρογνώμον καὶ φιλοτάραχόν γένος, ὅτι δὲν ἤθελον νὰ φυλαχθῶσιν εἰς τὰ ὅρια τοῦ χρέους καὶ τῆς εὐταξίας, ἀπὸ τοὺς συνήθεις ὑπουργοὺς τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἐχρειάζοντο νὰ καταστέλλωνται ἀπὸ τοσαύτην δύναμιν· καὶ ἀκούσας πόσοι ἦσαν οἱ κατὰ τοῦ Παύλου συνωμόται, ἐσυλλογίζετο, ὅτι ἴσως δὲν ἤθελεν ἐπαρκέσειν τόσον στράτευμα εἰς τὸ ν' ἀνατρέψῃ τὸν σκοπόν των. Ὁ δὲ Θεὸς ἠθέλησε νὰ ἐμψυχώσῃ μὲ τοῦτο τὸν Παῦλον· διότι οὗτος ὢν συνωδευμένος ὑπὸ τοιούτου πλήθους, ἐτηρεῖτο ἀσφαλὴς ἔξω τῶν χειρῶν τῶν ἐχθρῶν του.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἱστορικοὶ ὁμιλοῦν πολλὰ περὶ τούτου τοῦ Φήλικος, ὅτι ἦτον ἀνὴρ ἐκ ταπεινοῦ γένους, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπιμέλειάν τȣ ὑψώθη, καὶ κατεστάθη διοικητὴς τῆς Ἰουδαίας· περὶ τοῦ ὁποίου τῆς διοικήσεως, λέγει ὁ Τάκιτος, (Ἱστ. ε.) ὅτι αὐτὸς "ἐμεταχειρίζετο βασιλικὴν ἐξουσίαν μὲ δουλικὸν πνεῦμα." Εἰς τοιούτου ἀνθρώπου κρίσιν κατήντησεν ὁ δέσμιος Παῦλος· πλὴν πάλιν καλήτερον παρὰ τὰς χεῖρας τοῦ ἀρχιερέως Ἀνανίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

ΜΕΤΑ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ῥήτορος Τερτύλλου τινὸς, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ Παύλου. 2. Κληθέντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ Τέρτυλλος, λέγων· 3. Πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε Φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας. 4. Ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. 5. Εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν, καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν Ναζωραίων αἱρέσεως· 6. Ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν. 7. Παρελθὼν δὲ Λυσίας ὁ χιλίαρχος, μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγε· 8. Κελεύσας τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπί σε· παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ. 9. Συνέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν.

Ὁ Παῦλος παρασταίνεται εἰς τὸ βῆμα ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος Φήλικος. Ἔργον δὲ τοῦ Τερτύλλου ἦτο, νὰ τὸν κατηγορήσῃ, ὡς ἀπὸ μέρους τῶν ἐναγόντων· οὗτος ἀνεδέχθη τοιαύτην φροντίδα μόνον μισθοῦ χάριν· οὕτω πράττουν αἱ μισθωταὶ γλῶσσαι. Ἡ ὁμιλία του ἀναφέρεται ἐνταῦθα, ἥτις εἶναι συνθεμένη μὲ κολακείαν καὶ ψεῦδος, λέγουσα τὸ κακὸν καλὸν, καὶ τὸ καλὸν κακόν. Κάθε λέξις σχεδὸν τῆς ὁμιλίας ταύτης περιεῖχε φανερόν τι ψεῦδος, ὡς ἕκαστος, ὅστις τὴν παραβάλλει μὲ τὴν διήγησιν, πρέπει νὰ παρατηρήσῃ. Ἀλλ' ὁ διεφθαρμένος ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρεσβύτεροι δὲν ἐντράπησαν νὰ μαρτυρῶσι τὴν ἀλήθειάν της!

Πρῶτον—Εἷς τῶν κακίστων ἀνθρώπων εὐφημεῖται ἐνταῦθα, ὡς εὐεργέτης κάλλιστος, μόνον ἐπειδὴ ἐστάθη ὁ κριτής. Ὁ Φῆλιξ περιγράφεται ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς τοῦ ἰδίου ἔθνους του, ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸν Ἰουδαῖον Ἰώσηπον, ὡς πολλὰ κακὸς ἄνθρωπος, ὅστις ἐπαιρόμενος εἰς τὴν ἀξίαν του, ἔπραττε πᾶν εἶδος κακίας. Ἦτο μέγας τύραννος, πολλὰ σκληρὸς, καὶ φιλαργυρότατος, προστατεύων καὶ ὑπερασπιζόμενος τοὺς κακούργους· (Ἰώσηπ. Ἀρχ. βιβλ. κ'. κεφ. 8.) Ἀλλ' ὁ Τέρτυλλος, ἐν ὀνόματι τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ πιθανὸν ἐξ ἰδιαιτέρων παραγγελιῶν των, τὸν ἀσπάζεται καὶ τὸν ὑψόνει ἕως εἰς τὸν οὐρανὸν, ὡς νὰ ὑπῆρχε τόσον ἀγαθὸς διοικητὴς, ὥστε δὲν εἶχε σταθῆν ποτὲ ὅμοιός του·—ἐγκώμια γενόμενα ἐκ μέρους τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τῶν πρεσβυτέρων μὲ ἄκραν των δυσαρέσκειαν, ἐπειδὴ αὐτὸς εἶχε δείξειν ἐσχάτως ἓν σκληρότατον παράδειγμα τῆς πρὸς τὴν ἱερατικὴν τάξιν ἔχθρας του. Διότι Ἰωναθὰν ὁ ἀρχιερεὺς, ἢ εἷς τῶν πρώτων ἱερέων, ἐπειδὴ καὶ τὸν καθύβρισε μὲ πολλὰ τολμηρὰν ὕβριν ἕνεκα τῆς τυραννικῆς αὐτοῦ διοικήσεως, αὐτὸς ἐπλήρωσέ τινας κακοποιοὺς, καὶ τὸν ἐφόνευσαν. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα, διὰ νὰ τὸν παρακινήσωσιν εἰς τὸ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν κατὰ τοῦ Παύλου κακίαν των, αὐτοὶ τὸν μεγαλύνουν ὡς τὴν μεγίστην εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους των.

Ἰδὲ τὴν δυστυχίαν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, (καὶ εἶναι δυςυχία μεγάλη), νὰ ἐπαινῶνται ὑπὲρ τὸ μέτρον τὰ ἔργατων, καὶ νὰ μὴ τοὺς λέγωνται ποτὲ πιςῶς τὰ σφάλματάτων. Ἐκ τούτου αὐτοὶ σκληρύνονται καὶ ἐνθαῤῥύνονται εἰς τὸ κακόν. Καὶ βλέπε τὴν πολιτικὴν τῶν κακῶν ἀνθρώπων, οἵτινες κολακεύȣν τοὺς ἄρχοντας εἰς τὰς ἀτόπους πράξεις των, διὰ νὰ τοὺς παρακινῶσιν εἰς χειροτέρας.

Ὅλοι ἐγνώριζον, ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἦσαν ἐχθροὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς διοικήσεως, διὸ ἐμίσουν εἰς τὰς καρδίας των τὸν Φήλικα· ἀλλὰ διὰ νὰ κατορθώσωσι τὸν κατὰ τοῦ Παύλου σκοπόν των, αὐτοὶ ἐκ συμβουλῆς των, τὸν ἔδειξαν ὅλον τοῦτο τὸ σέβας, ὡς ἔπραξαν πρὸς τὸν Πιλάτον καὶ Καίσαρα, ὅταν ἐδίωκον τὸν Σωτῆρά μας.—Οἱ ἡγεμόνες δὲν δύνανται νὰ κρίνωσι πάντοτε περὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης τῶν λαῶν των ἀπὸ τὰς εὐφημίας αὐτῶν. Ἡ κολακεία εἶναι ἓν πρᾶγμα· ἡ ἀληθὴς πίστις, ἄλλο.

Δεύτερον—Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, εἷς τῶν καλλίστων ἀνδρῶν κατηγορεῖται ἐνταῦθα ὡς τῶν κακούργων ὁ χείριστος, μόνον διότι ἦτον ὁ δέσμιος. Παραπονεῖται ὁ Τέρτυλλος ὅτι ἡ ἡσυχία τοῦ ἔθνους ἐταράττετο ἀπὸ τὸν Παῦλον. Ἡ παλαιὰ κατηγορία κατὰ τῶν προφητῶν τοῦ Θεοῦ ἦτον ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ ταραχοποιοὶ τῆς γῆς. Ὁ Παῦλος ἦτον ἀνὴρ ἐπωφελὴς, καὶ εὐλογία μεγάλη εἰς τὴν πατρίδα του· ἀνὴρ παραδειγματικῆς εὐγενείας καὶ ἀγαθότητος, εὐπροσήγορος εἰς ὅλȣς, καὶ ὀχληρὸς εἰς κανένα· καὶ μ᾽ ὅλα ταῦτα ὀνομάζεται ἐνταῦθα λοιμὸς, (ςιχ. 5.) πανώλη τοῦ ἔθνους· τὸ ὁποῖον τὸν ὑποθέτει, ὅτι εἶναι ἀνὴρ φιλοταράχου πνεύματος, πονηρὸς καὶ κακοήθης. Ὁ Παῦλος ἦτον εἰρηνοποιὸς, κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου ἐκείνου, τοῦ ὁποίου ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ παύῃ πᾶσαν ἔχθραν, νὰ στερεώνῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν παντοτεινὴν εἰρήνην. Αὐτὸς ἔζη εἰρηνικῶς καὶ ἡσύχως, καὶ ἐδίδασκε τοὺς ἄλλους νὰ διάγωσι καὶ αὐτοὶ οὕτω, καὶ μ᾽ ὅλα ταῦτα παῤῥησιάζεται ἐνταῦθα ὡς κινητὴς στάσεως μεταξὺ ὅλων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἰȣδαίων. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐμίσουν τὴν Ῥωμαϊκὴν διοίκησιν· τοῦτο ἦτο γνωστὸν εἰς τὸν Φήλικα, διὸ εἶχεν ἄγρυπνον ὄμμα ἐπάνω των. Αὐτοὶ λοιπὸν ἐζήτουν παντοίοις τρόποις νὰ τὸν πιστοποιήσωσιν, ὅτι ὁ Παῦλος οὗτος ἦτον ὁ ἀνὴρ, ὅστις τοὺς ἔκαμε τοιούτους, ἀφοῦ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἦσαν οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔσπειραν τὸν σπόρον τῆς μεταξύ των φατρίας καὶ στάσεως.

Ὁ Παῦλος ἦτον ἀνὴρ γενικῆς ἀγαθοποιΐας, ὅστις δὲν εἶχεν ἄλλον πόθον, παρὰ νὰ γίνηται δοῦλος πάντων διὰ τὸ καλόν των· καὶ μ᾽ ὅλον τοῦτο κατηγορεῖται ἐνταῦθα ὡς πρωτοστάτης τῆς τῶν Ναζωραίων αἱρέσεως. Ἀλλ᾽ ἦτο ψευδέστατον, ὅτι ὁ Χριςιανισμὸς ὑπῆρχεν αἵρεσις· ὁ Παῦλος δὲν ἔσυρε τὸν λαὸν εἰς μερικὴν γνώμην, οὐδ᾽ ἔκαμνε τὰς ἰδέας του κανόνα των. Ὁ ἀληθὴς Χριστιανισμὸς στερεόνει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι συμφέρον εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, δημοσιεύει εὐμένειαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μᾶς δεικνύει τὸν Θεὸν ἐν Χριστῷ διαλλάττοντα τὸν κόσμον εἰς ἑαυτόν. Ὁ ἀληθὴς Χριστιανισμὸς ἔχει κλίσιν ἄμεσον εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν ἀνθρώπων· τοὺς κατασταίνει πραεῖς καὶ ἡσύχους, εἰρηνικοὺς καὶ φιλοστόργους, καὶ καθ᾽ ὅλα εὐκόλους καὶ εὐπροσηγόρους, καὶ χρησίμους τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἄλλον· διὸ εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ ὑπάρχῃ αἵρεσις, ἥτις ὑποτίθεται, ὅτι ὁδηγεῖ εἰς τὴν διαίρεσιν, καὶ σπείρει διχόνοιαν. Ὁ ἀληθὴς Χριστιανισμὸς δὲν ἀφορᾷ εἰς κοσμικὰς ὠφελείας ἢ προόδους, ὅθεν δὲν πρέπει κατ᾽ οὐδένα τρόπον νὰ ὀνομασθῇ αἵρεσις.

---

10. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν· Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τȣτῳ ἐπιςάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτȣ ἀπολογȣμαι· 11. Δυναμένȣ σȣ γνῶναι ὅτι ȣ πλείȣς εἰσί μοι ἡμέραι ἢ δεκαδύο, ἀφ᾽ ἧς

ἀνέβην προσκυνήσων ἐν Ἱερουσαλήμ. 12. Καὶ ὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ ἐπισύςασιν ποιȣ̃ντα ὄχλȣ, ὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, ὔτε κατὰ τὴν πόλιν· 13. Οὔτε παραςῆσαι δύνανται περὶ ὧν νῦν κατηγορȣ̃σι μȣ. 14. Ὁμολογῶ δὲ τȣ̃τό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγȣσιν αἵρεσιν, ὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ Θεῷ, πιςεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ ἐν τοῖς προφήταις γεγραμμένοις· 15. Ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν Θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ ὗτοι προσδέχονται, ἀνάςασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων. 16. Ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τȣ̀ς ἀνθρώπȣς διαπαντός. 17. Δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μȣ καὶ προσφοράς. 18. Ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, ȣ̓ μετὰ ὄχλȣ, ȣ̓δὲ μετὰ θορύβȣ, τινες ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰȣδαῖοι. 19. Οὓς ἔδει ἐπὶ σȣ̃ παρεῖναι, καὶ κατηγορεῖν εἴ τι ἔχοιεν πρός με. 20. Ἢ αὐτοὶ ὗτοι εἰπάτωσαν εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, ςάντος μȣ ἐπὶ τοῦ συνεδρίȣ· 21. Ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς, ἧς ἔκραξα ἑςὼς ἐν αὐτοῖς· Ὅτι περὶ ἀναςάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν.

Ὁ Τέρτυλλος, διὰ μιᾶς διαβολικῆς ῥητορικῆς, ἀρχίζει μὲ κολακείας, καὶ τελειόνει μὲ ψεύδη· ὁ Παῦλος ὅμως, θαῤῥῶν εἰς θείαν εὐγλωττίαν, μὲ ἕν ἁπλοῦν πρόλογον ἀφήρεσεν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, δι' ἀληθοῦς ἀρνήσεως, τὴν κατηγορίαν ἐναντίον του.

Ὁμολογεῖ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν τὶ εἶδους ἐςάθη ἡ γνώμη καὶ διαγωγή του.

Αὐτὸς λατρεύει τὸν Θεὸν τῶν πατέ[illegible]ν τȣ, ὅθεν ἔχει δίκαιον κατὰ τοῦτο. Δὲν λέγει, ἂς ὑπάγωμεν ν' ἀκολουθήσωμεν ἄλλους θεοὺς, τοὺς ὁποίους δὲν ἐγνωρίσαμεν, καὶ ἂς δουλεύσωμεν αὐτούς· ὡς ὑποτίθεται, ὅτι πράττουσιν οἱ ψευδοπροφῆται. (Δευτ. ιγ'. 2.) Ἐὰν ἔλεγεν οὕτως, αὐτοὶ ἐδύναντο νὰ ὀνομάζωσι δικαίως τὴν ὁδὸν αὐτοῦ αἵρεσιν. Ἀλλ' αὐτὸς λατρεύει τὸν Θεόν τοῦ Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, ὄχι μόνον τὸν Θεὸν, τὸν ὁποῖον αὐτοὶ ἐλάτρευον, ἀλλὰ τὸν Θεὸν, ὅστις ἔλαβεν αὐτοὺς εἰς διαθήκην μετ' αὐτοῦ, καὶ ἦτο καὶ ἤθελεν ὀνομάζεσθαι Θεός των. Αὐτὸς ἀναφέρει πρὸς τούτοις τὰ ἔργα ὅλων τῶν εὐσεβῶν προγόνων του. Ἐγὼ λατρεύω τὸν ἴδιον Θεὸν, τὸν ὁποῖον ἐλάτρευσαν ὅλοι μȣ οἱ πατέρες· ἡ θρησκεία του ἦτο τόσον μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ κατηγορηθῇ νεωτερισμοῦ, ὥστ' αὐτὴ καυχᾶται εἰς τὴν ἀρχαιότητά της, καὶ εἰς τὴν ἀδιάκοπον διαδοχὴν τῶν ὀπαδῶν αὐτῆς.

Αὐτὸς πιστεύει ἀκόμη ὅλα τὰ γεγραμμένα εἰς τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας· διὸ ἀκολουθεῖ ὀρθῶς τὸν κανόνα τῆς λατρείας τȣ. Ἡ θρησκεία του εἶναι θεμελιωμένη ἐπάνω εἰς τὰς Ἱερὰς Γραφὰς, καὶ διοικεῖται ὑπ' αὐτῶν. Αὐταὶ ὑπάρχουν ὁ χρησμὸς καὶ ἡ βάσανός του, καὶ αὐτὸς λαλεῖ καὶ πράττει κατ' αὐτάς. Αὐτὸς δὲν θέτει ἄλλον κανόνα πίστεως καὶ λατρείας παρὰ τὰς Γραφάς· ὄχι παράδοσιν, οὐδὲ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἢ τὸ ἀλάνθαστόν τινος ἀνθρώπου, ἢ ἑταιρείας ἀνθρώπων ἐπάνω εἰς τὴν γῆν· ὄχι τὸ ἐσωτερικὸν φῶς, ἢ λογικὸν ἀνθρώπινον·— ἀλλὰ ἡ θεία ἀποκάλυψις, ὡς εὑρίσκεται εἰς τὴν Γραφὴν, ὑπάρχει ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἀποφασίζει νὰ ζῇ καὶ ν' ἀποθάνῃ· διὸ δὲν εἶναι αἱρετικός.

Αὐτὸς ἀποβλέπει εἰς τὴν μέλλȣσαν ζωὴν, καὶ πιστεύει περιμένων αὐτὴν, ὅθεν φροιεῖ πρεπόντως κατὰ τὸ τέλος τῆς λατρείας του. Οἱ ἐκκλίνοντες εἴς τινα αἵρεσιν, ἀφορῶσιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ εἰς κοσμικόν τι συμφέρον· ὁ Παῦλος ὅμως ποθεῖ τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἀπόλαυσιν δι[illegible] θρησκείας τȣ, χωρὶς

τὶ ἄλλο· (στιχ. 15.) Ἐγὼ ἤλπισα εἰς τὸν Θεὸν, ὅλη ἡ προσδοκία μου εἶναι εἰς αὐτόν· διὰ τοῦτο καὶ ὅλη ἡ ἐπιθυμία μου εἶναι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐξ αὐτοῦ πᾶσά μου ἐξάρτησις. Ἡ ἐλπίς μου εἶναι εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ὄχι εἰς τὸν κόσμον· εἰς ἕν ἄλλον κόσμον, καὶ ὄχι εἰς τὸν παρόντα.

Ἡ διαγωγὴ τοῦ Παύλου εἶναι ὁμοία μὲ τὴν εὐσέβειάν του· (στιχ. 16.) "Ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαπαντός." Παρατήρησον,

1.—Ποῖος ἦτον ὁ πόθος καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Παύλου· νὰ ἔχῃ συνείδησιν ἀσκανδάλιστον, συνείδησιν ἀβλαβῆ· ἀπόφασις σύμφωνος μὲ τὴν τοῦ Ἰώβ, "Οὐ γὰρ σύνοιδα ἐμαυτῷ ἄτοπα πράξας." (Ἰωβ. κζ'. 6.) Τοῦτο εἶναι ἡ φιλοτιμία μου, νὰ φυλάττω τὴν συνείδησίνμου πεπεισμένην, διὰ νὰ μὴν ἤθελε λάβειν ἀφορμὴν ν' ἀμφιβάλῃ περὶ τῆς ἀγαθότητος τῆς πνευματικῆςμου καταστάσεως, ἢ νὰ φιλονεικήσῃ μετ' ἐμοῦ διά τινα ἰδιαιτέραν πρᾶξιν. Ἐγὼ εἶμαι τόσον προσεκτικὸς εἰς τὸ νὰ μὴ βλάψω τὴν συνείδησίν μου, καθὼς προσέχω μὴν ἤθελα βλάψειν ἕνα φίλον, μὲ τὸν ὁποῖον συναναστρέφομαι καθ' ἡμέραν· μάλιστα δὲ τὴν διοίκησιν, ὑπὸ τῆς ὁποίας τὴν ἐξουσίαν εὑρίσκομαι, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶμαι ὑποκείμενος· διότι ἐπίτροπος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχήν μου εἶναι ἡ συνείδησις.

2.—Ποία ἦτον ἡ ἐκ τοιαύτης διαγωγῆς φροντὶς καὶ ἐπιμέλειά του; Ἐγὼ "ἀσκῶ" τὸ κάμνω σταθερὸν ἔργον μου, καὶ διοικῶ τὸν ἐμαυτόν μου μὲ τὴν γνώμην ταύτην· ἐγὼ μαθητεύω τὸν ἐμαυτόν μου, καὶ ζῶ μὲ τάξιν, ἀπέχω ἀπὸ πολλὰ, εἰς τὰ ὁποῖα μὲ ὁδηγεῖ ἡ κλίσις μου, καὶ δίδομαι εἰς ὅλας τὰς γυμνάσεις τῆς θρησκείας, αἱ ὁποῖαι εἶναι πνευματικώταται, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τίνι τρόπῳ ν' ἐμπορῶ νὰ μένω ἐν εἰρήνῃ μὲ τὴν συνείδησίν μου.

3.—Ἰδὲ καὶ τὸ ἀκατάπαυστον τῆς φροντίδος ταύτης· "διαπαντός" ὅπως ἔχῃ πάντοτε συνείδησιν ἀσκανδάλιστον, πάντοτε ἐλευθέραν ἀπαισίου βλάβης· διότι ἂν καὶ ὁ Παῦλος ἐγνώριζεν, ὅτι δὲν εἶχε φθάσειν ἀκόμη εἰς τὴν τελειότητα, καὶ ἔπραττε, τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελε νὰ πράττῃ κακὸν, ἦτον ὅμως ἀθῶος ἀπὸ τὴν μεγάλην παράβασιν. Αἱ ἐξ ἀδυναμίας ἁμαρτίαι εἶναι ἔλεγχος εἰς τὴν συνείδησιν· πλὴν δὲν τὴν πληγόνουν καὶ φθείρουν, ὡς αἱ ἐξ αὐτοθελήσεως ἁμαρτίαι· καὶ μ' ὅλον ὅτι δύναται νὰ βλαφθῇ ἡ συνείδησις, ἀπαιτεῖται ὅμως προσοχὴ, διὰ νὰ μὴν ἤθελε διαμείνειν ἡ προξενηθεῖσα βλάβη, ἀλλ' ὅπως, διὰ τῶν ἀνανεωθεισῶν πράξεων τῆς μετανοίας καὶ πίστεως, ἐπανορθωθῇ τὸ πρᾶγμα ταχέως. Εἰς τοῦτο λοιπὸν πρέπει νὰ γυμναζώμεθα πάντοτε, καὶ κατὰ πάντα· πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Προσθέτει τέλος πάντων ὁ Παῦλος, καὶ μὲ δίκαιον, ὅτι οἱ ἐξ Ἀσίας Ἰουδαῖοι ἔπρεπε νὰ ἦναι παρόντες ἔμπροσθεν τοῦ Φήλικος, διὰ νὰ ἐρωτηθῶσιν, ἂν εἶχον τι κατ' αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἤθελον βεβαιώσειν, καὶ ὁρκισθῆν δι' αὐτό.

---

22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φῆλιξ ἀνεβάλετο αὐτοὺς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών· Ὅταν Λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς. 23. Διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ. 24. Μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ Φῆλιξ σὺν Δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ οὔσῃ Ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν Παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. 25. Διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ Φῆλιξ ἀπεκρί-

θη· Τὸ νῦν ἔχον πορεύϗ· καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε. 26. Ἅμα δὲ καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Παύλϗ, ὅπως λύσῃ αὐτόν· διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος, ὡμίλει αὐτῷ. 27. Διετίας δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ Φῆλιξ Πόρκιον Φῆϛον· θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς Ἰϗδαίοις ὁ Φῆλιξ, κατέλιπε τὸν Παῦλον δεδεμένον.

Ὁ Φῆλιξ ἀνέβαλε τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἔλαβε περισσότερον καιρὸν διὰ νὰ σκεφθῇ περὶ αὐτῆς· (ϛιχ. 22.) Αὐτὸς ἐγνώριζεν ἀκριβέστερον τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης, τὴν ὁποίαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐκάλουν αἵρεσιν, παρ' ὅσον ἐνόμιζον ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, ὅτι τὴν ἐγνώριζεν. Αὐτὸς εἶχέ τινας ἰδέας περὶ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας· διότι κατοικῶν εἰς Καισάρειαν, ὅπου ὑπῆρχεν ὁ Κορνήλιος, Ῥωμαῖος ἑκατόνταρχος, ὅστις ἦτο Χριστιανὸς, ἀπὸ τοῦτον ἴσως, καὶ ἄλλους, αὐτὸς εἶχε λάβειν πληροφορίαν τινα περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτο τοιοῦτον κακὸν πρᾶγμα, ὁποῖον τὸν παρέσταινον. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἤξευρε τινὰς τῆς ὁδοῦ ταύτης, ὅτι ἦσαν τίμιοι καὶ καλοὶ ἄνθρωποι, καὶ πολλὰ εὐσυνείδητοι· ὅθεν ἀπέλυσε τοὺς ἐνάγοντας μὲ πρόφασιν, ὅταν καταβῇ ὁ χιλίαρχος, θέλω ἐξετάσειν τὴν ὑπόθεσίν σας, ἢ θέλω γνωρίσειν τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν ὁ Παῦλος οὗτος ἐπεχείρησε νὰ σηκώσῃ ἐπανάστασιν, ἢ οὔ.

Ὁ δὲ Φῆλιξ ἔκαμνε συνομιλίας συνεχεῖς μετὰ τοῦ Παύλου ἔπειτα κατ' ἰδίαν· μίαν μάλιστα μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας τῆς δημοσίου αὐτοῦ ἐξετάσεως. Φαίνεται, ὅτι ἔλειψε πρὸς καιρὸν ἀπὸ τὴν Καισάρειαν, καὶ ἐπιστρέψας ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ Δρουσίλλην τὴν γυναῖκά του. Αὐτὴ ἦτο θυγάτηρ ἐκείνου τοῦ Ἡρώδου, ὅστις ἀπεκεφάλισεν Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου, καὶ ἐφαγώθη ἀπὸ σκώληκας· καὶ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα, ὅστις ἀναφέρεται ἐπομένως· (κεφ. κέ. 12—27.) Αὐτὴ ὑπανδρεύθη Ἄζηρον τὸν βασιλέα τῶν Ἐμεσήνων, ὅστις περιετμήθη διὰ νὰ τὴν λάβῃ· αὐτὴ ὅμως παρῄτησε τὸν ἄνδρα της διὰ νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Φήλικος, οὖσα γυνὴ πολλὰ διεφθαρμένη.

Ἀλλὰ μὲ ποῖον τέλος ἐπροσκάλεσεν ὁ Φῆλιξ τὸν Παῦλον; Αὐτὸς ἐσυλλογίσθη νὰ συνομιλήσῃ μετ' αὐτοῦ ὀλίγον περὶ τῆς ἐν Χριϛῷ πίστεως, τῆς Χριϛιανικῆς θρησκείας· αὐτὸς εἶχε τινα ἰδέαν τῆς ὁδοῦ ταύτης, ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ πληροφορηθῇ περὶ αὐτῆς ἀπὸ τὸν Παῦλον, ὅστις ἦτο τοσοῦτον περίφημος κήρυξ ταύτης τῆς πίστεως ὑπὲρ τοὺς λοιπούς. Καὶ τοῦτο μόνον διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν περιέργειαν του, ἢ μᾶλλον τὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Δρουσίλλης, ἥτις ὑπῆρχεν Ἰουδαία, καὶ, ἀνατραφεῖσα εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν, ἦτο πλέον περίεργος περὶ τῆς Χριστιανικῆς, ἥτις ἐφημίζετο ὅτι ὑπάρχει ἡ τελειότης ἐκείνης· διὸ ἐπεθύμει ν' ἀκούσῃ τὸν Παῦλον λαλοῦντα περὶ αὐτῆς.—Οὕτω πολλοὶ ἔχουν ἔφεσιν εἰς νέας εἰδήσεις καὶ θεωρίας περὶ θρησκείας, καὶ δύνανται ν' ἀκούωσι καὶ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῶν μ' εὐχαρίστησιν, οἵτινες μ' ὅλα ταῦτα μισοῦν τὸ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν δύναμιν καὶ ἐπίῤῥοιαν τῆς θρησκείας. Εὐχαριστοῦνται νὰ ἔχωσι τὰς κρίσεις των πεφωτισμένας, ἀλλ' ὄχι τὰς ζωάς των μεταμορφωμένας.

Κατὰ τὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Φῆλιξ περὶ τοῦ Χριϛιανισμοῦ, ἤλπιζεν ἴσως νὰ διασκεδασθῇ μὲ μυστικήν τινα θεολογίαν· ἀλλὰ καθὼς τὸν παρασταίνει ὁ Παῦλος, αὐτὸς γίνεται ἔμφοβος μὲ μίαν ἠθικὴν θεολογίαν. Ὁ Παῦλος ἐρωτηθεὶς περὶ τῆς εἰς Χριϛὸν πίϛεως, ὡμίλησεν περὶ δικαιοσύνης, καὶ ἐγκρατείας καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως. Εἶναι πιθανὸν, ὅτι τὸν ἀνέφερε τὸ ἰδιαίτερον δόγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, περὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ὅτι οὗτος εἶναι ὁ μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπϗ Μεσίτης· ἔσπευσεν ὅμως νὰ κινήσῃ

αἰσίως τῶν ἀκροατῶν του τὴν συνείδησιν, καὶ ἐλάλησε μὲ ζέσιν καὶ καθαρότητα περὶ δικαιοσύνης, καὶ ἐγκρατείας καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως. Ἀποδεικνύει ὁ Παῦλος,

1.—Ὅτι ἓν τέλος τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως εἶναι νὰ καθυποβάλῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τοὺς μεγάλους νόμους τῆς δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μᾶς διδάσκει νὰ ζῶμεν σωφρόνως, καὶ δικαίως, καὶ εὐσεβῶς· (Τίτ. β΄. 12.) Ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἐγκράτεια ἐθεωροῦντο ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ἠθικοὺς ἀρεταὶ μέγισται· αὐτὴ δὲ ἡ πίστις εἶναι τόσον μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ διαλύσῃ, ὥστε ἐνδυναμόνει μάλιςα τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἱερῶν ἐκείνων νόμων. Ὁ Παῦλος ὡμίλησε περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας, διὰ νὰ ἐλέγξῃ τὸν Φήλικα περὶ τῆς ἀδικίας αὐτοῦ καὶ ἀκράτειας, τῶν ὁποίων εἶχε ςαθῆν φανερῶς ὑπεύθυνος· ὅπως βλέπων τὴν αἰσχύνην αὐτῶν, καὶ τὴν ἐνοχήν του εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ δι᾽ αὐτὰς, ἐρωτήσῃ περὶ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ, μὲ ἀπόφασιν νὰ τὴν ἐναγκαλισθῇ.

2.—Ἀπέδειξεν ἀκόμη ὁ Παῦλος, ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ μᾶς ἀνακαλύπτεται ἡ μέλλουσα κρίσις, κατὰ τῆς ὁποίας τὴν ἀπόφασιν θέλει διορισθῆν τελευταῖον ἀμετατρέπτως ἡ ἀτελεύτητος κατάστασις ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Παῦλος διελέχθη περὶ τούτου, διὰ ν᾽ ἀποδείξῃ πόσον πρέπει νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ὑπάρχει μέλλουσα κρίσις, καὶ πόσον ἡμεῖς πρέπει, αὐτὴν συλλογιζόμενοι, νὰ εἴμεθα εὐσεβεῖς.

Ἐκ τῆς διηγήσεως ταύτης δυνάμεθα νὰ συνάξωμεν ὅτι ὁ Παῦλος κηρύττων δὲν ἐσυστέλλετο πρόσωπα, διότι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐκήρυττε, δὲν συστέλλεται κανένα. Αὐτὸς προέτρεπεν εἰς τὰς ἰδίας καταπείσεις καὶ διδασκαλίας τὸν Ῥωμαῖον ἡγεμόνα, εἰς τὰς ὁποίας παρεκίνει ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ Παῦλος κηρύττων ἐζήτει τὰς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων· δὲν ἐζήτει νὰ κολακεύσῃ τὴν φαντασίαν των, ἢ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν περιέργειάν των, ἀλλὰ τοὺς ὡδήγει εἰς τὴν θέαν τῶν ἁμαρτημάτων των, καὶ εἰς τὴν αἴσθησιν τοῦ χρέους καὶ τοῦ συμφέροντός των. Μάλιςα προέκρινε τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ψυχῶν τὴν σωτηρίαν, περισσότερον παρὰ τὴν ἰδίαν του ἀσφάλειαν. Αὐτὸς κρέμαται ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Φήλικος, ὅστις εἶχεν ἐξουσίαν (ὡς εἶπεν ὁ Πιλάτος) νὰ τὸν σταυρώσῃ, (ἢ, τὸ ὁποῖον ἦτον ἐξίσου κακὸν, νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους), καὶ ἐξουσίαν νὰ τὸν ἀπολύσῃ· λαβὼν δ᾽ ὁ Παῦλος τὴν ἀκρόασιν αὐτοῦ, καὶ διαθέσας αὐτὸν καλῶς, εἶχεν ἐπιτηδείαν εὐκαιρίαν νὰ φιλιωθῇ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ν᾽ ἀπολαύσῃ τὴν ἐλευθερίαν του, καὶ μάλιστα νὰ τὸν διεγείρῃ κατὰ τῶν ἀντικειμένων του· ἐξ ἐναντίας ὅμως, αὐτὸς φαίνεται διόλου μακρὰν ἀπὸ τοιαύτας σκέψεις, καὶ καταγίνεται μόνον εἰς τὸ νὰ κάμνῃ καλὸν, τοὐλάχιστον ἐκπληρῶν τὸ χρέος του. Οὔτε ἐφοβήθη ὁ Παῦλος, βλέπων ὅτι ὁ Φῆλιξ καὶ ἡ Δρουσίλλη ἦσαν τοσοῦτον σκληρυνθέντες ἁμαρτωλοὶ, ὥστε δὲν ἦτο σχεδὸν ἐλπιζόμενον, ὅτι αὐτοὶ ἔμελλον νὰ ἔλθωσιν εἰς μετάνοιαν διὰ τοῦ κηρύγματός του· μ᾽ ὅλα ταῦτα ὁ Παῦλος διαλέγεται μετ᾽ αὐτῶν, ὡς μὴ ἀπελπιζόμενος ἀπ᾽ αὐτούς.

Ποίας ἐντυπώσεις ἔκαμεν ἡ ὁμιλία τοῦ Παύλου εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ μεγάλου τούτου, ἀλλὰ κακοῦ ἀνθρώπου; Ὁ Φῆλιξ ἔγινεν ἔμφοβος· ἔτρεμεν, ἔφριξεν. Ὁ Παῦλος ποτὲ δὲν ἔγινεν ἔμφοβος ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἀλλ᾽ αὐτὸς κατήντησε νὰ τρέμῃ ἐνώπιον τοῦ Παύλου. Ἂν ἔχῃ οὕτως, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, τί μέλλει γενέσθαι περὶ ἐμοῦ εἰς τὸν μέλλοντα κόσμον; Ἐὰν οἱ ἄδικοι καὶ ἀκρατεῖς θέλουν καταδικασθῆν εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν, ἐγὼ εἶμαι ἀφανισμένος, ἀφανισμένος διαπαντὸς, μὴ μεταβάλλων τὴν διαγωγὴν τοῦ βίου μου.—Δὲν βλέπομεν, ὅτι ἔγινεν ἔμφοβος καὶ ἡ Δρουσίλλη, μ᾽ ὅλον ὅτι ἦτον ἐξίσου ἐγκληματικὴ, ἐπειδὴ ὑπῆρχεν Ἰουδαία, κρεμαμένη ματαίως ἀπὸ τὸν τελετικὸν νόμον, τὸν ὁποῖον ἐπρόσεχε νὰ φυλάττῃ διὰ νὰ τὴν δικαιώσῃ. Ὁ Φῆλιξ ὅμως κατὰ τὸ παρὸν

δὲν ἐδύνατο νὰ προσκολληθῇ εἰς κανὲν πρᾶγμα διὰ νὰ εἰρηνεύσῃ τὴν συνείδησίν του, ὅθεν ἔγινεν ἔμφοβος. Ἰδὲ τὴν δύναμιν τοῦ λόγȣ τοῦ Θεοῦ! Αὐτὸς εἶναι διαπεραστικὸς, καταπληκτικὸς, καὶ δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ τρόμον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πλέον ὑπερηφάνȣ καὶ τολμηροῦ ἁμαρτωλοῦ, παρατάττων ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὰς ἁμαρτίας του, καὶ δεικνύων εἰς αὐτὸν τὸν φόβον τοῦ Κυρίου.

Τίνι τρόπῳ ἐπάσχιζεν ὁ Φῆλιξ διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰς ἐντυπώσεις ταύτας, καὶ ν' ἀποβάλῃ τὸν φόβον τῶν καταπείσεών του; Αὐτὸς ἔκαμε δι' αὐτὰς, ὡς ἐφέρθη πρὸς τοὺς κατηγόρους τοῦ Παύλου· (ϛιχ. 22.) τὰς ἀνέβαλεν, εἰπὼν, Ὕπαγε κατὰ τὸ παρὸν, καὶ ὅταν λάβω ἁρμόδιον καιρὸν θέλω σὲ μετακαλέσειν. Αὐτὸς δὲν ἔχει τι νὰ προφασισθῇ εἰς ὅ,τι τὸν εἶπεν ὁ Παῦλος. Τὸ πρᾶγμα εἶναι βαρὺ καὶ συλλογισμοῦ ἄξιον· ὅμως, ὡς εἷς τεθλιμμένος χρεώστης, ζητεῖ διορίαν. Ὁ Παῦλος ἠγωνίσθη οὐ μικρὸν, καὶ ἐκούρασεν αὐτὸν καὶ τὴν κυρίαν του· διὸ—Ὕπαγε κατὰ τὸ παρὸν, παῦσον ἕως ἐδῶ, διότι μὲ βιάζουν ἀναγκαῖαι ὑποθέσεις, καὶ ὅταν λάβω ἁρμόδιον καιρὸν, καὶ δὲν ἔχω ἄλλο τι νὰ κάμω, θέλω σὲ μετακαλέσειν, καὶ ἀκούσειν τί ἔχεις νὰ εἴπῃς περισσότερον.—Οὕτω στεροῦνται πολλοὶ τῆς ἐκ τῶν καταπείσεών των ὠφελείας. Εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ψυχῶν μας ἡ ἀναβολὴ εἶναι ἐπικινδυνωτάτη. Τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι πλέον ὀλεθρίων ἀποτελεσμάτων πρόξενον, παρὰ τὸ ν' ἀναβάλλωσι τὴν ἐπιστροφήν των οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν. Αὐτοὶ θέλουν μετανοήσειν καὶ ἐπιστρέψειν εἰς τὸν Θεὸν, πλὴν ὄχι ἀκόμη. Τὸ πρᾶγμα ἀναβάλλεται εἰς ἁρμοδιώτερόν τινα καιρόν—ἕως οὗ τελειωθῇ τοιαύτη ὑπόθεσις, ἢ ἔργον—ἕως οὗ αὐτοὶ εἶναι τοσοῦτον ἡλικιωμένοι—καὶ οὕτως αἱ καταπείσεις κρυόνουν, αἱ ἀγαθαὶ συμβουλαὶ καταστaίνονται μάταιαι, καὶ αὐτοὶ σκληρύνονται περισσότερον εἰς τὴν κακὴν ὁδόν των. Ὁ Φῆλιξ ἀνέβαλε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην εἰς ἁρμοδιώτερόν τινα καιρόν, ἀλλὰ δὲν βλέπομεν, ὅτι ἔφθασέ ποτε αὐτὸς ὁ ἁρμοδιώτερος καιρός· διότι ὁ διάβολος μᾶς κλέπτει ὅλον τὸν καιρόνμας, κλέπτων μας τὸν παρόντα. Ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι, χωρὶς ἀμφιβολίαν, ὁ ἁρμοδιώτατος καιρός. Ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος! Σήμερον, σήμερον!

Ἀλλ' ἐνταῦθα θεωροῦμεν ἀπὸ ποίας ἀρχὰς ὁ Φῆλιξ ὡδηγεῖτο εἰς τοῦτο· τὸν ἐκυρίευσε—

Πρῶτον—Ἡ φιλοχρηματία. Αὐτὸς δὲν ἤθελε ν' ἀπολύσῃ τὸν Παῦλον, ἐλπίζων νὰ τὸν ἐμπορευθῇ. Αὐτὸς ἤλπιζεν, ὅτι ἤθελον τὸν δοθῆν χρήματα ἀπὸ τὸν Παῦλον, ἤ τινα ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ, καὶ τότε ἤθελε τὸν ἀπολύσειν καὶ ἐλευθερώσειν· ἔχων δὲ τοιαύτην ἐλπίδα τὸν ἐφύλαττε δέσμιον, καὶ τὸν ἐπροσκάλει συχνότερα διὰ νὰ συνομιλῇ μετ' αὐτοῦ·—ὄχι πλέον περὶ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ· ἤκουσεν ἀρκετὰ περὶ αὐτῆς, καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως. Ὁ Παῦλος δὲν πρέπει νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς αὐτῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ νὰ λαλήσῃ μᾶλλον περὶ τῆς λυτρώσεως ἢ ἐξαγορᾶς του ἀπὸ τὴν παροῦσαν αἰχμαλωσίαν του. Ἰδοὺ ποία ἐςάθη ἡ ὑπόσχεσίς του, ὅτι ἔμελλε ν' ἀκούσῃ περισσότερα περὶ τοῦ Χριςοῦ εἰς ἄλλον τινὰ καιρὸν ἁρμόδιον! Αὐτὸς ἔλαβεν οὐκ ὀλίγȣς καιροὺς πολλὰ ἁρμοδίους, διὰ ν' ἀκούσῃ ὅλην αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμεῖ τοιαύτην διήγησιν· ὅλος ὁ πόθος του εἶναι τώρα νὰ λάβῃ χρήματα ἀπὸ τὸν Παῦλον, καὶ ὄχι πληροφορίαν περὶ τοῦ Χριστοῦ ἀπ' αὐτόν. Ἀλλ' οὔτε ὁ Ἀπόστολος, οὔτε οἱ φίλοιτου ἤθελον ἀγοράσειν τὴν ἐλευθερίαν των, γενόμενοι ὑπεύθυνοι τῆς δωροληψίας καὶ πλεονεξίας τοῦ Φήλικος. Αὐτοὶ δὲν ἤθελον νὰ κάμωσι κακὸν, διὰ ν' ἀπολαύσωσιν ἀγαθόν.—Σημειῶσαι, ὅτι οἱ ἀδιαφοροῦντες εἰς τὰς καταπείσεις των, καὶ φρονοῦντες, ὅτι δύνανται νὰ λάβωσι τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, προστάζοντες ὅταν θέλωσιν, εἶναι πρεπόντως ἄξιοι ν' ἀκούσωσιν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὅτι τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ δὲν θέλει πλέον καταμείνειν

ἐν αὐτοῖς. (Γένεσις ϛ΄. 3.) Ὅταν οἱ ἄνθρωποι δὲν θέλουν ν᾽ ἀκούσωσι τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, σήμερον, ἐνόσῳ καλεῖται σήμερον, γίνεται κοινῶς ἡ καρδία σκληρυνομένη ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας τὴν ἀπάτην.

Δεύτερον—Ἡ ἀνθρωπαρέσκεια. Ὁ Φῆλιξ μετεκαλέσθη ἀπὸ τὴν διοίκησίν του δύο ἔτη περίπου μετὰ τοῦτο, καὶ τὸν διεδέχθη ὁ Πόρκιος Φῆστος. Βέβαια ἤθελε περιμένειν τις, ὅτι αὐτὸς ἔμελλε νὰ τελειώσῃ τὴν διοίκησίν του, τοὐλάχιστον μὲ τὸ ἔργον τοῦτο τῆς δικαιοσύνης, τὴν λύτρωσιν δηλαδὴ τοῦ Παύλου· ἀλλὰ δὲν τὸν ἠλευθέρωσε, παρὰ τὸν ἄφησε δεδεμένον· καὶ ἡ αἰτία σημειοῦται ἐνταῦθα· ἐπειδὴ ἤθελε νὰ κάμῃ χάριν εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἔκαμε δὲ τοῦτο ἐπ᾽ ἐλπίδι νὰ τὸν συγχωρήσωσιν, ἀντὶ ταύτης τῆς χάριτος, ὅσα κακὰ τοὺς εἶχε κάμειν. Αὐτὸς ἐσυλλογίσθη, ὅτι ὁ Παῦλος δὲν εἶχε φροντίδα νὰ παραπονεθῇ κατ᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν αὐλὴν, διότι τὸν εἶχε τόσον καιρὸν φυλακωμένον, ἐναντίον παντὸς νόμου καὶ δικαιοσύνης· μόνος συλλογισμός του ἦτον ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, διὰ νὰ μὴν ἤθελον τὸν ἐγκαλέσειν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἕνεκα τῶν ἀδικιῶν, τὰς ὁποίας τοὺς ἔκαμεν· ὅθεν ἐλπίζει, εὐχαριστῶν αὐτοὺς μὲ τοῦτο, ὅτι θέλει φράξειν τὰ στόματά των. Τοιουτοτρόπως ὅσοι κάμνουν τινὰ κακὰ, παρακινοῦνται νὰ κάμνωσι περισσότερα διὰ νὰ προστατεύωνται καὶ λυτρόνωνται. Ἐὰν ὁ Φῆλιξ δὲν εἶχεν ἀδικήσειν τοὺς Ἰουδαίους, δὲν ἐβιάζετο νὰ τοὺς ὑποχρεώσῃ μὲ τοιαύτην χάριν· καὶ μ᾽ ὅλον ὅτι τοὺς εὐχαρίστησε, πάλιν ἀπέτυχε τοῦ σκοπουμένου· διότι οἱ Ἰουδαῖοι, λαβόντες τὴν χάριν ταύτην, δὲν ἔλειψαν ἑπομένως ἀπὸ τὸ νὰ τὸν κατηγορήσωσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα· καὶ λέγουν τινὲς τῶν Ἱστορικῶν, ὅτι αὐτὸς ἐστάλθη εἰς Ῥώμην δεδεμένος ἀπὸ τὸν Φῆστον· καὶ ἂν ἔχῃ οὕτω, βέβαια ἡ μνήμη τοῦ πόσον εἶχε καταφρονήσειν τὰ δεσμὰ τοῦ Παύλȣ ἔπρεπε νὰ συντείνῃ εἰς τὸ νὰ καθισταίνῃ βαρυτέρας τὰς ἀλύσεις του.

Ἡ δὲ Δρουσίλλη τελευταῖον ἔπαυσε τοῦ ζῆν, μετὰ τοῦ ἐκ τοῦ Φήλικος υἱοῦ της, ἀπὸ μίαν τρομερὰν πυρανάβλυσιν τοῦ ὄρους Οὐεσβίȣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ΄.

ΦΗΣΤΟΣ οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Καισαρείας. 2. Ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Παύλȣ, καὶ παρεκάλȣν αὐτὸν, 3. Αἰτȣ́μενοι χάριν κατ᾽ αὐτȣ̃, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς Ἱερȣσαλήμ· ἐνέδραν ποιȣ̃ντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. 4. Ὁ μὲν ȣ̃ν Φῆςος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον ἐν Καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. 5. Οἱ ȣ̃ν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησὶ, συγκαταβάντες, εἴ τι ἐςὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τȣ́τῳ, κατηγορείτωσαν αὐτȣ̃. 6. Διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείȣς ἢ δέκα, καταβὰς εἰς Καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. 7. Παραγενομένȣ δὲ αὐτȣ̃, περιέςησαν οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβεβηκότες Ἰȣδαῖοι, πολλὰ ϗ βαρέα αἰτιάματα φέροντες κατὰ τοῦ Παύλȣ, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι· 8. Ἀπολογȣμένȣ αὐτȣ̃· Ὅτι ȣ̓́τε εἰς τὸν νόμον τῶν Ἰȣδαίων, ȣ̓́τε εἰς τὸ ἱερὸν, ȣ̓́τε εἰς Καίσαρά τι ἥμαρτον.

Ἡ κακεντρεχὴς ἔχθρα τῶν ἀπηνῶν διωκτῶν δὲν δύναται νὰ παρέλθῃ μὲ τὸν καιρὸν, ἢ νὰ ξεθυμάνῃ μὲ τὰ παθήματα τῶν κατὰ τῶν ὁποίων αὐτοὶ εἶναι ἐξηγριωμένοι, παρὰ τελειόνουσα μὲ τὸν βίαιον αὐτῶν θάνατον. Αὐτοὶ τὸ νομίζουν μεγάλην χάριν, ὅταν ἡ διοίκησις εὐχαριστῇ τὴν κακίαν των· καὶ δὲν δειλιοῦν εἰς τὰς συνωμοσίας, δολοφονίας, ἢ φόνους των, ἀποτυγχαίνοντες τὴν νομιμὴν τοῦ σκοποῦ των ἐκτέλεσιν.

Ὁ Φῆστος δὲν θέλει κάμειν εἰς τὸν ἀρχιερέα τὴν χάριν νὰ μεταπέμψῃ τὸν Παῦλον εἰς Ἱερουσαλήμ· ὄχι, ἐπρόσταξε μάλιστα νὰ μένῃ φυλαγμένος ὁ Παῦλος εἰς Καισάρειαν. Ὁποιονδήποτε καὶ ἂν ἦτο τῆς μὴ συγκαταθέσεώς του τὸ αἴτιον, τὸ μετεχειρίσθη ὁ Θεὸς ὡς μέσον τοῦ νὰ φυλάξῃ τὸν Παῦλον ἐκ χειρῶν τῶν ἐχθρῶν του. Πιθανὸν αὐτοὶ τώρα, ὅτι ἦσαν προσεκτικώτεροι παρὰ πρότερον, εἰς τὸ νὰ φυλάττωσι μυστικὴν τὴν συνωμοσίαν των, διὰ νὰ μὴν ἤθελε φανερωθῆν πάλιν, καὶ τότε ἀνετρέπετο παντάπασιν. Ἀλλὰ, μ᾽ ὅλον ὅτι ὁ Θεὸς δὲν τὴν ἐπανακαλύπτει ὡς τότε, χορηγεῖ ἄλλον τρόπον ἐξίσου δραστικὸν διὰ νὰ τὴν ματαιώσῃ, διαθέσας τὴν καρδίαν τοῦ Ἡγεμόνος, δι᾽ ἄλλας τινας αἰτίας, νὰ μὴ στείλῃ τὸν Παῦλον εἰς Ἱερουσαλήμ.

Λέγεται ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἐστάθησαν τριγύρω τοῦ κριτηρίου, (στιχ. 7.) τὸ ὁποῖον δηλοῖ ὅτι αὐτοὶ ἦσαν πολλοὶ, ὅτι ἦσαν ὁμογνώμονες, στεκόμενοι ὁ εἷς πλησίον τοῦ ἄλλου μὲ ἀπόφασιν νὰ συναναστηρίζωνται. Ἐστάθησαν τριγύρω διὰ νὰ φοβίσωσιν, ἂν ἦτο δυνατὸν, τὸν κριτὴν νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸν μιαρὸν σκοπόν των· ἢ νὰ φοβίσωσι τὸν δέσμιον, καὶ νὰ τὸν κάμωσι κἂν νὰ δειλιάσῃ· ἀλλ᾽ εἰς μάτην· αὐτὸς εἶχε πολλὰ δικαίαν καὶ ἰσχυρὰν βεβαίωσιν, ὅτι αὐτοὶ ἔμελλον νὰ τὸν συγχύσωσιν.—Αὐτὸς δὲν παρέβη τὸν νόμον τῶν Ἰουδαίων, οὐδ᾽ ἐδίδασκέ τινα διδασκαλίαν ἀνατρεπτικὴν αὐτοῦ. Ἠκύρωσε τὸν νόμον διὰ τῆς πίστεως; ὄχι, αὐτὸς ἐστερέωσε τὸν νόμον. Τὸ κηρύττειν τὸν Χριστὸν, τὸ τέλος τοῦ νόμου, δὲν ἦτο βλάβη κατὰ τοῦ νόμου. Αὐτὸς δὲν ἐβεβήλωσε τὸ ἱερὸν, οὐδ᾽ ἐπροξένησε καμμίαν καταφρόνησιν εἰς τοῦ ἱεροῦ τὴν λατρείαν. Οὔτε εἶχεν ἁμαρτήσειν ἐναντίον τοῦ Καίσαρος, ἢ τῆς διοικήσεώς του. Ἐντεῦθεν δὲ φαίνεται, ὅτι ἡ ὑπόθεσις ἐπαῤῥησιάσθη τώρα ἔμπροσθεν τῆς διοικήσεως· καὶ αὐτοὶ διὰ ν᾽ ἀπολαύσωσιν ἀπατηλῶς τοῦ διοικητοῦ τὴν εὔνοιαν, καὶ νὰ φανῶσι φίλοι τοῦ Καίσαρος, κατηγόρησαν τὸν Παῦλον ὡς ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας· τὸ ὁποῖον τὸν ἐβίασε ν᾽ ἀπολογηθῇ ἐναντίον τῆς ψευδοῦς ταύτης διαβολῆς, διαμαρτυρούμενος, ὅτι αὐτὸς δὲν ὑπῆρχεν ἐχθρὸς τοῦ Καίσαρος.

9. Ὁ Φῆστος δὲ τοῖς Ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ Παύλῳ εἶπε· Θέλεις εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς, ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ᾽ ἐμοῦ; 10. Εἶπε δὲ ὁ Παῦλος· Ἐπὶ τοῦ βήματος Καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι· Ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις. 11. Εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν· εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. 12. Τότε ὁ Φῆστος, συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπεκρίθη· Καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ.

Ὁ Παῦλος ἐπικαλεῖται τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐλήν. Ἐπειδή καὶ ἀδιακόπως εὑρίσκεται εἰς κίνδυνον τῶν Ἰουδαίων, καὶ γίνονται δοκιμαὶ ἀλλεπάλληλοι διὰ νὰ τὸν λάβωσιν εἰς χεῖράς των, αὐτὸς καταφεύγει εἰς τὴν τελευταίαν σκέπην, τὸ ἔσχατον καταφύγιον τῆς καταδεδυναστευμένης ἀθωότητος, ζητῶν ἄσυλον ἐκεῖ, ἐπειδὴ καὶ δὲν εὑρίσκει δικαιοσύνην εἰς κανὲν ἄλλο μέρος. Καίσαρα ἐπι-

καλοῦμαι. Ἀφοῦ ὁ Δαβὶδ εἶχεν ἀποφύγειν πολλάκις μετὰ μεγάλων κόπων τὴν ὀργὴν τοῦ Σαοὺλ, καὶ ἐσυμπέρανεν, ὅτι αὐτὸς ἦτο τοσοῦτον ἀνήμερος ἐχθρὸς, ὥστ' ἔμελλε νὰ θανατωθῇ μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὰς χεῖράς τȣ, βιασθεὶς ἔκαμε ταύτην τὴν ἀπόφασιν, Δὲν εἶναι ἄλλο σωτηριωδέστερον δἰ ἐμὲ, παρὰ νὰ καταφύγω εἰς τὴν γῆν τῶν ἀλλοφύλων. (ά. Βασιλ. κζ'. 1.) Οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ἐνταῦθα. Ἀλλ' εἶναι δεινὸν δυστύχημα, ὅτι ἕνας υἱὸς τοῦ Ἀβραὰμ πρέπει νὰ βιασθῇ νὰ ἐπικαλεσθῇ ἕνα Νέρωνα, ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες ὀνομάζονται σπέρμα Ἀβραὰμ, μελλων νὰ μένῃ εἰς Γὲθ, ἢ Ῥώμην ἀσφαλέστερος, παρ' εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ!

Ὁ Παῦλος λοιπὸν οὔτε ἀπολύεται, οὔτε καταδικάζεται. Οἱ ἐχθροί του ἤλπιζον, ὅτι ἡ διαφορὰ ἔμελλε νὰ τελειώσῃ εἰς τὸν θάνατόν του· οἱ δὲ φίλοι του ἤλπιζον, ὅτι αὐτὴ ἤθελε τελειώσειν εἰς τὴν ἐλευθερίαν του· ἀλλὰ δὲν ἔγινεν οὔτε τὸ ἓν, οὔτε τὸ ἄλλο. Καὶ τὰ δύο μέρη ἀπέτυχον· τὸ πρᾶγμα ἔμεινεν, ὡς εἶχεν. Ἔνδειγμα τῶν βραδέων βηματων, τὰ ὁποῖα κάμνει ἐνίοτε ἡ θεία Πρόνοια, μὴ διδοῦσα τέλος εἰς τὰ πράγματα τόσον ταχέως, ὡς ἡμεῖς ἀναμένομεν· ἐξ οὗ αἰσχυνόμεθα πολλάκις διὰ τὰς ἐλπίδας καὶ τοὺς φόβους μας, βιαζόμενοι πάντοτε νὰ ἐλπίζωμεν εἰς τὸν Θεόν. Ἡ ὑπόθεσις εἶχεν ἀναβληθῆν πρῶτον εἰς ἄλλον καιρὸν, τώρα δ' εἰς ἄλλον τόπον, ἄλλην αὐλὴν, ὅπως ἡ θλῖψις τοῦ Παύλου ἐνεργήσῃ ὑπομονήν.

Ὁ πρόεδρος βουλεύεται περὶ τοῦ πράγματος. Αὐτὸς συνελάλησε μετὰ τοῦ συμβουλίου· ὄχι μετὰ τοῦ συμβουλίȣ τῶν Ἰουδαίων, τὸ ὁποῖον καλεῖται συνέδριον· ἀλλὰ μετὰ τῶν ἰδίων βουλευτῶν του, οἵτινες ἦσαν ἕτοιμοι πάντοτε νὰ συμβοηθῶσι τὸν διοικητὴν μὲ τὴν συμβουλήν των.

Αὐτὸς ἀποφασίζει νὰ στείλῃ τὸν Παῦλον εἰς Ῥώμην. Αὐτὸς εὕρηκεν, ὅτι ὑπάρχει εἰς τὴν ὑπόθεσιν πρᾶγμά τι πολλὰ παράδοξον, τὴν ὁποίαν ἐφοβεῖτο διὰ τοῦτο νὰ κρίνῃ, ἢ κατ' ἕνα τρόπον, ἢ κατ' ἄλλον· καὶ στοχαζόμενος, ὅτι ἡ ἐξέτασις αὐτῆς ἔμελλε νὰ σταθῇ ψυχαγωγία εἰς τὸν αὐτοκράτορα, τὴν ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν νὰ τὴν κρίνῃ.

Ἡ ὁμολογία τοῦ Παύλου, (ςιχ. 10, 11.) ὅτι αὐτὸς ἔπρεπε νὰ κριθῇ εἰς τὸ βῆμα τοῦ Καίσαρος, καὶ μάλιςα οἱ λόγοι του, Εἰ μὲν ἀδικῶ, καὶ ἄξιον θανάτȣ πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τοῦ ἀποθανεῖν—ἀποδεικνύουν σαφῶς, ὅτι οἱ ὑπηρέται τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐξαιροῦνται ἀπὸ τὴν δικαιολογίαν τῶν πολιτικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτάς· καὶ ἂν φανῶσιν ἐγκλήματός τινος ἀληθῶς ἔνοχοι πρέπει νὰ ὑπόκεινται εἰς τὴν παιδείαν των· ἐὰν δ' ὑπάρχωσιν ἀθῶοι, νὰ ὑπόκεινται εἰς τὴν ἔρευνάν των, καὶ ν' ἀθωόνωνται ἔμπροσθεν αὐτῶν.

---

13. Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν, Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ Βερνίκη κατήντησαν εἰς Καισάρειαν, ἀσπασόμενοι τὸν Φῆςον. 14. Ὡς δὲ πλείȣς ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆςος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον, λέγων· Ἀνήρ τις ἐςὶ καταλελειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος· 15. Περὶ ȣ̔̃, γενομένȣ μȣ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισαν οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰȣδαίων, αἰτȣ́μενοι κατ' αὐτȣ̃ δίκην. 16. Πρὸς ȣ̔̀ς ἀπεκρίθην, ὅτι οὐκ ἔςιν ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορȣ́μενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τȣ̀ς κατηγόρȣς, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. 17. Συνελθόντων ȣ̃ν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα. 18. Περὶ ȣ̔̃ ςαθέντες οἱ κατήγοροι ȣ̓δεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν

ὑπενόουν ἐγώ. 19. Ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν, καὶ περί τινος Ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῇν. 20. Ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἔλεγον εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων. 21. Τοῦ δὲ Παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν, ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσαρα. 22. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον ἔφη· Ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι· Ὁ δέ· Αὔριον, φησὶν, ἀκούσῃ αὐτοῦ. 23. Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς Βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν τε τοῖς χιλιάρχοις, καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ᾽ ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ Φήστου, ἤχθη ὁ Παῦλος. 24. Καί φησιν ὁ Φῆστος· Ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον, περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἔν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν ζῇν αὐτὸν μηκέτι. 25. Ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν Σεβαστὸν, ἔκρινα πέμπειν αὐτόν. 26. Περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ Κυρίῳ οὐκ ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ᾽ ὑμῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης σχῶ τι γράψαι. 27. Ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ, πέμποντα δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ᾽ αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι.

Ἀγρίππας ὁ Βασιλεὺς ἦτον ὁ υἱὸς ἐκείνου τοῦ Ἡρώδου (τοῦ ἐπονομασθέντος Ἀγρίππα) ὅστις ἐθανάτωσε τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον, καὶ ἐφαγώθη ἔπειτα ἀπὸ σκώληκας· καὶ ἀπόγονος τοῦ μεγάλου Ἡρώδου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγεννήθη ὁ Χριστός. (Ἴδε σελίδα 77.) Ὁ Ἰώσηπος ὀνομάζει τοῦτον, Ἀγρίππαν τὸν νεώτερον. Ὁ αὐτοκράτωρ Κλαύδιος τὸν ἔκαμε βασιλέα τῆς Χαλκίδος, καὶ τετράρχην τῆς Τραχωνίτιδος καὶ Ἀβιληνῆς. Οἱ Ἰουδαῖοι συγγραφεῖς ὁμιλοῦν περὶ αὐτοῦ, καὶ μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, ἀναφέρουν τὴν παροῦσαν ἱστορίαν περὶ αὐτοῦ. "Ὅτι ἀναγινώσκων παῤῥησίᾳ τὸν νόμον ὁ βασιλεὺς, ὡς διετάχθη, ὅταν ἔφθασεν εἰς ἐκείνους τοὺς λόγους, (Δευτ. ιζ'. 15.) Οὐ δυνήσῃ καταστῆσαι ἐπὶ σεαυτὸν ἄνθρωπον ἀλλότριον, ὅτι οὐκ ἀδελφός σου ἐστίν,—ἔκλαυσε, διότι δὲν ἦτον ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Ἰσραήλ· τὸ ὁποῖον παρατηρήσαντες οἱ συνηθροισμένοι, ἔκραξαν, Χαροποιήθητι, βασιλεῦ Ἀγρίππα, σὺ εἶσαι ἀδελφός μας·—ἐπειδὴ ἦτο τῆς θρησκείας των, ἂν καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ αἵματός των."

Ἦλθε μετ᾽ αὐτοῦ καὶ ἡ Βερνίκη· αὐτὴ ἦτον ἀδελφή του, χήρα ἤδη, γυνὴ τοῦ θείου του Ἡρώδου βασιλέως τῆς Χαλκίδος, μετὰ τοῦ ὁποίου τὸν θάνατον αὐτὴ συνέζη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της τούτου, ὅστις ἔδωκεν ὑποψίαν, ὅτι εἶχε μεγάλην οἰκειότητα μὲ αὐτήν· καὶ αὐτὴ ἔπειτα ἔλαβε δεύτερον ἄνδρα τὸν Πολέμονα βασιλέα τῆς Κιλικίας, καὶ χωρισθεῖσα ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐπανέστρεψεν εἰς τὸν ἀδελφόν της τὸν βασιλέα Ἀγρίππαν. Ὁ Τάκιτος καὶ Σευτόνιος ὁμιλοῦν περὶ ἐγκληματικῆς τινος σχέσεως μεταξὺ αὐτῆς καὶ Τίτου τοῦ Οὐεσπασιανοῦ. Δρουσίλλη, ἡ γυνὴ τοῦ Φήλικος, ἦτον ἄλλη ἀδελφὴ τούτου τοῦ Ἀγρίππα. Τοιοῦτοι ἀσελγεῖς ἦσαν γενικῶς οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι τοῦ καιροῦ ἐκείνου!

Ὁ Φῆστος ἤθελε λοιπὸν νὰ τέρψῃ τὸν βασιλέα Ἀγρίππαν· ἦτο βέβαια πολλὰ ἀξιοσημείωτος ἡ ἱστορία τοῦ Παύλου, καὶ

κατ' ἐξοχὴν ἤθελε σταθῆν δεκτὴ εἰς τὸν 'Αγρίππαν, ὄχι μόνον ἐπειδὴ ἦτο κριτὴς, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον, ἐπειδὴ ὑπῆρχεν 'Ιουδαῖος, καὶ διελαμβάνοντο εἰς αὐτὴν θρησκευτικά τινα κεφάλαια, πολλὰ πρέποντα καὶ ἄξια νὰ τὰ γνωρίζῃ. 'Ομολογεῖ ὅμως ὁ Φῆστος, ὅτι αὐτὸς ἠπόρησεν εἰς ἄκρον εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγωγήν των. Ὅταν οἱ κατήγοροι ἐπαῤῥησιάσθησαν ἐναντίον του, καὶ ἤρχισαν τὴν κατηγορίαν των, μὲ μεγάλην τε ἀπορίαν εὑρίσκει ὅτι εἶχον μόνον ζητήματά τινα ἐναντίον τε, ἀντὶ τῶν κατ' αὐτοῦ μαρτυριῶν καὶ ἀποδείξεων. 'Αλλὰ θεώρησον πόσον περιφρονητικῶς λαλεῖ ὁ 'Ρωμαῖος οὗτος περὶ τοῦ Χριστοῦ, περὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεώς τε, καὶ τῆς μεγάλης φιλονεικίας μεταξὺ 'Ιεδαίων καὶ Χριστιανῶν, ἐὰν αὐτὸς ὑπῆρχεν ὁ ὑποσχεθεὶς Μεσσίας, ἢ οὔ·—ὡς νὰ μὴν ὑπῆρχεν ἄλλο τι παρὰ τοῦτο—Ἦτο κάποιος 'Ιησοῦς, ὅστις ἀπέθανε, καὶ ἐβεβαίονεν ὁ Παῦλος, ὅτι ζῇ.

Τὰ ζητήματα περὶ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, τοῦ τρόπου τῆς σωτηρίας, καὶ τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου, φαίνονται πολλάκις ἀμφίβολα καὶ ἄχρηστα εἰς τοὺς πολιτικοὺς καὶ σοφοὺς τοῦ κόσμου τούτου. 'Αλλ' ἔρχεται ἡ ἡμέρα, ὅτε ὁ Φῆστος, καὶ ὅλος ὁ κόσμος θέλουν γνωρίσειν, ὅτι ὅλαι αἱ κοσμικαὶ ὑποθέσεις τῆς ἐκτεταμένης 'Ρωμαϊκῆς βασιλείας ἦσαν οὐτιδαναὶ, ὡς τῶν παιδίων τὰ παιγνίδια, παραβαλλόμεναι μὲ μόνον τὸ ζήτημα, ἐὰν ὁ σταυρωθεὶς 'Ιησοῦς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἢ οὔ, κατὰ τὴν διδαχὴν τοῦ 'Αποστόλου.

'Ο δὲ 'Αγρίππας γνωρίζει περισσότερον παρὰ τὸν Φῆστον, τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸ ὑποκείμενον. Αὐτὸς εἶχεν ἀκούσειν περὶ τοῦ Παύλου, καὶ ἐξεύρει τὸ μέγεθος τοῦ παρόντος ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἐμπαίζει οὕτως ὁ Φῆστος, ἂν ὁ 'Ιησοῦς ζῇ, ἢ οὔ· καὶ τίποτ' ἄλλο δὲν ἤθελε τὸν ὑποχρεώσειν περισσότερον, παρὰ ν' ἀκούσῃ τὸν Παῦλον. 'Ο Φῆστος ὑπήκουσεν εἰς τὴν ζήτησίν του. Αὔριον θέλεις τὸν ἀκούσειν. Τοῦτο ἦτο τῆς Προνοίας ἔργον πρὸς ἐμψύχωσιν τοῦ Παύλου, ὅστις ἐφαίνετο τεθαμμένος ζωντανὸς εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ στερημένος πάσης εὐκαιρίας τοῦ νὰ κάμῃ καλόν. Τώρα ὅμως εὑρίσκει ἀφορμὴν νὰ κηρύξῃ τὸν Χριστὸν εἰς μεγάλην σύναξιν. 'Ο Φῆλιξ τὸν ἤκουσε κατ' ἰδίαν λαλήσαντα περὶ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ· οἱ δὲ 'Αγρίππας τε καὶ Φῆστος θέλουν νὰ λαλήσῃ παῤῥησίᾳ. Καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ στοχασθῶμεν δικαίως, ὅτι ὁ εἰς τὸ ἀκόλουθον κεφάλαιον λόγος του, ἐσύμφερε τοσοῦτον εἰς τιμὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν ὅσους ἐκήρυξεν εἰς τὴν ζωήν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κς'.

ΑΓΡΙΠΠΑΣ δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη· 'Επιτρέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. Τότε ὁ Παῦλος ἀπελογεῖτο, ἐκτείνας τὴν χεῖρα. 2. Περὶ πάντων ὧν ἐγκαλεῦμαι ὑπὸ 'Ιεδαίων, βασιλεῦ 'Αγρίππα, ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον· 3. Μάλιςα γνώςην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ 'Ιεδαίες ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων· διὸ δέομαί σε, μακροθύμως ἀκεῦσαί με. 4. Τὴν μὲν οὖν βίωσίν με τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει με ἐν 'Ιεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ 'Ιεδαῖοι· 5. Προγινώσκοντές με ἄνωθεν, (ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν,) ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεςάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος. 6. Καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τὲς πατέρας ἐπαγ-

γελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἕστηκα κρινόμενος· 7. Εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι· περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.

Ὁ Παῦλος ἐπειδὴ καὶ προσκαλεῖται ν' ἀπολογηθῇ, παρηγορεῖται, ὅτι μέλλει νὰ κάμῃ τὴν ἀπολογίαν του ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα, ὅστις ὢν τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας προσήλυτος, ἐνόει ὅλα τὰ περὶ αὐτῆς μᾶλλον, παρὰ τοὺς λοιποὺς Ῥωμαίους διοικητάς. Φαίνεται δ' ὅτι ὁ Ἀγρίππας ἦτο πεπαιδευμένος, καὶ εἰδήμων κατ' ἐξοχὴν τῆς Ἰουδαϊκῆς μαθήσεως. Ἦτο γνώστης τῶν ἐθῶν τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας, καὶ εἶχε καλὴν ἰδέαν τῶν γραφῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· ὅθεν ἐδύνατο νὰ κάμῃ καλητέραν παρ' ἄλλον τινα κρίσιν τῆς μεταξὺ Παύλου καὶ τῶν Ἰουδαίων διαφωνίας, ἂν ὁ Ἰησοῦς ὑπάρχῃ ὁ Μεσσίας.

Ἄς ἰδῶμεν τί ἐστάθη προτήτερα ἡ θρησκεία τοῦ Παύλου, καὶ τί εἶναι εἰς τὸν παρόντα καιρόν.

Πρῶτον—Ἐπειδὴ ὁ Παῦλος ἦτο Φαρισαῖος, ἕπεται ὅτι αὐτὸς ἦν πεπαιδευμένος, σπουδαῖος ἀνὴρ, καὶ ὄχι ἀμαθὴς καὶ ἀγράμματος. Οἱ Φαρισαῖοι ἐγνώριζον τὸν νόμον, καὶ ἦσαν γυμνασμένοι καλῶς εἰς αὐτὸν, καὶ εἰς τὰς ἐκ παραδόσεως ἐξηγήσεις του. Ἦτον ὄνειδος (ἐκ μέρους τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων) εἰς τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους, ὅτι δὲν εἶχον λάβειν ἀκαδημιακὴν μάθησιν, παρ' ἦσαν ἁλιεῖς· (Πράξ. δ'. 13.) Ὅθεν, διὰ νὰ μείνωσιν ἀναπολόγητοι οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι, ἰδοὺ ἀνεφάνη ἕνας Ἀπόστολος ἀνατραφεὶς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ πλέον ἀρίστου διδασκάλου των.

Ἦτο λοιπὸν χρηστοήθης, ἀνὴρ ἐνάρετος, καὶ ὄχι ἀχαλίνωτος, ἢ ἄσωτος καὶ διεφθαρμένο νέος· ἂν αὐτὸς ἔζησεν ὡς Φαρισαῖος, δὲν ὑπῆρχε μέθυσος ἢ πόρνος· καὶ ὢν Φαρισαῖος νέος, δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι δὲν ἦτον ἅρπαξ, οὐδ' εἶχε μαθεῖν ἀκόμη τὴν τέχνην τῶν πονηρῶν καὶ φιλαργύρων γερόντων Φαρισαίων εἰς τὸ νὰ κατατρώγωσι τοὺς οἴκους τῶν δυστυχῶν χηρῶν, ἀλλ' ἦτον, ὡς πρὸς τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐν τῷ νόμῳ, ἄμεμπτος. Διὸ, ὡς δὲν ἐδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς λειποτάκτης τῆς θρησκείας του, διότι δὲν τὴν ἐγνώριζεν, ὢν πεπαιδευμένος· οὕτω δὲν ἐδύνατο νὰ ὑποληφθῇ, ὅτι τὴν παραίτησεν ἐπειδὴ δὲν τὴν ἠγάπα, ἢ ἐμίσει τὰς ὑποχρεώσεις της, διότι ἦτον ἀνὴρ ἐνάρετος, καὶ δὲν ἔκλινεν εἰς καμμίαν κακοήθειαν.

Ἦτο λοιπὸν ὀρθόδοξος, στηριγμένος εἰς τὴν πίστιν, καὶ ὄχι θεϊστὴς, ἢ σκεπτικὸς, ἢ ἄνθρωπος διεφθαρμένων ἰδεῶν, αἱ ὁποῖαι ἔφερον εἰς τὴν ἀπιστίαν· ἦτο Φαρισαῖος ἀντικείμενος εἰς τὸν Σαδδουκαϊσμόν· ἐδέχετο τὰ βιβλία ἐκεῖνα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὰ ὁποῖα ἀπέβαλλον οἱ Σαδδουκαῖοι, πιστεύων ἕνα κόσμον πνευμάτων, τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, τὴν ἀνάστασιν τοῦ σώματος, τὴν κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν τῆς μελλούσης ζωῆς, ὅλα τὰ ὁποῖα ἠρνοῦντο οἱ Σαδδουκαῖοι. Οἱ ἐχθροί του δὲν ἐδύναντο νὰ εἴπωσιν, ὅτι ἄφησε τὴν θρησκείαν του ἀπὸ ἔλλειψιν ἀρχῆς, ἢ ἀνηκούσης ὑπολήψεως πρὸς τὴν θείαν ἀποκάλυψιν· ὄχι, αὐτὸς εἶχε πάντοτε σέβας μέγιστον πρὸς τὴν παλαιὰν ἐπαγγελίαν, ἥτις ἔγινεν ἀπὸ τὸν Θεὸν πρὸς τοὺς πατέρας, καὶ ἐθεμελίονεν ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ἐλπίδα του.

Ἀλλ' ὁ Παῦλος, μ' ὅλον ὅτι ἐγνώριζε πολλὰ καλὰ, ὅτι ὅλα ταῦτα δὲν ἤθελον τὸν δικαιώσειν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ κάμειν δικαιοσύνην δι' αὐτὸν, ᾐσθάνετο ὅμως, ὅτι συνέβαλλον εἰς τὴν μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ὑπόληψίν του. Ἂν καὶ αὐτὸς τὰ ἐστοχάζετο ὡς σκύβαλα διὰ νὰ κερδίσῃ τὸν Χριστὸν, πάλιν τ' ἀναφέρει, ὅταν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τιμὴν τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς ἤξευρε κάλλιστα, ὅτι ὅλον ἐκεῖνον τὸν καιρὸν αὐτὸς ἦτο μακρὰν ἀπὸ τὴν πνευμα-

τικὴν φύσιν τοῦ θείου νόμου, καὶ τῆς ἐγκαρδίου θρησκείας· καὶ ὅτι, ἂν ἡ δικαιοσύνη του δὲν ἐπερίσσευεν τὴν τῶν Φαρισαίων δικαιοσύνην, αὐτὸς δὲν ἤθελεν εἰσελθεῖν ποτὲ εἰς τὸν οὐρανόν. Συλλογίζεται ὅμως μέ τινα εὐχαρίστησιν ὅτι δὲν εἶχε σταθῆν πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς του ἀνὴρ ἄθεος, βέβηλος, καὶ ἐλαττωματικός· ἀλλὰ, κατὰ τὸ ὁποῖον εἶχε φῶς, ἔζησε μὲ πᾶσαν καλὴν συνείδησιν ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ.

Δεύτερον—Ἰδὲ ἐνταῦθα τὶ εἶναι τώρα ἡ θρησκεία του. Αὐτὸς δὲν ἔχει τώρα τωόντι τὸν ζῆλον ἐκεῖνον διὰ τὸν τελετικὸν νόμον, τὸν ὁποῖον εἶχεν εἰς τὴν νεότητά του· τὰς δ' ἀπ' αὐτὸν διορισθείας θυσίας καὶ προσφορὰς, αὐτὸς φρονεῖ ἠκυρωμένας ἀπὸ τὴν μεγάλην θυσίαν, τὴν ὁποίαν αὐταὶ προετύπονατ· τελετικὰς ἀκαθαρσίας καὶ καθαρισμοὺς αὐτὸς δὲν ἐδόξαζε, παρὰ δοξάζει, ὅτι τὸ Λευϊτικὸν ἱερατεῖον κατεπώθη ἐντίμως εἰς τὸ ἱερατεῖον τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ζῆλός του ὅμως διὰ τὰς κυρίας ἀρχὰς τῆς θρησκείας του εἶναι μέγας καὶ ἔνθερμος.

Ἡ θρησκεία του εἶναι θεμελιωμένη ἐπάνω εἰς τὴν δοθεῖσαν ἀπὸ τὸν Θεὸν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν·—θεμελιωμένη ἐπάνω εἰς θείαν ἀποκάλυψιν, τὴν ὁποίαν δέχεται καὶ πιστεύει, καὶ ἀποφασίζει τὴν ψυχήν του ἐπάνω εἰς αὐτήν·—θεμελιωμένη ἐπάνω εἰς θείαν χάριν, χάριν φανερωθεῖσαν καὶ συνοδευθεῖσαν μετὰ τῆς ἐπαγγελίας. Ἡ ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ὁδηγὸς καὶ βάσις τῆς θρησκείας του· ἡ πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελία, ἥτις ἦτο παλαιοτέρα τοῦ τελετικοῦ νόμου· ἡ διαθήκη ἐκείνη, ἥτις εἶχε προεπικυρωθῆν ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τὸν Ἀβραὰμ, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ μετὰ τετρακόσια καὶ τριάκοντα ἔτη γεγονὼς νόμος δὲν ἀκυροῖ. (Γαλατ. γ'. 17.)

Ἡ θρησκεία του συνίσταται εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς ἐπαγγελίας ταύτης· αὐτὸς δὲν τὴν θέτει, ὡς αὐτοὶ τὴν ἐστήριζον, εἰς φαγητὰ καὶ ποτὰ, καὶ εἰς τὴν τῶν σαρκικῶν διατάξεων τήρησιν. Ὁ Θεὸς ἔδειξε πολλάκις πόσον ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ αὐτῶν· ἀλλ' εἰς μίαν πιστὴν ἀφιέρωσιν εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν διαθήκην, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν.

Αὐτὸς ἤλπιζεν εἰς τὸν Χριστὸν ὡς τὸ ἐπαγγελθὲν σπέρμα· καὶ ἐν τούτῳ συνεφρόνει μεθ' ὅλων τῶν εὐσεβῶν Ἰουδαίων· ἡ πίστις του δὲν ἦτο μόνον κατὰ τὴν Γραφὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἐκκλησίας. Αἱ δώδεκα ἡμῶν φυλαὶ—τὸ σῶμα τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐκκλησίας—δουλεύουσαι μετὰ ζήλου τὸν Θεὸν ἡμέραν καὶ νύκτα, ἐλπίζουν νὰ καταντήσωσιν εἰς ταύτην τὴν ὑπόσχεσιν, τουτέστιν εἰς τὸ ὑποσχεθὲν ἀγαθόν. Ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς ὀνομάζεται "αἱ δώδεκα φυλαὶ," ἐπειδὴ εἰς τόσας ἐδιαιρεῖτο κατ' ἀρχάς· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἀναγινώσκομεν, πῶς δὲν ὑπέστρεψαν αἱ δέκα φυλαὶ εἰς ἓν σῶμα, δικαίως ὅμως δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των πολλοὶ μερικῶς ἀπὸ πᾶσαν φυλήν. Ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ περὶ τῶν δώδεκα φυλῶν· (Ματθ. ιθ'. 28.) Ἡ Ἄννα ἦτον ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· (Λουκ. β'. 36.) Ὁ Ἰάκωβος πέμπει τὴν ἐπιστολήν του πρὸς τὰς διεσπαρμένας δώδεκα φυλάς· (Ἰακ. ά. 1.) Ὅλοι οἱ Ἰσραηλῖται λοιπὸν, λέγει ὁ Παῦλος, ὁμολογοῦν ὅτι πιστεύουν εἰς τὴν ἐπαγγελίαν ταύτην περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐλπίζουν νὰ τὴν ἀπολαύσωσιν. Ὅλοι αὐτοὶ ἤλπιζον, ὅτι μέλλει νὰ ἔλθῃ ἕνας Μεσσίας· καὶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἐλπίζομεν εἰς ἕνα ἐλθόντα ἤδη Μεσσίαν· εἰς τρόπον ὥστε ὅλοι ἡμεῖς συμφωνοῦμεν, ὅτι στηριζόμεθα εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαγγελίαν.

Τοῦτο ἦτον ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἔπασχε τώρα· διότι ἐκήρυττε τὴν διδαχὴν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πρέπει νὰ ὁμολογήσωσιν. Ἐγὼ κρίνομαι διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας. Αὐτὸς ἐπροσκολλήθη εἰς τὴν ἐπαγγελίαν κατὰ τοῦ τελετικοῦ νόμου, ἐνῷ οἱ διῶκταί του ἦσαν ἀφιερωμένοι εἰς τὸν τελετικὸν νόμον κατὰ τῆς ἐπαγγελίας· ὥστε διὰ τὴν ἐλπίδα ταύτην, βασιλεῦ Ἀγρίππα, κατηγοροῦμαι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους· ἐπειδὴ πράττω ἐκεῖνο,

τὸ ὁποῖον νομίζω χρέος μου νὰ πράττω ἕνεκα τῆς ἐλπίδος ταύτης τῆς ἐπαγγελίας. Εἶναι κοινὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ μισῶσι καὶ διώκωσιν εἰς ἄλλους τὴν δύναμιν τῆς θρησκείας ἐκείνης, διὰ τῆς ὁποίας τὴν μορφὴν καυχῶνται καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι.

8. Τί; ἄπιςον κρίνεται παρ' ὑμῖν εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; 9. Ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι. 10. Ὃ καὶ ἐποίησα ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών· ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον· 11. Καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς, ἠνάγκαζον βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις.

Τοῦτο δ' ἦτον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἤθελε νὰ καταπείσῃ ὅλους, ὅσοι τὸν ἤκουον, ἐκ καρδίας νὰ ἐναγκαλισθῶσι. (ςιχ. 8.) Τί; σᾶς φαίνεται ἀπίστευτον, ἂν ὁ Θεὸς ἐγείρει νεκρούς; Τοῦτο φαίνεται, ὅτι ἐλέχθη κατ' ἕνα τρόπον ἐκ τοῦ προχείρου. Ἀλλ' ὁ Παῦλος πρέπει νὰ ἐλάλησε πολλὰ περισσότερα τῶν, ὅσα σημειοῦνται ἐνταῦθα, ἐξηγήσας τὴν πρὸς τοὺς πατέρας γενομένην ἐπαγγελίαν, ὅτι ὑπάρχει ἡ ἐπαγγελία τῆς ἀναστάσεως καὶ αἰωνίου ζωῆς.

Πολλοὶ δὲ τῶν ἀκροατῶν του ἦσαν εἰδωλολάτραι, τὸ περισσότερον αὐτῶν μέρος, ἴσως κατ' ἐξοχὴν ὁ Φῆστος· ὅθεν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἀκούσαντες αὐτὸν νὰ ὁμιλῇ τοσοῦτον περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριςοῦ, ὡσαύτως καὶ περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναςάσεως, τὴν ὁποίαν αἱ δώδεκα φυλαὶ ἤλπιζον, ἐγέλων, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἤρχισαν ἐμπαικτικῶς νὰ ψιθυρίζωσιν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἕτερον περὶ τῆς ἀτοπίας τοῦ λόγου· τὸ ὁποῖον ἔδωκεν αἰτίαν εἰς τὸν Παῦλον νὰ διαλεχθῇ μετ' αὐτῶν οὕτω, Τί; σᾶς φαίνεται ἀπίστευτον ἂν ὁ Θεὸς ἐγείρει νεκρούς;

Αὐτὸς ὁμολογεῖ ἔπειτα, ὅτι ἐνῷ ἦτο Φαρισαῖος, ὑπῆρχεν ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν Χριςιανῶν καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἦναι τοιοῦτος, καὶ ἔσωζε τὸ αὐτὸ μῖσος ἕως τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐνήργησεν εἰς αὐτὸν ὁ Χριστὸς τὴν παράδοξον ἐκείνην μεταβολήν. Ὁμολογεῖ πόσον ἀνόητος ἐστάθη ἡ γνώμη του· (ςιχ. 9.) Αὐτὸς ἐσυλλογίσθη εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὅτι πρέπει νὰ πράξῃ πολλὰ—ὅσα ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν του—ἐναντία εἰς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ἐναντία εἰς τὴν διδαχὴν, τιμὴν καὶ τὸ συμφέρον του. Αὐτὸς ἐφρόνει, ὅτι ἔκαμνεν εἰς τὸν Θεὸν καλὴν ὑπηρεσίαν διώκων τοὺς καλουμένους μὲ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα.—Σημείωσαι, ὅτι εἶναι δυνατὸν, οἱ φανερῶς πλανώμενοι νὰ νομίζωσιν, ὅτι φρονοῦν ὀρθῶς, καὶ οἱ ἑκουσίως ἐπιμένοντες εἰς τὴν πλέον μεγάλην ἁμαρτίαν νὰ φρονῶσιν, ὅτι ἐκπληροῦν τὸ χρέος των. Ναὶ, ὑπὸ τὸ κάλυμμα καὶ τὴν πρόφασιν τῆς θρησκείας, ὄχι μόνον ἐδικαιώθησαν, ἀλλ' ἡγιάσθησαν καὶ ἐμεγαλύνθησαν, αἱ πλέον βάρβαροι καὶ ἀπάνθρωποι ἀχρειότητες. (Ἰδὲ Ἰωάν. ιϛʹ. 2.)

Πόσον ὁρμητικὸς ἦτον ὁ διωγμός του· "περισσῶς ἐμμαινόμενος αὐτοῖς." (ςιχ. 10, 11.) Παρὰ τὴν κακοπεπαιδευμένην συνείδησιν δὲν ὑπάρχει πλέονβιαία ἀρχὴ εἰς τὸν κόσμον. Συλλογισθεὶς ὁ Παῦλος χρέος του νὰ πράξῃ ὅσα ἐδύνατο κατὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἐφείδετο οὔτε κόπων οὔτε ἀγώνων δι' αὐτό. Αὐτὸς διηγεῖται τὰς πράξεις του, καὶ κατακρίνει τὴν σκληρότητά των, ὡς εἷς, ὅστις μετενόησεν ἀληθῶς δι' αὐτάς. Ἤμην βλάσφημος, διώκτης καὶ ὑβριςής. (ά. Τιμοθ. ά. 13.)

Αὐτὸς ὄχι μόνον ἐτιμώρει τοὺς Χριςιανοὺς διὰ τὴν θρησκείαν των, ἀλλ' ὑπερηφανευθεὶς, ὅτι ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν συνειδήσεων τῶν

ἀνθρώπων, τοὺς ἐβίαζε ν' ἀρνηθῶσι τὴν θρησκείαν των, καθυποβάλλων αὐτοὺς εἰς τὰς βασάνους. Ἐγὼ τοὺς ἠνάγκαζον νὰ βλασφημῶσι τὸν Χριστόν. Τοὺς ἠνάγκαζε ν' ἀρνηθῶσι τὸν Διδάσκαλον αὐτῶν, καὶ νὰ παραιτήσωσι τὰς πρὸς αὐτὸν ὑποχρεώσεις των.—Κανὲν ἄλλο βαρύτερον δὲν θέλει ἐπιπεσεῖν ἐπάνω εἰς τοὺς διώκτας παρὰ τὸ βιάζειν τὰς συνειδείσεις τῶν ἀνθρώπων, ὅσον καὶ ἂν αὐτοὶ δύνανται τώρα νὰ καυχηθῶσι τὸν ἀριθμὸν τῶν προσηλύτων, τοὺς ὁποίους ἀπέσπασαν μὲ τὰς βίας των.

Ἡ μανία του ἀνῆψε τόσον κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἦτο πολλὰ στενὸν θέατρον διὰ νὰ δραματουργήσῃ· μαινόμενος δὲ κατ' αὐτῶν περισσῶς, τοὺς ἐδίωκεν ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις. Αὐτὸς ἦτο μανικὸς ἐναντίον των, ὅταν ἤκουσε πῶς εἶχον τὶ ν' ἀπολογηθῶσι μ' ὅλον ὅτι τοὺς ἔκαμε τόσα κακά—μανικὸς ὅταν τοὺς εἶδεν αὐξανομένους περισσότερον ἕνεκα τῶν θλίψεών των. Ἦτο περισσῶς μαινόμενος· τὸ ῥεῦμα τῆς μανίας του δὲν ἐπεδέχετο φραγμοὺς οὐδὲ ὅρια, ἀλλ' ἦτο φρίκη τόσον εἰς ἑαυτὸν, καθὼς καὶ εἰς αὐτούς. Οἱ διῶκται εἶναι ἄνθρωποι μαινόμενοι, καί τινες ἐξ αὐτῶν μαινόμενοι περισσῶς. Ὁ Παῦλος ἐμαίνετο βλέπων τοὺς τῶν ἄλλων πόλεων ὅτι δὲν ἐδίωκον τοὺς Χριστιανοὺς, διὸ ἐνησχολήθη εἰς μέρη ὅπου δὲν εἶχεν ἀσχολίας, μόνον διὰ νὰ διώξῃ τοὺς Χριστιανοὺς καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις. Δὲν ὑπάρχει πλέον ἀνήσυχος ἀρχὴ παρὰ τὴν κακίαν, καὶ μάλιστα τὴν ἐκ προφάσεως συνειδότος.

Τοιοῦτος ἦτον ὁ χαρακτὴρ τοῦ Παύλου καὶ ὁ τρόπος τοῦ βίου του εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ καιροῦ του· ὅθεν δὲν ἐδύνατο νὰ ὑποληφθῇ, ὅτι ἔγινε Χριστιανὸς ἐξ ἀνατροφῆς ἢ ἔθους, ἢ ὅτι ἐνηγκαλίσθη τὸν Χριστιανισμὸν ἐπ' ἐλπίδι προόδου· διότι ὅλαι αἱ ἐξωτερικαὶ περιστάσεις, ὅσας δύναται νὰ φαντασθῇ τις, τον ἐναντίαι εἰς τοιαύτην ἰδέαν.

---

12. Ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς
τὴν Δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ
ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων,
13. Ἡμέρας μέσης κατὰ τὴν ὁδὸν
εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν
λαμπρότητα τοῦ ἡλίου, περιλάμψαν
με φῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομέ-
νους. 14. Πάντων δὲ καταπεσόντων
ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λα-
λοῦσαν πρός με, καὶ λέγουσαν τῇ
Ἑβραΐδι διαλέκτῳ· Σαοὺλ, Σαοὺλ,
τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέν-
τρα λακτίζειν. 15. Ἐγὼ δὲ εἶπον·
Τίς εἶ, Κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐγώ
εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. 16. Ἀλ-
λὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας
σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προ-
χειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρ-
τυρα ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί
σοι· 17. Ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ
καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς νῦν σὲ ἀποστέλ-
λω, 18. Ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν
τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς,
καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ ἐπὶ
τὸν Θεὸν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν
ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγια-
σμένοις, πίστει τῇ εἰς ἐμέ. 19. Ὅθεν,
βασιλεῦ Ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην
ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ· 20.
Ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτον
καὶ Ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν
χώραν τῆς Ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνε-
σιν, ἀπήγγελλον μετανοεῖν, καὶ
ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν, ἄξια τῆς
μετανοίας ἔργα πράσσοντας. 21.
Ἕνεκα τούτων με οἱ Ἰουδαῖοι συλ-
λαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο
διαχειρίσασθαι. 22. Ἐπικουρίας
οὖν τυχὼν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ,
ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα,
μαρτυρούμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ
οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται
ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ

Μωσῆς· 23. Εἰ παθητὸς ὁ Χριςὸς, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναςάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι.

Ἐδῶ ἐξηγεῖ ὁ Παῦλος τὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἐδιορίσθη ὑπηρεσίαν. Μέγα ἔργον ὑπάρχει διὰ νὰ κατορθωθῇ εἰς τὰ Ἔθνη, καὶ πρέπει νὰ σταθῇ ὁ Παῦλος τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ ὄργανον. Δύο πράγματα πρέπει νὰ γένωσι, τὰ ὁποῖα καλεῖ ἡ κατάστασίς των νὰ τελειωθῶσι.

1.—Ἕνας κόσμος, ὅστις εὑρίσκεται εἰς τὸ σκότος, πρέπει νὰ φωτισθῇ· οἱ κάτοικοί τϐ πρέπει νὰ ὁδηγηθῶσιν εἰς τὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς τὴν ἀτελεύτητον αὐτῶν εἰρήνην, ἐπειδὴ καὶ δὲν τὰ γνωρίζουν ἀκόμη. Πρέπει νὰ γνωρίσωσι τὸν Θεὸν ὡς τέλος των, καὶ τὸν Χριστὸν ὡς ὁδόν των, μὴ γνωρίζοντες ἄχρι τοῦδε μήτε τὸ ἓν, μήτε τὸ ἄλλο. Αὐτὸς ἀποστέλλεται ὄχι μόνον ν' ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμούς των διὰ τὸ παρὸν, ἀλλὰ νὰ τοὺς κρατῇ ἀνοικτοὺς, νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὸ φῶς, ἀπὸ τὸ ν' ἀκολουθῶσι δηλαδὴ ψευδεῖς καὶ τυφλοὺς ὁδηγοὺς, μαντεῖα, χρησμοὺς καὶ δεισιδαίμονας συνηθείας, τὰς ὁποίας ἔλαβον ἐκ παραδόσεως ἀπὸ τοὺς πατέρας των, καὶ διεφθαρμένα φρονήματα καὶ ἰδέας, τὰς ὁποίας εἶχον περὶ τῶν θεῶν των, καὶ ν' ἀκολουθήσωσι θείαν ἀποκάλυψιν ἀναντιῤῥήτϐ βεβαιότητος καὶ ἀληθείας. Τοῦτο ἦτο τὸ ἐπιστρέψαι αὐτοὺς ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὸ φῶς, ἀπὸ τὴν ὁδὸν τοῦ σκότϐς πρὸς ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν λάμπει τὸ φῶς. Ἓν μέγα τέλος τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι νὰ διδάξῃ τὸν ἀμαθῆ, καὶ νὰ διορθώσῃ τὰ λάθη τῶν πλανωμένων, διὰ νὰ διαταχθῶσι καὶ θεωρηθῶσι τὰ πράγματα μὲ ἀληθὲς φῶς.

2.—Ἕνας κόσμος, ὅστις κεῖται εἰς τὴν κακίαν, ναὶ, ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται—πρέπει ν' ἁγιασθῇ καὶ μεταμορφωθῇ. Δὲν εἶναι ἱκανὸν εἰς αὐτοὺς τὸ ν' ἀνοιχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοί των· πρέπει ν' ἀνανεωθῶσι καὶ αἱ καρδίαι των· δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐπιστρέψωσιν ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὸ φῶς, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπιστρέψωσιν ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Σατανᾶ εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Σατανᾶς διοικεῖ μὲ τοῦ σκότϐς τὴν δύναμιν· ὁ δὲ Θεὸς μὲ μὴν καταπειστικὴν μαρτυρίαν τοῦ φωτός. Οἱ ἁμαρτωλοὶ ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Σατανᾶ. Οἱ εἰδωλολάτραι ἦσαν κατ' ἐξοχὴν τοιοῦτοι· αὐτοὶ ἐσέβοντο τοὺς διαβόλους. Ὅλοι οἱ ἁμαρτωλοὶ εὑρίσκονται ὑπὸ τῶν πειρασμῶν αὐτοῦ τὴν ἐπιῤῥοιαν, ὑποχωροῦν ἑαυτοὺς δούλους εἰς αὐτὸν, καὶ πράττϐν κατὰ τὸ ἐκείνϐ θέλημα. (β'. Τιμ. β'. 26.) Ἡ ἐπιστρέφϐσα αὐτοὺς χάρις τοὺς ἐλευθερόνει ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Σατανᾶ, καὶ τοὺς φέρει εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ Θεοῦ, καθ' ὁμοίωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ λόγου του, καὶ συμφώνως τῶν διδασκαλιῶν καὶ ὁδηγιῶν τοῦ Πνεύματός του· τοὺς μεταφέρει ἀπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ σκότους εἰς τὴν βασιλίαν τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ Υἱοῦ.

Ὁ Παῦλος, παρὰ τὴν οὐρανόθεν βοήθειαν, δὲν ἔλαβε καμμίαν ἄλλην, ἀλλ' ἐσυντηρεῖτο καὶ ὡδηγεῖτο παρ' αὐτῆς, προοδεύων εἰς τὸ ἔργον του. (ςιχ. 22.) Τυχὼν λοιπὸν τῆς παρὰ Θεοῦ βοηθείας, ἐστάθην ἄχρι τῆς παρούσης ἡμέρας· ἐφυλάχθη ἡ ζωή μου, καὶ ἐξηκολούθει τὸ ἔργον μου· ἔμεινα σταθερὸς, καὶ δὲν ὀπισθοδρόμησα. Ἐστάθην εἰς ὅ,τι ἔλεγον, καὶ δὲν ἐφοβήθην, οὐδ' ἐντράπην νὰ ἐπιμένω εἰς αὐτό. Ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Παύλου ἄχρι τῆς ἡμέρας τῆς παρούσης του ἀπολογίας, εἶχον περάσειν ὑπὲρ τὰ εἴκοσι ἔτη· καὶ εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα αὐτὸς ἐνησχολεῖτο μετ' ἐπιμελείας εἰς τοῦ Εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα ἐν μέσῳ κινδύνων. Ἀλλὰ τί τὸν διεφύλαττεν; Ὄχι καμμία δύναμις τῆς ἀποφάσεώς τϐ, εἰ μὴ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ· διότι, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἔργον ἦτο τοσοῦτον μέγα, καὶ αὐτὸς εὕρισκε τοσαύτην ἐναντιότητα, δὲν ἐδύνατο νὰ προχωρήσῃ εἰς αὐτὸ ἄλλέως, παρὰ διὰ τῆς παρὰ Θεοῦ βοηθείας.—Σημείωσαι, ὅτι οἱ καταγινόμενοι εἴς τι ἔργον διὰ τὸν Θεὸν, θέλϐν λαβεῖν ἀπὸ τὸν Θεὸν βοήθειαν· ἐπειδὴ

καὶ αὐτὸς δὲν θέλει λείψειν βοηθῶν ἐν καιρῷ ἀνάγκης τοὺς ὑπηρέτας του. Καὶ ἡ ἄχρι τῆς παρούσης ἡμέρας διαμονή μας πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν. Ἡμεῖς ἠθέλομεν καταβυθισθῆν, ἂν αὐτὸς δὲν μᾶς ἔσωζεν· ἠθέλομεν καταπεσεῖν, ἐὰν αὐτὸς δὲν μᾶς ἀνώρθονε· καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ μετ' εὐγνωμοσύνης εἰς ἔπαινόν του. Ὁ Παῦλος τὸ ἀναφέρει ὡς μαρτυρίαν, ὅτι ἔλαβε τὴν παραγγελίαν του ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὅτι διὰ τῆς βοηθείας αὐτοῦ τὴν ἐξετέλει. Οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου δὲν ἐδύναντο ποτὲ νὰ πράξωσι, καὶ νὰ ὑπομείνωσι, καὶ νὰ εὐδοκιμήσωσιν, ὡς ἐφάνη, ἂν δὲν ἐλάμβανον ἐξ οὐρανοῦ ἄμεσον βοήθειαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἤθελον λαβεῖν, ἀνίσως δὲν κατεγίνοντο εἰς τὴν προστασίαν τῆς ὑποθέσεως τοῦ Θεοῦ.

---

24. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ Φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη· Μαίνῃ, Παῦλε· τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. 25. Ὁ δέ· Οὐ μαίνομαι, φησὶ, κράτιστε Φῆστε, ἀλλ' ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι. 26. Ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, πρὸς ὃν καὶ παῤῥησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι οὐδέν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο. 27. Πιστεύεις, βασιλεῦ Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. 28. Ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη· Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι. 29. Ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν· Εὐξαίμην ἂν τῷ Θεῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σε, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων.

Ἐνῷ ὁ Παῦλος ἐπεβεβαίονε τὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ δόξης τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν του, μὲ προφητείας τῆς γραφῆς, ἑτοιμαζόμενος ἴσως νὰ παραστήσῃ ἀπὸ τοὺς προφήτας ἰδιαιτέραν ἀπόδειξιν ἑκάστου μέρους τῆς διδαχῆς του, τὸν διέκοψεν ἀμέσως ὁ Φῆστος. Οὗτος δὲν εἶχεν ἀκούσειν ποτὲ πρότερον τοιαῦτα πράγματα· ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἡ ὀπτασία τοῦ Παύλου τὸν ἐφαίνοντο ἀπίστευτα, ἢ τέλεια φαντάσματα. Πιθανὸν νὰ κατεπλάγη ἀκούσας αὐτὸν ὅτι ἐλάλει περὶ τῆς διδαχῆς του, ὡς περὶ παγκοσμίου συμφέροντος, καὶ ἐπεβεβαίονεν, ὅτι εἷς ἐκ τῶν καταφρονημένων Ἰουδαίων ἐδιορίσθη νὰ σταθῇ Φῶς Ἐθνῶν, καὶ αὐτῶν τῶν σοφῶν Ἑλλήνων τε καὶ Ῥωμαίων. Ὅθεν διέκοψε τὸν Ἀπόστολον, κράξας οὕτω μεγαλοφώνως, ὥστ' ἠκούσθη ἀφ' ὅλην τὴν συνέλευσιν, Παραφρονεῖς, Παῦλε! Ἴσως αὐτὸς εἶχε παρατηρήσειν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἐξώδευε πολὺν καιρὸν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν· καὶ ὑπέθεσεν, ὅτι αὐτὸς σπουδάσας βαθέως τὰ ὑψηλὰ ταῦτα καὶ φανταστικὰ πράγματα, ἔχασε τὸν νοῦν του ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἐνασχολήσεως· ὥστε δὲν ἐδύνατο νὰ τὸν κρίνῃ ἀξιοκατάκριτον, ἢ ἀξιέπαινον, παρ' ἀξιοσυμπάθητον ὑποκείμενον.

Εἰς τὴν βάρβαρον ταύτην διακοπὴν ἐνώπιον τοσοῦτον πολυαρίθμου καὶ λαμπρᾶς συναθροίσεως, ὁ Ἀπόστολος ἀπεκρίθη ἀταράχως καὶ σπουδαίως, (λαλήσας πρὸς τὸν ἡγεμόνα μὲ τὸν συνήθη τίτλον, Κράτιστε,) καὶ τὸν ἐβεβαίωσεν, ὅτι αὐτὸς δὲν παρεφρόνει, παρ' ἐκήρυττε τὰ ἔχοντα βάσιν των τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἦτον ἱκανὸς ν' ἀπολογηθῇ εἰς τὴν πλέον ἀκριβῆ ἔρευναν. Τῷόντι ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ἤκουσε περὶ τούτου. Τὰ περὶ τῶν θαυμάτων, διδαχῆς, θανάτου, καὶ τῆς διαφημισθείσης ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἡ ἑπομένως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνακήρυξις δὲν ἐδύναντο νὰ μείνωσιν ἄγνωστα εἰς ἕνα ὅστις ἔλαβε τελείαν πληροφορίαν εἰς ὅλα τὰ περὶ τῶν Ἰουδαίων· διότι

τὰ πράγματα ταῦτα δὲν ἐπράχθησαν εἰς σκοτεινήν τινα γωνίαν, ἀλλ' ἐπὶ παῤῥησίᾳ πάντων. Ἠθέλησε λοιπὸν αὐτὸς νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Ἀγρίππαν, ἐὰν ἀληθῶς ἐπίστευεν, ὅτι οἱ παλαιοὶ προφῆται ἐλάλησαν ἐκ θείας ἐμπνεύσεως, καὶ ὅτι αἱ προφητεῖαί των ἔμελλον νὰ ἐκπληρωθῶσι βεβαίως; Ἐγνώριζεν ὅμως τὴν βεβαιωτικὴν αὐτοῦ ἀπόκρισιν, διότι δὲν ἀμφέβαλλεν, ὅτι αὐτὸς ἐπίστευε περὶ τούτου· καὶ παρεκάλεσε μόνον τὸν Ἀγρίππαν νὰ ἐξετάσῃ, ἂν αἱ γενόμεναι προφητεῖαι δὲν ἐπληρώθησαν ἀκριβῶς εἰς τὸν Ναζωραῖον Ἰησοῦν.

Αὐτὴ τῶν Γραφῶν ἡ ἐπίκλησις, ἡνωμένη μὲ ἄλλα ἐπιχειρήματα τοῦ Παύλȣ, ἔκαμε τοιαύτην ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀγρίππα, ὥστε δὲν ἐδυνήθη νὰ σιωπήσῃ τὴν κατάπεισίν τȣ, ἀλλ' ὡμολόγησε παῤῥησίᾳ, ὅτι τὸν πείθει σχεδὸν ὁ Παῦλος νὰ γένῃ Χριςιανός. Ὁ νοῦς καὶ ἡ κρίσις του εἶχον πεισθῆν τότε, ἡ καρδία του ὅμως δὲν μετεβλήθη. Αὐτὸς ἐγνώριζεν, ὅτι τοῦ σταυροῦ τὸ βάσταγμα ἤθελεν εἶσθαι δι' αὐτὸν πολλὰ δύσκολον· ὥστ' ἐνῷ αὐτὸς ὑπῆρχεν εὐμενέστερος καὶ δικαιότερος εἰς τὴν διοίκησίν του, παρὰ τοὺς λοιποὺς τοῦ οἴκου του, ἡ διαγωγὴ καὶ διάθεσίς του ἦσαν πολλὰ μακρὰν ἀπὸ τὴν πνευματικότητα καὶ ταπεινότητα τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀλλ' ὁ Ἀπόστολος, ποθῶν νὰ ἐγχαράξῃ τὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, εἶπεν ἐξ εἰλικρινοῦς Χριστιανικῆς ἀγάπης, ὅτι ηὔχετο καὶ παρεκάλει ἐκ καρδίας ὅπως αὐτὸς, καὶ ἕκαστος τῆς συνελεύσεως, στερεωθῶσιν ὄχι μόνον ἐν ὀλίγῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλῷ εἰς τοῦ Εὐαγγελίου τὴν πίστιν, καὶ γένωσι μέτοχοι ὅλων τῶν οὐσιωδῶν εὐλογιῶν καὶ παραμυθιῶν τȣ· καὶ, ἐν συντόμῳ, ὅμοιοι κατὰ πάντα ὡς αὐτὸς ὁ ἴδιος, πλὴν τῶν δεσμῶν καὶ τῆς φυλακῆς του, τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ ὑπομένῃ μόνος.

30. Καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέςη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν, ἥ τε Βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς. 31. Καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλȣς, λέγοντες· Ὅτι ȣ̓δὲν θανάτȣ ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος ȣ̔͂τος. 32. Ἀγρίππας δὲ τῷ Φήςῳ ἔφη· Ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος ȣ̔͂τος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο Καίσαρα.

Ἡ φιλοκαλωτάτη αὕτη εὐχὴ ἐφανέρονε τὴν τελείαν κατάπεισιν τοῦ Παύλου εἰς τοῦ Εὐαγγελίȣ τὴν ἀλήθειαν—τὴν ἀπαραίτητον ἀνάγκην τῆς ἐν Χριςῷ πίστεως χάριν σωτηρίας—τὴν εὐδαιμονίαν του, ὡς Χριστιανοῦ, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ δεσμά τȣ—τὴν γνώμην τȣ, ὅτι ὁ Ἀγρίππας, Φῆστος, καὶ ἄλλοι τῶν παρευρεθέντων, δὲν ἐπίστευσαν τότε—καὶ τὸν φόβον του, ὅτι αὐτοὶ ἤθελον ἀποβαλεῖν τὸ Εὐαγγέλιον μὲ τελείαν ἐπὶ τέλους καταδίκην των. Ὁ Ἀγρίππας, ὡς ὁ Φῆλιξ, φαίνεται ὅτι ἐμβῆκεν εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν ἀπὸ τὴν καταπειστικὴν καὶ ἐντυπωτικὴν ὁμιλίαν τοῦ Ἀποςόλȣ Παύλου· διὸ πρῶτος αὐτὸς ἀπέλυσε τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐτραβήχθη ἀπὸ τὸν τόπον τῆς ἀκροάσεως.

Ἐφοβεῖτο, ὅτι ἂν ἐσυγχωρῆτο εἰς τὸν Παῦλον νὰ ἐξακολȣθῇ τὴν ὁμιλίαν τȣ, ἤθελεν εἰπεῖν τι πλέον προτρεπτικὸν, τὸ ὁποῖον ἐδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ ἐπάνω εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ παῤῥησιασθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ περισσότερον τοῦ πρέποντος, καὶ ἴσως ἠμποροῦσε νὰ τοὺς πείσῃ νὰ γένωσι Χριςιανοί. Ὁ ἴδιος βασιλεὺς ἐγνώρισε τὴν καρδίαν τȣ, ὅτι ἤρχισε νὰ κλίνῃ, καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐμπιστευθῇ τὸν ἑαυτόν του, εἰς τὸ ν' ἀκούσῃ περισσότερα. Δὲν φαίνεται λοιπὸν, ὅτι κανεὶς ἐξ αὐτῶν ἔκαμε περαιτέρω τινὰ ἐρώτησιν περὶ Χριστοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου του· καὶ ἡ θαυμασιωτάτη αὐτὴ ὁμιλία τοῦ Ἀποστόλου φαίνεται ὅτι ἐστάθη καθ' ὅλȣ ἄκαρπος ὡς πρὸς τὴν τότε ἔκβασίν της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ′.

ΩΣ δὲ ἐκρίθη τȣ̃ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε Παῦλον καί τινας ἑτέρȣς δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ ὀνόματι Ἰȣλίῳ, σπείρης Σεβαςῆς. 2. Ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδραμυττηνῷ, μέλλοντες πλεῖν τȣ̀ς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀριςάρχȣ Μακεδόνος Θεσσαλονικέως. 3. Τῇ τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς Σιδῶνα· φιλανθρώπως τε ὁ Ἰȣ́λιος τῷ Παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρεψε πρὸς τȣ̀ς φίλȣς πορευθέντα ἐπιμελείας τυχεῖν. 4. Κἀκεῖθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κύπρον, διὰ τὸ τȣ̀ς ἀνέμȣς εἶναι ἐναντίȣς. 5. Τό, τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν διαπλεύσαντες, κατήλθομεν εἰς Μύρα τῆς Λυκίας. 6. Κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον Ἀλεξανδρῖνον πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐνεβέβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό. 7. Ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν Κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμȣ, ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην κατὰ Σαλμώνην· 8. Μόλις τε παραγενόμενοι αὐτὴν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλȣ́μενον Καλȣ̀ς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις Λασαία.

Οἱ σύντροφοι τοῦ Παύλου εἰς τὸ παρὸν ταξίδιον ἦσαν φυλακωμένοι τινες, οἵτινες παρεδόθησαν εἰς τοῦ ἰδίου ἑκατοντάρχου τὴν φύλαξιν, ἐπικαλεσθέντες ἴσως καὶ οὗτοι τὸν Καίσαρα, ἢ ἐστέλλοντο εἰς Ῥωμην δι' ἄλλην τινα αἰτίαν, διὰ νὰ κριθῶσιν ἐκεῖ, ἢ νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες ἐναντίον τινῶν ἐκεῖ δεσμίων. Ἴσως ἦσαν γνωστοί τινες κακοῦργοι, ὡς ὁ Βαραββᾶς, οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦτο ἔμελλον νὰ παῤῥησιασθῶσιν ἐκ προσταγῆς, ἔμπροσθεν τοῦ ἰδίου αὐτοκράτορος. Ὁ Παῦλος λοιπὸν συνηριθμήθη μετ' αὐτῶν, ὡς ὁ Χριστὸς μετὰ τῶν λῃστῶν, οἱ ὁποῖοι συνεσταυρώθησαν μετ' αὐτοῦ· καὶ ἦτον ὑποχρεωμένος νὰ συμπάσχῃ μετ' αὐτῶν εἰς τὸ παρὸν ταξίδιον· βλέπομεν δ' εἰς τοῦτο τὸ κεφάλαιον, (ςιχ. 42, 43.) ὅτι ἐξ αἰτίας των αὐτὸς ἐκινδύνευσε νὰ φονευθῇ, χάριν τούτȣ ὅμως διεσώθησαν αὐτοί. Ἀλλ' εἶχε καί τινας τῶν φίλων τȣ μετ' αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τὸν Λουκᾶν, τὸν συγγραφέα τοῦ παρόντος βιβλίου· διότι οὗτος συνενόνει τὸν ἑαυτόν του εἰς ὅλην τὴν ἱςορίαν. Ἀρίσταρχος ὁ Θεσσαλονικεὺς σημειοῦται κατ' ἐξοχὴν, ὅτι ἦτο τώρα εἰς τὴν συνοδίαν του.—Ἦτο παρηγορία εἰς τὸν Παῦλον τὸ νὰ ἦναι συνωδευμένος ἀπὸ μερικοὺς φίλους τȣ εἰς τὸ παρὸν ὀχληρὸν ταξίδιον, μετὰ τῶν ὁποίων ἐδύνατο νὰ συνομιλῇ ἐλευθέρως, ἂν καὶ περὶ αὐτὸν ὑπῆρχον ἄλλοι διεφθαρμένοι καὶ βέβηλοι συνταξιδιῶται. Οἱ ταξιδεύοντες μακρὰν διὰ θαλάσσης εὑρίσκονται βιασμένοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ἔχωσι συναναςροφὴν μετὰ τῶν κακῶν ἀνθρώπων, καὶ χρειάζονται φρόνησιν διὰ νὰ κάμνωσι καλὸν εἰς τοὺς μετ' αὐτῶν ἀχρείους ταξιδιώτας, να τοὺς καταστήσωσι καλητέρους, ἢ τοὐλάχιστον νὰ μὴ βλαφθῶσι ποτὲ ἀπὸ αὐτούς. Αὐτοὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Σιδῶνα τὴν ἀκόλȣθον ἡμέραν. Τὸ δ' ἀξιοπαρατήρητον εἶναι, ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος Ἰούλιος μετεχειρίζετο τὸν Παῦλον μὲ μεγάλην φιλανθρωπίαν· εἶναι πιθανὸν ὅτι αὐτὸς ἐγνώριζε τὴν κατάστασίν του, καὶ ἦτον εἷς τῶν ἀρχηγῶν, οἵτινες τὸν ἠκροάζωντο παρασταίνοντα τὴν ὑπόθεσίν του ἔμπροσθεν τοῦ Ἀγρίππα, (κεφ. κέ. 23) καὶ

ἐπείσθη εἰς τὴν ἀθωότητά του, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀδικίαν· διὸ, μ' ὅλον ὅτι παρεδόθη εἰς αὐτὸν ὡς δέσμιος, αὐτὸς τὸν ἐθεώρει ὡς φίλον, ὡς ἄνδρα πεπαιδευμένον, καὶ εὐγενῆ. Αὐτὸς τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον, ἐν ὅσῳ ἔμενε τὸ πλοῖον εἰς Σιδῶνα, νὰ ὑπάγῃ πρὸς τοὺς ἐκεῖ φίλους του, διὰ νὰ διασκεδάσῃ ὀλίγον· τὸ ὁποῖον ἦτο μεγάλη ψυχαγωγία δι' αὐτόν. Ὁ Ἰούλιος μὲ τοῦτο δίδει παράδειγμα εἰς τοὺς ἐν ἐξουσίᾳ νὰ σέβωνται ἐκείνους τοὺς ὁποίους εὑρίσκουν ἀξίους τῆς τιμῆς των, μεταχειριζόμενοι τὴν δύναμίν των εἰς τὸ νὰ κάμνωσι διαφοράν. Ἕνας Ἰωσὴφ, (Γένεσις λθ΄. 21.) καὶ ἕνας Παῦλος δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς κοινοὶ δέσμιοι.

9. Ἱκανῦ δὲ χρόνυ διαγενομένυ, καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλῦς τοῦ πλοὸς, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει ὁ Παῦλος, 10. Λέγων αὐτοῖς· Ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας ὐ μόνον τοῦ φόρτυ καὶ τοῦ πλοίυ, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλῦν. 11. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυβερνήτῃ, καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τῦ Παύλυ λεγομένοις. 12. Ἀνευθέτυ δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλείυς ἔθεντο βυλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴ πως δύναιντο καταντήσαντες εἰς Φοίνικα παραχειμάσαι, λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντα κατὰ Λίβα καὶ κατὰ Χῶρον.

Ὁ λιμὴν οὗτος (ςιχ. 12.) φαίνεται, ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Κρήτης, καὶ ὅτι ὑπῆρχε προφυλαγμένος ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τῶν ἀνέμων, ἐκ μιᾶς ὑψηλῆς καὶ καμπύλου παραλίας, ἥτις ἐσχημάτιζεν ἓν εἶδος ἡμικυκλίου, καὶ ἴσως ἔκ τινων μικρῶν νήσων κατὰ πρόσωπον, ἀφίνουσα δύο ἀνοίγματα, τὸ μὲν κατὰ τὸ δυτικομεσημβρινὸν, τὸ δὲ κατὰ τὸ δυτικοβόρειον.

13. Ὑποπνεύσαντος δὲ Νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες Ἆσσον παρελέγοντο τὴν Κρήτην. 14. Μετ' ὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὁ καλύμενος Εὐροκλύδων. 15. Συναρπασθέντος δὲ τῦ πλοίυ, καὶ μὴ δυναμένυ ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφερόμεθα. 16. Νησίον δέ τι ὑποδραμόντες καλύμενον Κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης· 17. Ἣν ἄραντες, βοηθείαις ἐχρῶντο ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον· φοβύμενοί τε μὴ εἰς τὴν Σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος, ὕτως ἐφέροντο. 18. Σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο. 19. Καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τῦ πλοίυ ἐῤῥίψαμεν. 20. Μήτε δὲ ἡλίυ, μήτε ἄςρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμωνός τε οὐκ ὀλίγυ ἐπικειμένυ, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τῦ σώζεσθαι ἡμᾶς.

Ἡ χρῆσις τοῦ μαγνήτου πρὸς ὁδηγίαν τῶν ναυτῶν, ἐπειδὴ καὶ δὲν ὑπῆρχε γνωστὴ τότε, αὐτοὶ δὲν εἶχον κανένα ὁδηγόν· καὶ μὴ βλέποντες μήτε ἥλιον μήτε ἀστέρας, ἦσαν ἐκτεθειμένοι εἰς μεγαλήτερον κίνδυνον. Ὁ δὲ ἄνεμος ἦτο σφοδρὸς, καὶ ὁ χειμὼν οὐκ ὀλίγος· κρύον, βροχὴ, καὶ χιόνι, καὶ ὅλη ἡ δριμύτης τοῦ καιροῦ ἐκείνου τοῦ χρόνου· ὥστε αὐτοὶ ἦσαν πλησίον ν' ἀποθάνωσιν ἀπὸ τὴν ψύχραν· καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ κακοκαιρία ἐξηκολούθει πολλὰς ἡμέρας. Ἰδὲ πόσας κακουχίας ὑπομένουν συνεχῶς οἱ διατρίβοντες πολὺ εἰς τὴν θάλασσαν, σιμὰ τοῦ κινδύνου τῆς ζωῆς εἰς τὸν ὁποῖον ὑπόκεινται· καὶ μ' ὅλα ταῦτα, χάριν τοῦ κέρδυς, εὑρίσκονται

πάντοτε ἄνθρωποι, οἵτινες φροντίζουν ὀλίγον περὶ τούτων· τὸ ὁποῖον εἶναι ἔνδειγμα τῆς σοφίας τῆς θείας Προνοίας, ἥτις διαθέτει τινὰς εἰς τοῦτο τὸ ἐπάγγελμα, ἐναντίον τῶν δυσκολιῶν αἱ ὁποῖαι τὸ ἀκολουθοῦν, διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τῶν ἐθνῶν. Ἴσως καὶ ὁ Χριστὸς ἔκλεξεν ἐπὶ τούτου ὑπηρέτας ἐκ θαλασσίων ἀνδρῶν, ἐπειδὴ καὶ οὗτοι ἦσαν συνηθισμένοι νὰ ὑποφέρωσι ταλαιπωρίας.

Οἱ ναῦται κατεγίνοντο (ϛιχ. 16.) ν' ἀσφαλίσωσι τὴν σκάφην, (τὸ ὁποῖον κατώρθωσαν μετὰ μεγάλης δυσκολίας) ὡς καταφύγιον, τυχὸν καὶ τὸ πλοῖον ἤθελε ναυαγήσειν· ἀλλ' ὁ Θεὸς ηὐδόκησε νὰ μὴ μεταχειρισθῶσι τελείως τὴν σκάφην εἰς τὴν λύτρωσίν των. (Ἴδε ϛιχ. 32.)

"Εἰς τὴν Σύρτιν." (ϛιχ. 17.) Ὑπῆρχον δύω Σύρτεις, δηλαδὴ ἡ μεγαλητέρα καὶ μικροτέρα, πρὸς τῆς Ἀφρικῆς τὰ παράλια, αἱ ὁποῖαι κατεφόβιζον πολλὰ τοὺς ἀρχαίους ναύτας.]

22. Πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχέσης, τότε ϛαθεὶς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν· Ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι, μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. 22. Καὶ τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς ἐδεμία ἔϛαι ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίȣ. 23. Παρέϛη γάρ μοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ Θεȣ̃ ȣ̃ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω, 24. Λέγων· Μὴ φοβȣ̃, Παῦλε· Καίσαρί σε δεῖ παραϛῆναι· καὶ ἰδȣ̀ κεχάρισαί σοι ὁ Θεὸς πάντας τȣ̀ς πλέοντας μετὰ σȣ̃. 25. Διὸ εὐθυμεῖτε, ἄνδρες· πιϛεύω γὰρ τῷ Θεῷ ὅτι ȣ̃τως ἔϛαι καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι. 26. Εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν.

Ὁ Παῦλος μεταξὺ τῶν ναυτῶν τούτων δὲν ὑπῆρχεν ὡς ὁ Ἰωνᾶς μεταξὺ τῶν ἰδικῶν του, τῆς θυέλλης τὸ αἴτιον, εἰμὴ ὁ παρηγορητής των εἰς τὸν χειμῶνα, μὲ τοσαύτην ὑπόληψιν εἰς τὸ Ἀποϛολικόν τȣ ἐπάγγελμα, ὡς ἦτον ὁ Ἰωνᾶς ὄνειδος διὰ τὴν προφητικὴν ἀξίαν του.

Καὶ ἰδοὺ τὸ θάῤῥος, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐνέπνευσεν ὁ Παῦλος, βεβαιώσας αὐτοὺς ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔμελλον νὰ σωθῶσιν ὅλων αἱ ζωαὶ, ὅταν, κατ' ἀνθρώπινον φαινόμενον, ἀφῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς, ὅτι αὐτοὶ ἔμελλον νὰ σωθῶσιν. Ὁ Παῦλος τοὺς ἠλευθέρωσε πρῶτον ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν των, διὰ νὰ μὴν ἤθελον ἀποθανεῖν ἀπὸ αὐτὴν, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν δι' αὐτὴν ἀνορεξίαν των· καὶ ἐπομένως αὐτοὶ ἤρχοντο εἰς κατάστασιν νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὴν συμφοράν των. Μετὰ πολλὴν ἀνορεξίαν, ὁ Παῦλος ἐστάθη ἐν μέσῳ αὐτῶν. Τὴν ὥραν τῆς ἀνεμοταραχῆς ὁ Παῦλος ἦτον ἀνακατωμένος μεταξύ των, ὡς εἷς τοῦ πλήθους, ἐβοήθει μὲ τοὺς λοιποὺς διὰ νὰ ῥίψωσι τὴν σκευὴν τοῦ πλοίȣ εἰς τὴν θάλασσαν. Τώρα ὅμως διακρίνεται, καὶ ἂν δέσμιος, ἐπεχείρησε νὰ σταθῇ σύμβουλος καὶ παρηγορητής των.

Τοὺς κάμνει ἔπειτα διήγησιν τοῦ ὁράματός του. Ταύτην τὴν νύκτα μ' ἐπαῤῥησιάσθη ἕνας ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, ἕνας θεῖος μηνυτὴς, ὅστις ἦτο συνηθισμένος πρότερον νὰ τὸν φέρῃ ἀγγελίας οὐρανόθεν. Αὐτὸς μ' ἐπαῤῥησιάσθη, ἐφάνη ὁρατῶς εἰς ἐμὲ, ἴσως ἐνῷ ἦτον ἔξυπνος ἐπάνω εἰς τὴν κλίνην του. Ἂν καὶ αὐτὸς ὑπῆρχε μακρὰν "εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης," (Ψαλ. ρλή. 9.) τοῦτο δὲν ἐδύνατο να διακόψῃ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίαν του, οὐδὲ νὰ τὸν στερήσῃ ἀπὸ τῶν θείων ἐπισκέψεων τὸ εὐεργέτημα. Ἐκεῖθεν αὐτὸς δύναται νὰ κατευθύνῃ πρὸς τὸν Θεὸν δέησιν, καὶ ὁ Θεὸς δύναται νὰ τὸν κατευθύνῃ ἐκεῖ ἕν' ἄγγελον. Αὐτὸς δὲν ἐξεύρει ποῦ εὑρίσκεται, ἀλλ' ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ἐξεύρει ποῦ νὰ τὸν εὕρῃ. Τὸ πλοῖον ταράττεται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ κύματα, θαπτόμενον ἔνθεν κἀκεῖθεν μὲ ἄκραν βίαν, καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἄγγελος εὑρίσκει

τὴν εἰς αὐτὸ ὁδόν. Οὔτε θύελλα, οὔτε χειμῶν δύνανται νὰ ἐμποδίσωσι τὰς κοινωνίας τῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν λαόν του, διότι αὐτὸς ὑπάρχει προθυμοτάτη βοήθεια, ἀντίληψις πρόχειρος, καὶ ὅταν ἡ θάλασσα ἠχῇ καὶ ταράττηται· (Ψαλ. μϛ. 1. 3.) Δυνάμεθα δὲ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ Παῦλος, ὢν δέσμιος, δὲν εἶχε χωριστὸν τόπον διὰ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸ πλοῖον, ἀλλὰ τὸν ἔβαλον εἰς τὸ βάθος· σκοτεινός τις καὶ δυσώδης τόπος ἐνομίζετο πολλὰ ἀρκετὸς δι' αὐτὸν κοινῶς μετὰ τῶν λοιπῶν δεσμίων, καὶ πάλιν τὸν ἐπαῤῥησιάσθη ἐκεῖ ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ. Ἡ ταπεινότης καὶ ἡ πτωχεία δὲν ἀπομακρύνει κανένα ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην του. Ὁ Ἰακὼβ, ἀφοῦ δὲν εἶχε προσκεφάλαιον παρὰ μίαν πέτραν, ὄχι κάλυμμα παρὰ τὰ νέφη, ἴδε μ' ὅλα ταῦτα ὀπτασίαν ἀγγέλων. Ὁ δὲ Παῦλος ἴδε τὴν ὀπτασίαν ταύτην τὴν νύκτα. Αὐτὸς εἶχε βεβαιωθῆν ἀπὸ προτέραν ὀπτασίαν, ὅτι ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ εἰς Ῥώμην· (κεφ. κγ'. 11.) ἐξ οὗ ἐδύνατο νὰ συμπεράνῃ ὅτι αὐτὸς ἔμελλε νὰ διασωθῇ· ἴδε δὲ τὴν νέαν ταύτην ὀπτασίαν διὰ νὰ τὸν βεβαιώσῃ, ὅτι ἔμελλον νὰ διασωθῶσι καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πλέοντες.

27. Ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ, κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν. 28. Καὶ βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι· βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε. 29. Φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωσιν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι. 30. Τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν, προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, 31. Εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις· Ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. 32. Τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. 33. Ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων· Τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες, ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι. 34. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. 35. Εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ Θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν. 36. Εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες, καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς. 37. Ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ, διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ.

"Ἐν τῷ Ἀδρίᾳ." (στιχ. 27.) Τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν περιωρίζετο τότε εἰς τὸ νῦν καλούμενον Ἀδριατικὸν πέλαγος, ἀλλ' ἐκτείνετο εἰς πολὺ μεγαλήτερον μέρος τῆς Μεσογείου.

Οἱ ναῦται ἐζήτουν νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὸ πλοῖον, μὴ συμπεράναντες ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ῥιπτόμενον αὐτὸ εἰς τὴν παραθαλασσίαν, ἔμελλε νὰ συνθλασθῇ· καὶ ἔχοντες εἰς τὴν ἐξουσίαν των τὸ πλοιάριον, ἐσκόπευον νὰ ἐμβῶσιν εἰς αὐτὸ αὐτοὶ μόνοι διὰ νὰ σωθῶσιν, ἀφίνοντες τοὺς λοιποὺς νὰ χαθῶσι. Διὰ νὰ κρύψωσι δὲ τὸν ἀχρεῖον τοῦτον σκοπὸν, ἐπροφασίσθησαν, ὅτι ἔμελλον νὰ ῥίψωσιν ἀπὸ τὴν πρώραν ἀγκύρας· ὅθεν κατέβασαν τὸ πλοιάριον, καὶ ἑτοιμάσθησαν νὰ ἐμβαίνωσιν εἰς αὐτὸ, συμφωνήσαντες μεταξύ των, ὅτι ἀφοῦ ἐμβῶσι, νὰ διευθυνθῶσι πρὸς τὸ παραθαλάσσιον.

Ἀνεκαλύφθη ὁ σκοπός των ὑπὸ τοῦ Παύλου, καὶ διεμαρτυρεῖτο αὐτὸς ἐναντίον τοῦ ἀνοσίȣ τούτου κινήματος. (ϛιχ. 31.) Ὅλοι τοὺς ἴδον ἑτοιμαζομένους νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλ' ἠπατήθησαν ἀπὸ τὴν γενομένην πρόφασιν. Μόνος ὁ Παῦλος τὸ ἐκατάλαβε, καὶ ἀνήγγειλε περὶ τούτου εἰς τὸν ἑκατόνταρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς φανερᾶ, Ἐὰν οὗτοι δὲν μείνωσιν εἰς τὸ πλοῖον, σεῖς δὲν δύνασθε νὰ σωθῆτε.—Ὁ Παῦλος, λαλῶν οὕτω φιλανθρώπως καὶ φρονίμως, δὲν ἀδυνατεῖ ποσῶς τὰς γενομένας εἰς αὐτὸν θείας βεβαιότητας, ὅτι αὐτοὶ ἔμελλον νὰ σωθῶσιν ἐξ ἀποφάσεως. Ὁ Θεὸς, ὅστις ἐπροσδιόρισε τὸ τέλος, ὅτι αὐτοὶ ἔμελλον νὰ σωθῶσι, ἐδιόρισε καὶ τὸ μέσον, ὅτι αὐτοὶ ἔμελλον νὰ σωθῶσι μὲ τούτων αὐτῶν τὴν βοήθειαν. Τὸ μὲν χρέος εἶναι ἰδικόν μας, αἱ δὲ ἐκβάσεις ἀνήκουν εἰς τὸν Θεόν· καὶ ἡμεῖς δὲν ἐμπιστευόμεθα εἰς τὸν Θεὸν, ἀλλὰ τὸν πειράζομεν, ὅταν λέγωμεν, ὅτι βάλλομεν τὸν ἑαυτόν μας ὑπὸ τὴν προστασίαν του, χωρὶς νὰ μεταχειριζώμεθα τὰ ὁποῖα δυνάμεθα μέσα πρὸς ἰδίαν μας φύλαξιν.

Οἱ ἄνθρωποι ἐν γένει εἶναι τοσοῦτον φίλαυτοι, ὥστε ζητοῦν τὰ πρὸς προφύλαξίν των, μὲ τρόπον μάλιστα, ὁποῖος γίνεται ἄμεσος ὄλεθρος τῶν ἄλλων, μετὰ τῶν ὁποίων αὐτοὶ δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν πλέον μεγάλην σχέσιν!—Κανένας κίνδυνος, ἢ πάθη δὲν δύνανται νὰ καθυποβάλωσι τὴν ἀνθρωπίνην διαφθοράν· ὥστε στρατιῶται καὶ ναῦται, οἵτινες δοκιμάζȣν μεγαλητέρας ταλαιπωρίας, κινδύνους καὶ φανερὰς διασώσεις, παρὰ τοὺς λοιποὺς των ἀνθρώπων, καὶ οἱ ὁποῖοι, διὰ νὰ εἴπω οὕτως, ἔπρεπε νὰ ἦναι ὅλων τῶν ἄλλων προσεκτικώτεροι εἰς τὸ νὰ εὑρίσκωνται πάντοτε ἕτοιμοι διὰ τὸν θάνατον, ἀμεριμνοῦν κατεξοχὴν οἱ περισσότεροι περὶ τῆς θρησκείας!

Ἕως δὲ νὰ γένῃ ἡμέρα, διὰ νὰ μεταχειρισθῶσι τότε ἐπιτήδεια μέσα πρὸς σωτηρίαν, ἐπέδειξεν εἰς ὅλην τὴν συνοδίαν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι λαμβάνοντες τινὰ τροφὴν, ἤθελον μεταχειρισθῆν τὸν καιρὸν ἐπωφελέστατα. Ἡ τρομερὰ ὁρμὴ τοῦ χειμῶνος δὲν τοὺς ἔδωκε καιρὸν εἰς δεκατεσσάρων ἡμερῶν διάστημα νὰ κάμωσί τι τακτικὸν φαγητὸν, ἢ κἂν νὰ λάβωσι τὴν ἀναγκαίαν τροφήν· ὥστ' αὐτοὶ ἐξησθένησαν μεγάλως, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν κόπον, καὶ φόβον, ἀλλὰ καὶ τῆς τροφῆς τὴν ἔλλειψιν. Τοῦτο φαίνεται τὸ πλέον φυσικὸν καὶ καθαρὸν νόημα τοῦ λόγου τούτου, ὅστις ἀναμφιβόλως κατ' ἕνα τρόπον ἔγινεν ὑπερβολικός· τινὲς ὅμως νομίζουν, ὅτι αὐτοὶ ἐσμίκρυναν τὴν καθημερινὴν μερίδα τῆς τροφῆς των, ἐπειδὴ καὶ τὸ ταξίδιον ἐφαίνετο πολλὰ μακρύτερον τῆς ἐλπίδος των.

---

38. Κορεσθέντες δὲ τροφῆς, ἐκȣφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν. 39. Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον· κόλπον δέ τινα κατενόȣν ἔχοντα αἰγιαλὸν, εἰς ὃν ἐβȣλεύσαντο, εἰ δύναιντο, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. 40. Καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων· καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεȣσῃ, κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν. 41. Περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐπώκειλαν τὴν ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων. 42. Τῶν δὲ ϛρατιωτῶν βȣλὴ ἐγένετο ἵνα τȣς δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι. 43. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος, βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτȣς τοῦ βȣλήματος, ἐκέλευσέ τε τȣς δυναμένους κολυμβᾷν, ἀποῤῥίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι. 44. Καὶ τȣς λοιπȣς, ȣς μὲν ἐπὶ σανί-

σιν, ὃς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίȣ· καὶ ὅτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

Δὲν φαίνεται ἐὰν κανεὶς ἐκ τούτων τῶν δεσμίων ἦτον ἀποδεδειγμένος κακοῦργος, παρὰ μόνον ὕποπτοι περιμένοντες τὴν ἐξέτασίν των· καὶ εἰς τοιαύτην περίστασιν, ὡς τὴν παροῦσαν, μᾶλλον πρέπει δέκα ἔνοχοι νὰ φύγωσι, παρὰ νὰ φονευθῇ ἕνας ἀθῶος. Ὡς δὲ ὁ Θεὸς εἶχε σώσειν ὅλους εἰς τὸ πλοῖον χάριν τοῦ Παύλου, οὕτω καὶ τώρα ὁ ἑκατόνταρχος σώζει ὅλους τοὺς δεσμίους διὰ χάριν τοῦ ἰδίου. Τοσοῦτον δαψιλὲς ἀγαθὸν εἶναι ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

ΚΑΙ` διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. 2. Οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον ȣ̓ τὴν τυχȣ̃σαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν· ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς, διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα, καὶ διὰ τὸ ψῦχος. 3. Συστρέψαντος δὲ τȣ̃ Παύλȣ φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυρὰν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθȣ̃σα καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτȣ̃. 4. Ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλȣς· Πάντως φονεύς ἐςιν ὁ ἄνθρωπος ȣ̃τος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν. 5. Ὁ μὲν οὖν, ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν ȣ̓δὲν κακόν. 6. Οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. Ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ θεωρȣ́ντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι.

Ἡ μικρὰ νῆσος Μελίτη, οὕτω κληθεῖσα ἐκ τῆς ἀφθονίας τοῦ ἐκεῖ γινομένȣ μέλιτος,* κεῖται εἰς τὸ μεσημβρινὸν τῆς Σικελίας. Ἴσως ἐκατοικήθη ἀπὸ Φοινίκων ἀποικίαν· καὶ οἱ κάτοικοί της ὠνομάζοντο βάρβαροι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίȣς, οἵτινες ἐκάλȣν οὕτω ὅλα τὰ λοιπὰ ἔθνη τοῦ κόσμου. Οἱ νησιῶται ὅμως ἦσαν περίφημοι διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ φιλοφροσύνην των πρὸς τοὺς ξένους· καὶ ἡ διαγωγή των πρὸς τὴν ναυαγήσασαν ταύτην συνοδίαν, εἰς τὴν συμβᾶσαν δυστυχίαν της, μαρτυρεῖ τοῦ τοιούτου χαρακτῆρος τὴν ἀλήθειαν.

Οἱ βάρβαροι βλέποντες τὴν ἔχιδνα κρεμαμένην ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Παύλου, ἐσυμπέραναν, ὅτι ὢν δέσμιος ἦτο βέβαια φονεὺς, ἐπικαλεσθεὶς τὴν Ῥώμην διὰ νὰ φύγῃ τὴν δίκην εἰς τὴν πατρίδατου, καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ ἔχιδνα ἐστάλη διὰ νὰ σταθῇ ἐκδικητὴς τοῦ αἵματος. Ἐνταῦθα δὲ δυνάμεθα νὰ ἰδῶμεν γνώμας τινας ὀρθὰς τοῦ φυσικοῦ φωτός. Αὐτοὶ ἦσαν βάρβαροι· ἴσως δὲν εἶχον βιβλία ἢ μάθησιν, καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἐγνώριζον φυσικῶς,—1. Ὅτι ὑπάρχει ἕνας Θεὸς, ὅστις διοικεῖ τὸν κόσμον, καὶ μία Πρόνοια προϊσταμένη εἰς πᾶσαν χρείαν· ὅτι τὰ πράγματα δὲν διοικοῦνται κατὰ τύχην, ἀλλ' ἀπὸ θείαν κυβέρνησιν.—2. Ὅτι τὸ κακὸν διώκει τοὺς ἁμαρτωλούς· ὅτι ὑπάρχουν ἀγαθὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα θέλει ἀνταμείψειν ὁ Θεὸς,

* Ὁ δὲ σοφὸς Μποχὰρτ δίδει ἄλλην ἐτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος τούτȣ, ἐκ λέξεώς τινος Ἑβραϊκῆς, ἡ ὁποῖα ἐξηγεῖται, Ἄσυλον ἢ καταφύγιον· κ̀ τὴν ἀναφέρει εἰς τὴν τοποθεσίαν τῆς νήσου ἐν κέντρῳ τῆς Μεσογείου·—ἄσυλον ἀσφαλὲς, κ̀ ἁρμόδιον διὰ τοὺς παλαιοὺς θαλασσοποροῦντας· κ̀ Διόδωρος ὁ Σικέλιος λέγει, ὅτι οἱ Φοίνικες καταφυγὴν εἶχον ταύτην τὴν νῆσον εὐλίμενον οὖσαν. (Βιβλ. έ.)

καὶ κακὰ, τὰ ὁποῖα θέλει τιμωρήσειν· ὅτι ὑπάρχει θεία νέμεσις, δίκη, ἥτις ταχέως ἢ βραδέως θέλει δικάσειν τὰ ἀπαίσια ἐγκλήματα.—3. Ὅτι ὁ φόνος εἶναι μισητὸν ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον δὲν θέλει μείνειν πολὺν καιρὸν ἀτιμώρητον· ὅτι τοῦ χύνοντος ἀνθρώπινον αἷμα, ἂν τὸ αἷμα αὐτοῦ δὲν χυθῇ ἀπὸ ἄνθρωπον, ἀπὸ τὴν διοίκησιν ὡς ἔπρεπε νὰ γένῃ, αὐτὸ θέλει χυθῆν ἀπὸ τὸν δίκαιον κριτὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅστις ὑπάρχει ὁ ἐκδικητὴς τῆς ἀδικίας.

Βλέπομεν καὶ λάθη τινὰ τοῦ φυσικοῦ φωτὸς, τὰ ὁποῖα ἐχρειάζοντο νὰ διορθωθῶσιν ἀπὸ τὴν θείαν ἀποκάλυψιν. Ἡ γνῶσις αὐτῶν ἦτον ἐλλειπὴς κατὰ δύο πράγματα.—1. Ἐδόξαζον, ὅτι ὅλοι οἱ κακοὶ τιμωροῦνται εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν· ὅτι ἡ θεία ἐκδίκησις δὲν ὑποφέρει ποτὲ μεγάλους καὶ σημειωμένους ἁμαρτωλοὺς, ὡς φονεῖς, νὰ ζῶσι πολὺν καιρόν· ἀφοῦ δὲν συμβαίνει οὕτως. Οἱ κακοὶ, καὶ αὐτοὶ οἱ φονεῖς, ζοῦν ἐνίοτε, γηράσκουν, καὶ μάλιστα δυνατοὶ εἰς ἐξουσίαν· διότι τῆς ἐκδικήσεως ἡ ἡμέρα μέλλει νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, ἡ φοβερὰ ἡμέρα τῆς ὀργῆς· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἐστάθησαν τινὲς παράδειγμα εἰς τοῦτον τὸν κόσμον διὰ ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι ὑπάρχει Θεὸς καὶ Πρόνοια· πολλοὶ ὅμως ἔμειναν ἀτιμώρητοι πρὸς βεβαίωσιν, ὅτι ὑπάρχει μέλλουσα κρίσις.—2. Ἐφρόνουν, ὅτι ὅλοι ὅσοι ἦσαν βαρέως τεθλιμμένοι εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἦσαν κακοί· ὅτι ἕνας ἄνθρωπος ἐπάνω εἰς τὴν χεῖρα τοῦ ὁποίου προσκολλᾶται ἔχιδνα, δύναται νὰ κριθῇ ἐκ τούτου, ὅτι ὑπάρχει φονεύς. Εἰς τοιοῦτον λάθος ὑπέπεσαν καὶ οἱ φίλοι τοῦ Ἰὼβ, κρίναντες περὶ τῆς καταστάσεώς του. Ἀλλ' ἡ θεία ἀποκάλυψις θέτει τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἰς ἀληθὲς φῶς, ὅτι ὅλα τὰ πράγματα συμβαίνουν κοινῶς ὅμοια εἰς ὅλους· ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι δοκιμάζουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν μεγάλας θλίψεις, διὰ τὴν ἐνέργειαν καὶ πρόοδον τῆς πίστεως καὶ ὑπομονῆς των.

Ὁ δὲ Παῦλος δὲν ἔπαθε καμμίαν βλάβην. Ὁ Θεὸς ἠθέλησε μὲ τοῦτο νὰ τὸν καταστήσῃ ἀξιοθαύμαστον μεταξὺ τοῦ βαρβάρου τούτου λαοῦ, διὰ νὰ κάμῃ οὕτω δρόμον τῆς εἰς αὐτοὺς εἰσόδου τοῦ Εὐαγγελίου.

Αὐτοὶ τότε τὸν ἐπῄνεσαν τόσον, ὅσον τὸν κατέκρινον πρότερον. Μεταβαλόντες δὲ γνώμην ἔλεγον, ὅτι αὐτὸς εἶναι θεός· θεὸς ἀθάνατος· ἐπειδὴ καὶ ἐσοχάζοντο ἀδύνατον νὰ μένῃ κρεμαμένη τοσαύτην ὥραν ἔχιδνα ἐπάνω εἰς θνητοῦ ἀνθρώπου χεῖρα, καὶ νὰ μὴ τὸν βλάψῃ διόλου.—Θεώρησον τῆς γνώμης τοῦ λαοῦ τὸ ἀβέβαιον, πόσον μεταβάλλεται κατὰ τὸν ἄνεμον, καὶ πόσον δύναται νὰ καταντᾷ εἰς τὰ δύο ἄκρα. Ἐκ τοῦ θυσιάζειν εἰς τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν, εἰς τὸ λιθοβολεῖν αὐτούς! (κεφ. ιδ'. 11—19.) καὶ ἐνταῦθα ἐκ τοῦ καταδικάζειν αὐτὸν ὡς φονέα, εἰς τὸ προσκυνεῖν αὐτὸν ὡς θεόν!

---

7. Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς, τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. 8. Ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι· πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν, καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. 9. Τούτου οὖν γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ προσήρχοντο, καὶ ἐθεραπεύοντο. 10. Οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

Χωρὶς ἀμφιβολίαν δὲ ὁ Παῦλος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐνηγκαλίσθησαν μετὰ ζήλου ταύτην τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον· καὶ ἴσως ἔκαμαν μεγάλας προόδους εἰς τὸ τρίμηνον διάστημα τῆς ἐν τῇ νήσῳ διατριβῆς των. Ὥστ' ἐτιμήθησαν μεγάλως, βοηθηθέντες δαψιλῶς παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ ἀνταμείψαντες ἀφθόνως τὴν

πρὸς αὐτοὺς γενομένην φιλοξενίαν. Ὅλη ἡ συνοδία ἀπελάμβανε παρὰ πάντων τῶν κατοίκων μέγα σέβας, ἐξαιρέτως δὲ χάριν τοῦ Ἀποςόλȣ· καὶ ὅταν ἀνεχώρησαν, τοὺς ἐδόθησαν πλȣσιοπαρόχως τὰ χρειώδη ἐφόδια. Εὐλόγως ὅμως πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς συντόμου ταύτης διηγήσεως, ὅτι ἡ διαγωγὴ καὶ αἱ ὁμιλίαι τοῦ ἁγίου Παύλου, καὶ τῶν φίλων του, καὶ ὅλα τὰ συμβάντα τοῦ ναυαγίȣ καὶ τῆς σωτηρίας των, ἔκαμαν βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τῶν στρατιωτῶν, ναυτῶν, καὶ ἐπιβατῶν τὰ πνεύματα· ὅτι καὶ οὗτοι ἐφέρθησαν τόσον καλῶς εἰς τὴν Μελίτην, ὥςʼ ἐτιμῶντο καὶ ἠγαπῶντο παρὰ τῶν κατοίκων της.

---

11. Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ Διοσκȣ́ροις. 12. Καὶ καταχθέντες εἰς Συρακȣ́σας, ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς. 13. Ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς Ῥήγιον· καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένȣ νότȣ, δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς Ποτιόλȣς. 14. Οὗ εὑρόντες ἀδελφȣ̀ς, παρεκλήθημεν ἐπʼ αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά· καὶ οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθομεν. 15. Κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκȣ́σαντες τὰ περὶ ἡμῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις Ἀππίȣ φόρȣ καὶ Τριῶν ταβερνῶν· οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος, εὐχαριςήσας τῷ Θεῷ, ἔλαβε θάρσος. 16. Ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς Ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τȣ̀ς δεσμίȣς τῷ ςρατοπεδάρχῃ· τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθʼ ἑαυτὸν, σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν ςρατιώτῃ.

Εἶναι ἀξιοπαρατήρητος ἡ μεγάλη τιμὴ, τὴν ὁποίαν οἱ τῆς Ῥώμης Χριςιανοὶ ἔκαμαν εἰς τὸν Παῦλον. Αὐτοὶ εἶχον ἀκούσειν πολλὰ περὶ τῆς φήμης του, καὶ πόσου πλήους ψυχῶν ἐστάθη πνευματικὸς πατήρ. Αὐτοὶ ἔμαθον περὶ τῶν παθῶν του, διὸ ὄχι μόνον ἐπόθουν νὰ τὸν ἰδῶσιν, ἀλλʼ ἐνόμιζον χρεός των νὰ τὸν προσφέρωσι πᾶν σέβας, ὡς συνηγόρον ἔνδοξον εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν ὑπόθεσιν. Αὐτὸς εἶχε γράψειν πρὸ ὀλίγȣ ἐκτεταμένην τινα ἐπιστολὴν πρὸς αὐτοὺς, ἥτις ἦτο θαυμασία, ἡ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴ, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὄχι μόνον ἐφανέρωσε τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην του, ἀλλὰ τοὺς ἔδωκε πολλὰς ὠφελίμους παραγγελίας, πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ὁποίων τὸν ἐτίμησαν οὕτως. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ὑπῆγον ἕως τὸν Ἀππίου φόρον, ὅστις ἦτο μακρὰν τῆς Ῥώμης πεντήκοντα καὶ ἓν μίλιον· ἄλλοι δʼ ἕως εἰς ἕνα τόπον καλούμενον Τρεῖς ταβέρναι, ὅστις ἀπεῖχε τῆς Ῥώμης εἰκοσιοκτὼ, καὶ κατʼ ἄλλους, τριάκοντα καὶ τρία μίλια.

Μεγάλην παρηγορίαν ἔλαβεν ὁ Παῦλος ἐκ τούτου. Αὐτὸς δὲ τώρα ἐπλησίαζεν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ἴσως ἤκουσεν εἰς Ποτιόλους περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ αὐτοκράτορος Νέρωνος, καὶ πόσον τύραννος εἶχε κατασταθῆν ἐσχάτως, ὅθεν ἤρχισε νὰ συλλαμβάνῃ λυπηρούς τινας συλλογισμοὺς διὰ τὴν πρὸς τὸν Καίσαρα ἐπίκλησίν του, καὶ διὰ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς. Αὐτὸς ἐπλησίαζεν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου δὲν εἶχεν ὑπάγει ποτὲ, ὅπου ὑπῆρχον ὀλίγοι οἱ γνωστοί του, καὶ ποῖα δεινὰ μέλλουν νὰ τὸν ἀκολȣθήσωσιν ἐνταῦθα δὲν ἐξεύρει· διὸ ἤρχισε νὰ δειλιᾷ, ἑωσοῦ ἠνταμώθη μὲ τοὺς ἀγαθοὺς τούτους ἄνδρας, οἵτινες ἦλθον ἀπὸ τὴν Ῥώμην διὰ νὰ τὸν προϋπαντήσωσι· τοὺς ὁποίους ἀφοῦ ἴδε, εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν, καὶ ἔλαβε θάῤῥος. Τοῦτο τὸν ἀνεζώωσε, καὶ ἐχαροποίησε τὸ πνεῦμά του, διαλύσαν πᾶσάν του μελαγχολίαν, ὥστʼ ἐμβαίνει εἰς Ῥώμην δέσμιος μὲν, πλὴν μὲ τοσαύτην γενναιότητα, μὲ ὅσην δὲν εἶχεν εἰσελθεῖν ποτὲ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐλεύθερος. Αὐτὸς εὑρίσκει ἐνταῦθα ὑποκείμενα, τὰ ὁποῖα τὸν ἀγαποῦν καὶ τιμοῦν, καὶ μετὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ συμβȣλεύ-

ηται ὡς φίλων του, τὸ ὁποῖον ἀνακουφίζει μεγάλως τὸ ὀχληρὸν τῆς φυλακῆς του, καὶ τοῦ τρόμου του εἰς τὸ νὰ παῤῥησιασθῇ ἔμπροσθεν τοῦ Νέρωνος.

Εἶναι ὅμως ἀξιοσημείωτον, ὅτι ἂν καὶ οἱ ἐν Ῥώμῃ Χριστιανοὶ εἶχον δείξειν τοσοῦτον σέβας πρὸς τὸν Παῦλον, εἰς τὸ ὁποῖον αὐτὸς εἶχεν οὐ μικρὸν θάῤῥος, πλὴν τὸν ἔλλειψαν ὅταν τοὺς ἐχρειάσθη τὰ μέγιστα· διότι αὐτὸς λέγει, (β'. Τιμ. δ'. 16.) Εἰς τὴν πρώτην ἀπολογίαν μου κανεὶς δὲν ἦλθε μετ' ἐμοῦ, ἀλλὰ μ' ἐγκατέλιπον ὅλοι. Αὐτοὶ ἐδυνήθησαν νὰ κάμωσιν εὐκόλως ἕνα δρόμον τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα μιλίων διὰ νὰ ὑπάγωσιν εἰς προϋπάντησιν τοῦ Παύλου· ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ῥιψοκινδυνεύσωσιν εἰς τοῦ αὐτοκράτορος τὴν δυσαρέσκειαν, καὶ τὸ μῖσος ἄλλων μεγάλων ἀνθρώπων, παῤῥησιαζόμενοι εἰς προστασίαν τοῦ Παύλου, καὶ μαρτυροῦντες ὑπὲρ αὐτοῦ, παρακαλοῦν νὰ ἦναι συγχωρημένοι. Τοῦτο μᾶς νουθετεῖ νὰ μὴν ἐλπίζωμεν εἰς ἄνθρωπον, παρὰ νὰ ἔχωμεν τὸ θάῤῥος μας εἰς τὸν Κύριον. Τὸ θάῤῥος, τὸ ὁποῖον λαμβάνομεν ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσίν τȣ, δὲν θέλει μᾶς λείψειν ποτὲ, ἀφοῦ θέλομεν αἰσχυνθῆν δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλάβομεν ἀπὸ τὰς περιποιήσεις τῶν ἀνθρώπων.

---

17. Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τὸν Παῦλον τȣ̀ς ὄντας τῶν Ἰȣδαίων πρώτȣς. Συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτȣ́ς· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ ȣ̓δὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων. 18. Οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβȣ́λοντο ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτȣ ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. 19. Ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰȣδαίων, ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα· ȣ̓χ ὡς τοῦ ἔθνȣς μȣ ἔχων τι κατηγορῆσαι. 20. Διὰ ταύτην ȣ̓̃ν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι· ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι. 21. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον· Ἡμεῖς ȣ̓́τε γράμματα περὶ σȣ̃ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς Ἰȣδαίας· ȣ̓́τε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σȣ̃ πονηρόν. 22. Ἀξιȣ̃μεν δὲ παρὰ σȣ̃ ἀκȣ̃σαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωςόν ἐςιν ἡμῖν ὅτι πανταχȣ̃ ἀντιλέγεται.

Δὲν εἶχεν ἀπεράσειν πολὺς καιρὸς, ἀφοῦ διὰ προσταγῆς τοῦ Κλαυδίου, ἐξωρίσθησαν ἀπὸ τὴν Ῥώμην ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτον ἀδύνατον νὰ εἰσέλθωσιν ἕως τὸν θάνατόν του· μετὰ πέντε ὅμως ἔτη ἔκτοτε, πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ὑπῆγον ἐκεῖ διὰ τοῦ ἐμπορίου τὸ ὄφελος, ἂν καὶ δὲν φαίνεται ὅτι τοὺς ἐσυγχωρήθη ἐκεῖ καμμία συναγωγὴ, ἢ τόπος κοινῆς λατρείας.

Εἰς τούτους ὁ Παῦλος παρασταίνει ἀκριβῶς τὴν σειρὰν ὅλων τῶν παθῶν του. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν σᾶς ἐπροσκάλεσα, ὄχι διὰ νὰ σᾶς κατηγορήσω, ἐπειδὴ δὲν ἔχω γνώμην νὰ διεγείρω τὴν διοίκησιν ἐναντίον σας, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς ἰδῶ, καὶ συνομιλήσω μαζή σας ὡς συμπατριώτας μȣ, καὶ ἀνθρώπους μετὰ τῶν ὁποίων ἤθελον νὰ κρατῶ ἀνταπόκρισιν, διότι ἕνεκα τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ εἶμαι δεδεμένος μὲ ταύτην τὴν ἅλυσιν. Αὐτοὶ ὁμολογοῦν ὅτι δὲν ἔχουσι τίποτε ἰδιαίτερον νὰ εἴπωσιν ἐναντίον του· οὐδ' ἔλαβόν τινα παραγγελίαν νὰ παῤῥησιασθῶσιν ὡς ἐναντίοι του ἔμπροσθεν τοῦ αὐτοκράτορος, ἢ διὰ γράμματος, ἢ διὰ ζώσης φωνῆς. Μόνον περὶ του Χριςιανισμοῦ αὐτοὶ εἶπον, ὅτι ἡ αἵρεσις αὕτη ἀντιλέγεται πανταχοῦ· καὶ τοῦτο ἦτον ἀληθές. Ὅλοι ἐκεῖνοι, μετὰ τῶν ὁποίων συνωμίλουν οὗτοι, ἐλάλουν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅθεν ἐκ τούτων ἐσυμπέραινον καὶ τοὺς λοιποὺς, ὅτι

ἀντέλεγον κατ' αὐτοῦ· οἱ πολλοὶ ἦσαν τῳόντι ἐναντίοι. Εἶναι, καὶ ἐστάθη πάντοτε ἡ τύχη τῆς ἱερᾶς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, ὅτι "πανταχοῦ ἀντιλέγεται."

---

23. Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες· οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπό τε τοῦ νόμου Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας. 24. Καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν. 25. Ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐλάλησε διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, 26. Λέγον· Πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπέ· Ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. 27. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου· καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν· μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. 28. Γνωστὸν οὖν ἔσω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. 29. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν.

Ἡ μετὰ τῶν Ἰουδαίων συνομιλία τοῦ Παύλου ἐστάθη πολλὰ ἐκτεταμένη καὶ πλήρης. Ἐζήτει βέβαια τὴν κατάπεισιν αὐτῶν μᾶλλον παρὰ τὴν ἰδίαν του δικαίωσιν. Αὐτὸς ἐξέθεσεν, ἢ ἐξήγησεν εἰς αὐτοὺς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἀπέδειξε τὴν φύσιν τῆς βασιλείας ταύτης, καὶ τὰ ἔνδοξα τέλη καὶ τοὺς σκοποὺς αὐτῆς, ὅτι ὑπάρχει πνευματικὴ καὶ οὐράνιος, ἐνθρονιζομένη εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰ πνεύματα, καὶ λάμπει ὄχι κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν πομπήν, ἀλλὰ κατὰ τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας καὶ ζωῆς. Τοὺς ἔπεισε περὶ τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ σκοπὸς καὶ ἡ κλίσις ὅλη τῆς ὁμιλίας του ἦτο νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὸν Χριστόν, νὰ τοὺς καταπείσῃ, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας, καὶ νὰ τοὺς ὑποχρεώσῃ νὰ πιστεύωσιν εἰς αὐτόν, ὡς προσφέρεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον. Αὐτὸς διήγειρεν εἰς τὴν ψυχήν των τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας, τὰς ὁποίας τοὺς ἀνέγνωσεν ἀπὸ τὰ βιβλία Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ὡς ἐννοούσας τὸν Μεσσίαν, καὶ ἀπέδειξε τίνι τρόπῳ ὅλαι ἐπληρώθησαν εἰς τοῦτον τὸν Ἰησοῦν. Ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἦσαν Ἰουδαῖοι, αὐτὸς διελέγετο μετ' αὐτῶν ἐκ τῶν γεγραμμένων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ ἀπεδείκνυεν, ὅτι αὐτὰ ἦτο τόσον μακρὰν ἀπὸ τὸ ν' ἀντιλέγωσιν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ὥστ' ὑπῆρχον αἱ ἰσχυραὶ αὐτοῦ ἀποδείξεις· καὶ παραβάλλοντες τῆς Νέας Διαθήκης τὴν ἱστορίαν μὲ τὴν προφητείαν τῆς Παλαιᾶς, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οὗτος ὑπάρχει ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖνος, ὅστις ἔμελλε νὰ ἔλθῃ, καὶ δὲν ἔχομεν νὰ περιμένωμεν ἄλλον.

Βλέπων ὁ Παῦλος ὅτι πολλοὶ τῶν ἀκροατῶν του ἔμειναν εἰς τὴν ἀπιστίαν, ἀνέφερε, διὰ τὸν φοβερισμόν των, τὸ ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου. Στρέψατε λέγει, εἰς τὴν γραφὴν ἐκείνην, (Ἡσ. ς'. 9, 10.) καὶ ἀναγνώσατέ την σπουδαίως, καὶ τρέμετε, διὰ νὰ μὴν ἠθέλετε καταντήσειν εἰς τὸ ἐκεῖ περιγραφόμενον δυστύχημα. Καθὼς δ' ὑπάρχουν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην εὐαγγελικαὶ ἐπαγγελίαι, αἱ ὁποῖαι θέλουν ἐκπληρωθῆν εἰς ὅλους τοὺς πιστεύοντας, οὕτως εἶναι καὶ εὐαγγελικοὶ φοβερισμοὶ καὶ ἀπειλαὶ κρίσεως, οἵτινες θέλουν ἐκτελεσθῆν εἰς τοὺς μὴ πιστεύοντας· καὶ τοιοῦτον εἶναι τοῦτο τὸ ῥῆμα. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ μέγα ἁμάρτημα τῶν πατέρων σας ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἰδικόν σας· καὶ εἶναι τοῦτο,

ὅτι δὲν θέλετε νὰ ἰδῆτε· σεῖς κλείετε τοὺς ὀφθαλμούς σας ἐναντίον τῆς πλέον καταπειστικῆς μαρτυρίας. Τοῦτο δηλοῖ πεισματικὴν ἀπιστίαν, καὶ δουλείαν ἑκούσιον εἰς τὴν πρόληψιν.—Ἐκεῖνο λοιπὸν, τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ κατὰ τῶν πατέρων σας κρίσις τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, ὑπάρχει κρίσις του ἐναντίον σας, τουτέστι, θέλετε τυφλωθῆν· ὁ Θεὸς θέλει σᾶς παραδώσειν εἰς κριτικὴν μωρίαν. Θέλει σᾶς κηρύττεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀκαταπαύστως, ἀλλὰ σεῖς δὲν θέλετε τὸν ἐννοεῖν, διότι δὲν θέλετε νὰ προσηλώσητε τὸν νοῦν σας εἰς τὸ νὰ τὸν ἐννοήσητε. Ὁ Θεὸς δὲν θέλει σᾶς δώσειν δύναμιν καὶ χάριν διὰ νὰ τὸν καταλάβητε· ἄπειρα θαύματα καὶ σημεῖα θέλουν γίνεσθαι ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν σας, ἀλλὰ σεῖς δὲν θέλετε παρατηρήσειν τὴν καταπειστικὴν αὐτῶν ἐνάργειαν. Πῶς θέλουν ἐπιστρέψειν οἱ μὴ θέλοντες νὰ πεισθῶσιν οὔτε περὶ τῆς ἀῤῥωστίας, οὔτε περὶ τῆς ἰατρείας των; Ἂς φρίξωσι διὰ τὴν τρομερὰν ταύτην ἀπόφασιν ὅλοι οἱ ἀκούοντες τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ μὴ προσέχοντες εἰς αὐτό· διότι ἀφοῦ μίαν φορὰν ἐγκαταλειφθῶσιν οὕτως εἰς τῆς καρδίας τὴν σκληρότητα, εὑρίσκονται πλέον εἰς τὰ χείλη τοῦ ᾅδου· ἐπειδὴ παρὰ τὸν Θεὸν, τίς ἄλλος δύναται νὰ τοὺς θεραπεύσῃ;

Ἡ ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων τούτων ἐδικαίωσεν τὸν Θεὸν εἰς τὸ νὰ στείλῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ Ἔθνη. Ἐπειδὴ καὶ σᾶς βλέπει ὅτι ἀποβάλλετε τὴν χάριν του, καὶ δὲν πείθεσθε εἰς τὴν δύναμιν τῆς θείας ἀληθείας καὶ ἀγάπης, ἐπειδὴ καὶ σᾶς βλέπει, ὅτι δὲν θέλετε νὰ ἐπιστρέψητε καὶ θεραπευθῆτε κατὰ τὴν μέθοδον, τὴν ὁποίαν ἐδιόρισεν ἡ θεία σοφία, διὰ τοῦτο ἂς σᾶς γένῃ γνωστὸν, ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἀπεστάλη εἰς τὰ Ἔθνη, καὶ αὐτὰ δεικνύουν ἔφεσιν δι' αὐτὴν, καὶ οὐχὶ, ὡς σεῖς, ἀπέχθειαν.

Ταῦτα ἀκούοντες οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον μεγάλας ἀμφισβητήσεις μεταξύ των. Ἀλλ' οὐκ ἦτο δυνατὸν νὰ τοὺς πείσῃ ἀνθρώπινος πρὸς αὐτοὺς διάλεξις, χωρὶς νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν των ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

---

30. Ἔμεινε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι· καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸν αὐτόν· 31. Κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ πάσης παῤῥησίας, ἀκωλύτως.

Ἐνταῦθα τελειόνομεν τὴν ἱστορίαν τοῦ μακαρίου Παύλου. Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ μάθωμεν περὶ αὐτοῦ περισσότερα, πρέπει νὰ λάβωμεν ἀκριβῆ ἰδέαν παντὸς ἰδιαιτέρου τῶν περιστάσεων, εἰς τὰς ὁποίας ἀναγκαίως τὸν ἀφίνομεν.

Εἶναι λυπηρὸν βέβαια τὸ ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἀφήσωμεν εἰς τὰ δεσμὰ ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα μὴν ἔχοντες ἐλπίδα περὶ τῆς ἐλευθερίας του. Δύο ἔτη ὁλόκληρα τῆς ζωῆς τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ἀνδρὸς ἐξοδεύονται εἰς δεσμά. Αὐτὸς ἐπεκαλέσθη τὸν Καίσαρα, ἐπ' ἐλπίδι ταχείας λυτρώσεως ἀπὸ τὴν φυλάκωσίν του· καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ δέσμιος. Τόσον ὀλίγον δίκαιον ἔχομεν νὰ ἐλπίζωμεν εἰς ἀνθρώπους· καὶ μάλιστα καταφρονημένοι δέσμιοι, εἰς ἀνθρώπους μεγάλους! Μάρτυς τοῦ Ἰωσὴφ τὸ συμβὰν, τὸν ὁποῖον δὲν ἐνθυμήθη ὁ ἀρχιοινοχόος, ἀλλὰ τὸν ἐλησμόνησε. (Γένεσις μ'. 23.) Φρονοῦν ὅμως τινὲς, ὅτι ἂν καὶ δὲν ἀναφέρεται ἐνταῦθα, πλὴν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν δύο τούτων ἐτῶν αὐτὸς ἐπαῤῥησιάσθη ἔμπροσθεν τοῦ Νέρωνος, καὶ τότε ἐφανερώθησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καίσαρος οἱ ἐν Χριστῷ δεσμοί του, ὡς λέγει ὁ ἴδιος· (Φιλιπ. ά. 13.) καὶ εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην ἀπολογίαν του, ὅτε δὲν ἦτο κανεὶς μαζή του. (β'. Τιμ. δ'. 16.) Φαίνεται ὅμως ἀντὶ νὰ ἐλευθερωθῇ κατὰ τὴν ἐπίκλησίν του, ὡς ἤλπιζε, μόλις ἀπέφυγε τὸν θάνατον ἐκ χειρὸς τοῦ αὐτοκράτορος. Τὴν φυγὴν ταύτην καλεῖ ὁ ἴδιος λύτρωσιν ἐκ στόματος λέοντος· (β'. Τιμ. δ'. 17.) καὶ ἡ περὶ τῆς πρώτης ἀπολογίας του ὁμιλία, ἐννοεῖ, ὅτι μετ' αὐτὴν

ἔκαμε καὶ δευτέραν, μὲ τὴν ὁποίαν ἠλαφρώθη περισσότερον, ἀλλὰ δὲν ἀπελύθη.

Εἰς τὴν διετῆ του ταύτην φυλάκωσιν ἔγραψε τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν του, τὴν δευτέραν του πρὸς Τιμόθεον, τὰς πρὸς Ἐφεσίȣς, Φιλιππησίȣς, Κολοσσαεῖς, καὶ τὴν πρὸς Φιλήμονα, εἰς τὰς ὁποίας ἀναφέρει διάφορα πράγματα, καὶ μάλιστα περὶ τῆς φυλακώσεώς του· καὶ τελευταῖον τὴν πρὸς Ἑβραίȣς ἐπιστολήν τȣ, εὐθὺς ἀφοῦ ἠλευθερώθη μετὰ τοῦ Τιμοθέȣ, ὅστις ἐλθὼν πρὸς ἐπίσκεψίν του συνεφυλακώθη μετ' αὐτοῦ διά τινα αἰτίαν· ἀλλὰ πῶς, ἢ διὰ τίνος μέσου ἔλαβεν ὁ Παῦλος τὴν ἐλευθερίαν του, δὲν ἐξεύρομεν· μόνον ὅτι ἔμενεν εἰς δεσμὰ δύο ἔτη.

Εἶναι ἀξιοδάκρυτον βέβαια νὰ συλλογισθῇ τις, ὅτι τοιοῦτος ἀναγκαῖος ἀνὴρ, ὡς ὁ Παῦλος, ἔμελλε νὰ μένῃ φυλακωμένος τοσοῦτον καιρόν! Δύο ἔτη ἔμενε δέσμιος ἐπὶ τοῦ Φήλικος· (κεφ. κδ'. 27.) καὶ ἔξω ὅλου τοῦ καιροῦ, ὅστις ἐπέρασε μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ εἰς Ῥώμην ἐρχομοῦ του, μένει ἔτι δύο ἔτη δέσμιος ἐπὶ τοῦ Νέρωνος. Πόσας ἐκκλησίας ἐδύνατο νὰ φυτεύσῃ ὁ Παῦλος, πόσας πόλεις καὶ ἔθνη ἤθελε φέρειν εἰς τὸν Χριςὸν εἰς τὸ διάστημα τῶν πέντε τούτων ἐτῶν, (διότι τόσα συμποσοῦνται τοὐλάχιςον) ἂν ἦτον ἐλεύθερος; Ἀλλ' ὁ Θεὸς εἶναι σοφὸς, καὶ δεικνύει, ὅτι δὲν εἶναι χρεώστης εἰς τὰ πλέον ἐπωφελῆ ὄργανα τὰ ὁποῖα μεταχειρίζεται, ἀλλὰ δύναται νὰ προάγῃ τὸ συμφέρον του, χωρὶς τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ναὶ, καὶ διὰ μέσου τῶν παθῶν των.

Εἶναι ὅμως εἰς ἡμᾶς εὐχαρίστησις ὅτι, ἂν καὶ ἀφίνωμεν τὸν Παῦλον εἰς τὰ δεσμὰ ὑπὲρ τοῦ Χριςοῦ, δὲν μένει ἐντελῶς εἰς σιωπήν. Ἐνταῦθα ὁ Παῦλος ὑπάρχει καὶ δέσμιος, καὶ κήρυξ. Εἶναι δεδεμένος, πλὴν ὁ λόγος τοῦ Κυρίȣ εἶναι ἐλεύθερος! Αὐτὸς ἐδέχετο ὅλȣς τοὺς πρὸς αὐτὸν ἐρχομένȣς· δὲν ἐφοβεῖτο τοὺς μεγίςȣς, οὐδ' αἰσχύνετο τοὺς ἐλαχίςȣς. Αὐτὸς εἶναι πρέσβυς τοῦ Θεοῦ, ὅθεν κηρύττει τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καταθέτει πᾶσάν του δύναμιν διὰ νὰ τὴν κηρύττῃ. Αὐτὸς δὲν ἀνακατόνεται εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν βασιλειῶν τῶν ἀνθρώπων· ἂς τὰς θεωρῶσιν οἱ τῶν ὁποίων εἶναι ἔργον! Αὐτὸς κηρύττει τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ διδάσκει τὰ περὶ τοῦ Κυρίȣ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅλην τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν σάρκωσιν, διδαχὴν, βίον, θαύματα, θάνατον, ἀνάστασιν, καὶ τὴν ἀνάληψίν του· πάντα ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον. Ὁ Παῦλος ἦτο πάντοτε ςαθερὸς εἰς τὴν ἀρχήν τȣ νὰ μὴ γνωρίζῃ, ἢ κηρύττῃ ἄλλο, εἰμὴ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

ΤΕΛΟΣ.